

สำนักเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

โดย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ได้รับทุนในการวิจัยจากสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม:

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

Digital Law for Economic and Social Development:

A Comparative Study of Laws in the Asia-Pacific Region

โดย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ได้รับทุนในการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม:

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

Digital Law for Economic and Social Development:

A Comparative Study of Laws in the Asia-Pacific Region

คณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พรเพ็ญ ไตรพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนะชาติ ปาณิยะเวทย์

ดร.วิศรุต สำลีอ่อน

ได้รับทุนในการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประจำปีงบประมาณ 2567 ซึ่งทางคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์ ที่ปรึกษางานวิจัย ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกท่าน ผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำสำหรับการวิจัยและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จเรียบร้อย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและขอขอบคุณทุกท่านไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยวิจัยทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามมาในที่นี้ที่มีส่วนสนับสนุนให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายของงานวิจัย ท้ายที่สุดนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

คณะผู้วิจัย

9 เมษายน 2569

ชื่อโครงการ	กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
ชื่อผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.พรเพ็ญ ไตรพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนะชาติ ปาณิชะเวทย์ ดร.วิศรุต สำลีอ่อน
ปีที่ทำการวิจัย	2567
ปีที่เผยแพร่	2569

บทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief)

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการสำรวจความเป็นมา ขอบเขต และการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลของประเทศไทย รวมถึงศึกษากฎหมายเปรียบเทียบจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค พร้อมวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากระบบกฎหมายไทย เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมและเทียบเคียงมาตรฐานสากล ในบริบทของเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่กำลังขยายตัวรวดเร็ว โดยผลการวิจัยในภาพใหญ่ แม้ประเทศไทยมีการตรากฎหมายด้านดิจิทัลหลายฉบับ เช่น กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สินทรัพย์ดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังมีข้อจำกัดสำคัญทั้งด้านความทันสมัย การรองรับเทคโนโลยีใหม่ ความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล และประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงความเสี่ยงจากธุรกรรมข้ามพรมแดน และการคุ้มครองผู้เสียหายจากอาชญากรรมดิจิทัลรูปแบบใหม่ที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ

โดยปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทย มีทั้งส่วนที่เกิดจากกฎหมายไม่ทันสมัยจึงไม่รองรับเทคโนโลยีสำคัญ เช่น Blockchain, Smart Contract หรือ Digital Identity และไม่สอดคล้องมาตรฐานสากล คือ กฎหมายต้นแบบของ UNCITRAL ส่งผลให้ธุรกิจไทยไม่สามารถใช้ระบบตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ได้เต็มรูปแบบ นอกจากนี้กฎหมายยังเน้นระบบกำกับดูแลแบบการอนุญาตก่อนดำเนินการ (Licensing Regime) ซึ่งเป็นภาระสำคัญต่อผู้ประกอบการ โดยเฉพาะรายเล็ก ทำให้การออกบริการใหม่ทำได้ช้าและไม่สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขัน และปัญหาการทำธุรกรรมข้ามพรมแดนจากความแตกต่างระหว่างประเทศด้านพยานหลักฐานลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการยอมรับตราสารดิจิทัล ทำให้ธุรกรรมระหว่างประเทศมีความเสี่ยงสูงกระทบต่อความสามารถแข่งขันของธุรกิจไทย

กฎหมายด้านความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจกำกับดูแลระหว่างหน่วยงานหลายแห่ง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีเอกภาพ และยังขาดกลไกประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ-เอกชนยังไม่เพียงพอ ทำให้เอกชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและพัฒนามาตรฐานความปลอดภัย รวมถึงแนวปฏิบัติของประเทศไทยยังไม่รองรับการโอนข้อมูลข้ามพรมแดนอย่างปลอดภัย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจดิจิทัลและการลงทุนจากต่างประเทศ

กฎหมายด้านด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมมีปัญหาส่วนใหญ่อยู่ว่าโครงสร้างขององค์กรกำกับดูแลที่ไม่มั่นคง ง่ายต่อการถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง และขาดอำนาจในการกำกับดูแลกิจกรรมของผู้ให้บริการบางรายที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตลาด ส่วนการจัดสรรคลื่นความถี่ก็มุ่งเน้นเฉพาะการหารายได้เข้ารัฐจากการประมูลใบอนุญาตเป็นหลัก

สุดท้ายคือปัญหาของกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลที่การเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐยังไม่เกิดจริง ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่สามารถมีระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้ บางหน่วยงานยังใช้ระบบกระดาษในการทำงาน ขณะที่บางหน่วยงานก็ต้องพึ่งเอกชนในการพัฒนาระบบ จึงขาดความยั่งยืนและความปลอดภัยเชิงโครงสร้าง

งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ฝ่ายนิติบัญญัติควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยอาจใช้กฎหมายต้นแบบของ UNCITRAL เป็นแนวทางโดยมีเป้าหมายให้กฎหมายรองรับเทคโนโลยีสำคัญ เช่น Blockchain และ Smart Contract รวมถึงปรับนิยามกฎหมายให้ชัดเจน เช่น ข้อมูลชีวมาตร ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ และความหมายของสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อให้การกำกับมีความเฉพาะและประเมินความเสี่ยงได้ดีขึ้น ทบทวนระบบใบอนุญาต ลดภาระต่อผู้ประกอบการ ขยายพื้นที่ทดลองให้บริการดิจิทัลใหม่

ทั้งนี้ เห็นควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มเติมให้มีคณะกรรมการนโยบายการคุ้มครองข้อมูลแห่งชาติเข้ามาทำหน้าที่วางนโยบายระดับชาติ และปรับปรุงพระราชบัญญัติความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มกลไกตรวจสอบรายงานภัยไซเบอร์ของหน่วยโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ แก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 เพิ่มระบบจัดสรรคลื่นแบบคัดเลือกหรืออนุญาตโดยตรงนอกเหนือจากการประมูล และปรับโครงสร้างกสทช. ให้เป็นองค์กรกำกับดูแลที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง และพิจารณาออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยบริการโทรคมนาคมและสื่อข้ามพรมแดน เพื่อกำกับดูแลธุรกิจบริการ OTT ของผู้ให้บริการต่างชาติ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นมาตรฐานความปลอดภัยด้านข้อมูลของสมาชิก การมีสำนักงานตัวแทนในประเทศไทย และการจัดเก็บภาษีจากผู้ให้บริการต่างชาติ

ส่วนข้อเสนอแนะต่อฝ่ายบริหาร นอกจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรพิจารณาเพิ่มอำนาจหน่วยงานกำกับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้สามารถใช้มาตรการทางปกครองและบทลงโทษทางการเงินที่ได้สัดส่วน พร้อมกำหนดแนวทางการบังคับใช้ที่ชัดเจนและโปร่งใส รวมถึงการพัฒนารอบการทำงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Framework) ให้เทียบเท่ากับ GDPR ของสหภาพยุโรป และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (AI), บล็อกเชน และ Internet of Things (IoT) แล้ว รวมทั้งควรจัดทำยุทธศาสตร์กฎหมายดิจิทัลแห่งชาติ (Digital law masterplan) โดยร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศส่งเสริมให้ประเทศไทยเข้าร่วมและมีบทบาทเชิงรุกในกรอบความร่วมมือด้านกฎหมายดิจิทัลระดับเอเชียแปซิฟิก ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรี (นายกรัฐมนตรี) ควรพิจารณาจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือด้านความมั่นคงไซเบอร์และข้อมูลดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเฝ้าระวังภัยคุกคาม และการพัฒนามาตรฐานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ควรพิจารณาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลกลางระดับชาติ (National Data Exchange Platform) ด้วย

Project Title	Digital Law for Economic and Social Development: A Comparative Study of Laws in the Asia-Pacific Region
Researcher	Associate Professor Dr.Pornpen Traiphong Assistant Professor Thanachart Paliyawate Dr.Wisarut Samlee-on
Year of Research	2024
Year of Publication	2026

Policy Brief

This research aims to examine the background, scope, and enforcement of Thailand’s digital laws, as well as to conduct a comparative study of relevant legal frameworks in other countries within the region. It further analyzes the problems, obstacles, and limitations inherent in the Thai legal system to propose appropriate legal reforms aligned with international standards, particularly in the context of the rapidly expanding digital economy and digital society.

Overall, the findings indicate that although Thailand has enacted several digital-related laws—such as legislation on electronic transactions, digital assets, cybersecurity, and personal data protection—significant limitations remain. These include issues concerning legal modernity, the ability to accommodate emerging technologies, coordination among regulatory authorities, and the effectiveness of law enforcement. In addition, risks arising from cross-border transactions and the inadequate protection of victims of new forms of digital crime continue to pose serious challenges.

The problems and limitations of Thailand’s legal framework governing digital transactions and digital assets stem in part from outdated legislation that fails to adequately support key technologies such as blockchain, smart contracts, and digital identity systems. Moreover, Thai law has not been harmonized with international standards, particularly the UNCITRAL Model Laws, resulting in Thai businesses being unable to fully utilize electronic transferable records. Furthermore, the existing regulatory

framework relies heavily on a licensing regime, which imposes substantial burdens on entrepreneurs—especially small and medium-sized enterprises—thereby slowing the introduction of new services and failing to foster a competitive business environment. Differences among countries with respect to rules on evidence, electronic signatures, and the legal recognition of digital instruments also create high risks for cross-border transactions, ultimately undermining the international competitiveness of Thai businesses.

In the areas of cybersecurity and personal data protection, overlapping regulatory authority among multiple agencies has resulted in fragmented and inconsistent law enforcement. In addition, mechanisms for public–private cooperation remain insufficient, limiting private sector participation in cybersecurity monitoring and the development of security standards. Thailand’s current regulatory practices also lack adequate provisions for secure cross-border data transfers, creating further barriers to digital business operations and foreign investment.

Regarding frequency spectrum management and telecommunications law, the primary issues relate to the unstable structure of the regulatory authority, which is vulnerable to political interference, as well as insufficient regulatory power over certain service providers with monopolistic characteristics. Spectrum allocation policies also place excessive emphasis on revenue generation through license auctions, rather than on long-term public interest and efficient resource utilization.

Finally, the legal framework governing digital government remains problematic due to the absence of genuine data integration among government agencies. As a result, public authorities are unable to effectively exchange information with one another. Some agencies continue to rely on paper-based processes, while others depend heavily on private entities for system development, leading to concerns regarding sustainability and structural security.

Accordingly, this research recommends that the legislature prioritize amendments to laws governing digital transactions and digital assets, particularly the Electronic Transactions Act B.E. 2544 (2001). The UNCITRAL Model Laws may serve as a guiding

framework, with the objective of ensuring legal recognition of key technologies such as blockchain and smart contracts. Legal definitions—such as those relating to biometric data, electronic seals, and digital assets—should also be clarified to enable more targeted regulation and improved risk assessment. In addition, the licensing regime should be reviewed to reduce regulatory burdens on operators and to expand regulatory sandboxes for innovative digital services.

Furthermore, it is recommended that the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) be amended to establish a National Data Protection Policy Committee responsible for formulating policy at the national level. The Cybersecurity Act B.E. 2562 (2019) should also be revised to introduce enhanced oversight mechanisms for cybersecurity incident reporting by critical information infrastructure entities. Amendments to the Act on the Organization to Assign Radio Frequency Spectrum and to Regulate Broadcasting, Television Broadcasting, and Telecommunications Services B.E. 2553 (2010) should include alternative spectrum allocation mechanisms—such as comparative selection or direct authorization—in addition to auctions and restructure the NBTC to function as a truly independent regulatory authority. Consideration should also be given to enacting new legislation on cross-border telecommunications and media services to regulate over-the-top (OTT) services provided by foreign operators, covering issues such as data security standards for users, the requirement to establish representative offices in Thailand, and the taxation of foreign service providers.

Suggestions for the Executives include: Ministry of Digital Economy and Society had better augment the Agency's power of supervising the Personal Data Protection Act in order to take administrative measure and financial penalty in proportional manner; provide explicit and transparent ways of law enforcement; develop a dynamic Personal Data Protection Framework in equivalent to GDPR of the EU and in accordance with international standards; establish certain working groups for study and drafting laws in relation to artificial intelligence (AI), blockchain and Internet of Things (IoT) and provide a national masterplan of developing relevant digital laws in coordination with Ministry of Foreign Affairs and others for promoting Thailand to have proactive role and participation

in any legal cooperation framework on digital economy in the Asia-Pacific region. In addition, the Cabinet (by the Prime Minister's push) should consider an establishment of a center for cooperation on cyber security and digital information for promoting efficient exchange of information, monitoring cyber threats and providing co-creation of standards among private sector and public sector. Meanwhile, Digital Government Development Agency (Public Organization) (DGA) should also develop a National Data Exchange Platform.

ชื่อโครงการ	กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
ชื่อผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร.พรเพ็ญ ไตรพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนะชาติ ปาณิชะเวทย์ ดร.วิศรุต สำลีอ่อน
ปีที่ทำการวิจัย	2567
ปีที่เผยแพร่	2569

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลระหว่างไทยกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายทั้งของไทยและ 4 ประเทศดังกล่าว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลฯ ของไทย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเทศไทยเริ่มขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างจริงจังตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 กำกับดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเป็นธรรม ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ถึงแม้ว่าไทยมีรากฐานกฎหมายดิจิทัลที่ครอบคลุมแต่ยังต้องปรับปรุงให้ทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัลในอนาคต 2) การเปรียบเทียบกฎหมายดิจิทัลของประเทศไทยกับอีก

4 ประเทศ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัล ความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล คลื่นความถี่และโทรคมนาคม และรัฐบาลดิจิทัล ด้านธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัล ไทยมีกฎหมายรองรับแต่ยังแยกส่วนจากระบบการเงิน ขณะที่สิงคโปร์และออสเตรเลียมีระบบใบอนุญาตครบวงจร ส่วนความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ไทยมีกฎหมายคล้าย GDPR แต่ยังขาดกลไกบังคับใช้ที่เข้มแข็ง ขณะที่สิงคโปร์และออสเตรเลียมีหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจจริง ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ไทยยังขาดกลยุทธ์เชิงเศรษฐกิจเทียบเท่าสิงคโปร์และออสเตรเลีย ด้านรัฐบาลดิจิทัล ไทยมีกรอบกฎหมายชัดเจน ระบบยืนยันตัวตนดิจิทัลเหมือนสิงคโปร์ แต่ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูล สรุปได้ว่าไทยอยู่ในระดับ “กลาง” ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือมีกฎหมายพื้นฐานครบแต่ต้องเร่งปรับปรุงการบังคับใช้และเพิ่มความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจดิจิทัล 3) แม้ว่าไทยมีกฎหมายดิจิทัลรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่การบังคับใช้ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหากฎหมาย และบุคลากร โดยกฎหมายธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัลยังไม่ทันเทคโนโลยี ขาดความชัดเจนของนิยามและกลไกคุ้มครองผู้เสียหาย กฎหมายความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลยังซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน ขาดผู้เชี่ยวชาญและความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่วนกฎหมายคลื่นความถี่และโทรคมนาคมประสบปัญหาการกำกับดูแลที่ไม่เป็นอิสระ เน้นรายได้รัฐมากกว่าการพัฒนาเทคโนโลยี และรัฐบาลดิจิทัลยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและบุคลากรด้านเทคโนโลยี ทำให้ระบบบริการภาครัฐไม่บูรณาการอย่างแท้จริง 4) การบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลของทุกประเทศส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและข้อกังวลในแต่ละกลุ่มกฎหมาย โดยในด้านธุรกิจดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล ไทยมีการวางกรอบควบคุมที่ชัดเจนขึ้น ส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจและการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ยังสร้างภาระให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัว ส่วนประเทศอย่างสิงคโปร์และออสเตรเลียมีกลไกกำกับที่ยืดหยุ่นและสนับสนุนการเติบโตของฟินเทคมากกว่า ด้านความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ไทยยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยแต่เอกชนต้องลงทุนสูงและยังมีความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจรัฐ ขณะที่สิงคโปร์และมาเลเซียมีระบบควบคุมที่ชัดและบทลงโทษเข้มกว่า ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ไทยมีกฎหมายส่งเสริมการแข่งขันแต่ยังมีช่องว่างในการกำกับ OTT และความไม่แน่นอนทางกฎระเบียบ ส่วนประเทศเพื่อนบ้านบางแห่งเน้นควบคุมเนื้อหาเพื่อความมั่นคงจนกระทบเสรีภาพสื่อ สุดท้ายด้านรัฐบาลดิจิทัล ไทยได้รับผลบวกจากการเพิ่มประสิทธิภาพและโปร่งใสของบริการรัฐแต่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ทักษะบุคลากร และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล โดยรวมแล้วการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลในภูมิภาคนี้ช่วยยกระดับเศรษฐกิจและความมั่นคง แต่ยังคงปรับสมดุลระหว่าง “การคุ้มครอง” และ “การส่งเสริม” เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและทั่วถึง

ข้อเสนอแนะด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ควรปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายไทยโดยใช้กฎหมายของ UNCITRAL หรือกฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ ควรแก้ไขระบบอนุญาตธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นการรับรองผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้ (Trust-based System) ควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมาย เทียบเท่าเอกสารกระดาษ และจัดตั้งกลไก “Regulatory Sandbox” เพื่อทดสอบนวัตกรรมดิจิทัลภายใต้การควบคุมของรัฐ ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ควรตั้งคณะกรรมการนโยบายการคุ้มครองข้อมูลแห่งชาติ (National Data Protection Policy Council) ควรรวมบทบัญญัติเรื่อง “การประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ” เป็นหมวดเดียว ควรดำเนินการเพิ่มโทษทางปกครองแบบขั้นบันไดเพื่อให้ภาคธุรกิจปรับตัวได้ ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ควรกำหนดบทบาทความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนให้ชัดเจน ควรปรับปรุงระบบรายงานและการประเมินความเสี่ยงด้านไซเบอร์ และควรดำเนินการเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามทางไซเบอร์ข้ามชาติ ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ได้แก่ ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ พ.ศ. 2553 ให้เป็นกฎหมายกรอบเชิงนโยบายดิจิทัล ควรเปิดทางเลือกการจัดสรรคลื่นแบบอื่น นอกเหนือจากการประมูล ควรส่งเสริมการทดลองเทคโนโลยีด้วย Spectrum Sandbox ควรปรับโครงสร้าง กสทช. ให้เป็นอิสระ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควรออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยการให้บริการสื่อและโทรคมนาคมข้ามพรมแดน ควรกำหนดหลักเกณฑ์กำกับบริการ OTT ต่างประเทศ และควรบังคับให้มีตัวแทนในประเทศไทยและเสียภาษีอย่างเหมาะสม ด้านรัฐบาลดิจิทัล ได้แก่ พัฒนาแพลตฟอร์มกลางของรัฐบาล (Government Data Exchange Platform) จัดทำ National Data Interoperability Framework เพื่อมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ ตั้งคณะกรรมการกำกับข้อมูลภาครัฐเพื่ออนุมัติและกลั่นกรองการเชื่อมโยงข้อมูล และยึดแนวทาง Digital Government Blueprint ของมาเลเซีย

คำสำคัญ: กฎหมายดิจิทัล, เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

Project Title	Digital Law for Economic and Social Development: A Comparative Study of Laws in the Asia-Pacific Region
Researcher	Associate Professor Dr.Pornpen Traiphong Assistant Professor Thanachart Paliyawate Dr.Wisarut Samlee-on
Year of Research	2024
Year of Publication	2026

Abstract

The study titled “Digital Law for Economic and Social Development: A Comparative Study of Laws in the Asia-Pacific Region” aims at studying origin of the digital laws for economic and social development; essence and extent of enforcing the digital laws; analyzing and comparing content and extent of enforcing the digital laws between Thailand and other countries in Asia-Pacific region i.e. Australia, Singapore, Malaysia and Vietnam; problems and constraints of enforcing the digital laws as well as analyzing impact of enforcing the digital laws among Thailand and such 4 countries. The Qualitative Research by various means of data collection was used i.e. document research, in-depth interview and focus group discussion among the target group i.e. qualified people relating or having role in issues in connection with the digital laws for economic and social development of Thailand and such foreign countries in order to acquire complete information for further analysis and suggestions for developing the digital laws of Thailand.

The research found that 1) Thailand earnestly initiated to drive digital economy under Digital Development for Economic and Social Development Act B.E. 2560 (2017) to

supervise economic and social activities utilizing digital technology for creating confidence, safety and fairness, promote use of digital innovation for escalating economy, society and people's quality of life. Although Thailand has comprehensive foundation of the digital laws, improving and updating them are recommended in line with international standards and for changing digital economy in the future; 2) Comparison of the digital laws among Thailand and other 4 countries divided into 4 categories i.e. the electronic transactions and digital assets; the cybersecurity and data protection; the frequency and telecommunication and the digital government. The electronic transactions and digital assets category: Thailand has related laws but separated from financial system. Meanwhile, Singapore and Australia have integrated license system. The cybersecurity and data protection category: Thailand has similar-GDPR law but being lack of strong enforcement mechanism. Meanwhile, Singapore and Australia have actual-powered independent agency. The frequency and telecommunication category: Thailand is lack of economic strategy in the same level of Singapore and Australia. The digital government category: Thailand has definite regulatory framework including digital authentication system but being lack of its interconnection of information. In summary, Thailand classified in "Medium" level of the Asia-Pacific region, has completely provided fundamental laws but has to expedite improvement of its enforcement and compliance with international standards so as to enhance capability of digital economic competition; 3) Though Thailand has digital laws supporting economic and social development, their enforcement limitations on structure, contents of law and personnel. Laws on electronic transactions and digital assets have not yet been modernized, being missed clarity of definition and mechanism protecting damage persons. Laws on cybersecurity and data protection bring about overlapping among agencies and absence of experts and international cooperation. Laws on frequency and telecommunication lead to dependent

supervision and emphasis on income-generating rather than technological development. Laws on digital government encounter lack of data connection and technological personnel, causing untruly integrated state services system. 4) Enforcement of the digital laws of all countries having several positive impacts and concerns in each category of laws. The electronic transactions and digital assets category: Thailand provides more elaborative regulatory framework resulting pleasantly economic confidence and consumer protection, but more burdens for entrepreneurs' adjustment engendered. Singapore and Australia have mechanism being more flexible and supportive to Fintech's augment. The cybersecurity and data protection category: Thailand enhances safety standards, but high cost invested by private operators and risks on state power taken. Meanwhile, Singapore and Malaysia put in place regulatory system being more definite and stringent. The frequency and telecommunication category: Thailand promote competition but a gap to regulate OTT and regulatory uncertainty existed. Meanwhile, its certain neighboring countries emphasize on control of contents against freedom of media. Lastly, the digital government category: Thailand gains benefits from enhancement of efficiency and transparency of state services, but limited budget, personnel's skills and digital divide encountered. In summary, enforcement of digital laws enforced by countries of Asia-Pacific region has contributed economic development and security but balance between "protection" and "promotion" has to be adjusted for sustainable and radical development.

In the electronic transactions, digital assets and digital development for economic and social development category: suggested to restructure Thai laws, modeled by UNCITRAL laws or foreign laws, to change the licensing system for electronic transactions to be certified by a trust-based system, to add provisions on e-Transferable Records (ETR) for legal effect equivalent to paper system and to establish the "Regulatory Sandbox"

mechanism for testing digital innovation under state control. The cybersecurity and data protection category: suggested to revise the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019), to establish the National Data Protection Policy Council, to combine statutes in part of “Data processing for public interests” into single chapter, to elevate step-up administrative penalty so as to allow business sector to be adjustable, suggested to revise the Cybersecurity Act B.E. 2562 (2019), to formulate clearly cooperative role between public sector and private sector, to improve reporting and assessment system on cyber threats and to add more provisions on transnational exchange of information on cyber treats. The frequency and telecommunication category: suggested to revise the Act on Organization to Assign Radio Frequency and to Regulate the Broadcasting and Telecommunications Services, B.E. 2553 (2010) to be digital policy framework, to provide option to assign frequency in other way arise from bidding, to promote test of technology by means of Spectrum Sandbox, to restructure the National Broadcasting and Telecommunications Commission to be independent, transparent and accountable, to legislate new law on transnational services of media and telecommunication, to regulate OTT foreign services, and to legislate provisions of delegation in Thailand and appropriate payment of tax. The digital government category: suggested to develop the Government Data Exchange Platform, to provide the National Data Interoperability Framework for standardization in exchange of national data, to set up the government data supervision commission for approval and screening data connection and to take the Digital Government Blueprint of Malaysia into use.

Keywords: Digital laws, For economic and social development, the Asia-Pacific Region

บทคัดย่อกราฟฟิก (Graphic Abstract)

การศึกษาเรื่องกฎหมายดิจิทัล เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสาระสำคัญและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลระหว่างไทยกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย

ผลการวิจัย

- 1** ประเทศไทยเริ่มขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ทำกับดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นความปลอดภัย แต่ต้องปรับปรุงให้ทันสมัยสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัลในอนาคต
- 2** การเปรียบเทียบกฎหมายดิจิทัลของประเทศไทยจำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่
 - ธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัล
 - ความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล
 - คลื่นความถี่และโทรคมนาคม
 - รัฐบาลดิจิทัลด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล
- 3** แม้ว่าไทยมีกฎหมายดิจิทัลรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่การบังคับใช้ยังมีข้อจำกัดทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหากฎหมาย และบุคลากร เช่น
 - กฎหมายธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัลยังไม่ทันสมัย
 - ขาดความชัดเจนของนิยามและกลไกคุ้มครองผู้เสียหาย
 - ขาดผู้เชี่ยวชาญและความร่วมมือระหว่างประเทศ
 - รัฐบาลดิจิทัลยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและบุคลากรด้านเทคโนโลยี
- 4** ข้อกังวลในแต่ละกลุ่มกฎหมาย
 - ด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล**
 - ไทยมีการวางกรอบควบคุมที่ชัดเจนขึ้น
 - ประเทศสิงคโปร์และออสเตรเลียมีกลไกที่ยืดหยุ่นมากกว่า
 - ด้านความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล**
 - ไทยยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยแต่เอกชนต้องลงทุนสูง
 - และยังมีความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจรัฐ
 - สิงคโปร์และมาเลเซียมีระบบควบคุมที่ชัดเจนและบทลงโทษเข้มงวด
 - ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม**
 - ไทยมีกฎหมายส่งเสริมการแข่งขันแต่ยังมีช่องว่างในการกำกับ OTTและแนวโน้มอนาคตทางกฎระเบียบ
 - ประเทศเพื่อนบ้านบางแห่งเน้นควบคุมเนื้อหาเพื่อความมั่นคงจนกระทบเสรีภาพสื่อ

ข้อเสนอแนะ

- ควรปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายไทยโดยใช้กฎหมายของ UNCITRAL
- ควรแก้ไขระบอบอนุญาตธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นการรับรองผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้
- ควรเพิ่มบทบัญญัติรองรับตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์
- ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
- ควรตั้งคณะกรรมการนโยบายการคุ้มครองข้อมูลแห่งชาติ
- ควรรวมบทบัญญัติเรื่อง “การประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ” เป็นหมวดเดียว
- ควรดำเนินการเพิ่มโทษทางปกครองแบบขั้นบันไดเพื่อให้ภาคธุรกิจปรับตัวได้
- ควรดำเนินการเพิ่มบทบัญญัติเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามทางไซเบอร์ข้ามชาติ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทสรุปเชิงนโยบาย	(2)
บทคัดย่อ	(9)
บทคัดย่อแบบกราฟิก	(17)
สารบัญ	(18)
สารบัญภาพ	(21)
สารบัญตาราง	(22)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 คำถามการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
1.7 สมมติฐานการวิจัย	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 ความหมาย	11
2.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อเศรษฐกิจและสังคม	17
2.3 ความเป็นมาของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและแผนพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล	22
2.4 ความเป็นมาของการออกชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	28
2.5 สาระสำคัญของชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	41
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	165
2.7 สาระสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ	173

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	296
3.1. การวิจัยเชิงเอกสาร	296
3.2. การสัมภาษณ์เชิงลึก	297
3.3. การสนทนากลุ่ม	298
3.4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	298
3.5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	298
3.6. ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย	300
3.7. แนวความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล	300
3.8. การวิเคราะห์ข้อมูล	300
บทที่ 4 ผลการศึกษา	302
4.1. ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย	302
4.2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	321
4.3. ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย	403
4.4. เสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ	421
4.5. แนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ	443
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	454
5.1. สรุปผลการวิจัย	455
5.2. อภิปรายผล	489
5.3. ข้อเสนอแนะ	500

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บรรณานุกรม	510
ภาคผนวก	531
ภาคผนวก ก คำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก	532
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก	555
ภาคผนวก ค คำถามในการสนทนากลุ่ม	557
ภาคผนวก ง รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม	559
ประวัติผู้วิจัย	562

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดวิจัย	6
2.1 โครงสร้างใหม่หน่วยงานไอซีทีแห่งชาติ	109

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล	303
4.2 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล	313
4.3 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม	318
4.4 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านรัฐบาลดิจิทัล	320
4.5 เปรียบเทียบกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	324
4.6 เปรียบเทียบกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	350
4.7 เปรียบเทียบกฎหมายการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	366
4.8 เปรียบเทียบกฎหมายรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	379
5.1 จุดแข็งของเนื้อหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล จำแนกตามกลุ่มกฎหมาย	459
5.2 จุดอ่อนของเนื้อหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล จำแนกตามกลุ่มกฎหมาย	469
5.3 การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย	504
5.4 การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	508

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีแนวนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลในการส่งเสริมการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักการพัฒนาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ได้ถูกตราขึ้นในฐานะกฎหมายเชิงนโยบาย (policy-oriented law) ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล การลงทุน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ประโยชน์ในภาคเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพัฒนากำลังคนดิจิทัลของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายดังกล่าวจะสะท้อนเจตนารมณ์เชิงนโยบายที่ชัดเจน แต่โครงสร้างและกลไกทางกฎหมายบางประการยังคงเผชิญข้อจำกัดในการรองรับบริบทการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านดิจิทัล (The IMD World Digital Competitiveness Ranking) ปี พ.ศ. 2566 ซึ่งจัดอันดับประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 35 จาก 64 ประเทศ โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และความพร้อมในการรองรับอนาคต เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกพบว่า ประเทศที่มีกรอบกฎหมายและนโยบายดิจิทัลที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกัน และเอื้อต่อการบูรณาการข้ามภาคส่วน มีระดับความสามารถในการแข่งขันที่สูงกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าศักยภาพทางดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างกฎหมายและกลไกการกำกับดูแลของรัฐ และเมื่อเทียบอันดับกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกพบว่า สาธารณรัฐสิงคโปร์อยู่อันดับที่ 3 ออสเตรเลียอยู่อันดับที่ 16 นิวซีแลนด์อยู่อันดับที่ 25 มาเลเซียอยู่อันดับที่ 33 ไทยอยู่อันดับที่ 35 อินโดนีเซียอยู่อันดับที่ 45 และฟิลิปปินส์อยู่อันดับที่ 59

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนผ่านดิจิทัล (Digital Transformation) ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกทั้งยังช่วยให้ภูมิภาคดังกล่าวสามารถรับมือกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมโลกให้เกิดการใช้วิถีชีวิตแบบใหม่ทั้งภาคการผลิต การขนส่งการขาย และการบริการ โดยคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจดิจิทัลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเติบโตขึ้นประมาณร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2568 โดยเฉพาะการบริการทางการเงินดิจิทัล เทคโนโลยีสุขภาพและเทคโนโลยีด้านการศึกษา โดยทุกธุรกิจจะพัฒนาไปสู่ดิจิทัล เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ธุรกิจขนาดเล็ก และผู้ประกอบการรายย่อยจะมีบทบาทสำคัญอย่างมาก การคาดการณ์ดังกล่าวเกิดจากการศึกษาพัฒนาการ และการเติบโตของการค้าดิจิทัลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยอ้างอิงจากตัวชี้วัด คือ พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์ (อี-คอมเมิร์ซ) ระหว่างประเทศ (ร้อยละ 60) และการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัล (ร้อยละ 40) ผลลัพธ์ที่ได้ คือ

- (1) ตลาดที่พัฒนาแล้ว อาทิ จีน เกาหลีใต้ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย
- (2) ตลาดกำลังพัฒนา อาทิ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ฟิลิปปินส์
- (3) ตลาดที่อยู่ในขั้นเริ่มต้น อาทิ เมียนมา กัมพูชา ลาว บรูไน

อย่างไรก็ดี แม้ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะมีระดับการพัฒนาดิจิทัลที่แตกต่างกัน แต่ประเทศส่วนใหญ่ยังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมายดิจิทัลที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านการส่งข้อมูลข้ามพรมแดน ความแตกต่างของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และมาตรการการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลภายในประเทศ (Data Localization) ซึ่งส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงทางดิจิทัลระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และระหว่างประเทศ อันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงควรมีการศึกษากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีความโดดเด่นและก้าวหน้า เพื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2560 ว่ามีสาระสำคัญในประเด็นใดที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันรวมถึงข้อจำกัดและอุปสรรคที่อาจส่งผลการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งการศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะช่วยให้เกิดมาตรฐานในการปฏิบัติหรือการจัดการด้านดิจิทัลของภูมิภาคในแนวทางเดียวกัน และเกิดเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะช่วยส่งเสริมระบบเศรษฐกิจดิจิทัลในภาพรวมของตลาดรวมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกให้เกิดประสิทธิภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจดิจิทัลนอกภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” นี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้

- 1) ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย
- 2) ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- 3) ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 4) เสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” นี้ มีขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) ความเป็นมา เจตนารมณ์ เนื้อหา หรือสาระสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่บังคับใช้ในประเทศไทย
- 2) เนื้อหาหรือสาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จำนวน 4 ประเทศ โดยกำหนดกลุ่มประเทศศึกษา ดังนี้
 - (1) ประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านการใช้กฎหมายดิจิทัล คือ เครือรัฐออสเตรเลีย
 - (2) ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีพัฒนาการความก้าวหน้าด้านกฎหมายดิจิทัล คือ สาธารณรัฐสิงคโปร์และมาเลเซีย
 - (3) ประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่เป็นประเทศคู่แข่งกับไทย คือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เหตุผลในการเลือกศึกษากฎหมายของประเทศเครือรัฐออสเตรเลีย (เรียกโดยย่อว่า “ออสเตรเลีย”) เพราะออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมอันดับต้น ๆ ของโลก เห็นได้จากความหลากหลายของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลกิจกรรมทางดิจิทัลในหลากหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ ความเป็น

ส่วนตัว และการสร้างระบบรัฐบาลดิจิทัล การศึกษากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของ ออสเตรเลียจึงเป็นประโยชน์ในฐานะการเป็นกฎหมายต้นแบบ (model law) ให้กับการพัฒนากฎหมาย ของประเทศไทยได้

เหตุผลในการเลือกศึกษากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ (เรียกโดยย่อว่า “สิงคโปร์”) และประเทศมาเลเซีย (เรียกโดยย่อว่า “มาเลเซีย”) เพราะทั้งสองประเทศเป็นประเทศในกลุ่มประชาคม อาเซียนเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่มีความก้าวหน้าในเนื้อหาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในหลายมิติ ครอบคลุมประเด็นเศรษฐกิจดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ ความเป็นส่วนตัว และการสร้างระบบรัฐบาลดิจิทัล อีกทั้งยังมีบริบททางสังคมแบบเอเชียใกล้เคียงกับประเทศไทย การศึกษา กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสิงคโปร์และมาเลเซีย จึงเป็นประโยชน์ในฐานะการเป็น กฎหมายต้นแบบอีกกลุ่มหนึ่งที่จะนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับผลการศึกษาเปรียบเทียบที่ได้จากออสเตรเลีย เพื่อพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเหมาะสมกับบริบทการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ ประเทศไทย

เหตุผลในการเลือกศึกษากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เรียกโดยย่อว่า “เวียดนาม”) เพราะเวียดนามเป็นประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียนเช่นเดียวกับประเทศไทยและยังเป็น ประเทศคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่น่าจับตามอง เนื่องจากเวียดนามที่พัฒนาการและอัตราการเติบโตทาง เศรษฐกิจโดยเฉพาะเศรษฐกิจดิจิทัลในระดับสูง ทำให้ในสองทศวรรษที่ผ่านมาเวียดนามได้ออกกฎหมาย ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการสมควรที่ประเทศไทยจะได้ศึกษา เปรียบเทียบกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามและนำมาเป็นข้อคำนึงในการพัฒนา กฎหมายของประเทศไทยเพื่อสภาพแวดล้อมทางดิจิทัลที่มั่นคง ปลอดภัย และสร้างรายได้เปรียบทาง เศรษฐกิจนำหน้าคู่แข่งอยู่ตลอดเวลา

3) วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหา ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งในด้านจุดแข็งและ จุดอ่อน

4) วิเคราะห์ผลในทางปฏิบัติจริง หรือ ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการศึกษา กรณีศึกษาหรือถอดบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว ทั้งของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้ระยะเวลาในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 300 วัน (10 เดือน)

1.4 คำถามการวิจัย

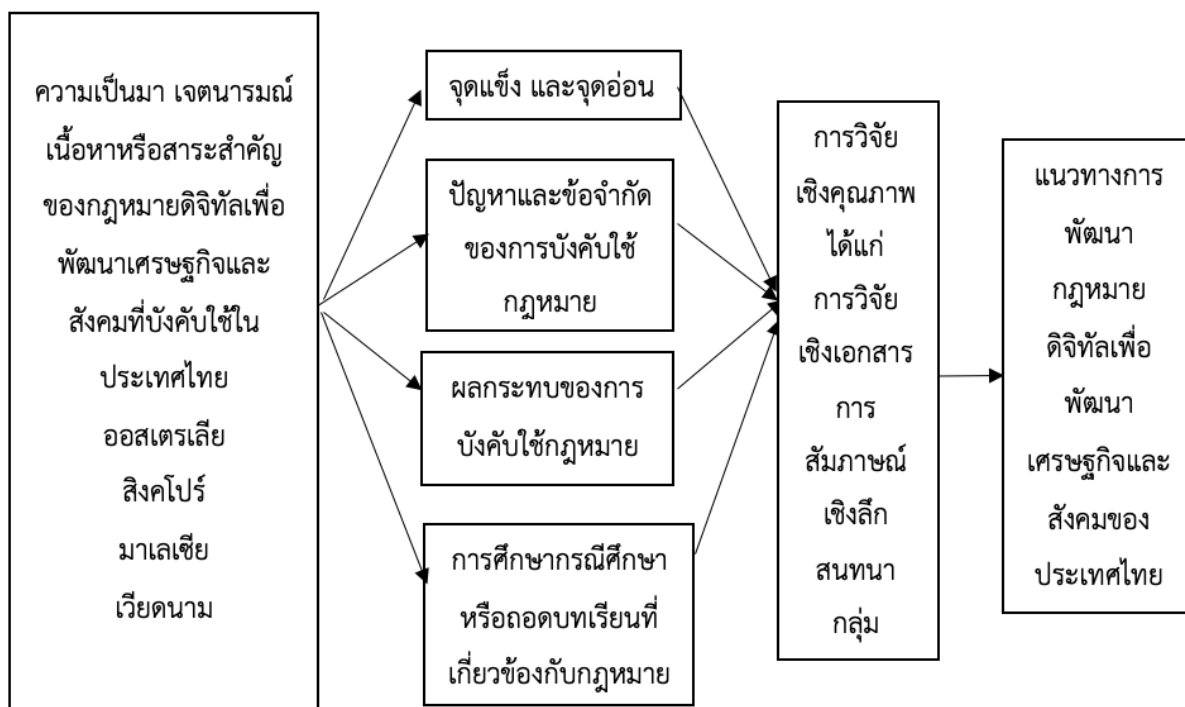
กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยยังมีเรื่องใดขาดอยู่บ้าง ในประเด็นใด เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ และข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือภาคธุรกิจในบริบทของสังคมไทยอย่างไร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” นี้ มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

- 1) ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย
- 2) ทำให้ทราบถึงเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- 3) ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 4) ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.7 สมมติฐานการวิจัย

ประเทศไทยและประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกต่างก็เผชิญสิ่งท้าทายและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทางดิจิทัลที่ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม ทุนมนุษย์ การปฏิบัติงานของภาครัฐ และความเชื่อมั่น ของทุกภาคส่วน รวมทั้งการพัฒนากฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางดิจิทัลดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องยังคงมีอยู่ ปัญหาและข้อจำกัดบางประการ ดังนั้นการศึกษาวเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย กรณีศึกษาที่น่าสนใจของกฎหมายดิจิทัลของประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทั้งด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ความปลอดภัยทางไซเบอร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการจัดการของหน่วยงานของรัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เห็นแนวทางและมีข้อเสนอแนะใน

การพัฒนากฎหมายไทยที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจดิจิทัลและสภาพสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบัน และต่อไปใน
ภายภาคหน้า

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการดำเนินโครงการกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารในประเด็นแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยกับของต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมาย

2.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อเศรษฐกิจและสังคม

2.3 ความเป็นมาของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

2.4 ความเป็นมาของการออกชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.4.1 แนวคิดและหลักการ

2.4.2 กระบวนการนิติบัญญัติ

2.4.3 วิพากษ์ชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.5 สาระสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

2.5.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพจน์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.5.2 พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562

2.5.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายฉบับต่าง ๆ

2.5.4 พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 256

- 2.5.5 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562
- 2.5.6 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566
- 2.5.7 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520
- 2.5.8 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560
- 2.5.9 พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568
- 2.5.10 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล
- 2.5.11 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ
- 2.5.12 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562
- 2.5.13 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
- 2.5.14 พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568
- 2.5.15 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม
- 2.5.16 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564
- 2.5.17 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล
- 2.5.18 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562
- 2.5.19 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม)
- 2.5.20 ปัญหา ผลกระทบและกรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
- 2.5.21 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
- 2.5.22 ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
- 2.5.23 กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 สารสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

2.7.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.1.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.1.3 มาเลเซีย

2.7.1.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

2.7.2.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.2.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.2.3 มาเลเซีย

2.7.2.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

2.7.3.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.3.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.3.3 มาเลเซีย

2.7.3.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

2.7.4.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.4.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.4.3 มาเลเซีย

2.7.4.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.5 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

2.7.5.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.5.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.5.3 มาเลเซีย

2.7.5.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.6 ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของ
ต่างประเทศ

2.7.6.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.6.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.6.3 มาเลเซีย

2.7.6.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.7.7 กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของ
ต่างประเทศ

2.7.7.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

2.7.7.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

2.7.7.3 มาเลเซีย

2.7.7.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

2.1 ความหมาย

ความหมายของถ้อยคำว่า “กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” นั้นพิจารณาได้จาก
ความหมายเป็นส่วน ๆ ไป ของหลายคำที่เกี่ยวข้อง โดยปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้งภายในประเทศและ
ต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 มาตรา 3
บัญญัติว่า

ดิจิทัล หมายความว่า เทคโนโลยีที่ใช้วิธีการนำสัญลักษณ์ศูนย์และหนึ่ง หรือสัญลักษณ์อื่นมาแทน
สิ่งทั้งปวง เพื่อใช้สร้างหรือก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์

ดิจิทัลหรือ Digital มีลักษณะที่แตกต่างจากอนาล็อก อนาล็อกเป็นรูปแบบข้อมูลที่มีลำดับ
ต่อเนื่อง (Continuous Form) เช่น เสียงของการพูดคุย มีลักษณะเป็นคลื่นแบบต่อเนื่องที่เดินทางผ่าน
อากาศ อนาล็อกเป็นสัญญาณในรูปของคลื่นต่อเนื่องหรือ Sine Wave ซึ่งมีความถี่และความเข้มของ
สัญญาณต่างกัน อยู่ในรูปของพลังงานต่าง ๆ ที่มนุษย์สามารถสัมผัสได้ เช่น เสียง แสง ความร้อน สามารถ

วัดพลังงานได้จากอุปกรณ์ที่เรียกว่า Sensor สามารถวัดและแปลงพลังงานให้อยู่ในรูปสัญญาณที่สามารถอ่านค่าได้ เช่น ไมโครโฟนจะมีเซนเซอร์ที่แปลงพลังงานเสียงเป็นสัญญาณทางไฟฟ้า ส่วนดิจิทัลนั้นเป็นรูปแบบข้อมูลที่มีลักษณะไม่ต่อเนื่อง (Discrete Form) อยู่ในรูปแบบไบนารี (Binary) ฐานสอง คือมีเฉพาะ 0 และ 1 เป็นสัญญาณไฟฟ้าแบบไม่ต่อเนื่องที่ได้มาจากการแปลงข้อมูลดิจิทัลหรือดิจิทัลเคลื่อนที่ตามระดับแรงดันไฟฟ้าในลักษณะรูปคลื่นสี่เหลี่ยมที่แทนค่าด้วยรหัสไบนารี โดยทั่วไปจะแทนข้อมูล 0 ด้วยค่าแรงดันไฟฟ้า ศูนย์โวลต์และข้อมูล 1 แทนด้วยค่าแรงดันไฟฟ้าที่เป็นบวก¹ ดังนั้นเมื่อนำคำว่า Digital และ Economy มารวมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมาหมายถึง เศรษฐกิจที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์แบบเลขฐานสอง

เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technologies) หมายความว่า การใช้ความก้าวหน้าของวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ในสาขาต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสอน ประวัติศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงเชิงองค์การ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น เทคโนโลยีเหล่านี้เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันและนวัตกรรมในภาคการศึกษา โดยมีบทบาทเป็นทั้งกลไกและผู้นำพาให้เกิดความเปลี่ยนแปลง มีบทบาทสำคัญมากต่อความเจริญเติบโตของประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ และประเทศที่พัฒนาแล้ว สร้างโอกาสให้กับหลายภาคส่วน อาทิ ค่าปลีก การเงิน เกษตรกรรม นอกจากนี้ยังส่งกระทบสำคัญต่อการพัฒนาวิสาหกิจ เพิ่มพูนผลิตภาพและการแข่งขันของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าดิจิทัลเทคโนโลยีนี้นั้นครอบคลุมเครื่องมือและการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งปฏิรูปลักษณะต่าง ๆ ของกิจกรรมของมนุษย์และก่อให้เกิดความก้าวหน้าในหลายสาขา อาทิ การสื่อสาร การศึกษา และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ²

อุตสาหกรรมดิจิทัลเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามพลวัตของเทคโนโลยี โดยนิยามและขอบเขตได้วิวัฒนาการและขยายมาจากอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

¹ อภิพงศ์ ปิงยศ, ‘บทที่ 2 : การนำเสนออัลติมีเดียในรูปแบบดิจิทัล’ (ม.ป.ป).

<https://apipong.weebly.com/uploads/5/3/5/8/53586393/bs212_ch02_digital_representation.pdf>
สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2567.

² SciSpace, ‘What is the definition of digital technologie?’ (n.d) <<https://typeset.io/questions/what-is-the-definition-of-digital-technologies-3jdn84pw6n>> accessed 12 August 2024.

(ICT) เดิม และสำหรับการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลในครั้งนี้นิยามอุตสาหกรรมนี้ไว้ค่อนข้างกว้าง **อุตสาหกรรมดิจิทัล (หรืออุตสาหกรรมดิจิทัล)** หมายถึง “อุตสาหกรรมการผลิตและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลหรือการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล” แบ่งออกเป็น 5 สาขา³ ได้แก่ กลุ่มฮาร์ดแวร์และอุปกรณ์อัจฉริยะ (Hardware & Smart Device), กลุ่มอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ (Software), กลุ่มอุตสาหกรรมด้านการสื่อสาร (Communications), กลุ่มอุตสาหกรรมบริการด้านดิจิทัล (Digital Service) และกลุ่มอุตสาหกรรมดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content)

นิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 มาตรา 3 บัญญัติว่า**ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม** หมายความว่า ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีการติดต่อสื่อสาร การผลิต การอุปโภคบริโภค การใช้สอย การจำหน่ายจ่ายแจก การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การคมนาคมขนส่ง การโลจิสติกส์ การศึกษา การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การสาธารณสุข การเงินการลงทุน การภาษีอากร การบริหารจัดการข้อมูล และเนื้อหาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นใดหรือการใด ๆ ที่มีกระบวนการหรือการดำเนินงานทางดิจิทัล หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคม กิจการโทรคมนาคม การสื่อสารดาวเทียม และการบริหารคลื่นความถี่ โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมทั้งเทคโนโลยีที่มีการหลอมรวม หรือเทคโนโลยีอื่นใดในทำนองเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัลปัจจุบันนี้เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกฎหมายของเทคโนโลยีดิจิทัล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Law) ซึ่งเป็นสาขากฎหมายที่สำนักงานกฎหมายและสถาบันการศึกษามุ่งเน้นให้ความสำคัญ⁴ ขณะที่ภาครัฐและภาคเอกชนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดคำถามมากมายเกี่ยวกับ

³ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, **บทวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจดิจิทัลประเทศไทย 2560**

<<https://depa.or.th/th/article-view/thailand-digital-economy-glance>> สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2567.

⁴ Alubaidi A., *Journal of Law and Sustainable Development* (Challenges to implementing the international Digital Law to Protect Digital Rights, 2023) 23 (5), 11.

การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิและการคุ้มครองทางกฎหมายให้แก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่มีอยู่เดิมหรือสิทธิและการคุ้มครองที่ประชาชนสมควรได้รับ⁵

กฎหมายดิจิทัล (Digital Law) เป็นถ้อยคำเชิงนิติบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการใหม่ที่สำคัญต่อรูปแบบดิจิทัล อาทิ มาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัล บริการดิจิทัล การแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ ธรรมชาติข้อมูล พื้นที่ข้อมูลสุขภาพ บริการความน่าเชื่อถือและอัตลักษณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ มาตรการเสริมความปลอดภัยทางไซเบอร์ของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญให้แข็งแกร่ง ซึ่งส่วนใหญ่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว⁶

กระทรวงวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งสหราชอาณาจักรระบุว่า **กฎเกณฑ์ดิจิทัล (Digital Regulation)** หมายถึง เครื่องมือเชิงกฎหมายทั้งหลายที่รัฐบาล หน่วยงานกำกับดูแล ภาครัฐกิจ และองค์กรอื่นใช้จัดการผลกระทบของเทคโนโลยีและกิจกรรมดิจิทัลที่มีต่อบุคคลธรรมดา บริษัท เศรษฐกิจและสังคม เครื่องมือเชิงกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ บรรทัดฐาน การกำกับดูแลตนเอง ประมวลทางกฎหมายที่กำหนดความประพฤติ และกฎหมายที่กำหนดในกฎหมาย ทั้งนี้เทคโนโลยีและกิจกรรมดิจิทัลต้องการการกำหนดกฎเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปเนื่องจากมีลักษณะที่แตกต่างกันซึ่งทำให้ภาครัฐกิจและการใช้ดิจิทัลมีลักษณะที่ไม่เหมือนใครและมีนวัตกรรม รวมถึงมีโอกาสสร้างความเสี่ยงให้แก่ผู้บริโภคและสังคมในวงกว้าง⁷ ธนาคารโลกและ ITU ได้ร่วมมือกันจัดทำคู่มือกฎหมายดิจิทัลและกฎเกณฑ์ดิจิทัลสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งระบุข้อเสนอแนะแนวทางในทางปฏิบัติและแบ่งปันการปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับ

⁵ Custers, B. **Computer Law and Security Review**, 44.

⁶ Zenner K. Marcus J.S. and Sekut K., ‘A dataset on EU legislation for the digital world’ (6 June, 2024) <<https://www.brugel.org/dataset/dataset-eu-legislation-digital-world>> accessed 13 August 2024.

⁷ Department of Science, ‘Digital Regulation: driving growth and unlocking innovation’ (Innovation and Technology, 10 October 2023) <<https://www.gov.uk/government/publications/digital-regulation-driving-growth-and-unlocking-innovation/> digital-regulation-driving-growth-and-unlocking-innovation> accessed 13 August 2024.

ให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้กำกับดูแลทั่วโลกนำไปใช้เพื่อที่จะทำให้ประชาชนและองค์กรธุรกิจได้รับประโยชน์จากเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล⁸

การแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digitalisation) เป็นหนึ่งในแนวโน้มที่สำคัญที่สุดในยุคปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมเช่นเดียวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมเคยเปลี่ยนแปลงมาแล้ว สภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเศรษฐกิจที่แยกออกไปต่างหากหรือเป็นภาคส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจทั้งหมด ท้ายที่สุดแล้วการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบดิจิทัลนั้นจะทำให้เศรษฐกิจทั้งหมดกลายเป็นดิจิทัล⁹ ขณะเดียวกันนั้นกฎหมายดิจิทัลมีความเกี่ยวข้องกับ**เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)** ในแง่ที่ว่า เป็นเครื่องมือกำหนดกฎเกณฑ์เศรษฐกิจดิจิทัล

ในส่วนของการนิยามตามประวัติศาสตร์ มีบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ พยายามจะคิดค้นและใช้คำว่าเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อแสดงถึงระบบเศรษฐกิจในอนาคตที่จำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาตั้งแต่ยุคทศวรรษที่ 1970 แล้ว เช่น Bill Imhoff นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดได้แสดงความเห็นว่า คำว่าเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) นั้นได้เกิดขึ้นจากแนวคิดเศรษฐกิจข้อมูล (Information Technology) ของ Daniel Bell นักเขียนชาวอเมริกันในปี ค.ศ. 1974 จนกระทั่งปี ค.ศ. 1996 Manuel Castell อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ได้ต่อยอดแนวคิดเศรษฐกิจข้อมูลให้เป็นเศรษฐกิจเครือข่าย (Network Economy) โดยเห็นว่าเศรษฐกิจต้องพึ่งพาเทคโนโลยีให้เป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมและพัฒนาจนเรียกว่า เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) แต่อีกทฤษฎีเห็นว่า คำว่า Digital Economy ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาใหม่ในปี ค.ศ. 1997 โดยนักเขียนชื่อ Don Tapscott ที่มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะ Don Tapscott เป็นผู้เขียนหนังสือ Digital Economy: Promise and Peril In the Age of Networked Intelligence ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาบรรยายถึงการขายสินค้าและบริการ รวมถึงการบริหารจัดการธุรกิจร้านค้า

⁸ International Telecommunication Union, 'Digital regulation' (n.d) <<https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-Market/Pages/DigiReg20.aspx>> accessed 14 August 2024.

⁹ Schulze R. and Staudenmaye D., 'EU Digital Law: Article-by-Article Commentary' New York: Hart Publishing (2020) 1.

รวมไปถึงการแข่งขันทางธุรกิจในโลกของอินเทอร์เน็ตที่การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างคล่องตัว ดังนั้น ในทางประวัติศาสตร์อนุมานคำนิยามของ “เศรษฐกิจดิจิทัล” ได้ว่าคือ การดำเนินไปของเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานของการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีอย่างไร้พรมแดน

ในประเทศไทยปรากฏคำนิยามของคำว่า Digital Economy ไว้หลายแบบ เช่น กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ก่อนเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562) ได้กำหนดคำนิยามของ Digital Economy ไว้บนเว็บไซต์ของกระทรวงฯ ว่า Digital Economy คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศให้ทันกับโลกในยุคปัจจุบัน ตั้งแต่ Knowledge Economy หรือเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ และ Creative Economy ที่วางเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับสินค้าและบริการผ่านทางนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกันบนเว็บไซต์ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มีการกำหนดความหมายของ Digital Economy ว่า นโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นนโยบายที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม จึงสรุปได้ว่า เศรษฐกิจดิจิทัล คือการอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารและส่งผ่านข้อมูลความรู้ในการดำเนินไปของเศรษฐกิจและสังคม

ทั้งนี้สามารถอธิบายเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ได้หลายมุมมองดังนี้¹⁰

- เศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อการขับเคลื่อนทุกมิติของเป้าหมายของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงิน การผลิต และการบริการ
- เศรษฐกิจภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ที่มีรากฐานและการขับเคลื่อน ผลักดันจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มและศักยภาพการแข่งขันในระดับสากล
- เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการบริการ รวมทั้งการเงินและกระบวนการบริหารจัดการภายใต้มาตรฐานและกระบวนการจัดการที่ดีเป็นสากล

¹⁰ สนธิสัญญาฯ เพื่อนสงคราม, พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560

<https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewtelaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1813> สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2567.

- เศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการบริหารแบบบูรณาการในลักษณะ Integrated Single Framework ที่เชื่อมโยงทุกเป้าประสงค์ของรัฐและเอกชนที่มีกระบวนการบริหารในแบบบูรณาการ (Integrated Management)
- เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนโดยผู้มีผลประโยชน์ร่วม ภายใต้สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ผลักดันให้ประเทศ รัฐบาล และเอกชน มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีมาตรฐานจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายทุกมิติ

เศรษฐกิจดิจิทัลมีประโยชน์ในการลดต้นทุนในการประกอบการไม่ว่าในด้านการผลิตหรือด้านการขาย อำนวยให้เกิดการต่อยอดในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค ทำให้เกิดการขยายตัวของ E-commerce กว้างขวางยิ่งขึ้น ขยายการจ้างงานและสร้างการจ้างงานในลักษณะใหม่ ๆ เช่น นักโฆษณาสินค้าทาง อำนวยให้เกิดการลงทุนธุรกิจข้ามพรมแดน สนับสนุนการเรียนรู้ของประชาชน เช่น สื่อการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (E-learning)

2.2 ความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อเศรษฐกิจและสังคม

จากการเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลหรือเรียกว่าเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้คนในยุคปัจจุบันมีการใช้งานทางเทคโนโลยีดิจิทัลกันอย่างแพร่หลาย ไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือที่ช่วยเหลือในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการใช้งานในกิจกรรมของชีวิตประจำวันตั้งแต่ระดับส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านการติดต่อซื้อขายสินค้าหรือการทำธุรกรรมผ่านระบบเศรษฐกิจที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้อง การให้บริการของภาครัฐที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการจากแบบเดิมที่ต้องมายื่นเรื่องหรือติดต่อที่ทำการของภาครัฐให้สามารถดำเนินกิจกรรมบางอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ได้ เช่น การยื่นภาษีออนไลน์ การตรวจสอบค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีรายได้ที่มากขึ้น ได้รับสวัสดิการที่ทั่วถึงทั้งด้านการศึกษาและการรักษาพยาบาล การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในกลุ่ม SMEs ทั้งภาคการเกษตร การผลิตและการบริการ การใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารจัดการเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยและการดูแลผู้สูงอายุการนำการบริหารจัดการข้อมูล

ภาครัฐด้วยการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค ซึ่งเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาหลอมรวมเข้ากับชีวิตของผู้คนอย่างแท้จริง โดยเปลี่ยนรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมไปอย่างสิ้นเชิงอันเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม¹¹ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต

สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) ชี้ให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแพร่หลายไปยังภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมทั้งหลาย ทำให้คนเราสามารถเข้าถึงบริการภาครัฐ ชำระเงินทางออนไลน์ เล่นเกม ฟังเพลง ดูภาพยนตร์ เดินทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและกิจกรรมอื่น ๆ การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการและการดำเนินงาน (Digital Transformation) ส่งผลต่อการดำรงชีวิตเพราะปรากฏชัดเจนว่า การใช้ข้อมูลในโลกดิจิทัลเป็นแรงขับเคลื่อนของภาคส่วนต่าง ๆ ขณะเดียวกันปรากฏให้เห็นสิ่งท้าทายใหม่ในโครงสร้างเชิงกฎหมายโดยมีข้อกังวลเกี่ยวกับแนวทางวางกฎหมายสำหรับผู้ที่ได้รับผิดชอบข้อมูลว่าจะรวบรวม จัดเก็บ ประมวลผล และแบ่งปันข้อมูลอย่างไร¹²

การพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ก่อให้เกิดการปฏิวัติทางอุตสาหกรรม การพัฒนาระดับใหม่ในปัจจุบันอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้วิสาหกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานของกิจการขนาดย่อม บริษัท องค์กรธุรกิจ วิสาหกิจหรือองค์กรได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เกิดผลิตผลมากขึ้น ความสะดวกรวดเร็วและง่ายขึ้น ทั้งนี้สามารถเห็นการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในเรื่องต่อไปนี้ Internet of Things, Augmented Reality (AR), Virtual Reality (VR), Machine Learning ในปัญญาประดิษฐ์ การพิมพ์สามมิติ เป็นต้น¹³

จึงเห็นได้ว่าพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้งนั้นส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิต รูปแบบ กิจกรรมของปัจเจกชนและองค์กร รวมถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม

¹¹ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 2559*, 1.

¹² International Telecommunication Union, 'Digital regulation' (n.d) <<https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-Market/Pages/DigiReg20.aspx>> accessed 14 August 2024.

¹³ S. Zhura, 'Digital Technologies as a Basis for the Development of a Modern Enterprise' (1 May 2019) <<https://typese.io/paper/digitals-technologies-as-a-basis-for-the-development-of-a-2y5pcrhfvo>> accessed 12 August 2024.

ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศ ดังที่หลากหลายประเทศได้ตระหนักและมีการลงทุน พัฒนา และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่หมายถึง ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม การปฏิรูปกระบวนการทางธุรกิจ ซึ่งรวมถึงการผลิต การค้า การบริการ และการบริหารราชการแผ่นดิน อันนำมาสู่พัฒนาทางเศรษฐกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศไทยนั้นจะตั้งอยู่บนคุณลักษณะสำคัญที่เกิดจากความสามารถและพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล¹⁴

เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยมีความสำคัญในส่วนของ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้แบบทุกที่และทุกเวลา (2) การกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศโดยผลักดันให้ภาคธุรกิจไทยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการลดต้นทุน การผลิตสินค้าและบริการ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนพัฒนาไปสู่การแข่งขันเชิงธุรกิจรูปแบบใหม่ในระยะยาว (3) สร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลมุ่งให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากบริการต่าง ๆ ของรัฐผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล มีข้อมูล องค์กรความรู้ ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น (4) ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้เกิดบริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพ พื้นที่ และภาษา นำไปสู่การหลอมรวมการทำงานของภาครัฐเสมือนเป็นองค์กรเดียว (5) พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนในวัยทำงานทุกสาขาอาชีพ ทั้งบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพ (6) สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการมีกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาและมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากลเพื่ออำนวยความสะดวก ลดอุปสรรค เพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมและทำ

¹⁴ เฟื่องอ้าง (เชิงอรรถ 11), 17.

ธุรกรรมออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงสร้างความมั่นคงปลอดภัยและความเชื่อมั่น ตลอดจนคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้งานที่เพิ่มขึ้นในอนาคต¹⁵

ความสามารถและพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้¹⁶

(1) เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเชื่อมต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในประเทศและประชาคมโลก การเชื่อมต่องดกล่าวนำไปสู่การแบ่งปัน ทรัพยากร แนวคิดใหม่และผลประโยชน์ร่วมกันอย่างไร้พรมแดน โดยที่ประชาชนในประเทศสามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

(2) การเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อสร้างคุณค่าและขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ

(3) การสร้างและใช้ประโยชน์จากข้อมูลจำนวนมากมหาศาล ทั้งที่เป็นข้อมูลที่มีการบันทึกโดยคน เช่น ข้อมูลการเงิน ข้อมูลลูกค้า ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ และข้อมูลที่มีการจัดเก็บโดยอุปกรณ์และการไหลผ่านเครือข่าย (Internet of Things) มาวิเคราะห์ผ่านระบบประมวลผลขนาดใหญ่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานในการผลิตและบริการ และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในยุคดิจิทัลของประเทศ รวมถึงการให้บริการประชาชน

(4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่แพร่กระจายแทรกซึมไปทุกภาคส่วนเพื่อสร้างโอกาสให้คนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการสร้างและนำพาประเทศไทยไปสู่สังคมที่ทุกคนสามารถกลายเป็นผู้ผลิตและสร้างมูลค่า

จึงเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญและจำเป็นต่อเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามประชาชนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบัน หรืออาจเรียกว่าการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ตั้นต้องพัฒนาตนเองให้มีชุดทักษะและความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและความคิดขั้นสูง

¹⁵ เฟื่องอ้าง (เชิงอรรถ 11) 3-6.

¹⁶ เฟื่องอ้าง (เชิงอรรถ 11) 17.

เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์สูงสุดจากข้อมูลข่าวสารในโลกดิจิทัลในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รู้วิธีการป้องกันตนเอง หลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อในโลกออนไลน์ รู้เท่าทันการกลั่นแกล้งที่เกิดผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เข้าใจกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และเข้าใจถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานดิจิทัลที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้สามารถเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เข้มแข็งต่อไปบนโลกแห่งยุคข้อมูลข่าวสารอันมากมายมหาศาล และในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันและรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Disruption).¹⁷

ทั้งนี้ในระดับโลกมีองค์กรที่ประเมินความสามารถและความพร้อมของประเทศและเขตเศรษฐกิจต่าง ๆ ในการรับเอาและแสวงหาเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญเพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจ ภาครัฐ และสังคมในวงกว้าง โดยสันนิษฐานว่ามีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน (Digital Transformation) ในระดับวิสาหกิจไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือภาคเอกชน และยังเกิดขึ้นด้วยในระดับหน่วยงานภาครัฐและระดับสังคม การประเมินดังกล่าวออกมาในรูปแบบของการจัดอันดับขีดความสามารถด้านดิจิทัลหรืออันดับการแข่งขันทางดิจิทัลในระดับโลก เช่น สถาบันการจัดการนานาชาติ (IMD) อาศัย 3 ปัจจัยหลักในการประเมินการแข่งขันทางดิจิทัลระดับโลกโดยอาศัย 3 ปัจจัยหลักคือ ความรู้ เทคโนโลยี และความพร้อมเพื่อกอนาคต.¹⁸

เมื่อพิจารณาขีดความสามารถด้านดิจิทัลในระดับโลก โดยพิจารณาจากดัชนี World Digital Competitiveness Ranking 2023 (DRI) จัดทำขึ้นโดยสถาบันการจัดการนานาชาติ (IMD) พบว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 64 ประเทศและเขตเศรษฐกิจ.¹⁹ และเมื่อพิจารณาจากดัชนี Networked Readiness Index 2023 (NRI) จัดทำขึ้นโดย World Economic Forum ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 42 จาก 134 ประเทศและเขตเศรษฐกิจ.²⁰ จากผลรายงานการประเมินโดยใช้ดัชนี NRI

¹⁷ สุปราณี วงษ์แสงจันทร์และประกอบ คุณารักษ์. ‘การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักศึกษา’ (2564) วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย 2, 15.

¹⁸ IMD, ‘World Digital Competitiveness Ranking’ (2023) <<https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking>> accessed 14 August 2024.

¹⁹ เพิ่งอ้าง.

²⁰ Portulans Institute, ‘Network Readiness Index 2023: Thailand’ (2023) <<https://networkreadinessindex.org/country/thailand/>> accessed 14 April 2024.

เห็นได้ว่า ประเทศไทยมีจุดแข็งเพราะได้คะแนนสูงและอยู่ในอันดับที่สูง คือ การมีจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์มือถือที่สูง ปริมาณการรับ-การส่งข้อมูลระหว่างประเทศ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน กฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องที่เป็นจุดอ่อนเพราะได้คะแนนไม่สูงนัก เช่น ความไว้วางใจในการเข้าถึงทางออนไลน์ไปยังบัญชีทางการเงิน กฎเกณฑ์ของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นมาใหม่ การใช้จ่ายกับซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ อัตราการใช้งานหุ่นยนต์ต่อแรงงาน

2.3 ความเป็นมาของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาเชิงนโยบายและการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของประเทศไทยมีความเป็นมาในการจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2559) เห็นได้ວ່ามีความเชื่อมโยงกับความเป็นมาของการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

จากการที่รัฐบาลที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี (วาระดำรงตำแหน่ง 2 สมัย ตั้งแต่สิงหาคม พ.ศ. 2557 ถึงกันยายน พ.ศ. 2566) ได้แถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติมอบหมายให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ณ ขณะนั้น) จัดทำ “แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” แทน “แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที)” ของประเทศ เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของรัฐบาลให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและหลากหลายมาเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินธุรกิจ การดำเนินชีวิตของประชาชน และการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่แข่งขันได้ในเวทีโลก และความมั่นคงทางสังคมของประเทศต่อไป

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย หากแต่เป็นการต่อยอดการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทำมาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตามปัจจุบันเทคโนโลยีและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่ยุคดิจิทัลและหลากหลายประเทศทั่วโลก เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย ฯลฯ กำลังแข่งขันกันพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นแผนพัฒนาดิจิทัลฯ ฉบับนี้จึงมุ่งหวังปฏิรูปประเทศไทยให้ทันต่อบริบทดังกล่าวด้วยเช่นกัน ตั้งแต่การเร่งวางรากฐานดิจิทัลของประเทศผ่านการลงทุนครั้งใหญ่ การสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่ทุกคนมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคม และใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ จนถึงการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว²¹

การจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้น โดยมีกรอบแนวทางการพัฒนาที่ได้กำหนดเบื้องต้นเป็น 5 ด้าน ดังนี้

(1) Hard Infrastructure หมายถึง การสร้างและการพัฒนาเครือข่ายบรอดแบนด์อินเทอร์เน็ตพื้นฐานให้มีความเสถียร รวดเร็ว และราคาเหมาะสม ให้ครอบคลุมทั่วทั้งในประเทศและส่วนที่เชื่อมต่อกับต่างประเทศ

(2) Soft Infrastructure หมายถึง การสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์ และการจะจัดสรรให้เกิดความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย ความสะดวก ความมั่นคงในการทำธุรกรรมออนไลน์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานและบัญญัติกฎหมายที่จัดสรรและอำนวยความสะดวกดังกล่าวให้แก่ผู้ทำธุรกรรมออนไลน์ทุกคน ซึ่งในการนี้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เปลี่ยนบทบาทเป็นกระทรวงใหม่ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) ให้เป็นตัวแทนหลักในการดำเนินการแก้ไขและยกย่องพระราชบัญญัติต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยบนโลกไซเบอร์ และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติ (สนช.)

²¹ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (เชิงอรรถ 12), 9.

(3) Service Infrastructure หมายถึง การสร้างแพลตฟอร์มหรือพื้นที่บนโลกออนไลน์ให้ธุรกิจและธุรกิจของประเทศไทย ได้ใช้พื้นที่ทำธุรกรรมและการค้าอย่างง่าย ๆ และคล่องตัว เช่น บริษัท Google วิจัยพัฒนาแพลตฟอร์มสำหรับอีคอมเมิร์ซเพื่อให้ SMEs สามารถสร้างธุรกิจบนโลกออนไลน์ได้ง่ายขึ้น อาทิ Google's maps สำหรับส่งสินค้า

(4) Digital Content หมายถึง การส่งเสริม Digital Economy เพื่อให้ผู้ที่มีศักยภาพทางธุรกิจก้าวเข้ามาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศได้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ เช่น การส่งเสริมทักษะทางดิจิทัลให้แก่ผู้ประกอบการทั้งด้านธุรกิจ และอุตสาหกรรมอาจจะมีสาขาของผู้ประกอบการออนไลน์อย่างเดียวโดยไม่ต้องมีหน้าร้านตั้งอยู่จริง

(5) Digital Society หมายถึง การที่ทุกคนมีความสามารถเข้าถึงข้อมูลเครือข่ายที่มีจำนวนมากศาลได้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น โรงเรียนและโรงพยาบาลในถิ่นที่ห่างไกล ต้องเข้าถึงโลกออนไลน์ได้เท่าเทียมกับโรงเรียนและโรงพยาบาลในเมือง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้นำเสนอร่างแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเสนอ²² แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand) โดยที่ประเทศไทยที่สามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจะมีเป้าหมายในภาพรวม 4 ประการดังต่อไปนี้

(1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการผลิตการบริการ

(2) สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

²² สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), กรม.มีมติเห็นชอบ (ร่าง) แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และ (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559-2561), 2559.

(3) เตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่ม มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล

(4) ปฏิรูปกระบวนการทํางานและการให้บริการของภาครัฐ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาระยะยาวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมให้ความสำคัญด้านการพัฒนาศักยภาพของคนในประเทศทั้งบุคลากรด้านเทคโนโลยี และบุคลากรที่อยู่ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น ในภาคเกษตรและบริการ และการพัฒนาให้ประชาชนทั่วไปมีความสามารถด้านเทคโนโลยีมากขึ้น และมีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งความฉลาดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากที่สุด²³

เนื่องจากพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้จึงกำหนดภูมิทัศน์ดิจิทัลในช่วงระยะเวลา 20 ปีเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและเป้าหมายใน 4 ระยะ (1) ระยะที่ 1 ระยะเร่งด่วนในช่วง 1 ปี 6 เดือนแรก (2) ระยะที่ 2 ในช่วง 5 ปีต่อมา (3) ระยะที่ 3 ในช่วง 10 ปี และ (4) ระยะที่ 4 ในช่วง 10-20 ปี ทั้งนี้ในระยะเร่งด่วนครอบคลุมโครงการ กิจกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านบริการภาครัฐ²⁴

ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอย่างจริงจังเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีแนวนโยบายด้านดิจิทัลของรัฐบาลที่ชัดเจนในการส่งเสริมการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักการพัฒนาทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม²⁵

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 6 ด้าน อันได้แก่

²³ นิกร โภคอุดมและสุคนธ์ทิพย์ ทินาภรณ์. ‘กฎหมายดิจิทัลในประเทศไทย’ (2564) วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย 21(2), 15.

²⁴ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (เชิงอรรถ 12), 2-7.

²⁵ สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (เชิงอรรถ 3).

- (1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
- (2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
- (3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
- (4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล
- (5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล
- (6) ยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ข้างต้นมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นโดยการมีกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาและมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล เพื่ออำนวยความสะดวก ลดอุปสรรค เพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมและทำธุรกรรมออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงสร้างความมั่นคง ปลอดภัย และความเชื่อมั่น ตลอดจนคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้งานที่เพิ่มขึ้นในอนาคต โดยกำหนดแผนงานเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ แผนงานหนึ่งคือ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลให้มีความทันสมัย สอดคล้องต่อพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลและบริบทของสังคม

นอกจากนี้รายงานการศึกษาของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในเรื่อง การปฏิรูปเศรษฐกิจดิจิทัล ระบุวิธีการปฏิรูปคือ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์และเครื่องมือ เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน การดำเนินธุรกิจ และการดำรงชีวิตของประชาชน เกิดนวัตกรรมใหม่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ และเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ จำเป็นที่ภาครัฐต้องมีการปฏิรูปการทำงานและการให้บริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสด้วยการยกระดับไปสู่การเป็น “Open and Connected Government” ที่มีมาตรฐานการทำงานที่สามารถเชื่อมโยงระบบและข้อมูลระหว่างกันได้และมีความมั่นคงปลอดภัย รวมถึงมีการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่าง ๆ ให้สาธารณชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและอำนวยความสะดวกให้กับภาคธุรกิจและภาคประชาชน วิธีการที่สำคัญส่วนหนึ่งของขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจดิจิทัลดังกล่าวคือ ยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. และปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบภายในของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ตลอดจน

ศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงกฎหมายให้เกิดกลไกการสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเอื้อให้เกิดการลงทุน เช่น กฎหมายด้านพัสดุ กฎหมายภาษี กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น การจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีมาตรฐานด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์²⁶

ในส่วนของการเป็นรัฐบาลดิจิทัล คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2559 เห็นชอบร่างแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559-2561) ตามที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสนอ หลายปีต่อมาจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 เห็นชอบ “แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570” และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2566 (มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป) กำหนด 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- (1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น
- (2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย
- (3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างมูลค่าเพิ่มอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ
- (4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ดำเนินการประสานงาน แนะนำ และให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาฯ นี้ โดยมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลัก ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และ (2) พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565.²⁷

²⁶ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, รายงานการศึกษาของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจไทย, 2559

<https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/6-4.pdf> accessed 14 August 2024

²⁷ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570, 2566.

2.4 ความเป็นมาของการออกชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวางและหลากหลายด้านอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดและหลักการ กระบวนการนิติบัญญัติ และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนร่วมกันกับนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แนวคิดและหลักการ

ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามแนวนโยบายรัฐบาลด้านเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล การพัฒนาเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลเพียงอย่างเดียวไม่อาจบรรลุเป้าหมายดังกล่าวและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและภาคธุรกิจได้ ประเทศไทยจึงได้มีการปรับปรุงและกำหนดกฎระเบียบและกติกาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัลให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการใช้ประโยชน์ในภาคเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการทำธุรกรรมออนไลน์ด้วยการสร้างความมั่นคง ปลอดภัยของระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองผู้บริโภค²⁸

แนวคิดและหลักการของการพัฒนากรอบเฉพาะในการกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องอาศัยกลไกที่มีองค์ประกอบทางนโยบาย กฎหมาย หน่วยงานหรือสถาบัน และฐานข้อมูลที่เหมาะสม เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2557 นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายรัฐบาลต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า รัฐบาลได้กำหนดนโยบายส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้อย่างทันโลกและสามารถแข่งขันในยุคสมัยนี้ได้ ตลอดจนนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในเรื่องของการผลิตการค้าสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการให้บริการภาคธุรกิจ

²⁸ เฟิ่งอว้าง (เชิงอรรถ 23) 116.

การเงินและธุรกิจบริการอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการสื่อสารและการบันเทิง รองรับเรื่องอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์ การขับเคลื่อนประเทศชาติให้เข้าสู่สังคมดิจิทัลซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกด้าน การนำเสนอร่างกฎหมายจึงอาศัยช่วงจังหวะที่รัฐบาลมีนโยบายผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประโยชน์มหาศาลที่จะได้รับจากเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญช่วยสนับสนุนให้ร่างกฎหมายทั้งหมดผ่านการพิจารณาจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้อย่างรวดเร็ว

การออกกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องครอบคลุมขอบเขตการดำเนินงานดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่กว้างขวางและหลากหลายด้าน เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การผลิต การอุปโภคบริโภค การใช้สอย การจำหน่ายจ่ายแจก การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การคมนาคมขนส่ง การโลจิสติกส์การศึกษา การเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การสาธารณสุข การเงินการลงทุน การภาษีอากร การบริหารจัดการข้อมูล และเนื้อหาหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นใด หรือการใด ๆ ที่มีกระบวนการหรือการดำเนินงานทางดิจิทัลหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคม กิจการโทรคมนาคม กิจการสื่อสารดาวเทียม และการบริหารคลื่นความถี่ โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งเทคโนโลยีที่มีการหลอมรวมหรือเทคโนโลยีอื่นใดในทำนองเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

การออกกฎหมายที่คำนึงถึงพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลขอบเขตที่กว้างขวางและหลากหลายด้านดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิต รูปแบบกิจกรรมของปัจเจกชน องค์กรธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ รวมถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียมากมายในหลากหลายภาคส่วน

การออกกฎหมายดิจิทัลพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศล้วนแล้วแต่คำนึงถึงแนวคิดและหลักการที่อยู่ในยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การวางโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและดิจิทัลอย่างเป็นระบบและครอบคลุม ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วย

เทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล การเป็นรัฐบาลดิจิทัล สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ทั้งนี้มาตรการจัดตั้งหน่วยงาน บัญญัติและการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันนั้นเป็นแนวทางของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็น Soft Infrastructure ซึ่งกำหนดไว้การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มาตรการดังกล่าวเป็นไปตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้กำหนดแผนงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและกฎระเบียบ ได้แก่ (1) กำหนดมาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกติกาด้านดิจิทัลให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการใช้ประโยชน์ในภาคเศรษฐกิจและสังคม (2) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลให้มีความทันสมัย สอดคล้องต่อพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลและบริบทของสังคม²⁹ เช่น การออกกฎหมายดิจิทัลที่มีวัตถุประสงค์เริ่มต้นที่ต้องการสร้างความเชื่อมั่นและป้องกัน รวมถึงแก้ไขปัญหาความเสี่ยงและทำให้แน่ใจได้ว่ามีความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เป็นสำคัญและต้องการให้หน่วยงานของรัฐมีข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันเพื่อส่งผลให้สามารถผลักดันกิจการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Commerce ให้ขยายตัวเติบโตได้ในที่สุด

การออกกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเกี่ยวข้องกับหลักการกลไกควบคุมและกำกับความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับสังคม ความมั่นคงปลอดภัยกับความเป็นส่วนตัว และความสมดุลระหว่างเสรีภาพกับความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 เรื่อง คือ (1) ระบบกฎหมาย (2) กลไกตลาด (3) บรรทัดฐานธรรมเนียมปฏิบัติในสังคม (4) เทคโนโลยี โดยรัฐสามารถนำกลไกดังกล่าวมาสนับสนุนเพื่อที่จะทำให้เกิดความโปร่งใส หากรัฐไปกำหนดการใช้เทคโนโลยีอาจเป็นการปิดกั้นนวัตกรรมใหม่ ๆ และถือว่าการใช้อำนาจเหนือตลาดขึ้นมากีดกันคู่แข่งทางการค้าได้จนขาดความเป็นกลางทางเน็ต (Net Neutrality) กล่าวคือ หลักการที่ระบุว่าผู้ให้บริการเครือข่ายรวมถึงรัฐบาลจะต้องจัดการกับข้อมูลต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ตอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติภายใต้กฎเกณฑ์พิเศษใด ๆ เช่น จะต้องไม่สนใจว่า

²⁹ เฟื่องอ้าง (เชิงอรรถ 11) 5-6.

ข้อมูลเป็นของผู้ใช้คนใด เนื้อหาเป็นอย่างไร มาจากเว็บไซต์ใด หรือทำงานบนโปรแกรมประยุกต์ใด เป็นต้น ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศก็ได้นำหลักการดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต

2.4.2 กระบวนการนิติบัญญัติ

ตามแนวทางของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็น Soft Infrastructure โดยใช้มาตรการการจัดตั้งหน่วยงาน การบัญญัติและการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันตามนโยบายรัฐบาลด้านเศรษฐกิจดิจิทัล ดังนั้นในกระบวนการนิติบัญญัติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้นำร่างกฎหมาย 2 ฉบับเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2557 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการของร่างกฎหมาย 2 ฉบับดังกล่าวได้แก่³⁰

1) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. กำหนดให้มีคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีที่กำกับดูแลด้านเศรษฐกิจเป็นรองประธานกรรมการ กำหนดให้มีคณะกรรมการเฉพาะด้าน 5 ด้าน คือ ด้าน Hard Infrastructure ด้าน Soft Infrastructure ด้าน Service Infrastructure ด้าน Digital Economy Promotion และด้าน Digital Society and Knowledge เพื่อเป็นคณะกรรมการเฉพาะเพื่อดูแลเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม

2) ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. กำหนดให้มีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้ครอบคลุมการทำงานในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีมิติของภารกิจและความรับผิดชอบเพิ่มเติมขึ้นจากเดิม แบ่งส่วนราชการระดับกรมในกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมออกเป็น 5 ส่วนราชการ ประกอบด้วย สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล กรมอุตุนิยมวิทยา และสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยเฉพาะในส่วนของสำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล จะ

³⁰ เครือข่ายพลเมืองเน็ต, ‘เปิดผัง 11 หน่วยงานใหม่ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลไทยปีใหม่จากรัฐบาลประยุทธ์’ (7 มกราคม พ.ศ. 2558) <<https://thainetizen.org/2015/01/new-thailand-digital-economy-organizations-structure-2015/>> สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2567.

ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการเฉพาะด้านจำนวน 5 ด้าน เพื่อให้สะดวกต่อการจัดสรรงานวางโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ และแนวทางของเศรษฐกิจดิจิทัล

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้นำร่างกฎหมาย 8 ฉบับเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2558 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการของร่างกฎหมาย 8 ฉบับดังกล่าว (เป็นการเสนอแก้ไขกฎหมายเดิม 4 ฉบับ และเสนอกฎหมายใหม่ 4 ฉบับ) ได้แก่

1) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (เป็นการโอนสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน พ.ศ. 2545)

2) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะการทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ หลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนพิเศษแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ การให้สำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติเป็นหน่วยงานกลาง ตลอดจนการให้สำนักงานงบประมาณ (สงป.) และกระทรวงการคลัง (กค.) สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

3) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. กำหนดหลักเกณฑ์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ การให้มีคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ (เป็นการโอนบรรดากิจการอำนาจหน้าที่ ทุนและทรัพย์สินของสำนักความมั่นคงปลอดภัย สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ไปเป็นของสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้)

4) ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้หรือเปิดเผย และข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งสามารถ

ทำให้ระบุตัวบุคคลนั้นได้ สิทธิของเจ้าของข้อมูล หลักเกณฑ์การร้องเรียน และการให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

5) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติ และการจัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

6) ร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. จัดตั้งกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และให้มีคณะกรรมการกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

7) ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของ กสทช. ให้ยกเลิกคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม และแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่

8) ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

ร่างกฎหมายทั้ง 10 ฉบับนี้มีความสำคัญกับประเทศไทยมากเนื่องจากจะส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่ภูมิศาสตร์ของเรื่องการที่จะไปสู่ดิจิทัล การที่จะก้าวไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล สังคมดิจิทัล การวางรากฐานตรงนี้มีมีความสำคัญมาก ที่ผ่านมามีประเทศไทยอาจจะขาดนโยบาย ขาดทิศทางที่ชัดเจน ขาดการบูรณาการกัน กฎหมายเหล่านี้มีเจตนาที่ดีที่จะทำให้มีนโยบายมีทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความพร้อมของกฎหมายภายในประเทศให้สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นเวทีสร้างความเข้าใจร่วมกับทุกภาคส่วนในการติดตามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากร่างกฎหมายตามนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในมิติด้านสังคม และเพื่อระดมความเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนต่อร่างกฎหมายตามนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในมิติด้านสังคม เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมาย และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน

การสะท้อนความคิดเห็น ประเด็นข้อห่วงใย และข้อเสนอแนะเพื่อเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากนั้นจึงได้มีการนำร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแล้วนั้นเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ดำเนินการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดิจิทัลฯ โดยจำแนกร่างพระราชบัญญัติดิจิทัลฯ ออกเป็น 3 กลุ่ม³¹

1) กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ได้รับการพิจารณาในเบื้องต้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยศาสตราจารย์กิตติคุณวิชญ์ เครืองาม รองนายก รัฐมนตรีฝ่ายกฎหมาย

2) กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เป็นกฎหมายที่คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าเป็นกลุ่มกฎหมายมหาชน โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นผู้พิจารณาในเบื้องต้น

3) กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ.

ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 1 ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดิจิทัลในกลุ่มที่ 2 ออกมาแล้วจึงเหลือร่างพระราชบัญญัติเพียง 2 ฉบับ ได้แก่

³¹ วรณวิภา พัวศิริ, ‘ร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัลกับการแทรกแซงทางการเมือง’ (2558) วารสารสถาบันพระปกเกล้า 13, 3.

1) ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

2) ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ... ซึ่งเกิดขึ้นจากรวมร่างพระราชบัญญัติดิจิทัล 3 ฉบับ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.

ทั้งนี้เหลือร่างพระราชบัญญัติอีก 4 ฉบับในกลุ่มที่ 3 ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาายังต้องพิจารณาอยู่ เพราะเนื้อหากฎหมายนั้นมีความสำคัญมากและอาจกระทบต่อเสรีภาพการใช้สิทธิของประชาชน ดังนั้นจึงมีร่างพระราชบัญญัติดิจิทัลฯ จำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับ

อย่างไรก็ตามในช่วงระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้นมีกลุ่มบุคคลและผู้ที่ไม่คาดคิดว่าอาจจะได้รับผลกระทบเองจากกฎหมายชุดเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ซึ่งอาจจะมีผลบังคับใช้ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนในการปฏิบัติงานหรือว่ามีผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ แก่บุคคลซึ่งมีเครือข่าย กลุ่มบุคคล ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มเครือข่ายสื่อเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว และองค์กรวิชาชีพเพื่อสื่อมวลชนได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ

ภายหลังจากที่ได้ออกไปรับฟังความคิดเห็นของสื่อมวลชนและประชาชนในต่างจังหวัดแล้ว คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติได้มีความคิดเห็นจากที่ประชุมในการรับฟังครั้งนั้นแต่ละครั้งไป 3 แห่งด้วยกันที่จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสงขลาทั้ง 3 แห่งนี้ มีความคิดเห็นค่อนข้างจะคล้ายคลึงกันในเรื่องของความเป็นห่วงเป็นใยในเรื่องของผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากกฎหมาย 10 ฉบับที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ดำเนินการ อันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับเอาเรื่องเศรษฐกิจดิจิทัลมาศึกษาวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้เนื่องจากว่ากฎหมายที่ร่างออกมาทั้ง 10 ฉบับนั้น อาจจะมีผลกระทบอย่างไรหรือไม่

ข้อที่ 1 คณะกรรมการชุดนี้กำลังดำเนินการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่

ข้อที่ 2 จะกระทบต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนหรือไม่ อย่างไร อันนี้ก็เป็นส่วนที่ 2 ที่เป็นเหตุผลที่คณะกรรมการการได้พิจารณาแล้วเห็นควรให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาถึงผลกระทบเรื่องเหล่านี้อย่างเร่งด่วน ซึ่งการตั้งคณะกรรมการชุดนี้จะเป็นผู้นำเสนอในเรื่องผลของการศึกษาในครั้งนี้ด้วย ตลอดจนอีกท่านหนึ่งก็คือท่านรองศาสตราจารย์ ดร.พนา ทองมีอาคม ซึ่งก็ได้มีส่วนในเรื่องของการศึกษาในเรื่องของกองทุนดิจิทัลเศรษฐกิจและสังคมนี้

ประธานอนุกรรมการศึกษาพิจารณากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม 10 ฉบับนี้ ได้กล่าวว่า กฎหมายดิจิทัลทั้ง 10 ฉบับเป็นกฎหมายที่โดยหลักการแล้วต้องถือว่าเป็นกฎหมายที่จะออกมาเพื่อที่จะทำให้มีการวางรากฐาน มีนโยบายที่ชัดเจน มีทิศทางที่จะเดินไปสู่สังคมและเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่มีคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาเพื่อที่จะดูแลเรื่องนี้ โดยหลักการแล้วก็เป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในเรื่องที่จะมีนโยบาย มีการบูรณาการงานที่เกี่ยวข้องทั้งหลายเข้าด้วยกันก็เป็นสิ่งที่ถูกต้อง รัฐบาลจะส่งเสริมให้ภาคเศรษฐกิจดิจิทัลมีความเข้มแข็งขึ้น มีการวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศให้มีระบบจึงเกิดการดำเนินการที่จริงจังขึ้น

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับดิจิทัลอีก 8 ฉบับในครั้งเดียว ซึ่งก็ได้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์คัดค้านร่างพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมด 10 ฉบับนี้เป็นอย่างมาก จนสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ได้ออกจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องว่าการร่างพระราชบัญญัติชุดนี้จำกัดสิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นผ่านอินเทอร์เน็ต รวมทั้งให้อำนาจเจ้าหน้าที่อย่างไร้ขอบเขต ไม่มีนโยบายตรวจสอบหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน อีกทั้งร่างพระราชบัญญัติชุดนี้มีลักษณะของการควบคุมการใช้ทรัพยากรบนโลกออนไลน์มากกว่าการส่งเสริม เช่นเดียวกับที่เครือข่ายภาคประชาสังคม 6 องค์กรได้แถลงข่าวเห็นไปในทางเดียวกันกับจดหมายเปิดผนึก และได้ตั้งข้อสังเกตอีกว่า ร่างพระราชบัญญัติชุดนี้จะละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งผูกขาดทรัพยากรอินเทอร์เน็ต และดูจะเป็นการใช้ข้ออ้างเรื่องเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการแทรกแซงทางการเมืองและด้านความมั่นคงของรัฐแทนที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างที่อ้าง มีข่าวว่าคณะรัฐมนตรีตกใจกับเนื้อหาในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่ต่อต้านต่าง ๆ ว่าเนื้อหาในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชนและเป็นการรวบอำนาจทางดิจิทัลเพื่อสร้างอำนาจให้กับรัฐบาล ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการตั้งทีมพิเศษเพื่อทำร่างพระราชบัญญัติดิจิทัล

ใหม่เพื่อแสดงให้เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อความเป็นธรรม เป็นประชาธิปไตย เป็นสากล และหลีกเลี่ยงประเด็นว่าร่างพระราชบัญญัติเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรัฐบาล

นอกจากนี้ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ³² ได้มีมติตั้งคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจให้มีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางการปฏิรูป วิธีการปฏิรูปพร้อมกำหนดเวลาการปฏิรูป และข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภาฯ มอบหมายนั้น คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง การปฏิรูปเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกทั้งในมิติด้านสังคม มิติด้านเทคโนโลยี มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านการเมือง โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์และเครื่องมือเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน การดำเนินธุรกิจ และการดำรงชีวิตของประชาชน และเป็นกลไกในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล รายงานฉบับนี้คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจได้เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ในคราวประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ 17/2559 วันจันทร์ที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2559 ที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบรายงานดังกล่าว แล้วให้คณะกรรมการนำรายงานไปปรับปรุงก่อนเสนอรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาฯ ต่อคณะรัฐมนตรี ต่อมาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้รวบรวมผลการศึกษารายงานดังกล่าวและจัดทำเป็นรูปเล่ม รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อที่จะเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจใหม่และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศต่อไป

2.4.3 วิพากษ์ชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

³²สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนไม่เกิน 200 คน ที่มาจากการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรี ตั้งขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2558 มาตรา 39/2 ทำหน้าที่ศึกษาและปฏิรูปทั้ง 11 ด้านสืบต่อจากสภาปฏิรูปแห่งชาติที่ต้องสิ้นสภาพลงไปตามมาตรา 39/1 หลังลงมติเห็นชอบ/ไม่เห็นชอบต่อ “ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ...” ที่ถูกยกร่างขึ้น โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธาน โดยมีการประชุมนัดแรกเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2558 รัฐกิจ สังข์แล้วและอรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (ม.ป.ป.).

ในช่วงระหว่างกระบวนการนิติบัญญัติ ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้วิพากษ์ปัญหาและข้อจำกัดของชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่านโยบายการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมโดยหลักการแล้วเป็นนโยบายที่ดี เพราะจะเป็นกลไกขับเคลื่อนสนับสนุนส่งเสริมให้ประเทศไทยมีการพัฒนาความก้าวหน้าเข้าสู่การเป็นสังคมยุคดิจิทัลได้ในที่สุด แต่จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าการนำเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นที่ต้องการสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันรวมถึงแก้ไขปัญหาความเสี่ยงและความไม่ปลอดภัยเกี่ยวกับ Cybersecurity เป็นสำคัญและต้องการให้หน่วยงานของรัฐมีข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อส่งผลให้สามารถผลักดันกิจการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Commerce ให้มีความเติบโตได้ในที่สุด

ในยุคที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในขณะเดียวกันในประเทศไทยมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ขึ้นมากมายหลายรูปแบบและสลับซับซ้อน ส่งผลให้กฎหมายควบคุมอาชญากรรมไซเบอร์ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อรับมือกับอาชญากรรมเหล่านี้ และจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างประเทศในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์การบังคับใช้กฎหมาย อาทิ ตำรวจ อัยการ และศาล ตลอดจนความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการประสานความร่วมมือทางวิชาการและเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินงาน

ในช่วงระหว่างการศึกษาของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวข้างต้นมีกลุ่มบุคคลและผู้ที่คาดว่าอาจจะได้รับผลกระทบเองจากกฎหมายชุดเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ซึ่งอาจจะมีผลบังคับใช้ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนในการปฏิบัติงานหรือว่ามีผลกระทบในเรื่องต่าง ๆ แก่บุคคลซึ่งมีเครือข่าย กลุ่มบุคคล ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มเครือข่ายสื่อเพื่อเด็กเยาวชน และครอบครัว และองค์กรวิชาชีพเพื่อสื่อมวลชนได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาปฏิรูปแห่งชาติ คณะกรรมการฯ ได้ทำการศึกษาเพื่อเพื่อวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของร่างกฎหมายทั้ง 10 ฉบับ ผลการศึกษาสรุปได้ว่านโยบายพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของรัฐบาลเป็นเรื่องดีแต่เมื่อพิจารณาร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัลทั้ง 10 ฉบับดังกล่าวแล้วพบว่ามีความมุ่งเน้นการปกป้องความมั่นคงของประเทศมากกว่าความมั่นคงปลอดภัย

ของระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบไซเบอร์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการทั้งในและต่างประเทศ อันจะส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมมากกว่าผลดี นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางในขณะที่ยังขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม และอาจถือเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการจัดสรรทรัพยากรคลื่นความถี่ที่ขัดแย้งต่อหลักการของรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศได้จึงอาจจะไม่สามารถสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมของประเทศได้ จึงอาจจะไม่สามารถสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมของประเทศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามหลักการที่รัฐบาลได้วางนโยบายไว้

อย่างไรก็ดี โดยรวมจะเห็นได้ว่าการร่างพระราชบัญญัติชุดเศรษฐกิจดิจิทัลมีได้ถูกร่างขึ้นมาเพื่อให้เกิดเศรษฐกิจดิจิทัลหรือความมั่นคงปลอดภัยของระบบไซเบอร์ แต่กลับเป็นการร่างพระราชบัญญัติโดยคำนึงถึงแต่ความมั่นคงของประเทศและอำนาจของรัฐในการจะก้าวสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ผู้ประกอบการก็ควรสามารถที่จะประกอบธุรกิจได้โดยเสรีไม่ต้องหวาดหวั่นต่อกฎหมายที่เน้นด้านความมั่นคงมากเกินไป นอกจากนั้นควรเพิ่มกฎหมายที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาบนโลกไซเบอร์ไว้ในกฎหมายชุดเศรษฐกิจดิจิทัลด้วยเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักร ทั้งนี้เพื่อความมั่นใจของนักลงทุนจากต่างชาติ

แต่กลับขาดการมีส่วนร่วม และขาดการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ อย่างครบถ้วนรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบัญญัติให้มีการโอนเงินงบประมาณจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) ที่มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมไปใช้ เพื่อประโยชน์ของกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (แม้ในการแก้ไขครั้งล่าสุดจะมีการปรับแก้เป็นการจัดสรรเงินไปบางส่วนก็ตาม) ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการจัดสรรทรัพยากรการสื่อสารของชาติที่ขัดแย้งต่อหลักการตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับปฏิรูปสื่อและการสื่อสารของประเทศไทยโดยภาพรวมอีกด้วย³³

³³ สภาปฏิรูปแห่งชาติ คณะกรรมาธิการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ, **สรุปรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม** (ม.ป.ป),

ในส่วนของประเด็นเรื่องโครงสร้าง สถานะและบทบาทอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน องค์กร หรือหน่วยงานรัฐที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามร่างกฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจดิจิทัล ยังไม่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญและต้องระมัดระวัง กล่าวคือ ขาดความชัดเจนในเรื่องสถานะบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานและหน่วยงาน ระบบการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งอย่างมีธรรมาภิบาล หลักการ เคารพต่อวินัยการคลัง การออกแบบกลไกและระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ หลักประกันการใช้ อำนาจและความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่โปร่งใสและเป็นธรรม

ประเด็นที่เกี่ยวกับ กสทช. และกองทุนมีความชัดเจนว่าความเป็นองค์กรอิสระของ กสทช. จะถูกลดทอนและลดบทบาทลงจนเป็นองค์กรที่ขาดความเป็นอิสระ โดยคณะกรรมการดิจิทัลเศรษฐกิจ และสังคมจะเป็นผู้เข้ามามีบทบาทแทน อำนาจในการจัดสรรและกำกับดูแลคลื่นความถี่ถูกแทรกแซงทั้ง จากกลุ่มอำนาจทางการเมืองและอำนาจทุนได้โดยง่าย มีความไม่ชัดเจนในการกิจของรัฐในฐานะ ผู้ประกอบการและผู้กำกับดูแล ส่งผลในพัฒนาการตามแนวทางการปฏิรูปสื่อย้อนกลับไปสู่อดีตที่รัฐถือ ครอง คลื่นความถี่จำนวนมากโดยใช้ประโยชน์สาธารณะเป็นข้ออ้าง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จาก กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์ สาธารณะ ไปรองรับประโยชน์โดยภาพรวมของเศรษฐกิจดิจิทัล และอาจส่งผลให้การพัฒนาด้านเนื้อหาใน กิจการวิทยุและโทรทัศน์เกิดความชะงักหรือขาดหายไป อีกทั้งกองทุนเศรษฐกิจดิจิทัลที่จัดตั้งขึ้นใหม่ยัง ขาดการออกแบบกลไกและระบบการตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพอันจะนำมาซึ่งปัญหา ธรรมาภิบาลของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ได้ในอนาคต

นอกจากนี้โดยภาพรวมของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทั้ง 10 ฉบับยังไม่มี มาตรการรองรับหรือกลไกการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และอาจส่งผลกระทบเป็นการลดทอนสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารของ ประชาชนเป็นอย่างมาก ยังขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพิ่มอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่อย่าง ไร้ขอบเขตโดยปราศจากการกลั่นกรองจากศาลหรือตุลาการ ขาดกรอบการทำงานที่ชัดเจน ไม่มีมาตรการ ป้องกันและมาตรการเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

<https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/givetake/content_nrcinf/> สืบค้นเมื่อ

11 สิงหาคม พ.ศ. 2567

มีการยกเว้นความรับผิดให้หน่วยงานบางประการ ซึ่งอาจส่งผลเป็นการบั่นทอนมากกว่าส่งเสริมบรรยากาศในการลงทุนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนรวมทั้งสื่อมวลชนที่อาจถูกกดทอนตามไปด้วย อีกทั้งยังเป็นการกำหนดแนวทางการบัญญัติกฎหมายที่สวนทางกับแนวทางการปฏิรูปด้านการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศที่คณะกรรมการการปฏิรูปสื่อมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้

2.5 สารสำคัญของชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยกฎหมายหลากหลายด้านและหลายฉบับทั้งที่เป็นพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกา จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล (2) กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล (3) กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม (4) กฎหมายรัฐบาลดิจิทัล

2.5.1 กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

ครอบคลุมกฎหมายว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) หรือการค้าดิจิทัล พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล หรือพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สินทรัพย์ดิจิทัล โดยมีความเป็นมาและเนื้อหากฎหมายโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.5.2 พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562

ความเป็นมาของกฎหมาย

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ซึ่งในปัจจุบันมีสถานะเป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน มีหน้าที่เฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้น แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในฐานะคณะกรรมการระดับชาติ ทำให้ต้องมีการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศและต้องมีการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานสากล สามารถแข่งขันกับนานาประเทศ

รวมทั้งต้องมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมภาคเอกชนในการดำเนินการด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ ตลอดจนการดำเนินการในด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ต้องมีหน่วยงานที่มีการบริหารงานที่คล่องตัวและมีประสิทธิภาพเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการดังกล่าว ในการนี้จึงได้ปรับปรุงสถานะและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) เพื่อให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานตามภารกิจได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ

เนื้อหาของกฎหมาย

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 49 ก/หน้า 45/14 เมษายน 2562 ประกอบไปด้วย 40 มาตรา

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) Electronic Transactions Development Agency หรือ ETDA (เอ็ตด้า) จัดตั้งเพื่อพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Transactions) หรือธุรกรรมออนไลน์ ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) และพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ของประเทศ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐอื่น เปิดให้เป็นดุลพินิจของศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่อาจพิจารณานำหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลหรือในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทหรือไม่ก็ได้ ตามความเหมาะสม แก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพร้อมผลักดันธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ พร้อมกำหนดให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

โดยจัดให้มีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์

อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนของรัฐด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนามาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ระบบงานเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ เชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความน่าเชื่อถือ

สำนักงานเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น กิจการของสำนักงานไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ให้สำนักงานเป็นหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่

2.5.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

พร้อมประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายฉบับต่าง ๆ

ความเป็นมาของกฎหมาย

โดยที่การทำธุรกรรมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการในการติดต่อสื่อสารที่อาศัยการพัฒนาการเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากวิธีการทำธุรกรรมซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก อันส่งผลให้ต้องมีการรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำเป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ การรับรองวิธีการส่งและรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลในทางกฎหมายเช่นเดียวกับการทำธุรกรรมโดยวิธีการทั่วไปที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมควรกำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่วางนโยบายกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมี

หน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพตลอดเวลาให้มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการส่งเสริมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ด้วยการมีกฎหมายรองรับในลักษณะที่เป็นเอกรูป และสอดคล้องกับมาตรฐานที่ นานาประเทศยอมรับ

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) หรือ กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นกฎหมายกลางที่รองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ ให้มีผลผูกพันและใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ซึ่งมีหลักการ คือ หลักความเท่าเทียมกัน (Functional Equivalence) ระหว่างกระดาษและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้การทำธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ มีผลทางกฎหมายเทียบเท่าการใช้กระดาษ หลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technological Neutrality) ที่ไม่ระบุเฉพาะเจาะจงเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่ง แต่รองรับพัฒนาการ ของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลักเสรีภาพการแสดงเจตนา (Party Autonomy) ของคู่สัญญา

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 102 ก หน้า 66 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ประกอบไปด้วย 7 หมวด คือ หมวด 1 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รองรับการทำธุรกรรมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องต่าง ๆ หมวด 2 ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รองรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ หมวด 3 ธุรกิจบริการเกี่ยวกับ ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รองรับการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญและมีผลกระทบวงกว้าง หมวด 4 ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ รองรับ การให้บริการภาครัฐด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หมวด 5 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ครอ.) รองรับการมีคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ หมวด 6 บทกำหนดโทษ กำหนดไว้สำหรับหมวดที่ 3 และหมวดที่ 3/1 ในส่วนธุรกิจบริการเกี่ยวกับ ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลเท่านั้น รวมจำนวน 102 มาตรา มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาแล้ว 4 ฉบับ โดยมี พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรม

ทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยวิธีการแบบปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2553 พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565 รวมถึงพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 ประกาศใช้ประกอบด้วย

โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มีคำนิยามศัพท์ที่สำคัญ (มาตรา 4) คำว่า “ธุรกรรม” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด 4 “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคมแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น “ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ธุรกรรมที่กระทำขึ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

โดยที่หมวดที่ 1 ในเรื่องของธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์พระราชบัญญัตินี้กำหนดห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 7) ดังนั้น ขั้นตอนต่าง ๆ หรือแบบในการทำธุรกรรมจึงสามารถกระทำโดยใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ดังที่หมวด 1 ของพระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว (มาตรา 8) และในกรณีที่บุคคลลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าบุคคลนั้นใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อได้และสามารถจะแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อนั้นรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นของตน โดยวิธีดังกล่าวจะต้องเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี (มาตรา 9)

(2) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความ ความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของข้อความ เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และสามารถที่จะแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้แล้ว ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว (มาตรา 10)

(3) ห้ามไม่ให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยการพิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังกล่าวจะพิเคราะห์ถึงลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการรักษาความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อความ ลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง (มาตรา 11)

(4) คำเสนอหรือคำสนองในการทำสัญญาอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (มาตรา 13) โดยการแสดงเจตนาหรือคำบอกกล่าวอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ (มาตรา 14) และบุคคลใดเป็นผู้ส่งข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยวิธีใดให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้นั้น โดยมีหลักเกณฑ์ในการส่งหรือการรับข้อมูลดังนี้

- ในระหว่างผู้ส่งข้อมูลและผู้รับข้อมูล ให้ถือว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งข้อมูล หากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ส่งโดยบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นหรือระบบข้อมูลที่ผู้ส่งข้อมูลหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูลได้กำหนดไว้ล่วงหน้าให้สามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติ (มาตรา 15)

- ผู้รับข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ส่งข้อมูลและชอบที่จะดำเนินการไปตามข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ถ้าผู้รับข้อมูลได้ตรวจสอบโดยสมควรว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูล แต่ถ้าในขณะนั้นผู้รับข้อมูลได้รับแจ้งจากผู้ส่งข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นไม่ใช่ของผู้ส่งข้อมูลและในขณะเดียวกันผู้รับข้อมูลมีเวลาพอสมควรที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่ได้รับแจ้งนั้น จะถือว่าข้อมูลที่ได้รับเป็นของผู้ส่งข้อมูลไม่ได้ อีกกรณีหนึ่งคือ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้รับข้อมูลได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งใช้วิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลใช้ในการแสดงว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูล ซึ่งบุคคลนั้นได้ล่วงรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับผู้ส่ง

ข้อมูลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้ส่งข้อมูล ผู้รับข้อมูลจะถือว่าข้อมูลเป็นของผู้ส่งข้อมูลและชอบที่จะดำเนินการไปตามข้อมูลนั้นได้ แต่ถ้าผู้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะรู้ว่าข้อมูลนั้นไม่ใช่ข้อมูลของผู้ส่งข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนแล้ว ผู้รับข้อมูลจะถือว่าข้อมูลนั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูลไม่ได้ (มาตรา 16)

(5) ในกรณีที่ต้องมีการตอบแจ้งการรับข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าผู้ส่งข้อมูลได้ร้องขอหรือตกลงกับผู้รับข้อมูลไว้ก่อนหรือขณะที่ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือปรากฏในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้ตกลงให้ตอบแจ้งการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบหรือวิธีการใดโดยเฉพาะ การตอบแจ้งการรับอาจทำได้ด้วยการติดต่อสื่อสารจากผู้รับข้อมูล

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลกำหนดเงื่อนไขว่าจะถือว่ามี การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่อเมื่อได้รับการตอบแจ้งการรับจากผู้รับข้อมูล ให้ถือว่ายังมิมีการส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จนกว่าผู้ส่งข้อมูลจะได้รับการตอบแจ้งการรับแล้ว

- ในกรณีที่ผู้ส่งข้อมูลมิได้กำหนดเงื่อนไขและผู้ส่งข้อมูลมิได้รับการตอบแจ้งการรับนั้น ภายในเวลาที่กำหนดหรือตกลงกัน หรือภายในระยะเวลาอันสมควรในกรณีที่มิได้กำหนดหรือตกลงเวลาไว้ ผู้ส่งข้อมูลอาจส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้รับข้อมูลว่าตนยังมิได้รับการตอบแจ้งการรับและกำหนดระยะเวลาอันสมควรให้ผู้รับข้อมูลตอบแจ้งการรับและหากผู้ส่งข้อมูลได้รับการตอบแจ้งการรับภายในระยะเวลาอันสมควรดังกล่าว เมื่อผู้ส่งข้อมูลบอกกล่าวแก่ผู้รับข้อมูลแล้ว ผู้ส่งข้อมูลชอบที่จะถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีได้มีการส่งเลยหรือผู้ส่งข้อมูลอาจใช้สิทธิอื่นใดที่ผู้ส่งข้อมูลมีอยู่ได้

(6) การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้มีการส่งเมื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้ส่งข้อมูล (มาตรา 22) และการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่ามีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้กำหนดระบบข้อมูลที่ประสงค์จะใช้ในการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยเฉพาะให้ถือว่าการรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลนับแต่เวลาที่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เข้าสู่ระบบข้อมูลของผู้รับข้อมูลได้กำหนดไว้

ขณะที่หมวดที่ 2 ในเรื่อง ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงให้หมายความว่า อักษร อักษร ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูล

อิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นและเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น

ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะดังนี้ให้ถือว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ เช่น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่นำมาใช้, ในขณะที่สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น, การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้นสามารถจะตรวจพบได้ และในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้ นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งก็อาจยังมีวิธีการอื่นอีกที่แสดงได้ว่าเป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ (มาตรา 26)

ในกรณีมีการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จะมีผลตามกฎหมาย เจ้าของลายมือชื่อต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อไม่ให้เกิดการใช้ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต, แจ้งให้บุคคลที่คาดหมายได้โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะกระทำการใดโดยขึ้นอยู่กับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือให้บริการเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทราบโดยไม่ชักช้าเมื่อเจ้าของลายมือชื่อหรือควรได้รู้ว่าข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยไม่ชอบ หรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมถึงการที่เจ้าของลายมือชื่อหรือจากสภาพการณ์ที่ปรากฏว่ากรณีมีความเสี่ยงมากพอที่ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะสูญหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไข ถูกเปิดเผยโดยไม่ชอบหรือถูกล่วงรู้โดยไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์, ในกรณีมีการออกใบรับรองสนับสนุนการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมด ซึ่งกระทำโดยเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรองหรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง (มาตรา 27)

ในกรณีมีการให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเสมือนหนึ่งลงลายมือชื่อ ผู้ให้บริการออกใบรับรองต้องมีวิธิดำเนินการ เช่น ปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่ตนได้แสดงไว้, ใช้ความระมัดระวังตามสมควรให้แน่ใจในความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดที่ตนได้กระทำเกี่ยวกับใบรับรองนั้นตลอดอายุใบรับรอง หรือตามที่มีการกำหนดในใบรับรอง, จัดให้มีวิธีการในการเข้าถึงโดยสมควร ให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงในการแสดงสาระสำคัญทั้งหมดจากใบรับรองได้, ใช้ระบบ วิธีการ และบุคลากรที่เชื่อถือได้ในการให้บริการ โดยดูจากสถานภาพทางการเงิน บุคลากรและสินทรัพย์ที่มีอยู่ คุณภาพของระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ วิธีการออกใบรับรอง การขอใบรับรองและการเก็บรักษาข้อมูล การให้บริการนั้น เป็นต้น (มาตรา 28 และมาตรา 29) ซึ่งคู่กรณีที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามสมควรในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และในกรณีที่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มีใบรับรอง คู่กรณีต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของใบรับรอง การพักใช้หรือการเพิกถอนใบรับรอง และปฏิบัติตามข้อจำกัดใดๆ ที่เกี่ยวกับใบรับรอง (มาตรา 30) โดยใบรับรองหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นให้ถือว่าให้มีผลทางกฎหมาย (มาตรา 31) และใบรับรองที่ออกในต่างประเทศก็ให้มีผลตามกฎหมายในประเทศเช่นเดียวกับใบรับรองที่ออกในประเทศ หากการออกใบรับรองดังกล่าวได้ใช้ระบบที่เชื่อถือได้ไม่น้อยกว่าระบบที่เชื่อถือได้ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 31)

ทั้งนี้ หมวดที่ 3 ในเรื่องธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เฉพาะแต่ในกรณีที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนโดยจะมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียนหรือต้องได้รับใบอนุญาต (มาตรา 32) ซึ่งในกรณีที่มิพระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กรณีใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาต ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด โดยพระราชกฤษฎีกาจะกำหนดถึงเรื่องคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การ

ออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาตและการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ด้วย (มาตรา 34)

โดยมีหมวดที่ 3/1 ในเรื่องระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ให้การพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคลอาจกระทำผ่านระบบการพิสูจน์ และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ (มาตรา 34/3)

ขณะที่หมวดที่ 5 ในเรื่องคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 36) มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง, ติดตามดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีเพื่อการตราพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้, ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น โดยในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 37) และให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการ (มาตรา 43)

อย่างไรก็ดี ในหมวดที่ 6 บทกำหนดโทษนั้น ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่แจ้งหรือขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาหรือฝ่าฝืนคำสั่งห้ามการประกอบธุรกิจของคณะกรรมการหรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด โดยความผิดดังกล่าวนี้รวมถึงการกระทำโดยนิติบุคคล ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนิติบุคคลด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น

2.5.4 พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560

ความเป็นมาของกฎหมาย

โดยที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งส่งผลต่อฐานความรู้ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่างมีความต้องการนำระบบเทคโนโลยี

ด้านดิจิทัลดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ เพื่อประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับหรือการพัฒนาในการแข่งขันทางธุรกิจของภาคเอกชน แต่ประเทศไทยยังขาดการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านดิจิทัลอย่างเป็นระบบที่จะสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศครอบคลุมการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและการวางโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศอย่างเป็นระบบเพื่อลดความซ้ำซ้อน ในการดำเนินงานและส่งเสริมกิจกรรมในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2560 บัญญัติให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ประกอบด้วย 65 มาตรา เกิดขึ้นจากการรวมร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาคล้ายกันให้รวมเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว ถูกแบ่งออกเป็น 5 หมวด เริ่มจากหมวด 1 การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในหมวดนี้จะมีการกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในมาตรา 6 (4) ที่ว่า “... และแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำธุรกรรม” ในอนาคตการทำธุรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลคงเป็นที่แพร่หลายทั่วไป แต่ว่าหากมีการส่งเสริมนโยบายนี้โดยที่ Hard Infrastructure หรือเครือข่ายบรอดแบนด์พื้นฐานยังไม่ได้ติดตั้งอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ หรือยังมีราคาแพงอยู่ และยังไม่มีการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมข้อมูลจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำธุรกรรมอย่างจริงจัง และพอเพียง ประชาชนทั่วไปคงยังขาดความมั่นใจหรือยังไม่อยากทำธุรกรรมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล หมวด 2 คณะกรรมการในหมวดนี้ร่างพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้มีส่วนที่ 1 คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยภารกิจหลักของคณะกรรมการคือจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติซึ่งอย่างน้อยต้องมีเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการเฉพาะเรื่องทุกข้อ ไม่มีข้อไหนห้ามไม่ให้คณะกรรมการฯ เป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือมีตำแหน่งทางการเมืองเลย ซึ่งช่องว่างทางกฎหมายข้อนี้

อาจจะทำให้คณะกรรมการฯ ขาดความเป็นกลางและอาจถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ยังมี คำวิพากษ์วิจารณ์อีกว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการทำงานของคณะกรรมการ ดิจิทัลฯ และสำนักงานส่งเสริมดิจิทัลฯ เพื่อใช้ในการประเมินการทำงานแต่อย่างใด อีกทั้งในเนื้อหาที่ระบุ ให้ต้องรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการดิจิทัลฯ และสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจ ดิจิทัล จากหน่วยงานราชการในการดำเนินการด้วย แต่ก็ไม่ได้กำหนดให้ต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ อาทิ เอกชนและประชาชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อประสิทธิภาพ การทำงานสูงสุดและเป็นประโยชน์ที่สุด นอกจากนั้น ส่วนที่ 2 ยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะ ด้าน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ปี และห้ามกรรมการฯ ไม่ให้ประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพอิสระ หรือเป็นลูกจ้างองค์กรเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และต้องไม่เคย ถูกไล่ออกจากราชการ หรือรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนเพราะทุจริต ในหมวด 3 นโยบายและแผนระดับชาติว่า ด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หมวดนี้ มีแค่ 2 มาตรา คือมาตรา 21 และ 22 โดยมาตรา 21 นั้นเมื่อประกาศใช้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยดำเนินการตามนโยบายและแผนระดับชาติดังกล่าว และให้สำนักงบประมาณ ตั้งงบประมาณให้หน่วยงานของรัฐให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาตินั้น ในหมวด 4 ส่วนที่ 1 การจัดตั้งกองทุน ชื่อ กองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มาตรา 23 มีเนื้อหาเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนที่กว้างมาก เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และ แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ส่วนที่ 2 การบริหารกองทุน มาตรา 27 ให้มีคณะกรรมการ คณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนา ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” และหมวด 5 การส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล มาตรา 34 ของร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ “สำนักงานส่งเสริม เศรษฐกิจดิจิทัลเป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น” ซึ่งมาตรา 32 นี้แสดงถึงความเป็นอิสระของสำนักงานฯ ซึ่งจะต้องบริหารงานอย่างเป็นกลาง แต่ใน มาตรา 43 กลับกำหนดให้สำนักงานฯ นี้สามารถถือกรรมสิทธิ์มีสิทธิครอบครองและมีทรัพย์สินต่าง ๆ ได้ อีกทั้งสามารถ “ถือหุ้น เข้าเป็นหุ้นส่วน หรือเข้าร่วมทุนกับบุคคลอื่น” ซึ่งถือเป็นการลงทุนและอาจขัดกับ

ความเป็นกลางของหน่วยงานรัฐประเพณีนี้ได้ นอกจากนั้น มาตรา 44 ยังกำหนดให้ “ทรัพย์สินของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” ซึ่งข้อนี้ก็ปราศจากหลักการรองรับที่สำคัญ และขัดกับหลักวินัยทางการเงินการคลัง ซึ่งขาดความชัดเจน โปร่งใส เช่นนี้แล้ว สำนักงานฯ นี้ย่อมไม่สามารถสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมของประเทศได้ เอกชนทั้งในและนอกประเทศย่อมขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนด้านเศรษฐกิจดิจิทัลกับประเทศไทยได้

2.5.5 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ความเป็นมาของกฎหมาย

เนื่องด้วยการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพ ชีตความสามารถ การแข่งขันของประเทศและนวัตกรรมดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนและสังคม สมควรที่ประเทศไทยจะมีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย อันเป็นการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านกำลังคน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์โดยตรง รวมทั้งมีความใกล้ชิดและความเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อให้เป็นองค์กรสำคัญในการทำงานร่วมกับรัฐบาลและภาคเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนการผลิตและพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาบุคลากร ด้านดิจิทัล และการนำนวัตกรรมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2562 บัญญัติให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ในการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลโดยหน่วยงานของรัฐในบางกรณีเพื่อประโยชน์ในความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย 6 หมวด 1 บทเฉพาะกาล 46 มาตรา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้รักษาการ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2560 บัญญัติให้ใช้บังคับ

ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยมีการจัดตั้งสภาดิจิทัลเพื่อเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย อันเป็นการรวมตัวของภาคเอกชนในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งมีความพร้อมทางด้านกำลังคนความรู้ความสามารถ ประสบการณ์โดยตรงรวมทั้งมีความใกล้ชิดและความเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อให้เป็นองค์กรสำคัญในการทำงานร่วมกับรัฐบาลและภาคเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนการผลิตและพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลอันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลและการนำนวัตกรรมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน³⁴ โดยได้รับการโอนกิจการจากสมาคมสมาพันธ์สารสนเทศและการสื่อสารแห่งประเทศไทยปัจจุบันนี้เครือข่ายสมาชิกที่เป็นสมาชิกด้านอุตสาหกรรมดิจิทัล 22 สมาคม ประกอบด้วยบุคคลและนิติบุคคลรวมแล้วกว่า 4,000 รายครอบคลุมธุรกิจอุตสาหกรรมดิจิทัลทางด้านฮาร์ดแวร์อิเล็กทรอนิกส์และส่วนประกอบด้านซอฟต์แวร์ด้านบริการดิจิทัล ด้านดิจิทัลคอนเทนต์ และด้านบริการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสื่อสารในระบบดิจิทัล³⁵ มีการให้นิยามของคำว่า “ดิจิทัล” หมายความว่า เทคโนโลยีที่ใช้วิธีการนำ สัญลักษณ์ ศูนย์และหนึ่งหรือสัญลักษณ์อื่นมาแทนค่าสิ่งทั้งปวงเพื่อใช้สร้าง หรือก่อให้เกิดระบบต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ และคำว่า “ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดิจิทัล” หมายความว่า ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การพัฒนา การจัดจำหน่าย หรือการให้บริการ ด้านฮาร์ดแวร์อิเล็กทรอนิกส์และส่วนประกอบ ด้านซอฟต์แวร์ ด้านบริการดิจิทัล ด้านดิจิทัลคอนเทนต์ หรือด้านบริการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสื่อสาร ในระบบดิจิทัล หมวด 1 การจัดตั้งสภา ในมาตรา 5 สภามีฐานะเป็นนิติบุคคล มาตรา 8 สภามีสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และมีสำนักงานสาขาในจังหวัดอื่นได้ตามความจำเป็น มาตรา 10 ห้ามบุคคลใดใช้เครื่องหมายหรือชื่อทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศของสภา หรือชื่ออื่นในทำนองเดียวกันจนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของสภา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภา

2.5.6 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2562 ความ เป็นมาของกฎหมาย

³⁴ บันทึกท้ายพระราชบัญญัติสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย, 2562.

³⁵ สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย, 2563.

การจัดตั้ง “สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน)” เรียกโดยย่อว่า สขญ. หรือ Big Data Institute (Public Organization) (BDI) เกิดจากการส่งเสริมและสนับสนุนของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันคลังข้อมูลขนาดใหญ่แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอเป็นการจัดตั้งสถาบันคลังข้อมูลขนาดใหญ่แห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ National Big Data Institute (NBDI) เพื่อยกฐานะของสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ เรียกโดยย่อว่า สวช. หรือ Government Big Data Institute (GBDi) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายในภายใต้สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ให้เป็นองค์การมหาชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยเป็นหน่วยงานกลาง เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศโดยตรงทั้งนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ดำเนินการขอจัดตั้งองค์การมหาชน ต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 เรื่อง ขั้นตอนการจัดตั้งองค์การมหาชน และคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมองค์การมหาชนได้มีมติเห็นชอบการจัดตั้งสถาบันคลังข้อมูลขนาดใหญ่แห่งชาติ (องค์การมหาชน) แล้ว

ในการนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติในการประชุมเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2565 อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันคลังข้อมูลขนาดใหญ่แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ตามที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้แก้ไขชื่อหน่วยงาน ตัดคำว่า “คลัง” และ “แห่งชาติ” ออก เพื่อให้เหมาะสม และสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน ตลอดจนมติของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ที่กำหนดว่า “ไม่ควรใช้คำว่า “แห่งชาติ” ในการกำหนดชื่อหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเอกราช และหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง ทำหน้าที่ในฐานะ “แห่งชาติ” อยู่แล้ว” ดังนั้น จึงใช้ชื่อว่า “สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน)” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งส่งเสริม ประสาน และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2566 บัญญัติให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ส่งผลตามกฎหมายให้จัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (สขญ.) หรือ Big Data Institute (BDI) เป็นองค์การมหาชน ในสังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้นในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2566 เพื่อเป็นองค์กรหลักที่ขับเคลื่อนประเทศด้วยข้อมูลขนาดใหญ่ จากเดิมที่เคยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล เมื่อปี พ.ศ. 2562 ในชื่อว่าสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (สวช.) หรือ GBDi.³⁶

สาระสำคัญของพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 มีเนื้อหารวมจำนวน 50 มาตรา สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

นิยามที่สำคัญ “ข้อมูลขนาดใหญ่” หมายความว่า การรวมกันของชุดข้อมูลที่มีปริมาณและความซับซ้อนสูงทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และการเก็บรวบรวม การบันทึก การค้นหา หรือการเชื่อมโยงข้อมูลที่ต้องใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลขนาดใหญ่โดยเฉพาะ รวมทั้งการประมวลผลเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคโนโลยีด้านปัญญาประดิษฐ์หรือเทคโนโลยีอื่นใดที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม (มาตรา 3)

หมวดที่ 1 การจัดตั้ง วัตถุประสงค์ หน้าที่และอำนาจ ได้กำหนดให้จัดตั้ง “สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน)” เรียกโดยย่อว่า “สขญ.” และให้ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Big Data Institute (Public Organization)” เรียกโดยย่อว่า “BDI” โดยมีที่ตั้งสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัดอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา และอาจตั้งสำนักงานสาขาได้ตามที่คณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่เห็นสมควร (มาตรา 5 และมาตรา 6)

สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) มีวัตถุประสงค์ 1) จัดทำยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและยกระดับ

³⁶ จิตกราน เจียรตระกูล, ‘ความรู้เกี่ยวกับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) (สขญ.) : Big data Institute (Public Organization) (BDI)’ (7 ธันวาคม 2566) <<https://www.senate.go.th/view/386/รายละเอียดข่าว/ThaiLaw/62/TH-TH>> สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2567

เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี 2) ส่งเสริม ประสาน และให้บริการแก่ หน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ในการแก้ไขปัญหาเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการให้บริการ หรือการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3) ให้บริการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งให้บริการคำปรึกษาหรือ เป็นที่ปรึกษาด้านข้อมูลขนาดใหญ่และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน 4) ส่งเสริม หน่วยงานของรัฐและเอกชนในการสร้างนวัตกรรมด้านข้อมูลขนาดใหญ่และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องให้มี มาตรฐานในระดับสากล เพื่อเพิ่มศักยภาพการบูรณาการและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศ 5) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาธุรกิจด้านการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ของ ประเทศ 6) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากรของประเทศด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ขนาดใหญ่ 7) ดำเนินการอื่นเพื่อพัฒนาข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศตามที่กฎหมายกำหนด หรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมายเพื่อบูรณาการการใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) อาจเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนการดำเนินงาน ของสถาบัน ข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) หรือร่วมดำเนินการกับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ตามมาตรานี้ได้ (มาตรา 7)

สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) มีหน้าที่และอำนาจ 1) ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิ ครอบครอง และมีทรัพย์สินต่าง ๆ 2) ก่อตั้งสิทธิหรือทำนิติกรรมทุกประเภท เพื่อประโยชน์ในการดำเนิน กิจการของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 3) ทำความตกลงและร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 4) จัดให้มีและให้ทุนเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 5) บริหารจัดการองค์ความรู้และ เทคโนโลยีด้านข้อมูลขนาดใหญ่ ตลอดจนทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องใน การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 6) กู้ยืมเงินเพื่อประโยชน์ ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 7) เข้าร่วมทุนกับบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นในกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) 8) ถือหุ้นหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนในกิจการของนิติบุคคลอื่นเพื่อส่งเสริมกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของ

สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) โดยต้องไม่มีวัตถุประสงค์หลักในการมุ่งแสวงหากำไร 9) เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน หรือค่าบริการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ และอัตราที่คณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่กำหนด 10) กระทำการอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) การกู้ยืมเงินตาม 6) การเข้าร่วมทุนตาม 7) และการถือหุ้นหรือเข้าเป็นหุ้นส่วนตาม 8) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (มาตรา 8)

หมวดที่ 2 ทุน รายได้และทรัพย์สิน ได้มีการกำหนดในเรื่องทุนและทรัพย์สินในการดำเนินกิจการของสถาบันฯ ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินกิจการของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ประกอบด้วย เงินหรือทรัพย์สินที่รับโอนมาจากสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ เงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามความเหมาะสมเป็นรายปี เงินอุดหนุนจากภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่น รวมทั้งจากต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ และเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้ ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือรายได้จากการดำเนินกิจการต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) และดอกผลของเงินหรือรายได้จากทรัพย์สินของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) (มาตรา 9)

หมวดที่ 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ มีการกำหนดให้มีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ องค์ประชุมของคณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ กำหนดผู้บริหารกิจการของสถาบันฯ กำหนดคุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง หน้าที่และอำนาจของผู้อำนวยการสถาบันฯ ผู้แทนของสถาบันฯ ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ผู้อำนวยการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่เป็นผู้แทนของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) เพื่อการนี้ ผู้อำนวยการจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามข้อบังคับที่คณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่กำหนด (มาตรา 31)

หมวดที่ 4 เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานของสถาบันฯ ได้มีการกำหนดเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานของสถาบันฯ

หมวดที่ 5 การบัญชี การตรวจสอบ และการประเมินผลงานของสถาบัน กำหนดให้สถาบันฯ จัดทำรายงานการเงินประจำปีส่งผู้สอบบัญชี กำหนดให้สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) จัดทำรายงานการเงินประจำปีส่งผู้สอบบัญชี ภายใน 90 วันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี และทำรายงานประจำปีเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมทุกสิ้นปีงบประมาณ รายงานนี้ให้กล่าวถึงผลงานของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ในปีที่ผ่านมาแล้ว รายงานการเงิน พร้อมทั้งรายงานของผู้สอบบัญชี รวมทั้งคำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของคณะกรรมการสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ แผนงานและโครงการ ที่จะจัดทำในภายหน้า (มาตรา 39 และมาตรา 40)

หมวดที่ 6 การกำกับดูแล ในการกำกับดูแลกำหนด ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีหน้าที่และอำนาจกำกับดูแลการดำเนินงานของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ให้เป็นไปตามกฎหมายและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) เพื่อการนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีอำนาจสั่งให้สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ชี้แจง แสดงความคิดเห็น ทำรายงาน หรือยับยั้งการกระทำของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ที่ขัดต่อกฎหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี หรือแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ตลอดจนสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการของสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ได้ (มาตรา 42)

2.5.7 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

ความเป็นมาของกฎหมาย

กฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุนที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้มีทั้งหมด 4 ฉบับ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 3) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 4) พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2560 เนื่องจากสภาพและความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การดำเนินงานส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนปัจจุบันไม่สามารถสนองความต้องการของประเทศในด้านการเร่งรัดการลงทุนเพื่อประโยชน์ในการสร้าง

งาน การเพิ่มรายได้ และการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนได้ดีพอ เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้ลงทุนโดยการกำหนดระบบการให้สิทธิและประโยชน์ที่เหมาะสมสำหรับการจูงใจให้มีการลงทุนในกิจการที่รัฐให้ความสำคัญและประสงค์จะส่งเสริมให้มีการคุ้มครองกิจการที่รัฐให้การส่งเสริมที่ทันต่อเหตุการณ์และให้มีกลไกการบริหารงาน ส่งเสริมการลงทุนของรัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกและจัดอุปสรรคในการลงทุน ซึ่งต่อมาเนื่องจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2534 ได้ยกเลิกภาษีการค้าและนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทน และไม่มี ความจำเป็นต้องยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีการค้าให้กับผู้ได้รับการส่งเสริมอีกต่อไป

หลังจากนั้น โดยที่สภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับผลกระทบจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐต่ำกว่าเป้าหมาย ภาระหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อฐานะการคลังของรัฐบาล สมควรปรับปรุงการให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรของรัฐ และเพื่อให้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้นในการให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรตามความเหมาะสมของสภาวะทางเศรษฐกิจและสอดคล้องกับสภาวะด้านการคลังของรัฐ

ต่อมาพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีการกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใด ได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่ม

ผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานาน และบทบัญญัติบางประการ เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานส่งเสริมการลงทุนของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้สิทธิและประโยชน์ทางภาษีอากรแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนที่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และเทคโนโลยีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ อันส่งผลให้การดำเนินงานส่งเสริมการลงทุนขาดประสิทธิภาพ และไม่อาจขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่เพื่อรองรับทิศทางและโอกาสทางการค้า การลงทุนโดยรวมได้ สมควรแก้ไขบทบัญญัติที่เป็นข้อจำกัดและอุปสรรค เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการอำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุน อันจะเป็นการจูงใจในการเข้ามาลงทุน รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมการลงทุนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างสัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอนที่ 38 ฉบับพิเศษ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 หน้า 1 วันเริ่มใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 เป็นต้นไป โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 หมวด มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 60 มาตรา การส่งเสริมการลงทุน เป็นมาตรการหนึ่งในการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ ให้เข้ามาลงทุนในกิจการที่รัฐให้ความสำคัญโดยมีหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สิทธิและประโยชน์ทางภาษีอากรที่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนได้รับ เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะขอรับสิทธิและประโยชน์ต้องยื่นคำขอรับการส่งเสริมและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนด เนื่องจากประเทศไทยมีจุดแข็งอยู่หลายประการที่จะสามารถสร้างผลกำไรหลาย ๆ อย่างกลับสู่ภาครัฐและเอกชนภายในประเทศได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร ภูมิภาค ภูมิประเทศ และจุด

แข่งด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีแรงงานทักษะฝีมือที่มีคุณภาพและมีจำนวนมากกว่าประเทศอื่น หรือมีวัตถุดิบทางการเกษตรที่มีศักยภาพทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นข้าว ยางพารา อ้อย ผักและผลไม้สด รวมทั้งยังมีที่ตั้งเหมาะสมในการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน ทำให้มีข้อได้เปรียบหลายอย่าง โดยเฉพาะการขนส่งและการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำไปจนถึงทางอากาศ

โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการและที่ปรึกษา ต้องเป็นไปตามมาตรา 6 และ 7 ซึ่งสำนักงานฯ อำนาจและหน้าที่ ตามมาตรา 13 และ 14/1 ทั้งนี้การขอและการให้การส่งเสริม โดยกำหนดกิจการที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุนจะต้องเป็นกิจการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ กิจการผลิตเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ จำหน่ายต่างประเทศ กิจการที่ใช้ทุน แรงงานหรือบริการในอัตราสูง หรือกิจการที่ใช้ผลิตผลการเกษตร หรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบ ซึ่งต้องเป็นกิจการที่ยังไม่มีในราชอาณาจักร หรือมีแต่ไม่เพียงพอ หรือกรรมวิธีการผลิตยังไม่ทันสมัย และมีเกณฑ์การกำหนดให้การส่งเสริมการลงทุน เป็นไปตามมาตรา 16 – 20

ทั้งนี้ สิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งสิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษี ได้แก่

- การอนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามา เพื่อศึกษาลู่ทางลงทุนตามมาตรา 24
- การอนุญาตให้นำช่างฝีมือ และผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนสิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งสิทธิประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับภาษี
- การอนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามา เพื่อศึกษาลู่ทางลงทุนตามมาตรา 24
- การอนุญาตให้นำช่างฝีมือ และผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามมาตรา 25 และมาตรา 26
- การอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินตามมาตรา 27
- การอนุญาตให้นำและส่งออกเงินตราต่างประเทศตามมาตรา 37
- สิทธิประโยชน์เมื่อได้รับการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประโยชน์ด้านภาษี

- ผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน จะได้รับการยกเว้น หรือลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรตามมาตรา 28 และ 29
- ผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน จะได้รับการลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับวัสดุหรือวัตถุดิบที่จำเป็นต่อธุรกิจตามมาตรา 30
- ผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุน จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ระยะเวลาไม่เกิน 8 ปีตามมาตรา 31 และมาตรา 34
- จะได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีตามมาตรา 35 (1)
- จะหักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปา เป็นสองเท่าตามมาตรา 35 (2)
- จะหักค่าติดตั้ง หรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ตามมาตรา 35 (3)
- สำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก จะได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุที่จำเป็นตามมาตรา 36

โดยมี 8 ประเภทกิจการที่ BOI ให้การส่งเสริมการลงทุน

1. เกษตรกรรมและผลจากการเกษตร เช่น กิจการปลูกไม้เกษตร กิจการปศุสัตว์ภาพและปุ๋ยเคมี กิจการด้านการเกษตรต่าง ๆ
2. แร่เชรามิกและโลหะขั้นพื้นฐาน เช่น กิจการเหมืองแร่ ตัดและผลิตโลหะ กิจการผลิตแก้วและเชรามิก
3. อุตสาหกรรมเบา เช่น กิจการสิ่งทอ กิจการผลิตกระเป๋าหรือรองเท้า กิจการผลิตของเล่น
4. ผลิตภัณฑ์โลหะเครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง เช่น กิจการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์และเครื่องจักร
5. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น กิจการซอฟต์แวร์และการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์
6. เคมีภัณฑ์พลาสติกและกระดาษ เช่น กิจการผลิตบรรจุภัณฑ์จากกระดาษ กิจการผลิตยา กิจการผลิตพอลิเมอร์

7. การบริการและสาธารณูปโภค เช่น กิจการผลิตพลังงานไฟฟ้าหรือพลังงานไฟฟ้าและไอน้ำจากขยะหรือเชื้อเพลิงจากขยะ กิจการนิคมและพัฒนากิจการ Cloud Service
8. การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น กิจการพัฒนาไบโอเทคโนโลยี กิจการพัฒนานาโนเทคโนโลยี กิจการพัฒนาดิจิตอลเทคโนโลยี

หลักเกณฑ์การอนุมัติโครงการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนหรือ BOI มีหลักเกณฑ์ในการอนุมัติโครงการที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ประกอบด้วย กิจการต้องมีมูลค่าเพิ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้ ยกเว้นกิจการเกษตรกรรมและผลจากการเกษตรกิจการอิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วนและกิจการตัดโลหะต้องมีมูลค่าเพิ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ กิจการต้องมีกรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัย และกิจการต้องใช้เครื่องจักรใหม่กรณีการใช้เครื่องจักรใช้แล้วจากต่างประเทศมีหลักเกณฑ์ที่เครื่องจักรใช้แล้วที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในโครงการและให้นับเป็นเงินลงทุนสำหรับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่ไม่ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 5 ปีนับตั้งแต่ปีที่ผลิตถึงปีที่นำเข้า โดยต้องได้รับใบรับรองจากสถาบันที่นำเข้าถือได้ในด้านประสิทธิภาพของเครื่องจักร ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานรวมทั้งการประเมินราคาที่เหมาะสม สำหรับเครื่องจักรใช้แล้วที่มีอายุเกิน 5 ปีแต่ไม่เกิน 10 ปีนับตั้งแต่ปีที่ผลิตถึงปีที่นำเข้าที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในโครงการและให้นับเป็นเงินลงทุน สำหรับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่ไม่ได้รับยกเว้นอากรขาเข้า ได้แก่ เครื่องปั๊ม เท่านั้น โดยต้องได้รับใบรับรองจากสถาบันที่นำเข้าถือได้ ในด้านประสิทธิภาพของเครื่องจักรผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานรวมทั้งการประเมินราคาที่เหมาะสม ทั้งนี้ สำหรับกิจการขนส่งทางเรือ กิจการขนส่งทางอากาศและแม่พิมพ์จะอนุญาตให้ใช้เครื่องจักรใช้แล้วที่มีอายุเกิน 10 ปีในโครงการได้ตามความเหมาะสม โดยได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและให้นับเป็นเงินลงทุนสำหรับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีเงินลงทุนขั้นต่ำและความเป็นไปได้ของโครงการนั้น ต้องมีเงินลงทุนขั้นต่ำของแต่ละโครงการไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาทไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน เว้นแต่กรณีที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะในบัญชีประเภทกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุนท้ายประกาศ และสำหรับกลุ่มธุรกิจบริการที่ใช้ฐานความรู้เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินธุรกิจให้พิจารณาเงินลงทุนขั้นต่ำจากเงินเดือนบุคลากรต่อปีซึ่งจะกำหนดไว้เป็นการเฉพาะในบัญชีประเภทกิจการที่ให้การส่งเสริมการลงทุน รวมถึงต้องมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจดทะเบียนไม่เกิน 3 ต่อ 1 สำหรับโครงการ

ริเริ่มส่วนโครงการขยายจะพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นรายกรณี และโครงการที่มีเงินลงทุนไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียนมากกว่า 750 ล้านบาทต้องเสนอรายละเอียดรายงานการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการตามที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้ประกอบการซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนแล้ว จะได้รับการให้หลักประกันการคุ้มครอง และการอนุญาต ดังนี้

(1) การให้หลักประกัน

- รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมมาเป็นของรัฐตามมาตรา 43
- รัฐจะไม่ประกอบกิจการขึ้นใหม่แข่งขันตามมาตรา 44
- รัฐจะไม่ผูกขาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ได้รับการส่งเสริมตามมาตรา 45
- รัฐจะไม่ควบคุมราคาผลิตภัณฑ์ของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมตามมาตรา 46
- รัฐจะอนุญาตให้ส่งออกเสมอไปตามมาตรา 47
- รัฐจะไม่อนุญาตให้ส่วนราชการ องค์การของรัฐบาลหรือ รัฐวิสาหกิจนำผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ได้รับการส่งเสริมเข้ามาโดยได้รับยกเว้นอากรขาเข้าตามมาตรา 48

(2) มาตรการคุ้มครอง (พิจารณาตามความเหมาะสม)

- การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ในประเทศ แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของราคารวมค่าประกันภัยและค่าขนส่งโดยใช้บังคับไม่เกินคราวละ 1 ปี ตามมาตรา 49
- ห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผลิตได้ในประเทศตามมาตรา 50
- ประธานกรรมการมีอำนาจสั่งให้ช่วยเหลือหรือแก้ไขวิธีการจัดเก็บภาษีอากรที่เป็นอุปสรรคต่อกิจการของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามมาตรา 51 และ มาตรา 52

(3) การอนุญาต

- การอนุญาตให้นำคนต่างด้าวเข้ามาเพื่อศึกษาลู่ทางลงทุนตามมาตรา 24
- การอนุญาตให้นำช่างฝีมือ และผู้ชำนาญการเข้ามาทำงาน ในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามมาตรา 25 และมาตรา 26
- การอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินตามมาตรา 27

- การอนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออกซึ่งเงินตราต่างประเทศตามมาตรา 37

2.5.8 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560

ความเป็นมา

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นกฎหมายเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจการค้าในประเทศอย่างมาก ทั้งในด้านการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นในตลาด รวมทั้งผู้บริโภคที่จะได้ประโยชน์จากการแข่งขัน สามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลาย มีคุณภาพ และราคาถูกลง ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้อย่างเข้มข้น ถึงกับมีการเทียบเคียงสถานะเปรียบเทียบกับเช่น ธรรมนูญทางเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการธุรกิจทุกรายไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ต้องปฏิบัติตามอย่างเท่าเทียมกัน แต่ระบบตลาดสินค้าและบริการที่เป็นอยู่ในประเทศไทย โครงสร้างตลาดส่วนใหญ่เป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition) และตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) ทำให้ผู้ประกอบการขนาดใหญ่มีความได้เปรียบและใช้อำนาจตลาดที่มีอยู่กลั่นแกล้ง หรือจำกัดโอกาสในการดำเนินธุรกิจของคู่แข่งที่มีขนาดเล็กกว่าได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเฉพาะที่มุ่งปกป้องตลาดให้มีการแข่งขัน ไม่ให้เกิดการผูกขาดและมีพฤติกรรมการค้าที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายที่เรียกกันว่า “กฎหมายการแข่งขันทางการค้า” หรือบางประเทศใช้คำว่า “กฎหมายป้องกันการผูกขาด”

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยพัฒนาจากพระราชบัญญัติป้องกันการการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขมาเป็นลำดับ ทำให้มีการพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 เพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบการสร้างอำนาจผูกขาด เช่น การจำกัดปริมาณสินค้า จนทำให้สินค้าขาดแคลน แล้วกำหนดราคาให้สูงขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี มีกระแสที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกฎหมายการแข่งขันทางการค้าออกมาหลายเรื่อง กรมการค้าภายในขณะนั้น ได้แต่งตั้งคณะทำงานยกร่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้า โดยรับความร่วมมือจากนักวิชาการผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านกฎหมายจากหลาย

มหาวิทยาลัยร่วมเป็นคณะทำงานร่างกฎหมายด้วย โดยร่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าได้เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีหลายครั้งจนผ่านความเห็นชอบ และถูกเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ได้มีการยุบสภาฯ ก่อน ทำให้ยังไม่ผ่านการพิจารณา และในปี พ.ศ. 2540 สมัยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ถูกเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรอีกแต่สภาฯ ก็ถูกยุบอีกครั้ง

ในที่สุดร่างกฎหมายฉบับนี้ก็มาเริ่มกระบวนการใหม่ในปี พ.ศ. 2541 สมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีโดยผ่านมติความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเข้าสู่คณะกรรมการกฤษฎีกา และเสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาจนผ่านออกมาเป็น “พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542” และประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2542

ตลอดระยะเวลาที่พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ มีคดีการแข่งขันทางการค้าเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าทั้งหมด 96 เรื่อง คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าพิจารณาแล้วเสร็จ 84 เรื่อง โดยคณะกรรมการฯ มีมติสั่งยุติ 81 เรื่อง และส่งพนักงานอัยการดำเนินคดี 3 เรื่อง แต่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี เท่ากับว่าไม่เคยมีคดีการแข่งขันทางการค้าขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมแม้แต่คดีเดียว ซึ่งเหตุผลหลัก ๆ ที่ไม่สามารถดำเนินการลงโทษผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้นั้น เป็นเพราะการกระทำความผิดไม่ครบองค์ประกอบของกฎหมายไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาประกอบการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้อย่างเพียงพอ

ต่อมาภายใต้การปกครองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีนโยบายให้ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และรัฐบาลภายใต้การบริหารของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีนโยบายให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มุ่งสู่การเป็นชาติการค้า (Trading Nation) และนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจไทย ในรูปแบบโมเดล “ไทยแลนด์ 4.0” กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน จึงได้พิจารณาทบทวนพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ขึ้นเนื่องจากบทบัญญัติหลักในบางบริบทเป็นการตรารั้งมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจการค้าในขณะนั้น ซึ่งในหลายประเทศในอดีตก็มีการตราบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับประเทศไทย ทำให้ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญอีก

ประการหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมายของไทยอยู่ที่โครงสร้างของคณะกรรมการและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวใจหลักของการบังคับใช้ที่ถูกกำหนดให้นำแนวทางกำกับดูแลภายใต้โครงสร้างและแนวทางการดำเนินคดีภายใต้กฎหมายอาญามาใช้ ซึ่งมีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ยาวนานและภาระพิสูจน์ให้สิ้นสงสัย ทำให้ไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้โดยเร็ว และไม่สามารถระงับหรือบรรเทาผลกระทบในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่จำกัดการแข่งขันทางการค้าของผู้กระทำผิดได้ทันทั่วถึง ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจการค้าที่บิดเบือนล้มเหลวในภาพรวมกระทรวงพาณิชย์ โดยกรมการค้าภายใน จึงได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 โดยการยกร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2557 กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ... เป็นร่างกฎหมายที่มีความสำคัญเร่งด่วน โดยให้อยู่ในบัญชีเร่งด่วน 1 เพื่อเร่งให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้กฎหมายมีความทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันส่งผลต่อการเสริมสร้างบรรยากาศการค้าการลงทุน คำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และลดภาระของประชาชนเป็นสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายการเป็นชาติการค้า (Trading Nation) และการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบโมเดล “ไทยแลนด์ 4.0” ของรัฐบาลด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2560 บัญญัติไว้ 6 หมวด รวม 92 มาตรา

หมวดที่ 1 คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า มีการกำหนดที่มาของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า "คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า" ตามกฎหมายประกอบด้วย ประธาน 1 คน, รองประธาน 1 คน, กรรมการอื่น ๆ อีก 5 คน รวม 7 คน เมื่อได้กรรมการครบแล้วจึงเสนอที่ประชุม

คณะกรรมการพิจารณา วาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี ต่ออายุได้ 2 วาระ ระบุคุณสมบัติว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้มานานกว่า 10 ปี และที่สำคัญได้ห้ามมิให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรธุรกิจ หุ่นส่วนที่มีอำนาจในการจัดการในห้างหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 5 ของทุนทั้งหมดของบริษัท ข้าราชการประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ต้องไม่เป็นการกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินธุรกิจ และไม่ใช่ผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในสถาบันหรือสมาคม ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ร่วมกันในทางการค้า

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า มีการกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าเป็นหน่วยงานอิสระมีฐานะเทียบเท่า "กรม" เพื่อให้สามารถสร้างความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ เพราะรับผิดชอบในหน้าที่เกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าโดยเฉพาะ และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ให้ต้องจัดทำฐานข้อมูลขนาดตลาดสินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการผูกขาดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

หมวดที่ 3 การป้องกันการผูกขาดและการค้าที่ไม่เป็นธรรม มีการกำหนดให้ใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับรัฐวิสาหกิจด้วย แต่จะยกเว้นให้เฉพาะ "การประกอบธุรกิจ" ของรัฐวิสาหกิจที่จำเป็นในการรักษาประโยชน์สาธารณะตามกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ถ้าผลกระทบของการรวมธุรกิจเป็นเพียงแค่การ "ลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ" ก็ให้แจ้งผลการรวมธุรกิจต่อคณะกรรมการภายใน 7 วันนับแต่วันรวมธุรกิจ แต่หากผลกระทบของการรวมธุรกิจคือ "อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด" กรณีนี้ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการ

หมวดที่ 4 พนักงานเจ้าหน้าที่ มีการกำหนดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้

หมวดที่ 5 การฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย มีการกำหนดเขตอำนาจศาล การฟ้องคดีอาญา และคดีฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมาย ให้เป็นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

โดยพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดโดยแบ่งลักษณะการพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ผู้ประกอบธุรกิจรายเดียว มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาของสินค้าหรือบริการหนึ่งตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และมียอดขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป

กรณีที่ 2 ผู้ประกอบธุรกิจ 3 รายแรกของตลาดสินค้าหรือบริการหนึ่ง มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมารวมกันร้อยละ 75 และมียอดขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป

** แต่ถ้ามีผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งมีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาไม่ถึงร้อยละ 10 ก็จะได้รับยกเว้น ไม่เข้าเกณฑ์การเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดในกรณีนี้

หมวดที่ 6 บทกำหนดโทษ มีการเพิ่มในส่วนของโทษปรับไม่เกินร้อยละ 10 ของรายได้ในปีที่กระทำความผิด หรือทั้งจำทั้งปรับ หากกระทำความผิดตามมาตรา 50 ผู้มีอำนาจเหนือตลาดที่มีพฤติกรรมจำกัดการแข่งขันที่เสรีหรือเป็นธรรม เช่น กำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม แทรกแซงการกระทำของผู้อื่น เป็นต้น หรือมาตรา 54 ผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมผูกขาด เช่น กำหนดราคา กำหนดเงื่อนไข จำกัดปริมาณ สินค้า หรือการสมรู้กันระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่มีพฤติกรรม ตามมาตรา 55 เช่น ลดคุณภาพสินค้าหรือบริการ แต่งตั้งบุคคลในเป็นผู้ดูแลการจำหน่าย ก็จะมีโทษทางปกครองเช่นกัน และโทษทางปกครอง รวมถึงการกระทำผู้ดูแลเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจ เช่น ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 51 วรรคหนึ่ง การไม่แจ้งผลการควบคุมธุรกิจภายใน 7 วัน จะมีโทษทางปกครองสูงสุดถึงปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับอีกในอัตราไม่เกิน 10,000 บาทต่อวันที่ฝ่าฝืน แต่หากควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 51 วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 53 ไม่ปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนด จะมีโทษปรับไม่เกินร้อยละ 0.5 ของมูลค่าธุรกรรมในการรวมธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 57 : การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม พฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

1. การใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอย่างไม่เป็นธรรม มีลักษณะดังต่อไปนี้
 - 1) ผู้ประกอบธุรกิจมีอำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าผู้ประกอบธุรกิจอีกราย
 - 2) ผู้ประกอบธุรกิจใช้อำนาจตลาดหรืออำนาจต่อรองที่เหนือกว่าเอาเปรียบหรือจำกัดทางเลือกของคู่ค้าดังกล่าวอย่างไม่เป็นธรรม

การพิจารณาอำนาจตลาดและอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า

การมีอำนาจตลาดให้สันนิษฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจที่มีส่วนแบ่งตลาดตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป มีอำนาจตลาดโดยพิจารณาที่องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น จำนวนผู้ประกอบธุรกิจในตลาด จำนวนเงินลงทุน

การเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ช่องทางการจัดจำหน่าย เครือข่ายในการประกอบธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบธุรกิจ และกฎระเบียบภาครัฐ

การมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าให้พิจารณาลักษณะดังต่อไปนี้

- ผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งต้องพึ่งพาการขายสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งโดยมูลค่าการทำธุรกิจกันตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไปจากการซื้อ ขายสินค้าหรือบริการนั้น
- กรณีที่ ผู้ประกอบธุรกิจรายหนึ่งต้องพึ่งพากันซื้อขายสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจอีกรายหนึ่ง โดยมูลค่าการทำธุรกิจระหว่างกันน้อยกว่า 30 ของรายได้จากการซื้อหรือขายสินค้าหรือบริการนั้น และเข้าลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ต่อไปนี้
 - ก. ไม่สามารถหรือไม่มีทางเลือกในการเปลี่ยนไปประกอบธุรกิจกับรายอื่น
 - ข. การเปลี่ยนไปประกอบธุรกิจกับรายอื่นจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเกินกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากผู้ประกอบธุรกิจรายเดิม

2. การกีดกันการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจอื่นอย่างไม่เป็นธรรม

คือ การกีดกันผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น โดยการกำหนดรายสินค้า ปริมาณสินค้า หรือวิธีการทางการค้าอื่นๆ ในการผลิตซื้อหรือจำหน่ายของผู้ประกอบธุรกิจ โดยมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. กำหนดราคาขายสินค้าหรือบริการต่ำอย่างไม่เป็นธรรม
2. การกำหนดราคาซื้อสินค้าหรือบริการสูงอย่างไม่เป็นธรรม
3. การกำหนดเงื่อนไขทางการค้าอันเป็นการจำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม มีลักษณะดังต่อไปนี้
 1. การกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นการค้าที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรระหว่างลูกค้าต่างรายหรือต่างพื้นที่การทำธุรกิจที่แตกต่างกัน
 2. การกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยเอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบธุรกิจบางรายเป็นการเฉพาะอย่างไม่เป็นธรรม

3. การกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่เป็นอำนวยการประโยชน์ตอบแทนคู่ค้าของคู่แข่งที่ไม่มีเหตุผลอันสมควร เพื่อให้คู่ค้าเปลี่ยนมาทำการค้ากับตน

4. การกำหนดเงื่อนไขบังคับโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้คู่ค้าต้องซื้อสินค้าหรือบริการอื่นจากตนหรือจากผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น หากคู่ค้าจะสั่งซื้อสินค้าหรือบริการชนิดที่ต้องการจากตน

5. การกำหนดเงื่อนไขห้ามมิให้คู่ค้าดำเนินธุรกิจหรือทำการค้ากับคู่แข่งโดยไม่มีเหตุผลสมควร

6. การกำหนดเงื่อนไขทางการค้าที่จำกัดหรือขัดขวางการประกอบธุรกิจของคู่ค้ากับผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม

7. การเข้าควบคุมการแต่งตั้งพนักงานของผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นคู่ค้าอย่างเป็นธรรม

8. การแทรกแซงการทำธุรกรรมของคู่แข่งอย่างไม่เป็นธรรม

9. การแทรกแซงการบริหารภายในของคู่แข่งอย่างไม่เป็นธรรม โดยการใช้สิทธิออกเสียงการแต่งตั้งผู้บริหาร หรือวิธีอื่นใดในธุรกิจของคู่แข่ง

10. การปฏิเสธที่จะทำการค้ากับคู่ค้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

หมายเหตุ : การพิจารณาความไม่เป็นธรรมของการกระทำ

- เป็นการกระทำที่ไม่เคยมีการปฏิบัติมาก่อนที่มีใช้การดำเนินการตามธุรกิจปกติ
- เป็นเงื่อนไขที่ได้กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรและได้แจ้งให้คู่ค้าทราบเป็นการล่วงหน้าภายในระยะเวลาอันสมควรตามแนวทางการค้าปกติของคู่กรณี
- เป็นการกระทำที่ไม่สามารถรับฟังได้ด้วยเหตุผลอันชอบธรรมในทางธุรกิจ การตลาด หรือเศรษฐศาสตร์
- ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

บทลงโทษ

ผู้ประกอบการใดที่ฝ่าฝืนมาตรา 57 ปฏิบัติพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ต้องชำระค่าปรับทางปกครอง ในอัตราไม่เกินร้อยละ 10 ของรายได้ในปีที่กระทำความผิด

ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดในปีแรกของการประกอบธุรกิจ ให้ชำระค่าปรับทางปกครองในอัตราไม่เกิน 1 ล้านบาท

2.5.9 พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568

ความเป็นมา

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ ในปัจจุบันได้มีการนำคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชน เพื่อเป็นสื่อกลาง ในการแลกเปลี่ยน รวมถึงนำมาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนในศูนย์ซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล แต่ยังไม่มีความหมายที่กำกับหรือควบคุมการดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย

ซึ่งทำให้มีการประกอบธุรกิจหรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงิน ระบบเศรษฐกิจของประเทศ และเกิดผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ดังนั้นเพื่อกำหนดให้มีการกำกับและควบคุมการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล และเพื่อรองรับการนำเทคโนโลยีมาทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อันจะเป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบธุรกิจที่มีศักยภาพมีเครื่องมือในการระดมทุนที่หลากหลาย รวมทั้งประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ชัดเจน เพียงพอเพื่อใช้ในการตัดสินใจเกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ และป้องกันมิให้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัล ที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนไปใช้ประโยชน์หรือกระทำการใดในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงประชาชนหรือที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมและโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้³⁷

นอกจากนั้น ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมทุนจากประชาชน และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน รวมถึงนำมาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนในศูนย์ซื้อขาย

³⁷ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2561). พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. <https://www.sec.or.th/TH/Pages/Legal/LegalInformation.aspx>

สินทรัพย์ดิจิทัล แต่ยังไม่มีความหมายที่กำกับดูแลการดำเนินการดังกล่าวในประเทศไทย ทำให้มีการประกอบธุรกิจหรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินระบบเศรษฐกิจของประเทศ และอาจเกิดผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น เพื่อให้มีการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล และรองรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน อันจะเป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กิจการที่มีศักยภาพมีเครื่องมือในการระดมทุนที่หลากหลาย ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ เกิดความโปร่งใส และป้องกันมิให้มีการนำสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนไปใช้ประโยชน์หรือกระทำการหลอกลวงประชาชนหรือประกอบอาชญากรรม ตลอดจนมีกลไกในการดูแลรักษาเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จึงได้มีการตราพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ("พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ") ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัล การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล

ทั้งนี้ พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ฉบับแก้ไข เป็นการที่ ก.ล.ต. สนับสนุนให้ผู้ลงทุนใช้บริการกับผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทยที่ได้รับใบอนุญาต เนื่องจากได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและ ก.ล.ต. มีการติดตามตรวจสอบใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ลงทุนที่ใช้บริการแพลตฟอร์มซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลในต่างประเทศต้องระมัดระวัง เพราะอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวง (Scam) รวมถึงความเสี่ยงในการเป็นเส้นทางผ่านเงินของผู้กระทำความผิดที่ต้องการฟอกเงิน

เนื้อหาของกฎหมาย

พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 หน้า 43 บัญญัติไว้ 9 หมวด รวม 100 มาตรา บัญญัติไว้ 9 หมวด รวม 100 มาตรา

พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ กำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชนผ่านการเสนอขาย โทเคนดิจิทัล การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ดังนี้

ประเภทของสินทรัพย์ดิจิทัล

สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชกำหนดนี้ ได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีและ โทเคนดิจิทัล ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ (มาตรา 3)

(1) “คริปโทเคอร์เรนซี” คือ หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีความประสงค์ที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใด หรือแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัล และหมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนดเพิ่มเติม

(2) “โทเคนดิจิทัล” คือ หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ หรือกำหนดสิทธิในการได้มาซึ่งสินค้า บริการ หรือสิทธิอื่นใดที่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อตกลงระหว่างผู้ออกและผู้ถือ และหมายความรวมถึงหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนดเพิ่มเติม ซึ่งคณะกรรมการ ก.ล.ต. ได้ออกประกาศกำหนดให้ คริปโทเคอร์เรนซีที่ผู้ออกมีวัตถุประสงค์ในการระดมทุนจาก ประชาชนและมีการกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าร่วมลงทุนในโครงการหรือกิจการใด ๆ หรือมีการกำหนดสิทธิ ในการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหรือสิทธิอื่นใด ๆ ถือเป็นโทเคนดิจิทัลด้วย

ข้อยกเว้นไม่ถือเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล

พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ได้กำหนดว่า “หลักทรัพย์” ตาม พ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งแม้จะอยู่ในรูปของหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ถือเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลในประเภทคริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัลภายใต้พระราชกำหนดนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและป้องกันความซ้ำซ้อนของกฎหมาย

การกำกับดูแลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล

พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ กำหนดให้กิจกรรมที่ถูกลงกำกับดูแลภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ได้แก่

(1) การระดมทุนด้วยการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชน (หมวด 3) ซึ่งมีได้กำกับดูแลการเสนอขายคริปโทเคอร์เรนซี เว้นแต่คริปโทเคอร์เรนซีนั้นได้ถูกประกาศกำหนดให้ถือเป็นโทเคนดิจิทัล

(2) การให้บริการเป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล (หมวด 4)³⁸

การป้องกันการนำสินทรัพย์ดิจิทัลไปสนับสนุนธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย

พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ กำหนดให้ผู้เสนอขายโทเคนดิจิทัลที่จะรับคริปโทเคอร์เรนซีเป็นการตอบแทน หรือผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่จะรับคริปโทเคอร์เรนซีจากลูกค้าในการทำธุรกรรมให้รับได้เฉพาะคริปโทเคอร์เรนซีที่ได้จากการซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือฝากไว้กับผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ นี้เท่านั้น (มาตรา 9) ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการนำคริปโทเคอร์เรนซีที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนมาใช้ในการทำธุรกรรม นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัลเป็นสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (มาตรา 7) ทั้งนี้ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบมิให้มีการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือสนับสนุน การก่ออาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย

การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (หมวด 4)

ธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ได้แก่การประกอบธุรกิจตามประเภทดังต่อไปนี้

(1) “ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายถึง ศูนย์กลางหรือเครือข่ายใด ๆ ที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล โดยการจับคู่หรือหาคู่สัญญาให้ หรือการจัดระบบหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้ซึ่งประสงค์จะซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถทำความตกลงหรือจับคู่กันได้ โดยกระทำเป็นทางค้า ปกติ แต่ทั้งนี้ไม่รวมศูนย์กลางหรือเครือข่ายในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(2) “นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายถึง บุคคลซึ่งให้บริการหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้บริการเป็นนายหน้าหรือตัวแทน เพื่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลให้แก่บุคคลอื่น โดยกระทำเป็นทางค้าปกติและได้รับค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนอื่น แต่ไม่รวมถึงการเป็นนายหน้าหรือตัวแทนในลักษณะที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

³⁸ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2564). แนวทางการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล, สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/TH/Pages/DigitalAsset.aspx>

(3) “ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายถึง บุคคลซึ่งให้บริการหรือแสดงต่อบุคคลทั่วไปว่าพร้อมจะให้บริการ ซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลในนามของตนเองเป็นทางค้าปกติ โดยกระทำนอกศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล แต่ไม่รวมถึงการให้บริการในลักษณะตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

(4) กิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (“รัฐมนตรี”) กำหนดตาม ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ก.ล.ต.

ผู้ที่จะสามารถประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลข้างต้นได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ตาม ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งในการยื่นขออนุญาตและการพิจารณาอนุญาต เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข รวมถึงเสียค่าธรรมเนียม ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (มาตรา 26) ซึ่งในการพิจารณา อนุญาตรัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ต้องปฏิบัติตามก็ได้ (มาตรา 27) ทั้งนี้ ผู้ที่จะประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถยื่นขอรับใบอนุญาต ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลเพียงประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทได้

โดย พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ฉบับแก้ไข มีการเพิ่มเติมวรรคสามในมาตร 26 กำหนดให้ ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลตามวรรคหนึ่งให้รวมถึงผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งประกอบธุรกิจ อยู่นอกราชอาณาจักรไทยแต่ให้บริการแก่บุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทย เว้นแต่เป็นการให้บริการ ตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

ทั้งนี้ยังให้เพิ่มมาตรา 26/1 กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่มีลักษณะอย่างใด อย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นการให้บริการแก่บุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร ที่ต้องได้รับอนุญาตตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ

(1) มีการแสดงผลโดยผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นภาษาไทย

(2) มีการจดทะเบียนผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลโดยใช้ชื่อโดเมน “th” หรือ “ไทย” หรือชื่ออื่นที่หมายถึงประเทศไทย ราชอาณาจักร หรือราชอาณาจักรไทย หรือใช้ชื่อโดเมนภาษาไทย

(3) มีการกำหนดโดยผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลให้ผู้ใช้บริการชำระเงินหรือสามารถ เลือกรับชำระเงินเป็นสกุลเงินบาท หรือมีการรับชำระเงินผ่านบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ใน ประเทศไทย

(4) มีเงื่อนไขให้ใช้กฎหมายไทยเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ธุรกรรมซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือกำหนดให้ดำเนินคดีในศาลไทย

(5) มีการจ่ายค่าบริการแก่ผู้ให้บริการสืบค้นแหล่งที่ตั้งของข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยให้ผู้ใช้บริการในราชอาณาจักรไทยเข้าถึงบริการของผู้ประกอบธุรกิจเป็นการเฉพาะ

(6) มีการจัดตั้งสำนักงาน หน่วยงาน หรือมีบุคลากรเพื่อให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้ใช้บริการในราชอาณาจักรไทย

(7) มีลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. ประกาศกำหนด

การเลิกประกอบธุรกิจ การเพิกถอนการอนุญาตประกอบธุรกิจ และการห้ามการทำธุรกรรม (หมวด 5)

การเลิกประกอบธุรกิจ

หากผู้ประกอบธุรกิจฯ ประสงค์จะเลิกประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลตามที่ได้รับอนุญาตไว้สามารถทำได้ โดยยื่นขออนุญาตเลิกประกอบธุรกิจต่อรัฐมนตรีผ่านทางคณะกรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งในการอนุญาตให้เลิกประกอบ ธุรกิจนั้น รัฐมนตรีอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้ (มาตรา 32) ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจฯ ดังกล่าวต้องทำการ ซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล ชำระราคา ส่งมอบรายการที่ค้าง หรือดำเนินการใด ๆ ตามหลักเกณฑ์ และ ภายในระยะเวลาที่สำนักงาน ก.ล.ต. ประกาศกำหนดเพื่อจัดการทรัพย์สินของลูกค้าและของผู้ประกอบธุรกิจให้ แล้วเสร็จด้วย (มาตรา 33)

การเพิกถอนการอนุญาตประกอบธุรกิจ

รัฐมนตรีตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลได้ ในกรณีที่ปรากฏเหตุดังต่อไปนี้

(1) ไม่ประกอบธุรกิจที่ได้รับอนุญาตภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด หรือหยุดประกอบ ธุรกิจเกินกว่าเวลาที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด (มาตรา 34)

(2) ปรากฏหลักฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจฯ มีฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน หรือฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่กำหนดตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ โดยผู้ประกอบธุรกิจฯ ดังกล่าวถูกคณะกรรมการ ก.ล.ต. สั่งให้ระงับ

การดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวแล้ว เพื่อให้ไปดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง แต่ยังคงฝ่าฝืนไม่ดำเนินการ หรือกระทำความผิดซ้ำอีก (มาตรา 35)

(3) ปรากฏหลักฐานว่าผู้ประกอบการธุรกิจฯ มีฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานในลักษณะที่อาจเป็นเหตุ ให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ประโยชน์ของประชาชน และไม่สามารถแก้ไขฐานะทางการเงินหรือการดำเนินงานดังกล่าวได้ (มาตรา 36)

ทั้งนี้ รัฐมนตรีอาจมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจฯ ที่ถูกเพิกถอนการอนุญาตข้างต้น ปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของลูกค้า

การห้ามการทำธุรกรรม

ในกรณีที่การทำธุรกรรม การดำเนินกิจการหรือการดำเนินการใดที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศห้ามผู้ประกอบการธุรกิจฯ ทำธุรกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล หรือสั่งระงับการดำเนินกิจการหรือการดำเนินการทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้ แม้การกระทำธุรกรรมดังกล่าวจะมีได้ขัดต่อ พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดจากการทำ ธุรกรรมนั้น ๆ ต่อระบบการเงินหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (มาตรา 37)

บทกำหนดโทษทางอาญาและมาตรการลงโทษทางแพ่ง (หมวด 8 และ 9)

พ.ร.ก. สินทรัพย์ฯ ได้กำหนดโทษทางอาญาให้แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติภายใต้ พระราชกำหนดนี้ โดยได้กำหนดบทลงโทษเป็นโทษจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับตามหมวด 8 ซึ่งฐานความผิด และอัตราโทษเทียบเคียงได้กับ พ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เช่น การเสนอขายโทเคนดิจิทัล โดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายโทเคนดิจิทัลและร่างหนังสือชี้ชวน หรือการเสนอขายโดยที่แบบแสดงรายการข้อมูลนั้นยังไม่มีผลบังคับใช้ การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลโดยไม่ได้รับอนุญาต การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่กำหนดการกระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรม เกี่ยวกับการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล ความผิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความรับผิดของกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล เป็นต้น

ทั้งนี้ พ.ร.ก. สิ้นทรัพย์ฯ ได้กำหนดให้นำมาตรการลงโทษทางแพ่งมาใช้ดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 96 ใน 3 ลักษณะคือ 1) การแสดงข้อความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 59 และมาตรา 65 2) การกระทำอันไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 70 และมาตรา 71 และ 3) การยินยอมให้ใช้บัญชีซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 73 โดยกลไกการใช้มาตรการลงโทษทางแพ่งนั้นกำหนดไว้เช่นเดียวกับ พ.ร.บ. หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 (มาตรา 97 และมาตรา 98) รวมทั้งให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการลงโทษทางแพ่งตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 99)³⁹

ทั้งนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายใหม่ คือ **ร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) เศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล พ.ศ.** เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลจำนวนมาก ครอบคลุมธุรกิจที่หลากหลาย และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างสูง จึงต้องกำกับดูแลการให้บริการดังกล่าว เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อสาธารณชน โดยกำหนดให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลมีหน้าที่ต่าง ๆ ตามลักษณะ รูปแบบ และขนาดของแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม

ร่างกฎหมายว่าด้วยเศรษฐกิจแพลตฟอร์มอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยคณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม เพื่อยกร่างกฎหมายดังกล่าวก่อนเสนอคณะกรรมการฯ พิจารณาต่อไป ซึ่งตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นมา คณะอนุกรรมการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยเศรษฐกิจแพลตฟอร์มได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกมิติ เพื่อนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนมาประกอบการพิจารณาจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล

³⁹ สุรภา ศรีเมือง. (2567). **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ Cryptocurrency**, วิทยาการชำนาญการพิเศษ, กลุ่มงานกฎหมาย ๒, สำนักกฎหมาย, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นจาก

https://old.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3048

พ.ศ. โดยมีเป้าหมายที่จะให้เศรษฐกิจแพลตฟอร์มในประเทศไทยเติบโตได้อย่างรวดเร็วภายใต้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของคณะรัฐมนตรี ที่มุ่งเน้นการวางรากฐานและพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศให้ก้าวทันโลก ก้าวทันอนาคต สอดคล้องกับยุคสมัยและสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน (Better Regulation for Better Life) ต่อไปนี้

2.5.10 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

ครอบคลุมกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cyber Security) กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมไซเบอร์ (Cyber Crime) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีความเป็นมาและเนื้อหากฎหมายโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.5.10.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ

ความเป็นมาของกฎหมาย

เนื่องจากในปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใด ๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชน สมควรกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว

โดยที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสมต่อการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตามพัฒนาการทางเทคโนโลยีซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและโดยที่มีการจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมี

ภารกิจในการกำหนดมาตรฐานและมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ รวมทั้งการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศ สมควรปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับผู้รักษาการตามกฎหมาย กำหนดฐานความผิดขึ้นใหม่ และแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดเดิม รวมทั้งบทกำหนดโทษของความผิดดังกล่าว การปรับปรุงกระบวนการและหลักเกณฑ์ในการระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตลอดจนกำหนดให้มีคณะกรรมการเปรียบเทียบซึ่งมีอำนาจเปรียบเทียบความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 35 มีผลบังคับใช้วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ 2 หมวด ประกอบด้วย 31 มาตรา โดยที่มาตรา 4 กำหนดให้ยกเลิกความใน มาตรา 11 เดิมแล้วให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งข้อมูล คอมพิวเตอร์รับกวนระบบคอมพิวเตอร์ (Fishing) หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์รบกวนระบบคอมพิวเตอร์ (Spamming) ของผู้อื่นโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นบอกเลิกการรับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งการออกกฎหมายตามนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น แต่ว่าการประกาศใช้มาตรานี้ย่อมไม่ส่งผลดีต่อผู้ประกอบการธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจออนไลน์หรือ E-commerce ทั้งนี้เพราะว่าผู้ประกอบการธุรกิจในปัจจุบันย่อมหาทางติดต่อกับลูกค้าและกลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางออนไลน์ ถ้ากฎหมายลงโทษแรงเช่นนี้แล้ว ผู้ประกอบการโดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจจากต่างประเทศคงไม่อดอยากดำเนินธุรกิจในประเทศไทย การที่คณะกรรมการฯ ร่างพระราชบัญญัตินี้โดยอิงกับกฎหมายความมั่นคงมากเกินไปย่อมจะไม่ส่งผลดีต่อนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ปัญหาอีกเรื่อง คือ การที่มาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติฯ ใช้คำว่า “การส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์รบกวนระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น” อาจหมายความว่า Fishing และ Spamming ก็ได้ โดยคำนี้อาจหมายถึง

รวมถึงการส่งไลน์จากคนรู้จัก หรือส่งข้อความต่าง ๆ ของผู้ให้บริการโทรศัพท์ก็ได้ วิธีการสื่อสารออนไลน์ง่าย ๆ ที่ผู้ใช้คิดว่าปลอดภัยก็อาจจะผิดตามมาตรา 4 ได้ เพราะเทคโนโลยีก้าวหน้าไปเร็วมากจนการใช้ภาษาเพื่อบัญญัติวิธีการทำงานของเทคโนโลยีไม่สามารถบัญญัติเพื่อให้ตามได้ทันข้อความที่บัญญัติอาจจะล้าหลังจนการทำงานของเทคโนโลยีอย่างหนึ่งตอนแรก อาจหมายถึงหลายอย่างได้ในภายหลัง เช่น ในตอนแรกการส่งข้อมูลออนไลน์ อาจจำกัดอยู่เพียงการส่งอีเมลที่ต้องส่งข้อมูลผ่าน Mail Server ไปยัง Mailbox ปลายทาง แต่ในภายหลังการส่งข้อมูลออนไลน์อาจกระทำได้โดยแอปพลิเคชันที่สามารถรับส่งข้อมูลได้โดยไม่ต้องผ่าน Mail Server และ Mailbox อีกต่อไป นอกจากนั้นบางโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ ก็ไม่ค่อยมีช่องทาง ให้ผู้ใช้เลือกเพื่อเปิดโอกาสให้กรอกว่าจะรับสมัครข้อมูล หรือไม่รับสมัครข้อมูล ทั้งที่เรื่องนี้ถือเป็นสิทธิขั้นต้นของผู้บริโภคที่ควรจะต้องกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้เลือกเอง หากมีการกำหนดให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชันต้องมีช่องเพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกเสมอว่าจะรับสมัครข้อมูลหรือไม่ ปัญหาเรื่อง Fishing และ Spamming ก็จะลดลง ดังนั้น การแก้ไขมาตรา 4 นี้ จึงไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว มาตรา 6 กำหนดให้ยกเลิกมาตรา 14 เดิมแล้วใช้ข้อความใหม่แทน ซึ่งเนื้อหาของทั้งมาตรา 14 เดิมและมาตรา 14 ใหม่ มีลักษณะแตกต่างกันอย่างมาก โดยของเดิมห้ามนำเข้าซึ่งหรือเผยแพร่ข้อมูลปลอม ข้อมูลอันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน หรือเสียหายต่อความมั่นคงฯ หรือนำเข้าหรือเผยแพร่ข้อมูลที่มีลักษณะลามกหรืออนาจารฯ แต่มาตรา 14 ใหม่ระบุเพียงแต่ว่า “ผู้ใดโดยทุจริตนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ ทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือข้อมูลของบุคคลอื่น” และ วรรค 2 บอกเพียงว่า “นำเข้าซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จต่อประชาชน” มาตรา 14 ใหม่นี้ครอบคลุมลักษณะความผิดที่น้อยลงมาก เช่นการนำเข้าหรือเผยแพร่ข้อมูล ลามกหรืออนาจารไม่เป็นความผิดอีกต่อไป (แต่รูปลามกของบุคคลอายุไม่เกิน 18 ปี ยังเป็นความผิดอยู่ตามมาตรา 9 (แก้ไขมาตรา 16/1) หรือการเผยแพร่ข้อมูลปลอมหรือข้อมูลอันเป็นเท็จไม่เป็นความผิดอีกต่อไป การแชร์ข้อความซึ่งขาดการไตร่ตรองไม่ว่าจะทางเฟซบุ๊ก ไลน์ หรือโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ก็ไม่มีความผิด ผู้แชร์ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบก่อนว่าจริงหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ผู้เผยแพร่ข้อมูลขาดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หรือการนำเข้าซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จแต่ไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือข้อมูลของบุคคลอื่นก็ไม่เป็นความผิด หากมีการบังคับใช้มาตรา 14 ใหม่ นี้ จะมีปัญหาเรื่องสถาบัน การsadโคลนทางการเมือง และ

การปลอมแปลงตนเป็นบุคคลอื่นบนอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาควรใช้ความรอบคอบในการพิจารณาอย่างมาก และเรื่องที่เป็นปัญหามากที่สุดสำหรับ ร่างพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คือ มาตรา 10 ที่แก้ไขมาตรา 18 เดิม มาตรา 18 ใหม่วรรค 2 ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงาน เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นสามารถ “ดำเนินการ” ตามร่างพระราชบัญญัตินี้เพื่อใช้หาหลักฐาน ไม่ว่าสืบสวน สอบสวน ค้น ฯลฯ ผู้ที่ “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำความผิด” ได้โดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล ซึ่งเรื่องนี้อันตรายมาก เพราะเป็นการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มากเกินไปโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบจากฝ่ายตุลาการ คือ การที่ศาลแก้ไขมาตรานี้จึงทำให้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์กลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายความมั่นคงไปโดยทันที อย่างไรก็ตามก็ดีพระราชบัญญัตินี้ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศท.)

หมวดที่ 1 เกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ทั้งหมด 12 มาตรา

1. การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการป้องกันโดยมิชอบ โทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 5)

2. การล่วงรู้และเผยแพร่มาตรการป้องกัน โทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 6)

3. การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีการป้องกันโดยมิชอบ โทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 7)

4. การดักข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โทษปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 8)

5. การเปลี่ยนแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 9)

6. การรบกวนระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ โทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 10)

7. การส่งข้อมูล หรือ E-Mail ที่ปกปิดแหล่งที่มา และเป็นการรบกวนผู้อื่น โทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท (มาตรา 11)

8. หากการกระทำ ข้อ 9 และ ข้อ 10 (1) ก่อความเสียหายแก่ประชาชนทั้งทันทีและภายหลัง โทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี (2) กระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย ประเทศ/เศรษฐกิจ โทษปรับตั้งแต่ 60,000-300,000 บาท หรือจำคุกตั้งแต่ 3 ถึง 15 ปี ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำคุกตั้งแต่ 10 ถึง 20 ปี (มาตรา 12)

9. การจำหน่าย/เผยแพร่ Software ที่ใช้กระทำผิด โทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 13)

10. การเผยแพร่เนื้อหาอันไม่เหมาะสม โทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 14)

11. ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ยอมให้เผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม โทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 15)

12. การตัดต่อภาพผู้อื่น และทำให้เสียหาย (ถ้าสุจริต หรือไม่เสียหาย ไม่มีความผิด) โทษปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 16)

13. ถ้าทำผิดนอกประเทศไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรไทย (มาตรา 17)

หมวดที่ 2 เกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งหมด 13 มาตรา

1. อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการขอหลักฐานผู้กระทำผิด (มาตรา 18)

2. การขอคำสั่งอนุญาตจากศาลในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ (มาตรา 19)

3. อำนาจในการระงับการเผยแพร่ข้อมูลที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น การ Block เว็บไซต์ที่มีเนื้อหากระทบต่อความมั่นคงหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย (มาตรา 20)

4. หากพบชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ (Virus, Trojan, Bomb, Rabbit) เจ้าหน้าที่สามารถระงับการใช้ ทำลาย หรือแก้ไขข้อมูลได้ (มาตรา 21)

5. ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่ได้มาตามมาตรา 18 โทษปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 22)

6. พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่ได้มาตามมาตรา 18 โทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 23)

7. ผู้ใดล่วงรู้และเปิดเผยข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการที่ได้มาตามมาตรา 18 โทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 24)

8. ข้อมูลจราจรที่เจ้าหน้าที่ได้มา จะใช้เป็นพยานหลักฐาน (มาตรา 25)

9. ผู้ให้บริการต้องเก็บข้อมูลไม่น้อยกว่า 90 วัน แต่ไม่เกิน 1 ปีหรือ 365 วัน โทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท (มาตรา 26)

10. ไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 18, 20 และ 21 โทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวัน ไม่เกิน 5,000 บาท/วัน จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง (มาตรา 27)

11. การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 28)

12. การรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษ จับ ควบคุม ค้น และการกำหนดระเบียบ/แนวทางและวิธีปฏิบัติ (มาตรา 29)

13. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัว (มาตรา 30)

2.5.10.2 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

ความเป็นมาของกฎหมาย

โดยที่ในปัจจุบันการให้บริการหรือการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โครงข่ายโทรคมนาคม หรือการให้บริการโดยปกติของดาวเทียมมีความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ อันอาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ดังนั้น เพื่อให้สามารถป้องกัน หรือรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ สมควรกำหนดลักษณะของภารกิจหรือบริการที่มีความสำคัญเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศทั้งหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนที่จะต้องมีการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ มิให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้มีหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการประสานการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าในสถานการณ์ทั่วไปหรือสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคง

อย่างร้ายแรง ตลอดจนกำหนดให้มีแผนปฏิบัติการและมาตรการด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างมีเอกภาพ และต่อเนื่อง อันจะทำให้การป้องกันและการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 69 ก วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 หน้า 20 วันเริ่มใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป บัญญัติไว้ 93 มาตรา ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ” เรียกโดยย่อว่า “กมช.” และให้ใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “National Cyber Security Committee” เรียกโดยย่อว่า “NCSC” ซึ่งมาตรา 9 กำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

1. เสนอนโยบายและแผนว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ตามมาตรา 42 และมาตรา 43 ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ ซึ่งต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในมาตรา 42
2. กำหนดนโยบายการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์สำหรับหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ
3. จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เสนอต่อคณะรัฐมนตรีสำหรับเป็นแผนแม่บทในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ในสถานการณ์ปกติและในสถานการณ์ที่อาจเกิดหรือเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยแผนดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนระดับชาติ และกรอบนโยบายและแผนแม่บทที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของสภาพความมั่นคงแห่งชาติ
4. กำหนดมาตรฐานและแนวทางส่งเสริมพัฒนาระบบการให้บริการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ สร้างมาตรฐานเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ระบบคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงส่งเสริมการ

รับรองมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้กับหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานควบคุมหรือกำกับดูแล และหน่วยงานเอกชน

5. กำหนดมาตรการและแนวทางในการยกระดับทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานควบคุมหรือกำกับดูแล และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

6. กำหนดกรอบการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

7. แต่งตั้งและถอดถอนเลขาธิการ

8. มอบหมายการควบคุมและกำกับดูแล รวมถึงการออกข้อกำหนด วัตถุประสงค์ หน้าที่และอำนาจ และกรอบการดำเนินการด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้หน่วยงานควบคุมหรือกำกับดูแล หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ

9. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ แผนปฏิบัติการเพื่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

10. เสนอแนะและให้ความเห็นต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

11. เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดให้มีหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

12. จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานของการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญหรือแนวทางการพัฒนามาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้คณะรัฐมนตรีทราบ

13. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย⁴⁰

กฎหมายฉบับนี้มีปัญหามากที่สุดในบรรดาชุดกฎหมายดิจิทัล 10 ฉบับ เพราะกฎหมายฉบับนี้ ส่งผลมากที่สุดต่อการเกิดหรือไม่เกิดเศรษฐกิจดิจิทัล ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ชื่อว่าเป็นกฎหมายความมั่นคง ฉบับหนึ่งด้วย หากจะวิเคราะห์บรรดามาตราที่มีปัญหาของร่างพระราชบัญญัตินี้ก็ต้องเริ่มที่มาตรา 3 ความหมายของความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ มาตรา 3 กำหนดว่า “ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์” หมายความว่า มาตรการและการดำเนินการที่กำหนดขึ้น เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของประเทศให้สามารถปกป้อง ป้องกัน หรือรับมือกับสถานการณ์ด้านภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ส่งผลกระทบ หรืออาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการให้บริการหรือการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โครงข่ายโทรคมนาคม หรือการให้บริการโดยปกติของดาวเทียมอันกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงทางการทหาร ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาก็คือ คำว่า “ภัยคุกคาม” หมายความว่าอะไร เนื่องจากคนร่างพระราชบัญญัติต้องการใช้คำให้กว้างเพื่อครอบคลุมการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคง แต่เนื่องจากคำนี้ไม่มีการกำหนดความหมายที่แน่นอน เป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ ถ้าหากเจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจ ในการเลือกได้ว่าจะอะไรคือภัยคุกคามโดยมีอคติ ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตย่อมไม่ปลอดภัยจากการดำเนินการเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ดังนั้น ควรนิยามความหมายให้รัดกุมกว่านี้ หรือกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ไม่ให้ส่งผลร้ายต่อประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น มาตรา 31 กำหนดว่าหากคณะกรรมการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (กปช.) มีมติแล้วว่าเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานใดของรัฐ มีความผิด เพราะไม่ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามแนวทางของร่างพระราชบัญญัตินี้ ให้หัวหน้าสังกัด กระทรวง ทบวง กรมมีคำสั่งให้ผู้นั้นแก้ไข และถ้าหากไม่ปฏิบัติตามมติของ กปช. อีก ให้ลงโทษทางวินัยแก่ต้นสังกัดและผู้กระทำผิดวินัย และถ้าหากการกระทำตามหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรงก็ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งทั้งหมดนี้เจ้าหน้าที่ที่ถูกลงมติโดย กปช. ว่ากระทำความผิดไม่สามารถโต้แย้ง หรือคัดค้านคำสั่งนั้นได้เลย ซึ่งคำสั่งนั้นอาจจะขัดต่อกฎหมายก็ได้ ทำให้มาตรานี้ขัดต่อ

⁴⁰ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2560). สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560. สืบค้น 16 เมษายน 2567 จาก <https://www.mdes.go.th/law/detail/4994-สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย>

หลักกฎหมายปกครอง เรื่องการทบทวนคำสั่ง และมาตรา 34 ก็กำหนดว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ที่อาจกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือความมั่นคงของประเทศ กปช. อาจสั่งให้หน่วยงานภาคเอกชนกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และให้รายงานผลการปฏิบัติการต่อ กปช. ตามที่ กปช. ประกาศกำหนด” ซึ่งมาตรา 34 นี้เป็นปัญหาอย่างมากเพราะคำสั่งของ กปช. ไม่ต้องขออำนาจจากศาล ขาดการถ่วงถ่วงจากหน่วยงานยุติธรรม อีกทั้งคำว่า “จำเป็น” เป็นดุลยพินิจของ กปช. ที่อาจจะทำให้การดำเนินธุรกิจได้รับผลกระทบเพราะหากถูกสั่งให้หยุดดำเนินกิจการภาคธุรกิจจะเสียหายเป็นอย่างมาก มาตรานี้จึงส่งผลกระทบต่อการที่ประเทศไทยจะมีเศรษฐกิจดิจิทัลมากที่สุดจนอาจจะไม่มีนักลงทุนโดยเฉพาะนักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนผ่าน e-commerce ในประเทศไทย เพราะกลัวดุลยพินิจในการออกคำสั่งของ กปช. สุดท้าย มาตรา 35 (3) กำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ “เข้าถึงข้อมูลการติดต่อสื่อสารทั้งทางไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงไซเบอร์ ภายใต้หลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด” ซึ่งมาตรา 35 นี้อันตรายมากเพราะให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลสื่อสารได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมไม่ต้องแจ้งให้ทราบ และไม่ต้องขออำนาจศาล หรือตุลาการก่อน ทำให้ภาคเอกชนอาจเกิดความหวาดกลัวที่จะลงทุนทำธุรกิจในประเทศไทยหากร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านสภาฯ ออกมาใช้บังคับ นอกจากนี้การที่มาตรา 35 (3) กำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลการสื่อสารทั้งทาง “ไปรษณีย์” และ “โทรเลข” ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ไม่ใช่การสื่อสารทางไซเบอร์แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างได้ร่างร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้อย่างรีบร้อนโดยคำนึงถึงความมั่นคงและความปลอดภัยในโลกไซเบอร์อย่างเดียว โดยพระราชบัญญัตินี้ให้ความสำคัญด้านการละเมิดสิทธิบนอินเทอร์เน็ต โดยมีการกำหนดโทษและมาตรการเพื่อควบคุมช่องโทรทัศน์ แต่ร่างพระราชบัญญัติชุดเศรษฐกิจดิจิทัลของไทยทั้ง 10 ฉบับกลับไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ตเลย ทั้งที่ปัจจุบันมีปัญหาการดาวน์โหลดเพลงและหนังแบบผิดกฎหมาย อีกทั้งการซื้อขายสินค้าแบรนด์เนมปลอม การซื้อขายและสินค้าละเมิดสิทธิบัตรบนอินเทอร์เน็ตมากมาย แต่กลับยังไม่มีการบัญญัติมาตรการเฉพาะสำหรับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาออนไลน์ ดังนั้น ผู้เขียนขอเสนอให้มีกฎหมายที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบของดิจิทัลในร่างพระราชบัญญัติชุดเศรษฐกิจดิจิทัลนี้ด้วย

2.5.10.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ความเป็นมาของกฎหมาย

เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก จนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 บัญญัติไว้ 7 หมวด รวมจำนวน 95 มาตรา โดยที่มาตรา 5 กำหนดว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล หรือชื่อเล่น เลขประจำตัวประชาชน เลขหนังสือเดินทาง เลขบัตรประกันสังคม เลขใบอนุญาตขับขี่ เลขประจำตัวผู้เสียภาษี เลขบัญชีธนาคาร เลขบัตรเครดิต (การเก็บเป็นภาพ สำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาบัตรอื่น ๆ ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมา ย่อมสามารถใช้ระบุตัวบุคคลได้โดยตัวมันเอง จึงถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล) ที่อยู่ อีเมล เลขโทรศัพท์ ข้อมูลอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เช่น IP Address, MAC Address, Cookie ID ข้อมูลทางชีวมิติ (Biometric) เช่น รูปภาพใบหน้า ลายนิ้วมือ ฟิล์มเอกซเรย์ ข้อมูลสแกน ม่านตา ข้อมูลอัตลักษณ์เสียง ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลระบุทรัพย์สินของบุคคล เช่น ทะเบียนรถยนต์ โฉนดที่ดิน ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลข้างต้นได้ เช่น วันเกิดและสถานที่เกิด เชื้อชาติ สัญชาติ น้ำหนัก ส่วนสูง ข้อมูลตำแหน่งที่อยู่ (location) ข้อมูลการแพทย์ ข้อมูลการศึกษา ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลการจ้างงาน ข้อมูลหมายเลขอ้างอิงที่เก็บไว้ในไมโครฟิล์ม แม้ไม่สามารถระบุไปถึงตัวบุคคลได้ แต่หากใช้ร่วมกับระบบดัชนีข้อมูลอีกระบบหนึ่งก็จะสามารถระบุไปถึงตัวบุคคลได้ ข้อมูลการประเมินผลการทำงานหรือความเห็นของนายจ้างต่อการทำงานของลูกจ้าง ข้อมูลบันทึกต่าง ๆ ที่ใช้

ติดตามตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล เช่น log file ข้อมูลที่สามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลอื่นในอินเทอร์เน็ต

หมวดที่ 1 คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 8) คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีจำนวนทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วยประธานกรรมการซึ่งมาจากการสรรหาและแต่งตั้งตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด รองประธานกรรมการ ได้แก่ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 5 คน ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และอัยการสูงสุด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งมาจากการสรรหาและแต่งตั้งตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และมีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกรรมการและเลขานุการ⁴¹

หมวดที่ 2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 1 บททั่วไป ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 3 การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีการกำหนดข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive Personal Data) ได้แก่ ข้อมูลเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรมข้อมูลสุขภาพ ความพิการหรือข้อมูลสุขภาพจิต ข้อมูลสภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ ข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (มาตรา 26)

หมวดที่ 3 สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) สิทธิขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 30) 2) สิทธิในการขอให้โอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยัง Data controller อื่น (ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอื่น) (มาตรา 31) 3) สิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 32) 4) สิทธิขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคล (มาตรา 33) 5) สิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 34) หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) (มาตรา 37) ดังนี้ 1) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย 2) ดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่น ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ 3) จัดให้มีระบบการตรวจสอบ เพื่อดำเนินการลบ หรือ

⁴¹ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ, 2565

ทำลายข้อมูลส่วนบุคคล 4) แจ้งเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทราบ ส่วนหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งที่ได้รับจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น 2) จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย 3) ทำบันทึกรายการข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการรวบรวม ตลอดจนหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data protection Officer) (มาตรา 42) กล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) ให้คำแนะนำแก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล 2) ตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล 3) รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนล่วงรู้หรือได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

หมวดที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีการกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 43 ถึง มาตรา 45) เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน้าที่และอำนาจกล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 2) ร่างแผนแม่บท 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย

หมวดที่ 5 การร้องเรียน ได้กำหนดคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ มีหน้าที่และอำนาจกล่าวโดยสรุป ดังนี้ 1) พิจารณาเรื่องร้องเรียน 2) ตรวจสอบการกระทำใด ๆ ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล 3) โกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หมวดที่ 6 ความรับผิดทางแพ่ง และหมวดที่ 7 บทกำหนดโทษ ส่วนที่ 1 บททางอาญา ส่วนที่ 2 โทษทางปกครอง ได้กำหนดความรับผิดและบทลงโทษ 1) ความรับผิดทางแพ่ง (มาตรา 77 และ มาตรา 78) 2) โทษทางอาญา (มาตรา 79 ถึง มาตรา 81) 3) โทษทางปกครอง (มาตรา 82 ถึง มาตรา 90)

2.5.10.4 พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568

ความเป็นมาของกฎหมาย

พระราชกำหนดฉบับนี้ ตราขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนผู้สุจริตซึ่งถูกหลอกลวงจนสูญเสียไปซึ่งทรัพย์สิน โดยผ่านโทรศัพท์หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้หลอกลวงได้โอนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวผ่านบัญชีเงินฝาก บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่นต่อไปเป็นทอด ๆ อย่างรวดเร็ว เพื่อปกปิดหรืออำพรางการกระทำความผิดแต่ละวันมีผู้ถูก

หลอกลวงจำนวนมากและมีมูลค่าความเสียหายสูงมากกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ให้หมดโดยเร็ว อันเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 มีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยที่ปรากฏว่ามีการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไปซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งทำให้ยากต่อการตรวจสอบการทำธุรกรรมและการระงับการทำธุรกรรม การใช้บริการโทรคมนาคมเพื่อกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และการนำข้อมูลของบุคคลหรือผู้ถึงแก่กรรมมาใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าว สมควรกำหนดมาตรการเพิ่มเติมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในกรณีดังกล่าว และจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี รวมทั้งกำหนดกระบวนการการคืนเงินแก่ผู้เสียหายให้เป็นไปโดยเร็ว และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพื่อเยียวยาผู้เสียหาย ตลอดจนการกำหนดโทษในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะต้องมีการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อรักษาความปลอดภัยของประเทศความปลอดภัยสาธารณะ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2566 มีผลใช้บังคับ 17 มีนาคม พ.ศ. 2566 บัญญัติไว้จำนวน 14 มาตรา โดยมีการกำหนดนิยาม คำว่า อาชญากรรมทางเทคโนโลยี หมายถึง การกระทำหรือพยายามกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สิน บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือโดยประการที่น่าจะทำให้บุคคลอื่นเสียหาย หรือการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สิน โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (มาตรา 3)

ทั้งนี้มีการกำหนดกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูล ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีหรืออาจมีการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (มาตรา 4 – 5)

1. ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจ เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีและธุรกรรมของลูกค้าที่เกี่ยวข้องระหว่างสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจด้วยกัน

2. ให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ โทรคมนาคม หรือผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลการให้บริการที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน

3. แจ้งข้อมูลตามข้อ 1 และ 2 แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ แล้วแต่กรณี และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบโดยทันที เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ต่อไป

4. ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจสั่งให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ฯ เปิดเผยข้อมูล การลงทะเบียนผู้ใช้งานหรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ส่งข้อมูลดังกล่าวให้แก่ผู้ส่งภายในระยะเวลาที่กำหนด

การระงับยับยั้งกรณีมีธุรกรรมต้องสงสัยหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบธุรกิจ พบเหตุอันควรสงสัยหรือได้รับข้อมูลว่าบัญชีเงินฝากหรือบัญชีเงินอิเล็กทรอนิกส์ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ให้ระงับการทำธุรกรรมและแจ้งสถาบันการเงินฯ ที่รับโอนถัดไป พร้อมทั้งนำข้อมูลเข้าสู่ระบบเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถาบันการเงินฯ ผู้รับโอนทุกทอดทราบ และระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันทีที่เป็นการชั่วคราวไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่พบเหตุอันควรสงสัยหรือได้รับแจ้ง และแจ้งเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ) หรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตรวจสอบ (มาตรา 6)

เจ้าของบัญชีแจ้งสถาบันการเงินฯ ว่ามีการทำธุรกรรมผ่านบัญชีและเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจระงับการทำธุรกรรมนั้นไว้ชั่วคราวและนำข้อมูลเข้าสู่ระบบเพื่อให้สถาบันการเงินฯ ผู้รับโอนทุกทอดทราบและระงับการทำธุรกรรมดังกล่าวไว้ทันที และให้ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ภายในเจ็ดสิบสองชั่วโมง และให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเกี่ยวกับบัญชีภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้รับความร้องทุกข์ หากไม่มีคำสั่งให้ระงับ

การทำธุรกรรมไว้ต่อไปภายในเวลาดังกล่าว ให้สถาบัน การเงินหรือผู้ประกอบการจกเลิกการระงับการ
ทำธุรกรรมนั้น (มาตรา 7)

การแจ้งเหตุ ตามข้อ 1 และ 2 จะกระทำทางโทรศัพท์หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้
(มาตรา 8)

การร้องทุกข์ การร้องทุกข์สามารถกระทำต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจแห่งใดก็ได้
หรือต่อกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือโดยวิธีการทาง
อิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (มาตรา 8) ความผิดและโทษ

การเปิดหรือยินยอมให้บุคคลอื่นใช้บัญชีหรือเลขหมายโทรศัพท์ (เปิดบัญชีม้าหรือซิมม้า)
โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าจะนำไปใช้กระทำความผิด ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 300,000
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 9)

การเป็นธุระจัดหา โฆษณา หรือกระทำเพื่อให้มีการซื้อ ขาย ให้เช่า หรือให้ยืมบัญชีเงินฝาก
บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ระวังโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี หรือ ปรับตั้งแต่
200,000 – 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 10)

การเป็นธุระจัดหา โฆษณา หรือกระทำเพื่อให้มีการซื้อหรือขายเลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่
ซึ่งลงทะเบียนผู้ใช้บริการแล้ว แต่ไม่สามารถระบุตัวผู้ใช้บริการได้ ระวังโทษจำคุกตั้งแต่ สองปีถึงห้าปี
หรือปรับตั้งแต่ 200,000 – 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 11)

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ไม่นำมาใช้ในการเปิดเผยแลกเปลี่ยน
ข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายนี้ แต่จะเปิดเผยให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องไม่ได้ (มาตรา 12)

คณะกรรมการ ในวาระเริ่มแรก (5 ปี) ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง
เพื่อกำหนดแนวทางในการป้องกันและปราบปรามฯ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเหตุอันควรสงสัยตาม
พระราชกำหนดนี้ รวมทั้งให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยให้
สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นหน่วยธุรการของคณะกรรมการดังกล่าว
และเมื่อครบ 5 ปีแล้ว ให้สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประเมินความจำเป็นของ
การมีคณะกรรมการ เสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา (มาตรา 13)

ผู้รักษาการตามกฎหมาย ได้แก่ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (มาตรา 14)

ข้อสังเกต พระราชกำหนดนี้ให้อำนาจสถาบันการเงินและผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์สามารถเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลได้โดยได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อใช้ในการป้องกัน ระวัง และยับยั้งการก่ออาชญากรรมออนไลน์

ให้อำนาจสถาบันการเงินสามารถดำเนินการระงับบัญชีต้องสงสัยได้ทันที ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการระงับความเสียหายได้ทันที แต่เดิมต้องรอให้ผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ก่อน จึงจะสามารถระงับบัญชีได้

ส่วนราชการ บก.ทท. ควรแจ้งให้กำลังพลทราบในเรื่องกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้กำลังพลได้ทราบถึงสิทธิในกรณีที่มีการทำธุรกรรมผ่านบัญชีของตนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และไม่กระทำความผิดตามที่กฎหมายนี้กำหนด

อย่างไรก็ตาม พ.ร.ก.ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 มีการเพิ่มเติมนิยามคำว่า “ผู้ประกอบการธุรกิจ” ทั้งยังเพิ่มอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ โดยมีการกำหนดให้มีสำนักงาน ป.ป.ง. มีอำนาจคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้ รวมถึงกำหนดให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” หรือ “ศปอท.” กำหนดให้ สถาบันการเงิน ผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการอื่น ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (เจ้าของแอปพลิเคชัน) มีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจาก อาชญากรรมทางเทคโนโลยีด้วย และมีการเพิ่มบทกำหนดโทษอาญา

2.5.11 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ครอบคลุมกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรคลื่นความถี่ องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ การกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม โดยมีความเป็นมาและเนื้อหากฎหมายโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.5.11.1 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564

ความเป็นมาของกฎหมาย

โดยที่มาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 305 (1) บัญญัติให้กฎหมายจัดตั้งองค์กรที่ตราขึ้นจะต้องมีสาระสำคัญให้มีคณะกรรมการเฉพาะด้านเป็นหน่วยย่อยภายในองค์กรนั้นแยกต่างหากจากกัน ทำหน้าที่กำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และกำกับการประกอบกิจการโทรคมนาคม และมีรายละเอียดว่าด้วยการกำกับและคุ้มครองการดำเนินการจัดการจัดให้มีกองทุนพัฒนาทรัพยากรสื่อสารและส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ ประกอบกับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ทำให้เกิดข้อติดขัดในการดำเนินการหลายประการ รวมทั้งยังมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สมควรกำหนดให้จัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม รวมทั้งกำหนดขอบเขตการดำเนินงานขององค์กรและการกำกับดูแลการประกอบกิจการดังกล่าว และปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อย่างไรก็ตามได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนระดับชาติ ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมต่อแนวทางการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีแล้ว จึงต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติดังกล่าว ประกอบกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับการจัดสรรคลื่นความถี่ในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มขึ้นและเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับ

การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและสาธารณะมากยิ่งขึ้น กรณีจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและ อำนาจหน้าที่ให้สามารถรองรับในเรื่องดังกล่าว

ทั้งนี้ มาตรา 60 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้รัฐต้องรักษาไว้ซึ่ง คลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ และการจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากคลื่นความถี่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชน ประกอบกับมาตรา 274 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 เป็นองค์กรรับผิดชอบและ กำกับการดำเนินการดังกล่าว และโดยที่บทบัญญัติเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการสรรหากรรมการกิจการ กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และการเริ่มกระบวนการสรรหา รวมทั้ง วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานไม่มีความชัดเจน ตลอดจน กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงาน กสทช. ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังเป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ทำให้การบริหารงบประมาณเกิดความล่าช้า ประกอบกับเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยใช้คลื่นความถี่ได้พัฒนาขึ้น สมควรปรับปรุงการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เสียใหม่เพื่อให้การใช้คลื่น ความถี่เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้นเพื่อประโยชน์ในการแจ้งเหตุฉุกเฉินที่ต้องการความช่วยเหลือของ ประชาชน สมควรกำหนดให้มีเลขหมายโทรศัพท์ฉุกเฉินแห่งชาติ เพื่อให้การรับแจ้งเหตุฉุกเฉินมี ประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ดีมีการตราพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เพื่อปรับปรุง โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามรวมทั้งวิธีการ สรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ แต่ปรากฏว่าได้เกิดสภาพปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ ทำให้การสรรหาและ คัดเลือกบุคลากรไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ได้รับการคัดเลือก เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับได้มีข้อร้องเรียนเป็น

จำนวนมากเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ อันเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาแก้ไขพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 78 ก หน้า 1 วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2553 บัญญัติไว้ 95 มาตรา ซึ่งร่างพระราชบัญญัติที่ร่างขึ้นใหม่และเห็นชอบโดยคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 1 ก็ยังมีปัญหาอยู่หลายเรื่อง แม้ในมาตรา 3 จะกำหนดให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เหลือเพียง 7 คนจากเดิม 11 คน แต่ว่าคุณสมบัติของ กสทช. ที่กำหนดไว้ใน มาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติ ใหม่ก็น้อยลงด้วย ที่สำคัญที่สุดคือ ไม่มีการกำหนดว่า กสทช. ต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งอาจจะทำให้มี ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกข้างทางการเมืองและความไม่โปร่งใสเกิดขึ้นได้ในอนาคต มาตรา 17 – 20 โดยเฉพาะในมาตรา 19 ที่กำหนดว่า “มาตรา 27/1 ในกรณีที่มีปัญหาว่าการดำเนินการของ กสทช. สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือไม่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเสนอคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดในการวินิจฉัยชี้ขาดให้คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาเสนอแนะต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคนหนึ่งเป็นประธาน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ กสทช. จำนวนเท่า ๆ กัน เป็นกรรมการ คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่ที่สุด” ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ เท่ากับว่า กสทช. ต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับคณะกรรมการฯ เสมอ ในขณะที่คณะกรรมการฯ สามารถมีตัวแทนจากฝั่ง

การเมืองเข้ามาได้ กสทช. อาจถูกควบคุมโดยคณะกรรมการฯ ซึ่งอาจจะถูกจัดสรรมาจากฝ่ายการเมือง ทำให้ยากต่อการที่ กสทช. จะถูกแทรกแซงโดยเฉพาะการแทรกแซงด้านเนื้อหา จน กสทช. ไม่มีอิสระและไม่เป็นกลาง อีกทั้งการร่างพระราชบัญญัติในลักษณะนี้ สวนทางกับแนวทางการปฏิรูปด้านสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้แล้วการให้คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติตามวาระหนึ่งให้เป็นที่สุด ก็ขัดต่อหลักของวิธีพิจารณาคดีปกครองเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งได้กำหนดไว้ในระเบียบที่คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองกำหนดโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด และที่สำคัญที่สุด มาตรการนี้ขัดกับหลักการของรัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เพราะผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถ โต้แย้งหรือหาหลักฐานมาหักล้าง คำวินิจฉัยได้ ร่างมาตรการนี้ จึงถูกร่างมาอย่างมืด ๆ และควรลบทิ้งเสีย ร่างพระราชบัญญัติใหม่ มาตรา 24 กำหนดให้ยกเลิกความในวรรค 4 ของมาตรา 41 เดิม และใช้ข้อความนี้แทน “การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และต้องดำเนินการในลักษณะที่มีการกระจายการใช้ประโยชน์โดยทั่วถึงในกิจการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการบริการสาธารณะแก่ประชาชน เพื่อให้เหมาะสมแก่การเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ” ร่างใหม่ใช้คำว่า “บริการสาธารณะ” แทน คำว่า “จัดสรรอย่างเพียงพอ” แสดงว่าร่างพระราชบัญญัติใหม่ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานของรัฐในการให้บริการสาธารณะมากกว่าประชาชนผู้เป็นเจ้าของคลื่นความถี่ที่ควรได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างพอเพียง กสทช. ไม่ควรจัดสรรคลื่นความถี่หรือให้สัมปทานกับหน่วยงานของรัฐเพราะในความจริงแล้ว หน่วยงานของรัฐไม่สามารถเป็นผู้ประกอบการเพื่อให้บริการแข่งกับประชาชนได้ เพราะขัดกับหลักการในการจัดสรรคลื่นความถี่ของรัฐ ทั้งนี้เว้นแต่ไม่มีเอกชนใดสนใจให้บริการจัดสรรคลื่นความถี่ ที่สำคัญที่สุดในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 25 กำหนดให้เปลี่ยนวรรค 6 ของมาตรา 41 ในพระราชบัญญัติ กสทช. เดิมโดยใช้ข้อความนี้ “ในกรณีที่เป็นการอนุญาตให้ใช้คลื่น ความถี่เพื่อกิจการ กระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ ให้ ใช้วิธีคัดเลือกทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น โดยให้แยกกันในแต่ละระดับ ทั้งนี้ ตามหลัก เกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลาและเงื่อนไขที่ กสทช. ประกาศ กำหนด แต่ในกรณีที่เป็นการประกอบกิจการทางธุรกิจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการประกอบ

กิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ การคัดเลือกให้ทำโดยวิธีการประมูล แต่หลักเกณฑ์และเงื่อนไข การประมูลต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ โดยจะคำนึงถึงจำนวนเงินที่เสนอให้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้” ซึ่งชัดเจนกว่าร่างพระราชบัญญัติฯ ต้องการใช้วิธีคัดเลือกแทน การประมูลเดิมในการจัดสรรคลื่นความถี่สำหรับการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ แต่ว่าในการประกอบธุรกิจทางกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ กลับให้ใช้วิธีประมูลดังเดิม โดยที่ ไม่ได้อธิบายเหตุผลหรือหลักการไว้ แต่อย่างไรว่าทำไมต้องใช้วิธีจัดสรรคลื่นความถี่ต่างกัน นอกจากนั้น มาตรา 25 ยังเพิ่มคำว่า “ต้องคำนึงถึง ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ โดยจะ คำนึงถึงจำนวนเงินที่เสนอให้แต่เพียงอย่างเดียว มิได้” ซึ่งในพระราชบัญญัติ กสทช. เดิม ไม่มีข้อความนี้ การร่างข้อความนี้ขึ้นมาทำให้ผิดหลักการประมูลเนื่องมาจาก การประมูลย่อมมุ่งหมายจำนวนเงินที่มากที่สุดเพื่อเป็นการหารายได้เข้ารัฐ แต่มาตรานี้กลับให้คำนึงถึงอย่างอื่นด้วย ซึ่งข้อนี้ก็เป็นช่องโหว่ทาง กฎหมายให้เกิดการทุจริตและการแข่งขันราคาที่ไม่เป็นธรรมได้ นอกจากนั้น มาตรา 27 ของ พระราชบัญญัติ กำหนดว่า “เมื่อ กสทช. อนุญาตให้ผู้ใดใช้คลื่นความถี่เพื่อกิจการกระจายเสียง และ กิจการโทรทัศน์แล้ว ให้แจ้งไปยังคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามกฎหมายว่า ด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทราบ” ซึ่งเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเข้ามาก้าวล่วงงานของ กสทช. รวมถึงมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแนวทางจัดสรร คลื่นความถี่ ซึ่งถือว่าเป็นการให้อำนาจฝ่ายการเมืองสามารถเข้ามาก้าวล่วงในธุรกิจคลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์ที่มีผลประโยชน์มหาศาลได้ ย่อมไม่เป็นการดีแน่ ๆ ทั้งล่อใจให้เกิดการทุจริตและไม่ทำให้ กสทช. เป็นกลางทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้นมาตรา 31 กำหนดให้ “การสนับสนุนในการเรียกคืนคลื่นที่มีผู้ได้รับ อนุญาตไปเพื่อนำมาจัดสรรใหม่และสนับสนุนการชดเชยการถูกเรียกคืนคลื่น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้คลื่น” เท่ากับว่าร่างพระราชบัญญัติ กสทช. ได้ให้โอกาสผู้ถูกเรียกคืนคลื่น ความถี่ได้รับค่าชดเชย โดยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินค่าชดเชยกำหนดไว้ใน ร่างพระราชบัญญัติซึ่งอาจทำให้เกิดช่องทางทุจริตและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมได้ เพราะผู้รับใบอนุญาต ทุกรายย่อมทราบอยู่แล้วว่าตนมีหน้าที่รับภาระค่าใช้จ่ายในการถือครองคลื่นความถี่แม้จะไม่มี ประสิทธิภาพก็ตาม อีกทั้งเป็นหน้าที่ของผู้ถือครองคลื่นความถี่ที่จะต้องคืนคลื่นความถี่เมื่อถูกเรียกคืนโดย ไม่ได้รับค่าชดเชยอยู่แล้ว

2.5.12 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ครอบคลุมกฎหมายว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ที่บริหารงานและให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล โดยมีความเป็นมาและเนื้อหากฎหมายโดยสรุปดังต่อไปนี้

2.5.12.1 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล

พ.ศ. 2562

ความเป็นมาของกฎหมาย

การออกกฎหมายนี้มาจากคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2560 รับทราบการดำเนินการเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เรื่องการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชนด้วยระบบดิจิทัลและร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. ที่เสนอโดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ และได้มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน คณะที่ 3 สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สรอ.) (ปัจจุบันคือสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.)) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) เร่งรัดการพิจารณาขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่ง สรอ. ก.พ.ร. และ ดศ. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2561 สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. เพื่อนำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไปประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อคณะรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2561 อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้ความเห็นและข้อสังเกตของหน่วยงานต่าง ๆ ไปประกอบการพิจารณาด้วย ในการนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) เพื่อพิจารณาร่างกฎหมาย ทั้งนี้ คณะกรรมการได้มีการเปลี่ยนชื่อร่างกฎหมาย

จาก “ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ.” เป็น “ร่างพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.” ในการประชุมครั้งที่ 19/2562 เป็นพิเศษของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. และได้ลงมติวาระที่ 3 เห็นสมควรประกาศใช้ร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายต่อไป พร้อมทั้งได้เห็นชอบข้อสังเกตของคณะกรรมการการฯ และมีมติให้ส่งข้อสังเกตดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป⁴²

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความก้าวหน้า และเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตและการประกอบธุรกิจของประชาชน ซึ่งในการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐ ที่ผ่านมามีได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ และให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน สมควรให้มีกฎหมายในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเพื่อยกระดับการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐให้อยู่ในระบบดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีระบบการทำงานและข้อมูลเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานของรัฐอย่างมั่นคงปลอดภัย มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เปิดเผยและโปร่งใส รวมทั้งประชาชนได้รับความสะดวกในการรับบริการและสามารถ ตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐได้

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 บัญญัติให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป บัญญัติไว้จำนวน 20 มาตรา มีการกำหนดให้มีแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเพื่อกำหนดกรอบและทิศทางการบริหารงานภาครัฐและการจัดทำบริการสาธารณะในรูปแบบของ

⁴² สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562, 2564.

เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาประเทศ มีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ และมีกรอบการพัฒนาและแผนการดำเนินงานของประเทศ โดยให้คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ

จากกรณีที่ได้มอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน คณะที่ 3 สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สรอ.) (ปัจจุบันคือสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.)) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) เร่งรัดการพิจารณาขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่ง สรอ. ก.พ.ร. และ ดศ. ได้ดำเนินการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน เนื่องด้วยระบบเทคโนโลยีเทคโนโลยีดิจิทัลปรับปรุงการบริหารงานราชการแผ่นดินในด้านการบริการประชาชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการขับเคลื่อน โดยมีกลไกสำคัญตามกฎหมาย ให้มีการจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (แผนระดับชาติ) ให้มีคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สนับสนุนการดำเนินการตามกฎหมายนี้ ให้มีธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐเป็นกรอบในการบริหารจัดการข้อมูลของหน่วยงานของรัฐ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบดิจิทัล Digitization ให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล Open Government Data และให้หน่วยงานของรัฐแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน Integration และมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกลางสนับสนุน

การเชื่อมโยงบริการดิจิทัล ให้เกิดบริการสาธารณะแบบเปิดเสร็จซึ่งเทคโนโลยีเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตการประกอบกิจการ งานธุรกิจของภาคประชาชน โดยเครื่องมือสำคัญที่ภาครัฐใช้ผลักดันสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งก็คือ ทำให้ภาครัฐสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานราชการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในกฎหมายที่นำมาขับเคลื่อนการบริหารงานราชการคือพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชจากไทย โดย

กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารแผ่นดินและการจัดให้มีบริการสาธารณะ อำนาจความสะดวกให้แก่ประชาชนมีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกันให้เป็นระบบฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และน่าเชื่อถือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่มาใช้บริการกับหน่วยงานภาครัฐ⁴³

2.5.12.2 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม)

ความเป็นมาของกฎหมาย

โดยที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ และขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่างมีความต้องการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ แต่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีขอบเขตอำนาจหน้าที่จำกัดเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสื่อสาร ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันที่มีการขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่บูรณาการกลไกต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยเน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปมีบทบาทในทุกภาคส่วน ดังนั้น เพื่อให้มีกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมถึงเรื่องดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องดำเนินการปรับโครงสร้างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากขึ้นและเปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

เนื้อหาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 80 ก วันที่ 15 ก.ย. 2559 บัญญัติไว้ 23 มาตรา โดยมีเจตนารมณ์ในการร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2559 มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจโครงสร้าง และภารกิจ

⁴³ กลุ่มงานวิชาการคอมพิวเตอร์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562.

ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่งได้จัดตั้งขึ้นใหม่ และเพื่อปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานของ รัฐประเภทส่วนราชการภายใต้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้มีความพร้อมใน การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และลดความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่และภารกิจของหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เสนอร่างฯ ต่อคณะรัฐมนตรีและ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติเห็นชอบในหลักการร่างกฎหมายเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2557 โดยมี อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินการเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ สังคม การอุดมศึกษา การสถิติ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

โดยมีพันธกิจ ดังนี้

1. เสนอนโยบาย แผนระดับชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจ และสังคม ด้านสถิติ ด้านอุดมศึกษา และสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมั่นคงปลอดภัย
2. พัฒนา บริหารจัดการ และกำกับดูแลโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสาร สารสนเทศ และ โทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. ส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล ต่อยอดการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการพัฒนากำลังคนด้านดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชน
4. ส่งเสริมการบูรณาการและยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานภาครัฐผ่านการเชื่อมโยง สารสนเทศจากหลายหน่วยงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล
5. บริหารจัดการระบบสถิติของประเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมและ พัฒนาการอุดมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้ใช้บริการ
6. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลนโยบาย แผนระดับชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านสถิติ ด้านอุดมศึกษา และสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมั่นคงปลอดภัย

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 หมวด 8/1 มาตรา 21/1 ได้ระบุว่ากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การอุดมศึกษา การสถิติ และ ราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือ ส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ สังคม มีส่วนราชการ ดังนี้

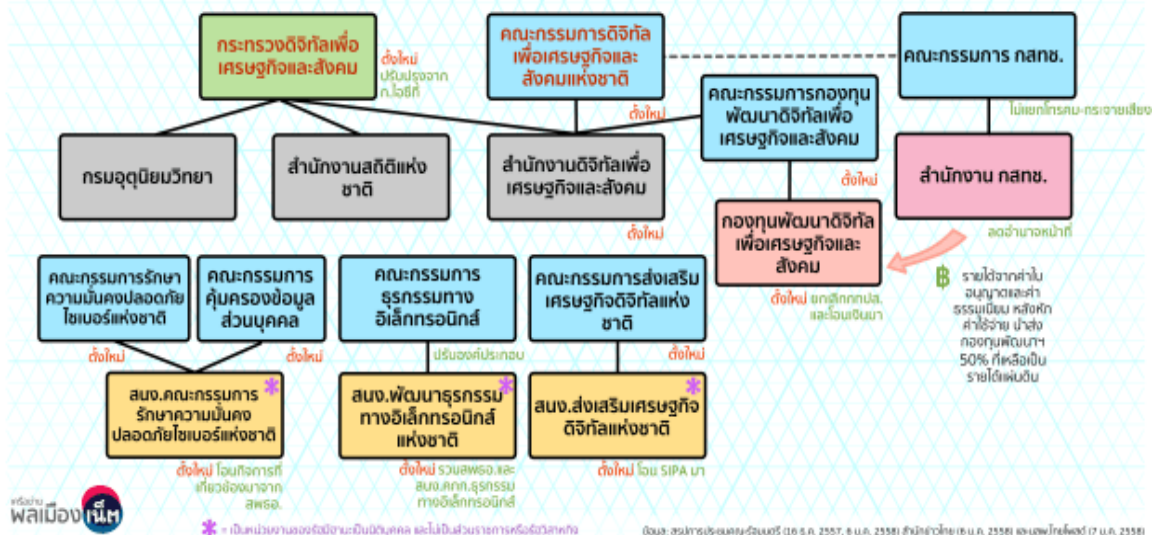
1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมอุดมศึกษา
4. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
5. สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวง 2 หน่วยงาน

1. บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
2. บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด

หน่วยงานในกำกับของกระทรวง 4 หน่วยงาน

1. สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล
2. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
3. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
4. สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน)

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างใหม่หน่วยงานไอซีทีแห่งชาติ

หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย

1) นโยบายนิติจิตภาพรวม

- **กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม** (ปรับปรุงโครงสร้างจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเดิม แบ่งส่วนราชการเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กรมอุตุนิยมวิทยา และสำนักงานสถิติแห่งชาติ)
- **คณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** (ตั้งใหม่ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน)
- **คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)** (ปรับลดอำนาจหน้าที่จากกสทช. เดิม รวมคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและ

กิจการโทรทัศน์ (กสท.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม (กทค.) เข้าด้วยกันเหลือคณะเดียว และกำหนดให้การดำเนินงานต้องสอดคล้องกับที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐสภาและสอดคล้องกับนโยบายจากคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ)

- คณะกรรมการกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ตั้งใหม่)
- กองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ตั้งใหม่ โดยยกเลิกกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) ตามพระราชบัญญัติ กสทช.เดิม โดยในโครงสร้างใหม่รายได้จากค่าใบอนุญาต-ค่าธรรมเนียม หลังหักค่าใช้จ่าย จะนำส่งกองทุนพัฒนาดิจิทัลร้อยละ 50 และที่เหลือนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน)
- สำนักงานดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ตั้งใหม่ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเลขานุการของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม)

2) ด้านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

- คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่)
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (ตั้งใหม่ เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จากการรวมสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) (องค์การมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เข้าด้วยกัน)

3) ด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

- คณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (ตั้งใหม่)
- คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ตั้งใหม่)
- สำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (ตั้งใหม่ เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ โดยโอนจากส่วนงานที่เกี่ยวข้องที่เดิมอยู่กับ สพธอ. และจะเป็นหน่วยงานกลางที่ดูแลทั้งพระราชบัญญัติ

ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล)

4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล

- คณะกรรมการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติ (ตั้งใหม่)
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติ (ตั้งใหม่ เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล และไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ โดยโอนจากสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) และเพิ่มเติมงานส่วนอื่น)

2.5.13 ปัญหา ผลกระทบและกรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

2.5.13.1 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น การดำเนินการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่เป็นอย่างมาก แต่พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ดังกล่าวยังไม่เอื้ออำนวยให้กับประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจที่จะสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อทำธุรกรรมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือให้บริการในเรื่องดังกล่าวได้เท่าที่ควร เพราะกฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานกำหนด ซึ่งหากหน่วยงานยังมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง หรือยังไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ เพื่อให้ครอบคลุมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ กฎหมายก็อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบธุรกิจหรือประชาชนที่จะนำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้หรือมาให้บริการได้ ในทางตรงข้าม คนมีปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดนมากยิ่งขึ้น บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่ให้บริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ไมโครซอฟท์ หรือกูเกิ้ล กลายเป็นผู้กำหนดมาตรฐานในข้อเท็จจริง เมื่อกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ กฎหมายดังกล่าวก็อาจถูกมองข้ามไป หรือบริษัทเหล่านี้อาจเลือกที่จะจำกัดบริการในไทย ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ในการลงทุนในประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลทางกฎหมายของการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขการทำนิติกรรมและเงื่อนไขวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความเป็นนามธรรมยากที่คนทั่วไปจะเข้าใจ โดยปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลทำให้การใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร แต่ยังทำให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องที่แปลกใหม่ ยากที่จะเข้าถึง โดยเฉพาะสำหรับศาลจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้⁴⁴

ถึงแม้ว่าการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะส่งผลทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น แต่ธุรกรรมที่กระทำโดยทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ง่ายโดยเฉพาะความปลอดภัยของข้อมูลที่มีผู้ประสงค์เฉพาะกลุ่มบุคคลเท่านั้น เช่น ข้อมูลทางการค้า ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เป็นต้น

ทั้งนี้แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายฉบับต่าง ๆ จะกำหนดกฎเกณฑ์และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อรองรับวิธีการบันทึกและติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยที่หลากหลายรูปแบบ แต่ยังคงต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นของกฎหมายซึ่งควรปรับให้ใช้หรือรองรับเทคโนโลยีต่าง ๆ ในอนาคตได้ โดยการวางกลไกทางกฎหมายให้สามารถกำหนดบทบัญญัติในรายละเอียดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ โดยสามารถออกกฎหมายเป็นพระราชกฤษฎีกา และได้ให้อำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมได้ โดยเหตุที่กฎหมายให้อำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดธุรกรรมที่ยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ ด้วยเหตุผลที่ว่าลักษณะของธุรกรรมบางประเภทโดยสภาพไม่สามารถทำด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ หรือการพัฒนาทางเทคโนโลยียังไม่เอื้ออำนวยให้สามารถที่จะดำเนินการในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือบางกรณีอาจเป็นเพราะนโยบายของกฎหมายที่ต้องการยกเว้นเพราะธุรกรรมบางประเภทมีความละเอียดอ่อนที่ต้องการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการ

⁴⁴ สมพล พุ่งหัว, (2553), วิธีการวิจัยทางธุรกิจและการวิจัยทางธุรกิจตามแนวทางในเอกสารการสอนชุดวิชาวิธีการวิจัยทางธุรกิจและการวิจัยทางธุรกิจตามแนวทาง, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นอกจากนี้ สภาพปัญหาการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ (Government Service Platform) พบว่า มีปัญหาในการพัฒนาต่อยอด Application หรือบริการรูปแบบใหม่ การสร้างความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีดิจิทัลโดยการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และธุรกรรมออนไลน์ โดยตามยุทธศาสตร์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารภาครัฐ พบว่า ได้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมไปถึงระบบดิจิทัลนั้น ส่งผลดีต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยผลักดันให้ภาคธุรกิจไทยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการลดต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนพัฒนาไปสู่การแข่งขันเชิงธุรกิจในรูปแบบใหม่ในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศสำหรับธุรกิจดิจิทัล เพื่อเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจไทยที่จะส่งผลต่อการขยายฐานเศรษฐกิจและอัตราการจ้างแรงงานของประเทศไทยอย่างยั่งยืนในอนาคต ในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและการบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้น ระดับประสิทธิผลการบริหารภาครัฐโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประสิทธิภาพในระดับเป็นที่พอใจ

อนึ่ง ประเทศไทยมีการจัดตั้งสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 อันเป็นการรวมตัวของภาคเอกชนในทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านกำลังคน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์โดยตรง รวมทั้งมีความใกล้ชิด และมีความเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อให้เป็นองค์กรสำคัญในขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับรัฐบาลและภาคเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนการผลิตและพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัล และการนำนวัตกรรมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนซึ่งจะทำงานในเชิงรุกในเรื่องอุตสาหกรรมดิจิทัล แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลเท่าที่ควร

ทั้งนี้ การจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) โดยเหตุผลเพื่อให้การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ทั้งภาครัฐ และเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการร่วมมือในข้อมูลขนาดใหญ่ของหน่วยงานของรัฐและเอกชนสำหรับการแก้ไขปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการให้บริการการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จาก

ข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งส่งเสริม ประสาน และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เป็นไปอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการให้บริการด้านการพัฒนาบุคลากรและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) ของภาครัฐ ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ของ BDI ที่พร้อมนำข้อมูลมาสู่การขับเคลื่อนประเทศ ดังนี้

1. Project B.I.G: Big Data Integration and Governance ประกอบด้วย โครงการ Health Link โครงการ Travel Link โครงการ Envi Link โครงการ CDP: Smart Data Analytics Platform โครงการ Data Analytics Services

2. Project Bridge พัฒนาผู้ประกอบการโดยสร้างทั้งอุปสงค์และอุปทานของศาสตร์ด้านข้อมูล ประกอบด้วย โครงการ Big Data Business Promotion โครงการ Big Data Ecosystem & Industrial Promotion โครงการ Research and Innovations โครงการ Thai Large Language Model (ThaiLLM)

3. Project BUILD ประกอบด้วย โครงการ Manpower Development in Big Data โครงการ Articles

ประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญจากการใช้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 ข้อจำกัดด้านกฎหมายและข้อบังคับในเรื่องการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ อาจมีการทับซ้อนหรือขัดแย้งกับหน่วยงานรัฐอื่นที่มีบทบาทด้านการจัดการข้อมูล เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) หรือสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมถึงความล่าช้าในการออกกฎระเบียบรับรอง ซึ่งการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาอาจชะงักงันเนื่องจากต้องรอกฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทรัพยากรบุคคลยังขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่มีประสบการณ์และความสามารถสูง และงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากการจัดตั้งองค์กรใหม่ต้องการงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น ศูนย์ข้อมูล (Data Center) หรือระบบประมวลผลข้อมูล ในด้านการประสานงานการเชื่อมโยงข้อมูลนั้น การดึงข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่อาจมีระบบและมาตรฐานแตกต่างกัน และความร่วมมือระหว่างองค์กร อาจเผชิญปัญหาการไม่ร่วมมือของหน่วยงานที่มีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของข้อมูล หรือข้อจำกัดทางกฎหมายด้านความเป็นส่วนตัว

อย่างไรก็ดี ความกังวลเรื่องความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ในการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล อาจมีความเสี่ยงในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ หากไม่มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) อย่างเคร่งครัด รวมถึงความเสี่ยงทางไซเบอร์ในเรื่องความปลอดภัยของระบบอาจถูกคุกคามจากการโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks) ส่วนข้อจำกัดด้านการปรับตัวของหน่วยงาน ในเรื่องความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนบางหน่วยงาน อาจยังไม่พร้อมปรับตัวเข้าสู่ระบบการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ รวมถึงความต้านทานการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change) บุคลากรหรือผู้บริหารบางส่วนอาจยังไม่เข้าใจหรือสนับสนุนแนวทางการใช้ Big Data อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะประเด็นด้านการวัดผลสำเร็จ ตัวชี้วัดความสำเร็จ อาจขาดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเหมาะสมในการประเมินผลกระทบและความสำเร็จของสถาบัน และระยะเวลาการเห็นผลลัพท์การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ต้องใช้เวลาในการสร้างผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญ ซึ่งอาจไม่ตอบโจทย์ในระยะสั้น

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยการวางแผนที่รอบคอบ การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อเป้าหมายที่วางไว้

ส่วนปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญจากการใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อกระตุ้นการลงทุนในประเทศไทยโดยมีการกำหนดสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้แก่ผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริม อย่างไรก็ตาม การใช้กฎหมายนี้อาจมีประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ความล้าสมัยของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายถูกบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 จึงอาจไม่ทันสมัยเพียงพอในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือรูปแบบธุรกิจที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล โดยการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัยต้องใช้เวลาและขั้นตอนทางกฎหมายที่ซับซ้อน รวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ไม่ยืดหยุ่น สิทธิประโยชน์บางประการอาจไม่จูงใจสำหรับนักลงทุน เนื่องจากไม่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับอุตสาหกรรมหรือกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา โดยการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่ดีกว่า เช่น เวียดนาม หรือมาเลเซีย ทำให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการและขั้นตอนที่ซับซ้อน ขั้นตอนการขอรับการส่งเสริมการลงทุนบางครั้งอาจมีความยุ่งยากและซับซ้อน ซึ่งทำให้นักลงทุนเสียเวลาและต้นทุน รวมถึงระบบ

ราชการในบางกรณีอาจล่าช้าและขาดความโปร่งใส และความไม่สมดุลในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม การส่งเสริมการลงทุนในบางอุตสาหกรรมอาจทำให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การเน้นอุตสาหกรรมใหญ่และมองข้ามวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยบางครั้งสิทธิประโยชน์ถูกใช้โดยบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มากกว่าผู้ประกอบการไทย รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และชุมชน การส่งเสริมการลงทุนในบางโครงการอาจสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน เช่น การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ หรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน รวมทั้งกลไกการกำกับดูแล ด้านสิ่งแวดล้อมอาจไม่เข้มงวดเพียงพอ อย่างไรก็ตามก็ดียังขาดการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นโยบายการส่งเสริมการลงทุนอาจไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างผลกระทบที่ยั่งยืน เช่น การสนับสนุน พลังงานสะอาดหรือการลดการปล่อยคาร์บอน และความไม่แน่นอนทางกฎหมายและนโยบาย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศอาจส่งผลกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมการลงทุน ทำให้ นักลงทุนเกิดความไม่มั่นใจ และการบังคับใช้กฎหมายบางครั้งอาจไม่สม่ำเสมอหรือมีความคลุมเครือ

ประเด็นปัญหาและข้อจำกัดสำคัญจากการใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายมิติ ดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านการบังคับใช้กฎหมาย ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า อาจมีข้อจำกัดในการทำงานร่วมกันกับ หน่วยงานรัฐอื่น ๆ รวมถึงการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ แม้กฎหมายจะกำหนดบทลงโทษไว้ชัดเจน แต่การบังคับใช้จริงอาจไม่เข้มงวดหรือไม่ครอบคลุมทุกกรณี และการขาดอำนาจในบางสถานการณ์ซึ่ง การบังคับใช้กับรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลอาจไม่เด็ดขาดเท่าที่ควร

2. ปัญหาด้านความชัดเจนของบทบัญญัติ ข้อกำหนดที่กำกวมบางมาตราในกฎหมายยังมี ลักษณะกำกวมหรือไม่ชัดเจน เช่น การนิยามคำว่า "การผูกขาด" หรือ "การกระทำที่ไม่เป็นธรรม" ซึ่งอาจ นำไปสู่การตีความที่แตกต่างกัน และการแยกแยะตลาดในการกำหนดตลาดที่เกี่ยวข้องและอำนาจตลาด ของผู้ประกอบการยังคงเป็นประเด็นที่ซับซ้อน

3. ข้อจำกัดในทรัพยากร บุคลากรและความเชี่ยวชาญมีจำนวนบุคลากรและความเชี่ยวชาญ ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจหรือกฎหมายการแข่งขันทางการค้าอาจไม่เพียงพอ รวมถึงมีข้อจำกัดด้าน งบประมาณอาจส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหรือการตรวจสอบ

4. ความตระหนักรู้ของผู้ประกอบการและประชาชน การขาดความรู้ของผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า และอาจจะเมิดกฎหมายโดยไม่รู้ตัว และการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนและองค์กรที่ได้รับผลกระทบอาจไม่ทราบวิธีการร้องเรียนหรือขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

5. ข้อจำกัดด้านบริบททางเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำในอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งตลาดในประเทศไทยยังคงมีผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีอำนาจมาก ส่งผลให้เกิดอิทธิพลต่อการแข่งขันในตลาด รวมทั้งผลกระทบจากนโยบายรัฐ: นโยบายบางอย่างของรัฐบาล เช่น การสนับสนุนรัฐวิสาหกิจหรือการอนุมัติโครงการพิเศษ อาจขัดแย้งกับหลักการของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

6. ข้อจำกัดด้านบทลงโทษ บทลงโทษที่ไม่รุนแรงพอโดยบทลงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาจไม่เพียงพอที่จะสร้างความเกรงกลัวให้กับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะกับผู้ประกอบการรายใหญ่ รวมถึงการดำเนินคดีที่ล่าช้าใน การพิจารณาคดีหรือการดำเนินการทางกฎหมายอาจใช้เวลานานจนทำให้ผลกระทบทางธุรกิจคลี่คลายไปแล้ว

ส่วนกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลนั้น ประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญจากการใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับนี้คือ ประเด็นเกี่ยวกับการตีความและการบังคับใช้กฎหมายในกรณีการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ต้องห้าม ตามมาตรา 14⁴⁵ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์พื้นฐานของกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ทั้งในประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา

⁴⁵ มาตรา 14 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

“มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของ ประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน...”

และประเทศไทย คือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดจากการใช้คอมพิวเตอร์โดยตรง การใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากมีองค์ประกอบของความผิดที่แตกต่างกัน ตามอนุสัญญาว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Convention on Cybercrime) การนำข้อมูลคอมพิวเตอร์เข้าสู่ระบบ (Input) ถือเป็นการกระทำหนึ่งในองค์ประกอบความผิด แต่กฎหมายไม่ได้มุ่งเน้นที่เนื้อหาของข้อมูล (Content) อย่างชัดเจน แต่จะมุ่งเน้นการเอาผิดการกระทำต่อระบบคอมพิวเตอร์เอง ไม่ใช่เนื้อหา การกระทำผิดตามอนุสัญญานี้จึงไม่ครอบคลุมถึงการเผยแพร่ข้อมูลเท็จในมิติอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแสวงประโยชน์ทางทรัพย์สิน⁴⁶

โดยในปัจจุบันเทคโนโลยีล้วนมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และต่อการประกอบกิจการของทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนเป็นอย่างมาก พัฒนาการของเทคโนโลยีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลกระทบโดยตรงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ แม้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ดังกล่าวจะกำหนดฐานความผิดที่ค่อนข้างมีความครอบคลุมและกำหนดอัตราโทษสูงสุดถึงขั้นจำคุก 20 ปี แต่จำนวนคดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีแต่จะเพิ่มสูงขึ้นอีกทั้งลักษณะของการกระทำผิดยังมีความแปลกใหม่และซับซ้อนมากขึ้นตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอีกด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (Cybersecurity Act B.E. 2562) เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือบริการสำคัญทางสารสนเทศ อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ คือ

1. ความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติ หลายส่วนของกฎหมายมีถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น นิยามของ "ภัยคุกคามทางไซเบอร์" หรือ "โครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure: CII)" ซึ่งอาจนำไปสู่การตีความที่แตกต่างกันและส่งผลต่อการบังคับใช้

⁴⁶ ภัทรพร ศรีสุระ. (2561). การศึกษาปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

2. ผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ มีความกังวลว่ากฎหมายนี้อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การตรวจสอบข้อมูล การเข้าถึงระบบขององค์กรหรือบุคคล โดยไม่มีการกำกับดูแลที่โปร่งใสหรือกระบวนการที่ชัดเจน

3. ขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตรวจสอบหรือควบคุมระบบสารสนเทศในสถานการณ์ฉุกเฉินทางไซเบอร์ ซึ่งอาจถูกใช้โดยไม่มีการตรวจสอบที่เพียงพอหรือไม่มีการจำกัดขอบเขตที่เหมาะสม

4. การขาดความพร้อมด้านบุคลากรและทรัพยากร ประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผลกระทบต่อธุรกิจและนวัตกรรม กฎหมายอาจเพิ่มภาระให้กับองค์กรเอกชน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ในการปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัยไซเบอร์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนในนวัตกรรมและเทคโนโลยี

6. ความขัดแย้งกับกฎหมายอื่น การบังคับใช้กฎหมายอาจเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนหรือความขัดแย้งกับกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเฉพาะ

7. การขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กระบวนการพัฒนากฎหมายและการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ยังขาดการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนและประชาชนอย่างเพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลให้กฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์จริง

8. การบังคับใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในกรณีที่เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการดำเนินการหลายอย่าง เช่น การเข้าถึงข้อมูลหรือระบบโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งอาจสร้างความกังวลเกี่ยวกับการใช้อำนาจเกินขอบเขต

อนึ่ง เมื่อโลกธุรกิจในปัจจุบันมีแนวโน้มของการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเกิดความเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ถูกเก็บรวบรวมไปจะถูกจัดเก็บไว้อย่างปลอดภัยตามมาตรฐานและวิธีการที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้

บัญญัติไว้ ประกอบกับตามหลักเกณฑ์และนโยบายที่กำหนดโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) ของเจ้าของข้อมูลเป็นสำคัญ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดจะส่งผลดีต่อตัวเจ้าของข้อมูลไม่ให้อำนาจหน่วยงานที่ตนได้ให้ข้อมูลไว้รู้ล้าความเป็นส่วนตัวมากจนเกินไป หรือเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่มีขอบ ยิ่งไปกว่านั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังได้กำหนดบทบัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 8 ประการ ได้แก่ สิทธิ การได้รับแจ้ง (Right to be Informed) สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม (Right to Withdraw Consent) สิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right of Access) สิทธิในการแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง (Right to Rectification) สิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคล (Right to be Forgotten) สิทธิในการห้ามมิให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Right to Restrict of Processing) สิทธิในการให้ โอนย้ายข้อมูลส่วนบุคคล (Right of Data Portability) และสิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Right to Object) ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีช่องทางในการจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ซึ่งมีปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ ประกอบไปด้วย

1. ความไม่พร้อมขององค์กรและผู้ประกอบการ ขาดความรู้และความเข้าใจซึ่งหลายองค์กรยังขาดความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม PDPA เช่น การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล (DPO) หรือการจัดทำเอกสารความยินยอม (Consent) รวมถึงเรื่องต้นทุนการดำเนินการ: การดำเนินการให้สอดคล้องกับ PDPA เช่น การติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูล หรือการอบรมพนักงาน มีต้นทุนที่สูงสำหรับองค์กรขนาดเล็กและขนาดกลาง.

2. การตีความข้อกฎหมาย ข้อความที่คลุมเครือ โดยหลายมาตราใน PDPA มีการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจน เช่น นิยามของ "ข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว" หรือ "การประมวลผลข้อมูลที่เหมาะสม" และความล่าช้าในการออกกฎหมายลูก: การขาดกฎหมายลูกรองรับบางประเด็นทำให้การปฏิบัติงานในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยาก

3. ผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลซึ่งการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโดยต้องขอความยินยอมอย่างชัดเจนอาจทำให้การดำเนินงานทางธุรกิจบางอย่างล่าช้าหรือ

ซับซ้อนขึ้น และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการพัฒนาซึ่งธุรกิจที่อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก เช่น AI หรือ Big Data อาจประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล

4. การบังคับใช้และการควบคุมดูแล ศักยภาพของหน่วยงานกำกับดูแลโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจมีทรัพยากรหรือบุคลากรไม่เพียงพอในการตรวจสอบหรือบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งความไม่สมดุลระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าของข้อมูลซึ่งเจ้าของข้อมูลบางรายยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตน ทำให้การใช้สิทธิคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังไม่เต็มที่

5. ความตระหนักและการยอมรับในสังคม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งผู้ใช้งานทั่วไปยังขาดความตระหนักเรื่องการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การแชร์ข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดียโดยไม่ระมัดระวัง การต่อต้านในบางกลุ่ม โดยผู้ประกอบการหรือบุคคลบางกลุ่มมองว่ากฎหมายเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจ

สำหรับพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีสาระสำคัญในการกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมที่ใช้เทคโนโลยี หลอกลวงประชาชน ซึ่งทำให้ประชาชนสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก โดยกำหนดให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินมีหน้าที่ระงับการทำธุรกรรมเมื่อพบเหตุสงสัย รวมถึงต้องเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีผ่านฐานข้อมูลกลาง เพื่อป้องกันและยับยั้งอาชญากรรมพร้อมยกเว้นข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งยังมีการกำหนดโทษสำหรับผู้เปิดบัญชีเพื่อกระทำความผิด ทำให้แก้ไข ปัญหาอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁴⁷

นอกจากนั้น กฎหมายฉบับนี้ยังให้สิทธิธนาคารระงับหรือยับยั้งธุรกรรมที่ต้องสงสัยหรือ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไว้ชั่วคราวแต่ไม่เกิน 7 วันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของธุรกรรม ไม่ว่า จะเป็นกรณีที่ธนาคารพบเหตุเองหรือได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายแจ้งเหตุเอง

⁴⁷ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2566). **ข้อพิจารณาเกี่ยวกับพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566**, สืบค้นจาก https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=50130&table=files_biblio

ผู้เสียหายจะต้องไปร้องทุกข์ภายใน 72 ชั่วโมงก่อนแจ้งข้อระงับยับยั้งธุรกรรมนั้น ๆ ซึ่งการร้องทุกข์จะทำต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ใดก็ได้ซึ่งรวมถึงการร้องทุกข์ทางอิเล็กทรอนิกส์

โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เก็บสถิติการอายัดเงินก่อนและหลังการบังคับใช้พระราชกำหนดดังกล่าวจนถึงช่วงต้นปี พ.ศ. 2567 นี้พบว่าก่อนที่กฎหมายดังกล่าวจะถูกบังคับใช้มีการขออายัดเงินจากธุรกรรมต้องสงสัยหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดประมาณ 1,300 ล้านบาท แต่อายัดได้เพียง 53 ล้านบาท และหลังจากที่บังคับใช้พระราชกำหนดดังกล่าวมีการขออายัดเงินประมาณ 7,000 ล้านบาท และอายัดได้ประมาณ 1,700 ล้านบาท ซึ่งก็มีทิศทางและแนวโน้มที่มีประสิทธิภาพกับการปฏิบัติจริงได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาจากสถิติดังกล่าวแล้ว แม้จะมียอดการอายัดธุรกรรมที่ต้องสงสัยหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นหลายเท่า แต่ความเสียหายจากแก๊งค์คอลเซนเตอร์กลับไม่ได้ลดลง ทั้งยังเพิ่มขึ้นหลายเท่า แม้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 จะถูกบังคับใช้เพื่อช่วยเหลือประชาชนโดยการอายัดเงิน แต่ก็อาจไม่ทันการ และเป็นการแก้ไข ปัญหาที่ปลายเหตุ ความเสียหายและการกระทำความผิดไม่ได้รับการป้องกัน ปัญหาแก๊งค์คอลเซนเตอร์ ยังคงเป็นโจทย์ใหญ่ของหน่วยงานรัฐไม่เพียงหน่วยงานตำรวจเท่านั้นที่ยังจะต้องหาทางป้องกันแก้ไขกันต่อไป⁴⁸

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความเข้มงวดและประสิทธิภาพในการจัดการกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ ดังนี้

1. ความกังวลเรื่องสิทธิส่วนบุคคล การอนุญาตให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงข้อมูลหรือระบบโดยไม่ ต้องขออนุญาตจากศาล อาจละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชน รวมถึงการเก็บข้อมูลจำนวนมาก (Mass Surveillance) อาจนำไปสู่การใช้งานในทางที่ผิดหรือนอกเหนือวัตถุประสงค์

⁴⁸ ประศักดิ์ เชาว์นาชาติ. (2567). 1 ปี พ.ร.ก.ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี: จัดการแก๊งค์คอลเซนเตอร์ได้แค่ไหน?, <https://www.infoquest.co.th/2024/382205>

2. การตีความกฎหมาย บางบทบัญญัติในพระราชกำหนดมีความกำกวมและอาจเปิดช่องให้มีการตีความในลักษณะที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการใช้ถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน เช่น "ภัยต่อความมั่นคง" อาจนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายในเชิงขยายเกินความจำเป็น

3. ผลกระทบต่อธุรกิจและผู้ให้บริการทางเทคโนโลยี การกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ต้องส่งข้อมูลผู้ใช้หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ อาจเพิ่มภาระด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและค่าใช้จ่าย รวมถึงเรื่องความเสี่ยงที่ธุรกิจระหว่างประเทศอาจพิจารณาลดการลงทุนในประเทศ เนื่องจากความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของข้อมูล

4. ความไม่พร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดความเชี่ยวชาญและทรัพยากรเพียงพอของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบและปฏิบัติตามกฎหมาย และการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย อาจนำไปสู่การใช้อำนาจเกินขอบเขต

5. ผลกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การบังคับใช้กฎหมายอาจถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจำกัดเสรีภาพทางการแสดงออก โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นทางการเมืองหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐ

6. ขาดกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล ไม่มีการกำหนดกลไกที่ชัดเจนในการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ และการไม่มีกระบวนการตรวจสอบการละเมิดที่เกิดขึ้น อาจส่งผลให้เกิดความไม่โปร่งใสและการฟ้องร้องในทางที่ไม่เป็นธรรม

7. ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี การปรับปรุงเทคโนโลยีของอาชญากรทางไซเบอร์ที่ก้าวหน้า อาจทำให้กฎหมายที่ออกมาไม่ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงเรื่องความสามารถของกฎหมายในการรับมือกับอาชญากรรมรูปแบบใหม่ เช่น การโจมตีด้วย AI หรือ Blockchain อาจมีข้อจำกัด

แม้พระราชกำหนดนี้จะมีเป้าหมายที่ดี แต่การบังคับใช้ต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง และคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมถึงการเสริมสร้างความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและสิทธิเสรีภาพของประชาชน

โดยที่กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมนั้น พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

พ.ศ. 2564 ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการคลื่นความถี่ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากในยุคดิจิทัลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการทางสื่อสารได้ตลอดเวลา ความสำคัญของกฎหมายนี้ไม่ได้อยู่ที่เพียงการจัดสรรคลื่นความถี่เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและควบคุมกิจการด้านการสื่อสาร โดยมุ่งหวังที่จะสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจนสำหรับองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้ โดยมีเป้าหมายในการจัดการการใช้งานคลื่นความถี่ให้เกิดความมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้ประกอบการในตลาด อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงและการพัฒนาของระบบการสื่อสารในประเทศ ทำให้ระบบการสื่อสารสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา⁴⁹

เนื้อหาสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มีความครอบคลุมหลายมิติ ซึ่งรวมถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำการบริหารจัดการคลื่นความถี่อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการขออนุญาตประกอบกิจการวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาด โดยการป้องกันการผูกขาดและการควบคุมในทางที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและประสิทธิภาพของตลาด นอกจากนี้ การสร้างกลไกในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้คลื่นความถี่นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใส สามารถปรับปรุงและพัฒนานโยบายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่เพียงแต่มีการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ยังส่งเสริมการให้บริการที่มีคุณภาพสูงขึ้นและหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่ากฎหมายนี้จะมีจุดมุ่งหมายที่ดีและเห็นถึงความสำคัญของการจัดการคลื่นความถี่ แต่การบังคับใช้กฎหมายยังพบกับปัญหาและข้อจำกัดที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอยู่หลายประการ การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงความต้องการของผู้บริโภคที่มี

⁴⁹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). การศึกษาผลกระทบของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, <https://www.takrua.org>

การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อาจทำให้กฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการใหม่ ๆ ได้ทันเวลา ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ที่ไม่ทันสมัยและไม่ตรงต่อความจริง การขาดความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพอาจทำให้เกิดช่องว่างในการควบคุม การขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย ยังสามารถทำให้เกิดความสับสนและไม่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและสังคมโดยรวม ดังนั้น การประสานงานและการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายนี้เกิดผลสัมฤทธิ์⁵⁰ โดยพบปัญหาและข้อจำกัด ดังนี้

1. ความล่าช้าในการจัดสรรคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่มักเกิดความล่าช้า เนื่องจากกระบวนการประมูลที่ซับซ้อนและต้องผ่านการตรวจสอบอย่างละเอียด ความล่าช้านี้อาจส่งผลต่อการพัฒนาของเทคโนโลยีสื่อสาร เช่น 5G และการขยายโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมในพื้นที่ห่างไกล
2. ความทับซ้อนของบทบาทหน้าที่ มีปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในหน้าที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กสทช. กับหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อสารและเทคโนโลยี อาจเกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน
3. การกำกับดูแลที่ไม่ครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีรวดเร็ว ทำให้กฎหมายและข้อกำหนดบางส่วนล้าหลัง เช่น การกำกับดูแลเนื้อหาดิจิทัลบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของพระราชบัญญัติ อาจเกิดช่องว่างในการกำกับดูแลกิจการที่ใช้เทคโนโลยีใหม่
4. ปัญหาด้านความโปร่งใสและความเป็นธรรม มีข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความโปร่งใสในกระบวนการประมูลคลื่นความถี่ การกระจายคลื่นความถี่อาจถูกมองว่าไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการรายเล็ก เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการรายใหญ่
5. การคุ้มครองผู้บริโภค การกำกับดูแลเรื่องสิทธิผู้บริโภคในด้านการใช้บริการโทรคมนาคมยังไม่เพียงพอ เช่น ค่าบริการที่ไม่เป็นธรรม หรือคุณภาพสัญญาณที่ไม่สม่ำเสมอ การจัดการข้อร้องเรียนจากผู้บริโภคยังขาดประสิทธิภาพในบางกรณี

⁵⁰ สำนักงานนโยบายและแผนการสื่อสารมวลชน. (2564). รายงานการศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่. สำนักงานนโยบายและแผนการสื่อสารมวลชน, <https://www.mic.go.th>

6. ผลกระทบจากอิทธิพลทางการเมือง การแต่งตั้งกรรมการ กสทช. อาจมีการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อความเป็นอิสระและการทำงานอย่างเป็นธรรมขององค์กร

7. การพัฒนาเทคโนโลยีที่ยังไม่ทั่วถึง การกระจายทรัพยากรเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท ยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร อาจเกิดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีระหว่างเขตเมืองและชนบท

อย่างไรก็ตาม กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลนั้น ปัจจุบันทั่วทั้งโลกได้ก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มตัว ซึ่งภาครัฐของไทยก็ได้ละเลยและได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ปรับปรุงการบริหารงานราชการแผ่นดินในด้านการบริการประชาชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนในการขับเคลื่อน ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต การประกอบกิจการ งานธุรกิจของภาคประชาชน โดยเครื่องมือสำคัญที่ภาครัฐใช้ผลักดันสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งก็คือ “กฎหมาย” ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานราชการอย่างเป็นรูปธรรมสร้างความเชื่อมั่นในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ

โดยหนึ่งในกฎหมายที่นำมาขับเคลื่อนการบริหารงานราชการ คือ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 อันมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดให้มีบริการสาธารณะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกันให้เป็นระบบ ฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และน่าเชื่อถือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่มาใช้บริการกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น บริการการติดต่อและจบในที่ ๆ เดียว (One-Stop Service) และปัจจุบันพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 23

พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ทำให้คนไทยเกิดการรับรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล (Transform Government to The Digital Age) เป็นต้น⁵¹

อย่างไรก็ตาม แม้ทางภาครัฐจะได้พยายามขับเคลื่อนให้การให้บริการต่าง ๆ สนับสนุนและสอดคล้องไปกับเทคโนโลยีที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดดในปัจจุบันนั้น แต่จากการศึกษาจึงพบว่ายังคงมีข้อจำกัดในบางประการที่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขต่อไปเพื่อให้การให้บริการต่าง ๆ นั้นทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ เช่น ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวคือ แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมุ่งหวังให้หน่วยงานภาครัฐสามารถทำงานผ่านระบบดิจิทัลได้ แต่หลายหน่วยงานยังขาดการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรองรับการทำงานในลักษณะนี้ได้ อย่างครบถ้วน เช่น การขาดโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับระบบอินเทอร์เน็ตที่ภาครัฐใช้งานในบางกรณียังมีข้อจำกัดในเรื่องของความเร็ว การเชื่อมต่อที่ไม่เสถียรในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการให้บริการประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งบริการเหล่านั้นยังต้องอาศัยการเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลหลายหน่วยงานพร้อมกัน หรือการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล หน่วยงานภาครัฐบางแห่งยังขาดบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) หรือการใช้เครื่องมือซอฟต์แวร์ที่ทันสมัยในการทำงาน จึงทำให้การให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาระบบที่ยังไม่ทันสมัย บางหน่วยงานยังใช้ระบบที่ล้าสมัยหรือไม่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵²

นอกจากนั้น ปัญหาด้านความปลอดภัยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็เป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงและจะละเลยไม่ได้เด็ดขาดเช่นกัน กล่าวคือ การให้บริการผ่านระบบดิจิทัลย่อมเกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งหากไม่มีมาตรการการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด อาจเกิดการรั่วไหลของข้อมูลได้ซึ่งในหลายครั้งก็ปรากฏการรั่วไหลข้อมูลส่วนตัวของประชาชนตามประเด็นต่าง ๆ

⁵¹ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)(สพร.). (2562). พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562, <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-dg-256/dga-046/>

⁵² ประสาทพร, รัตนานิวรณ์. (2563). การประเมินผลกระทบของพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลต่อการบริการของรัฐ, วารสารรัฐศาสตร์, 12(1), 45-68.

ที่ปรากฏในสังคมอยู่บ่อยครั้ง เป็นเป้าให้สังคมมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ที่รัฐเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลกลาง ซึ่งหากมีการโจมตีจากแฮกเกอร์หรือการรั่วไหลของข้อมูล จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบดิจิทัลของภาครัฐ เป็นต้น

รวมถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการแม้พระราชบัญญัติจะมุ่งหวังให้บริการภาครัฐเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นผ่านช่องทางดิจิทัล แต่ยังคงมีปัญหาคือความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนที่มีข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยี เช่น ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ในบางพื้นที่ห่างไกลจากเมืองใหญ่หรือพื้นที่ที่ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต มีจำนวนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่เสนอผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ทำให้กลุ่มประชาชนเหล่านี้ยังคงต้องใช้บริการในรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งใช้เวลานานและไม่สะดวก หรือประชาชนที่ไม่มีทักษะการใช้งานเทคโนโลยี กลุ่มประชาชนที่ไม่มีทักษะการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล เช่น ผู้สูงอายุ หรือประชาชนในกลุ่มที่ขาดการศึกษา ก็อาจไม่สามารถเข้าถึงบริการดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ตามภาครัฐคาดหวังกับบริการที่ต้องการจะสร้างขึ้น เป็นต้น

ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่างมีความต้องการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารด้านดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ แต่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีขอบเขตอำนาจหน้าที่จำกัดเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสื่อสาร ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

สังคมในปัจจุบันที่มีการขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่บูรณาการกลไกต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยเน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปมีบทบาทในทุกภาคส่วน ดังนั้น เพื่อให้มีกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมถึงเรื่องดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องดำเนินการปรับโครงสร้างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากขึ้นและเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

โดยที่พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานภาครัฐและให้บริการประชาชน แต่ในทางปฏิบัติยังมีประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ ดังนี้

1. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีซึ่งพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลยังขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรืออุปกรณ์ดิจิทัลที่จำเป็น ความล้าสมัยของระบบเดิม โดยที่ระบบงานของหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังใช้โครงสร้างพื้นฐานและซอฟต์แวร์ที่ล้าสมัย ทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างล่าช้า

2. ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การทำงานแบบแยกส่วน หน่วยงานบางแห่งยังคงทำงานแบบแยกส่วนโดยไม่มีการบูรณาการหรือแบ่งปันข้อมูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐานการเชื่อมโยงข้อมูล ขาดมาตรฐานกลางสำหรับการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

3. ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การเพิ่มการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการโจมตีทางไซเบอร์ รวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อกำหนดด้านความเป็นส่วนตัวในระบบดิจิทัลยังมีช่องว่างที่อาจละเมิดสิทธิของประชาชน

4. ความพร้อมของบุคลากร ขาดความรู้และทักษะของบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐบางส่วน ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนผ่านสู่การใช้ดิจิทัลต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมในองค์กร ซึ่งอาจเผชิญกับความต้านทาน

5. การเข้าถึงบริการของประชาชน ความซับซ้อนของระบบบริการออนไลน์บางระบบมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้งานยากสำหรับประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือกลุ่มที่ขาดความชำนาญด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนหลายภาษาในระบบส่วนใหญ่รองรับเพียงภาษาไทย ทำให้กลุ่มประชากรที่ใช้ภาษาอื่นมีข้อจำกัดในการเข้าถึง

6. ข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่ล้าสมัย กฎหมายหรือระเบียบยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล รวมถึงการออกกฎระเบียบเสริม ขาดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนในการบังคับใช้พระราชบัญญัติในรายละเอียด

การแก้ไขปัญหาล่าช้าจำเป็นต้องอาศัยการปรับปรุงทั้งในด้านเทคโนโลยี นโยบายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการสร้างความเข้าใจในหมู่ประชาชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ แม้ประเทศไทยจะมีการจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนส่งเสริมพัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวยังจำกัดเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสื่อสาร ไม่อาจรองรับการพัฒนาารูปแบบ หรือกระบวนการของธุรกิจหรือพันธกิจใหม่จากเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเรื่องดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปมีบทบาทในทุกภาคส่วน ดังนั้น เพื่อให้มีกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมถึงเรื่องดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องดำเนินการปรับโครงสร้างที่มีอำนาจหน้าที่ หน่วยงานของรัฐ กระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ และการให้บริการภาครัฐเพื่อให้รองรับต่อระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีความคล่องตัว และมุ่งเน้นการทำงานในเชิงส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแล มากกว่าการใช้อำนาจรัฐในการควบคุม ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการเสนอให้ยุบเลิกกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยปรับปรุงกรอบอำนาจหน้าที่และโครงสร้างของกระทรวงเพื่อรองรับภารกิจด้านดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม⁵³

โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 ซึ่งจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DES) มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม มีประเด็นปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความไม่ชัดเจนของบทบาทหน้าที่ บทบาทและหน้าที่ของกระทรวงดิจิทัลฯ อาจทับซ้อนกับหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) หรือหน่วยงานกำกับดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารจัดการและการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน

⁵³ ฝ่ายกฎหมายการเมืองการปกครอง, กองกฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน. (2560). *เจตนารมณ์ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) (เรื่องเสร็จที่ 640-641/2558)*,

<https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1532994365.1d8c5becb0fa1ac732c5d8580fddd33c.pdf>

2. ขาดทรัพยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น ด้านไซเบอร์ซีเคียวริตี้และการวิเคราะห์ข้อมูล แต่กระทรวงยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณสนับสนุน

3. การปรับตัวของระบบราชการ การดำเนินงานของกระทรวงยังคงอิงกับระบบราชการแบบดั้งเดิม ทำให้การปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลเกิดขึ้นช้า และขาดความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกเทคโนโลยี

4. ปัญหาด้านกฎหมายและนโยบายที่ไม่ทันสมัย บางส่วนของกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล เช่น กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในยุคปัจจุบัน

5. การขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนอื่น การดำเนินงานของกระทรวงยังขาดการบูรณาการกับภาคเอกชนและชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างยั่งยืน

6. ความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบท ทำให้การเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชาชนยังมีความเหลื่อมล้ำ

2.5.13.2 ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สันติภัยดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในปัจจุบันธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการของระบบเศรษฐกิจยุคใหม่เป็นอย่างมาก เนื่องจากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศไทยมีความพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ควรเป็นไปตามโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศที่เอื้อต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่มีความมั่นคงปลอดภัยและน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการบรรลุผลตามความมุ่งหมายในการที่จะพัฒนาการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศทั้งในระดับ

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมระดับองค์กร และระดับประชาชน ซึ่งกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ โดยรองรับสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ครอบคลุมนิยามคำว่า ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์และระบบข้อมูล โดยที่ปัจจุบันพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ได้มีการกำหนดมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการใช้ตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งยังไม่เคยมีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้เป็นผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวที่สมควรมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกัน

ผลกระทบเชิงบวกของพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 นั้น เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยช่วยสร้างมาตรฐานและความน่าเชื่อถือในการทำธุรกรรมออนไลน์ ผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการใช้บริการมากขึ้น และเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล โดยมีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนา และเกิดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่จำเป็น ทั้งนี้ยังส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ทำให้ธุรกิจสามารถปรับตัวสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล

นอกจากนี้ ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เกี่ยวกับบทสันนิษฐานเกี่ยวกับเจ้าของข้อมูลอันหมายถึงผู้ส่งข้อมูล ซึ่งกำหนดให้ผู้รับข้อมูลต้องดำเนินการพิสูจน์ตัวบุคคลเสียก่อนนั้น กฎหมายได้เปิดโอกาสให้ผู้ส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์บอกกล่าวแก่ผู้รับข้อมูลว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีใช่ของตน ทั้งนี้ โดยผู้รับข้อมูลต้องมีเวลาพอสมควรที่จะดำเนินการแก้ไขตามที่จำเป็นเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ เว้นแต่ผู้รับข้อมูลไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดำเนินการแก้ไขเกี่ยวกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ก็ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นของผู้ส่งข้อมูลแม้ว่าผู้ส่งข้อมูลจะไม่ได้ส่งข้อมูลนั้นก็ตาม ทั้งนี้บทสันนิษฐานเกี่ยวกับผู้ส่งข้อมูลซึ่งกำหนดให้ผู้รับข้อมูลต้องดำเนินการพิสูจน์ตัวบุคคลเสียก่อนนั้น มิให้ใช้บังคับกับกรณีที่ได้รับข้อมูลได้รู้หรือควรจะได้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ใช่ของผู้ส่งข้อมูล หากผู้รับข้อมูลได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้ตกลงไว้

อีกทั้งบทบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อกำหนดความรับผิดให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่กำหนดเพื่อให้เกิดความแน่นอนในการพิจารณาว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นของผู้ใดเท่านั้น ส่วนความรับผิดจะเป็นของผู้ส่งข้อมูลหรือผู้รับข้อมูลนั้น ต้องพิจารณาการดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เช่น การพิสูจน์ตัวบุคคล ประกอบกับความประมาทเลินเล่อของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ผลกระทบของการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) รวมถึงประกาศของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในด้านเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการทำธุรกรรมออนไลน์ ทั้งในภาคธุรกิจและผู้บริโภค ทำให้การค้าขายในระบบดิจิทัลขยายตัวได้รวดเร็ว รวมถึงช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานธุรกิจสามารถลดต้นทุนด้านเอกสาร การเดินทาง และเวลาในการทำธุรกรรม และเพิ่มโอกาสทางธุรกิจส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัลและสร้างความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ส่วนในด้านกฎหมายและสังคม เป็นการเพิ่มความมั่นคงทางกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานสำหรับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature) และการเก็บรักษาข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ในเรื่องความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ส่งผลให้ธุรกรรมออนไลน์มีความปลอดภัยยิ่งขึ้น รวมถึงการสร้างความปลอดภัย ต้องส่งเสริมให้การดำเนินการในภาครัฐและเอกชนมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ และในด้านเทคโนโลยี ต้องเร่งพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล เช่น การสร้างระบบ e-Authentication, e-Notary และ e-Payment เพื่อรองรับการทำธุรกรรม รวมทั้งต้องนำเทคโนโลยี Blockchain และ AI มาใช้ เพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการปลอมแปลงข้อมูล และผลักดันการสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัย อาทิ มาตรฐาน PKI (Public Key Infrastructure) และระบบการจัดเก็บเอกสารดิจิทัล ส่วนด้านองค์กร ควรมีการปรับตัวขององค์กร ต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานให้รองรับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การจัดอบรมพนักงานเกี่ยวกับกฎหมายใหม่ การลดความเสี่ยงทางธุรกิจ การทำธุรกรรมออนไลน์ที่เป็นระบบและปลอดภัยช่วยลดโอกาสเกิดข้อพิพาททางกฎหมาย และผลกระทบต่อผู้ใช้งานทั่วไป ยังเพิ่มความสะดวกสบาย ผู้บริโภคสามารถทำธุรกรรมออนไลน์ได้ง่ายและปลอดภัยยิ่งขึ้น และเพิ่มความมั่นใจกฎหมายช่วยลดความกังวลเรื่องการฉ้อโกงและการละเมิดสิทธิในโลกดิจิทัล รวมทั้งมีความตระหนักรู้

ด้านความปลอดภัย ผู้ใช้งานได้รับการแนะนำให้ใช้มาตรการป้องกันความเสี่ยง เช่น การตั้งรหัสผ่านที่ซับซ้อนและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ

การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในประเทศไทย ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีและลดอุปสรรคในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังคงมีการพัฒนามาตรการควบคู่ เช่น การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การเพิ่มการตระหนักรู้ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต

ยิ่งไปกว่านั้น โดยที่เทคโนโลยีใหม่หรือการใช้เทคโนโลยีเดิมในรูปแบบใหม่ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างระบบเศรษฐกิจสังคมของโลกเสมือน และโลกทางกายภาพเกือบจะเลือนหายไป โดยกิจกรรมของประชาชน ธุรกิจ หรือรัฐ จะถูกย้ายมาอยู่บนระบบออนไลน์มากขึ้น เช่น การสื่อสาร การซื้อขายสินค้า การทำธุรกรรมทางการเงิน การเรียนรู้การดูแลสุขภาพ การบริการของภาครัฐ ฯลฯ⁵⁴ อีกทั้งพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในเรื่องของโครงสร้างกำลังคนทั้งในเชิงลบและเชิงบวก งานหลายประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม โรงงาน และภาคบริการ จะเริ่มถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถทำได้ดีกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า (เช่น พนักงานขายตัว การใช้บริการทางการเงิน) ขณะเดียวกันก็จะมีงานรูปแบบใหม่ที่ต้องใช้ความรู้และทักษะสูงเกิดขึ้น เช่น นักวิทยาศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านโซเชียลเน็ตเวิร์ก นักธุรกิจดิจิทัล ฯลฯ นอกจากนี้จะมีงานบางประเภทที่อาจต้องเปลี่ยนบทบาทไป เช่น ครู กลายเป็นผู้อำนวยการสอนมากกว่าผู้สอน

พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 (หรือเรียกสั้น ๆ ว่า พ.ร.บ.ดิจิทัล) เป็นกฎหมายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อหลายด้านในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถตอบสนองต่อยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ผลกระทบสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในเรื่อง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ซึ่งเป็นการส่งเสริมการขยายโครงสร้างพื้นฐานด้าน

⁵⁴ ธนาชัย อธิพัฒน์วงศ์, พรนภา เตียสุธิกุล และบุญทัน ดอกไธสง, (2561), ปัญหายุทธศาสตร์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหาร, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2561

ดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ รวมถึงพื้นที่ชนบท และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ทั้งยังเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล โดยสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของธุรกิจ และเปิดโอกาสให้ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) เข้าถึงเครื่องมือดิจิทัลเพื่อขยายตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่ม ส่วนในเรื่องผลกระทบในการปรับปรุงระบบราชการ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในระบบราชการ (e-Government) เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ลดขั้นตอนการทำงาน และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ทั้งมีการพัฒนาระบบข้อมูลกลาง (Big Data) เพื่อการบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐ ทั้งนี้ผลกระทบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้มียกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการปกป้องข้อมูลของตนเอง ส่วนผลกระทบในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของประชาชน ทำให้เกิดการสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะทางดิจิทัลของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและแรงงาน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เน้นทักษะด้านเทคโนโลยี ในเรื่องผลกระทบด้านความมั่นคง มีการกำหนดมาตรการด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ เช่น การควบคุมการใช้ข้อมูลที่ผิดกฎหมาย และการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ อันส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตและความเป็นส่วนตัวของประชาชน ผลกระทบที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการผลักดันการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนให้เข้ากับยุคดิจิทัล เช่น การซื้อขายออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เกิดความตื่นตัวในการปรับตัวสู่สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี

แม้พระราชบัญญัตินี้จะส่งเสริมการพัฒนาประเทศในหลายมิติ แต่ยังคงมีความท้าทาย เช่น ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในบางพื้นที่ ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงในบางกลุ่มและความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้น

การบังคับใช้พระราชบัญญัติดิจิทัลฯ จึงเป็นก้าวสำคัญของประเทศไทยในการเข้าสู่ยุคดิจิทัล แต่ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการผลักดันให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสมดุล

ตามที่พระราชบัญญัติสภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ให้นิยามของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดิจิทัล หมายความว่า ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การพัฒนา การจัดจำหน่าย หรือการให้บริการด้านฮาร์ดแวร์อิเล็กทรอนิกส์และส่วนประกอบ ด้าน

ซอฟต์แวร์ ด้านบริการดิจิทัล ด้านดิจิทัลคอนเทนต์ หรือด้านบริการโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสื่อสารในระบบดิจิทัล ในรูปแบบธุรกิจของอุตสาหกรรมดิจิทัลหลายด้านส่งผลกระทบให้เกิดผลในทางแง่ลบที่อาจลดคุณค่าเชิงธุรกิจได้โดยผลกระทบดังกล่าวจะเกิดขึ้นตามปริมาณผู้ใช้ การที่จะดึงดูดและเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือแสวงหาผลกำไรได้นั้นแพลตฟอร์มจะต้องมีความดึงดูดผู้ใช้ให้เข้ามามีการใช้งานได้ในปริมาณที่ยังจำนวนมากยิ่งมีคุณค่าเชิงธุรกิจสูงตาม เพราะทั้งการนำเป็นแพลตฟอร์มมาใช้นั้นเป็นไปได้มากกว่าตัวกลางทางเครือข่ายด้วย⁵⁵

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติสภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ได้ถูกบังคับใช้เพื่อสนับสนุนและพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย โดยมีผลกระทบที่สำคัญในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม สภาคิจิทัลทำหน้าที่ผลักดันการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในภาคเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโอกาสใหม่ในภาคธุรกิจ ทั้งมีการสนับสนุนผู้ประกอบการ ส่งเสริมการพัฒนาสตาร์ทอัพและธุรกิจดิจิทัลในประเทศผ่านการสนับสนุนเชิงนโยบายและทรัพยากร ในด้านการพัฒนาบุคลากรและทักษะ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะมีการส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล เช่น การเขียนโปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูล และการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล และการลดความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี โดยการเพิ่มโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการพัฒนาทางด้านดิจิทัล ส่วนผลกระทบเรื่องในเรื่องการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล มีการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ต เกิดการผลักดันให้มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ห่างไกล ทำให้มีการสร้างระบบดิจิทัลที่ปลอดภัย โดยเพิ่มมาตรการความปลอดภัยทางไซเบอร์เพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลธุรกิจ รวมทั้งผลกระทบต่อภาคสังคม เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของสังคมมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไป เช่น การทำธุรกรรมออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และการใช้บริการสุขภาพทางไกล รวมทั้งผลกระทบที่สำคัญ คือ ผลกระทบทางด้านกฎหมายและนโยบาย ทำให้มีการสร้างกรอบกฎหมายที่ทันสมัย กฎหมาย

⁵⁵ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม MDES, สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติสภาคิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562.

ฉบับนี้ช่วยให้ประเทศไทยมีกรอบการทำงานที่ชัดเจนในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ก่อให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสภาดิจิทัลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นก้าวสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้เข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ

ในส่วนพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของประเทศให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในยุคดิจิทัล ผลกระทบที่สำคัญของการบังคับใช้พระราชกฤษฎีกานี้อาจมีหลายด้าน ด้านแรกผลกระทบทางเศรษฐกิจ มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ข้อมูล การรวมศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ช่วยให้ภาครัฐกิจและภาครัฐสามารถใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำขึ้น ส่งผลให้เกิดการลงทุนและเพิ่มผลผลิต ก่อให้เกิดการส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยี การจัดตั้งสถาบันจะสร้างโอกาสในการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในด้านดิจิทัล มีการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาข้อมูลขนาดใหญ่ช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในด้านผลกระทบทางสังคม มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งข้อมูลสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการแก้ปัญหาคอขวด มีความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่อาจช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้ที่เข้าถึงข้อมูลและผู้ที่ไม่มีโอกาส ส่วนผลกระทบทางกฎหมายและนโยบาย มีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย ซึ่งการบังคับใช้พระราชกฤษฎีกาทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความมั่นคงทางไซเบอร์ เกิดการสร้างมาตรฐานข้อมูล โดยสถาบันจะมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติในการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ และผลกระทบทางเทคโนโลยี เกิดการส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี พระราชกฤษฎีกาส่งเสริมการพัฒนาศูนย์กลางที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน Big Data มีการบูรณาการระบบข้อมูล ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลกระทบด้านความเสี่ยง มีความกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัว ซึ่งการเก็บและใช้ข้อมูลจำนวนมากอาจทำให้เกิดความเสี่ยงด้าน

ความปลอดภัยข้อมูล ความเสี่ยงจากการละเมิดข้อมูล หากไม่มีมาตรการป้องกันที่เหมาะสม อาจเกิดการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล

การบังคับใช้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 มีศักยภาพในการสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาดิจิทัลของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่ดี การพัฒนากฎหมายที่เหมาะสม และการสร้างความตระหนักในด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูลจะเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงและสร้างประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินการนี้

อนึ่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 (Investment Promotion Act B.E. 2520) เป็นกฎหมายสำคัญของประเทศไทยที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลกระทบของการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน ซึ่งผลกระทบเชิงเศรษฐกิจก่อให้เกิดการเพิ่มการลงทุน อันส่งผลให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่รัฐบาลให้การสนับสนุน เช่น อุตสาหกรรมเทคโนโลยี อุตสาหกรรมแปรรูป และการเกษตร เกิดการสร้างงาน โดยการลงทุนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้มีการสร้างงานใหม่ ทำให้ประชาชนมีรายได้และลดอัตราการว่างงาน ทั้งยังมีการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค ซึ่งกระตุ้นการพัฒนาในพื้นที่นอกเขตเมืองหลวง ผ่านการสนับสนุนการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในส่วนผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งเกิดการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศช่วยนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่เข้าสู่ประเทศ ทั้งยังเกิดการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาทักษะของแรงงานและการเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากร ในส่วนผลกระทบด้านสังคม มีการกระจายรายได้ การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ชนบทช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างชนบทกับเมือง ทำให้เกิดการปรับตัวของชุมชน การลงทุนอาจส่งผลให้ชุมชนต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ในเรื่องผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบเชิงบวก เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมสีเขียวหรืออุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมช่วยลดการปล่อยมลพิษ ผลกระทบเชิงลบ ซึ่งหากไม่มีการควบคุม อาจเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การปล่อยของเสียหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน และความท้าทายและข้อจำกัด มีการแข่งขันกับประเทศอื่น กฎหมายต้องปรับปรุงให้ทันสมัยและแข่งขันได้ในเวทีโลก ก่อให้เกิด

การบริหารจัดการ การออกใบอนุญาตและการกำกับดูแลต้องมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการทุจริตและการเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

การบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 มีผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ แต่ยังคงต้องการบริหารจัดการที่ดีเพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบและสร้างความสมดุลในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีผลกระทบในหลายมิติที่สำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ในการกำกับดูแลพฤติกรรมทางการค้า ซึ่งผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบใหม่ที่เข้มงวดมากขึ้น เช่น การห้ามพฤติกรรมที่เป็นการกีดกันการแข่งขัน การกำหนดราคาอย่างไม่เป็นธรรม และการรวมตัวเพื่อผูกขาดตลาด ทั้งยังมีความโปร่งใสและการปฏิบัติที่เท่าเทียม ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ได้รับโอกาสในการแข่งขันที่เท่าเทียมกับบริษัทขนาดใหญ่ ลดการกีดกันจากการใช้พลังอำนาจตลาดของบริษัทใหญ่ และยังก่อให้เกิดต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ประกอบการอาจต้องลงทุนในด้านการปรับปรุงระบบการทำงานและการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงค่าที่ปรึกษาทางกฎหมายเพิ่มเติม ในส่วนผลกระทบต่อผู้บริโภค ทำให้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพดีขึ้น การส่งเสริมการแข่งขันช่วยผลักดันให้ผู้ประกอบการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ช่วยก่อให้เกิดราคาที่เหมาะสม ซึ่งการควบคุมการกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรมช่วยลดปัญหาการตั้งราคาสูงเกินไปและสร้างความสมดุลระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการ ทำให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย การเปิดโอกาสให้ธุรกิจรายใหม่เข้าสู่ตลาดช่วยเพิ่มตัวเลือกสำหรับผู้บริโภค ในด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม มีการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการแข่งขันช่วยกระตุ้นการพัฒนานวัตกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ทำให้เกิดการดึงดูดการลงทุน ซึ่งกฎหมายที่โปร่งใสและยุติธรรมช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ช่วยลดการกระจุกตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจ การป้องกันการผูกขาดช่วยกระจายโอกาสทางธุรกิจไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งนี้ ผลกระทบต่อภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล เป็นการสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจให้กับคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า (กชค.) ในการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้ที่โปร่งใสและเป็นธรรม หน่วยงานต้องแสดงความโปร่งใสในการตัดสินใจเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและ

ป้องกันการแทรกแซงจากฝ่ายที่มีผลประโยชน์ ทั้งนี้ ผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น อาจทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดี หากกระบวนการพิจารณาคดีไม่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาด รวมถึงเกิดความไม่เข้าใจในกฎหมาย ซึ่งผู้ประกอบการบางรายอาจไม่เข้าใจหรือมีการตีความที่ผิดพลาดเกี่ยวกับข้อบังคับ ทำให้เกิดข้อพิพาทหรือความยุ่งยาก

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีความเท่าเทียมและโปร่งใสมยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการบังคับใช้ยังขึ้นอยู่กับ การดำเนินงานของหน่วยงานกำกับดูแลและความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลนั้น ในปัจจุบันเทคโนโลยีล้วนมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของประชาชน และต่อการประกอบกิจการของทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนเป็นอย่างมาก พัฒนาการของเทคโนโลยีในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลกระทบ โดยตรงต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่มีความหลากหลายมากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ แม้พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวจะกำหนดฐานความผิดที่ค่อนข้างมีความครอบคลุมและกำหนดอัตราโทษสูงสุดถึงขั้นจำคุก 20 ปี แต่จำนวนคดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีแต่จะเพิ่มสูงขึ้นอีกทั้งลักษณะของการกระทำความผิดยังมีความแปลกใหม่และซับซ้อนมากขึ้นตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอีกด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงกฎกระทรวง ประกาศกระทรวง และระเบียบต่าง ๆ มีผลกระทบในหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเศรษฐกิจ ในด้านผลกระทบทางกฎหมายและการบังคับใช้ มีการกำหนดความผิดและบทลงโทษที่ชัดเจน กฎหมายได้ระบุถึงความผิดที่เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ การเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การก่อวินาศกรรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น พร้อมกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม รวมถึงสนับสนุนการดำเนินคดีในโลกออนไลน์ ช่วยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดในโลกไซเบอร์ ซึ่งเพิ่มความมั่นใจในระบบกฎหมาย ก่อให้เกิดการควบคุมเนื้อหา ซึ่งมาตรการบางข้อเกี่ยวข้องกับการบล็อกหรือระงับเนื้อหา ทำให้เกิดข้อถกเถียงเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก ในส่วนผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เกิดการเสริมความมั่นใจในระบบดิจิทัล

การมีกฎหมายที่เข้มงวดช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้และนักลงทุนในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งยังมีการสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจออนไลน์ ช่วยลดความเสี่ยงจากการฉ้อโกงและการโจมตีทางไซเบอร์ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เพิ่มต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ประกอบการต้องลงทุนเพิ่มเติมในระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ในด้านผลกระทบทางสังคม เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยในโลกออนไลน์ อันลดปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ เช่น การหลอกลวงออนไลน์ การแฮ็กข้อมูล หรือการเผยแพร่ข้อมูลปลอม อนึ่ง ผลกระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคล มีความกังวลว่ากฎหมายอาจถูกใช้ในทางที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวและการแสดงความคิดเห็น เกิดการสร้างความรู้ความตระหนัก กระตุ้นให้ประชาชนและองค์กรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในโลกดิจิทัล รวมถึงผลกระทบทางเทคนิค ในเรื่องมาตรฐานด้านความปลอดภัย ซึ่งส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความปลอดภัยมากขึ้น เกิดการพัฒนาทักษะบุคลากร ซึ่งเจ้าหน้าที่และองค์กรต่าง ๆ ต้องเพิ่มความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 มีผลกระทบที่สำคัญต่อหลายด้านในสังคมไทย โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและการดำเนินธุรกิจ กฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายในการป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และบริการสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ จากการพิจารณาในเชิงบวกนั้น กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติฯ ช่วยสร้างกลไกในการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน กฎหมายดังกล่าวบังคับให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ เช่น ระบบสาธารณูปโภค ธนาคาร และการสื่อสาร ต้องมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างเข้มงวด ส่งผลให้องค์กรเหล่านี้ต้องเพิ่มการลงทุนในด้านเทคโนโลยีและการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามที่ซับซ้อนมากขึ้น การมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดช่วยลดความเสี่ยง

ของการถูกโจมตีทางไซเบอร์ ซึ่งอาจสร้างความเสียหายทั้งในด้านการเงินและชื่อเสียงขององค์กร⁵⁶ นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ทำให้การป้องกันภัยเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ในด้านลบ การบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพในการแสดงออก กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในกรณีที่ต้องจำเป็นต่อการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลได้ นอกจากนี้ ยังมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากคือเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะประเด็นความเป็นส่วนตัว กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลการสื่อสารของประชาชนในกรณีที่ต้องจำเป็นต่อความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าจะมีมาตรการที่กำหนดให้ต้องขออนุญาตจากศาลในกรณีที่ไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน แต่สิ่งนี้ก็ยังคงสร้างความกังวลในเรื่องการละเมิดสิทธิของประชาชน องค์กรสิทธิมนุษยชนหลายแห่งรวมถึง Human Rights Watch และ Freedom House ได้แสดงความกังวลว่ากฎหมายนี้อาจถูกใช้เพื่อควบคุมข้อมูลออนไลน์ หรือแทรกแซงการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้เสรีภาพในการแสดงออกถูกจำกัดมากขึ้นในสื่อดิจิทัล ความกังวลนี้สอดคล้องกับความกังวลของประชาชนส่วนหนึ่งที่มองว่าการใช้อำนาจในการตรวจสอบข้อมูลอาจขัดกับหลักการประชาธิปไตย⁵⁷

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (Cybersecurity Act) ของประเทศไทย ได้รับการบังคับใช้เพื่อสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจนในการป้องกันและตอบสนองต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ เช่น การสื่อสาร โทรคมนาคม พลังงาน การธนาคาร และสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายนี้มีผลกระทบหลายด้าน โดยผลกระทบด้านบวก ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ เพิ่มประสิทธิภาพใน

⁵⁶ นพพร ศรีสุข. (2562). การวิเคราะห์พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562: ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน, วารสารกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ, 7(3), 112-130.

⁵⁷ วรวิทย์ ชุมพุมัง. (2563). ความท้าทายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562, วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณะ, 5(1), 33-48.

การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศ สนับสนุนการเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ด้านไซเบอร์ที่ไม่คาดฝัน มีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ การก่อตั้ง "สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ" (สกมช.) เพื่อทำหน้าที่ควบคุม ดูแล และพัฒนาความปลอดภัยไซเบอร์ รวมถึงเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนมีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทย และช่วยการพัฒนาบุคลากร กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านความปลอดภัยไซเบอร์ในภาคธุรกิจและภาครัฐ

ผลกระทบด้านลบ มีข้อกังวลเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล มีข้อวิจารณ์ว่ากฎหมายอาจถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการแสดงความคิดเห็น ก่อให้เกิดภาระต่อผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (Critical Information Infrastructure - CII) อาจต้องรับภาระเพิ่มขึ้นในแง่ของการลงทุนในระบบความปลอดภัยไซเบอร์และการปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย เกิดความคลุมเครือในข้อกำหนด บางส่วนของกฎหมายมีความไม่ชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการตีความและการปฏิบัติ มีความเสี่ยงต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบ มีความกังวลว่าอำนาจในการตรวจสอบและดำเนินการทางไซเบอร์ของเจ้าหน้าที่อาจถูกใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 จึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศอย่างยั่งยืน

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) ของเจ้าของข้อมูลเป็นสำคัญ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดจะส่งผลดีต่อตัวเจ้าของข้อมูลไม่ให้อีกหน่วยงานที่ตนได้ให้ข้อมูลไว้รู้ล้าความเป็นส่วนตัวมากเกินไป หรือเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่มิชอบ ยิ่งไปกว่านั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังได้กำหนดบทบัญญัติรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 8 ประการได้แก่ สิทธิการได้รับแจ้ง (Right to be Informed) สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม (Right to Withdraw Consent) สิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Right of Access) สิทธิในการแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง (Right to Rectification) สิทธิในการขอลบข้อมูลส่วนบุคคล (Right to be Forgotten) สิทธิใน

การห้ามมิให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Right to Restrict of Processing) สิทธิในการให้ โอนย้าย ข้อมูลส่วนบุคคล (Right of Data Portability) และสิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Right to Object) ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีช่องทางในการจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง เช่น ทราบถึงประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้จัดเก็บไว้ ทราบถึงสิทธิ ต่าง ๆ ในการจัดการกับข้อมูลของตนเอง เช่น การร้องขอแก้ไขให้ถูกต้องหรือเป็นปัจจุบัน หรือการขอให้ ลบทำลายข้อมูลที่ได้ให้ไว้ในบางกรณี เป็นต้น⁵⁸

การบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการอาชญากรรมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในประเทศไทย อาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น การหลอกลวงทางการเงินและการโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลได้ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล ซึ่งกฎหมายนี้ถูกออกแบบมาเพื่อสร้างมาตรการที่เข้มงวดและมี ประสิทธิภาพในการตอบโต้ภัยคุกคามเหล่านี้

หนึ่งในสาระสำคัญของพระราชกำหนดนี้คือการกำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบ ธุรกิจต้องมีหน้าที่ในการตรวจสอบและระงับการทำธุรกรรมที่น่าสงสัย จึงเป็นการสร้างกลไกป้องกันที่ สามารถช่วยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงความเร็วใน การดำเนินการของอาชญากรที่ใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้มาตรการเหล่านี้อาจสร้างภาระ ให้กับธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องค่าใช้จ่ายและความซับซ้อนในการปฏิบัติตามกฎระเบียบใหม่⁵⁹

อีกด้านหนึ่ง พระราชกำหนดนี้ยังมีการยกเว้นข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดความเป็นส่วนตัวของประชาชน หากไม่มีการควบคุมที่เข้มงวด การแลกเปลี่ยน ข้อมูลระหว่างหน่วยงานและภาคเอกชนต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและรับผิดชอบเพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูล ในทางที่ผิด อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังสร้างภาระให้กับธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่อาจไม่มีทรัพยากรในการปรับตัวเข้ากับระบบตรวจสอบและการฝึกอบรมพนักงานเพื่อให้สอดคล้อง

⁵⁸ วรัญญา วรทัศน์. (2562). การวิเคราะห์ผลกระทบของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อองค์กร ธุรกิจ. วารสารกฎหมายและนิติศาสตร์, 15(2), 45-60.

⁵⁹ กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2567). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อาชญากรรมทางเทคโนโลยีและบทลงโทษ, สืบค้นจาก www.dsi.go.th

กับกฎหมายใหม่ ในกรณีนี้ ธุรกิจเหล่านี้จะต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการดำเนินการและอาจทำให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มผู้ประกอบการ นอกจากนี้ การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการลงโทษ ซึ่งอาจช่วยสร้างความหวาดกลัวแก่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิด แต่ก็ต้องพิจารณาว่าบทลงโทษที่มีอยู่นั้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของความผิดหรือไม่ การมีมาตรการที่ชัดเจนและเหมาะสมจะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีความยั่งยืน และสามารถป้องกันปัญหาได้ในระยะยาว

ผลกระทบของการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 การบังคับใช้พระราชกำหนดนี้มีผลกระทบในด้านบวก ซึ่งทำให้เพิ่มความมั่นคงทางเทคโนโลยี มาตรการที่เข้มงวดช่วยลดความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ เช่น การเจาะระบบ การล่อลวง หรือการโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสำคัญขององค์กร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในระบบดิจิทัล การมีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนช่วยให้ประชาชนและองค์กรรู้สึกปลอดภัยมากขึ้นในการใช้งานเทคโนโลยี เช่น การทำธุรกรรมออนไลน์ การเก็บข้อมูลบนคลาวด์ หรือการทำงานทางไกล ทั้งยังเพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตาม ตรวจสอบ และจัดการกับผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การขอคำสั่งศาลเพื่อเข้าถึงข้อมูล และช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัล ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัย อุตสาหกรรมดิจิทัลและธุรกิจอีคอมเมิร์ซสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ส่วนผลกระทบด้านลบนั้น ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อเสรีภาพส่วนบุคคล หากการบังคับใช้กฎหมายไม่สมดุล อาจมีการล่วงล้ำความเป็นส่วนตัวของประชาชน เช่น การสอดส่องการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยไม่จำเป็น ทั้งยังทำให้เกิดต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมาย องค์กรและบริษัทต่าง ๆ อาจต้องใช้ทรัพยากรเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยและปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมาย เช่น การเก็บรักษาข้อมูลที่ปลอดภัย และทำให้มีผลกระทบต่อธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพออาจได้รับผลกระทบจากการต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกฎหมาย รวมถึงยังสร้างโอกาสการใช้ในทางมิชอบ มีความเสี่ยงที่เจ้าหน้าที่หรือองค์กรอาจใช้อำนาจที่กฎหมายให้อย่างไม่เหมาะสม เช่น การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่มีเหตุผลสมควร

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบด้านสังคมและการศึกษา ทำให้สร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ กฎหมายฉบับนี้ผลักดันให้ประชาชนตื่นตัวและเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยทางเทคโนโลยีมากขึ้น ส่วนผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต อาจทำให้ผู้ใช้งานมีพฤติกรรมระมัดระวังมากขึ้นในการใช้งานเทคโนโลยี

พระราชกำหนดนี้มีความสำคัญในการจัดการกับภัยคุกคามทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น แต่การดำเนินการต้องมีความสมดุลและคำนึงถึงสิทธิของทุกภาคส่วนอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและประชาชน

โดยรวมแล้ว การบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ถือเป็นก้าวสำคัญในการรับมือกับความท้าทายด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่การประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ในการสร้างระบบที่มีประสิทธิภาพและสามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างแท้จริง⁶⁰

ผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้มีหลากหลายแง่มุมที่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ในด้านบวก การสร้างกรอบการทำงานที่ชัดเจนช่วยส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในกิจการด้านสื่อสารมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจและการสร้างงานใหม่ การเพิ่มจำนวนผู้ให้บริการและการแข่งขันในตลาดทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น และสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้ง่ายขึ้น การมีการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเติบโตในอุตสาหกรรมนี้ ในขณะเดียวกัน การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดอาจทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถดำเนินกิจการได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การลดจำนวนผู้ให้บริการในตลาดและส่งผลให้การแข่งขันลดน้อยลง โดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจที่ต้องการการกระตุ้นและการสร้างงาน นอกจากนี้ ความกังวลเกี่ยวกับการควบคุมเนื้อหาที่ออกอากาศ อาจส่งผลต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสังคมที่มีความหลากหลายและเปิดกว้าง การรักษาสมดุลระหว่างการควบคุมและการสร้างเสรีภาพ

⁶⁰ วิทยา สัมประสิทธิ์. (2566). การวิเคราะห์ผลกระทบของพระราชกำหนดการบังคับใช้กฎหมาย, วารสารนิติศาสตร์, 15(3), 45-58.

ส่วนกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมนั้น อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564 จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายนี้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย นอกจากนี้ การส่งเสริมการศึกษาและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการสื่อสารและการใช้คลื่นความถี่ให้กับประชาชนจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและลดความสับสนในการปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยรวมแล้ว การพัฒนากฎหมายและมาตรการที่เหมาะสมจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตในอุตสาหกรรมสื่อสารและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต

ผลกระทบหลักที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้คือการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การสมัครงานราชการ การชำระภาษี และการขอรับเอกสาร ทำให้ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังหน่วยงานรัฐซึ่งช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังช่วยสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐ โดยการเปิดเผยข้อมูลการให้บริการและการดำเนินงานสู่สาธารณะทำให้ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบได้ง่ายขึ้น สิ่งนี้มีส่วนช่วยลดโอกาสในการทุจริต และเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาลอย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับหน่วยงานรัฐ เนื่องจากต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ต้องเผชิญ อีกทั้งในด้านสังคม การนำระบบดิจิทัลเข้ามาใช้อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ โดยเฉพาะกับกลุ่มประชาชนที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีหรือไม่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตซึ่งอาจส่งผลให้บางกลุ่มประชาชนไม่สามารถใช้บริการได้อย่างเท่าเทียม เป็นต้น⁶¹

⁶¹ ศูนย์วิจัยกฎหมายและเทคโนโลยี. (2564). ผลกระทบของพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลต่อการบริการประชาชน, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564 (หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า พ.ร.บ. กสทช. 2564) มีผลกระทบในหลายด้านต่อการบริหารจัดการและการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อโครงสร้างการบริหารจัดการ การจัดสรรคลื่นความถี่ พระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นการใช้คลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการประมูลและการจัดการคลื่นความถี่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและเศรษฐกิจ และในเรื่ององค์การกำกับดูแล (กสทช.) มีการปรับปรุงบทบาทและโครงสร้างของ กสทช. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคมและการกระจายเสียง ในส่วนของผลกระทบต่อผู้ประกอบการ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งผู้ประกอบการต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับข้อกำหนดใหม่ เช่น การขอใบอนุญาต การปฏิบัติตามมาตรฐานทางเทคนิค และการคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ การเข้าร่วมประมูลคลื่นความถี่หรือการปฏิบัติตามข้อกำหนด อาจเพิ่มต้นทุนให้กับผู้ประกอบการบางราย และยังมีผลกระทบต่อผู้บริโภค คุณภาพบริการ การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น ในด้านการคุ้มครองสิทธิ มีมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่เกิดปัญหา เช่น การร้องเรียนเรื่องบริการ

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล มีการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพช่วยสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล และการพัฒนานวัตกรรม ทั้งยังมีการเข้าถึงบริการ กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงบริการโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตได้อย่างเท่าเทียม ส่วนผลกระทบด้านเทคโนโลยีนั้น ทำให้เกิดการสนับสนุนเทคโนโลยีใหม่ การจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น 5G และ IoT (Internet of Things) การส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ มาตรการกำกับดูแลที่เน้นความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและระบบโทรคมนาคม ทั้งนี้ ผลกระทบต่อการกำกับดูแลในระยะยาวทำให้เกิดความโปร่งใสและความเป็นธรรม กฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการกำกับดูแลและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่และรายเล็ก การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นกรอบทางกฎหมายที่สามารถปรับปรุงเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในอนาคต

นอกจากนี้ **กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล** การรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอีกหนึ่งความกังวลที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเข้มงวด เนื่องจากการเก็บรักษาข้อมูลออนไลน์อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกแฮ็กหรือการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญ โดยรวมแล้ว พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีผลกระทบที่สำคัญต่อการบริหารงานของภาครัฐ โดยสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ สร้างความโปร่งใส และช่วยให้หน่วยงานรัฐมีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล แต่ก็ยังมีความท้าทายที่ต้องแก้ไข เพื่อให้การบริหารงานของภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคตและก้าวทันยุคสมัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น⁶²

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 (หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า พ.ร.บ. ดิจิทัลภาครัฐ) เป็นกฎหมายที่มีผลกระทบสำคัญต่อการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานและการให้บริการของภาครัฐในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ

ผลกระทบหลัก คือ การยกระดับการให้บริการภาครัฐ การพัฒนาระบบดิจิทัลช่วยให้การบริการของภาครัฐเป็นไปอย่างรวดเร็ว สะดวก และเข้าถึงได้ง่าย เช่น บริการออนไลน์ในการยื่นเอกสาร การขออนุญาต และการชำระเงิน ลดขั้นตอนที่ซับซ้อนในการติดต่อหน่วยงานรัฐ และยังช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ ลดการใช้เอกสารกระดาษและต้นทุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแบบดั้งเดิม เพิ่มความสามารถในการจัดการทรัพยากรและการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งเกิดความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ ระบบดิจิทัลช่วยสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ ลดโอกาสการเกิดการทุจริต ประชาชนสามารถตรวจสอบสถานะของการดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ ทั้งยังก่อให้เกิดการสนับสนุนเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกภาคส่วน ทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศ เพิ่มโอกาสในการสร้างนวัตกรรมและการลงทุนในภาคเทคโนโลยี มีการเชื่อมโยงข้อมูลและการบูรณาการ กำหนดให้หน่วยงานรัฐมีการเชื่อมโยงข้อมูลและระบบงานร่วมกัน ผ่านการพัฒนา "ศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ" ลด

⁶² ชีระ พดุงเกรียติคุณ. (2565). การปฏิรูปการบริหารรัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล: แนวทางและกรณีศึกษา, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูลและเพิ่มความถูกต้องแม่นยำ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้ระบบดิจิทัลช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐได้สะดวกขึ้น เช่น การรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์

ผลกระทบด้านลบ ในเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยี ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาจเผชิญปัญหาในการเข้าถึงบริการดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ การใช้ระบบดิจิทัลอาจเสี่ยงต่อการโจมตีทางไซเบอร์และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งเรื่องความพร้อมของบุคลากร เจ้าหน้าที่รัฐบาลกลุ่มอาจขาดความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมากต่อการพัฒนาภาครัฐ แต่ก็มีข้อท้าทายที่ต้องแก้ไขเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการบริหารงานแบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ปัญหาหนึ่งที่ชัดเจนของพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) คือ การขาดความชัดเจนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ดิจิทัลฯ เมื่อมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ๆ ในบริบทที่มีหน่วยงานเก่าที่มีความรับผิดชอบในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่แล้ว เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ซึ่งทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในหน้าที่ และความไม่เข้าใจในอำนาจในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการและการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล นอกจากนี้ การจัดตั้งกระทรวงใหม่มาพร้อมกับการตั้งงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องใช้งาน ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการจริงในการพัฒนาระบบดิจิทัลของประเทศ

อีกด้านหนึ่งคือ การขาดการบูรณาการระหว่างกระทรวงดิจิทัลฯ กับกระทรวงอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งต้องมีการประสานงานและร่วมมือกันในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในประชาชนและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล หากกระทรวงไม่สามารถสร้างการเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้ อาจส่งผลให้การดำเนินงานในด้านนี้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ ความท้าทายทางด้านกฎหมายและข้อบังคับในบริบทดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนากฎหมายและการกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในโลกดิจิทัล ซึ่งต้อง

การความคล่องตัวและการปรับตัวที่รวดเร็ว ในขณะที่ระบบราชการอาจมีความเข้มงวดในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ทันการณ์ นอกจากนี้ การขาดการศึกษาและการส่งเสริมความรู้ในด้านดิจิทัลสำหรับประชาชน ยังเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่สำคัญในการสร้างสังคมดิจิทัลที่เข้มแข็ง การที่กระทรวงดิจิทัลฯ ต้องพยายามส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ในขณะเดียวกัน การเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้เกี่ยวกับดิจิทัลยังคงเป็นข้อจำกัดที่หลายกลุ่มประชาชนต้องเผชิญ⁶³

จึงอาจจะกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 แม้ว่าจะมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล แต่การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้กลับเปิดเผยถึงข้อจำกัดหลายประการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกระทรวงดิจิทัลฯ การประสานงานกับหน่วยงานอื่น การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย และการพัฒนาทักษะของประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการและการพัฒนาสังคมดิจิทัลในอนาคตให้เกิดความมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ในสังคมต่อไปเป็นต้น

การบังคับใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 ที่จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Digital Economy and Society Ministry) มีผลกระทบที่สำคัญในหลายด้านทั้งเชิงโครงสร้างการบริหารราชการและผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้:

1. โครงสร้างการบริหารราชการ เปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ การจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดการโอนย้ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ไปยังกระทรวงใหม่ และเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารให้เน้นเทคโนโลยีดิจิทัล เน้นการบริหารแบบบูรณาการ กระทรวงนี้มีหน้าที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในเชิงเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐและเอกชน

⁶³ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). การศึกษาผลกระทบและนำเสนอมาตรการในการกำกับดูแล Digital Platform ในประเทศไทย (หน้า 256-258), <https://tdri.or.th/2023/02/digital-platform-research/>

2. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ช่วยสนับสนุนธุรกิจและอุตสาหกรรมให้เปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล เช่น e-Commerce, Fintech และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาด้านดิจิทัลช่วยให้เศรษฐกิจไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

3. ผลกระทบต่อสังคม ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล กระทรวงนี้มีบทบาทในการกระจายโอกาสทางเทคโนโลยีสู่พื้นที่ชนบท เช่น โครงการอินเทอร์เน็ตหมู่บ้าน ส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัล มีการพัฒนาโครงการส่งเสริมทักษะดิจิทัลให้กับประชาชนเพื่อให้สามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมความมั่นคงไซเบอร์ มีการจัดตั้งมาตรการและกฎหมายเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

4. ผลกระทบด้านนโยบายและการกำกับดูแล การกำกับดูแลข้อมูลและสื่อดิจิทัล กระทรวงมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการใช้งานข้อมูลและสื่อดิจิทัล เช่น การป้องกันข้อมูลและการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ผลักดันกฎหมายดิจิทัล กระทรวงมีส่วนสำคัญในการผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)

5. ความท้าทายและผลกระทบในอนาคต ความสามารถในการปรับตัว การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัลยังต้องการการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและระบบการศึกษาให้ทันสมัย การบริหารความเสี่ยงด้านดิจิทัล ความท้าทายเกี่ยวกับความมั่นคงไซเบอร์และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลยังคงเป็นเรื่องสำคัญ

การจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างมั่นคงและยั่งยืน แต่ความสำเร็จในระยะยาวขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องของนโยบายและการบูรณาการจากทุกภาคส่วน

2.5.14 กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิทรัพย์สินดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กรณีศึกษากฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1112/2566 ข้อความสนทนาผ่านระบบแอปพลิเคชันไลน์ เป็นการสนทนาผ่านระบบเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตถือว่าการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3046/2537 ยอมรับอีเมลเป็นพยานหลักฐานในศาล โดยต้องพิสูจน์ความน่าเชื่อถือและความถูกต้อง

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 คือ โครงการเน็ตประชารัฐ ซึ่งโครงการนี้เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ โดยมีเป้าหมายในการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การทำงาน และการประกอบอาชีพของประชาชน ผลสำเร็จของโครงการนี้ ทำให้เพิ่มการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนในชนบท และกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ห่างไกล เช่น การขายสินค้าผ่านออนไลน์

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ในเรื่องบทบาทของสภาดิจิทัล ซึ่งสภาดิจิทัลร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาโครงการ Smart City ในหลายพื้นที่ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต และขอนแก่น ซึ่งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การขนส่งอัจฉริยะและการจัดการพลังงาน ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม โครงการ "อินเทอร์เน็ตประชารัฐ" ที่สภาดิจิทัลร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ในการติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้านที่ห่างไกล ช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและการศึกษาให้แก่ชุมชนในชนบท ในส่วนการสร้างเชื่อมั่นในระบบดิจิทัล สภาดิจิทัลยังมีหน้าที่ส่งเสริมความปลอดภัยในโลกไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนและธุรกิจในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการจัดทำแนวปฏิบัติในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย PDPA (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562) และการให้ความรู้แก่ธุรกิจ SMEs เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ในเรื่องความร่วมมือระดับสากล สภาดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือด้านเทคโนโลยีระหว่างประเทศ เช่น การร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน เพื่อพัฒนาโครงข่ายดิจิทัลที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ โครงการเชื่อมโยงระบบ e-Commerce ระหว่างไทยและประเทศในกลุ่ม CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม) เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 มาตรา 54 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4197/2559

จำเลยได้รับสิทธิและประโยชน์ตามบัตรส่งเสริมคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน แต่จำเลยไม่สามารถนำวัตถุดิบที่นำเข้าและได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าไปผลิตสินค้าเพื่อส่งออกได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด เนื่องจากวัตถุดิบที่นำเข้าถูกไฟไหม้ โดยจำเลยไม่ได้เป็นผู้ก่อหรือมีส่วนร่วมกระทำหรือประมาทเลินเล่อ และยังเป็นเหตุสุดวิสัย เห็นได้ว่าจำเลยไม่ได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยจงใจ และเหตุดังกล่าวเป็นเหตุการณ์นอกเหนือที่จำเลยจะบังคับได้

กรณีศึกษาการลงทุนในพื้นที่ชายแดน ที่บริษัทต่างชาติแห่งหนึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนในการตั้งโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดตาก (พื้นที่ชายแดน) ภายใต้สิทธิประโยชน์ BOI ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่ มีการพัฒนาทักษะแรงงานด้านเทคโนโลยี และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยปัญหาที่พบในกรณีนี้คือ ความล่าช้าในการนำเข้าเครื่องจักรเพราะขั้นตอนเอกสารและการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะพื้นฐาน

กรณีศึกษากิจการพลังงานหมุนเวียน ซึ่งบริษัทไทยรายหนึ่งขอรับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างโรงงานผลิตแผงโซลาร์เซลล์ ทำให้ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี ยังช่วยลดต้นทุนการนำเข้าเครื่องจักร และส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดในประเทศ แต่เกิดการแข่งขันจากสินค้านำเข้าที่มีราคาถูกกว่า การพัฒนาความต้องการใช้พลังงานสะอาดในท้องถิ่นยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น กรณีศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการลงทุนและพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังมีจุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ในเรื่องการตรวจสอบผู้ให้บริการโทรคมนาคมในปีที่ผ่านมา คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าตรวจสอบการควบรวมกิจการของบริษัทโทรคมนาคมรายใหญ่สองแห่ง ซึ่งถูกมองว่าอาจสร้างการผูกขาดและกระทบต่อผู้บริโภค และเรื่องการตรวจสอบธุรกิจค้าปลีกมีกรณีบริษัทค้าปลีกรายใหญ่กำหนดเงื่อนไขกับผู้ผลิตสินค้าให้ขายเฉพาะในห้างของตน ซึ่งอาจเข้าข่ายการกีดกันคู่แข่ง กฎหมายฉบับนี้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีความเป็นธรรมและโปร่งใส

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในการเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับ COVID-19 ในปี พ.ศ. 2563⁶⁴

เหตุในคดีนี้เกิดจากที่นพวรรณได้แชร์ข้อความพร้อมภาพจากสื่อไทยรัฐ ลงในกลุ่มในเฟซบุ๊ก “ตลาดนัดคนเมืองน่าน” เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2563 โดยมีข้อความระบุว่ามีการตรวจพบเชื้อไวรัสตัวใหม่ชื่อ H3N2 จากกู้อัน ประเทศจีน ในกลุ่มผู้เดินทางเข้ามายังสนามบินเชียงใหม่ จำนวน 3 ราย ซึ่งได้ถูกนำตัวไปรักษาในโรงพยาบาลแล้ว จึงขอให้ระมัดระวังโรคภัยร้ายแรงนี้ โดยควรจัดเตรียมหน้ากากอนามัยพกพาติดตัวไปด้วย รวมทั้งมีข้อเสนอแนะการป้องกันโรคที่อ้างว่ามาจากกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงดังกล่าว นพวรรณระบุว่าเธอได้พบข้อมูลดังกล่าวในเฟซบุ๊กของเพื่อนรายหนึ่งที่แจ้งเตือนการระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ มาที่จังหวัดเชียงใหม่ เธอเห็นว่าผู้โพสต์มีความน่าเชื่อถือ และมีคนแชร์ไปจำนวนมากแล้ว ไม่ได้คิดว่าเป็นข่าวปลอม จึงได้คัดลอกข้อความพร้อมภาพไปโพสต์ต่อในลักษณะดังกล่าว ไม่ได้เป็นผู้คิดข้อความขึ้นเอง

ต่อมา เธอได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่รู้จักกัน ประสานขอให้เดินทางเข้าไปพบที่สถานีตำรวจ อ้างว่าได้รับเรื่องมาจากกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) เกี่ยวกับข้อความที่เธอได้โพสต์ไป เป็นการเรียกเข้าไปโดยไม่มีหมายเรียก เนื่องจากตอนนั้นเธอและแฟนกำลังทำธุระอยู่ที่เชียงใหม่ จึงแจ้งความประสงค์ขอเข้าไปพบเจ้าหน้าที่ที่สถานีตำรวจภูธรภาค 5 แทน เมื่อเข้าไปถึงจึงพบว่า มีประชาชนคนอื่นด้วยที่ถูกดำเนินคดีจากกรณีเดียวกันกับเธอ โดยในวันนั้นตำรวจจัดทำเป็นบันทึกการให้ถ้อยคำเอาไว้

ต่อมาเธอจึงถูกออกหมายเรียกจาก บก.ปอท. ทำให้เธอต้องเดินทางไปที่กรุงเทพฯ เพื่อรับทราบข้อหาในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2563 คดีดำเนินมาจน เธอถูกสั่งฟ้องต่อศาลอาญาเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 และศาลได้อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพิจารณา กำหนดหลักทรัพย์ประกัน 100,000 บาท ซึ่งเป็นเงินของผู้ถูกกล่าวหาเอง คดีนี้มีการสืบพยานไปเมื่อวันที่ 15-17 มีนาคม พ.ศ. 2565 ก่อนศาลนัดฟังคำพิพากษาในวันนี้

⁶⁴ ทีแอลเอชอาร์. (2566). สัปดาห์ 8 เดือน คดี พ.ร.บ.คอมฯ ม.14 (2) แม่ค้า จ.น่าน เหตุ แชร์เฟกนิวส์ข่าวเจอคนติดเชื้อโควิดที่สนามบินเชียงใหม่ช่วง ปี 63 จำเลยระบุสูญทั้งรายได้-จิตใจบอบช้ำหนัก, สืบค้น

จาก <https://tlhr2014.com/archives/42678>

สำหรับคำพิพากษาในคดี ศาลพิเคราะห์ว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามคำฟ้องของโจทก์ว่าจำเลยเป็นเจ้าของบัญชีเฟซบุ๊กดังกล่าว และได้ทำการโพสต์ข้อความที่ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2563 โดยคดีมีปัญหาคือต้องวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ คดีนี้มีผู้ร้องทุกข์คือ ปิยะวัฒน์ ศิลปรัศมี ดำรงตำแหน่งฝ่ายกฎหมายของกระทรวงสาธารณสุข ให้การว่า ตนได้รับหนังสือจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเกี่ยวกับการลงข้อความของจำเลย ต่อมาผู้อำนวยการได้สั่งให้สอบสวน เมื่อทำการสอบถามไปยังกรมควบคุมโรค ไม่พบข้อเท็จจริงตามที่จำเลยโพสต์ ไม่ปรากฏว่ามีผู้ติดเชื้อ ข้อความและภาพมีความขัดแย้งกัน รวมไปถึงกระทรวงสาธารณสุขไม่ได้แจ้งเตือนตามที่ทางจำเลยกล่าวอ้าง

ด้าน โสภณ เอี่ยมศิริถาวร รองอธิบดีกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้ดูข้อความของจำเลยแล้ว พบว่ามีส่วนที่จริงและไม่จริง โดยเชื้อไวรัส H3N2 นั้นไม่ใช่เชื้อไวรัสโคโรนา แต่เป็นเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ มีอัตราการตายเพียงแค่น้อยถึง 1 เปอร์เซ็นต์ ที่บอกว่าพบการติดเชื่อนั้นเป็นกรณีที่สนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งไม่ใช่เกิดกับคนไทย แต่เป็นชาวต่างชาติ ยังไม่ได้ประกาศมาตรการเป็นระดับ 3 ส่วนการดื่มน้ำก็ไม่ได้มีข้อมูลรองรับว่าช่วยในการป้องกันโรค แต่ก็เป็นการดีกับร่างกาย ไม่ใช่เหตุผลทางการแพทย์ การเดินทางไปที่ไหนแน่นอนก็สมควรแล้วที่ต้องใส่หน้ากาก พยานยังตอบนายถามค้านว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้ตีพิมพ์ข่าวว่า พบการระบาดของเชื้อไวรัส H3N2 และเชื้ออื่น ๆ คนทั่วไปไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นเชื้อไวรัสโควิดหรือไม่ พยานไม่รู้หนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวได้ข้อมูลมาจากที่ใด

การที่จำเลยลงข้อมูล อ้างว่าไม่มีเจตนา เป็นการเตือนนั้นไม่ได้มีการเอาข้อมูลจากทางกระทรวงสาธารณสุขมากล่าวอ้าง อ้างว่าคัดลอกมาจากบัญชีเฟซบุ๊กอื่น ซึ่งข้อความดังกล่าวไม่เป็นจริง แม้ว่าจะเป็นการกระตุ้นให้คนระมัดระวัง แต่ก็ก่อให้เกิดความหวาดระแวง สร้างความตื่นตระหนก ก่อความกังวล เมื่อมีคนส่งต่อข้อมูลย่อมกระทบกับความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าจำเลยมีจุดมุ่งหมายหรือไม่ พยานโจทก์ปาก กรุง ชูเดช ซึ่งเป็นประชาชนที่เห็นโพสต์ก็ให้การว่า ตนรู้สึกตกใจเมื่อเห็นข้อความของจำเลย

ในส่วนโทรศัพท์มือถือของจำเลย ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าจำเลยใช้ในการกระทำความผิดอย่างไร ตรวจสอบไม่ได้ ไม่มีข้อมูล จึงไม่ยึดเป็นของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิดให้ส่งคืนจำเลย โดย

ศาลได้พิพากษาว่า จำเลยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (2) ลงโทษจำคุก 1 ปี โดยไม่รอลงอาญา แต่จำเลยให้การเป็นประโยชน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 สมควรลดโทษให้ 1 ใน 3 เหลือจำคุก 8 เดือน

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ต่อการประท้วงในประเทศไทย

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ.ไซเบอร์) ได้มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดการประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงและการปกป้องสิทธิพื้นฐานของพลเมือง

ในบริบทของการประท้วงในปี พ.ศ. 2563 กลุ่มผู้ชุมนุมได้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูลและข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญและการยุบสภา อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐได้ใช้พระราชบัญญัติไซเบอร์ในการดำเนินการตรวจสอบและปิดกั้นข้อมูลที่พวกเขามองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ตัวอย่างเช่น การปิดกั้นเว็บไซต์และการลบโพสต์ในโซเชียลมีเดียที่เกี่ยวข้องกับการประท้วง ซึ่งมีการอ้างอิงถึงพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อสนับสนุนการกระทำดังกล่าวซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติไซเบอร์ในบริบทนี้มีหลายประการ

ประการแรกคือ การตีความคำว่า "ภัยคุกคามต่อความมั่นคง" อย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถใช้ดุลพินิจในการดำเนินการตรวจสอบข้อมูลได้อย่างอิสระและอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของประชาชน ในขณะเดียวกัน สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก็ถูกจำกัดลง ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและมีความสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองและสังคม

ประการที่สองคือ การขาดความโปร่งใสในการดำเนินการของรัฐ การที่ประชาชนไม่ทราบถึงเหตุผลและวิธีการในการบังคับใช้กฎหมายทำให้เกิดความวิตกกังวลและไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการตรวจสอบของรัฐ อีกทั้งยังมีความกังวลเกี่ยวกับการใช้กฎหมายในทางที่อาจไม่ถูกต้องหรืออาจเกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิด ซึ่งสามารถนำไปสู่การกดขี่และควบคุมข้อมูลที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ การบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวนี้นี้ในช่วงเวลานี้ยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มธุรกิจและสื่อสารมวลชน การปิดกั้น

ข้อมูลข่าวสารทำให้สื่อไม่สามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบและนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพได้ และยังทำให้ธุรกิจที่พึ่งพาข้อมูลออนไลน์ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด เป็นต้น

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในเรื่องของบริษัท เจ.ไอ.บี. คอมพิวเตอร์ กรุ๊ป จำกัด (JIB) ผู้จัดจำหน่ายคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไอทีที่ทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าที่มีการซื้อขายสินค้าออนไลน์รั่วไหล และมีความบกพร่องในการทำตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

คำสั่งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ คณะที่ 2 ที่ คจ 7/2567 เรื่อง ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด ผู้ร้องเรียน ตามรายชื่อผู้ร้องแนบท้าย จำนวน 23 ราย ผู้ถูกร้องเรียน บริษัท เจ.ไอ.บี. คอมพิวเตอร์ กรุ๊ป จำกัด

เรื่องร้องเรียนนี้สรุปความได้ว่า ผู้ร้องเรียนเป็นลูกค้าที่ทำการซื้อขายสินค้ากับ บริษัท เจ.ไอ.บี. คอมพิวเตอร์ กรุ๊ป จำกัด (“ผู้ถูกร้องเรียน”) ผ่านช่องทางออนไลน์ในช่วงระยะเวลานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึง พ.ศ. 2567 เรื่องร้องเรียนนี้สรุปความได้ว่า ผู้ร้องเรียนเป็นลูกค้าที่ทำการซื้อขายสินค้ากับ บริษัท เจ.ไอ.บี. คอมพิวเตอร์ กรุ๊ป จำกัด (“ผู้ถูกร้องเรียน”) ผ่านช่องทางออนไลน์ในช่วงระยะเวลานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 จนถึง พ.ศ. 2567

ต่อมามีบุคคลแอบอ้างเป็นพนักงานของผู้ถูกร้องเรียนติดต่อเข้ามาแจ้งรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องเรียนได้แก่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ หมายเลขคำสั่งซื้อ สินค้าที่ซื้อ และจำนวนมูลค่าของสินค้าที่ซื้อ ส่งผลให้ผู้ร้องเรียนหลงเชื่อจนทำให้เกิดความเสียหาย จึงได้ยื่นร้องเรียนมายังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ผู้ถูกร้องเรียนถือเป็น “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ตามมาตรา 6 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เนื่องจากผู้ถูกร้องเรียนเป็นนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ เก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าที่ทำการซื้อขายสินค้ากับผู้ถูกร้องเรียน

ดังนั้น ผู้ถูกร้องเรียนในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีหน้าที่ตามกฎหมาย ตามมาตรา 37 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กรณี JIB มีการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (กฎหมาย PDPA) ก่อนที่ ‘คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ’ คณะที่ 2 จะมีคำสั่งปรับ JIB เป็นเงินรวม 7 ล้านบาท พร้อมทั้งให้ไปปรับปรุงแก้ไขมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย เพื่อป้องกันไม่ให้ ‘ข้อมูลส่วนบุคคล’ ของลูกค้ารั่วไหลซ้ำอีก!

กรณีดำเนินการทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล คำพิพากษาศาลจังหวัดภูเก็ตหมายเลขดำที่ ๑751/2566 เลขแดงที่ 1087/2566 เมื่อวันที่ 31 ต.ค. 66 และคำพิพากษาศาลจังหวัดภูเก็ต หมายเลขดำที่ ๑870/2566 เลขแดงที่ ๑1145/2566 เมื่อวันที่ 14 พ.ย. 66 ศาลจังหวัดภูเก็ตมีคำพิพากษาให้มีความผิดตามหลายฉบับ รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กรณีเดียวผิดกฎหมายหลายบท ลงโทษจำคุกผู้ต้องหาแล้ว 2 ราย โทษจำคุก 2 ปี ไม่รอลงอาญา ด้วยพิจารณาเห็นว่าการนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นไปขายทำให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างร้ายแรง ทั้งยังส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นเป็นวงกว้าง และเป็นการสนับสนุนให้กลุ่มมิจฉาชีพนำข้อมูลดังกล่าวไปกระทำความผิดอื่นอีก พฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องร้ายแรงแม้จำเลยไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อนก็ไม่มีเหตุที่จะรอลงโทษจำคุก

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ในเรื่องการปราบปรามซิมไร้ตัวตนและบัญชีม้า พระราชกำหนดปราบปรามอาชญากรรมออนไลน์มีผลใช้แล้ว

ทั้งนี้ ดีอีเอส ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงาน กสทช. ธนาครแห่งประเทศไทย สมาคมธนาครไทย สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) และผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือ หรือเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานส่วนช่องทางสำหรับให้ประชาชนผู้เดือดร้อนแจ้งเรื่อง หลังจากนั้น DES จะนำเสนอนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำหนดแนวทางรายละเอียดต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามที่ได้หารือกันในวันนี้ต่อไป โดยให้สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทำหน้าที่หน่วยธุรการของคณะกรรมการดังกล่าว โดยปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ

ร่วมกับข้าราชการจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ช่วยเหลือการร่วมด้วย

เมื่อพระราชกำหนดปราบอาชญากรรมออนไลน์ประกาศใช้แล้ว ผู้เสียหายสามารถแจ้งธนาคารระดับบัญชีม้าได้ทันที ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลผลักดันออกมาเพื่อแก้ไขปัญหาการหลอกลวงทางออนไลน์ และปัญหาอาชญากรรมทางออนไลน์ทั้งหมด คาดว่าปัญหาจะลดลงอย่างแน่นอนสำหรับบทลงโทษสูงสุดของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมออนไลน์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2-5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ถึง 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁶⁵

กรณีการหลอกลวงลงทุนออนไลน์ (Investment Scam) มีการใช้บัญชีม้าและเว็บไซต์ปลอมเพื่อหลอกให้เหยื่อลงทุนในธุรกิจที่ไม่มีอยู่จริง พระราชกำหนดนี้ช่วยให้ตำรวจสามารถระดับบัญชีต้องสงสัยและติดตามเส้นทางการเงินได้รวดเร็วขึ้น รวมถึงกรณีการโจมตีด้วย Ransomware ซึ่งบริษัทเอกชนหลายแห่งในประเทศไทยถูกโจมตีด้วย Ransomware โดยพระราชกำหนดนี้ช่วยให้สามารถประสานงานกับผู้ให้บริการระบบคลาวด์และเครือข่ายเพื่อสกัดกั้นและบรรเทาผลกระทบได้ทันทั่วทั้งที่ และการใช้บัญชีม้าในธุรกรรมผิดกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การใช้บัญชีธนาคารที่เปิดโดยบุคคลที่ไม่รู้เท่าทันในการโอนเงินผิดกฎหมาย พระราชกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบและระดับบัญชีที่มีพฤติกรรมผิดปกติ

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564

บริบทของพระราชบัญญัติ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมและกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ และกิจการด้านวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคมในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ยุติธรรม และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์หลักของกฎหมาย เพื่อกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่อย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์สาธารณะ ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในกิจการโทรคมนาคม ปกป้องสิทธิผู้บริโภคในการสื่อสาร และสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการกำกับดูแล

⁶⁵ สมาคมธนาคารไทย (The Thai Bankers' Association). (2566). **ชิมผี-บัญชีม้า โดนแน่!!! พ.ร.ก.ปราบอาชญากรรมออนไลน์มีผลใช้แล้ว**, สืบค้นจาก <https://www.tba.or.th/online-crime-prevention-act/>

ทั้งนี้ มีกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง การจัดสรรคลื่นความถี่ 5G ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้จัดสรรคลื่นความถี่สำหรับการพัฒนาระบบ 5G โดยผ่านกระบวนการประมูลคลื่นความถี่ที่โปร่งใสและเปิดกว้าง พระราชบัญญัตินี้ถูกนำมาใช้เพื่อกำกับดูแลขั้นตอนการประมูลให้เป็นธรรม และป้องกันการผูกขาดในตลาดโทรคมนาคม ผลลัพธ์คือการเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัล รวมถึงกรณีศึกษาเรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภคในบริการโทรคมนาคม ในการออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อบังคับให้ผู้ให้บริการโทรคมนาคมเปิดเผยข้อมูลการคิดค่าบริการอย่างชัดเจน และต้องแก้ไขปัญหาคูณภาพบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น การชดเชยกรณีสัญญาณล่มหรือความเร็วอินเทอร์เน็ตต่ำกว่าที่โฆษณา และกรณีศึกษาในเรื่อง การควบคุมเนื้อหาผ่านวิทยุและโทรทัศน์ โดยในปีเดียวกัน มีกรณีศึกษาการร้องเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในรายการโทรทัศน์และสื่อออนไลน์ พระราชบัญญัตินี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อกำกับดูแลและกำหนดบทลงโทษสำหรับการเผยแพร่เนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย

กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ในเรื่อง แอปพลิเคชัน “ทางรัฐ”

แอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” คือ แพลตฟอร์มที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับไลฟ์สไตล์ของประชาชนในยุคการสื่อสารไร้สายความเร็วสูง โดยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบริการจากทางภาครัฐได้อย่างง่ายดายผ่าน การสัมผัสแค่ปลายนิ้ว แอปทางรัฐนี้ได้รับการพัฒนาร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. กรมการปกครอง สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานประกันสังคม และ บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ทั้งนี้ แอปทางรัฐมาพร้อมบริการต่าง ๆ มากมาย ณ ปัจจุบัน มีบริการมากกว่า 30 บริการที่พร้อมให้บริการแก่ประชาชน อาทิเช่น สิทธิประกันสังคม สิทธิหลักประกันสุขภาพ ข้อมูลเครดิตบูโร เงินอุดหนุนเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด หนังสือรับรองผลการทดสอบ O-Net ตรวจสอบทะเบียนราษฎร์ ตรวจสอบใบสั่งจราจรและชำระค่าปรับ ตรวจสอบเงินสะสม กบข. ตรวจสอบสิทธิรักษาพยาบาล รวมถึงบริการค่าน้ำและค่าไฟที่สามารถชำระผ่าน QR Code อีกทั้งยังมีแผนในอนาคตที่จะพัฒนาบริการอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อครอบคลุมการเข้าถึงของประชาชนมากกว่า 100 บริการ ทำให้ศูนย์รวมบริการภาครัฐเป็นที่สำคัญที่สุดใน

การให้บริการแก่ประชาชนที่เบ็ดเสร็จและสะดวกสบาย 24 ชั่วโมงโดยทางรัฐบาลมุ่งมั่นและสร้างสรรค์ การให้บริการที่ดีให้แก่ประชาชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เพื่อให้ได้รับการยอมรับในระดับสากล ตามผล การจัดอันดับล่าสุด รัฐบาลดิจิทัลของไทยอยู่ที่อันดับ 57 จาก 193 ประเทศในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีความคืบหน้าเมื่อเทียบกับอันดับในปี พ.ศ. 2561 และ พ.ศ. 2559 ที่อยู่ที่อันดับ 73 และ 77 ตามลำดับ ดังนั้น เป็นการพัฒนาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้⁶⁶

ท้ายที่สุดแล้วการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงบริการหน่วยงานรัฐได้ดียิ่งขึ้น ถือเป็นเรื่อง สำคัญที่หน่วยงานราชการต้องดำเนินการด้วยความเร่งด่วน เพราะยังมีประชาชนอีกมากที่ไม่สามารถ เข้าถึงบริการของหน่วยงานราชการได้ อีกทั้งปัญหาในการเข้ารับบริการของหน่วยรัฐที่ประชาชนหลายคน แจ้ง ซึ่งทางราชการเองก็ไม่นิ่งนอนใจ พยายามปรับปรุงระบบ และรูปแบบการให้บริการแก่ประชาชนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมกับออกพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องการ ยกระดับการบริการหน่วยงานรัฐให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เป็นต้น

ทั้งนี้ การพัฒนาและให้บริการ “แอปพลิเคชัน ทางรัฐ” ตามนโยบายเพื่อประชาชนนั้น เป็นการดำเนินการกิจสาธารณะและการใช้อำนาจรัฐที่ สพร. ได้รับมอบตามกฎหมายและกฎระเบียบ ดังต่อไปนี้

1.1 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561

มาตรา 6

⁶⁶ Ditto Intelligence. (2566). แอปทางรัฐคืออะไร? แอปที่รวบรวมบริการจากทางรัฐ, <https://www.dittothailand.com/ditto/news/gov-what-is-government-app/>

1.2 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มาตรา 10⁶⁷ 11 12 13 14 16 17 และ 18⁶⁸

อย่างไรก็ดี ยังมีโครงการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน (GDX: Government Data Exchange) หน่วยงานรัฐหลายแห่งนำระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันมาใช้ เช่น กรมสรรพากร และกรมการปกครองที่เชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนราษฎร์และรายได้ เพื่อใช้ในการคำนวณภาษีอัตโนมัติ ซึ่งช่วยลดเวลาที่ประชาชนต้องติดต่อหลายหน่วยงานและลดข้อผิดพลาดจากการกรอกข้อมูลซ้ำ ทั้งยังมีกรณีศึกษาในเรื่องของระบบการยื่นคำร้องออนไลน์ การพัฒนาระบบ e-Service เช่น การยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองผ่านระบบออนไลน์ (e-Government) ของกรมธุรกิจการค้า ทำให้เพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชน ลดต้นทุนการเดินทาง และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และกรณีศึกษาในเรื่อง โครงการ "Open Government Data" การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ เช่น ฐานข้อมูลเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐ หรือข้อมูลด้านสาธารณสุขผ่านเว็บไซต์ data.go.th เพื่อช่วยสนับสนุนการวิจัย การวางแผนธุรกิจ และการติดตามการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส รวมทั้งกรณีศึกษาในเรื่องการใช้เทคโนโลยี AI และ Chatbot ในบริการภาครัฐ ระบบ "ถุงเงินประชาชน" ที่ช่วยประชาชนตรวจสอบสิทธิ์และรับบริการผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งช่วยลดเวลารอคอย เพิ่มความรวดเร็วในการตอบคำถาม

⁶⁷ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.2562

มาตรา 10 ให้สำนักงานทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมอบหมาย รวมทั้งรับผิดชอบงานธุรการและวิชาการของคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และให้สำนักงานดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) จัดทำร่างแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลตามแนวทางที่คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล กำหนดและร่างมาตรฐาน ข้อกำหนด และหลักเกณฑ์ตามมาตรา 7 (3) เสนอคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล..

มาตรา 18 เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชนและการดำเนินงานของ หน่วยงานของรัฐผ่านระบบดิจิทัล ให้มี

ศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐในสำนักงานทำหน้าที่ในการประสานงานให้ หน่วยงานของรัฐจัดส่งหรือเชื่อมโยงข้อมูลตาม มาตรา 17 และเปิดเผยแก่ประชาชน

⁶⁸ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2564). ประกาศความเป็นส่วนตัว (Privacy Notice) ของระบบ “แอปพลิเคชัน ทางรัฐ” พอร์ทัลกลางสำหรับให้บริการประชาชน,

<https://portal.apps.go.th/cportal/sdk/privacypolicy/index>

กรณีศึกษากฎหมายตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) ในเรื่อง ดีอี เผย 2 เดือน ปิดแพลตฟอร์ม “โครงการเติมเงิน 10,000 บาท” ปลอม 312 บัญชี เร่งเอาผิด “โจรออนไลน์” สร้างข้อมูลเท็จ ย้ำ ปชช. อย่าเชื่อ-แชร์ ข่าวปลอม

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti Fake New Center หรือ AFNC) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินสถานการณ์การกระทำที่เข้าข่ายการก่ออาชญากรรมออนไลน์ พบว่า ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม - 30 กันยายน พ.ศ. 2567 ได้ดำเนินการประสานปิดกั้นแพลตฟอร์ม “ทางรัฐ” และ โครงการเติมเงิน 10,000 บาท ปลอมแล้ว 312 บัญชี โดยแบ่งเป็นบัญชี Facebook จำนวน 297 บัญชี และบัญชี Tiktok จำนวน 15 บัญชี พร้อมเฝ้าระวังการทำความผิดอย่างต่อเนื่อง⁶⁹ ขณะเดียวกันยังพบว่า มีฉวยใช้วิธีการหลอกลวงประชาชน ส่งข่าวปลอม และข้อมูลอันเป็นเท็จ และบิดเบือน โดยแอบอ้างโครงการเติมเงิน 10,000 บาท ของรัฐบาล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเติมเงินให้กับประชาชนกลุ่มเปราะบางที่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และบัตรประจำตัวผู้พิการอยู่อย่างต่อเนื่อง ล่าสุดพบกรณีข่าวปลอมที่ได้รับความสนใจ และมีการส่งต่อข้อมูลเป็นจำนวนมาก อาทิ เช่น กรณีผู้พิการที่ทำบัตรผู้พิการหลัง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จะไม่ได้รับสิทธิเงินดิจิทัล 10,000 บาท และรัฐบาลเปิดให้ลงทะเบียนเงินดิจิทัลวอลเล็ตใหม่ สำหรับคนที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนสามารถลงทะเบียนได้ที่ ธ.ออมสิน ธกส. และกรุงไทย เป็นต้น สำหรับข่าวปลอมดังกล่าวข้างต้น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าทั้งหมดเป็นข้อมูลเท็จ โดยประเด็นเรื่องของสิทธิผู้พิการในโครงการเติมเงิน 10,000 บาท กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้ขยายเวลาลงทะเบียนให้กับคนพิการทุกคนทั่วประเทศ จนถึงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2567 โดยเพื่อให้ผู้พิการทุกคนได้รับสิทธิในการรับเงิน 10,000 บาท ในส่วนการเปิดให้ประชาชนทั่วไปลงทะเบียนใหม่ในโครงการลงทะเบียนเงินดิจิทัลวอลเล็ต ขณะนี้รัฐบาลยังไม่ได้มีการเปิดให้ลงทะเบียนเพิ่มเติมผ่านธนาคารของรัฐแต่อย่างใด

⁶⁹ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). ดีอี เผย 2 เดือน ปิดแพลตฟอร์ม “โครงการเติมเงิน 10,000 บาท” ปลอม 312 บัญชี เร่งเอาผิด “โจรออนไลน์” สร้างข้อมูลเท็จ ย้ำ ปชช. อย่าเชื่อ-แชร์ ข่าวปลอม, สืบค้นจาก <https://www.mdes.go.th/news/detail/8730>

อย่างไรก็ตาม ยังมีกรณีศึกษาโครงการพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Net Pracharat) เพื่อขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตสู่พื้นที่ชนบท เพิ่มการเข้าถึงของประชาชน รวมทั้งกรณีศึกษา การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายดิจิทัล เช่น การออกกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการส่งเสริม e-Government และในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงดิจิทัลฯ ได้สร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจดิจิทัล อาเซียน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สกุลพงษ์ ตรีสมพงษ์ และพัชรวรรณ นุชประยูร (2563).⁷⁰ ศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับเนื้อหาดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแม้จะมีอยู่หลายฉบับแต่ก็ขาดความเหมาะสม เนื่องจากไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อนำมาใช้บังคับแก่กรณีผู้บริโภคเนื้อหาดิจิทัลโดยเฉพาะจึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค

นิกร โภคอุดม และสุนทรทิพย์ ทินาภรณ์ (2564).⁷¹ ศึกษาเรื่อง กฎหมายดิจิทัลในประเทศไทย โดยที่ในประเทศไทยที่ได้มีการปรับปรุงและกำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีที่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งด้านความบันเทิง การศึกษา การทำงาน ระบบการเงินและเศรษฐกิจ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล และยกคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกัน และปรับวิธีการทำงานและการให้บริการของภาครัฐด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล แต่การพัฒนาเฉพาะเทคโนโลยีด้านดิจิทัลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและภาคธุรกิจได้ ประเทศไทยจึงได้มีการปรับปรุงและกำหนดกฎระเบียบและกติกาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

⁷⁰ สกุลพงษ์ ตรีสมพงษ์ และพัชรวรรณ นุชประยูร (2563) การพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับเนื้อหาดิจิทัล, วารสารรัชต์ภาคย์, 15(41): 27-45.

⁷¹ นิกร โภคอุดม และสุนทรทิพย์ ทินาภรณ์ (2564) กฎหมายดิจิทัลในประเทศไทย, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 15(2): 116-125.

เศรษฐกิจให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการใช้ประโยชน์ในภาคเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการทำธุรกรรมออนไลน์ ด้วยการสร้างความมั่นคง ปลอดภัยของระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองผู้บริโภค

กริพัฒน์ แก้วตาธนวัดนา (2561).⁷² ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทยเป็นกลไกประการสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภารกิจของรัฐผ่านการนำเสนอข้อเท็จจริงและการแสดงความคิดเห็นของสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ การจำกัดเสรีของสื่อสารมวลชนมิได้เท่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดกรอบอำนาจแห่งองค์กรของรัฐไว้ สิ่งสำคัญ คือการหาความสมดุลของการจำกัดเสรีภาพของสื่อสารมวลชน เพราะสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือเสรีภาพของสื่อสารมวลชนยังคงเป็นหลักสำคัญเพื่อบริหารจัดการสังคมให้เป็นไปโดยผาสุก ดังนั้น สื่อสารมวลชนต้องพัฒนาตนเองในด้านศักยภาพ ความรู้ความเชี่ยวชาญ รวมถึงความเข้มแข็ง รวมถึงเจตนารมณ์ที่จะตีแผ่ข้อเท็จจริงที่แสดงความคิดเห็นของประชาชนตลอดจนจิตสำนึกในการหวงแหน ปกป้องเสรีภาพของประชาชนเอง เพื่อให้รัฐและประชาชน สามารถมีปฏิสัมพันธ์ในการติดต่อร่วมมือบริหารจัดการสังคมไทยให้ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอด

วรรณวิภา พัวศิริ (2558).⁷³ ศึกษาเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัล กับการแทรกแซงทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ร่างพระราชบัญญัติชุดเศรษฐกิจดิจิทัลนี้ มีปัญหาหลายอย่าง ทั้งทางด้านถ้อยคำและเนื้อหาในร่างพระราชบัญญัติ จนทำให้หลายฝ่ายเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจได้ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นกฎหมายด้านความมั่นคงที่อาจถูกแทรกแซงจากฝั่งการเมืองและอาจทำให้ผู้ลงทุนหลายรายหวาดกลัวที่จะทำธุรกิจในประเทศไทยได้ นอกจากนั้น ร่างพระราชบัญญัติบางฉบับยังมีข้อความและเนื้อหาที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมถึงสื่อมวลชน และให้อำนาจแก่ภาครัฐ

⁷² กริพัฒน์ แก้วตาธนวัดนา (2561) นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อสารมวลชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทย, วารสารสหวิทยาการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 7(1): 118-130.

⁷³ วรรณวิภา พัวศิริ (2558) ร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัล กับการแทรกแซงทางการเมือง, วารสารพระปกเกล้า, 13(3): 30-58.

มากจนเกินไปโดยไม่ต้องขออำนาจศาลยึดอายัดทรัพย์สินและเข้าถึงข้อมูลตามธรรมเนียมปฏิบัติปกติของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติร่างพระราชบัญญัติชุดนี้ทั้งหมดแล้ว นักวิชาการและประชาชนบางกลุ่มก็ได้แสดงความไม่เห็นด้วย รวมทั้งยื่นจดหมายคัดค้านการออกกฎหมายชุดเศรษฐกิจดิจิทัลนี้ ทำให้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความผิดพลาดของร่างพระราชบัญญัติชุดนี้ จึงได้มีคำสั่งให้แก้ไขร่างพระราชบัญญัติชุดเศรษฐกิจดิจิทัลทั้งหมด ทำให้ร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัลอยู่ในชั้นกฤษฎีกาเพื่อทำการตรวจสอบและแก้ไข บทความนี้จึงต้องการวิเคราะห์ถึงปัญหาของร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัลที่กำลังถูกพิจารณาอยู่ในชั้นกฤษฎีการวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขด้วย เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่จะได้จากพระราชบัญญัติกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัล

Martina Eckardt (2024).⁷⁴ ศึกษาเรื่อง กฎหมายดิจิทัลของสหภาพยุโรปและเศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล—การตรวจสอบวิวัฒนาการร่วมของกฎหมายและเทคโนโลยี (EU digital law and the digital platform economy—an inquiry into the co-evolution of law and technology) อันเกี่ยวกับนโยบายดิจิทัลของสหภาพยุโรปในปัจจุบันที่มีความทะเยอทะยานในการควบคุมเศรษฐกิจดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ในตลาดหลายด้าน โดยเฉพาะการใช้อำนาจเหนือตลาดในทางที่ผิด ส่งผลให้การแข่งขันและนวัตกรรมลดลง บทความนี้นำเสนอแนวทางวิวัฒนาการของการพัฒนากฎหมายและเทคโนโลยีร่วมกัน โดยใช้โครงสร้างทางปัญญาและผลกระทบด้านความมั่นคงเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ จากนั้นจึงประยุกต์ใช้กับวิวัฒนาการของกฎหมายสหภาพยุโรป โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงจากการผูกขาดโทรคมนาคมไปสู่เศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านความมั่นคงและโครงสร้างทางปัญญาร่วมกันเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของการวิวัฒนาการร่วมกันของกฎหมายและเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของเศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลในปัจจุบัน และผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดจากการมีอำนาจเหนือตลาดของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มหลัก ถือเป็นปัจจัยที่ตัดสินในกระบวนการวิวัฒนาการร่วมกันของกฎหมายและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การวิจัย

⁷⁴ Martina Eckardt , ‘EU digital law and the digital platform economy—an inquiry into the co-evolution of law and technology’, (Review of Evolutionary Political Economy Andr ssy University Budapest 2024) 24-25.

เพิ่มเติมทั้งในด้านทฤษฎีและเชิงประจักษ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อปรับปรุงแนวทางเพราะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอาจส่งผลกระทบต่อระบบกฎหมายในหลายๆ ด้าน เช่น กฎหมายแรงงาน ซึ่งต้องการการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจผลกระทบเหล่านี้อย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงเทคโนโลยีที่มีลักษณะเดียวกันซึ่งใช้ในเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน

Star Messi และ Muskan Rasool (2025)⁷⁵ ศึกษาเรื่อง การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมทางการเงินในรูปแบบของการหลอกลวงสินทรัพย์ดิจิทัล: ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (The Rise of Financial Crime in Digital Asset Scams: Insights from Law Enforcement Interviews) ซึ่งเป็นการตรวจสอบการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมทางการเงินในเรื่องการฉ้อโกงสินทรัพย์ดิจิทัลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการบังคับใช้กฎหมายที่เชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมไซเบอร์และการสอบสวนการฉ้อโกงทางการเงิน การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเผยให้เห็นว่าลักษณะการกระจายอำนาจของสกุลเงินดิจิทัลนำไปสู่ความท้าทายที่สำคัญในการติดตามและดำเนินคดีกับอาชญากร หลายคนดำเนินการในหลายเขตอำนาจศาล ทำให้ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น แต่บ่อยครั้งยากเนื่องจากกฎระเบียบที่ไม่สอดคล้องกันทำให้ความพยายามในการสืบสวนซับซ้อนขึ้น ส่งผลให้อาชญากรสามารถฟอกเงินที่ถูกลักขโมยได้ ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต้องเผชิญกับความยากลำบากในการสืบสวนการฉ้อโกงสินทรัพย์ดิจิทัลเนื่องจากลักษณะการกระจายอำนาจของเทคโนโลยีบล็อกเชน หากไม่มีการร่วมมือระหว่างประเทศและกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐาน นักต้มตุ๋นจะยังคงใช้ประโยชน์จากจุดอ่อนของระบบ ทำให้นักลงทุนเสี่ยงต่อการสูญเสียทางการเงินอย่างมาก

หนึ่งในความท้าทายหลักในการต่อสู้กับการฉ้อโกงสกุลเงินดิจิทัลคือความไม่สอดคล้องกันของกรอบกฎระเบียบระหว่างเขตอำนาจศาลต่าง ๆ บางประเทศได้ใช้มาตรการที่เข้มงวด ในขณะที่บางประเทศมีการกำกับดูแลน้อยหรือไม่มีเลย ทำให้อาชญากรสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระ การขาดการควบคุมที่เป็นศูนย์กลางในด้านการเงินแบบกระจายอำนาจ (DeFi) ยังทำให้ความพยายามในการบังคับใช้กฎหมายซับซ้อนขึ้น เนื่องจากไม่มีคนกลางที่ต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดการฉ้อโกง นอกจากนี้

⁷⁵Star Messi and Muskan Rasool, 'The Rise of Financial Crime in Digital Asset Scams: Insights from Law Enforcement Interviews', (Research University of Advancing Technology 2025) 6-7.

นักต้มตุ๋นยังใช้สื่อสังคมออนไลน์และการตลาดผ่านผู้มีอิทธิพลเพื่อเผยแพร่โอกาสการลงทุนที่ ดังนั้น เพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามเหล่านี้ ผู้กำกับดูแลจะต้องนำนโยบายที่เข้มงวดมากขึ้นมาใช้ในการส่งเสริมสกุลเงินดิจิทัล บังคับใช้ข้อกำหนดความโปร่งใสสำหรับโครงการสินทรัพย์ดิจิทัล และพัฒนาเครื่องมือเพื่อติดตามและกู้คืนเงินที่ถูกขโมย แม้จะมีความท้าทาย แต่ก็มีแนวโน้มที่น่าสนใจในการป้องกันและสอบสวนการฉ้อโกง บริษัทวิเคราะห์บล็อกเชนกำลังพัฒนาเครื่องมือที่ซับซ้อนเพื่อติดตามธุรกรรมที่ผิดกฎหมายและระบุรูปแบบที่น่าสงสัยในแบบเรียลไทม์ ปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ของเครื่องจักรถูกนำมาใช้ในระบบรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์เพื่อตรวจจับการกระทำที่ฉ้อโกงก่อนที่จะลุกลาม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกำลังเพิ่มความสามารถของตนโดยการร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านบล็อกเชน สถาบันการเงินและผู้กำกับดูแลระหว่างประเทศเพื่อแบ่งปันข้อมูลข่าวกรองและประสานการบังคับใช้กฎหมายทั้งการสร้างความตระหนักของสาธารณชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการลดผลกระทบของการฉ้อโกงเนื่องจากนักลงทุนที่ได้รับข้อมูลมีโอกาสน้อยที่จะถูกหลอกลวง โดยการให้ความรู้ผู้ใช้เกี่ยวกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล ส่งเสริมการปฏิบัติกระเป๋าสตางค์ที่ปลอดภัย และสนับสนุนให้ทำความเข้าใจอย่างละเอียดก่อนลงทุน ชุมชนคริปโทสามารถมีบทบาทสำคัญในการลดอาชญากรรมทางการเงินได้

Benjamin Koch (2025)⁷⁶ ศึกษาเรื่อง อธิปไตยทางดิจิทัลและการไหลเวียนข้อมูลข้ามพรมแดน: ความท้าทายด้านเศรษฐกิจมหภาคและการกำหนดรูปร่างของกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Digital Sovereignty and Cross-border Data Flows: Macroeconomic Challenges and the Shaping of International Economic Law) ซึ่งเป็นการสำรวจความเชื่อมโยงที่สำคัญและเพิ่มขึ้นอย่างมากระหว่างอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลและการไหลเวียนข้อมูลข้ามพรมแดน โดยตรวจสอบผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคและผลกระทบที่ตามมาเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในช่วงการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลที่เร่งตัวขึ้น ประเทศต่างๆ กำลังพัฒนาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลผ่านกรอบการกำกับดูแลที่ควบคุมการเก็บข้อมูลในท้องถิ่น มาตรฐานความเป็นส่วนตัว และความมั่นคงทางไซเบอร์ ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่าประเทศต่างๆ มีความเข้าใจที่จะควบคุมข้อมูลมากขึ้นเพื่อเหตุผลด้านความเป็น

⁷⁶ Benjamin Koch, 'Digital Sovereignty and Cross-border Data Flows: Macroeconomic Challenges and the Shaping of International Economic Law', (Research European Central Bank 2025) 21-22.

ส่วนตัว ความมั่นคง และความเป็นอิสระเชิงกลยุทธ์ แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคและกฎหมายของการกำกับดิจิทัลที่กระจุกกระจายนั่นลึกซึ้งมาก การเก็บข้อมูลในท้องถิ่นแบบฝ่ายเดียวและรูปแบบการกำกับดูแลที่แตกต่างกันทำให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลง ลดประสิทธิภาพการค้า ขัดขวางการลงทุนจากต่างประเทศ และเสี่ยงต่อการแบ่งอินเทอร์เน็ตออกเป็นโซนที่แยกกันและไม่เข้ากันได้ - ปรากฏการณ์ที่มักถูกเรียกว่า "splinternet" นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งยังคงถูกกำหนดโดยสถาบันและหลักการจากยุคอนุาล็อก ไม่สามารถตามทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลนี้ได้ กรอบการทำงานหลายฝ่าย เช่น องค์การการค้าโลกยังคงไม่พร้อมที่จะจัดการกับความซับซ้อนและความเร็วของการกำกับดิจิทัล ในขณะเดียวกัน ข้อตกลงสองฝ่ายและระดับภูมิภาคมีเพียงการแก้ปัญหาแบบบางส่วนและมักสะท้อนถึงลำดับความสำคัญของมหาอำนาจที่โดดเด่นมากกว่าโลกที่สมดุล อย่างไรก็ตาม วิธีแก้ปัญหาไม่ใช่การปฏิเสธอำนาจอธิปไตยเพื่อสนับสนุนการลดกฎระเบียบ แต่แนวทางที่จะไปข้างหน้าขึ้นอยู่กับที่สร้างการเคารพผลประโยชน์ระดับชาติที่ชอบด้วยกฎหมาย ในขณะเดียวกันก็รักษาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของตลาดดิจิทัลระดับโลกที่เปิดกว้างและทำงานร่วมกันได้

Tareck Alsamara และ Ghazi Farouk (2024)⁷⁷ ศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายดิจิทัลอย่างมั่นคง: ความท้าทายใหม่ของปัญญาประดิษฐ์ (The Steady Development of Digital Law: New Challenges of Artificial Intelligence) บทความนี้กล่าวถึงประเด็นของการพัฒนากฎหมายดิจิทัลอย่างต่อเนื่องในด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งบางสถาบันระหว่างประเทศกำลังให้ความสนใจในด้านที่อาจเป็นอันตรายของ AI ผลการศึกษาพบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีประโยชน์ในด้านกฎหมาย เนื่องจากช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และมีบทบาทในการจัดการปัญหาดิจิทัลบางอย่าง เช่น คำพูดที่แสดงความเกลียดชังและการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในโซเชียลมีเดีย ความพยายามของสหภาพยุโรปและสภายุโรปสะท้อนถึงความตั้งใจของยุโรปในการสร้างกรอบกฎหมายสำหรับระบบปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งยังไม่มีในภูมิภาคอื่นของโลก ตัวอย่างเช่น ในระดับแอฟริกาไม่มีเอกสารทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ แม้ว่าจะมีกฎหมายดิจิทัลในแอฟริกา แต่กฎเกณฑ์เหล่านี้ยังไม่ทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบัน

⁷⁷ Tareck Alsamara and Ghazi Farouk, 'The Steady Development of Digital Law: New Challenges of Artificial Intelligence', (Journal of Ecohumanism 3(5):1096-1102 2024) 1100.

บทความยังชี้ให้เห็นว่า ไม่จำเป็นต้องรวบรวมกฎเกณฑ์ทางกฎหมายดิจิทัลในด้าน AI ไว้ในกฎหมายเดียว แต่การกระจายไปสู่สาขากฎหมายอื่นๆ สะท้อนถึงมิติหลายสาขาที่เกิดจากการใช้งานจริงของ AI และสุดท้าย ประเทศต่าง ๆ ยังต้องทำงานเพื่อออกกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม และควรร่วมมือกันในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสอดคล้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

Hamidah Mohd Seman และ Suhailah Mohamed Noor (2024).⁷⁸ ศึกษาเรื่อง การใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่มีศักยภาพมากในการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในมาเลเซีย โดยมุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้งานจริงและผลกระทบต่อการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) การเข้าถึงการศึกษาด้านดิจิทัลอย่างเท่าเทียม (Digital Inclusion) และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สอน ซึ่งบทความนี้จะชี้ให้เห็นถึงคำแนะนำและอุปสรรคในการใช้ Generative AI ในการศึกษา โดยเครื่องมือเหล่านี้มีศักยภาพอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมาเลเซีย ไม่ว่าจะเป็นการปรับการเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน การส่งเสริมความครอบคลุมการเพิ่มประสิทธิภาพของการสอนผ่านการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสม การสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ผ่านโครงการและการสร้างสรรค์เนื้อหาพร้อมกัน และการขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับผู้เรียนที่หลากหลาย เพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมรับมือกับอนาคต และการยกระดับการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษานี้ AI มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยช่วยพัฒนาวิธีการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา โดยเสนอแนะให้ทางประเทศมาเลเซียใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนานโยบาย การฝึกอบรมบุคลากร และตั้งศูนย์วิจัย AI เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา พร้อมเตรียมนักศึกษาให้พร้อมรับมือกับอนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี

⁷⁸ Hamidah Mohd Seman, Suhailah Mohamed Noor (2024), 'Embracing Artificial Intelligence as a Catalyst for Change in Reshaping Malaysian Higher Education in the Digital Era: A Literature Review', (Research Gate 2024) 633 – 643 Retrieved April 18, 2025 from https://www.researchgate.net/publication/386268161_Embracing_Artificial_Intelligence_as_a_Catalyst_for_Change_in_Reshaping_Malaysian_Higher_Education_in_the_Digital_Era_A_Literature_Review?utm_source=chatgpt.com.

Mahyuddin Daud (2022).⁷⁹ ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่อแวดวงกฎหมายในประเทศมาเลเซีย สืบเนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industrial Revolution 4.0) โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สร้างความสั่นสะเทือนต่อวงการกฎหมาย ซึ่งยังไม่ทันได้เตรียมตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว AI แตกต่างจากเทคโนโลยีที่ผ่านมา เพราะสามารถเรียนรู้และตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง โดยขึ้นอยู่กับมนุษย์ ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจของ AI มีการอธิบายถึงการที่ระบบตุลาการของมาเลเซียเริ่มนำ AI มาใช้ในการพิจารณาโทษของผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีโอกาสในการประยุกต์ใช้ AI แต่ก็ยังมีประเด็นสำคัญและความท้าทายที่ไม่สามารถมองข้ามได้ โดยเรื่องของความประมาท ความรับผิดชอบโดยปริยาย และอาชญากรรมที่อาจเกิดจากการใช้เทคโนโลยี จากการศึกษาชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ AI จะมีความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ แต่ AI ไม่ใช่นิติบุคคล และไม่สามารถรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเองได้ ดังนั้น การใช้ AI ควรจำกัดอยู่เพียงบทบาทผู้ช่วย ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจแทนมนุษย์ เพราะหากเกิดความเสียหาย เช่น อุบัติเหตุจาก AI ผู้พัฒนาและเจ้าของควรต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่โยนความผิดให้ AI โดยไม่มีผู้รับผิดชอบ โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการพัฒนา AI อย่างมีจริยธรรม ผ่านความร่วมมือระหว่างนักพัฒนา ผู้ใช้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ บทบาทของมนุษย์ในกระบวนการยุติธรรมยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรแทนที่ด้วยเทคโนโลยี แม้ AI จะพัฒนาไปมากเพียงใดก็ตาม

Ida Madieha bt. Abdul Ghani Azmi (2024).⁸⁰ ศึกษาเรื่อง บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ AI ในวิชาชีพกฎหมาย โดยเฉพาะในประเทศมาเลเซีย ซึ่งแม้ว่า AI ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพกฎหมายอย่างเป็นทางการ เช่น การว่าความหรือให้คำปรึกษาทางกฎหมายในศาล โดยบทความเปรียบเทียบกับระบบในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ พร้อมเสนอว่า การใช้ AI ควรถูกควบคุมดูแลตลอดเวลา ไม่ควรปล่อย

⁷⁹ Mahyuddin Daud (2022) **Artificial intelligence in the Malaysian legal system: Issues, Challenges and way forward**, INSAF The Journal of the Malaysian bar, 39(1): 1-23. Retrieved April 18, 2025 from <https://insaf.malaysianbar.org.my/ojs/index.php/jmr/article/view/13/1>

⁸⁰ Ida Madieha bt, Abdul Ghani Azmi (2024) **AI and The death of the legal profession: Much ADO over nothing**, INSAF The Journal of the Malaysian bar, 41(1): 80-105. Retrieved April 18, 2025 from <https://insaf.malaysianbar.org.my/ojs/index.php/jmr/article/view/101/37>

ให้ AI ตัดสินใจแทนมนุษย์โดยสิ้นเชิง เพราะการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายต้องอาศัย การพิจารณาอย่างรอบด้าน มรรยาทวิชาชีพ และจรรยาบรรณของมนุษย์ AI จึงเป็นเพียงเครื่องมือ สนับสนุน ไม่ใช่ผู้แทนที่สมบูรณ์ของมนุษย์ในงานกฎหมาย จากการศึกษาประเทศมาเลเซียควรออก กฎหมายและแนวทางควบคุมการใช้ AI ในวิชาชีพกฎหมายอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่าง ประโยชน์และความเสี่ยง โดยต้องไม่ลดบทบาทของนักกฎหมายมนุษย์ และต้องเน้นเรื่องความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้งานอย่างจริยธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้แนวทางการกำกับดูแลร่วมกันเพื่อให้ ระบบ AI สนับสนุนงานกฎหมายได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม

จากงานวิจัยและบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศที่คณะผู้วิจัยได้รวบรวมมา ข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงประเด็นการศึกษาที่ผ่านมาจะเป็นการมุ่งเน้นไปที่กฎหมายดิจิทัลเพียงบางเรื่อง แบบเฉพาะเจาะจง เช่น กฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัล กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ หรือกฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การประกอบวิชาชีพกฎหมาย หรือการใช้เพื่อการศึกษา คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ายังมีช่องว่างในการวิจัย (Research Gap) ใหม่หรือต่อยอดจากการศึกษาเดิม คือการศึกษากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในภาพกว้าง โดยจัดหมวดหมู่เป็น 4 กลุ่ม คือ กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม และด้านรัฐบาลดิจิทัล เพื่อ ครอบคลุมกิจกรรมทางดิจิทัลหลักที่กำลังพัฒนาอยู่ในสังคมไทย และค้นหาแนวทางหรือบทเรียนที่ น่าสนใจจากต่างประเทศเพื่อนำมาพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยต่อไป

2.7 สาระสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

คณะผู้วิจัยรวบรวมสาระสำคัญของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศใน กรอบการวิจัยนี้ ได้แก่ (1) เครือรัฐออสเตรเลีย (เรียกว่า “ประเทศออสเตรเลีย” หรือ “ออสเตรเลีย”) (2) สาธารณรัฐสิงคโปร์ (เรียกว่า “ประเทศสิงคโปร์” หรือ “สิงคโปร์”) (3) มาเลเซีย (เรียกว่า “ประเทศ มาเลเซีย” หรือ “มาเลเซีย”) (4) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เรียกว่า “ประเทศเวียดนาม” หรือ “เวียดนาม”) โดยจำแนกกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมออกเป็น 4 ด้านคือ

- (1) ด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิภัยดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- (2) ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล
- (3) ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม
- (4) ด้านรัฐบาลดิจิทัล

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของ 4 ประเทศดังกล่าว ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

2.7.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิภัยดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.7.1.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ประเทศออสเตรเลียมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตราว 22.82 ล้านคน จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในออสเตรเลียเพิ่มขึ้น 513,000 คน ระหว่างปี ค.ศ. 2020 - 2021 (ร้อยละ 2.1) อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในออสเตรียอยู่ที่ร้อยละ 89 อย่างไรก็ตาม จากการรายงานของศูนย์ความปลอดภัยไซเบอร์ออสเตรเลีย (Australian Cyber Security Centre: ACSC) ระบุว่าสถิติการก่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ในออสเตรเลียช่วงปี ค.ศ. 2021 เพิ่มขึ้นร้อยละ 13 เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2020 โดยมีจำนวนเหตุการณ์ทั้งสิ้นประมาณ 76,000 ครั้ง ซึ่งกว่าครึ่งเป็นการหลอกลวงและฉ้อโกงต่อบุคคล ส่วนความเสียหายต่อภาคธุรกิจโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยร้อยละ 39,000 ดอลลาร์ออสเตรเลียสำหรับธุรกิจขนาดกลาง/ขนาดเล็ก จากการรายงานข้างดังกล่าว การเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยและนำมาสู่การศึกษาว่าประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายใดที่เข้ามาควบคุมการทำธุรกรรมทางดิจิทัล เนื่องจากประเทศออสเตรเลียปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบสหพันธรัฐ 3 ระดับ คือ ระดับสหพันธรัฐ ระดับรัฐ และระดับท้องถิ่น แบ่งเป็นเขตการปกครองตนเอง 2 เขต และรัฐใหญ่ 6 รัฐ ในแต่ละรัฐ แต่ละเขตปกครองในออสเตรเลียมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางด้านดิจิทัลที่แตกต่างกันเป็นของตนเอง ดังนั้นเนื้อหาในส่วนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะกฎหมายที่ครอบคลุมประเทศเป็นส่วนใหญ่

พัฒนาการของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีผลกระทบอย่างมากในการดำเนินธุรกิจ การสื่อสารทางธุรกิจที่กำลังดำเนินการมากขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และเคเบิลทีวี ในขณะที่ธุรกิจต่าง ๆ ได้เริ่มธุรกิจทางออนไลน์มากขึ้นและปรับการดำเนินงานให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้กระดาษเพื่อบันทึกธุรกรรมทางธุรกิจมีความสำคัญน้อยลง ข้อดีอย่างหนึ่งของการดำเนินธุรกิจโดยใช้ข้อมูลดิจิทัล คือ ลดความจำเป็นในการส่งและจัดเก็บกระดาษ แม้ว่าธุรกิจจะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎเกณฑ์ทางกฎหมายยังคงกำหนดว่าธุรกรรมหรือเอกสารบางอย่างต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร หลายคนมองว่าข้อกำหนดทางกฎหมายดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้มีการพยายามที่จะนำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และกฎหมายมารวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ได้อย่างเป็นระบบ

กฎหมายออสเตรเลียด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีดังนี้

1) รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 (Electronic Transactions Act: ETA 1999)

ประเทศออสเตรเลียตระหนักถึงความสำคัญของเศรษฐกิจสารสนเทศที่มีต่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตของออสเตรเลียจึงได้จัดทำรัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมความเชื่อมั่นทางธุรกิจและชุมชนในการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และช่วยให้ธุรกิจและชุมชนสามารถใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อกับรัฐบาลได้ โดยมีกรมอัยการ (Attorney-General's Department) เป็นหน่วยการกำกับดูแล

โดยรัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ตั้งอยู่บนหลักการ 2 ประการ ได้แก่

- 1) ความเท่าเทียมกัน ช่วยให้นับใจว่าธุรกรรมที่ใช้กระดาษและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย และ
- 2) ความเป็นกลางทางเทคโนโลยี โดยรับรองว่ากฎหมายจะสร้างการไม่เลือกปฏิบัติระหว่างเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ

หลักการของกฎหมายฉบับนี้คือ บุคคลต้องยินยอมรับการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ความยินยอมดังกล่าวสามารถแสดงออกโดยตรงหรืออนุมานได้จากพฤติกรรมของบุคคล นอกเหนือจาก กฎทั่วไปเหล่านี้ เนื้อหาของกฎหมายนี้ยังครอบคลุมถึงประเด็นเฉพาะ เช่น ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องระบุตัวบุคคลและระบุเนื้อหาข้อมูลที่ต้องการทำธุรกิจ การผลิตเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในนิติกรรมที่ แต่เดิมกฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำการเป็นกระดาษ นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ การเก็บรักษาเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ และการเก็บรักษาการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการส่งและรับการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์

แม้ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีรัฐบัญญัติเป็นกฎหมายออกมารองรับให้สามารถกระทำได้แต่ปลายทาง กล่าวคือ บริษัทหรือองค์กรผู้รับการแสดงเจตนาในกรณีที่เป็นเอกชนต่อเอกชนต้อง มีการตกลงยินยอมให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วย โดยความยินยอมสามารถแสดงออกหรือ อนุมานได้จากพฤติกรรมของบุคคล

ในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ อนุญาตให้บุคคลทั่วไปสามารถจัดเก็บข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร เอกสาร และบันทึกข้อตกลงในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ แทนที่จะเป็นเอกสารทั่วไปได้ เช่น บนคอมพิวเตอร์ ฮาร์ดไดรฟ์ หรือฐานข้อมูล トラバタที่สามารถเปิดอ่านซ้ำได้และวิธีการที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือ มีการป้องกันไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ยกเว้นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่ไม่สำคัญบางประการ ในบางกรณี บันทึกควรมี รายละเอียดสำคัญเพื่อช่วยระบุข้อมูลด้วย ตัวอย่างเช่น ข้อตกลงทางอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บไว้ควรระบุ เวลาที่ทำการส่งข้อมูลด้วย ในเรื่องของการส่งข้อมูลก็เช่นกัน รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ อนุญาตให้ส่งและรับข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แทนที่จะเป็นเอกสารกระดาษทั่วไป トラバタที่สามารถเปิดอ่านซ้ำได้⁸¹

⁸¹ Australian Government, **Requirements for sending, giving and storing electronic documents and records**, (Australian Government: Attorney-General's Department, 2023) < <https://www.ag.gov.au/legal-system/electronic-signatures-documents-and-transactions/electronic-documents-written-information-and-records>> accessed 9 November 2024.

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการของรัฐบาลยุติธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ได้มีบัญญัติให้มีการรับฟังพยานโดยผ่านระบบเสียงและภาพด้วย โดยต้องเป็นไปตามข้อกำหนดต่อไปนี้

- 1) พยานต้องเป็นผู้รู้เห็นการลงนามของผู้ลงนามในเอกสาร
- 2) พยานต้องรู้ว่าเอกสารที่ตนลงนามนั้นเป็นเอกสารฉบับเดียวกัน
- 3) ข้อกำหนดในการเป็นพยานทั้งหมดเกิดขึ้นในวันเดียวกัน
- 4) พยานอาจจะมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในเอกสารฉบับใดฉบับหนึ่งด้วย

5) พยานอ่านและลงนามคำชี้แจงว่าได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในการเป็นพยานผ่านระบบภาพและเสียงทั้งหมดแล้ว

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยุติธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ไม่นำมาใช้ในบางกรณี เนื่องจากแต่ละรัฐอาจมีกฎหมายเป็นของตนเองโดยเฉพาะซึ่งกำหนดให้กฎหมายฉบับนั้นมีผลบังคับใช้ในเขตอำนาจศาลของตนหรือประเภทของธุรกรรมบางชนิดก็กำหนดให้ไม่นำรัฐบาลยุติฉบับนี้มาบังคับใช้ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลยุติธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ไม่นำไปใช้กับรัฐบาลยุติบริษัท ค.ศ. 2001 (Corporations Act 2001 (Cth)) หรือในมลรัฐวิกตอเรีย คำสั่งและข้อตกลงการดูแลรักษาลงวันที่เกี่ยวข้องกับการการุณยฆาตโดยสมัครใจไม่สามารถลงนามทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการเป็นพยานผ่านลิงค์ภาพและเสียงได้⁸²

2) รัฐบาลยุติการแข่งขันและผู้บริโภค ค.ศ. 2010

วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้คือการส่งเสริมการแข่งขันภายในตลาดออสเตรเลีย เพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับการแข่งขัน เช่น การกำหนดราคาและการผูกขาด ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อทั้งธุรกิจและผู้บริโภค การห้ามการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงพฤติกรรมที่ทำให้เข้าใจผิดหรือหลอกลวง การแสดงตนอันเป็นเท็จ และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ข้อกำหนดได้รับการออกแบบมาเพื่อปกป้อง

⁸² Aitken Partners, 'Are electronic signatures legally valid in Australia?' (Aitken Partners, 8 December 2022) <<https://www.aitken.com.au/news/are-electronic-signatures-legally-valid-in-australia>> accessed 21 July 2024.

ผู้บริโภคจากพฤติกรรมที่ผิดจรรยาบรรณของธุรกิจ และมุ่งเน้นการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยกำหนดข้อกำหนดต่าง ๆ ในกฎหมายเป็นไปเพื่อให้แน่ใจว่าผู้บริโภคได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการ

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ คือ การกระทำที่ทำให้เข้าใจผิดและหลอกลวงตามมาตรา 18 ที่กำหนดโทษให้แก่ธุรกิจที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือหลอกลวงโดยผิดกฎหมาย ข้อกำหนดนี้มีความสำคัญในการป้องกันการโฆษณาที่เป็นเท็จและปกป้องผู้บริโภคจากการเข้าใจผิดเกี่ยวกับลักษณะหรือคุณภาพของสินค้าและบริการ และยังระบุถึงการรับประกันที่ใช้กับการขายสินค้าและบริการ การรับประกันเหล่านี้รวมถึงสิทธิในการขอรับเงินคืน การซ่อมแซม หรือการเปลี่ยนทดแทน หากผลิตภัณฑ์มีข้อบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด การรับประกันผู้บริโภคทำให้มั่นใจได้ว่าผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มค่ากับเงินที่เสียไป

คณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภคแห่งออสเตรเลีย (ACCC) เป็นหน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันและผู้บริโภค โดยเมื่อได้รับข้อร้องเรียน คณะกรรมการจะทำการสืบสวนข้อร้องเรียน เริ่มดำเนินการทางกฎหมาย และให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของตนภายใต้กฎหมาย

สำหรับบทลงโทษและการเยียวยา การละเมิดกฎหมายฉบับนี้อาจส่งผลให้ผู้ฝ่าฝืนต้องจ่ายค่าปรับและโดนคำสั่งห้ามกระทำการต่าง ๆ บทลงโทษอาจรวมถึงการถูกตัดสิทธิในการจัดการบริษัทด้วย นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังสามารถขอรับการเยียวยาในรูปของเงินชดเชยได้

3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศออสเตรเลียเป็นเขตพื้นที่ที่เป็นกลางและมั่นคงสำหรับธุรกิจบล็อกเชนและสกุลเงินดิจิทัล สิ่งที่ทำให้เกิดการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนหนึ่งมาจากแนวทางสนับสนุนของรัฐบาลสำหรับบริการและผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่และนวัตกรรมในภาคเทคโนโลยีทางการเงิน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเติบโตจะยังคงอยู่ แต่อัตราการเติบโตก็ลดลงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เป็นเพราะกระแสการเติบโตทางเศรษฐกิจทั่วโลกที่ลดลง การปิดตัวของธุรกิจคริปโทเคอร์เรนซีและการบังคับใช้กฎระเบียบที่เพิ่มขึ้น

รัฐบัญญัติด้านการฟอกเงินฯ เป็นกฎหมายฉบับเดียวที่พบการกล่าวถึงสกุลเงินดิจิทัลว่า หมายถึง การนำเสนอมูลค่าทางดิจิทัลที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การจัดเก็บมูลค่าทางเศรษฐกิจ หรือหน่วยบัญชี โดยไม่ได้ออกโดยหรืออยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานของรัฐและสามารถใช้แทนเงินได้ (รวมถึงการโอนเงินเข้าบัญชี) และอาจใช้เป็นค่าตอบแทนในการจัดหาสินค้าและบริการ แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการใช้คริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัลในเชิงพาณิชย์

ในปี ค.ศ. 2022 รัฐบาลออสเตรเลียมีการทบทวนกฎหมายมากมายทั้งเรื่องสกุลเงินดิจิทัลและเทคโนโลยีทางการเงิน (Fintech) โดยแนะนำระบบการกำกับดูแลสำหรับสกุลเงินดิจิทัลและการชำระเงิน กระทรวงการคลังของออสเตรเลียได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับกรอบการกำกับดูแลที่เสนอสำหรับผู้ให้บริการด้านสินทรัพย์ดิจิทัล ข้อเสนอดังกล่าวสะท้อนถึงระบอบการปกครองสำหรับผู้ให้บริการทางการเงินในวงกว้าง โดยมีขอบเขตสำหรับแอปพลิเคชันที่ได้รับการปรับแต่งเพื่อจัดการกับความแตกต่างของบริการสินทรัพย์ดิจิทัล แต่เมื่อการปรึกษาหารือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับการเปลี่ยนผ่านรัฐบาล ข้อเสนอดังกล่าวจึงถูกระงับ ต่อมากระทรวงการคลังเริ่มการปรึกษาหารือเรื่องนี้ในต้นปี ค.ศ. 2023 เพื่อกำหนดประเภทสินทรัพย์ดิจิทัลและระบุช่องว่างในกรอบการกำกับดูแล

ต่อมาเมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 2023 นาย Andrew Bragg วุฒิสมาชิกฝ่ายค้าน ได้นำเสนอร่างกฎหมายรัฐบัญญัติสินทรัพย์ดิจิทัล (กฎระเบียบด้านการตลาด) (Digital Assets Act (Market Regulation)) โดยมีสาระสำคัญกล่าวถึงการควบคุมสินทรัพย์ดิจิทัล รวมถึงการแนะนำข้อกำหนดการออกใบอนุญาตสำหรับการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล บริการการดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้ให้บริการและผู้ถือโทเคนดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายดังกล่าวถูกปฏิเสธโดยคณะกรรมการกฎหมายเศรษฐกิจของวุฒิสภา เนื่องจากคณะกรรมการเห็นว่าร่างกฎหมายดังกล่าวขาดรายละเอียดและความแน่นอนที่นักลงทุน ผู้บริโภค และอุตสาหกรรมควรได้รับ ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการเก็งกำไรจากกฎระเบียบและผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่อภาคอุตสาหกรรม

4) กฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล

ถึงแม้ประเทศออสเตรเลียจะไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัลเป็นการเฉพาะ แต่รัฐบาลออสเตรเลียก็ได้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปดิจิทัล (Digital Transformation Agency: DTA)

เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่คอยให้คำแนะนำเชิงกลยุทธ์และตรวจสอบการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลออสเตรเลีย เพื่อช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะ โดยสำนักงาน DTA มีภารกิจหลักในการดำเนินการ ดังนี้⁸³

1) ให้คำแนะนำหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาศักยภาพธุรกิจ ข้อเสนอเชิงนโยบายใหม่และการเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับนโยบายดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลตลอดจนมาตรฐานต่าง ๆ

2) ให้คำแนะนำแก่รัฐบาลเมื่อพิจารณาข้อเสนอนโยบายการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศในเรื่องใหม่ ๆ

3) ตรวจสอบแผนการรับรองกิจกรรมและดูแลการดำเนินงานระหว่างการดำเนินโครงการ

4) รวบรวมรายงานผลการดำเนินงานของโครงการจากหน่วยงานและให้คำแนะนำแก่รัฐบาลเกี่ยวกับสถานะโดยรวมของพอร์ตการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมด

โดยในปัจจุบันรัฐบาลออสเตรเลียได้เผยแพร่เอกสาร “กรอบการกำกับดูแลการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลกลาง” (Commonwealth Digital and ICT Investment Oversight Framework: IOF) เพื่อจัดการการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศตลอดวงจรชีวิตของการลงทุน โดยหน่วยงานของรัฐอาจขอรับคำปรึกษาจาก DTA เพื่อพัฒนาข้อเสนอการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับความสอดคล้องกับนโยบายดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลกลางและแนวทางปฏิบัติซึ่งรวมถึงกระบวนการอนุมัติงบประมาณการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Investment Approval Process: IAPP) ทั้งนี้ กระทรวงการคลังออสเตรเลียมีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณและการตกลงเรื่องการคำนวณต้นทุนทางนโยบาย

เอกสารกรอบการกำกับดูแลการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ (IOF) จึงเป็นเอกสารที่กำหนดวิธีการและหลักการในการจัดการและตรวจสอบการลงทุนด้านเทคโนโลยี เพื่อให้แน่ใจว่า

⁸³ Australian Government, ‘Digital and ICT Investments’, (Australian Government: Digital Transformation Agency, 2024) <<https://www.dta.gov.au/help-and-advice/digital-and-ict-investments>> accessed 2 September 2024.

โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐหรือมรัฐจะสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลกลางและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตั้งแต่การวางแผน การจัดลำดับความสำคัญ การตรวจสอบ การรับรอง ไปจนถึงการจัดซื้อและการดำเนินงาน โดยมีหลักการหลักของการกำกับดูแล ดังนี้⁸⁴

1) การวางแผนยุทธศาสตร์จะต้องกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายสำหรับการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งยังต้องระบุความสามารถและกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านดิจิทัลอีกด้วย

2) การจัดลำดับความสำคัญจะต้องเลือกและวางแผนการลงทุนที่สำคัญตามลำดับก่อนหลังเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อเสนอการลงทุนเพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับมาตรฐานและนโยบายของรัฐบาล

4) การตรวจสอบและรับรองว่าการลงทุนมีความก้าวหน้าและบรรลุผลตามที่คาดหวัง

5) การจัดซื้อจัดจ้างที่จะทำให้แน่ใจว่าการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อพัฒนางานด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศมีความคุ้มค่าและเป็นไปตามมาตรฐาน

6) การดำเนินงานมีการเก็บข้อมูลและรายงานเกี่ยวกับสถานะและประสิทธิภาพของการลงทุน

ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามกรอบการกำกับดูแลเพื่อให้การลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและต้องมีการปรึกษากับ DTA เพื่อให้แน่ใจว่าข้อเสนอและการดำเนินโครงการตรงตามข้อกำหนดของรัฐบาล

เมื่อโครงการพัฒนาด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐโครงการใดมีรายละเอียดสอดคล้องกับหลักการในเอกสาร IOF ก็จะต้องเสนอโครงการดังกล่าวตามกระบวนการอนุมัติการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลออสเตรเลีย ซึ่งจะมีการพิจารณารายละเอียดตั้งแต่แนวคิด

⁸⁴ Australian Government, 'Digital and ICT Investment Oversight Framework (IOF)', (Australian Government: Digital Transformation Agency) <<https://www.dta.gov.au/advice/digital-and-ict-investments/digital-and-ict-investment-oversight-framework-iof>> accessed 2 September 2024.

การวิเคราะห์ การวางแผน และการอนุมัติขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการจะดำเนินการอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ข้อเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศจะต้องผ่านกระบวนการอนุมัติสองขั้นตอน ดังนี้

1) การอนุมัติรอบแรก (First Pass Approval) จะต้องสร้างข้อมูลพื้นฐานขั้นต้นเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ ค่าใช้จ่าย ความเสี่ยง และตัวเลือกต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานที่เป็นไปได้ และต้องเสนอแผนและค่าใช้จ่ายที่เป็นประมาณการ ผลประโยชน์ของโครงการ

2) การอนุมัติรอบที่สอง (Second Pass Approval) จะต้องมีการพัฒนากิจกรรมให้ละเอียดมากขึ้น โดยต้องมีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสี่ยง การประเมินค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน ตัวเลือกการจัดหาเงินทุนและการรับรองการดำเนินการ

แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คณะรัฐมนตรีอาจขอให้เสนอแผนดำเนินการรอบที่สองโดยไม่ต้องผ่านการอนุมัติรอบแรกก่อนก็ได้⁸⁵

3) รัฐบาลยุติการจัดเก็บภาษีจากการจำหน่ายกำไร ค.ศ. 2017 (Diverted Profits Tax (DPT) Act 2017)

รัฐบาลยุติการจัดเก็บภาษีจากการจำหน่ายกำไร ค.ศ. 2017 มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทข้ามชาติรายใหญ่ (Significant Global Entities: SGEs) ซึ่งเป็นปัญหาอย่างมากต่อการจัดเก็บภาษีของประเทศออสเตรเลียในช่วงก่อน ค.ศ. 2017 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่ เช่น บริษัท Google หรือบริษัท Apple

ใจความสำคัญของรัฐบัญญัตินี้คือการจัดเก็บภาษีเป็นส่วนแบ่งจากการโอนกำไรออกนอกประเทศจากรูรรมดิจิทัลที่เกิดขึ้นในประเทศออสเตรเลียในอัตราภาษีสูงถึงร้อยละ 40 ผู้เสียภาษีซึ่งเป็นนิติบุคคลจะมีเวลา 21 วันในการชำระเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในการประเมินภาษีรายได้สุทธิ เมื่อสิ้นสุด

⁸⁵ Australian Government, 'ICT Investment Approval Process', (Australian Government: Digital Transformation Agency, 2024) <<https://www.dta.gov.au/advice/digital-and-ict-investments/ict-investment-approval-process>> accessed 2 September 2024.

ระยะเวลาการตรวจสอบ หากผู้เสียภาษีไม่เห็นด้วยกับการประเมินภาษี ผู้เสียภาษีจะมีเวลา 60 วันในการโต้แย้งการประเมินภาษีโดยยื่นอุทธรณ์ต่อศาลรัฐบาลกลางของออสเตรเลีย⁸⁶

2.7.1.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

สาธารณรัฐสิงคโปร์ (ต่อไปในที่นี้เรียกว่า “สิงคโปร์”) เป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในระดับสูง ซึ่งพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางดิจิทัลอย่างมาก โดยมีพิมพ์เขียวรัฐบาลดิจิทัลกำหนดให้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ รวมถึงขับเคลื่อนความพยายามที่กว้างขวางขึ้นเพื่อสร้างสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจดิจิทัล ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของไทยชี้ให้เห็นว่า สิงคโปร์พัฒนาก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของสิงคโปร์จัดอยู่ในอันดับ 1 ของอาเซียน อันดับที่ 2 ของทวีปเอเชีย และอันดับ 11 ของโลก ถึงแม้ว่าสิงคโปร์มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและพื้นที่ รัฐบาลสิงคโปร์มีแนวคิดที่จะทำให้ประเทศเป็น Smart Nation เพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับนานาชาติ โดยยกระดับการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนให้สามารถทำได้อย่างสะดวกและปลอดภัยผ่าน Nation Digital Identity นอกจากนี้ยังผลักดันให้เกิดระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถทำธุรกรรมทางการเงินเป็นไปได้ง่ายและทั่วถึง พร้อมสร้างฐานข้อมูลเดียวจัดเก็บในรูปแบบ Big Data เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ กำหนดทิศทางนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนมากที่สุด ในปี ค.ศ. 2023 การเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ของสิงคโปร์มุ่งไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลมากขึ้น โดยร้อยละ 70 ของระบบราชการจะต้องอยู่บนคลาวด์ ข้าราชการทุกคนต้องมีความรู้พื้นฐานเรื่องดิจิทัล ทุกกระทรวงจะต้องมีโครงการปัญญาประดิษฐ์อย่างน้อย 1 โครงการเพื่อให้บริการหรือสร้างนโยบายและการส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงานต้องใช้เวลาไม่เกิน 7 วันทำการ โดยทุกกระทรวงจะต้องเสนอแผนการใช้ปัญญาประดิษฐ์ผลักดันงานภายในรัฐบาลด้วย⁸⁷

⁸⁶ Australian Government, ‘Diverted profits tax’ (Australian Government: Australian Taxation Office, 12 July 2022) <https://www.ato.gov.au/businesses-and-organisations/international-tax-for-business/in-detail/doing-business-in-australia-or-overseas/diverted-profits-tax?=redirected_DPT> accessed 9 November 2024.

⁸⁷ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565.

สิงคโปร์กำลังขับเคลื่อนการพัฒนาภาคส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศให้เปลี่ยนไปสู่ Singapore Digital (SG Digital) โดยกำหนดกรอบปฏิบัติการด้านเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Framework for Action) ซึ่งประกาศใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 โดยให้ความสำคัญเชิงกลยุทธ์ 3 ประการในลำดับต้น ๆ คือ⁸⁸

(1) **เร่งภาคอุตสาหกรรมให้เป็นดิจิทัล** – ทำให้ทุกอุตสาหกรรมและทุกธุรกิจเป็นดิจิทัลเพื่อเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโต ขับเคลื่อนแผนดิจิทัลอุตสาหกรรม (Industry Digital Plan) เพื่อเอื้ออำนวย digital transformation ให้มีความเป็นดิจิทัลในทุกอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ด้วย ในการประกอบธุรกิจผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ตลาดดิจิทัล วิถีทางอิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมลักษณะต่าง ๆ

(2) **แข่งขันบูรณาการระบบนิเวศ** การทำให้ความสามารถแข่งขันเฉียบคมมากขึ้นโดยสนับสนุนให้บริษัททั้งหลายใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยตั้งแต่ผู้ประกอบการในระดับท้องถิ่นขึ้นมาในการพัฒนารูปแบบธุรกิจเพื่อให้เป็นระบบนิเวศที่มีกิจกรรมเศรษฐกิจที่ทันสมัยด้วยทักษะฝีมือและนวัตกรรม สร้างโอกาสเติบโตไปจนถึงระหว่างประเทศ

(3) **ปรับเปลี่ยนไปสู่ดิจิทัลในภาคอุตสาหกรรม** ทำให้ภาคสื่อสารสนเทศและการสื่อสารของสิงคโปร์ (ICM) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญสร้างความเติบโตให้แก่เศรษฐกิจดิจิทัลของสิงคโปร์ และเป็นฮับด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของทวีปเอเชีย ทำให้ภาค ICM ปรับเปลี่ยนให้สร้างบริษัทและความสามารถทางดิจิทัลในอนาคตผ่านโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมต่อ ชื่อเสียงของสิงคโปร์ที่น่าเชื่อถือ รวมถึงปัญญาประดิษฐ์ วิทยาศาสตร์ข้อมูล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ สื่อเสมือนจริง Internet of Things (IoT)

รายงานของหน่วยงานพัฒนาและกำกับดูแลสื่อสารสนเทศและการสื่อสารของสิงคโปร์ (Infocomm Media Development Authority (IMDA)) เปิดเผยว่า ในปี พ.ศ. 2565 เศรษฐกิจดิจิทัลก่อให้เกิดรายได้ 106,000 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์หรือคิดเป็น 17.3% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สิงคโปร์ ซึ่งเพิ่มถึงเกือบสองเท่าจากเดิม 58,000 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ระหว่างปี

⁸⁸ Infocomm ‘Media Development Authority, Digital Economy Framework for Action’, 2023
<<https://www.imda.gov.sg/about-imda/research-and-statistics/sgdigital/digital-economy-framework-for-action>> accessed 28 April 2024.

พ.ศ. 2560 – 2564 รายงานนี้คำนวณเศรษฐกิจดิจิทัลจาก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเพิ่มมูลค่าหรือการสนับสนุนทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจสารสนเทศและการสื่อสาร (the Information and Communications (I&C)) ซึ่งประกอบด้วยบริการดิจิทัลที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเทคโนโลยี เช่น โทรคมนาคม คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ และ 2) มูลค่าเพิ่มที่อุตสาหกรรมที่ไม่ใช่ดิจิทัลได้รับจากเทคโนโลยีและโซลูชันดิจิทัล อย่างไรก็ตามรายงานระบุว่า ในขณะนี้ยังไม่มีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลสำหรับการวัดค่าเศรษฐกิจดิจิทัล แต่เป็นการนำเสนอแนวทางในการกำหนดและวัดเศรษฐกิจดิจิทัลของสิงคโปร์ เพื่อที่จะนำไปใช้ติดตามผลการก่อให้เกิดรายได้ของเศรษฐกิจดิจิทัลในสิงคโปร์ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2565 ภาคธุรกิจ I&C คิดเป็นร้อยละ 5.4 ของ GDP สิงคโปร์ คิดเป็น 1 ใน 3 ของเศรษฐกิจดิจิทัลของสิงคโปร์ และเป็นภาคธุรกิจที่เติบโตเร็วที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสิงคโปร์ในฐานะประเทศศูนย์กลางการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ระดับโลก ภาพรวมเศรษฐกิจสิงคโปร์ส่วนใหญ่จะมาจากภาคการเงินและการประกันภัย ตามมาด้วยภาคการค้าส่ง และภาคการผลิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ภาคธุรกิจ I&C เติบโตเร็วเกือบสองเท่าของภาคการเงินและการประกันภัย และการผลิต ส่วน 3 กลุ่มธุรกิจที่เติบโตเร็วที่สุดของเศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่ เกม อีคอมเมิร์ซ และบริการออนไลน์ต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลก่อให้เกิดการจ้างงานทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งหลายบริษัทพยายามจะเปลี่ยนระบบเป็นดิจิทัลจึงก่อให้เกิดความต้องการผู้เชี่ยวชาญงานด้านการประมวลผลแบบคลาวด์ เครือข่ายและโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์มากขึ้น ในขณะที่เกือบทุกบริษัทขนาดใหญ่ต่างนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในรูปแบบต่าง ๆ⁸⁹

⁸⁹ Infocomm, ‘Media Development Authority and Lee Kuan Yew School of Public Policy’, National University of Singapore, Singapore Digital Economy Report 2023, 2023
<<https://www.imda.gov.sg/-/media/imda/files/infocomm-media-landscape/research-and-statistics/sjde-report/singapore-digital-economy-report-2023.pdf>> accessed 14 April 2024, 1-4.

กฎหมายสิงคโปร์ด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

1) The Payment Services Act 2019 and the Payment Services (Amendment) Act 2021 (PSA)

กฎหมายบริการการชำระเงิน ค.ศ. 2019 และกฎหมายบริการชำระเงิน (แก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 2021 (PSA) เป็นกรอบทางกฎหมายหลักในการกำหนดกฎเกณฑ์สกุลเงินดิจิทัลในสิงคโปร์ กำหนดให้ผู้ให้บริการด้านคริปโทเคอร์เรนซีต้องได้รับใบอนุญาตโดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ รวมถึงผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (Digital Payment Token (DPT) ซึ่งจำแนกออกเป็นใบอนุญาต 3 ประเภทตามปริมาณธุรกรรมและลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การเปลี่ยนเป็นเงิน (Money-changing) สถาบันการชำระเงินมาตรฐาน (SPI) และสถาบันการชำระเงินหลัก (MPI) ซึ่งออกให้โดยธนาคารกลางสิงคโปร์ (The Monetary Authority of Singapore (MAS)) ในส่วนของกิจกรรมหรือการให้บริการ อาทิ การแลกเปลี่ยน การซื้อ การขาย บริการกระเป๋าเงินดิจิทัลที่ชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล นั้นต้องดำเนินการตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (AML) และการต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน (CFT) ของสิงคโปร์ด้วย⁹⁰

แม้ว่าสิงคโปร์จะพยายามขับเคลื่อนมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางคริปโทฯ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2022 ธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ก็ยังคงกำหนดกรอบการกำกับดูแลที่เข้มงวดยิ่งขึ้น กำกับดูแลสินทรัพย์เสมือนด้วย โดยได้ออกแนวทางไม่สนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปซื้อขายสกุลเงินดิจิทัล และหลังจากนั้นไม่นานธนาคาร DBS ก็หยุดแผนการขยายบริการคริปโทฯ ไปยังผู้บริโภครายย่อย ก่อนหน้านี้นิคมสิงคโปร์ก็เคยประกาศกำหนดห้ามมิให้โฆษณาเกี่ยวกับคริปโทฯ ในที่สาธารณะอีกด้วย อย่างไรก็ตามบริษัทที่ไม่ได้มีการจัดการความเสี่ยงที่ดีพอ อาจถูกลงโทษปรับถึง 1 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ ดังนั้นบริษัทต่าง ๆ จะต้องรับผิดชอบต่อการโจมตีทางอินเทอร์เน็ตอย่างร้ายแรง หรือการหยุดให้บริการทางการเงินไปเลย⁹¹

⁹⁰ KycHub, Singapore Crypto Regulations: All You Need to Know, 2024

<<https://www.kychub.com/blog/singapore-crypto-regulations/>> accessed 13 April 2024.

⁹¹ Jennie, สิงคโปร์ผ่านร่างกฎหมายคุมเข้มธุรกิจคริปโท, 2565 < <https://cryptosiam.com/news/singapore-pass-crypto-law>> สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2567.

กฎหมายบริการการชำระเงินฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (PSA) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 ได้รวมเอากิจกรรมดังต่อไปนี้ไว้ในขอบเขตของกฎหมายนี้ ได้แก่ (1) การจัดให้มีบริการดูแล การชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (2) การอำนวยความสะดวกให้มีการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลระหว่าง บัญชีและการอำนวยความสะดวกให้มีการแลกเปลี่ยนการชำระเงินดังกล่าว ถึงแม้ว่าผู้ให้บริการไม่ได้เข้า ครอบครองเงินหรือโทเคนดิจิทัล (3) การอำนวยความสะดวกในการโอนเงินข้ามประเทศ ถึงแม้ว่าไม่ได้ มีการยอมรับหรือได้รับเงินในสิงคโปร์ รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมนี้จะให้อำนาจ MAS ออกข้อกำหนด เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน การคุ้มครอง ผู้ใช้งานและการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล⁹² ซึ่งเป็น การขยายหน้าที่ที่พึงใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะไม่ให้ข้อมูลที่ผิดต่อทั้งบุคคลและนิติบุคคลต่าง ๆ

ซึ่งเป็นการขยายหน้าที่ความรับผิดชอบออกไปให้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรมิให้ข้อมูล ผิดและไม่ดำเนินการที่ส่งผลเสียหายต่อทั้งบุคคลและนิติบุคคลทั้งหลาย

ธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) อาศัยอำนาจของกฎหมายนี้ในการปรับปรุงหลายข้อกำหนด และข้อเสนอแนะทางให้เป็นปัจจุบัน เช่น ข้อเสนอแนะทางว่าด้วยการออกใบอนุญาตผู้ให้บริการชำระเงิน (PS-G01) ซึ่งออกมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2567 สำหรับให้สถาบันการชำระเงินมาตรฐาน (SPIs) และสถาบันการชำระเงินหลัก (MPIs) ทั้งที่ประกอบกิจการอยู่ในปัจจุบันและที่จะประกอบกิจการในอนาคตใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกฎหมายใหม่นี้ ที่สำคัญคือ กระบวนการยื่นขออนุญาตใหม่ต้องแนบ (1) ความเห็นทางกฎหมาย (legal opinion) (2) ผลการประเมินอิสระ (Independent assessment) โดยผู้สอบบัญชีภายนอก (3) ปฏิบัติตามกระบวนการระงับข้อพิพาทไว้ชั่วคราวในกรณีที่พบว่าผู้ยื่นขอเผชิญ กับประเด็นปัญหาที่ต้องการระยะเวลามากในการแก้ไข (4) กำหนดให้มีการประชุมหารือเมื่อเริ่มต้น กระบวนการทบทวนการออกใบอนุญาตและพฤติกรรมที่ส่งผลให้ต้องระงับการพิจารณาคำขอไว้ชั่วคราว ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการที่มีใบอนุญาตอยู่แล้วยังคงต้องยื่นคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงพร้อมกับผล

⁹² The Monetary Authority of Singapore, MAS Expands Scope of Regulated Payment Services; Introduces User Protection Requirements for Digital Payment Token Service Providers, 2024 <<https://www.mas.gov.sg/news/media-releases/2024/mas-expands-scope-of-regulated-payment-services>> accessed 14 April 2024.

การประเมินอิสระ (Independent assessment) โดยผู้สอบบัญชีภายนอกดังกล่าวข้างต้นด้วย นอกจากนี้ผู้ยื่นขอต้องชี้แจงแนวทางประกอบธุรกิจที่ต่อเนื่องโดยระบุถึงเงินทุนของผู้ยื่นคำขอควรมีเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายดำเนินงานในช่วง 6-12 เดือน ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (DPT) ควรมีเจ้าหน้าที่กำกับปฏิบัติตามกฎระเบียบ (In-house compliance officer) ไว้ประจำสำนักงานของผู้ให้บริการฯ ภายในปี พ.ศ. 2567 ผู้รับใบอนุญาตที่ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลต้องเริ่มปฏิบัติตามประกาศว่าด้วยการจัดการความเสี่ยงทางเทคโนโลยีฉบับปี ค.ศ. 2024 ออกโดยธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS FSM-N13 Notice on Technology Risk Management)⁹³ ซึ่งพัฒนาข้อกำหนดความปลอดภัยทางไซเบอร์สำหรับผู้ให้บริการดังกล่าวให้ปลอดภัยมากยิ่งขึ้นกว่าข้อเสนอแนะทางการจัดการความเสี่ยงทางเทคโนโลยีปี ค.ศ. 2021 (TRM) เช่นเดียวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ในการทำธุรกรรมและการติดต่อสื่อสารทางการเงินทางช่องทางดิจิทัลของสถาบันการเงินอื่น ๆ ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (DPT) จึงต้องประเมินความปลอดภัยแบบครอบคลุม จัดให้มีแผนสนองตอบต่อเหตุการณ์ในลักษณะที่จริงจัง และยึดถือตามวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อให้แน่ใจในความปลอดภัยทางไซเบอร์ในระบบนิเวศการชำระเงินดิจิทัลที่ขยายตัวออกไป⁹⁴

2) The Financial Services and Markets Act 2022 (FSMA)

กฎหมายบริการและตลาดทางการเงิน ค.ศ. 2022 (FSMA) ให้อำนาจธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ออกหลักเกณฑ์กำกับดูแลผู้ให้บริการสินทรัพย์เสมือนซึ่งมีความเสี่ยงต่อการฟอกเงินและ

⁹³ Baker & McKenzie Wong & Leo, **Singapore: MAS amends the Guidelines on Licensing for Payment Service Providers**, September 2024

<https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/attachment_dw.action?attkey=FRbANEucS95NMLRN47z%2BeeOgEFct8EGQJsWJiCH2WAVkxTyloWy7GZR%2Figu01nLW&nav=FRbANEucS95NMLRN47z%2BeeOgEFct8EGQbuwypnpZjc4%3D&attdocparam=pB7HEsg%2FZ312Bk8OluOIH1c%2BY4beLEAexMSumNhX7O0%3D&fromContentView=1> accessed 16 April 2025.

⁹⁴ Risk Management Intelligence, **MAS Technology Risk Management Guidelines: what you need to know**, 2022 <<https://rmi.com.sg/2022/03/21/mas-technology-risk-management-guidelines/#:~:text=Under%20the%20FSM-N13%20Notice%20on%20Technology%20Risk%20Management%2C,plans%2C%20and%20adhere%20to%20best%20practices%20in%20cybersecurity>> accessed 16 April 2025.

การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายโดยอย่างน้อยผู้ให้บริการฯ ต้องได้รับใบอนุญาตหรือถูกกำกับดูแลในเขตอำนาจที่ดำเนินการให้บริการ ดังนั้นจึงมีหลักเกณฑ์ที่สามารถกำกับดูแลผู้ให้บริการโทเค็นดิจิทัลที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับหรือพยายามไม่อยู่ภายใต้บังคับของหลักเกณฑ์การยื่นขอใบอนุญาตตามกฎหมายทั้ง the Securities and Futures Act 2001 และ the Payment Services Act 2019 โดยผู้ให้บริการฯ ดังกล่าวไปดำเนินกิจกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับของประเทศสิงคโปร์ถึงแม้ว่าผู้ให้บริการฯ ดังกล่าวจัดตั้งขึ้นในสิงคโปร์ก็ตาม ดังนั้นผู้ให้บริการทั้งโทเค็นดิจิทัลและผลิตภัณฑ์ตลาดทุนที่มีลักษณะเป็นดิจิทัล (ทั้งหลักทรัพย์และอนุพันธ์) ที่สามารถถูกโอน เก็บ หรือค้าขายในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และที่เข้าข่ายลักษณะอื่นใดตามที่ธนาคารกลางสิงคโปร์อาจกำหนด จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับในส่วนของ “โทเค็นดิจิทัล” ของกฎหมายนี้ บุคคลใดที่ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับบริการโทเค็นดิจิทัลดังกล่าวต้องยื่นขอใบอนุญาต ทั้งนี้รายการของบริการโทเค็นดิจิทัลที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคล้ายคลึงกับกับรายการของบริการโทเค็นดิจิทัลเพื่อการชำระเงิน (DPT) ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย⁹⁵

เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ได้เผยแพร่เอกสารปรึกษาหารือสำหรับผู้มีส่วนได้เสียแสดงความคิดเห็น (จนถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567) ต่อการเสนอกรอบเชิงกฎหมายที่มีผลบังคับต่อผู้ให้บริการโทเค็นดิจิทัล (DTSPs) ภายใต้กฎหมาย FSMA ในเรื่องการออกใบอนุญาต ข้อกำหนดการต่อต้านการฟอกเงิน การต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) และการจัดการความเสี่ยงทางเทคโนโลยีสำหรับผู้ให้บริการโทเค็นดิจิทัล (DTSPs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้บริการฯ ที่ตั้งอยู่ในสิงคโปร์แต่เสนอบริการในต่างประเทศ รวมถึงเรื่องการควบคุมการให้บริการโทเค็นดิจิทัลและข้อกำหนดทางการเงินหรือเงินทุนขั้นต่ำในช่วงเริ่มแรกและการประกอบต่อไปที่จะมีผลบังคับกับผู้ให้บริการโทเค็นดิจิทัล เพื่อก่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของส่วนที่ 9 ของกฎหมายนี้ตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น MAS จึงปรึกษาหารือเกี่ยวกับการออกตราสาร อันได้แก่

⁹⁵ Baker McKenzie, **Global Financial Services Regulatory Guide: 3. What types of activities require a license in your jurisdiction?**, April 2024 <

<https://resourcehub.bakermckenzie.com/en/resources/global-financial-services-regulatory-guide/asia-pacific/singapore/topics/what-types-of-activities-require-a-license-in-your-jurisdiction>> accessed 16 April 2025.

(a) กฎระเบียบบริการและตลาดทางการเงิน (b) ประกาศว่าด้วย AML/CFT (c) ประกาศอื่น ๆ ภายใต้กฎหมายนี้ และ (d) ข้อเสนอแนะทาง

กรอบเชิงกฎเกณฑ์ที่ธนาคารกลางสิงคโปร์เสนอนั้นสะท้อนให้เห็นการกำกับดูแลในระดับสูงต่อการให้บริการโทเคนดิจิทัลจากภายในประเทศสิงคโปร์ไปยังตลาดต่างประเทศ การปรึกษาหารือจึงพยายามหาจุดสมดุลระหว่างนวัตกรรมในภาคสินทรัพย์ดิจิทัลกับการคุ้มครองภาพลักษณ์ของสิงคโปร์ในการจัดการความเสี่ยงของอาชญากรรมทางการเงิน ธนาคารกลางสิงคโปร์จะระมัดระวังในการออกใบอนุญาตให้ผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัล โดยอนุญาตให้ในพฤติการณ์ที่จำกัดเท่านั้นตามความสำคัญทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศและโครงสร้างทางธุรกิจที่ดี ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับอนุญาตแล้วและผู้ที่ยังไม่ได้รับอนุญาตต้องพิจารณาบทบาทงานของตนเพื่อให้แน่ใจว่าปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับหลายเขตอำนาจทางกฎหมายที่ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัลและอนุพันธ์ซึ่งอาจอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายบริการและตลาดทางการเงินนี้⁹⁶

3) The Securities and Futures Act 2001 (SFA) amended by the Securities and Futures (Amendment) Act 2017

กฎหมายหลักทรัพย์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (SFA) ค.ศ. 2001 แก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2017 ของสิงคโปร์มีบทบัญญัติครอบคลุมหลายประเภทหลักทรัพย์ในตลาดทุนที่หลายบริษัทในยุคปัจจุบันใช้หลายนวัตกรรมระดมทุนซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การเสนอขายโทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุนหรือนำไปเป็นทุนประกอบธุรกิจของตน ซึ่งเข้าข่ายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตกลงซื้อขาย การเสนอ หรือการจัดจำหน่ายอันแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะเป็นหลักทรัพย์หรือผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน รวมถึงสินทรัพย์คริปโตซึ่งมีลักษณะเป็นโทเคนหลักทรัพย์ที่เข้าข่ายคำจำกัดความของ “ผลิตภัณฑ์ตลาดทุน” ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ สำหรับบุคคลใดที่อยู่ไม่เข้าข่ายหรือพยายามจะไม่เข้าข่ายการมีผลบังคับของ

⁹⁶ Leon Yee, MAS Consults on New Regulatory Framework for Digital Token Service Providers under the FSMA, 2024 (15 November) <<https://chambers.com/articles/mas-consults-on-new-regulatory-framework-for-digital-token-service-providers-under-the-fsma>> accessed 17 April 2025.

กฎหมายนี้เพราะบุคคลนั้นทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นอยู่นอกอาณาเขตของประเทศสิงคโปร์ บุคคลนั้นอาจอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายบริการและตลาดทางการเงิน ค.ศ. 2022 (FSMA) แทน⁹⁷

ดังนั้นผู้ที่ประสงค์จะออกโทเคนดิจิทัลพึงได้รับคำแนะนำทางกฎหมายว่าเข้าข่ายเป็นหลักทรัพย์หรือผลิตภัณฑ์ในตลาดทุนภายใต้กฎหมายนี้หรือไม่ หากโทเคนดิจิทัลเข้าข่ายเป็นหลักทรัพย์หรือผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน การเสนอขายโทเคนดิจิทัลถูกจำแนกประเภทเป็น “คำเสนอซื้อโทเคนหลักทรัพย์ (Security Token Offerings)” ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้ โดยทั่วไปมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์การเสนอหลักทรัพย์หรือผลิตภัณฑ์ในตลาดทุนและข้อกำหนดการทำหนังสือชี้ชวน (Prospectus Requirements)⁹⁸ โดยมีคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (The Securities and Futures Commission (SFC)) มีบทบาทสำคัญมากในการกำกับดูแลในเรื่องนี้

เมื่อพิจารณาทั้งสามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (Digital Payment Token (DPT)) ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย PSA และผู้ให้บริการเสนอขายโทเคนดิจิทัลหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย SFA แล้ว ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตเพิ่มเติมเป็นผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัล (DTSPs) ในกิจกรรมเดียวกันภายใต้กฎหมาย FSMA⁹⁹

4) The Commodity Trading Act 1992 Revised 2020

กฎหมายการค้าโภคภัณฑ์ ค.ศ. 1992 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2020 ขยายกฎเกณฑ์ด้านคริปโทของสิงคโปร์ออกไปสู่กิจกรรมการซื้อขายที่มีการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลแบบ Asset-Backed Token ซึ่งได้แก่ โทเคนที่ใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่ามาค้ำประกัน ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินทางการเงินหรือทรัพย์สินทางกายภาพ เช่น ทองคำ หุ่น อสังหาริมทรัพย์ สินทรัพย์อื่น โดยกำหนดให้ตัวตนใดที่มีกิจกรรมดังกล่าวต้องได้รับใบอนุญาตสำหรับประกอบกิจการดังกล่าว อันแสดงให้เห็นลักษณะเชิงรุกของสิงคโปร์ในการกวดขันดูแล

⁹⁷ Baker McKenzie, *Global Financial Services Regulatory Guide: 3. What types of activities require a license in your jurisdiction?*, cited above.

⁹⁸ CNPLAW, “Security Token Offerings in Singapore”, CNP Update, 22 January 2019, p.2.

⁹⁹ Leon Yee, cited above.

เงินคริปโทหลากหลายรูปแบบและเพื่อให้แน่ใจได้ว่า โทเค็นที่ใช้ทรัพย์สินที่มีมูลค่ามาค้าประกันอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และการกำกับดูแลที่เหมาะสมภายใต้กฎหมายนี้¹⁰⁰

5) The Electronic Transactions Act 2010 Revised 2021

กฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 กำหนดให้มีความปลอดภัยและการใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่อนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 และยอมรับต้นแบบกฎหมายว่าด้วยบันทึกที่โอนได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ของ UNCITRAL ค.ศ. 2017 กฎหมายนี้กำหนดให้รับรองลายมือชื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมายสิงคโปร์ โดยกำหนดให้มีหนังสือรับรองดิจิทัล เซิร์ฟเวอร์หนังสือรับรอง และหน่วยงานภายนอกที่น่าเชื่อถือชื่อ Certification Authority (CA) ออกหนังสือรับรองดิจิทัลเพื่อรับรองตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเรียกรวมกันว่าโครงสร้างพื้นฐานสำคัญสาธารณะ (Public Key Infrastructure (PKI)) ซึ่งเป็นการพัฒนากระบวนการความปลอดภัย โดยที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างลายมือชื่อที่ใช้น้ำหมึกและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในภาครัฐนั้นกฎหมายนี้บัญญัติให้หน่วยงานภาครัฐและคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายสามารถรับการยื่นทางอิเล็กทรอนิกส์และเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องของตน ตลอดจนกำหนดให้องค์กรภาครัฐอนุญาตและการให้ใช้สิทธิได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ ความรับผิดชอบแห่งและอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายที่ให้โครงสร้างพื้นฐานและเนื้อหาข้อมูล รวมถึงความรับผิดชอบในการอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือกฎเกณฑ์อื่นตามกฎหมายนี้จากแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมทางกฎหมายที่โปร่งใส แต่ผู้ให้บริการเครือข่ายไม่ต้องรับผิดชอบดังกล่าวในกรณีที่เป็นวัตถุประสงค์ของบุคคลภายนอก¹⁰¹ ตามแนวนโยบายของรัฐบาลสิงคโปร์ที่สนับสนุนธุรกิจต่าง ๆ ให้ทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และรักษบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล อัตลักษณ์ทางดิจิทัล สัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

¹⁰⁰ เฟิงอ้าง (เจิ้งอรรถ 47).

¹⁰¹ Infocomm Media Development Authority, **The Electronic Transactions Act 2010: the 2021 Amendment**, 2023 <<https://www.imda.gov.sg/regulations-and-licensing-listing/electronic-transactions-act-and-regulations>> accessed 14 April 2024.

ในส่วนของบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว กฎหมายนี้บัญญัติให้หมายถึงบันทึกใด ๆ ที่สร้างขึ้น สื่อสาร ได้รับหรือเก็บไว้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในระบบสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัลหรือเพื่อการถ่ายโอนจากระบบสารสนเทศหนึ่งไปยังอีกระบบสารสนเทศหนึ่ง อาทิ อีเมล รูปภาพดิจิทัล การนำเสนอด้วยโปรแกรม Powerpoint เว็บไซต์ ฯลฯ ในส่วนของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล ได้แก่ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรืออื่นใดที่ใช้ระบุอัตลักษณ์บุคคลและชี้ให้เห็นความประสงค์ของบุคคลนั้นที่เกี่ยวกับข้อมูลที่อยู่ในบันทึกหนึ่ง เว้นแต่ในบางสัญญาต้องลงลายมือชื่อด้วยลายมือชื่อจริงและไม่สามารถลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ การทำหรือการมีผลบังคับของพินัยกรรม สัญญาใดที่มีการขายหรือการโอนอสังหาริมทรัพย์หรือประโยชน์ใดในทรัพย์สินดังกล่าว การทำการชำระหรือการบังคับใช้ตามสัญญา การประกาศว่ายึดถือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น หรือหนังสือมอบอำนาจ¹⁰²

อย่างไรก็ดีสิงคโปร์ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองบริษัทในสิงคโปร์ที่ประกอบกิจการจัดจำหน่ายหรือขายเนื้อหาดิจิทัลออนไลน์ บริการหรือการอนุญาตให้ใช้ซอฟต์แวร์โดยผู้จัดหาต่างประเทศ จึงอาจมีประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการทำซ้ำและการสื่อสารต่อสาธารณะของเนื้อหาวัสดุเหล่านี้ ดังนั้นบริษัทในสิงคโปร์จึงต้องแน่ใจว่าตนมีสิทธิที่ชอบด้วยกฎหมายที่จะจัดจำหน่ายและ/หรือนำวัสดุดังกล่าวออกขายในตลาดสิงคโปร์¹⁰³

6) ร่างกฎหมายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (DIA)

สืบเนื่องจากเกิดหลายสถานการณ์ที่ศูนย์ข้อมูลหลักหยุดทำงานไป 4 ชั่วโมงเมื่อปี ค.ศ. 2023 การกระทำผิดทางไซเบอร์ส่งผลให้บริการในภาคธนาคารและภาคการดูแลสุขภาพชะงักงันไปอย่างกว้างขวางและส่งผลกระทบในทางลบต่อความเชื่อมั่นสาธารณะ¹⁰⁴ หากใช้กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ต่อสถานการณ์นี้ซึ่งหากมองว่าไม่ได้เกิดมาจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ สามารถใช้กฎหมาย

¹⁰² Pin Ping, O. **Digital Business in Singapore: Overview**, 2023

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-619-8820?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-619-8820?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))
accessed 15 April 2024.

¹⁰³ เฟิงอ้าง.

¹⁰⁴ Tan and Chan, 2024.

ความมั่นคงฯ ได้อย่างจำกัดและส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงประเด็นนี้ ขณะที่สิงคโปร์เผชิญสภาพแวดล้อม และสถานการณ์เบื้องหลังที่เสี่ยงโดยเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สิงคโปร์จึงกำลังศึกษามาตรการที่ คล้ายกันกับที่ประเทศอื่นใช้เพื่อที่จะทำให้กฎหมายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของหลาย มาตรการที่พัฒนาและปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสิงคโปร์¹⁰⁵

ระบบเศรษฐกิจและสังคมของสิงคโปร์ใช้ดิจิทัลอย่างมากจึงพึ่งพาความสามารถในการรับมือ กับภัยคุกคามและความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางดิจิทัลอย่างมากเช่นเดียวกัน ใน เดือนมกราคม ค.ศ. 2025 จึงได้มีการจัดตั้งคณะทำงาน (Taskforce) มุ่งหมายรักษาความเชื่อถือและ การประกันคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางดิจิทัล โดยเสนอหลายมาตรการและข้อเสนอแนะ แนวทางในการลดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์และเพิ่มพูนมาตรฐานความสามารถใน การรับมือกับภัยคุกคาม¹⁰⁶

มาตรการหนึ่งที่ออกมาเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2024 ได้แก่ กระทรวงการสื่อสารและ สารสนเทศแห่งสิงคโปร์กำลังศึกษาเพื่อจัดทำร่างกฎหมาย the Digital Infrastructure Act (DIA) เพื่อ เพิ่มความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามและความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานและบริการทาง ดิจิทัลในสิงคโปร์ กฎหมาย DIA จะก้าวหน้าไปมากกว่าความเสี่ยงต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์และ พยายามครอบคลุมประเด็นความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามทางดิจิทัลที่มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น ซึ่งผู้ให้บริการและโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลเผชิญอยู่ เมื่อมีการตั้งค่าระบบผิดพลาดในสถาปัตยกรรม ทางเทคนิคก่อให้เกิดอันตราย เช่น เกิดอัคคีภัย น้ำรั่ว ระบบทำความเย็นไม่ทำงานเป็นปกติ การศึกษาจะ ชี้ให้เห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สำคัญในสิงคโปร์หากระบบหยุดทำงาน ได้แก่ ศูนย์ข้อมูล ผู้ให้บริการโทรคมนาคม ผู้ให้บริการคลาวด์ที่ให้บริการดิจิทัลและแพลตฟอร์มที่ใช้กัน อย่างกว้างขวางในด้านการธนาคารและการชำระเงิน การเรียกรถโดยสารผ่านแอปพลิเคชัน และอัตลักษณ์ ทางดิจิทัล กฎหมายนี้จะกำหนดให้มีการแจ้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้หน่วยงานรัฐทราบ มาตรฐาน ความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามและความปลอดภัยตามเกณฑ์พื้นฐาน ซึ่งสิงคโปร์กำลังศึกษา กรอบที่คล้ายคลึงกันของต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป เยอรมนี และออสเตรเลีย รวมทั้งปรึกษา

¹⁰⁵ Charmian Aw, 2024.

¹⁰⁶ เพิ่งอ้าง (เชิงอรรถ 62).

ภาคอุตสาหกรรมต่อไปเพื่อรวบรวมไปกำหนดเป็นข้อเสนอเกี่ยวกับข้อกำหนด กระบวนการเชิงกำกับดูแล¹⁰⁷ นอกจากนี้คณะทำงาน (Taskforce) กำลังหามาตรฐานที่ไม่ใช่เชิงกำกับดูแลด้วยเพื่อเพิ่มเติมกรอบทางกฎหมายของสิงคโปร์ เช่น เสนอข้อเสนอแนะทางให้แก่ผู้ให้บริการและโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลโดยชี้ให้เห็นการปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อเพิ่มความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามและความปลอดภัย รวมทั้งให้แน่ใจได้ว่าจะสามารถขับเคลื่อนธุรกิจต่อไปได้¹⁰⁸

2.7.1.3 มาเลเซีย

นโยบายเศรษฐกิจในประเทศมาเลเซียมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาแล้วภายในปี พ.ศ. 2563 โดยที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงร่วมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ นอกจากนี้ มาเลเซียยังได้วางนโยบายเศรษฐกิจ (National Vision Policy: NVP) ให้เป็นประเทศที่มีความยืดหยุ่นคงทนและมีความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มการลงทุนในกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นไปที่การค้นคว้าวิจัยและเทคโนโลยีระดับสูงเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศบนฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) รวมทั้งมีการกระตุ้นและเพิ่มการเติบโตในภาคการเกษตร การผลิต การบริการโดยการใช้ความรู้และเทคโนโลยีวิทยาการ และสร้างความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรับรองสังคมบนฐานความรู้ (Knowledge-based Society)

รัฐบาลมาเลเซียมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะผลักดันประเทศเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงผ่านระบบดิจิทัล โดยมีเอกสารรัฐบาลที่เกี่ยวข้องสองฉบับ คือ นโยบายแห่งชาติ 4IR (National 4IR Policy) และแผนการเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งชาติ (Malaysia Digital Economy Blueprint: MDEB) ทำหน้าที่เป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพสูงสุดของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลสำหรับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรากฐานที่จำเป็นสำหรับการนำดิจิทัลมาทั่วรัฐ และเชื่อมต่อช่องว่างทางดิจิทัล เพื่อส่วนร่วมของเศรษฐกิจดิจิทัลต่อเศรษฐกิจมาเลเซีย

ภายใต้แผนการปฏิบัติ MDEB ของมาเลเซีย เศรษฐกิจดิจิทัล หมายถึง กิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยบุคคล ธุรกิจ และรัฐบาล โดยเศรษฐกิจของมาเลเซียกำลัง

¹⁰⁷ เฟิงอ๋าง (เชิงอรรถ 53).

¹⁰⁸ เฟิงอ๋าง (เชิงอรรถ 54).

เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. 2564 ภาคเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารของมาเลเซียมีส่วนช่วยร้อยละ 23.2 หรือประมาณ 217.1 พันล้านริงกิตให้กับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งประกอบด้วย ร้อยละ 14 จากภาคย่อย ICT และร้อยละ 9.2 จากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ในการบริโภคของประเทศมาเลเซียอันเกี่ยวกับธุรกรรมทางออนไลน์นั้น ตามรายงานของ International Data Corporation (IDC) ล่าสุดพบว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในมาเลเซียเป็นผู้บริโภคอิเล็กทรอนิกส์ (E-Consumers) ด้วยการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของคนในประเทศมาเลเซียมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่อย่างไรก็ตามการที่มีการพัฒนาและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น ก็นำมาสู่ปัญหาและความท้าทายในการคุ้มครองทางกฎหมายของผู้บริโภคอิเล็กทรอนิกส์ในมาเลเซีย การขยายตัวของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากกฎหมายเพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค กฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัลจึงต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจเพื่อเป็นกรอบในการกำกับดูแลกิจกรรมและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความคล่องตัวและปลอดภัย

กฎหมายมาเลเซียด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

1) รัฐบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2006 (Electronic Commerce Act: ECA 2006)

กฎหมายฉบับนี้มีความจำเป็นต่อกิจกรรมเชิงพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศมาเลเซีย เพราะจัดให้มีการรับรองทางกฎหมายเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ ข้อความในเชิงพาณิชย์ การใช้ข้อความอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองข้อกำหนดทางกฎหมายและเพื่อส่งเสริมอำนวยความสะดวกในการธุรกรรมทางการค้าโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ข้อความอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองข้อกำหนดทางกฎหมาย และเพื่อเปิดใช้งานและอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ผ่านการใช้วิธีการอิเล็กทรอนิกส์และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าภายในประเทศและกิจการผู้บริโภค (Minister of Domestic Trade and Consumer Affairs) เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

รายละเอียดของการมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายฉบับนี้ คือ การกำหนดในเนื้อหาหรือข้อมูลใด ๆ ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้บังคับและมีผลทาง

กฎหมายได้ รวมถึงการทำสัญญาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถมีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายได้ (ECA มาตรา 7) แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมาเลเซียมีการรับรองให้สามารถใช้ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายได้ และยังครอบคลุมกรณีที่ข้อมูลนั้นไม่ได้อยู่ในครอบครองของบุคคลของผู้ที่สามารถหาประโยชน์จากข้อมูลนั้นได้

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรก็สามารถทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ และถือว่ามีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย หากในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ทำตามแบบโดยมีการกำหนดสาระสำคัญของแบบนั้น ต้องมีการกระทำตามแบบดังกล่าวให้ครบถ้วนด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และบุคคลอื่นสามารถเก็บรักษาได้ รวมทั้งในกรณีที่ต้องมีบุคคลลงลายมือชื่อในเอกสาร ก็สามารถใช้เป็นลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นกัน โดยมีการกำหนดรายละเอียดไว้ว่าลายมือชื่อนั้นจะต้องถูกแนบมาพร้อมกับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ มีการระบุตัวตนของเจ้าของลายมือชื่อและเจ้าของมีเจตนาบอกว่าตนนั้นได้ยินยอมในการลงนามนั้น ซึ่งเจ้าของลายมือชื่อเป็นคนลงนามเท่านั้น และการลงนามไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในภายหลังจากได้มีการลงนามแล้ว ซึ่งรวมถึงในกรณีประทับตราด้วย หลักการดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับรัฐบัญญัติลายมือชื่อดิจิทัล ค.ศ. 1997 แสดงให้เห็นว่า ประเทศมาเลเซียมีการยอมรับและให้ความสำคัญแบบของนิติกรรมที่อยู่ในรูปเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

เอกสารใดที่ต้นฉบับอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้บังคับได้ แต่เอกสารดังกล่าวต้องมีความน่าเชื่อถือในความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ปรากฏอยู่ กล่าวคือ เอกสารนั้นต้องไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลังจากวันที่ได้เริ่มทำเอกสารนั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีการสลักหลังเพิ่มเติมใด ๆ ที่เกิดขึ้นตามปกติของการสื่อสาร การจัดเก็บ อีกทั้งความน่าเชื่อถือของเอกสารนั้น ย่อมเป็นการตีความตามวัตถุประสงค์ในการจัดทำเอกสารนั้น ๆ ขึ้นมา รวมทั้งพิจารณาตามพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดด้วยตามที่ปรากฏในมาตรา 12

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการส่งมอบเอกสาร จะต้องมีการระบุต้นทาง ปลายทาง เวลา และวันที่ให้บริการ การส่ง หรือการส่งมอบ เพื่อให้ทราบว่าได้มีการรับเอกสาร แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเอกสารตามกฎหมายฉบับนี้ จะไม่รวมถึงการแจ้งการผิदनชำระหนี้ การแจ้งความประสงค์ การแจ้งการยึดทรัพย์ หรือการประกาศอื่นใดที่คล้ายคลึงกันซึ่งจะต้องมีการเตือนก่อน จึงจะสามารถดำเนินคดีทางกฎหมายได้ รวมทั้งเอกสารการร้องขอ คำให้การที่เป็นลายลักษณ์อักษรด้วย ตามมาตรา 16 เช่นนี้จึง

ทำให้ทราบว่า แม้กฎหมายฉบับนี้จะให้เสรีภาพแก่ประชาชน ในการบังคับใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ตามกฎหมาย หากแต่ในเอกสารบางประการอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายก็ได้มีการยกเว้นในการที่จะใช้วิธีการอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาปรับใช้ เพื่อเป็นการผดุงความยุติธรรมในสังคม

กฎหมายฉบับนี้ยังบัญญัติเกี่ยวกับเจตนาในการส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้รับข้อความ มีสิทธิที่จะถือว่าข้อความทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งที่ผู้ส่งข้อความ มีเจตนาที่ต้องการจะเสนอข้อตกลงผ่านวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถสนองรับข้อตกลงนั้นได้ เว้นแต่ผู้รับจะรู้หรือควรรู้ได้ว่าผู้ส่งไม่ได้มีเจตนาที่จะส่งเพื่อให้ผู้รับสนองตามความต้องการ หรือหลงผิดในการส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวตามมาตรา 18 แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้มีการบัญญัติในกรณีที่มีการส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์อันมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับข้อความก่อนหน้า กฎหมายกำหนดให้ผู้รับมีสิทธิที่จะพิจารณาข้อความแยกออกจากกัน เพื่อให้ไม่เกิดความสับสนในการเสนอสนองต่อการก่อนิติกรรม

การรับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าผู้รับได้รับเมื่อผู้รับได้มีการเปิดระบบการประมวลผลในการรับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ และข้อความได้เข้าสู่ระบบประมวลผลข้อมูลที่กำหนด หรือในกรณีที่ผู้รับไม่ได้มีการเปิดระบบประมวลผลในการรับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าผู้รับรับทราบเมื่อข้อความอิเล็กทรอนิกส์มาถึงความรู้ของผู้ส่ง ตามที่ปรากฏในมาตรา 21 เช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า กฎหมายมีความตระหนักถึงในการมีผลบังคับใช้ของข้อความอิเล็กทรอนิกส์เริ่มขึ้นเมื่อใด และจะมีผลสิ้นสุดเมื่อใด อันซึ่งระยะเวลาของการก่อและสิ้นสุดของนิติกรรมสัญญา โดยพิจารณาเมื่อผู้รับได้รับข้อความ หรือเมื่อผู้ส่งได้รับข้อความตอบกลับ ทำให้ระยะเวลาในการก่อนิติกรรมมีการกำหนดที่ชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการตีความข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ส่งมาจากสถานประกอบกิจการของผู้ส่ง ในกรณีที่ผู้ส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์มีสถานที่ประกอบการมากกว่า 1 แห่ง ให้พิจารณาจากสถานประกอบการที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการทำธุรกรรมมากที่สุด หากไม่มีสถานประกอบการใดของผู้ส่งที่ใกล้ชิดที่สุด ให้ถือเอาสถานประกอบการหลักของผู้สร้าง หรือในกรณีที่ไม่มีสถานประกอบการ ให้ถือเอาบ้านอันเป็นที่พักอาศัยของผู้สร้างเป็นสถานที่จัดส่ง เช่นเดียวกันในกรณีของผู้รับ ตามมาตรา 22 และมาตรา 23 แสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้ความสำคัญในสถานที่การสร้างข้อความอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นการกำหนดสถานที่อัน

ก่อให้เกิดนิติกรรม ซึ่งมีความสำคัญในการเป็นภูมิลำเนาของโจทก์ หรือจำเลย เมื่อเกิดคดีความขึ้น และจำเป็นต้องการส่งคำบอกกล่าวทวงถาม (Notice)

จากข้อมูลข้างต้นจึงสรุปได้ว่ารัฐบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ฯ ฉบับนี้มุ่งเน้นคุ้มครองในการทำสัญญา หรือการตกลง ยอมรับในการทำนิติกรรมในข้อความอิเล็กทรอนิกส์เพื่อที่จะรองรับให้การทำธุรกรรม หรือข้อความอิเล็กทรอนิกส์สามารถมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายได้ ดังนั้นการทำนิติกรรมสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์จึงได้รับการคุ้มครองจากภาครัฐ และเป็นการสร้างกฎหมายให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของสังคมในปัจจุบันที่มีการเข้าถึงการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น แสดงถึงความตระหนักในการปรับตัวเข้าสู่สังคมของประเทศมาเลเซียต่อการรับส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีนัยสำคัญเพื่อให้เกิดการเสนอสนองตอบรับกันทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย

นอกจากนี้ การที่โลกออนไลน์เป็นสื่อที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกัน ทำให้เกิดการตลาดที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มการผลิตให้แก่ผู้บริโภคในปัจจุบันได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น แตกต่างไปจากการทำสัญญาผ่านทางอีเมลและตลาดเสมือนจริง เนื่องจากการเป็นการทำสัญญาที่มีการเสนอขายไว้ในแพลตฟอร์มใดแพลตฟอร์มหนึ่งเพื่อรอให้ทางคู่สัญญาหรือผู้ซื้อดำเนินการผ่านข้อความดิจิทัลในรูปแบบรูปแบบหนึ่ง เช่น การตอบโต้แลกเปลี่ยนข้อมูลทางสัญญาหรือการกดยอมรับบนเว็บไซต์

อีกทั้งมาตรา 17 (1) กำหนดให้ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ถือว่าการแสดงเจตนาทำคำเสนอโดยฝ่ายที่เริ่มต้นการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 18 ที่บัญญัติว่าฝ่ายที่ได้รับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นผู้รับทำคำสนอง จึงมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ส่งตั้งใจจะส่งและการกระทำการบางอย่างตามการส่งข้อความนั้น หลักการตีความนี้คล้ายกับหลักกฎหมายตามรัฐบัญญัติสัญญา ค.ศ. 1950 มาตรา 2 เอ ที่มีการอธิบายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้เสนอราคาที่เป็นผู้ยื่นข้อเสนอ อันเป็นการแสดงเจตนาว่าเต็มใจให้ผู้รับข้อเสนอที่จะทำอย่างไรบางอย่างหรือละเว้นที่จะกระทำ¹⁰⁹ ทำให้เราทราบว่าหลักการพื้นฐานของกฎหมายฉบับนี้ได้ยึดหลักการทั่วไปของทำสัญญาแต่มีการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการทำธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต

¹⁰⁹ Roshaimizam Suhaimi and other, *Contract of Sale and Purchase via Online from Fiqh Muamalat Principles*, (2021) 6 *Journal of Contemporary Islamic Law* 1, 10.

2) รัษฎบัญญัติลายมือชื่อดิจิทัล ค.ศ. 1997 (Digital Signature Act 1997)

ที่มาของกฎหมายฉบับนี้ได้แนวคิดมาจากกฎหมายว่าด้วยลายมือชื่อดิจิทัลของมลรัฐยูทาห์ สหรัฐอเมริกา เนื่องจากรัฐยูทาห์เป็นพื้นที่แรกในโลกที่มีกฎหมายลายมือชื่อดิจิทัล มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1995 และเป็นหัวใจของกลุ่มผู้บริโภค ผู้ผลิต และกลุ่มรัฐบาลเพื่อทำการเงินส่วนตัว การเงิน ผ่านทางช่องทางอินเทอร์เน็ต แต่ถึงอย่างนั้นในรัฐยูทาห์เองก็ยังคงประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อกรณีลายมือชื่อดิจิทัลถูกดึงข้อมูลหรือถูกแฮ็กไป อีกทั้งในการประชุมร่างกฎหมายของมาเลเซียเองนั้น ทางคณะกรรมการยกร่างต่างเปรียบเทียบว่าร่างกฎหมายลายมือชื่อดิจิทัลนั้นเหมือนกับกฎหมายของมลรัฐยูทาห์ และการที่กฎหมายของประเทศยูทาห์ยังไม่สมบูรณ์ มีข้อบกพร่องที่น่ากังวลอยู่ หากกฎหมายของมาเลเซียคล้ายกันย่อมทำให้กฎหมายฉบับนี้ของมาเลเซียไม่สมบูรณ์ไปด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องการให้มีการศึกษากฎหมายของมลรัฐยูทาห์ในเชิงลึก จนนำมาสู่การประกาศใช้รัษฎบัญญัติลายมือชื่อดิจิทัลในปี พ.ศ. 2540 เพื่อควบคุมการใช้ลายมือชื่อดิจิทัลในมาเลเซีย นำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นในความปลอดภัยของประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกำหนดถึงการตรวจสอบการใช้ลายเซ็นดิจิทัลผ่านใบรับรองที่ออกโดยหน่วยงานออกใบรับรองที่ได้รับอนุญาต (CA)¹¹⁰

กฎหมายระบุหลักการเกี่ยวกับการใช้ลายมือชื่อดิจิทัล ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 เพื่อการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดให้มีช่องทางสำหรับการทำธุรกรรมออนไลน์ที่ปลอดภัยผ่านการใช้ลายมือชื่อดิจิทัล โดยได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตการดำเนินงานสำหรับการออกใบอนุญาตและการควบคุมของหน่วยงานออกใบรับรอง และการให้การยอมรับทางกฎหมายแก่ลายมือชื่อดิจิทัล มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการสื่อสารและมัลติมีเดีย (Deputy Minister of Communications and Multimedia) เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้กำหนดนิยามของลายมือชื่อดิจิทัลให้มีความกว้างและครอบคลุม รวมถึงการปลอมแปลงลายมือชื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตีความกฎหมาย และมีการกำหนดให้ข้อความที่

¹¹⁰ Sangal P.S., 'Electronic Commerce Law in Malaysia' 11 Journal of Law, Information and Science, <<https://classic.austlii.edu.au/au/journals/JLInfoSci/2000/7.html#Heading125>> accessed 9 November 2024.

ลงลายมือชื่อดิจิทัลถือเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุให้ต้องให้ข้อความต้องมีความถูกต้อง บังคับใช้ได้ และมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกับการดำเนินการที่มิการทำขึ้นบนกระดาษ รวมทั้งมีลายมือชื่อดิจิทัล ครบถ้วนซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากคีย์ทั่วไป และใบรับรองลายมือชื่อจะต้องไม่สิ้นอายุก่อนที่จะได้มีการลงลายมือลื่อนั้นขึ้นตามมาตรา 64 และมีการนิยามให้ลายมือชื่อดิจิทัลเป็นเอกสารต้นฉบับ ตามมาตรา 65

เจ้าของลายมือชื่อจะต้องขอรับรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอใบรับรองว่าลายมือชื่อ ดิจิทัลของตนน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปบังคับใช้ได้ โดยหน่วยงานที่จะเป็นผู้รับรองนั้นจะต้องได้รับ ใบอนุญาตในการรับรอง ซึ่งการขออนุญาตนั้น หน่วยงานที่ออกใบอนุญาตมีสิทธิที่จะพิจารณาว่า หน่วยงานรับรองดังกล่าวมีคุณสมบัติเหมาะสมหรือไม่ หากไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมก็ต้องถูกปฏิเสธ การออกใบอนุญาต หรืออาจออกใบอนุญาตโดยมีเงื่อนไขตามมาตรา 8 และได้รับการรับรองจากหน่วยงาน รับรองซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานออกใบอนุญาต เพื่อเป็นการรับรองความถูกต้องและ น่าเชื่อถือของลายมือชื่อดิจิทัลที่เกิดขึ้น

ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13 นั้น กฎหมายยังคงยอมรับหลักเสรีภาพในการสัญญาของ บุคคล ในกรณีที่คู่สัญญาได้มีการตกลงโดยชัดแจ้งให้สามารถใช้ลายมือชื่อดิจิทัลที่ไม่ได้รับใบรับรองของ คู่สัญญาได้ และให้ลายมือชื่อนั้นมีผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ทำให้แม้จะเป็นลายมือชื่อดิจิทัลที่มี กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการขอใบรับรองในการใช้งาน และมีผลใช้บังคับได้ก็ตาม แต่หากมีการทำ ข้อตกลงโดยชัดแจ้งที่จะยอมรับการใช้ลายมือชื่อดิจิทัลที่ไม่ได้รับการรับรองก็ยังสามารถทำได้

3) รัฐบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1999 (Consumer Protection Act 1999)

กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสร้างระบบและกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภคจาก การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสินค้า รวมทั้งการเรียกร้องทางการเงินที่มี มูลค่าไม่เกิน 25,500 ริงกิต โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าภายในประเทศและกิจการผู้บริโภคเป็น ผู้รักษาการตามกฎหมาย ประเด็นที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปรากฏอยู่ในกฎหมายอนุบัญญัติ คือ ข้อกำหนดการคุ้มครองผู้บริโภค (ธุรกรรมการค้าอิเล็กทรอนิกส์) ค.ศ. 2012 (Consumer Protection (Electronic Trade Transactions) Regulation 2012) ที่กำหนด ข้อมูลสำคัญของผู้ขายสินค้าออนไลน์จะต้องมีการเปิดเผยบนเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้อง โดย

ข้อมูลที่มีต้องมีปรากฏคือ ชื่อบริษัทหรือธุรกิจ เลขที่จดทะเบียน อีเมลและเบอร์ติดต่อ ข้อมูลสินค้า ราคาสินค้ารวมทั้งค่าขนส่ง ภาษี และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ วิธีการชำระเงิน เงื่อนไข และระยะเวลาจัดส่งสินค้า โดยประมาณ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการ ให้ได้มากที่สุด

กฎหมายฉบับนี้จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคจากการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในการซื้อขาย สินค้าและบริการ การทำสัญญา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบออนไลน์ ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภค จากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อยู่ในช่องทางอินเทอร์เน็ต เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียเห็นว่าการโฆษณาในอินเทอร์เน็ตนั้นควบคุมได้ยาก ผู้ทำสื่อดังกล่าวมักไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่กำหนดของรัฐ เท่าที่ควร เป็นเหตุให้ผู้บริโภคอาจเข้าใจผิดในตัวสินค้า จนในที่สุดได้มีการจัดตั้งกรรมการโฆษณาเพื่อ สอบสวนข้อเรียกร้องในกรณีที่มีการเผยแพร่โฆษณาที่เป็นเท็จ หรือทำให้เข้าใจผิดทุกรูปแบบ รวมถึง การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างความสับสนหลงผิดด้วย จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความตระหนักใน ด้านความปลอดภัยในการคุ้มครองผู้บริโภคของทางประเทศมาเลเซีย

4) รัฐบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ค.ศ. 2010 (Competition Act 2010)

กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2555 โดยบัญญัติพร้อมกับ รัฐบัญญัติคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ค.ศ. 2010 (Competition Commission Act 2010) เป็นรัฐบัญญัติที่เป็นการส่งเสริมและปกป้องกระบวนการแข่งขันจึงปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภคและ จัดให้มีเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการแข่งขันส่งเสริมประสิทธิภาพและนวัตกรรม ผู้ประกอบการซึ่งส่งเสริม ราคาที่แข่งขันได้ รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการและทางเลือกที่กว้างขึ้น โดยมี ขอบเขตการบังคับใช้กับองค์กรหรือนิติบุคคลใดที่ดำเนินกิจกรรมเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ทั้งภายในและภายนอกประเทศมาเลเซีย หากกิจกรรมพาณิชย์นั้นมีผลกระทบต่อการแข่งขันในตลาดใดใน มาเลเซีย จึงรวมถึงการค้าในตลาดออนไลน์ด้วย¹¹¹

พฤติกรรมหรือการกระทำที่ต้องห้ามตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของมาเลเซียแบ่งออก ได้เป็น 2 ประเภท คือ

¹¹¹ ศักดา ธนิตกุล และสาธิตา วิมลคุณารักษ์, ‘กฎหมายป้องกันการผูกขาด/แข่งขันทางการค้าใน ASEAN: สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย’ (2558) 62 ตุลาคม 1, 17

1) การร่วมมือกันลด จำกัด หรือปิดเป็นการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นแนวราบ คือระหว่างคู่แข่งด้วยกันเอง หรือแนวดิ่งระหว่างผู้ที่ไม่ได้เป็นคู่แข่งกัน ซึ่งกำหนดไว้ในภาค 1 ของกฎหมายการค้าของมาเลเซีย โดยการร่วมมือกันในลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้นไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือกันลดหรือจำกัดการแข่งขันในรูปแบบของการมีวัตถุประสงค์หรือมีผลกระทบที่เป็นการลด จำกัด หรือปิดเป็นการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญก็ได้ ตามมาตรา 4 (1)

2) การใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ ตามมาตรา 10 กำหนดห้ามการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบโดยผู้ประกอบการรายเดียว หรือผู้ประกอบการหลายรายร่วมกัน

ในกรณีที่บุคคลใดมีพฤติกรรมต้องห้ามตามกฎหมายจะมีเพียงบทลงโทษทางแพ่งเท่านั้น นอกจากนี้ถ้าพบการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายคณะกรรมการแข่งขันทางการค้ามีอำนาจออกคำสั่งให้หยุดการกระทำหรือกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้การกระทำที่ละเมิดกฎหมายสิ้นสุด

5) รัษฎบัญญัติตลาดทุนและการให้บริการทางการเงิน ค.ศ. 2007 (Capital Markets and Service Act 2007)

ประเทศมาเลเซียยังไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่จะใช้ในการควบคุมสกุลเงินดิจิทัลที่แน่ชัด ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการหลักทรัพย์ของมาเลเซีย ซึ่งเป็นหน่วยงานควบคุมการดำเนินการของสถาบันการเงินอิสลามให้เป็นไปตามกฎหมายอิสลาม ได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการว่าการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลขณะนี้ถูกกฎหมายแล้วในประเทศมาเลเซีย รวมทั้งหน่วยงานกำกับดูแลมีมติว่าการซื้อขายและลงทุนสกุลเงินดิจิทัล รวมไปถึงเหรียญโทเคนทั้งหลายได้รับการอนุญาตให้สามารถทำการแลกเปลี่ยนได้เฉพาะสินทรัพย์ดิจิทัลที่จดทะเบียนเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2562 รัฐบาลมาเลเซียได้มีการออกมาแสดงจุดยืนของตนเกี่ยวกับเรื่องสกุลเงินดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยกฎหมายสกุลเงินดิจิทัล คำสั่งตลาดทุนและบริการฯ ได้มีการจัดหมวดหมู่เหรียญดิจิทัลโทเคน และสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งหมดให้ได้รับการคุ้มครอง บุคคลใดที่ทำการเสนอขายเหรียญโดยไม่มีใบอนุญาตในหรือแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลในมาเลเซียอาจได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 10 ล้านริงกิต แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมาเลเซียต้องการให้สกุลเงินดิจิทัลนั้นมีความน่าเชื่อถือ สร้างความไว้วางใจจากนักลงทุน อีกทั้งคณะกรรมการกำกับสินทรัพย์ดิจิทัล (SC) และธนาคาร Negara Malaysia (BNM) ได้ร่วมกันกำหนดนโยบายและกฎระเบียบเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัลที่

จะช่วยส่งเสริมนวัตกรรมที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันก็จัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องภาคการพัฒนานี้ในมาเลเซีย

แม้สกุลเงินดิจิทัลจะยังไม่ใช้เงินสดตามกฎหมายในมาเลเซียก็ตาม แต่การซื้อขายก็ไม่ใช่เรื่องที่ต้องห้ามตามกฎหมาย การเสนอขายสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นหลักทรัพย์อยู่ภายใต้การควบคุมโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์มาเลเซีย (SC) โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ อนุบัญญัติตลาดทุนและการให้บริการทางการเงิน (สกุลเงินดิจิทัลและโทเคนดิจิทัล ค.ศ. 2019 (Capital Markets and Services (Digital Currency and Digital Token) Order 2019) ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2562

กฎหมายฉบับนี้มีการให้นิยามของสกุลเงินดิจิทัล และโทเคนดิจิทัล โดยกำหนดให้สินทรัพย์ดิจิทัลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สกุลเงินดิจิทัล และโทเคนดิจิทัล รวมทั้งมีการกำหนดลักษณะของสกุลเงินดิจิทัลและโทเคนดิจิทัลเป็นหลักทรัพย์ หากได้มีการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่สินทรัพย์ดิจิทัลออกโดยเอกชนจะไม่ได้การยอมรับว่าเป็นหลักทรัพย์ที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

ในการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นหลักทรัพย์จะต้องดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มการเสนอขายแลกเปลี่ยนครั้งแรกกับผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้น (IEO) ที่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย¹¹² ซึ่งผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้นนี้ถือเป็นกลไกการระดมทุนดิจิทัลที่ผู้ออกเสนอโทเคนดิจิทัลให้กับนักลงทุนเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทุน นอกจากนี้กฎหมายยังได้มีการกำหนดคุณสมบัติและการลงทะเบียนสำหรับบุคคล หรือบริษัทที่ต้องการจะทำการออก เสนอขายสินทรัพย์ดิจิทัล โดยมีการกำหนดให้เฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในมาเลเซีย ซึ่งมีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 5 ล้านริงกิตเท่านั้นที่จะสามารถจดทะเบียนเป็นผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้นในมาเลเซียได้

ในด้านการดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล ผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้นอาจแต่งตั้งผู้จัดเก็บรักษาสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Custodian: DAC) ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภายใน หรือต่างประเทศก็ได้

¹¹² Security Commission, 'SC Registers two initial exchange offering (IEO) operators' (Suruhanjaya Sekuriti Security Commission Malaysia, 23 March 2022)

<<https://www.sc.com.my/resources/media/media-release/sc-registers-two-initial-exchange-offering-ieo-operators>> accessed April 14, 2024.

ที่ได้ลงทะเบียนกับคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ฯ เพื่อเป็นผู้ให้บริการด้านการเก็บรักษา จัดเก็บ ถัดครอง หรือดูแลรักษาสินทรัพย์ดิจิทัลสำหรับบัญชีของบุคคลอื่น และบริการดังกล่าวถือเป็นการบริการ ด้านตลาดทุนตามรัฐบัญญัติตลาดทุนฯ

6) รัฐบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและป้องกันการสนับสนุนการก่อการ ร้าย ค.ศ. 2001 (Anti-Money Laundering and Anti-Terrorism Financing Act: AMLA 2001)

แม้การที่สินทรัพย์ดิจิทัลได้ถูกยอมรับและได้รับการควบคุมแล้วก็ตาม แต่ยังคงจำเป็นที่ จะต้องมีการตักเตือนและให้การคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับความเสี่ยงในการลงทุนในตลาดดิจิทัล เนื่องจากมีความผันผวนสูง และเพื่อป้องกันการเกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินและ เศรษฐกิจในประเทศมาเลเซียที่มีการปรับตัวสูงโดยใช้จุดอ่อนในโลกไร้พรมแดนในการก่อการร้าย หรือการฟอกเงิน กฎหมายฉบับนี้จึงมีการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้บริการคริปโทเคอร์เรนซีต้องปฏิบัติตาม มาตรการที่เข้มงวดเกี่ยวกับการตรวจสอบลูกค้าของตน รวมทั้งการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย เพื่อป้องกัน การใช้คริปโทเคอร์เรนซี หรือสกุลเงินดิจิทัลในการฟอกเงินหรือสนับสนุนกิจกรรมทางการเงินที่ผิด กฎหมาย โดยมีเจตนาที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานสากลที่กำหนดโดยคณะทำงานเฉพาะกิจปฏิบัติทาง การเงิน¹¹³ นอกจากนี้กฎหมาย AMLA ยังมีมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้ามาช่วยคุ้มครอง ผู้บริโภคจากกรณีที่น่าจะถูกหลอกลวงโดยการโฆษณา หรือการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือการจัด จำหน่ายสินค้าที่เป็นเท็จ อันนำไปสู่การชักชวนให้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

7) กฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล

ถึงแม้ว่าประเทศมาเลเซียจะไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล โดยเฉพาะ และต้องอาศัยการปรับใช้รัฐบัญญัติองค์กรพัฒนาการลงทุน ค.ศ. 1965 (Malaysia Investment Development Authority Act 1965) ควบคู่กับรัฐบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ค.ศ. 1986 (Promotion of Investments Act 1986) ก็ตาม แต่แนวนโยบายของบริษัท MyDIGITAL ซึ่งเป็น รัฐวิสาหกิจในกำกับของกระทรวงดิจิทัลมาเลเซียที่ต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศมาเลเซียให้ขับเคลื่อนด้วย เศรษฐกิจดิจิทัลและมีรายได้อย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573 และสอดคล้องกับนโยบายการปฏิวัติ

¹¹³ Bank Negara Malaysia, 'AMLA' (AML/CFT, 2022) <<https://amlcft.bnm.gov.my/the-aml>> accessed 15 August 2024.

อุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (4th Industrial Revolution: 4IR) ของรัฐบาล อีกทั้งต้องการดึงดูดนักลงทุนและธุรกิจดิจิทัลเข้ามาสู่ตลาดท้องถิ่นมากขึ้น จึงได้จัดตั้งสำนักงานการลงทุนดิจิทัล (Digital Investment Office: DIO) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 โดยสำนักงานฯ มีหน้าที่สร้างความตระหนักรู้ด้านการลงทุนทางดิจิทัล (Loo-See Beh and other, 2022: 65) ร่วมกับหน่วยงานพัฒนาการลงทุนมาเลเซีย (Malaysian Investment Development Authority: MIDA) ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมสำหรับการสร้างแรงจูงใจและให้คำปรึกษาอย่างครบวงจรในการลงทุนทุกประเภท รวมทั้งการลงทุนในตลาดดิจิทัลด้วย อีกทั้งสำนักงานฯ ยังร่วมมือกับบริษัทเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งมาเลเซีย (Malaysia Digital Economy Corporation: MDEC)) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้กำกับของกระทรวงดิจิทัลอีกแห่งหนึ่ง เพื่อประสานงานและอำนวยความสะดวกในการลงทุนดิจิทัลทั้งหมด

การจัดตั้งสำนักงานการลงทุนดิจิทัลจึงแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมาเลเซียมีแนวคิดที่จะสร้างหน่วยงานทางธุรกิจดิจิทัลขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการตอบสนองนโยบายในการพัฒนาด้านนี้โดยเฉพาะ รัฐบาลมาเลเซียได้ให้ความสำคัญและจริงจังกับการทำงานในอุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งนอกจากจะส่งผลดีต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังมีผลต่อสังคมต่าง ๆ ด้วย เช่น การเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัล หรือการเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการด้านดิจิทัลในประเทศ โดยให้การสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีในภาคส่วนต่อไปนี้คือ การเกษตรดิจิทัล บริการดิจิทัล เมืองดิจิทัล สุขภาพดิจิทัล การเงินดิจิทัล การค้าดิจิทัล สกุลเงินดิจิทัล การท่องเที่ยวดิจิทัล และเศรษฐกิจอิสลามดิจิทัล

8) รัษฎบัญญัติภาษีบริการ ค.ศ. 2018 (Service Tax Act 2018)

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกเก็บภาษีทางอ้อมเมื่อเกิดการบริโภคจากการใช้บริการของผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่ในต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าผู้ประกอบการเหล่านี้ควรเสียภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีการขายให้แก่ประเทศมาเลเซีย เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศที่จ่ายภาษีให้แก่ประเทศ ในช่วงแรกรัฐบาลมาเลเซียจัดเก็บภาษีการขายและบริการ (Sales and Service Tax: SST) ในอัตราร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 10 จากการขายสินค้า และอัตราร้อยละ 6 จากการให้บริการ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป ธุรกิจบริการที่ถูกบังคับให้ต้องเสียภาษี

ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจสื่อสารและโทรคมนาคม ธุรกิจบริการด้านวิชาชีพ เช่น สำนักงานกฎหมาย สำนักงานตรวจสอบบัญชี เป็นต้น โดยจะต้องเป็นธุรกิจที่มีรายได้ต่อปีเกิน 500,000 ริงกิต¹¹⁴

ต่อมาการทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับสถานการณ์หลังจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้รายได้จากภาคอุตสาหกรรมแบบเดิมมีอัตราลดลง ประเทศมาเลเซียจึงตระหนักว่ามุ่งเป้าไปที่การนำภาษีจากเงินได้จากภาคเศรษฐกิจดิจิทัลมาสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ จึงเริ่มจัดเก็บภาษีบริการดิจิทัล (Digital Service Tax: DST) ในอัตราร้อยละ 6 เช่นเดียวกับอัตราภาษีที่เก็บจากบริการแบบดั้งเดิม สำหรับการบริการที่ให้บริการหรือการสมัครสมาชิกผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์¹¹⁵ ผลตอบรับจากการเก็บภาษีบริการดิจิทัลในปีแรกทำให้รัฐบาลได้รับเงินมากกว่า 400 ล้านริงกิต ด้วยการใช้เครื่องมือดิจิทัลและบริการสตรีมมิ่งที่เพิ่มขึ้นของภาษีทางอ้อมที่มีแนวโน้มจะมีอัตราเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต¹¹⁶

หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 2019 รัฐบาลมาเลเซียได้แก้ไขกฎหมายกำหนดนิยามของบริการดิจิทัลเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงบริการใด ๆ ที่ให้บริการหรือมีการสมัครสมาชิกผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายดิจิทัลอื่น ๆ และไม่สามารถรับบริการได้หากไม่มีการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แพลตฟอร์ม เว็บไซต์ รวมทั้งการให้บริการโดยอัตโนมัติ การขยายขอบเขตของนิยามในกฎหมายฉบับนี้เป็นการขยายฐานการเรียกเก็บภาษีเงินได้จากผู้ให้บริการที่ไม่มีที่ตั้งในประเทศมาเลเซีย โดยการขยายภาษีหัก ณ ที่จ่ายสำหรับการให้บริการทางดิจิทัล หรือโดยการกำหนดผู้บริการดังกล่าวต้องเสียภาษีจากผลกำไรของสินค้าและบริการดิจิทัลที่ได้รายได้จากประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ประเทศมาเลเซียยังเป็น

¹¹⁴ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ‘ภาษี SST ของมาเลเซียเริ่มมีผลบังคับใช้แล้ว’ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.) <https://www.ditp.go.th/contents_attach/280899/280899.pdf> สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2567.

¹¹⁵ Kelbesa Megersa, ‘Digital Service Taxes and Their Application’ (Institute of Development Studies, 15 December 2020) <https://opendocs.ids.ac.uk/articles/report/Digital_Service_Taxes_and_Their_Application/26437234?file=48185272> accessed 30 August 2024.

¹¹⁶ Board Room, ‘What is SST? Your guide to sales and service tax in Malaysia’ (Board Room, 22 December 2022) <<https://www.boardroomlimited.com/my/2022/12/22/what-is-sst/>> accessed 9 November 2024.

ประเทศที่สองในเอเชียต่อจากประเทศสิงคโปร์ที่แก้ไขปรับปรุงกฎหมายภาษีอากรให้ครอบคลุมถึงการบริการดิจิทัลจากต่างประเทศ รายได้ของ e-commerce ในประเทศมาเลเซียมีมูลค่าสูงถึง 3.98 แสนล้านริงกิต หรือประมาณเก้าหมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งผู้ให้บริการทาง e-commerce รายใหญ่ของโลก เช่น Netflix, Spotify หรือ Airbnb ได้ร่วมลงทะเบียนและเตรียมรับมือกับการจัดภาษีผู้บริโภคในประเทศมาเลเซีย รวมทั้งให้ความร่วมมือทางกฎหมายอย่างดียิ่ง ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีเสถียรภาพ

นอกจากนี้ รัฐบาลมาเลเซียยังวางมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลจากการกำหนดภาษีบริการ โดยประเทศมาเลเซียได้ลงนามในอนุสัญญาพหุภาคีในการร่วมกันแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายภาษีระหว่างประเทศ ซึ่งเนื้อหาในอนุสัญญานี้อนุญาตให้ประเทศภาคีสมาชิกสามารถปรับปรุงบทบัญญัติของสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกำหนดสถานประกอบการการได้อย่างรวดเร็ว ทำให้วิสาหกิจต่างชาติให้การยอมรับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีข้อสงวน

ล่าสุดรัฐบาลมาเลเซียได้ประกาศเพิ่มอัตราการเก็บภาษีจากร้อยละ 6 เป็นร้อยละ 8 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2024 ตามระเบียบภาษีบริการ (อัตราภาษีบริการดิจิทัล) (Service Tax (Rate of Digital Service Tax) (Amendment) Order 2024) สำหรับบริการด้านดิจิทัลที่ต้องเสียภาษีทั้งหมด จึงคาดการณ์ได้ว่ารัฐบาลมาเลเซียจะจัดเก็บรายได้เข้ารัฐจากผู้ให้บริการดิจิทัลต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก¹¹⁷

2.7.1.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ประเทศเวียดนามกำลังดำเนินการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน (Digital Transformation) โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อทำให้ชาติพัฒนาเจริญก้าวหน้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ “โครงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสู่เทคโนโลยีดิจิทัลแห่งชาติ ค.ศ. 2025 (The National Digital Transformation Program by 2025) ไปจนถึงปี ค.ศ. 2030 ซึ่งมุ่งพัฒนา 3 เสาหลัก

¹¹⁷ David Lai, ‘Malaysia - Service tax rate increased and scope of tax expanded’ (BDO Global, 27 March 2024) <<https://www.bdo.global/en-gb/insights/tax/indirect-tax/malaysia-service-tax-rate-increased-and-scope-of-tax-expanded>> accessed 31 August 2024.

คือ รัฐบาลดิจิทัล เศรษฐกิจดิจิทัล และสังคมดิจิทัล¹¹⁸ และเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 นายกรัฐมนตรีของเวียดนามได้ออก Decision No. 942/QĐ-TTg ให้ความเห็นชอบ “ยุทธศาสตร์ข้อมูลแห่งชาติไปจนถึง ค.ศ. 2030” อันบ่งชี้ความก้าวหน้าที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงเวียดนามไปสู่ชาติดิจิทัล ซึ่งก่อให้เกิดการใช้ข้อมูลได้เต็มศักยภาพในการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ทั้งนี้ยุทธศาสตร์นี้เป็นเอกสารเชิงสั่งการแบบครอบคลุมฉบับแรกเกี่ยวกับข้อมูลดิจิทัลในเวียดนามโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสถาบัน/หน่วยงาน นโยบาย และสิ่งแวดล้อมทางกฎหมาย พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล พัฒนาข้อมูลดิจิทัล พัฒนาความปลอดภัยสารสนเทศและความมั่นคงทางไซเบอร์ พัฒนาวិสาหกิจดิจิทัล และพัฒนาการชำระเงินดิจิทัล ทั้งนี้ยังได้กำหนดภาคส่วนเฉพาะให้เป็นภาคส่วนที่ส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดิจิทัล เช่น เกษตรกรรมและพื้นที่ชนบท สุขภาพ การศึกษาและการฝึกอบรม แรงงาน การจ้างงานและความมั่นคงทางสังคม การค้า อุตสาหกรรม และพลังงาน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำหนดให้มีการดำเนินการเฉพาะเพื่อให้สำเร็จตามยุทธศาสตร์ โดย (1) พัฒนาแรงงานดิจิทัลที่มีความสามารถและทักษะความชำนาญใหม่เกี่ยวกับ Cloud Computing, ปัญญาประดิษฐ์ ข้อมูลขนาดใหญ่ สถาปัตยกรรมระบบ เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ การออกแบบส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ (UI) และประสบการณ์ของผู้ใช้ (UX) ความมั่นคงทางสารสนเทศไซเบอร์ และ (2) พัฒนาทักษะดิจิทัล พลเมืองดิจิทัล และวัฒนธรรมดิจิทัลที่มุ่งไปสู่การทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นที่นิยมไปทั่วอย่างครอบคลุมเพื่อให้เป็นสังคมดิจิทัลที่เป็นธรรมและแพร่หลาย อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเวียดนามให้มีศักยภาพ และความภาคภูมิใจ ตลอดจนความน่าเชื่อถือของผู้คนในพื้นที่ไซเบอร์ นอกจากนี้ในยุทธศาสตร์นี้ได้ระบุรายละเอียดอย่างชัดเจนในเชิงนโยบายของกรอบการบริหารจัดการข้อมูล กำหนดพันธกิจระดับชาติที่สำคัญมากมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งหลายส่วนกำหนดให้ริเริ่มออกกฎหมายหลายฉบับ¹¹⁹

ข้อมูลที่รายงานในการประชุมของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน (the National Committee on Digital Transformation) ระบุว่า ดัชนีแห่งชาติของเวียดนามของการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานเพิ่มขึ้นจาก 0.48 ในปี ค.ศ. 2020 ไปสู่ 0.71 ในปี ค.ศ. 2022 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 และคาดว่าจะในปี ค.ศ. 2023 จะเพิ่มขึ้นไปสู่ระดับที่ 0.75

¹¹⁸ Doan Thu Anh, 2024

¹¹⁹ เพิ่งอ้าง.

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกประเมินว่าดัชนีวัดกรรมของเวียดนามในปี ค.ศ. 2023 อยู่ที่อันดับ 46 ของโลก ซึ่งเลื่อนขึ้นมา 2 อันดับจากปี ค.ศ. 2022 รายงานของ Google ประเมินอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดิจิทัลของเวียดนามเติบโตเร็วที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สองปีติดต่อกัน (ค.ศ. 2022 เติบโตร้อยละ 28 และ ค.ศ. 2023 เติบโตร้อยละ 19 ซึ่งสูงกว่าอัตราเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ถึง 3.5 เท่า กระทรวงสารสนเทศและการสื่อสารของเวียดนามประเมินว่า สัดส่วนของเศรษฐกิจดิจิทัลใน GDP ของเวียดนามในปี ค.ศ. 2023 จะอยู่ที่ร้อยละ 16.5 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดิจิทัลของเวียดนามอยู่ที่ประมาณร้อยละ 20 ต่อปีหรือเติบโตเร็วกว่าอัตราการเจริญเติบโตของ GDP ถึง 3 เท่า ในปี ค.ศ. 2023 เวียดนามจะมีวิสาหกิจเทคโนโลยีดิจิทัลมากกว่า 1,500 รายที่มีรายรับจากตลาดต่างประเทศ ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 7 เมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 2022 ทั้งนี้ เวียดนามอยู่ในกลุ่ม 10 ประเทศชั้นนำที่มีจำนวนการดาวน์โหลดใหม่สูงสุดในส่วนของแอปพลิเคชันที่ใช้ในโทรศัพท์มือถือ 2 ปีติดต่อกัน (ค.ศ. 2022 - 2023) จำนวนผู้ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของเวียดนามเติบโตขึ้นร้อยละ 46 เมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 2022.¹²⁰

กฎหมายเวียดนามด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

1) Decree 52/2024/ND-CP on Cashless Payment

กฎหมายว่าด้วยการชำระเงินไร้เงินสดนี้ออกตามความและเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายธนาคารรัฐแห่งเวียดนาม กฎหมายสถาบันสินเชื่อ กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นต้น มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 แทนที่กฎหมาย Decree No. 101/2012/ND-CP และที่แก้ไขเพิ่มเติม¹²¹ กฎหมายนี้มุ่งหมายขยายขอบเขตทางการเงิน ลดการฉ้อโกง และส่งเสริมวิธีการชำระเงินทางดิจิทัลข้อกำหนดที่เข้มงวดสำหรับผู้ให้บริการชำระเงิน (PSPs) และผู้ให้บริการเป็นศูนย์กลางชำระ

¹²⁰ Huang He, **Vietnam's digital economy is the fastest growing in Southeast Asia**, 2023
<<https://www.vietnam.vn/en/kinh-te-so-viet-nam-phat-trien-nhanh-nhat-dong-nam-a-trong-2-nam-lien-tiep/>> accessed 15 April 2024.

¹²¹ LuatVietnam, **Decree 52/2024/ND-CP on non-cash payment**, 15 May 2024
<<https://english.luatvietnam.vn/tai-chinh/decreedecree-52-2024-nd-cp-on-non-cash-payment-336447-d1.html>> accessed 18 April 2025.

เงิน (IPS) กำหนดเงินทุนเพิ่มขึ้นสำหรับให้บริการสับเปลี่ยนทางการเงิน และบริการสะสางทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าตั้งแต่ 50 ถึง 300 พันล้านเวียดนามดอง (ประมาณ 11.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) โดย ISP ต้องให้บริการชำระเงินอย่างเดียวโดยไม่ประกอบธุรกิจอื่นใดในระหว่างกระบวนการออกใบอนุญาต ฯลฯ ทั้งนี้ธนาคารกลางแห่งเวียดนาม (SBV) เพิ่มบทบาทในการกำกับดูแลเพื่อให้แน่ใจว่าระบบการชำระเงินนั้นมั่นคงและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในหมู่ประชาชนและภาคธุรกิจ¹²² ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของการชำระเงินระหว่างประเทศ การฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การคุ้มครองข้อมูล ภัยทางไซเบอร์ในหลากหลายรูปแบบ

ตามคำจำกัดความของ “ตราสารการชำระเงินไร้เงินสด” และมาตรา 6 ของกฎหมายนี้ไม่รวมถึงคริปโทเคอร์เรนซีหรือเงินตราเข้ารหัสลับซึ่งหมายความว่า คริปโทเคอร์เรนซียังไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นวิธีการชำระเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายในเวียดนามภายใต้กฎระเบียบของธนาคารรัฐแห่งเวียดนามและยังไม่ใช่รูปแบบการชำระเงินไร้เงินสดตามกฎหมาย ทั้งนี้หากบุคคลธรรมดาที่ออก จัดหา และใช้วิธีการชำระเงินที่ผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ต้องห้ามและก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษทางปกครองหรือโทษปรับทางอาญาภายใต้บทบัญญัติ Decree 88/2019/ND-CP และที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 26.6 (d) ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 2015 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 206 หากผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลจะถูกลงโทษหนักขึ้นเป็นสองเท่า ดังนั้นนักลงทุนในด้านนี้จึงจำเป็นต้องระมัดระวังและรอการออกกฎระเบียบก่อนตัดสินใจลงทุนในสกุลเงินและธุรกรรมเสมือนจริง (รวมถึงคริปโทเคอร์เรนซี)¹²³ ถึงแม้ว่าคริปโทเคอร์เรนซีได้รับความนิยมในเวียดนามอย่างมากมาโดยอยู่ในระดับที่ได้รับการยอมรับตามดัชนีการยอมรับชั้นนำระดับโลกและเมื่อพิจารณาปริมาณการค้าคริปโทเคอร์เรนซีในเวียดนามดังที่ปรากฏว่า ผู้คนจำนวนมาก

¹²² Pedro Ferreira, **Vietnam's New Decree on Cashless Payments: Transforming the Financial Landscape**, 16 July 2024 <<https://www.financemagnates.com/fintech/payments/vietnams-new-decree-on-cashless-payments-transforming-the-financial-landscape/>>, accessed 19 April 2025.

¹²³ Vietanlaw, **Legal framework for cryptocurrency in Vietnam**, 2024 <<https://vietanlaw.com/legal-framework-for-cryptocurrency-in-vietnam/>> accessed 19 April 2025.

เป็นเจ้าของคริปโทเคอร์เรนซีเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยน เช่นเดียวกับกิจกรรมการแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี แต่ในเมื่อยังขาดกฎระเบียบในเรื่องนี้จึงยังคงเป็นสีเทา ๆ ไม่ชัดเจน¹²⁴

อย่างไรก็ตามรัฐบาลเวียดนามได้เห็นชอบข้อเสนอแบบครอบคลุมในการจัดทำกรอบกฎหมายสำหรับสินทรัพย์เสมือนและคริปโทเคอร์เรนซีดังที่ปรากฏใน Decision No. 1255/QĐ-TTg กฎหมายภาษีอากรว่าด้วยกิจกรรมค้าสินทรัพย์เสมือนทางแพลตฟอร์มพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ปรากฏอยู่ในแผนระยะยาวใน Decision 2146/QĐ-BTC และในปี ค.ศ. 2023 รัฐบาลเวียดนามมีมติยืนยันภารกิจในการพิจารณาทบทวนและทำให้เสร็จสิ้นซึ่งกรอบทางกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการสินทรัพย์เสมือนคริปโทเคอร์เรนซี และสกุลเงินเสมือน แต่ยังคงมีสิ่งท้าทายมากมายในการพัฒนากรอบทางกฎหมายดังกล่าว¹²⁵ เวียดนามจะพัฒนากรอบทางกฎหมายหลักวางกฎเกณฑ์ว่าด้วยคริปโทภายในปี ค.ศ. 2025 ในเรื่องกรรมสิทธิ์ มาตรการต่อต้านการฟอกเงิน นโยบายทางภาษี และข้อกำหนดในการออกใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการคริปโท ขณะที่รัฐบาลเวียดนามมีข้อกังวลในเรื่องผลกระทบของคริปโทต่อความมั่นคงทางการเงิน แต่กระนั้นแม้ระวางในการดำเนินการให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ของบล็อกเชนกับข้อกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงิน ทั้งนี้ดูเหมือนว่าการชำระเงินโดยใช้คริปโทหรือการเสนอขายคริปโทในเวียดนามอาจจะยังไม่ถูกต้องตามกฎหมายในอนาคตอันใกล้ เพราะพิจารณาได้ว่ารัฐบาลทั่วโลกยังคงวิตกกังวลความเสี่ยงและความมั่นคงทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากสินทรัพย์เสมือนหรือคริปโทเคอร์เรนซี แต่ยังคงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในเรื่องนี้¹²⁶

2) Law on E-Transactions 2023

สืบเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2005 (No. 51/2005/QH11) เดิมที่ใช้มาแล้วกว่า 17 ปีนั้น มีข้อบกพร่องหลายประการ ไม่เท่าทันกับยุคที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทาง

¹²⁴ Marcel Deer, *An overview of cryptocurrency regulations in Vietnam*, 3 September 2024

<https://cointelegraph.com/learn/articles/cryptocurrency-regulations-in-vietnam>, accessed 19 April 2025.

¹²⁵ Vietanlaw, cited above.

¹²⁶ Marcel Deer, cited above.

ดิจิทัลของธุรกรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งมีระดับความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกันไป ต้นทุนแตกต่างกันไป และความซับซ้อนแตกต่างกันไป กฎหมายใหม่จึงต้องมีขอบเขตของการใช้ที่กว้างขวาง ทำให้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีต้นทุนที่ต่ำลงและความซับซ้อนน้อยลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกรรมแบบดั้งเดิม ดังนั้น กระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร (Ministry of Information and Communications: MIC) ของเวียดนามจึงพยายามให้ร่างกฎหมายนี้ครอบคลุมธุรกรรมในทุกด้าน ยังคงหลักการสำคัญของกฎหมายปัจจุบัน แต่ได้แก้ไขให้มีกฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์/ลายมือชื่อดิจิทัล และข้อมูลข่าวสาร เพิ่มเติมกฎเกณฑ์ใหม่ว่าด้วยหนังสือรับรองอิเล็กทรอนิกส์ บริการที่ไว้วางใจได้ ระบบสารสนเทศที่รองรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (แพลตฟอร์มดิจิทัล)¹²⁷

กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2023 (No. 20/2023/QH15, LOET 2023) กำลังจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 ประกอบไปด้วย 8 บท 53 มาตรา บัญญัติเกี่ยวกับธุรกรรมโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่ากฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เดิม (ค.ศ. 2005) อันเป็นก้าวอย่างสำคัญในการส่งเสริมและสร้างมาตรฐานธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยจุดเด่นหลายประการดังต่อไปนี้¹²⁸

ประการแรก คือ กฎหมายนี้ช่วยให้หลายกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีผลบังคับทันทีในสิ่งแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ใช้กันอยู่และอาจถูกใช้แทนที่ธุรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม

ประการที่สอง คือ กฎหมายนี้เป็นฐานทางกฎหมายสำคัญในการพัฒนาตั้งแต่ระยะแรกสุดไปจนถึงระยะสุดท้ายของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และส่งเสริมการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน โดยจะทำให้กระบวนการเหมาะสมที่สุดและทำให้ระยะเวลาประมวลผลสั้นลงซึ่งช่วยให้ทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกมากกว่าวิธีการทำธุรกรรมแบบดั้งเดิม

¹²⁷ Thomas J. Treutler and Giang Thi Huong Tran, 2023

¹²⁸ Nguyen, Tram Ngoc Bich, Nguyen, Duong Duy and Pham, Duc Minh, Two New Laws Will Impact E-Commerce Activities in Vietnam, 2023 < <https://www.tilleke.com/insights/two-new-laws-will-impact-e-commerce-activities-in-vietnam/> > accessed 15 April 2024.

ประการที่สาม คือ กฎหมายนี้จัดอุปสรรคในการปฏิบัติตามสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ เป็นฐานทางกฎหมายสำหรับรัฐมนตรีออกกฎระเบียบว่าด้วยสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ในภาคส่วนและสาขาที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงของตน

ประการที่สี่ คือ บัญญัติเกี่ยวกับบทบาทของแพลตฟอร์มดิจิทัลแห่งชาติ แพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลแห่งชาติ และกรอบสถาปัตยกรรมดิจิทัลแห่งชาติ

ประการที่ห้า คือ ทำให้เกิดความชัดเจนด้านนโยบายในเรื่องการแบ่งปันข้อมูล การกำกับดูแล การสอดส่องดูแล และการตรวจตราทางออนไลน์ ซึ่งเป็นฐานกฎหมายที่สำคัญสำหรับการจัดการภาครัฐในการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) แทนที่วิธีการจัดการในรูปแบบดั้งเดิม

กฎหมาย LOET 2023 บัญญัติคำจำกัดความใหม่เกี่ยวกับธุรกิจออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์” คือ ระบบข้อมูลที่สร้างสิ่งแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งให้คู่สัญญาทำธุรกรรม จัดให้มีและใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ในส่วนของ “แพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลางที่ใช้ในธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์” คือ แพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีผู้บริหารงานเป็นอิสระจากคู่สัญญาที่ทำธุรกรรม นอกจากนี้กฎหมายนี้ยังกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้บริหารงานแพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลางขนาดใหญ่และขนาดใหญ่มากที่สุดบนพื้นฐานของระดับและจำนวนของผู้ใช้งานในเวียดนาม หรือจำนวนการเข้าถึงของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มในเวียดนาม¹²⁹

กฎหมายนี้บัญญัติในเรื่องข่าวสารข้อมูล (Data Messages) กฎเกณฑ์การมีผลสมบูรณ์ทางกฎหมาย การส่งและการรับข่าวสารข้อมูลและหนังสือรับรองอิเล็กทรอนิกส์ การสร้างข่าวสารข้อมูลในระหว่างกระบวนการ ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และนำเสนอในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บันทึกอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือรับรองอิเล็กทรอนิกส์ ไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และรูปแบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ กำหนดเงื่อนไขสำหรับข่าวสารข้อมูลมีผลสมบูรณ์เป็นเอกสารที่เป็นกระดาษ เอกสารหรือหลักฐานต้นฉบับ และข้อกำหนดสำหรับการแปลงรูปแบบเอกสารที่เป็นกระดาษและข่าวสารข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ข่าวสารข้อมูลในธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

¹²⁹ เฟิ่งอ้าง.

กฎหมายนี้บัญญัติในเรื่องลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Signatures) จำแนกประเภทตามขอบเขตการใช้ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะพิเศษ ลายมือชื่อดิจิทัลสาธารณะ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะพิเศษสำหรับหน้าที่ภาครัฐ การใช้วิธีการรับรองอื่นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อชี้ให้เห็นความเห็นชอบของผู้ลงลายมือชื่อต่อข่าวสารข้อมูลนอกเหนือจากลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กำหนดเงื่อนไขสำหรับการยอมรับผู้ให้บริการรับรองความถูกต้องแท้จริงของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างประเทศในเวียดนามและการยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และหนังสือรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเวียดนาม กำหนดเรื่องลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และหนังสือรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ยอมรับในธุรกรรมระหว่างประเทศ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และหนังสือรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ขององค์กรและบุคคลต่างประเทศที่ไม่อยู่ในเวียดนาม ซึ่งมีผลสมบูรณ์ในข่าวสารข้อมูลที่ส่งถึงองค์กรและบุคคลเวียดนาม กฎหมายที่องค์กรและบุคคลจะเลือกและรับผิดชอบในการยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และหนังสือรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในข่าวสารข้อมูลในธุรกรรมระหว่างประเทศ

กฎหมายนี้บัญญัติในเรื่องบริการที่ไว้วางใจได้ (Trust Services) ในทางธุรกิจ ได้แก่ บริการรับรองเวลา บริการรับรองความถูกต้องแท้จริงของข่าวสารข้อมูล บริการรับรองความถูกต้องแท้จริงของลายมือชื่อดิจิทัลสาธารณะ โดยผู้ให้บริการที่ไว้วางใจได้นั้นต้องได้รับใบอนุญาตที่ออกให้โดยกระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร เว้นแต่บริการรับรองความถูกต้องแท้จริงของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมเชิงพาณิชย์ โดยใบอนุญาตมีอายุ 10 ปี ทั้งนี้ผู้ให้บริการฯ อาจจดทะเบียนได้มากกว่าหนึ่งบริการดังกล่าวข้างต้น ในส่วนของการขออนุญาตให้บริการรับรองความถูกต้องแท้จริงของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ในธุรกรรมเชิงพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขทางกฎหมายของการให้บริการที่ไว้วางใจได้ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ (ข้อ 29) และเงื่อนไขทางกฎหมายที่บัญญัติไว้ในกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้วย¹³⁰

3) Law on Information Technology 2006

กฎหมายว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 21/2017/QH14 เมื่อ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ว่าด้วยการวางแผน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับเดิมฉบับที่ 67/2006/QH11)

¹³⁰ Vietnam News Agency, Law on E-Transactions, 2024 < <https://vietnamlawmagazine.vn/law-on-e-transactions-71419.html> > accessed 16 April 2024.

แต่เดิมกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา การจัดการ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ภายในเวียดนามทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่าย และบริการ รวมถึงมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอันเกี่ยวข้องกับ IT ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และคุ้มครองซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล และเนื้อหาดิจิทัลอื่น¹³¹ แต่การบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่อาจตอบสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีเครื่องมือดิจิทัลและบริการทางดิจิทัลใหม่ ๆ ในยุคปัจจุบันเพื่อขยายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางสังคมได้

4) ร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล (the Law on Digital Technology Industry: DTI) มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ข้อมูลแห่งชาติไปจนถึง ค.ศ. 2030 (ผลจากการออก Decision No. 142/QĐ-TTg) ซึ่งเป็นก้าวอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงเวียดนามไปสู่ชาติดิจิทัล ก่อให้เกิดการใช้ข้อมูลได้เต็มศักยภาพในการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 จึงได้มีการเผยแพร่เอกสารที่ระบุข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนากฎหมาย (Dossier) ว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสนอให้รัฐบาลพิจารณาและให้ความเห็นชอบ¹³² แนวทางของร่างกฎหมายนี้คือ กำกับดูแลข้อมูลให้เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมาย ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการซื้อ การขาย และการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่มีลิขสิทธิ์เพื่อจัดตั้งตลาดข้อมูล โดยมีกระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร (MIC) รับผิดชอบเป็นหน่วยงานนำในการจัดทำกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องข้อมูลดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นมุมมองทางเศรษฐกิจดิจิทัล¹³³

¹³¹ Securiti, **Law on Information Technology (NO. 67/2006/QH11)**, 2018

<<https://securiti.ai/solutions/vietnam-law-on-information-technology/>> accessed 25 April 2024.

¹³² Ministr of Information and Communications, **New development space opens for Vietnam's ICT industry**, 2023 < <https://english.mic.gov.vn/new-development-space-opens-for-vietnams-ict-industry-197159415.htm>> accessed 29 April 2024.

¹³³ Baker McKenzie, **Vietnam: National Data Strategy, Data Law, and Personal Data Protection Law — The start of a comprehensive transformation in data policy landscape in Vietnam**, 1 March 2024 <<https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/data-technology/vietnam-national-data-strategy->

ร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลระบุคำจำกัดความ “เทคโนโลยีดิจิทัล” หมายความว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีใหม่อันได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ข้อมูลขนาดใหญ่ บริการประมวลผล หน่วยจัดเก็บข้อมูล และระบบออนไลน์โดยไม่จำกัดสถานที่ ปริมาณ และเวลา (Cloud Computing) ทุกสิ่งที่เชื่อมต่อและแบ่งปันข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต (IoT) บล็อกเชน เทคโนโลยีที่สร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริงขึ้นมาใหม่ (VR) การผสมผสานระหว่างสภาพแวดล้อมจริงในขณะนั้นเข้ากับวัตถุที่จำลองขึ้นมา (AR) การรวบรวม การเก็บรักษา การส่งและการประมวลผลสารสนเทศและข้อมูลดิจิทัลในลักษณะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเปลี่ยนแปลงการทำงาน (Digital Transformation) และนวัตกรรมในสาขาทั้งปวง

ร่างกฎหมายนี้กำหนดข้อห้ามหลายประการ ได้แก่ (1) การสร้างความได้เปรียบจากกิจกรรมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อฝ่าฝืนประโยชน์ของรัฐ สิทธิและประโยชน์โดยชอบขององค์การและปัจเจกชน การก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพของมนุษย์ การก่อให้เกิดผลร้ายต่อความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยทางสังคม หรือความสัมพันธ์ต่างประเทศของเวียดนาม (2) การกระทำโดยส่ง รวบรวม ประมวลผล จัดเก็บ จัดให้มีการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันข้อมูลทางอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (3) การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การจัดสรร การโอนสิทธิเรียกร้อง และการถ่ายโอนผลของการวิจัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และ (4) การขัดขวางการขับเคลื่อนทรัพยากรอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความมุ่งหมายด้านความมั่นคงของชาติ

ร่างกฎหมายนี้ระบุข้อกำหนดเกี่ยวกับข้อมูลเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การต้องกำหนดเงื่อนไขสำหรับลูกค้าที่โอนถ่ายข้อมูลของตนไปยังผลิตภัณฑ์และบริการเทคโนโลยีดิจิทัลอื่น องค์การต้องไม่สร้างหรือก่อให้เกิดอุปสรรคหรือมาตรการเชิงพาณิชย์ เชิงเทคนิค หรือทางสัญญาเพื่อป้องกันไม่ให้ลูกค้าโอนถ่ายข้อมูลดิจิทัล องค์การพึงรับผิดชอบต่อความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลดิจิทัลขาเข้าและข้อมูลดิจิทัลขาออกสอดคล้องกับกฎระเบียบว่าด้วยข้อมูลและข้อมูลส่วนบุคคล องค์การอาจทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลมีความเป็นส่วนบุคคลน้อยลงเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมของอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

ดิจิทัล องค์การพึงรับผิดชอบในการจัดให้มีสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลดิจิทัลที่ไหลข้ามพรมแดน (การโอนถ่ายข้อมูลข้ามพรมแดน) กฎหมายนี้ยังระบุข้อกำหนดด้านคุณภาพของข้อมูลดิจิทัลไว้ด้วย

ร่างกฎหมายนี้กำหนดข้อห้ามการใช้ AI และระบบ AI ไว้หลายประการ เช่น ระบบ AI ที่ใช้เทคนิคเพื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยที่บุคคลนั้นไม่ล่วงรู้หรือเพื่อล่อลวงหรือหลอกลวงพฤติกรรมของบุคคลโดยลดทอนความสามารถในการตัดสินใจอันส่งผลให้ได้รับความเสียหายมาก ระบบ AI ที่แสวงหาประโยชน์จากความอ่อนแอของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นเนื่องมาจากอายุ ทุพพลภาพ หรือพฤติกรรมทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่เปราะบางอย่างรุนแรงอันก่อให้เกิดความเสียหายมาก ระบบ AI ที่ประเมินความเสี่ยงของบุคคลเพื่อกำหนดหรือคาดการณ์ความเสี่ยงที่บุคคลจะกระทำความผิดทางอาญา ระบบ AI ที่สร้างหรือขยายฐานข้อมูลการจำแนกใบหน้า (Facial Recognition) โดยการใช้การเก็บรวบที่ไม่ได้มีเป้าหมายต่อรูปภาพการจำแนกใบหน้า เป็นต้น นอกจากนี้ร่างกฎหมายยังจำแนกประเภทของระบบ AI ตามระดับของความเสี่ยงไว้ด้วย จนกระทั่งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 กระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร (MIC) ดำเนินการขอความคิดเห็นสาธารณะต่อร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลจนถึงวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2567¹³⁴

2.7.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

2.7.2.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

แม้ว่าอาชญากรรมทางไซเบอร์ในประเทศออสเตรเลียจะมีเพิ่มมากขึ้น ทางรัฐบาลออสเตรเลียเองก็ได้พยายามหาทางที่หยุดอาชญากรรมทางไซเบอร์และอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีให้ประชาชน โดยเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 ออสเตรเลียเปิดตัวยุทธศาสตร์ความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2023 - 2030 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดวิสัยทัศน์ของรัฐบาลออสเตรเลียที่จะเป็นผู้นำระดับโลกด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ภายในปี ค.ศ. 2030 ยุทธศาสตร์นี้ใช้แนวทางแบบองค์รวมในการสร้างความสามารถในการรับมือทางไซเบอร์ โดยผสมผสานองค์ประกอบในประเทศและต่างประเทศ ยุทธศาสตร์นี้สร้างขึ้นจากเกราะป้องกันทางไซเบอร์ 6 ประการ¹³⁵ ได้แก่

¹³⁴ Data Guidance, 2024

¹³⁵ Australian Government, **2023-2030 Australian Cyber Security Strategy**, (Australian Government: Department of Home Affairs, 21 December 2023) < <https://www.homeaffairs.gov.au/about-us/our->

- (1) ธุรกิจและพลเมืองที่แข็งแกร่ง
- (2) เทคโนโลยีที่ปลอดภัย
- (3) การแบ่งปันและการบล็อกภัยคุกคามระดับโลก
- (4) โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญได้รับการปกป้อง
- (5) ความสามารถของอำนาจอธิปไตย
- (6) ภูมิภาคที่มีความยืดหยุ่นและความเป็นผู้นำระดับโลก

นอกจากนี้ ออสเตรเลียยังมุ่งเน้นความร่วมมือด้านไซเบอร์และความพยายามสร้างขีดความสามารถของออสเตรเลียใหม่เพื่อให้ตรงเป้าหมายมากขึ้น มีผลกระทบด้านบวกมากขึ้น และยั่งยืนมากขึ้น เพื่อให้สามารถป้องกันเหตุการณ์ทางไซเบอร์ได้และสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเมื่อเกิดเหตุขึ้น ด้วยการตระหนักว่าผู้คนมีส่วนร่วมกับปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ความพยายามในการดำเนินการจะยังคงคำนึงถึงความเท่าเทียมทางเพศ ความพิการ และการรวมกลุ่มทางสังคม ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องสำหรับวาระการประชุมสตรี สันติภาพ และความมั่นคงของสหประชาชาติ ตลอดจนแผนปฏิบัติการแห่งชาติของออสเตรเลียว่าด้วยสตรี สันติภาพ และความมั่นคง ค.ศ. 2021 - 2031 และยุทธศาสตร์ปี ค.ศ. 2023 - 2030 ยังกำหนดความมุ่งมั่นของรัฐบาลออสเตรเลียในการร่วมมือกับพันธมิตรระหว่างประเทศเพื่อยึดมั่นในกฎหมายระหว่างประเทศและบรรทัดฐานของพฤติกรรมของรัฐที่มีความรับผิดชอบในโลกไซเบอร์และกำหนดความผิดสำหรับผู้กระทำ ความผิดทางไซเบอร์ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังได้ระบุถึงวิธีการที่ออสเตรเลียจะยึดถือแนวทางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายในการบริหารจัดการอินเทอร์เน็ต เพื่อให้แน่ใจว่าอินเทอร์เน็ตจะมีความเปิดกว้าง ไม่เสียค่าใช้จ่าย ปลอดภัย และจะยังคงรับประกันเสรีภาพได้

อินเทอร์เน็ตถูกใช้เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจดิจิทัลมากขึ้นและถือเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับออสเตรเลีย แต่เมื่อมีข้อดีก็ย่อมมีข้อเสียติดตามมาด้วยในรูปแบบอาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยอาชญากรไซเบอร์ได้ใช้ประโยชน์จากการเชื่อมต่อดิจิทัลของออสเตรเลียเพื่อกระทำความผิดทางอาญาในออสเตรเลีย คำว่า “อาชญากรรมทางไซเบอร์” สามารถอธิบายความหมายได้ว่าเป็นอาชญากรรมที่

ฟิงพาไซเบอร์ซึ่งมุ่งเป้าไปที่คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลอื่น ๆ เช่น การบุกรุกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และการแฮ็กระบบฐานข้อมูล ทั้งอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในโลกไซเบอร์สามารถเข้าถึงได้มากขึ้นผ่านการใช้คอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือสารสนเทศรูปแบบอื่น ๆ เช่น การฉ้อโกงทางออนไลน์ การขโมยข้อมูลส่วนตัว และการเผยแพร่สื่อที่แสวงหาประโยชน์จากเด็ก

ในประเทศออสเตรเลียมีองค์กรตำรวจสหพันธรัฐรับผิดชอบในการสืบสวนเรื่องอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่มีความสำคัญระดับชาติ ซึ่งสามารถจำแนกอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้ดังต่อไปนี้

- 1) การบุกรุกคอมพิวเตอร์ คือ การเข้าถึงคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต
- 2) การปรับเปลี่ยน/เปลี่ยนแปลงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการทำลายข้อมูล
- 3) การสร้างและการแจกจ่ายซอฟต์แวร์ที่เป็นอันตราย เช่น ไวรัส เวิร์ม โทรจัน
- 4) การโจมตีแบบปฏิเสธการให้บริการ (DDOS) แบบกระจายโดยใช้บอตเน็ต คือ การหยุดชะงักโดยเจตนาหรือการทำให้เว็บไซต์ล่มโดยใช้ซอฟต์แวร์ที่เป็นอันตราย

นอกจากนี้ตำรวจสหพันธรัฐยังรับผิดชอบในการคุ้มครองเด็กและสืบสวนอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กทางออนไลน์อีกด้วย

1) ประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code Act 1995)

กฎหมายพื้นฐานที่ยังคงใช้ได้ในการปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ในวงกว้าง คือ ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1995 ส่วนที่ 7.3 ความผิดฐานฉ้อโกง, ส่วนที่ 10.6 การติดต่อสื่อสารและส่วนที่ 10.7 การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยมีกรมอัยการเป็นหน่วยงานกำกับดูแลตามกฎหมาย

บทบัญญัติส่วนที่ 7.3 อธิบายความผิดฐานฉ้อโกงโดยรวมถึงการฉ้อโกงโดยใช้คอมพิวเตอร์ ด้วย มีการให้คำจำกัดความ “การหลอกลวง” ว่าหมายถึง การหลอกลวงโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือการกระทำอื่น และไม่ว่าจะตามข้อเท็จจริงหรือตามกฎหมาย และหมายความรวมถึง

- (ก) การหลอกลวงถึงเจตนาของผู้ที่ใช้การหลอกลวงหรือบุคคลอื่นใด และ

(ข) การกระทำโดยบุคคลที่ทำให้คอมพิวเตอร์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีการตอบรับว่าบุคคลนั้นไม่ได้รับอนุญาตให้กระทำการนั้น กล่าวคือ การฉ้อโกงให้รวมถึงการฉ้อโกงผ่านระบบคอมพิวเตอร์ด้วย

นอกจากนี้ บทบัญญัติส่วนที่ 7.3 ยังกล่าวถึงเรื่องการโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หากผู้กระทำความผิดมีเจตนาทุจริตที่จะหลอกเอาทรัพย์สินของผู้อื่น โดยใช้การโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือ ก็อาจถูกตัดสินว่ามีความผิดและต้องรับโทษจำคุกได้ถึง 10 ปี

บทบัญญัติส่วนที่ 10.6 เป็นเรื่องความผิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “การเข้าถึง” มีเนื้อหารวมถึง การแสดงผลด้วยคอมพิวเตอร์หรือการแสดงผลอื่นใดจากคอมพิวเตอร์ หรือการคัดลอกหรือย้ายไปยังสถานที่ใด ๆ ในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล หรือในกรณีของเนื้อหาที่เป็นโปรแกรม คือ การดำเนินการของโปรแกรม และยังได้กล่าวถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากการเข้าถึงเนื้อหาออนไลน์ที่ไม่ชอบ ผู้กระทำอาจถูกจำคุกเป็นเวลา 5 ปี เช่นเดียวกับการแทรกแซงการสื่อสารทางออนไลน์ การดักฟังข้อมูล การดัดแปลง ปรับปรุง เปลี่ยนตัวอุปกรณ์สื่อสาร รวมถึงการผลิต จัดหาเครื่องมือในการแก้ไขอุปกรณ์ติดต่อสื่อสารก็อาจถูกจำคุก 2-5 ปีเช่นกัน นอกจากนี้การใช้เครือข่ายการติดต่อสื่อสารในการกระทำความผิดต่อรัฐ ทั้งผู้กระทำและผู้จัดทำก็ย่อมมีความผิดเช่นกัน ประเด็นที่น่าสนใจคือส่วนที่ 10.6 ได้กล่าวถึงการลงโทษผู้กระทำความผิดในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการแสวงหาประโยชน์และการล่อลวงละเมิดทางเพศเด็กทางออนไลน์ การละเมิดทางไซเบอร์ รวมถึงการแชร์ภาพส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมของบุคคลในภาพ

บทบัญญัติส่วนที่ 10.7 เป็นส่วนที่กล่าวถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์โดยตรง ให้คำจำกัดความของคำว่า “การเข้าถึงข้อมูลที่เก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์” หมายความว่า การแสดงข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลอื่นใดที่ส่งออกจากคอมพิวเตอร์ หรือ การคัดลอกหรือย้ายข้อมูลไปยังที่อื่นในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล หรือ ในกรณีของโปรแกรม คือ การทำงานของโปรแกรม และยังกล่าวถึงการเข้าถึง การแก้ไข การเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือโดยที่ผู้กระทำไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และหากการกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดร้ายแรงต่อรัฐ เช่น การเข้าถึงข้อมูลภายในรัฐ การเปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อมูลที่รัฐเก็บรักษาไว้ ผู้กระทำจะต้องรับโทษในอัตราที่สูงขึ้น ส่วนที่ 10.7 ยังได้กล่าวถึงการครอบครองข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การผลิต จัดหา รับข้อมูลโดยมีเจตนา

ทุจริต รวมถึงการทำลายข้อมูล การสร้างและการเผยแพร่ซอฟต์แวร์ที่เป็นอันตราย เช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ มัลแวร์ หรือแรนซัมแวร์ ผู้กระทำอาชญากรรมโทษจำคุกสูงถึง 10 ปี

2) รัฐบาลบัญญัติอาชญากรรม (ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อบุคคล) ค.ศ. 2007 (Crimes (Domestic and Personal Violence) Act 2007)

กฎหมายฉบับนี้กำหนดความผิดทางอาญาต่อการสะกดรอยตามหรือข่มขู่โดยมีเจตนาทำให้กลัวอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ ตามมาตรา 13 ที่วางหลักกฎหมายว่า บุคคลที่สะกดรอยตามหรือข่มขู่บุคคลอื่นโดยมีเจตนาทำให้บุคคลอื่นเกรงกลัวอันตรายทางร่างกายหรือจิตใจมีความผิด ซึ่งในที่นี้รวมกรณีการข่มขู่ทางออนไลน์ด้วย และเพื่อวัตถุประสงค์ของมาตรานี้ การทำให้บุคคลกลัวอันตรายทางร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงการทำให้บุคคลนั้นกลัวอันตรายทางร่างกายหรือจิตใจจะเกิดต่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวด้วย โดยผู้กระทำรู้ว่าการกระทำนั้นมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความกลัวเป็นความผิดทางอาญา

3) รัฐบาลบัญญัติอุปกรณ์ระวางภัย ค.ศ. 2007 (Surveillance Devices Act 2007)

ถึงแม้สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้จะกล่าวถึงมาตรการควบคุมการใช้อุปกรณ์ระวางภัย เช่น กล้องวงจรปิด หรือเครื่องดักฟังการสนทนา แต่มีบทบัญญัติมาตรา 7 กล่าวถึงข้อห้ามในการติดตั้ง การใช้ และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ดักฟังการสนทนา โดยบุคคลใดก็ตามจะต้องไม่ติดตั้ง ใช้ หรือทำให้มีการใช้หรือบำรุงรักษาอุปกรณ์ โดยเจตนาเพื่อได้ยินหรือฟังการสนทนาส่วนตัวซึ่งบุคคลนั้น หรือเพื่อบันทึกการสนทนาส่วนตัวที่บุคคลนั้นอยู่ด้วยโดยที่บุคคลนั้นไม่ยินยอม

4) รัฐบาลบัญญัติความเป็นส่วนตัว พ.ศ. 2531 (Privacy Act 1988)

รัฐบาลบัญญัติความเป็นส่วนตัว พ.ศ. 2531 เป็นกฎหมายหลักของออสเตรเลียที่คุ้มครองการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงการรวบรวม การใช้ การจัดเก็บ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในภาคส่วนของรัฐบาลกลางและในภาคเอกชน ผ่านการกำหนดหลักการเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวที่เรียกว่า Australian Privacy Principles (APPs) ซึ่งมีทั้งหมด 13 หลักการที่ต้องปฏิบัติตาม ได้แก่

1. การจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเปิดเผยและโปร่งใส: APPs ต้องมีการจัดการข้อมูลที่ชัดเจนและโปร่งใส

2. สิทธิในการไม่เปิดเผยตัวตน: บุคคลสามารถเลือกที่จะไม่เปิดเผยตัวตนหรือใช้นามแฝงได้ในบางกรณี
3. การเก็บข้อมูลที่ได้รับอนุญาต: ข้อมูลต้องถูกเก็บเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล
4. การจัดการข้อมูลที่ไม่ได้รับอนุญาต: ต้องมีมาตรการในการจัดการกับข้อมูลที่ถูกเก็บโดยไม่ได้รับอนุญาต
5. การแจ้งให้ทราบเมื่อเก็บข้อมูล: ต้องแจ้งให้บุคคลทราบเมื่อมีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล
6. การใช้หรือเปิดเผยข้อมูล: การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด
7. คุณภาพของข้อมูลส่วนบุคคล: ต้องมีมาตรการเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมีความถูกต้องและทันสมัย
8. ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล: ต้องมีมาตรการในการป้องกันข้อมูลจากการใช้งานผิดประเภท การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต และการสูญหายของข้อมูล
9. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล: บุคคลสามารถขอเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนได้
10. สิทธิในการแก้ไขข้อมูล: บุคคลสามารถขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้องได้
11. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูล: ข้อมูลที่ไม่จำเป็นต้องถูกทำลายหรือทำให้ไม่สามารถระบุได้
12. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการส่งต่อข้อมูลไปต่างประเทศ: ข้อมูลจะต้องถูกส่งต่อไปยังประเทศที่มีระดับความปลอดภัยเทียบเท่ากับออสเตรเลียเท่านั้น
13. สิทธิในการร้องเรียน: บุคคลสามารถร้องเรียนหากเชื่อว่าข้อมูลของตนถูกจัดการไม่เหมาะสม

ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดูแล คือ หน่วยงาน Office of the Australian Information Commissioner (OAIC) มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนการละเมิดข้อกำหนดของ APPs รวมถึงมีอำนาจในการยอมรับข้อผูกพันที่สามารถบังคับใช้ได้ หรือการเรียกร้องค่าปรับทางแพ่งในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างร้ายแรงหรือซ้ำ ๆ¹³⁶

¹³⁶ Australian Government, 'Privacy', (Australian Government, 29 November 2024)
<<https://www.ag.gov.au/rights-and-protections/privacy>> accessed 4 February 2025.

5) รัฐบาลบัญญัติความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ พ.ศ. 2561 (Security of Critical Infrastructure Act 2018 (SOCI Act))¹³⁷

รัฐบาลบัญญัตินี้เป็นกฎหมายของออสเตรเลียที่ออกแบบมาเพื่อปกป้องภาคส่วนสำคัญ เช่น พลังงาน น้ำ และการขนส่ง จากภัยคุกคามทางไซเบอร์และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ กำหนดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัย การจัดการความเสี่ยง และการรายงานเหตุการณ์ที่เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อให้แน่ใจว่าประเทศมีความสามารถในการรับมือและปกป้องบริการที่จำเป็น โดยในปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 มีการแก้ไขกฎหมายนี้ผ่านการแก้ไขกฎหมายความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐาน (Security Legislation Amendment (Critical Infrastructure) Act 2021 และ Security Legislation Amendment (Critical Infrastructure Protection) Act 2022) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมและความยืดหยุ่นของโครงสร้างพื้นฐาน โดยวัตถุประสงค์ของรัฐบาลบัญญัตินี้กำหนดให้องค์กรต้องพัฒนาโปรแกรมการจัดการความเสี่ยงที่ครอบคลุมทั้งด้านไซเบอร์และความปลอดภัยทางกายภาพ โปรแกรมนี้จะต้องระบุช่องโหว่ที่อาจเกิดขึ้น ลดความเสี่ยง และรับประกันความปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐาน องค์กรต้องรายงานเหตุการณ์ไซเบอร์ที่มีผลกระทบสำคัญต่อการดำเนินงานของโครงสร้างพื้นฐานต่อศูนย์ความปลอดภัยไซเบอร์ออสเตรเลีย (ACSC) ภายใน 12 ชั่วโมงหลังจากที่ทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น

6) รัฐบาลบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์ 2024 (Cyber Security Act 2024)¹³⁸

ออสเตรเลียได้ผ่านร่างรัฐบาลบัญญัติความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2024 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 2024 หลังจากที่ได้นำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนตุลาคม โดยกฎหมายนี้มุ่งหวังที่จะเสริมสร้างความสามารถในการรับมือทางไซเบอร์ของประเทศโดยกำหนดมาตรฐานและข้อกำหนด

¹³⁷ UpGuard , 'The Security of Critical Infrastructure (SOCI) Act: Understanding Australia's Key Cybersecurity Regulation' (UpGuard) <<https://www.upguard.com/blog/soci-act-2018>> accessed 4 February 2025.

¹³⁸ 'Australia's Cyber Security Act 2024 – Key Objectives and Provisions' (Cetecom Advanced, 29 November 2024) <<https://cetecomadvanced.com/en/news/australias-cyber-security-act-2024-key-objectives-and-provisions/#key-objectives-of-the-act> >accessed 4 February 2025.

ใหม่สำหรับทั้งธุรกิจและรัฐบาลในการตอบสนองต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์ และมีวัตถุประสงค์หลักให้
องค์กรเอกชนที่ถูกคุกคามทางไซเบอร์กระทำการต่อไปนี้

1. การปรับปรุงความปลอดภัยทางไซเบอร์
2. การรายงานการเรียกค่าไถ่ (Ransomware) เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการตอบสนองต่อ
การถูกข่มขู่กรรโชกทางไซเบอร์
3. การประสานงานรัฐบาลเกี่ยวกับเหตุการณ์ไซเบอร์
4. กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบเหตุการณ์ไซเบอร์เพื่อสอบสวนเหตุการณ์ไซเบอร์ที่
สำคัญและให้คำแนะนำในการลดความเสี่ยงในอนาคต
5. การสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลเพื่อปรับปรุงการตอบสนองต่อเหตุการณ์ความปลอดภัย
ทางไซเบอร์และลดผลกระทบของเหตุการณ์

2.7.2.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

กฎหมายสิงคโปร์ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ได้แก่

1) Cybersecurity Act 2018

กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ครอบคลุมความมั่นคงทางไซเบอร์
ความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศหรือ Critical
Information Infrastructure (CII) ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ ระบบคอมพิวเตอร์
ระบบเครือข่าย ฯลฯ ที่จำเป็นต่อการให้บริการที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง อาทิ พลังงาน สาธารณูปโภค
ธนาคาร การเงิน การดูแลสุขภาพ สถานพยาบาล การขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การสื่อสาร
และสารสนเทศ สื่อสารมวลชน ความมั่นคงปลอดภัย บริการฉุกเฉิน และอื่น ๆ ในสิงคโปร์ กฎหมายนี้
เสริมด้วยกฎหมายและกฎระเบียบเฉพาะภาคส่วน อาทิ กฎหมายธนาคารและกฎเกณฑ์ย่อย ข้อแนวทาง
และประกาศสำหรับภาคธนาคารที่ออกโดยธนาคารแห่งสิงคโปร์ กฎหมายโทรคมนาคมรวมถึงกฎระเบียบ
สำหรับภาคโทรคมนาคม ฯลฯ¹³⁹ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์กำหนดให้โครงสร้าง
พื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศมีความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามของระบบบริหารจัดการข้อมูล
(Data Resilience) ซึ่งสามารถต้านทานและกู้คืนข้อมูลจากการโจมตีหรือการคุกคามทางไซเบอร์

¹³⁹ เพิ่งอ้าง (เชิงอรรถ 53).

การเกิดภัยพิบัติ การสูญหายของข้อมูล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทันทีที่ โดยผู้ที่เป็นเจ้าของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศมีหน้าที่เชิงรุกในการคุ้มครองโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจากการโจมตีทางไซเบอร์

ขณะที่สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในระดับสูงที่พึ่งพาความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามและความมั่นคงปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศและบริการทางดิจิทัลอย่างมาก แต่ปรากฏว่าเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 บริการธนาคารในสิงคโปร์จะกักกันอย่างกว้างขวางอันเห็นได้ว่าการโจมตีทางไซเบอร์และความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไป แต่กฎหมายนี้มีข้อจำกัดการบังคับใช้และเกิดผลกระทบในเรื่องนี้ ดังนั้นสิงคโปร์จึงกำลังศึกษามาตรการที่คล้ายคลึงกับมาตรการที่ใช้ในประเทศอื่น อาทิ สหภาพยุโรป เยอรมนี ออสเตรเลีย เพื่อพัฒนากฎหมายโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล (the Digital Infrastructure Act: DIA) ให้สอดคล้องกับบริบทของสิงคโปร์ ซึ่งจะเพิ่มความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามและความมั่นคงปลอดภัยของโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางดิจิทัลสำคัญในสิงคโปร์ได้¹⁴⁰

2) The Spam Control Act 2007, Revised 2020 (SCA)

กฎหมายควบคุมสแปม ค.ศ. 2007 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ค.ศ. 2020 ควบคุมการสื่อสารเชิงพาณิชย์โดยส่งข้อมูลที่ได้รับไม่ได้ร้องขอหรือไม่ต้องการผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (สแปม)¹⁴¹ สิงคโปร์ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเพิ่มเติมข้อกำหนดบังคับให้แจ้งการฝ่าฝืนต่อข้อมูล พิจารณาบทบทวนกฎเกณฑ์ว่าด้วยความยินยอมของบุคคล และหน้าที่ตามกฎหมายยินยอมให้ประชาชนขอข้อมูลส่วนบุคคลของตนจากผู้ประกอบการหนึ่งเพื่อโอนข้อมูลนั้นไปยังผู้ประกอบการอื่นได้ (Data Portability) ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลมุ่งทำให้เศรษฐกิจดิจิทัลของสิงคโปร์เข้มแข็งโดยการเพิ่มความไว้วางใจสาธารณะและการแข่งขันทางธุรกิจ¹⁴²

¹⁴⁰ เฟิงอ้าง (เชิงอรรถ 53).

¹⁴¹ Singapore Statutes Online, **Public Sector (Governance) Act**, 2022 <<https://sso.agc.gov.sg/Act/PSGA2018>> accessed 28 April 2024.

¹⁴² Kalliopi Spyridaki, 2020

ในการทำการตลาดทางดิจิทัล (Digital Marketing) ซึ่งการตลาดทางดิจิทัลในสิ่งโปรรันอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองที่ดีขึ้นในช่องทางดิจิทัลที่ทันสมัยทั้งหลาย การตลาดดิจิทัลเป็นรูปแบบหนึ่งของการตลาดสินค้าหรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีด้านดิจิทัลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน โทรศัพท์มือถือ การโฆษณาด้วยข้อความทางจอภาพและสื่อดิจิทัลอื่น ๆ การตลาดรูปแบบนี้มีขอบเขตที่กว้างขวางและมีพลวัตเช่นเดียวกับการทำให้เว็บไซต์หรือเนื้อหาที่อยู่ในเว็บไซต์อยู่ในลำดับต้น ๆ ของแพลตฟอร์มค้นหาข้อมูล (SEO) เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการให้แก่ผู้ที่สนใจและผู้ที่เป็นลูกค้า¹⁴³

3) The Protection of Data Protection Act 2012, Revised 2021

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PDPA) ไม่ได้บัญญัติอย่างชัดเจนไว้ในคำจำกัดความของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” แต่คุกกี้ (Cookies) อาจมีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลได้เมื่อเข้าข่ายคำจำกัดความอย่างกว้างของถ้อยคำดังกล่าว หากว่าคุกกี้มีลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลได้เมื่อเข้าข่ายคำจำกัดความอย่างกว้างของถ้อยคำดังกล่าว หากว่าคุกกี้มีลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นตัวคุกกี้เองหรือพร้อมกันกับข้อมูลอื่น ซึ่งองค์กรต่างก็เข้าถึงหรือดูเหมือนเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว และหากว่าลายพิมพ์นิ้วมือดิจิทัลและเทคโนโลยีการโฆษณาเชิงพฤติกรรมทางออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย PDPA ทั้งนี้คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) ได้ออกข้อแนะนำแนวทางเกี่ยวกับคุกกี้ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผย โดย PDPC เห็นว่ากิจกรรมทางอินเทอร์เน็ตมักจะขึ้นอยู่กับการใช้คุกกี้และเห็นว่าการจำกัดการใช้คุกกี้โดยไม่จำเป็นนั้นเป็นการกีดกันการใช้อินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตามการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าด้วยตนเองหรือผ่านคนกลางที่รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลย่อมต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น ๆ¹⁴⁴

2.7.2.3 มาเลเซีย

ด้วยเหตุที่อินเทอร์เน็ตหรือโลกไซเบอร์นั้นเป็นวิธีการสื่อสารที่ดีที่สุดในขณะนี้ นำไปสู่การใช้แพลตฟอร์มสำหรับการเผยแพร่ข้อมูล ความคิด อุดมการณ์ และการโฆษณาชวนเชื่ออย่างง่ายดาย และรวดเร็วโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลาและขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ประกอบการที่จำนวนประชากรที่มีการเข้าถึง

¹⁴³ Media One, 2022

¹⁴⁴ เพิ่งอ้าง (เชิงบรรณ 51).

อินเทอร์เน็ตมากขึ้นเรื่อยมา ทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางแห่งการค้าของประเทศมาเลเซีย โดยผลสำรวจของกรมสถิติของประเทศมาเลเซียมีการระบุถึงอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 98.2 เมื่อปี ค.ศ. 2019 โลกไซเบอร์จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้นจะทำให้เกิดการผลประโยชน์หลายประการ แต่ในทางกลับกันนั้นย่อมก็ให้เกิดผลเสียตามมาด้วย เช่น การที่อัตราการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์อันเป็นภัยต่อสังคม และประเทศที่มีอัตราเติบโตรวดเร็วมากกว่าอาชญากรรมอื่น ๆ โดยสถิติจากทีมตอบโต้ฉุกเฉินทางคอมพิวเตอร์ของมาเลเซีย หรือในนาม MyCERT มีการแสดงให้เห็นว่ามีรายงานทางอาชญากรรมทางไซเบอร์ในปี ค.ศ. 2023 เป็นจำนวน 5,917 ครั้ง ซึ่งมีอัตราการน้อยลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 ที่มีรายงานเหตุการณ์ทั้งสิ้น 10,772 ครั้ง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการรับมือเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจะจัดการกับปัญหาของอาชญากรรมไซเบอร์นั้นจะต้องมีการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงเหตุแห่งการก่ออาชญากรรมขึ้นรวมทั้งขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อรัฐจะหาวิธีการในการหยุดยั้งอัตราการเพิ่มตัวของภัยคุกคามที่เรียกว่าอาชญากรรมไซเบอร์มีอัตราที่จะเพิ่มขึ้น และซับซ้อนจากการแพร่หลายในการใช้อินเทอร์เน็ต กล่าวได้ว่าอาชญากรรมทางไซเบอร์ จำเป็นที่จะต้องถูกควบคุมก่อนที่จะนำไปสู่การเหตุการณ์ที่จะร้ายแรงในอนาคต ยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19 ผู้คนต่างอาศัยอยู่แต่ที่บ้าน เริ่มทำงานจากที่บ้านอินเทอร์เน็ตจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คนมากขึ้น การเพิ่มอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้บางองค์กรไม่สามารถปรับตัวทันและไม่มีการวางแผนที่เหมาะสม สถานการณ์นี้ทำให้องค์กรเสี่ยงต่อภัยคุกคามจากการโจมตีทางไซเบอร์เพิ่มขึ้น ได้แก่ การโจมตีการฉ้อโกงฟิชซิง โจมตีข้อมูลทางการแพทย์ของประชาชน

การจัดการความมั่นคงทางไซเบอร์ของประเทศมาเลเซียเริ่มเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1985 จากการจัดตั้งหน่วยรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินทางคอมพิวเตอร์ หรือหน่วย MyCERT (Malaysia Computer Emergency Response Team) เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ภายหลังยกระดับองค์กรเป็นศูนย์การวิจัยและพัฒนาเพื่อการประยุกต์ใช้แห่งชาติ เพื่อเป็นตัวเร่งการเติบโตของอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของประเทศ เพื่อให้มาเลเซียขับเคลื่อนเป็นประเทศที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง ในปัจจุบัน MIMOS เป็นหน่วยงานเชิงยุทธศาสตร์ภายใต้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (MOSTI) และเป็นศูนย์

นวัตกรรมด้านเซมิคอนดักเตอร์ ไมโครอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีส่วนช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านรูปแบบเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ และวิธีการที่เป็นนวัตกรรม ถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านเทคโนโลยีของประเทศมาเลเซียไปสู่เวทีระดับนานาชาติได้

ต่อมาในวันที่ 24 มกราคม ค.ศ. 1998 สภาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ (NITC) อันมีนายกรัฐมนตรีมาเลเซียเป็นประธาน เสนอให้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นใหม่ในมาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ National ICT Security and Emergency Response Center (NISER) หรือปัจจุบันเรียกว่า CyberSecurity Malaysia จึงได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้รับการหน้าที่ในการติดตามด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ภายใต้การดูแลของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลเรื่องความมั่นคงของชาตินั้น มีรากฐานมากจากความรู้ การวิจัยทางด้านเทคโนโลยีมาก่อน ทำให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติงานและดำเนินการตามหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และมีความเชี่ยวชาญในการค้นคว้าและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ประเทศมาเลเซียยังคงไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับความมั่นคงทางไซเบอร์โดยตรงออกมา ตอนนี้อยู่เพียงปรากฏเป็นร่างกฎหมายเท่านั้นและยังไม่ได้รับการเสนอเข้ารัฐสภา ซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ ดังนั้นในปัจจุบันการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางไซเบอร์จึงต้องพิจารณาตามกฎหมายเท่าที่มีอยู่ คือ รัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997 (Computer Crimes Act: CCA 1997)

1) รัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997 (Computer Crimes Act: CCA 1997)

กฎหมายฉบับนี้มีต้นแบบจากกฎหมายอังกฤษซึ่งมีการปรับให้เข้ากับสังคม และวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซีย¹⁴⁵ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 2000 ซึ่งมีการกำหนดความผิดอันเกี่ยวข้องกับการใช้

¹⁴⁵ Muhammad Adnan Pitchan and Siti Zobidah Omar, 'Dasar Keselamatan Siber Malaysia: Tinjauan Terhadap Kesedaran Netizen dan Undang-Undang' (2019) 35 Malaysian Journal of Communication 103, 104.

คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด การเข้าถึงเนื้อหาทางคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต การเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตอันมีเจตนาที่กระทำความผิดอื่น ๆ และการดัดแปลงเนื้อหาทางคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีการบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับการสอบสวนการบังคับใช้ในกฎหมายฉบับนี้ด้วย เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญมากฉบับหนึ่ง เนื่องจากในปัจจุบันธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์มีการขยายตัวอย่างมาก จึงจำเป็นต้องขอบเขต อีกทั้งด้วยการที่ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีการนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก การที่บัญญัติกฎหมายขึ้นนั้น ย่อมต้องมีการคำนึงถึงหลักการกฎหมายอิสลาม ตามพื้นฐานอัลกุรอาน ในที่นี้คือ เช่น ในบางประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา การเผยแพร่หรือจัดทำสื่อลามก การโฆษณาทางเพศ รวมทั้งการพนัน ผ่านช่องทางออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มใด ๆ นั้น ไม่ถือว่าเป็นความผิดอาชญากรรมไซเบอร์ มีเพียงแต่การสื่อลามกเด็กยังคงเป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์เท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับประเทศมาเลเซียที่ถือว่าการกระทำทุกอย่างข้างต้น เป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์ กรณีนี้จึงเป็นการตีความกฎหมายให้เหมาะสมกับสังคมของประเทศตน

อย่างไรก็ตาม รัฐบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ฯ กำหนดการกระทำบางประการที่มีความผิดตามกฎหมายนี้เพียงเท่านั้น เนื่องจากมีการนำการตีความตามกฎหมายอาญาของประเทศมาเลเซียมาใช้ประกอบกันบ้างในบางกรณี เช่น ในมาตรา 4 ของกฎหมายนี้ที่กำหนดให้บุคคลจะมีความผิดต่อเมื่อโดยมีเจตนาในการกระทำความผิด หรือการทุจริต หรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ได้มีการอธิบายถึงลักษณะการลักทรัพย์ว่าการลักข้อมูลหรือข้อมูลในระบบทางคอมพิวเตอร์ เนื่องจากแม้จะไม่ได้มีการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินเพื่อถือเอาทรัพย์สิน ให้ถือว่าเป็นลักทรัพย์ด้วย ในที่นี้คือ แม้ข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์จะไม่ได้มีการถูกเคลื่อนย้ายจริงทางกายภาพ แต่การที่ได้ไปซึ่งข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์อันไม่สุจริต โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลถือเป็นการลักทรัพย์ หรือในมาตรา 415 ที่มีการกำหนดเกี่ยวกับการฉ้อโกงที่เกิดขึ้นในข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ทำให้เกิดการโจรกรรมเงินผ่านการเปลี่ยนแปลงข้อมูล

ลักษณะที่น่าสนใจของกฎหมายฉบับนี้ คือ ความผิดสำหรับฐานเป็นผู้สนับสนุนหรือผู้พยายามกระทำความผิด ย่อมมีความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าการกระทำความผิดของบุคคลตามกฎหมายนี้ มีการขยายไปจนถึงขั้นพยายาม กล่าวคือ ได้กระทำความผิดไปจนเสร็จสิ้นความผิดแล้ว แม้ผลแห่งความผิดจะไม่ได้เกิดขึ้น ก็ถือว่าบุคคลนั้นได้พยายามกระทำความผิดแล้ว

ยอมทำให้บุคคลนั้นมีความผิดทางกฎหมายแล้ว อีกทั้งในกรณีที่เป็นผู้สนับสนุนให้บุคคลต้องกระทำความผิด เนื่องจากในปัจจุบันการแข่งขันทางการค้า หรือการกลั่นแกล้งมีมากกว่าในโลกของความเป็นจริง ยิ่งกว่านั้นในโลกออนไลน์ที่มีคนคอยสนับสนุน จ้างวาน เพื่อบ่อนทำลายบุคคลหนึ่งจากการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ จนได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้สนับสนุนย่อมจ้องรับผิดในการกระทำนั้นด้วย เนื่องจากเป็นผู้ทำให้เกิดความผิดโดยสมบูรณ์ ตามมาตรา 7 และผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นคนชาติหรือคนต่างด้าว ย่อมมีความผิดเหมือนกัน และแม้การกระทำจะได้เกิดจากบุคคลซึ่งอยู่นอกประเทศ แต่การกระทำที่เกิดขึ้นมีผลต่อภายในประเทศ ก็มีความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย แสดงให้เห็นถึงการขยายอำนาจการคุ้มครองความสงบสุขของประชาชน และอธิปไตยของตนต่อการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และเป็นการออกบทกฎหมายที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

การกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ มีการบัญญัติเกี่ยวกับการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถมีอำนาจในการเข้าไปตรวจค้น ยึด คอมพิวเตอร์ รวมทั้งให้อำนาจดุลยพินิจในการตรวจวัสดุอุปกรณ์ที่สงสัยว่ามี หรือเคยเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ แต่จะมีอำนาจได้ต่อเมื่อผู้พิพากษาได้มีการสอบสวนตามที่ปรากฏข้อมูลแล้วมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าสถานที่ใด ๆ มีหลักฐานในการกระทำความผิด ตามมาตรา 10 จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐนั้นมีการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่มากพอสมควรที่จะใช้ความรู้ ความสามารถในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการผดุงความยุติธรรม รวมทั้งการที่มีการกำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถที่จะจับกุมบุคคลได้โดยไม่มีหมายจับเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าบุคคลดังกล่าวได้กระทำความผิด หรือละเมิดตามกฎหมายนี้ที่ถือว่าเป็นความผิด โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายในขณะที่มีผลบังคับใช้เกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การที่กำหนดกฎหมายนี้ไว้โดยเฉพาะเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการหาข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายที่สามารถใช้บังคับได้ การสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างความรู้ขึ้นพื้นฐานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายไซเบอร์ให้แก่ประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงด้านอาชญากรรมไซเบอร์ให้กับประเทศ จนในที่สุดประเทศมาเลเซียได้จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรักษาความมั่นคงอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ คือ ศูนย์รักษาความปลอดภัยและเผชิญเหตุฉุกเฉินด้าน ICT แห่งชาติ ในปี ค.ศ. 1998 ก่อนที่จะมีรัฐบัญญัติว่าด้วย

อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 2000 เพื่อแก้ไขปัญหาเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยที่คุกคามการพัฒนา
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย

2) รัฐบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024)(Personal Data Protection Act 2010 (Amendment 2024))

รัฐบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 บังคับใช้เมื่อปี ค.ศ. 2013 เพื่อควบคุม
การประมวลผลข้อมูลในธุรกรรมเชิงพาณิชย์และเพื่อจัดเตรียมเรื่องที่เกี่ยวข้องและในกรณีที่ไม่คาดคิด
มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสื่อสารและมัลติมีเดีย (Minister of Communications and
Multimedia) เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย

ในการประมวลผลข้อมูลหรือการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายกำหนดให้
ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 7 ประการ ดังนี้

(1) หลักการทั่วไป คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่สามารถประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล
หากไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็น หากแต่ในส่วนของข้อมูลที่มี
ความละเอียดอ่อน อันได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติอาชญากรรม ประวัติการรักษา เป็นต้น
ผู้ควบคุมข้อมูลไม่สามารถประมวลผลข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนได้ เว้นแต่การกระทำนั้นจะเข้าเงื่อนไข
ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการแพทย์ หรือการจ้างงาน เป็นต้น

(2) หลักการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลและการเลือกใช้ข้อมูล (Notice and Choice Principle)
เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประมวลผลข้อมูลว่าจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าของข้อมูล
ที่จะทำการประมวลผลโดยผู้ควบคุมข้อมูลหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูล และจะต้องมีคำอธิบายเกี่ยวกับ
การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลด้วยว่าเป็นการประมวลผลเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูล อีกทั้ง
กฎหมายได้มีการกำหนดให้ผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอาจต้องชำระค่าธรรมเนียมในค่าขอเข้าถึงข้อมูล
ส่วนบุคคล และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งจากผู้ขอเข้าถึงข้อมูลของตนว่า เป็นบุคคลใด
 อีกทั้งกฎหมายมีการระบุให้ผู้ที่ต้องการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการขอเข้าถึงข้อมูล
ในกรณีที่ชี้แจงแตกต่างหากออกจากกัน ตามมาตรา 7 และมาตรา 30 เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้
ใช้ข้อมูลแก่ผู้ขอใช้ได้ ในกรณีที่ผู้ขอใช้ข้อมูลใช้ข้อมูลไม่ถูกตามวัตถุประสงค์ที่ขอหรือในกรณีการเก็บรักษา
ข้อมูลของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสม เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะขอเพิกถอนการเก็บข้อมูลของ

เจ้าหน้าที่รัฐได้ โดยการที่ผู้ควบคุมข้อมูลและเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายฉบับนี้ ย่อมมีความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมาย

(3) หลักการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Principle) กล่าวคือ เป็นการที่ห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดนอกจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(4) หลักการด้านความปลอดภัย (Security Principle) กล่าวคือ มีการกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลจากการสูญหาย การใช้ข้อมูลในทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การปลอมแปลงข้อมูล การเข้าถึงหรือการเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องมีการคำนึงถึงขั้นตอนในการดูแลรักษาข้อมูลส่วนบุคคลในขณะที่ตนประมวลผล

(5) หลักการเก็บรักษาข้อมูล (Retention Principle) กล่าวคือ จะต้องไม่มีการเก็บข้อมูลโดยไม่จำเป็น เมื่อได้มีการใช้ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ของตนแล้ว และเป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลที่จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมในการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดอย่างถาวร เพื่อเป็นการสร้างความเหมาะสมในการจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10

(6) หลักการเรื่องความสมบูรณ์ของข้อมูล (Data Integrity Principle) กล่าวคือ ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อรับรองว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกต้อง สมบูรณ์ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นปัจจุบัน โดยจะต้องคำนึงถึงความสำคัญตามวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูล ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11

(7) หลักการเข้าถึงข้อมูล (Access Principle) กล่าวคือ เจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยผู้ควบคุมข้อมูล และสามารถแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องสมบูรณ์ได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12

กฎหมายฉบับนี้จึงแสดงให้เห็นว่าประเทศมาเลเซียให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองที่เป็นวงกว้างอันส่งผลให้การเติบโต หรือธุรกรรมของบุคคลมากยิ่งขึ้นในสังคม ทำให้ประชาชน หรือบุคคลที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมลงทุน หรือให้ความสนใจประเทศมาเลเซียรู้สึกปลอดภัย และกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

ทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์มากขึ้น เนื่องจากตนยอมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศนี้ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ใช่บังคับกับรัฐบาลและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นของรัฐ

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้มีการกำหนดโทษปรับและคุกในการที่บุคคลใด ๆ นอกจากเจ้าของข้อมูลไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ประสงค์ให้ใช้ข้อมูลของตนตามมาตรา 43 หรือแม้แต่กรณีที่มีการนำข้อมูลส่วนบุคคลโอนไปยังสถานที่นอกประเทศมาเลเซีย เว้นแต่จะได้รับการยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อน ตามมาตรา 129

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้เป็นการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวเฉพาะข้อมูลสำหรับธุรกรรมเชิงพาณิชย์เท่านั้น ไม่บังคับใช้ในการประมวลผลข้อมูลโดยรัฐบาล หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการลงทะเบียนที่กรมคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากการใช้งานของข้อมูลดังกล่าวไม่ได้ใช้ไปเพื่อการพาณิชย์แต่อย่างใด ยกตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยรัฐในมาเลเซียที่มีข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนทุกคน กฎหมายไม่ได้มีการคุ้มครองที่ครอบคลุมอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการละเมิดความเป็นส่วนตัวและการใช้ข้อมูลในทางที่ผิดในอนาคตได้จากการกระทำของรัฐ เนื่องจากไม่มีการรับประกันว่าการที่ประชาชนให้ข้อมูลส่วนตัวของตนแก่รัฐจะถูกเก็บเป็นความลับ หรือรัฐจะใช้ข้อมูลของตนไปในทางที่ถูกต้องและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูล¹⁴⁶

2.7.2.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

กฎหมายเวียดนามด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ได้แก่

1) The Cybersecurity Law 2019

กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ อาทิ Google และ Facebook ส่งมอบข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลและตรวจพิจารณาเนื้อหาของผู้ใช้งานที่โพสต์ อาทิ จากกรณีที่ภาครัฐของเวียดนามกล่าวหาว่า Facebook ได้ฝ่าฝืนกฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์โดยยอมให้ผู้ใช้งานโพสต์เนื้อหาที่ใส่ร้าย หมิ่นประมาทบุคคลและหน่วยงาน แสดงความคิดเห็นที่ต่อต้านรัฐบาลในแพลตฟอร์มของ Facebook ได้ และไม่ตอบสนองต่อคำร้องขอของภาครัฐที่ให้ลบหน้าเพจใน Facebook ที่ยั่วเย้าให้เกิด

¹⁴⁶ Ashraf Shaharudin, 'Malaysia's digital ambition and law are misaligned' (360 3 October 2022) <<https://360info.org/malaysias-digital-ambition-and-law-are-misaligned/>> accessed 20 August 2024.

กิจกรรมที่ต่อต้านภาครัฐออกไป ถึงแม้ว่าทาง Facebook ออกมาแถลงว่ามีกระบวนการที่ชัดเจนให้ ภาครัฐรายงานเนื้อหาที่ผิดกฎหมายมายัง Facebook ซึ่งจะมีการพิจารณาทบทวนคำร้องขอเหล่านี้ ทั้งหมดว่าขัดต่อกฎการให้บริการและกฎหมายเวียดนามหรือไม่ และสื่อตะวันตกก็พากษ์ว่าพรรค คอมมิวนิสต์ของเวียดนามมีการควบคุมดูแลเข้มงวดต่อสื่อและไม่อดทนต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่าง ถึงแม้ว่ามีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดกว้างมากขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยใช้กฎหมายนี้ เป็นเครื่องมือทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถยึดข้อมูลของลูกค้าและพนักงานของ Facebook ในเวียดนามถูก จับกุมง่ายขึ้น โดยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ทางกรมเวียดนามต้องการข้อมูลไปจนถึงปี พ.ศ. 2563 ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครึ่งหนึ่งของทั้งหมดในเวียดนามและวางแผนป้องกันมิให้มี “สารสนเทศที่ เป็นพิษ” ในแพลตฟอร์ม Google และ Facebook¹⁴⁷

นอกจากนี้ยังมีการออกกฎระเบียบใหม่ กฎระเบียบที่ 53/2022/ND-CP มีผลบังคับใช้ เมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 เป็นมาตรการของภาครัฐเวียดนามในการเพิ่มความมั่นคงและความปลอดภัยทางไซเบอร์ ขณะที่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และบริการดิจิทัลข้ามพรมแดนเพิ่มมากขึ้น โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ กำหนดให้ผู้ประกอบการใช้มาตรการบางอย่าง อาทิ ลบข้อมูล ส่งให้ข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ ระบุการใช้ชื่อ โดเมนไว้ชั่วคราว ในพฤติการณ์ที่พบว่าการฝ่าฝืนกฎหมายหรือกระทำขัดต่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยทางสังคม¹⁴⁸

มาตรา 26 ของกฎระเบียบนี้ได้บัญญัติข้อกำหนดสำหรับผู้ให้บริการดิจิทัลทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดหากมีข้อมูล 3 ประเภทดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการในเวียดนาม (2) ข้อมูลที่สร้างขึ้นโดยผู้ให้บริการในเวียดนาม (อาทิ ชื่อบัญชี ระยะเวลาการใช้ บริการ ข้อมูลบัตรเครดิต อีเมล ที่อยู่ IP หมายเลขโทรศัพท์ที่ลงทะเบียน ฯลฯ) (3) ข้อมูลเกี่ยวกับ

¹⁴⁷ Reuters, **Vietnam says Facebook violated controversial cybersecurity law**, 2019

<<https://www.cnn.com/2019/01/09/vietnam-says-facebook-violated-controversial-cybersecurity-law.html>> accessed 23 April 2024.

¹⁴⁸ Jacob, S. Sheena Jacob, **Vietnam's new Cybersecurity Law requiring datalocalisation to take effect on 1 October 2022**, 2022 <<https://cms-lawnow.com/en/alerts/2022/08/vietnam-s-new-cybersecurity-law->> accessed 23 April 2024.

ความสัมพันธ์ของผู้ให้บริการในเวียดนาม (อาทิ เพื่อนและกลุ่มที่ผู้ให้บริการติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน) โดยที่ต้องเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวไว้อย่างน้อย 24 เดือนนับตั้งแต่วันที่ได้รับร้องขอให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อมูล¹⁴⁹ และเก็บรักษาข้อมูลจราจรในระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายไว้อย่างน้อย 12 เดือน¹⁵⁰

ข้อกำหนดท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อมูลเป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะบังคับให้ผู้ให้บริการเวียดนามทั้งปวง (รวมถึงองค์การที่มีต่างชาติมาลงทุน) และวิสาหกิจต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจต่อไปในเวียดนามต้องปฏิบัติตาม ได้แก่ บริการโทรคมนาคม บริการเก็บรักษาและแบ่งปันข้อมูลในบริการทางไซเบอร์ จัดให้มีชื่อโดเมนไม่ว่าในประเทศหรือระหว่างประเทศให้แก่ผู้ให้บริการในเวียดนาม พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์ การชำระเงินทางออนไลน์หรือบริการเป็นตัวกลางการชำระเงิน บริการกิจกรรมเชื่อมต่อการขนส่งทางออนไลน์ เครือข่ายทางสังคมและสื่อสังคมออนไลน์ เกมวิดีโอออนไลน์ การจัดให้มีการจัดการหรือดำเนินการบริการข้อมูลอื่นในพื้นที่ไซเบอร์ในรูปแบบของข้อความ การสื่อสารทางเสียง การสื่อสารทางวิดีโอ อีเมล และการสนทนาทางออนไลน์ ทั้งนี้ผู้ให้บริการต่างประเทศที่ให้บริการดังกล่าวข้างต้นในตลาดเวียดนามอาจต้องจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือผู้แทนในเวียดนามในกรณีที่มีการให้บริการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยเครือข่ายและได้รับหนังสือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรจากกรมความปลอดภัยทางไซเบอร์และการป้องกันอาชญากรรมเทคโนโลยีสูงในสังกัดกระทรวงความมั่นคงปลอดภัยสาธารณะแต่ผู้ให้บริการยังไม่ได้ปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ ผู้ให้บริการกระทำการในลักษณะที่กีดกันขัดขวาง ทำให้ขาดความสามารถหรือใช้งานไม่ได้ในส่วนของการคุ้มครองความมั่นคงปลอดภัยของเครือข่ายที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ¹⁵¹

¹⁴⁹ Tran, N. D.Nghia Duong Tran, **Vietnam cybersecurity law: Data localisation requirement for digital service providers**, 2022 <<https://www.ecovis.com/global/vietnam-cybersecurity-law-data-localisation-requirement-for-digital-service-providers/>> accessed 23 April 2024.

¹⁵⁰ เพิ่งอ้าง (เชิงอรรถ 90).

¹⁵¹ เพิ่งอ้าง (เชิงอรรถ 91).

2) Law on Protection of Consumers' Rights

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (CPL 2023) กำลังจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 แทนที่กฎหมายเดิมปี ค.ศ. 2010 (Law No. 59/2010/QH12) กฎหมายนี้มุ่งหมายเพิ่มการคุ้มครองผู้บริโภคในบริบทของธุรกรรมระยะไกลซึ่งกำลังได้รับความนิยมในเวียดนาม แต่ธุรกรรมในลักษณะนี้ทำให้ผู้บริโภคเผชิญความเสี่ยงมากขึ้นที่จะตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาที่หลอกลวง สินค้าหรือบริการที่ต่ำกว่ามาตรฐาน หรือข้อเสนอปลอม กฎหมายใหม่นี้บัญญัติแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาที่สำคัญได้แก่¹⁵²

(1) กฎเกณฑ์เกี่ยวกับองคภาวะต่างประเทศ

กฎหมายเดิมกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะองค์กรและบุคคลในดินแดนของเวียดนามเท่านั้น แต่ CPL 2023 บัญญัติในเรื่ององคภาวะต่างประเทศ (Regulation of Offshore Entities) ครอบคลุมทั้งหน่วยงานองค์กรและบุคคลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค นั่นคือเวียดนามประสงค์ที่จะสอดส่องดูแลและบริหารจัดการกิจกรรมของแพลตฟอร์มที่ไม่มีตัวตนทางกฎหมายในเวียดนาม

(2) ธุรกรรมระยะไกล

กฎหมายเดิมกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดกฎเกณฑ์สัญญาระยะไกล แต่ CPL 2023 บัญญัติเรื่องธุรกรรมระยะไกล ซึ่งเป็นธุรกรรมทางออนไลน์ (Remote Transactions) ไม่ว่าจะโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นซึ่งผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบหรือมีการติดต่อโดยตรงกับผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการก่อนการเข้าไปมีส่วนร่วมในธุรกรรม นอกจากนี้ยังกำหนดความรับผิดชอบเพิ่มเติมขององคภาวะทางธุรกิจที่เสนอทำธุรกรรมระยะไกล อาทิ ให้ข้อมูลอย่างเพียงพอและถูกต้องแก่ผู้บริโภคเมื่อเข้าทำธุรกรรมระยะไกลเหล่านี้ รวมทั้งสิทธิของผู้บริโภคในกรณีที่ได้รับข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง และกลไกการจัดการเรื่องร้องเรียน

(3) ธุรกิจออนไลน์

CPL 2023 บัญญัติเรื่องธุรกิจออนไลน์ (Online Businesses) ซึ่งได้แก่ (1) ธุรกิจการค้าผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการทางแพลตฟอร์มหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลที่จัดตั้งขึ้นเอง หรือ (2) ธุรกิจจัดตั้ง

¹⁵² เพิ่งอ้าง (เชิงอรรถ 96).

หรือประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลาง ตามที่คณะกรรมการการแข่งขันแห่งเวียดนามในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเมื่อไม่นานมานี้กล่าวถึงคำจำกัดความที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (LOET 2023) ธุรกิจออนไลน์ให้บริการเป็นระยะเวลา 3 เดือนขึ้นไป (เป็นการให้บริการที่ต่อเนื่อง) มีความรับผิดชอบที่คล้ายคลึงกับผู้ประกอบธุรกรรมระยะไกล และยังมีความรับผิดชอบเพิ่มเติมขึ้นอยู่กับประเภทของแพลตฟอร์มดังต่อไปนี้

- แพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลางต้องมีกลไกเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการของตน รวมทั้งธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้บริโภคเข้าถึงเอกสารเกี่ยวกับธุรกรรมของตน รายงานกิจกรรมตรวจพิจารณาเนื้อหา และรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในเวียดนามตามกฎหมาย

- แพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ต้องสอดส่องดูแลการโฆษณาที่ใช้อัลกอริทึมที่พุ่งเป้าผู้บริโภคและกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะ และเข้าถึงการจัดการบัญชีปลอมและการใช้เทคโนโลยีต่อแพลตฟอร์ม (อาทิ การใช้ระบบเชิงอัลกอริทึม การโฆษณาและปัญญาประดิษฐ์) โดยปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างร่างกฎระเบียบว่าด้วยเกณฑ์ของการเป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่

กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลางมีหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น รายการกิจกรรมที่ต้องห้ามเนื้อหา กำหนดหรือประกาศสาธารณะให้ทราบจุดติดต่อหรือผู้แทนที่มีอำนาจร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และผู้ประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลคนกลางขนาดใหญ่มีหน้าที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบที่ประกาศใช้เพิ่มเติม

3) ร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กระทรวงความปลอดภัยสาธารณะ (Ministry of Public Security: MPS) ได้เผยแพร่เอกสารที่ระบุข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนากฎหมาย (Dossier) ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The Law on Personal Data Protection: PDP Law) โดยที่ไม่ใช้ร่างกฎหมายในเว็บไซต์ทางการเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ซึ่งได้แก่ (1) รายงานประเมินความสัมพันธ์ทางสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (2) การประเมินผลกระทบของนโยบายในการเสนอกฎหมายใหม่ของเวียดนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามความต้องการทางการเมืองและสังคมในการพัฒนากฎหมายใหม่นี้ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาที่สำคัญ อาทิ คำจำกัดความของข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิของผู้ทรงสิทธิข้อมูล มาตรการการคุ้มครองข้อมูล เพื่อรับฟังความคิดเห็นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการออกกฎหมายใหม่ของ

เวียดนาม ก่อนที่จะดำเนินการรวบรวมความคิดเห็นสาธารณะจากช่องทางนี้และช่องทางอื่น ๆ (เช่น การประชุม การอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น) ทั้งนี้การออกกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาคัดแย้งระหว่างกฎระเบียบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเวียดนาม (The Personal Data Protection Decree) กับกฎระเบียบที่มีอยู่อื่น ๆ อาทิ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตว่า การร่างและการออกกฎหมายนี้อาจต้องใช้ระยะเวลานาน (2-3 ปี) กว่าที่จะเสร็จสมบูรณ์¹⁵³

การร่างกฎหมายนี้ทำให้เห็นได้ว่าเวียดนามให้ความสำคัญกับสิ่งท้าทายในการคุ้มครองข้อมูลและเอาใจใส่ดูแลความน่าเชื่อถือในสิ่งแวดล้อมดิจิทัล มุ่งหมายยืนยันสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนโดยปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและเพิ่มพูนสิทธิความเป็นส่วนตัวในยุคดิจิทัล ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในสิ่งแวดล้อมดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของเวียดนาม อันจะทำให้เวียดนามอยู่ในสถานะที่เป็นผู้เล่นสำคัญในเศรษฐกิจดิจิทัลระดับโลก ซึ่งจะทำให้เกิดการดำเนินการจัดการข้อมูลให้เป็นสิ่งแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น แม้ว่าแต่เดิมบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจหรือดำเนินงานในเวียดนามต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่แล้ว หากฝ่าฝืนต้องรับโทษ ไม่ว่าจะเป็นโทษปรับทางปกครองหรือการฟ้องคดีภายใต้ประมวลกฎหมายอาญาหากฝ่าฝืนร้ายแรง¹⁵⁴

¹⁵³ Tran, M. H., Nguyen, H. M and Nguyen, H. T, **Vietnam: Law on Personal Data Protection is officially in the pipeline**, 2024 <https://www.globalcompliancenews.com/2024/03/18/https-insightplus-bakermckenzie-com-bm-investigations-compliance-ethics-vietnam-law-on-personal-data-protection-is-officially-in-the-pipeline_03012024/> .

¹⁵⁴ Vietnam Briefing, **Vietnam Law on Personal Data Protection: Latest Developments and Insights**, 2024 < <https://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-law-on-personal-data-protection-latest-developments-and-insights.html/>> accessed 29 April 2024.

2.7.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

2.7.3.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

กฎหมายออสเตรเลียด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ได้แก่

1) รัฐบัญญัติโทรคมนาคม (มาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคและบริการ) ค.ศ. 1999 (The Telecommunications (Consumer Protection and Service Standards) Act: CTPA 1999)

การโทรคมนาคมของประเทศออสเตรเลียอยู่ภายใต้การควบคุมจากรัฐบาลกลาง คือ กรมโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง การพัฒนาภูมิภาค การติดต่อสื่อสารและศิลปะ (Department of Infrastructure, Transport, Regional Development, Communications and the Arts) เดิมมีกฎหมายหลักคือรัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1997 (The Telecommunications Act 1997) วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้คือการปกป้องผลประโยชน์ระยะยาวของผู้ใช้บริการและประกันราคาค่าบริการที่เข้าถึงได้และไม่แพงสำหรับประชาชนชาวออสเตรเลีย กฎหมายยังได้แยกความแตกต่างระหว่างผู้ให้บริการ (กล่าวคือ เจ้าของโครงสร้างพื้นฐานและผู้ดำเนินการ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ให้บริการแก่ผู้ใช้ปลายทาง ซึ่งเรียกว่าผู้ให้บริการขนส่ง (CSPs) โดยผู้ให้บริการต้องได้รับการออกใบอนุญาตซึ่งใบอนุญาตของผู้ให้บริการไม่มีข้อกำหนดตายตัว เงื่อนไขถูกกำหนดไว้กับผู้ถือใบอนุญาตภายใต้พระราชบัญญัติโทรคมนาคมและอาจบังคับให้มีเงื่อนไขเฉพาะได้ด้วย ทั้งนี้ผู้ให้บริการอาจจ่ายค่าธรรมเนียมเริ่มต้นสำหรับใบอนุญาตและจ่ายค่าธรรมเนียมต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามที่หน่วยงานกำกับดูแลและสนับสนุนบริการโทรคมนาคมเพื่อสาธารณประโยชน์กำหนด แต่อาจมีข้อยกเว้นตามแต่กรณีได้ นอกจากนี้ รัฐบัญญัติฯ ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ใช้บริการอย่างประชาชน เช่น การรับรองสิทธิของผู้ใช้บริการในการเข้าถึงบริการโทรคมนาคมที่มีคุณภาพ ต้องได้รับการบริการที่เป็นมาตรฐาน การจัดการข้อร้องเรียนต้องได้รับการตอบกลับ และการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลต้องไม่รั่วไหล รวมไปถึงส่งเสริมการเข้าถึงบริการโทรคมนาคมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกลและพื้นที่ชนบท

ในอีก 2 ปีต่อมา ได้มีรัฐบัญญัติโทรคมนาคม (มาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคและบริการ) ค.ศ. 1999 เป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางซึ่งออกแบบมาเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภค โดยมี

การจำกัดการชักชวนทางโทรศัพท์และจำกัดการใช้ข้อความเสียงที่บันทึกไว้ล่วงหน้า การโทรอัตโนมัติ และการใช้ SMS และโทรสารหากไม่ได้รับความยินยอมจากลูกค้าอย่างชัดเจน หน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามกฎการชักชวนที่เข้มงวด

ซึ่งรัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1997 และรัฐบัญญัติโทรคมนาคม (มาตรฐานการคุ้มครองผู้บริโภคและบริการ) ค.ศ. 1999 มีข้อแตกต่างที่สำคัญบางประการ อาทิรัฐบัญญัติฯ ค.ศ. 1999 มุ่งเน้นการให้สิทธิและความคุ้มครองแก่ผู้ใช้บริการในด้านการบริการโทรคมนาคม โดยเฉพาะการปรับปรุงมาตรฐานการบริการและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้ใช้บริการมากกว่ารัฐบัญญัติฯ ค.ศ. 1997 รวมถึงมีการเพิ่มเนื้อหาในส่วนข้อกำหนดที่เกี่ยวกับมาตรฐานการบริการที่ผู้ให้บริการโทรคมนาคมต้องปฏิบัติตาม อาทิ ผู้ให้บริการต้องมีช่องทางที่ชัดเจนในการรับข้อร้องเรียนจากผู้บริโภค ผ่านทางหมายเลขโทรศัพท์ อีเมล และเว็บไซต์ ในการจัดการข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการ และต้องมีมาตรการในการป้องกันการหลอกลวง ทั้งยังกำหนดให้มีการจัดการข้อร้องเรียนจากผู้บริโภคอย่างเป็นระบบและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการร้องเรียนและเวลาที่คาดว่าจะได้รับการตอบกลับภายในระยะเวลา 5 วันนับจากได้รับแจ้ง

2) รัฐบัญญัติโทรคมนาคม (การสกัดกั้นและการเข้าถึง) ค.ศ. 1979 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2023 (Telecommunications (Interception and Access) Act: TIA 1979 amended 2023)

กฎหมายฉบับนี้กำหนดถึงภาระหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยทางไซเบอร์ ควบคุมการสกัดกั้นการสื่อสารตลอดจนผู้ที่สามารถเข้าถึงการสื่อสารที่เก็บไว้ โดยพระราชบัญญัตินี้จะคอยปกป้องความเป็นส่วนตัวของชาวออสเตรเลียโดยการห้ามการสกัดกั้นการสื่อสารและการเข้าถึงการสื่อสารที่เก็บไว้ ทั้งนี้ กฎหมายยังกำหนดข้อยกเว้นบางประการเพื่ออนุญาตให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและความมั่นคงของออสเตรเลียที่มีสิทธิสามารถสกัดกั้นการสื่อสารกรณีมีหมายจับ ระบุใบสำคัญแสดงสิทธิเพื่อเข้าถึงการสื่อสารที่เก็บไว้หรืออนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลได้

รัฐบัญญัติการโทรคมนาคม (การดักฟังและการเข้าถึง) ค.ศ. 1979 มาตราหลักคือมาตรา 7 ที่ได้ทำหน้าที่ในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของชาวออสเตรเลียโดยห้ามให้มีการดักฟังการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลด้านการสื่อสารที่มีการจัดเก็บไว้ แต่ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญา รัฐบัญญัติก็ได้กำหนดข้อยกเว้นบางประการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน เช่น ตำรวจสหพันธรัฐออสเตรเลีย

หรือกองกำลังตำรวจของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย สามารถขออนุญาตเพื่อเปิดเผยข้อมูล ขอบข่ายจับ เพื่อสกัดกั้นการสื่อสาร หรือขอหมายศาลในกรณีที่ต้องการเข้าถึงการสื่อสารที่เก็บไว้ได้¹⁵⁵

ต่อมาในปี ค.ศ. 2023 มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างประเทศ โดยมีการเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติหรือในกรณีที่เป็นอาชญากรรมที่มีความรุนแรง แต่ในขณะเดียวกันการแก้ไขเพิ่มเติมก็มีการกำหนดกระบวนการให้การตรวจสอบข้อมูลเพื่อป้องกันการละเมิดความเป็นส่วนตัวจนเกินสมควร

3) รัฐบัญญัติวิทยุคมนาคม ค.ศ. 1992 (Radiocommunications Act 1992)

หลักการพื้นฐานของกฎหมายฉบับนี้คือการควบคุมและกำกับดูแลการทำงานของเครื่องส่งสัญญาณวิทยุทั้งหมดซึ่งจะต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ การสื่อสารและสื่อออสเตรเลีย (Australian Communications and Media Authority: ACMA) เป็นหน่วยงานกำกับดูแลการสื่อสารเฉพาะของออสเตรเลีย คณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภคออสเตรเลีย (Australian Competition & Consumer Commission: ACCC) เป็นหน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขันทางการสื่อสารโดยเฉพาะ และกรรมาธิการความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) เป็นผู้รับผิดชอบด้านกฎระเบียบด้านเนื้อหาออนไลน์บางประการ วัตถุประสงค์ของรัฐบัญญัติฯ คือ การจัดการคลื่นความถี่เพื่อให้เกิดการใช้คลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระเบียบ โดยมีการกำหนดมาตรการการใช้บริการคลื่นความถี่ อาทิ มาตรการการออกใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ซึ่งรวมถึงการสื่อสารทุกประเภทที่ใช้คลื่นวิทยุ ดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารด้วยวิทยุ (Radio Communication)
2. โทรศัพท์มือถือ (Mobile Telecommunications)
3. การส่งสัญญาณดาวเทียม (Satellite Communication)
4. ระบบการสื่อสารไร้สาย (Wireless Communication Systems)

¹⁵⁵ Australian Government, ‘Telecommunications interception and surveillance’ (Australian Government: Department of Home Affairs, 27 March 2024) < <https://www.homeaffairs.gov.au/about-us/our-portfolios/national-security/lawful-access-telecommunications/telecommunications-interception-and-surveillance> > accessed 9 November 2024.

อีกวัตถุประสงค์ของรัฐบาลยูตีฯ ที่สำคัญ คือ การสนับสนุนบริการด้านการสื่อสาร ส่งเสริม และสนับสนุนการให้บริการด้านการสื่อสารที่มีคุณภาพ โดยรัฐบาลยูตีฯ ได้สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายการสื่อสาร เช่น เครือข่ายบรอดแบนด์ (Broadband) เพื่อให้สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ ทั้งมีการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีคุณภาพ

ในส่วนที่ 2 ของหมวด 1.4 แห่งรัฐบาลยูตีวิทยุคมนาคม ค.ศ. 1992 ระบุถึงขอบเขตการบังคับใช้รัฐบาลยูตีฯ นี้ในทวีปออสเตรเลีย ครอบคลุมถึงดินแดนภายนอกทั้งหมดรวมถึงที่มีพื้นที่ติดกับรัฐและดินแดน รวมถึงชั้นบรรยากาศเหนือออสเตรเลีย แต่การใช้รัฐบาลยูตีฯ นอกประเทศออสเตรเลียจะจำกัดเฉพาะในกรณีต่อไปนี้

1. พลเมืองออสเตรเลียที่มีถิ่นพำนักอยู่ในออสเตรเลีย ซึ่งทำการส่งสัญญาณวิทยุโดยมีเจตนาให้รับสัญญาณได้ในออสเตรเลีย ยกเว้นการส่งสัญญาณโดยสมาชิกประจำเรือต่างประเทศ อากาศยานต่างประเทศ หรือยานอวกาศต่างประเทศ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ หรือการส่งสัญญาณจากต่างประเทศ โดยบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้นกำหนด

2. ลูกเรือของอากาศยานออสเตรเลีย เรือออสเตรเลีย และยานอวกาศของออสเตรเลีย รวมถึงตัวอากาศยานออสเตรเลีย ยานอวกาศออสเตรเลีย และเรือออสเตรเลีย

3. การสำรวจหรือการใช้ประโยชน์จากไหล่ทวีปของออสเตรเลีย หรือดินแดนภายนอก

นอกจากนี้ รัฐบาลยูตีฯ ยังครอบคลุมถึงการกระทำนอกประเทศออสเตรเลีย โดยห้ามการแพร่ภาพรายการวิทยุและโทรทัศน์สู่สาธารณะชนจากเรือหรืออากาศยานต่างประเทศ โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก ACMA การใช้เครื่องส่งสัญญาณจากเรือ อากาศยาน หรือยานอวกาศต่างประเทศในลักษณะที่อาจรบกวนการสื่อสารทางวิทยุภายในออสเตรเลียอย่างมาก หรือระหว่างสถานที่ในออสเตรเลียและสถานที่นอกออสเตรเลีย ก็เป็นสิ่งต้องห้ามเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลยูตีวิทยุคมนาคม ค.ศ. 1992 จะบังคับใช้กับทุกคนในออสเตรเลียที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคลื่นความถี่ตามรัฐบาลยูตีฯ นี้ แต่บุคคลต่อไปนี้บุคคลที่รัฐบาลยูตีฯ ไม่สามารถนำมาใช้บังคับด้วยได้ ได้แก่ สมาชิกกองกำลังป้องกันประเทศและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจหรือหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและข่าวกรองด้านการป้องกันประเทศ

และบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่หรือมีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานอำนวยความสะดวกที่ดำเนินการร่วมกันโดย
เครือจักรภพและต่างประเทศ และเป็นหน่วยงานป้องกันประเทศพิเศษตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ
การป้องกันประเทศ (หน่วยงานพิเศษ) พ.ศ. 2495 (The Defence (Special Undertakings)
Act 1952)¹⁵⁶

2.7.3.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

กฎหมายสิงคโปร์ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ได้แก่

1) The Broadcasting Act 1994 (Revised 2022)

กฎหมายกระจายเสียงและแพร่ภาพ ค.ศ. 1994 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2022 เป็นบทบัญญัติที่
เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและแพร่ภาพ (Broadcasting) การประกอบกิจการในลักษณะ
นี้ต้องขอใบอนุญาตกระจายเสียงและแพร่ภาพจาก Infocomm Media Development Authority
(IMDA) โดยประกอบไปด้วยใบอนุญาต 2 ประเภท คือ ใบอนุญาตกระจายเสียงและแพร่ภาพ
(Broadcasting License) และใบอนุญาตเครื่องมืออุปกรณ์กระจายเสียงและแพร่ภาพ (Broadcasting
Apparatus License)

กฎหมายนี้บัญญัติรูปแบบใบอนุญาต อายุใบอนุญาต และ IMDA อาจกำหนดข้อสัญญาและ
เงื่อนไขในการออกใบอนุญาตได้ เพื่อให้ผู้รับอนุญาตปฏิบัติตาม เช่น ต้องปฏิบัติตามประมวลวิธีปฏิบัติของ
IMDA และหน้าที่ในการกระจายเสียงและแพร่ภาพที่เป็นบริการสาธารณะ ทั้งนี้ IMDA ไม่อาจจะระบุต่อ
สาธารณะได้ว่า ระยะเวลาสั้นเพียงใดในการดำเนินการต่อคำขอ โดยขึ้นอยู่กับข้อมูลและหลักฐาน
ประกอบทั้งหมดครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ สำหรับใบอนุญาตเครื่องมืออุปกรณ์กระจายเสียงและแพร่ภาพ
นั้น บุคคลใดที่ประกอบกิจการการติดตั้ง การนำเข้า การขายหรือการใช้เครื่องมืออุปกรณ์กระจายเสียง
และแพร่ภาพในสิงคโปร์ต้องได้รับใบอนุญาตเครื่องมืออุปกรณ์เหล่านี้จาก IMDA ตามมาตรา 20 โดย

¹⁵⁶ Australian Communications and Media Authority, 'Object and scope of the
Radiocommunications Act 1992' (ACMA)< <https://www.acma.gov.au/object-and-scope-radiocommunications-act-1992> >accessed 4 February 2025.

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกับเครื่องมืออุปกรณ์อยู่ในเอกสารแนบท้ายที่ 1 ของกฎหมายนี้ ทั้งนี้ IMDA อาจใช้ดุลยพินิจที่จะยกเว้นบุคคลใดหรือเครื่องมืออุปกรณ์กระจายเสียงและแพร่ภาพที่ไม่ต้องขอใบอนุญาตได้

ผู้รับใบอนุญาตออกอากาศเป็นผู้ถูกกำกับดูแล (ตามความหมายในมาตรา 2 ของ IMDA Act) ยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการรวมกิจการและการควบรวมกิจการตาม IMDA Act และประมวลกฎระเบียบวิธีปฏิบัติในการทำตลาดสื่อ (the Media Market Conduct Code: MMCC) ด้วย นอกจากนี้ผู้รับใบอนุญาตออกอากาศแบบ free-to-air ทางโทรทัศน์และวิทยุ และบุคคลอื่นใดที่ IMDA กำหนด ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของ IMDA เกี่ยวกับการกระจายเสียงและแพร่ภาพเหตุการณ์ที่มีความสำคัญระดับชาติ โดย IMDA จะส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้รับใบอนุญาตออกอากาศแบบ Free-to-air ทางโทรทัศน์และวิทยุให้ทราบเหตุการณ์สำคัญระดับชาติที่ต้องแพร่ภาพหรือกระจายเสียง ซึ่งโดยทั่วไปจะกำหนดให้ออกอากาศสดหรือบันทึกภาพหรือเสียงเฉพาะบางเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น ขบวนเฉลิมฉลองวันชาติ การแถลงของนายกรัฐมนตรีเนื่องในวันชาติ การเลือกตั้งทั่วไป เป็นต้น ผู้รับใบอนุญาตออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุที่ได้รับรายการที่ผู้กระจายเสียงและแพร่ภาพหลักมีหน้าที่ต้องจ่ายค่าตอบแทนที่สมเหตุผลหรือชดเชยให้แก่ผู้กระจายเสียงและแพร่ภาพหลักสำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดให้มีรายการป้อนให้แก่ผู้รับใบอนุญาตฯ¹⁵⁷

2) The Online Safety (Miscellaneous Amendments) Act 2022

กฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมความปลอดภัยทางออนไลน์ (แก้ไขเพิ่มเติมเบ็ดเตล็ด) ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 2022 และมีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2023 ซึ่งได้ผ่านการปรึกษาหารืออย่างกว้างขวางจากหลายกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นพ่อแม่คนหนุ่มสาว ผู้แทนกลุ่มทางสังคม นักวิชาการและภาคอุตสาหกรรม มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่ไว้ในกฎหมาย Broadcasting Act (BA) ในส่วนของบริการสื่อสารทางออนไลน์ (OCSs) ที่เข้าถึงโดยผู้ใช้งานชาวสิงคโปร์ โดยในภาคผนวกของกฎหมาย BA ระบุถึงรูปแบบของ OCSs ไว้ ในช่วงเริ่มแรกได้แก่ บริการทางสื่อสังคมออนไลน์

กฎหมายนี้กำหนดให้ IMDA มีอำนาจออกคำสั่งไปยังผู้ให้บริการ OCSs (1) ไม่ให้ผู้ใช้งานชาวสิงคโปร์เข้าถึง OCSs (2) หยุดการส่งหรือสื่อสารเนื้อหาโดยปิดกั้นเนื้อหาจากแหล่งที่มาซึ่งระบุเฉพาะ

¹⁵⁷ Lim Chong Kin and Shawn Ting, 2019.

มายังผู้ให้บริการ OCSs (เช่น บัญชี กลุ่มหรือช่องออกอากาศ) (3) ไปยังผู้ให้บริการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อ ปิดกั้นการเข้าถึงของผู้ใช้งานชาวสิงคโปร์ไปยัง OCS ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหากว่าผู้ให้บริการ OCS ไม่ ปฏิบัติตามคำสั่งของ IMDA ในกรณีที่พบว่า OCSs ดังกล่าวมีเนื้อหาที่ชั่วร้าย ได้แก่ เนื้อหาที่แนะนำหรือ ส่งให้ไปฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเอง ใช้ความรุนแรงทางกายหรือทางเพศ และการก่อการร้าย เนื้อหาที่ แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก เนื้อหาที่ทำให้เกิดความเสียหายทางสาธารณสุขใน สิงคโปร์ เนื้อหาที่ดูเหมือนว่าก่อให้เกิดความไม่ปรองดองกันทางเชื้อชาติและศาสนาในสิงคโปร์

IMDA อาจกำหนดว่า OCSs ใดที่ส่งผลหรือมีผลกระทบสำคัญเป็น “การบริการสื่อสารทาง ออนไลน์ที่กำกับดูแล (Regulated Online Communication Services (ROCSs))” ผู้ให้บริการดังกล่าว ต้องปฏิบัติตามประมวลปฏิบัติ (Codes of Practice) ซึ่งอาจกำหนดให้มีระบบและกระบวนการให้บริการ ดังกล่าวลดความเสี่ยงต่อผู้ใช้งานชาวสิงคโปร์ที่จะได้รับอันตรายจากเนื้อหาที่เป็นอันตราย รวมทั้งใช้ มาตรการแสดงความรับผิดชอบต่อบุคคลที่เข้ามาใช้บริการของผู้ให้บริการดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้คาดว่า ประมวลปฏิบัติจะเริ่มมีผลบังคับในช่วงครึ่งปีหลังของปี ค.ศ. 2023.¹⁵⁸

3) The Telecommunications Act 1999

เป็นกฎหมายหลักที่วางกฎเกณฑ์สำหรับอุตสาหกรรมโทรคมนาคมในสิงคโปร์ บัญญัติการให้ ใบอนุญาตและกรอบกำกับดูแลภาคโทรคมนาคม ทั้งนี้ในส่วนของประเด็นเฉพาะปรากฏอยู่ในกฎระเบียบ ประมวลปฏิบัติ มาตรฐานการดำเนินงาน คำสั่งและข้อแนะนำทางที่ออกโดย IMDA โดยอาศัยอำนาจ ตามกฎหมายนี้ ซึ่งไม่ได้แยกความแตกต่างระหว่างบริการในพื้นที่ตั้ง เคลื่อนที่ และดาวเทียม

ทั้งนี้ปัจจุบันสิงคโปร์ยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมหรือกรอบกำกับดูแลเฉพาะแพลตฟอร์ม ดิจิทัล ในกรณีของแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น บริการค้นหา สื่อสังคมออนไลน์ ร้านค้าในสื่อดิจิทัลออนไลน์ อาจอยู่ภายใต้กฎหมายหรือกรอบกำกับดูแลที่มีผลบังคับอยู่ในแต่ละภาคส่วนหรือเรื่องนั้นโดยเฉพาะ ได้แก่.¹⁵⁹

¹⁵⁸ Ministry of Information and Communications, **New development space opens for Vietnam’s ICT industry**, 2023 <<https://english.mic.gov.vn/new-development-space-opens-for-vietnams-ict-industry-197159415.htm>> accessed 29 April 2024.

¹⁵⁹ เพ็งอ้าง (เชิงอรธ 62).

- i. ในส่วนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลอันก่อให้เกิดบริการโทรคมนาคม อาจอยู่ภายใต้บังคับของการให้ใบอนุญาตและกรอกำกับดูแลด้านโทรคมนาคม
- ii. ในส่วนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลอันก่อให้เกิดบริการกระจายเสียงและแพร่ภาพ อาจอยู่ภายใต้บังคับของการให้ใบอนุญาตและกรอกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและแพร่ภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มอาจถือว่าเป็นผู้ให้บริการเนื้อหาอินเทอร์เน็ต ถือได้ว่าผู้ประกอบการดังกล่าวอาจขออนุญาตให้บริการจำพวกกระจายเสียงและแพร่ภาพ
- iii. ในส่วนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลอันก่อให้เกิดบริการสื่อสารทางออนไลน์ อาจอยู่ภายใต้บังคับของกรอกำกับดูแลภายใต้กฎหมาย Broadcasting Act และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของ IMDA และประมวลปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
- iv. ในส่วนของคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่หลังแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งถูกกำหนดว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลที่วิกฤต (CII) ในสิงคโปร์ เจ้าของคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย Cybersecurity Act 2018
- v. ในส่วนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับบุคคล อาจมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 (PDPA)
- vi. ในส่วนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นตัวกลางทางอินเทอร์เน็ต (เช่น เครือข่ายสังคม บริการค้นหา ผู้รวบรวมเนื้อหา บริการส่งข้อความทางอินเทอร์เน็ต และบริการแบ่งปันวิดีโอ) อาจอยู่ภายใต้บังคับของคำสั่งและมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019 (POFMA)

4) The Infocomm Media Development Authority (IMDA) Act 2016

เป็นกฎหมายจัดตั้งหน่วยงาน/องค์กร IMDA ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ให้เป็นผู้กำกับดูแลหลอมรวม ซึ่งกำกับดูแลทั้งภาคการสื่อสารและสื่อต่าง ๆ พัฒนาและกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ ทั้งในเชิงการออกอากาศและเนื้อหาที่ออกอากาศ (ไม่ว่าจะผ่านสื่อการส่งรับสัญญาณแบบใด) กิจการโทรคมนาคมที่หลอมรวมการประมวลผลข้อมูล การจัดการเนื้อหา การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต จึงมีความสอดคล้องกับโครงสร้างการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการหลอมรวมเทคโนโลยีเหลือเพียง 3 ระดับ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐาน

2) โครงข่าย (Network) และ 3) บริการ (Content & Application)¹⁶⁰ โดยมุ่งสร้างโอกาส การเจริญเติบโตด้วยการให้ความสำคัญกับความสามารถพิเศษ การวิจัย นวัตกรรม และความเป็นวิชาชีพ กำหนดนิยามของสื่อและอื่น ๆ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงอำนาจในการแปรรูปหน่วยงาน หรือองค์กรของรัฐให้เป็นเอกชน บทบาทของรัฐมนตรี โครงสร้างของหน่วยงาน คุณสมบัติและการเข้าสู่ ตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร บทบาทหน้าที่ของประธานและรองประธาน ระยะเวลา การดำรงตำแหน่ง ค่าตอบแทน การออกจากตำแหน่ง การเรียกและเก็บข้อมูลและเอกสาร ข้อมูลและ เอกสารที่ได้สิทธิ์ทางกฎหมาย ไปจนถึงลงโทษทางการเงินต่อผู้ให้บริการที่ฝ่าฝืนประมวลกฎระเบียบ ต่าง ๆ และลงโทษตามบทลงโทษอื่น¹⁶¹

นอกจากนี้ IMDA ยังมีหน้าที่พัฒนาอุตสาหกรรมกิจการโทรคมนาคมและการสื่อสารด้วย การส่งเสริมให้มีการสร้างและนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์ กิจการโทรคมนาคมและการสื่อสารในสิงคโปร์ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ที่มี ความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี หรือการให้ทุนในการวิจัยพัฒนาแก่กลุ่มบุคคล บริษัท SMEs และ Startups ทั้งนี้เพื่อให้กิจการโทรคมนาคมและการสื่อสารของสาธารณรัฐสิงคโปร์ สามารถแข่งขันกับ นานาประเทศได้ และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในภูมิภาคอีกด้วย

2.7.3.3 มาเลเซีย

กฎหมายมาเลเซียด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ได้แก่

1) รัฐบัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998 (Communications and Multimedia Act 1998 (CMA))

ในอดีตการแพร่ภาพเสียง อุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้รัฐบัญญัติการโทรคมนาคม ค.ศ. 1950 และรัฐบัญญัติการแพร่ภาพและโทรทัศน์ ค.ศ. 1988 ต่อมาได้มีการแก้ไขรวมสาระสำคัญของกฎหมายทั้งสองฉบับเข้าด้วยกันและเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ใน เวลานี้

¹⁶⁰ รัชนิวรรณ ขาวนาและรัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2563, หน้า 305.

¹⁶¹ เพ็งอ้าง (เชิงอรรถ 62).

กฎหมายฉบับนี้กำหนดหลักเกณฑ์ของการจัดสรรและควบคุมอุตสาหกรรมการสื่อสารและมัลติมีเดียแบบครบถ้วน โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1999 กำหนดกรอบการกำกับดูแลเพื่อรับรองความครบถ้วนของอุตสาหกรรมโทรคมนาคม การแพร่ภาพ กระจายเสียง และคอมพิวเตอร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มาเลเซียเป็นศูนย์กลางที่สำคัญระดับโลก ในเรื่องการสื่อสารและการบริการข้อมูลและเนื้อหา มัลติมีเดีย ตามกฎหมายฉบับนี้ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการการสื่อสารและมัลติมีเดียเป็นหน่วยงานกำกับดูแลระบบใหม่แต่เพียงผู้เดียว

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อส่งเสริมการไหลเวียนของข้อมูลและการสื่อสารอย่างเสรีผ่านอินเทอร์เน็ต รวมทั้งเพื่อกำหนดหลักปฏิบัติสำหรับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานภายในอุตสาหกรรม โดยจะเป็นการเน้นไปที่อุตสาหกรรมการสื่อสารและมัลติมีเดีย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในระดับสูงในการใช้บริการจากอุตสาหกรรมตามมาตรา 3 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการจุดมุ่งหมายของกฎหมายที่มุ่งเน้นตั้งแต่ระดับประชาชน และระดับชาติที่ต้องการสร้างประเทศมาเลเซียให้เป็นศูนย์กลางการสื่อสารและการสื่อสารระดับโลกที่สำคัญ ในอีกแง่มุมหนึ่งนั้นรัฐบัญญัติฉบับนี้จะช่วยแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) ที่เกิดขึ้นในประเทศได้

เนื่องจากการที่สื่อหรือมัลติมีเดียสามารถที่จะเป็นสื่อการในการพัฒนามนุษย์ได้ โดยการเข้าถึงความคิดและแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีขอบเขตและการจำกัดข้อมูล ทำให้การเข้าถึงข้อมูล ที่มากเกินไปไม่จำกัดย่อมนำมาสู่การกระทำความผิดได้ การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่จำกัดจึงไม่สามารถที่จะควบคุมได้ซึ่งอาจมีเนื้อหาบางประการที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศีลธรรมอันดีของประชาชน และความมั่นคงของชาติ เช่นนี้กฎหมายจึงต้องออกมาเพื่อควบคุมการเข้าถึงและการกระทำความผิด ตัวอย่างเช่น ตามมาตรา 211 ที่มีการกำหนดว่าเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันหรือบุคคลที่ใช้บริการแอปพลิเคชันไม่สามารถลงเนื้อหาอันเกี่ยวกับ อนาจาร ลามก เป็นเท็จ ช่มชู้ หรือคุกคามโดยมีเจตนาบงกช ช่มเหง ช่มชู้ หรือคุกคามบุคคลใด ๆ รวมทั้งตามมาตรา 233 การใช้สิ่งอันวญความสะดวกหรือบริการเครือข่ายที่ไม่เหมาะสม โดยบุคคลนั้นสร้าง หรือส่งสัญญาณของความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ อันมีเนื้อหาที่ลามกอนาจาร เป็นเท็จ ช่มชู้ คุกคาม ในลักษณะที่มีเจตนาที่จะก่อวญ ช่มชู้ หรือคุกคามบุคคล รวมทั้งการสร้าง หรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการเปิดเผยตัวตน อันมี

วัตถุประสงค์ในการก่อวินาศกรรม คุกคาม ข่มขู่ เป็นเท็จ และในกรณีที่รู้ หรืออนุญาตให้ใช้เครือข่ายหรือแอปพลิเคชันไปเพื่อการค้าสื่อลามกอนาจาร

2) รัฐบัญญัติต่อต้านข่าวปลอม ค.ศ. 2018 (Anti-Fake News Act 2018)

กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการแพร่กระจายข่าวปลอมทางออนไลน์ โดยมีบทลงโทษที่หนักหน่วงสำหรับผู้เผยแพร่หรือกระจายข่าวปลอม แต่บังคับใช้ได้เพียงปีเดียวเท่านั้นก็ถูกยกเลิกไปในปี ค.ศ. 2019 เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ทำให้เกิดข้อถกเถียงกันเป็นอย่างมากว่าเป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการปราบปรามเสรีภาพของสื่อ

2.7.3.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

กฎหมายเวียดนามด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ได้แก่

Telecom Law 2009

กฎหมายโทรคมนาคม ค.ศ. 2009 (ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2010) ของเวียดนามเผชิญกับหลายปัญหาและไม่พอที่จะใช้กับวิวัฒนาการที่ซับซ้อนมากขึ้นของบริการโทรคมนาคมแบบใหม่และรูปแบบธุรกิจใหม่ในตลาดโทรคมนาคมที่แตกต่างกันและแข่งขันกันด้วยบริการที่หลากหลาย ตลอดจนแนวโน้มการหลอมรวมของโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบควบคุมอัตโนมัติ ดังนั้นจึงมีการร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโทรคมนาคม ค.ศ. 2022 ออกไปสู่การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง และเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการออกกฎหมาย¹⁶² เมื่อ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 รัฐสภาเห็นชอบกฎหมายโทรคมนาคมฉบับใหม่ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 เป็นต้นไป แต่บทบัญญัติที่กำกับดูแลทางด้านการสื่อสารเนื้อหาผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ต (Over-the-top (OTT)) ศูนย์ข้อมูล (DC) และบริการ Cloud จะมีผลบังคับใช้ใน 6 เดือนต่อไปนั่นคือวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 เป็นต้นไป โดยจะมีการออกหลายกฎระเบียบหรืออนุบัญญัติในระดับกระทรวง

¹⁶² Treutler, T. J. and Tran, G. T. H, Vietnam 2022 ICT Legislation Year in Review, 2023

<<https://www.tilleke.com/insights/vietnam-2022-ict-legislation-year-in-review/>> accessed 23 April 2024.

กฎหมายนี้มีการบัญญัติ (1) คำจำกัดความใหม่ของคำว่า “บริการโทรคมนาคมพื้นฐานทางอินเทอร์เน็ต” “บริการศูนย์ข้อมูล” “บริการ Cloud” (2) กำหนดเรื่องสัดส่วนของการลงทุนของคนต่างชาติในกิจการที่ให้บริการ OTT, DC และ Cloud โดยนักลงทุนต่างชาติสามารถจัดตั้งกิจการที่ต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมดในกิจการให้บริการดังกล่าว (3) หน้าที่ของผู้ให้บริการ OTT, DC และ Cloud ทั้งกิจการเวียดนามที่ให้บริการในต่างประเทศ และกิจการต่างประเทศที่ให้บริการในเวียดนาม ซึ่งรัฐบาลจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ตามหลักการเคารพความเป็นเอกเทศ อำนาจอธิปไตย ความเท่าเทียม ปลอดภัย ความมั่นคงของสารสนเทศ พันธกรณีร่วมกันในสนธิสัญญาซึ่งเวียดนามเป็นภาคีต่อไป¹⁶³

2.7.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

2.7.4.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการหน่วยงานของรัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ออกมาบังคับใช้โดยเฉพาะเจาะจง แต่มีความพยายามที่จะสร้างยุทธศาสตร์ทางด้านดิจิทัลให้เสร็จสิ้นภายในปี ค.ศ. 2030 รัฐบาลออสเตรเลียได้เปิดตัวยุทธศาสตร์ข้อมูลและรัฐบาลดิจิทัล โดยมุ่งมั่นที่จะให้บริการสาธารณะสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้คนและธุรกิจเป็นศูนย์กลางของข้อมูลและการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล สำหรับประเด็นที่สำคัญในยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 1) การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมอบบริการที่เชื่อมต่อและเข้าถึงได้ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของผู้คนและธุรกิจ
- 2) การทำงานเป็นองค์กรหนึ่งเดียวโดยใช้เทคโนโลยี ข้อมูล และการวิเคราะห์เพื่อมอบบริการที่เรียบง่ายและเข้าถึงได้สำหรับผู้คนและธุรกิจ
- 3) การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบที่เป็นนวัตกรรม

¹⁶³ Baker & McKenzie, **Vietnam: New Telecom Law's implications on over-the-top communications, data center, and Cloud services in Vietnam**, 2024

<https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/technology-media-telecommunications_1/vietnam-new-telecom-laws-implications-on-over-the-top-communications-data-center-and-cloud-services-in-vietnam> accessed 14 April 2024.

4) การร่วมมือกับผู้คนและธุรกิจเพื่อตัดสินใจและส่งมอบบริการที่เชื่อถือได้ โปร่งใส และมีจริยธรรม และสนับสนุนทางเลือกของผู้คนเมื่อเกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ

5) การนำความสามารถ แนวทางปฏิบัติ มาตรฐาน และวัฒนธรรมที่เหมาะสมมาใช้ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อดำเนินงานในฐานะรัฐบาลราบรื่น

ยุทธศาสตร์นี้ได้รับการสนับสนุนจากแผนการดำเนินงานที่จัดแสดงการดำเนินการและความคิดริเริ่มที่รัฐบาลกำลังดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ ค.ศ. 2030 แผนจะได้รับการปรับปรุงในแต่ละปีเพื่อตอบสนองต่อเทคโนโลยีและลำดับความสำคัญที่เกิดขึ้นใหม่และระบุการดำเนินการและความคิดริเริ่มใหม่ซึ่งอาจรวมถึงการออกกฎหมายเพื่อมาควบคุมและวางรากฐานยุทธศาสตร์นี้ด้วย

ในเรื่องของการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล ประเทศออสเตรเลียมีเว็บไซต์ myGovID บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงการใช้บริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลได้อย่างสะดวกและปลอดภัย โดยบัญชี myGovID เปรียบเสมือนศูนย์กลางที่ทำให้เราสามารถเชื่อมโยงกับบริการออนไลน์อื่น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ Centrelink ขององค์กรรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนชาวออสเตรเลียที่ประสบปัญหาทางการเงินและบริการประกันสังคม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการสาธารณะของออสเตรเลีย, เว็บไซต์ Medicare เว็บไซต์ให้บริการความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการไปพบแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ การซื้อยาและการเดินทางไปโรงพยาบาล, บริการระบุตัวตนด้านการดูแลสุขภาพ ใช้ระบุตัวบุคคล ผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพหรือองค์กร หรือบริการจ่ายภาษี เป็นต้น¹⁶⁴ นอกจากนี้ myGovID ยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาชาวออสเตรเลียหรือชาวต่างชาติก็สามารถเข้าใช้บริการเว็บไซต์ได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนสัญชาติก่อนแต่อย่างใด¹⁶⁵ และที่สำคัญเว็บไซต์ myGovID ได้พัฒนาเป็น

¹⁶⁴ Australian Government, 'Where to use it' (Australian Government: myGovID, 2023) <<https://www.mygovid.gov.au/where-to-use>> accessed 9 November 2024.

¹⁶⁵ Eduyoung, 'MyGov คืออะไร? Centrelink คืออะไร? ทำไมต้องรู้ก่อนเรียนต่อออสเตรเลีย' (Eduyoung Thailand, 2024) <<https://www.eduyoungth.com/blog/6304/mygov-centrelink-aus>> สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567.

แอปพลิเคชัน เปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถดาวน์โหลดเพื่อใช้บริการได้โดยไม่ต้องเข้าเว็บไซต์อีกต่อไป เพียงล็อกอินด้วยการยืนยันตัวตนผ่านแอปพลิเคชัน แต่หากยังต้องการเข้าเว็บไซต์อยู่ก็สามารถทำได้เช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อประมาณเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา ประเทศออสเตรเลียได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัล โดยรัฐบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ค.ศ. 2024 (Digital ID Act 2024) ได้ผ่านวุฒิสภา หลังจากร่างกฎหมายบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ได้รับการนำเสนอต่อรัฐสภาเป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2023 นับตั้งแต่นั้นมา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายประการตามการปรึกษาหารือกับประชาชนและความคิดเห็นของคณะกรรมการวุฒิสภาจนสามารถผ่านวุฒิสภาได้ในที่สุด¹⁶⁶

1) รัฐบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ค.ศ. 2024 (Digital ID Act 2024)

รัฐบัญญัตินี้เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2024 ที่ผ่านมา โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งให้บุคคลทั่วไปสามารถยืนยันตัวตนได้อย่างปลอดภัย สะดวกและสามารถใช้ในการทำธุรกรรมออนไลน์กับภาครัฐและภาคธุรกิจต่าง ๆ ได้ กฎหมายนี้ได้กำหนดหลักการ การกำกับดูแล และกลไกการควบคุมสำหรับการกำกับดูแล ซึ่งผู้ใช้สามารถสร้าง Digital ID ผ่านผู้ให้บริการที่ได้รับการรับรอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าถึงบริการออนไลน์ ได้อย่างง่ายดายผ่านระบบ Relationship Authorization Manager (RAM)¹⁶⁷ ที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถใช้ Digital ID เพื่อทำหน้าที่แทนในด้านต่าง ๆ เมื่อเข้าถึงบริการของรัฐบาลได้ อาทิ ใบขับขี่ สูติบัตร ข้อมูลเอกสารทางราชการ รวมไปถึงข้อมูลทางธุรกิจของผู้ใช้งานที่ถูกบันทึกโดยรัฐบาล ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบทางดิจิทัลจากหน่วยงานที่ออกเอกสารดังกล่าว เช่น กระทรวงการต่างประเทศ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐแล้ว เพื่อยืนยันว่าเอกสารนั้นเป็นของจริงและเป็นของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้เพื่อลดการทับซ้อนของเอกสาร โดยเมื่อผู้ใช้ตั้งค่า Digital ID และผ่านการตรวจสอบแล้ว ระบบจะสร้าง Digital ID ให้ ซึ่งจะสามารถใช้เพื่อเข้าถึงบริการที่เชื่อมโยงไว้ ผ่านการแชร์ข้อมูล

¹⁶⁶ Julian Lincoln and other, 'Australia's Digital ID scheme' (Herbert Smith Freehills, 12 June 2024) <<https://www.herbertsmithfreehills.com/insights/2024-06/Australia%E2%80%99s-Digital-ID-Act-2024-signed-into-law>> accessed 9 November 2024.

¹⁶⁷ Relationship Authorisation Manager (RAM) คือระบบที่เชื่อมโยงธุรกิจเข้ากับบริการออนไลน์ของรัฐบาลในออสเตรเลีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงข้อมูลจาก Australian Business Register (ABR) ซึ่งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับหมายเลขธุรกิจออสเตรเลีย (ABN) และผู้มีอำนาจในการดำเนินการของธุรกิจนั้น

ส่วนตัวเฉพาะที่จำเป็น เช่น ชื่อ วันเกิด และอีเมล ข้อมูลอื่นๆ และผู้ใช้บริการสามารถเลือกระดับความปลอดภัยของ Digital ID ได้ 3 ระดับ Basic, Standard, หรือ Strong ขึ้นอยู่กับความต้องการและประเภทเอกสารที่ใช้ในการตั้งค่า Digital ID.¹⁶⁸

รัฐบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ค.ศ. 2024 มีหน่วยงานที่กำกับดูแลด้วยกัน 3 หน่วยงาน.¹⁶⁹ ได้แก่ 1. หน่วยงาน Australian Competition and Consumer Commission: ACCC) มีหน้าที่หลักในการรับรองผู้ให้บริการและอนุมัติองค์กรที่เข้าร่วมในระบบ Australian Government Digital ID System: AGDIS).¹⁷⁰ และยังมีหน้าที่ตรวจสอบว่ามีการปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานหรือไม่ เช่น การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของบริการ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการเปิดให้หน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นและธุรกิจเอกชนสามารถเข้าร่วม AGDIS ได้ โดยจะเปิดรับให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2026

2. หน่วยงาน Office of the Australian Information Commissioner (OAIC) เป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านความเป็นส่วนตัวในระบบ Digital ID โดยมีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม และยังมีหน้าที่ในการจัดการเรื่องร้องเรียน การสอบสวน และการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว รวมถึงการประเมินความสอดคล้องของผู้ให้บริการ Digital ID.¹⁷¹

¹⁶⁸ Australian Government Digital ID System, 'How Digital ID Works' (Digital ID System) <<https://www.digitalidsystem.gov.au/what-is-digital-id/how-digital-id-works>> accessed 4 February 2024.

¹⁶⁹ 'Meet the regulators of Australia's Digital ID Act' (Biometric Update, 1 December 2024) <<https://www.biometricupdate.com/202412/meet-the-regulators-of-australias-digital-id-act>> accessed 4 February 2025.

¹⁷⁰ Australian Government Digital ID System (AGDIS) คือระบบที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถยืนยันตัวตนของตนเองในการทำธุรกรรมออนไลน์กับหน่วยงานรัฐบาลและธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยและสะดวกสบาย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการลดการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่จำเป็นและเพิ่มความปลอดภัยในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

¹⁷¹ Australian Government, 'Digital ID' (Office of the Australian Information Commissioner, 2024) <<https://www.oaic.gov.au/digital-id#section-oaic-s-digital-id-role>> accessed 4 February 2025.

3. หน่วยงาน Chief Executive Centrelink (System Administrator) มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ดูแลระบบ AGDIS ซึ่งรวมถึงการจัดการการทดสอบผู้สมัครและการอนุมัติองค์กรที่เข้าร่วมระบบ และหน่วยงานนี้ยังมีบทบาทในการจัดการเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และข้อมูล รวมถึงการจัดการความเสี่ยงทางด้านระบบปฏิบัติการ

และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่น หน่วยงานทั้งสามจึงได้ลงนามในบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันในการกำกับดูแลระบบ Digital ID และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะช่วยให้มีการแชร์ข้อมูลและประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) Government Vision 2030

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติและประเทศสมาชิก 193 ประเทศ รวมทั้งออสเตรเลีย ให้การรับรองแผนการเปลี่ยนแปลงโลก: วาระการพัฒนายั่งยืนปี ค.ศ. 2030 (Transforming our World: 2030 Agenda for Sustainable Development) มีกรอบระยะเวลา 15 ปี นับแต่ปี ค.ศ. 2015-2030 โดยมีเป้าหมายเพื่อขจัดความยากจน ปกป้องโลก และรับรองความเท่าเทียมและความเจริญรุ่งเรืองสำหรับทุกคน ซึ่งประกอบด้วยวาระการพัฒนายั่งยืนที่ครอบคลุม ก้าวหน้า และสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความท้าทายต่างๆ ที่โลกเผชิญในปัจจุบันและอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อบูรณาการมิติทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของการพัฒนายั่งยืน รวมถึงระบบการกำกับดูแลที่เหมาะสมเพื่อให้มั่นใจว่าจะนำไปปฏิบัติได้ ผ่านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนายั่งยืน 17 เป้าหมาย (Sustainable Development Goals: SDGs)¹⁷² ได้แก่

1. **ขจัดความยากจน (No Poverty):** ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่
2. **ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger):** ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ
3. **สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-being):** สร้างหลักประกันสุขภาพที่ดี

¹⁷² KIDKID, 'SDGs 17 เป้าหมายเพื่อโลกที่ยั่งยืน' (KidKid, 14 กรกฎาคม 2567)

<<https://www.kidkid.co.th/2024/07/14/17-sdgs/>> สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2568..

4. การศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education): ให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน
5. ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality): บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มบทบาทของสตรี
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation): จัดการน้ำและสุขาภิบาลอย่างยั่งยืน
7. พลังงานสะอาดในราคาที่เข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy): ให้ทุกคนเข้าถึงพลังงานสะอาด
8. การจ้างงานที่มีคุณภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth): ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องและมีคุณค่า
9. โครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรม นวัตกรรม (Industry, Innovation and Infrastructure): สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่น
10. ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequality): ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ
11. เมืองและชุมชนยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities): ทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืน
12. การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production): ส่งเสริมรูปแบบการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
13. การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ (Climate Action): ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
14. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (Life Below Water): ปกป้องและใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน
15. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางบก (Life on Land) : ปกป้อง ป่า และ สันติสนุนระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน

16. สันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง (Peace, Justice and Strong Institutions): ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและมีความยุติธรรม

17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals): เสริมสร้างความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

SDGs ไม่เพียงแต่เป็นกรอบพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาของแต่ละประเทศในระดับชาติเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาที่สอดคล้องกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรทั่วโลก ด้วยการส่งเสริมความเสมอภาค ความยั่งยืน การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการรับมือกับภัยพิบัติสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ

2.7.4.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

กฎหมายสิงคโปร์ด้านรัฐบาลดิจิทัล ได้แก่

The Public Sector Governance Act 2018, Revised 2021

รัฐบาลสิงคโปร์มีพิมพ์เขียวรัฐบาลดิจิทัล (บนพื้นฐานของแม่แบบความเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์แบบดั้งเดิม) กำหนดให้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ รวมถึงขับเคลื่อนความพยายามที่กว้างขวางขึ้นเพื่อสร้างสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งสนับสนุนความเป็น Smart Nation ของสิงคโปร์เพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับนานาชาติ พิมพ์เขียวรัฐบาลดิจิทัลดังกล่าวกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสามารถและความเชื่อมั่นทางดิจิทัลโดยสร้างแพลตฟอร์มข้อมูลและแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง ยกกระดับความสามารถทางดิจิทัลของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐเพื่อสร้างสรรค์และใช้นวัตกรรม¹⁷³ การดำเนินการตามพิมพ์เขียวรัฐบาลดิจิทัลดังกล่าวนี้ปฏิบัติตามกฎหมายธรรมาภิบาลภาครัฐ ค.ศ. 2018 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021¹⁷⁴ ซึ่งกำหนดกรอบการบริหารปกครองที่

¹⁷³ Smart Nation Digital Government Group, (2018, June), **Digital Government Blueprint**, From (Singapore: Smart Nation Digital Government Group).

¹⁷⁴ Singapore Statutes Online, **Public Sector (Governance) Act**, 2022

<<https://sso.agc.gov.sg/Act/PSGA2018>> accessed 28 April 2024.

สอดคล้องกันเพื่อให้บริการโดยบรรดาหน่วยงานภาครัฐทั้งหลายในสิงคโปร์¹⁷⁵ ในการสร้างแพลตฟอร์มข้อมูลและแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง กฎหมายนี้กำหนดวิธีการทางกฎหมายที่ทำให้สามารถแบ่งปันข้อมูลในลักษณะที่ปลอดภัย รับผิดชอบ และเหมาะสม รวมถึงใช้ข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วของภาครัฐเพื่อให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่ต้องขอเอกสารเพิ่มเติมและให้ความสำคัญกับข้อมูลออนไลน์ที่อ่อนไหว ตลอดจนคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยระบบปกป้องที่เข้มงวดและควบคุมการเข้าถึง

2.7.4.3 มาเลเซีย

กฎหมายมาเลเซียด้านรัฐบาลดิจิทัล ได้แก่

รัฐบาลมาเลเซียได้ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าในตอนแรก ที่นำมาเพื่อใช้ในการประมวลผล และรวบรวมสถิติระดับชาติเพียงเท่านั้น จนในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างภาครัฐ อันคำนึงผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนเป็นหลัก ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของรัฐบาลได้ง่ายขึ้น สะดวก และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาให้ระบบทางรัฐเป็นอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้นนั้น เป็นการเพิ่มระดับความรับผิดชอบต่อของรัฐต่อประชาชนที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐ อีกทั้ง e-Government นั้นเป็นการลดต้นทุน

ในปี ค.ศ. 1996 ทางรัฐบาลมาเลเซียได้มีการเปิดโครงการขนาดใหญ่ที่ชื่อว่า Multimedia Super Corridor (MSC) ซึ่งเป็นโครงการที่จะดำเนินการสร้างยุทธศาสตร์ในการวิสัยทัศน์ที่ต้องการจะผลักดันประเทศมาเลเซียให้เป็นผู้นำในยุคข้อมูลข่าวสารพร้อมทั้งเป็นสะพานที่เชื่อมต่อกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และในปี ค.ศ. 1997 รัฐบาลมาเลเซียได้มีการเปิดตัว e-Government ซึ่งเป็นหนึ่งในแอปพลิเคชันหลักของ MSC โดยเป้าหมายหลักของโครงการนี้คือ เปลี่ยนแปลงการบริการสาธารณะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานภายในของรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีการรับประกันว่าประชาชนจะได้บริการและข้อมูลออนไลน์ที่ถูกต้อง นอกจากโครงการที่กล่าวมานั้น รัฐบาลมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้ดียิ่งขึ้น เสริมสร้างธรรมาภิบาล ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชน และปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริการที่จัดทำโดยทางรัฐบาล

¹⁷⁵ เพิ่งอ้าง.

รัฐบัญญัติการดำเนินการของรัฐบาลทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2007 (Electronic Government Activities Act 2007) จัดให้มีการยอมรับทางกฎหมายสำหรับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชน การใช้ข้อความอิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบสนองข้อกำหนดทางกฎหมาย และเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อซื้อขายผ่านการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีสำนักนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสื่อสารและมัลติมีเดียเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ของกฎหมายฉบับนี้มีความคล้ายคลึงกับรัฐบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ฯ ที่กล่าวไปข้างต้น แต่อาจมีความแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ฉบับนี้ที่กล่าวเฉพาะในกรณีที่เป็นรัฐบาลกับประชาชน ส่วนรัฐบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ฯ เป็นเรื่องของการทำธุรกรรมทั่วไป ซึ่งมีสาระสำคัญของกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

ในกรณีที่กฎหมายไม่ได้มีการบังคับให้ประชาชนจะต้องมีการใช้ จัดให้มี หรือรับข้อความอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ติดต่อกับรัฐบาลเว้นแต่บุคคลนั้นจะได้ยินยอมให้ใช้ จัดหา หรือรับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยความยินยอมของบุคคลนั้นพิจารณาตามการจัดการของบุคคลนั้น

การเก็บรักษาเอกสาร โดยเอกสารนั้นจะต้องถูกเก็บไว้ในรูปแบบที่สร้างขึ้น ส่ง หรือได้รับ หรืออยู่ในรูปแบบที่ไม่เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญข้อมูลที่มีอยู่ในข้อความอิเล็กทรอนิกส์เดิม สามารถเข้าถึงได้และเข้าใจได้เพื่อนำไปใช้ในภายหลังอ้างอิง และมีการระบุต้นทางและปลายทางของข้อความอิเล็กทรอนิกส์และวันที่และเวลาที่ส่งหรือรับข้อความ ตามที่บัญญัติในมาตรา 22

กรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้ง ดำเนินการ และจดทะเบียน จะต้องมีการปฏิบัติตาม อีกทั้งข้อความอิเล็กทรอนิกส์จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและข้อมูลด้วยวิธีการใด ๆ ได้ เว้นแต่นายทะเบียนผู้มีอำนาจจะเป็นผู้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลนั้น และต้องมีการเก็บรักษาทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 23

2.7.4.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการที่เวียดนามกำหนดยุทธศาสตร์ของการเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ดำเนินงานได้อย่างปลอดภัยในระบบดิจิทัล ใช้ประโยชน์ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เร่งรัดการตัดสินใจให้เร็วขึ้น กำหนดนโยบายที่ดีขึ้น ทำให้การจัดสรรทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด ขับเคลื่อนการพัฒนา มีบทบาทนำในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลระดับชาติ และเข้าถึงสิ่งท้าทายทางเศรษฐกิจ-สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลอันดับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 2022 จัดอันดับความเป็นรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนามอยู่ในอันดับที่ 86 จาก 193 ประเทศและดินแดน และเชื่อมโยงกับ “ยุทธศาสตร์ข้อมูลแห่งชาติ ไปจนถึง ค.ศ. 2030” บ่งชี้ความก้าวหน้าที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงเวียดนามไปสู่ชาติดิจิทัล เห็นได้ว่ารัฐบาลดิจิทัลและเศรษฐกิจดิจิทัลของเวียดนามมีหลายส่วนสำคัญที่มีลักษณะร่วมกัน

เอกสารทางกฎหมายที่ส่งผลพัฒนาให้เป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีหน่วยงานภาครัฐขับเคลื่อนในสิ่งแวดล้อมดิจิทัลประกอบไปด้วย (1) กรอบทางกฎหมายทั่วไปสำหรับให้แต่ละเสาหลักโดยระบุข้อแนะแนวทางในภาพรวม และ (2) กฎหมายและกฎระเบียบที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละเรื่องทั้งออกโดยรัฐสภาและรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเปลี่ยนแปลงการทำงาน (Digital Transformation) รวมทั้งหลายนโยบายที่ออกโดยหลายกระทรวงและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุน Digital Transformation ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรัฐบาลดิจิทัลอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ อาทิ กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2023 กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 กฎหมายว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ค.ศ. 2006 ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีเอกสารทางกฎหมายหลายฉบับที่ออกเป็นฐานกฎหมายสำหรับการสร้างและการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในเวียดนาม อาทิ Decree No. 30/2020/ND-CP ว่าด้วยการบริหารจัดการสิ่งบันทึก (มีนาคม ค.ศ. 2020) Decree No. 45/2020/ND-CP (8 เมษายน ค.ศ. 2020) ว่าด้วยการปฏิบัติตามกระบวนการทางปกครองในสิ่งแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ Decree No. 47/2020/ND-CP (9 เมษายน ค.ศ. 2020) กำกับดูแลการบริหารจัดการข้อมูลดิจิทัล กิจกรรมการเชื่อมต่อและการแบ่งปันข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ Decree No. 42/2022/ND-CP (24 มิถุนายน ค.ศ. 2022) กำหนดกฎเกณฑ์เรื่องสารสนเทศออนไลน์และการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐทางออนไลน์ เป็นต้น¹⁷⁶

¹⁷⁶ Anh, D. T, **Legal system for digital transformation in Vietnam**, 2024

<<http://lyluanchinhtri.vn/home/en/index.php/practice/item/1243-legal-system-for-digital-transformation-in-vietnam.html>> accessed 29 April 2024.

2.7.5 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

2.7.5.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นปัญหาระดับชาติและสมควรถูกกล่าวถึงเพื่อนำไปวิเคราะห์ในงานวิจัยต่อไปใน 2 ด้าน คือ ด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1) ปัญหาในกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาที่น่าสนใจของประเทศออสเตรเลียในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับสิทธิพลดิจิทัล คือ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซี เนื่องจากประเทศออสเตรเลียยังไม่มีแนวคิดที่ชัดเจนว่า คริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินหรือไม่ นักกฎหมายออสเตรเลียฝ่ายหนึ่งเห็นว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเพียงข้อมูลคอมพิวเตอร์ ไม่ใช่ทรัพย์สิน เพราะไม่ใช่วัตถุที่จับต้องได้ อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของท่านผู้พิพากษา Lan Jackman ในการกล่าวสุนทรพจน์ที่งานของสมาคมกฎหมายพาณิชย์ในปี ค.ศ. 2024 ท่านมีความเห็นว่า คริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สิน เพราะทรัพย์สินเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งของมากกว่าที่จะเป็นสิ่งที่อยู่ด้วยตัวของมันเอง และท่านผู้พิพากษา Jackman ยังได้ปฏิเสธแนวคิดที่คริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินประเภทใหม่ โดยท่านยืนยันว่าคริปโทเคอร์เรนซีสามารถจัดประเภทเป็นทรัพย์สินได้ในระบบดั้งเดิม และยังเป็นสิ่งที่ผู้คนซื้อขายได้เหมือนทรัพย์สินทั่ว ๆ ไปอีกด้วย ทั้งนี้ แม้ว่าคุณสมบัติของผู้พิพากษาจะไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่ในระบบกฎหมาย Common Law แล้ว ความคิดเห็นของผู้พิพากษาอาจมีอิทธิพลต่อทิศทางการตัดสินของศาลออสเตรเลียหากมีกรณีที่ต้องพิจารณาว่าสกุลเงินดิจิทัลถือเป็นทรัพย์สินตามกฎหมายหรือไม่ ท่านผู้พิพากษาได้ยืนยันความสามารถของกฎหมายทั่วไปในการปรับตัวตามข้อเท็จจริงและสถานการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น

โดยแสดงถึงความเข้าใจในความเป็นจริงทางการค้าที่มีการยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนชาวออสเตรเลีย¹⁷⁷

2) ปัญหาในกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ประเทศออสเตรเลียถือเป็นประเทศที่มักตกเป็นเป้าหมายจากการโจมตีทางไซเบอร์ โดยเฉพาะกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน โดยในปี ค.ศ. 2023 เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศออสเตรเลียถูกโจมตีทางไซเบอร์ รวมทั้งสิ้น 143 ครั้ง ทั้งที่เป็นการโจมตีแบบมีเป้าหมายเจาะจง และการโจมตีแบบฉวยโอกาส เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2022 ที่มีรายงานการโจมตีทางไซเบอร์ทั้งสิ้น 95 ครั้ง แม้ว่าการโจมตีส่วนใหญ่จะก่อความเสียหายระดับต่ำแต่ก็มักจะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบัญชีผู้ใช้งานหรือข้อมูลที่เป็นความลับ ข้อมูลส่วนบุคคล หรือเป็นการทำให้ระบบคอมพิวเตอร์เกิดการปฏิเสธผู้ใช้งาน แต่การโจมตีทางไซเบอร์เหล่านี้ก็เป็นสัญญาณเตือนถึงผลกระทบร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น กรณีการโจมตีทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นกับบริษัท DP World Australia ซึ่งเป็นบริษัทขนส่งสินค้าทางทะเลเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ. 2023 การโจมตีที่เกิดขึ้นส่งผลให้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ทำเรือประเทศออสเตรเลียใช้การไม่ได้ไปหลายวัน สร้างความเสียหายมหาศาลต่อการขนส่งทั่วประเทศ กระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน และสร้างความไม่เชื่อมั่นต่อระบบการค้าพาณิชย์ของประเทศออสเตรเลีย ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตประเทศออสเตรเลียจะยังคงเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์ต่อไปและอาจทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ¹⁷⁸

¹⁷⁷ Michael Bacina, 'Blockchain Bites: Aussie Judge argues crypto is property, Legal uncertainty looms over digital wallets, US Court rejects SEC's token theory, SEC Sues MetaMask' (Piper Alderman, 5 July 2024) <<https://piperalderman.com.au/insight/blockchain-bites-aussie-judge-argues-crypto-is-property-legal-uncertainty-looms-over-digital-wallets-us-court-rejects-secs-token-theory-sec-sues-metamask/>> accessed 9 November 2024.

¹⁷⁸ Lander & Rogers, 'CyberSight 360: Cyber trends that shaped 2023' (Lander & Rogers, February 2024) <<https://www.landerson.com.au/legal-insights-news/cyber-trends-that-shaped-2023>> accessed 9 November 2024.

ส่วนปัญหาของกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม และปัญหาของกฎหมายรัฐบาลดิจิทัลนั้น จากการศึกษาในชั้นทบทวนวรรณกรรมยังไม่พบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจหรือเกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

2.7.5.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสิงคโปร์

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม นั้น กฎหมายบริการการชำระเงินฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (PSA) ซึ่งขยายขอบเขตออกไปและเข้มงวดขึ้นมีผลบังคับใช้เมื่อ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 ให้อำนาจธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) บังคับใช้กฎหมายนี้ ในระยะเริ่มแรกยังต้องรอการออกกฎระเบียบและข้อแนะนำแนวทางที่แก้ไขปรับปรุงตามกฎหมายใหม่ ส่งผลให้ผู้ให้บริการรายเดิมในด้านนี้และผู้ประกอบการที่จะยื่นขอใหม่ยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์กระบวนการยื่นคำขอใบอนุญาต รูปแบบธุรกิจที่ให้บริการที่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้ การคุ้มครองผู้รับบริการ การจัดการความเสี่ยงทางเทคโนโลยี แผนสนองตอบต่อเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยทางไซเบอร์ ความพร้อมทางการเงิน/เงินทุน มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (AML) และการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินให้แก่การก่อการร้าย (CFT) ฯลฯ เพื่อให้ได้รับอนุญาตให้บริการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล อย่างไรก็ตามก็ตีกฎระเบียบ ประกาศ และข้อแนะนำทั้งหลายซึ่งทยอยมีผลบังคับตามมาหลายเดือนหลังจาก 4 เมษายน พ.ศ. 2567 ซึ่งเป็นการบังคับใช้ภายใต้เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาการบังคับใช้ที่เกี่ยวกับกฎหมายอื่น ดังนั้นยังต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้ทราบถึงผลตอบสนองของการบังคับใช้ตามกฎหมายนี้ รวมถึงปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายยังอาจเกิดจากข้อบกพร่องของกฎหมาย

นอกจากนี้ปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดจากบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วน และบริษัทที่ให้บริการโทเคนดิจิทัลส่วนหนึ่งไม่อยู่ภายใต้บังคับหรือพยายามไม่อยู่ภายใต้บังคับของหลักเกณฑ์การยื่นขอใบอนุญาตตามกฎหมาย the Securities and Futures Act 2001 และ the Payment Services Act 2019 เนื่องจากผู้ให้บริการฯ ดังกล่าวไปดำเนินกิจกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับนอกประเทศสิงคโปร์แม้ว่าถูกจัดตั้งขึ้นในสิงคโปร์ก็ตาม และแม้ว่ายังคงอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย the Financial Services and Markets Act 2022: FSMA) ส่วนที่ 9 ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันการหลบเลี่ยงกฎเกณฑ์และลดความเสี่ยงจากการที่

ผู้ให้บริการโทเค็นดิจิทัลถูกใช้ในกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น การฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินให้แก่การก่อการร้ายก็ตาม¹⁷⁹ แต่ก็ยังมีข้อกังวลเรื่องความเสี่ยงที่ผู้ให้บริการฯ ดังกล่าวให้บริการโทเค็นดิจิทัลข้ามพรมแดนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไปยังต่างประเทศและเชื่อมโยงไปถึงการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินให้แก่การก่อการร้ายได้ จึงต้องรอผลการปรึกษาหารือหรือรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ของธนาคารกลางสิงคโปร์ที่พยายามแก้ไขกฎหมายเพื่อที่จะใช้มาตรการขออนุญาตประกอบการ การต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินให้แก่การก่อการร้าย รวมถึงเรื่องการควบคุมการให้บริการโคเค็นดิจิทัลและข้อกำหนดทางการเงินหรือเงินทุนขั้นต่ำในช่วงเริ่มแรกและการประกอบต่อไป ฯลฯ

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์นั้นหน่วยงานความปลอดภัยทางไซเบอร์ (CSA) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีและบริหารงานโดยกระทรวงคมนาคมและสารสนเทศ CSA บังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ใน 11 ภาคส่วนที่น่ากังวล (critical sectors) จากความเสี่ยงที่จะถูกโจมตีทางไซเบอร์ เช่น ภาคการดูแลสุขภาพ การเงิน และการธนาคาร พลังงาน เกษตรกรรม ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานและองค์กรทั้งหลายในแต่ละภาคส่วนต้องปฏิบัติตาม the Cybersecurity Code of Practice for Critical Information Infrastructure–Second Edition: CCoP2.0) ที่จัดทำขึ้นและปรับปรุงขึ้นจากฉบับเดิมโดย CSA ซึ่งระบุให้ปฏิบัติตามหลายและหลายขั้นตอนซึ่งอาจต้องใช้ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการดำเนินการที่ครบถ้วนและถูกต้อง แต่บางภาคส่วน (เช่น ภาคเกษตรกรรม) หรือบางประเภทองค์กรไม่ได้มีความพร้อมในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งอาจไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญและต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้นในการดำเนินการตาม Code of Practice ฉบับที่ 2 ได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการลดหรือการป้องกันความเสี่ยงทางไซเบอร์

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของสิงคโปร์นั้น ข้อจำกัดที่เห็นได้จากการที่ภาครัฐของสิงคโปร์มีความประสงค์ที่จะแก้ไขเพิ่มเติมและทำให้กฎหมายมีความทันสมัยให้ทันเวลาและประสงค์ที่จะปรับแก้ประมวลปฏิบัติ (Codes of Practice: COPs) ให้มีความเป็นปัจจุบันเช่นเดียวกันเพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งทั้งสองส่วนมักจะต้องปฏิบัติตามและการบังคับใช้ไปด้วยกัน รวมถึงอาจมี

¹⁷⁹ Leon Yee, cited above.

ความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายอื่นโดยหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน จึงจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกัน

ปัญหาหรือข้อจำกัดเห็นได้จากผู้ให้บริการ OCSs ที่ส่งผลหรือมีผลกระทบสำคัญจึงเป็น ROCSs ที่ถูกกำกับดูแลเมื่อ IMDA เห็นว่ามีการเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นอันตรายหรือมีลักษณะชั่วร้าย เช่น เนื้อหาที่แนะนำหรือจูงใจให้ไปทำร้ายตัวเอง ใช้ความรุนแรงทางกายหรือทางเพศ หากผู้ให้บริการ OCSs ไม่เห็นด้วยและต้องการอุทธรณ์ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการโต้แย้งหรืออุทธรณ์ความเห็นว่าเป็นเนื้อหาที่อันตรายฯ ดังกล่าว¹⁸⁰ รวมทั้งคำจำกัดความที่ไม่ชัดเจนของคำว่า เนื้อหาที่มีลักษณะชั่วร้าย (Egregious Content) ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะที่ครอบคลุมกว้างเกินไป ซึ่งอาจได้แก่ ดำเนินการปิดกั้นสารสนเทศที่มีเนื้อหาเชิงสนับสนุนหรือสั่งสอนซึ่งดูเหมือนว่าก่อให้เกิดความประสงค์หรือความเป็นปฏิปักษ์ทางเชื้อชาติหรือศาสนา แต่หากเป็นการรายงานหรือการสนับสนุนที่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งมีการก่อกบฏร้ายแรงทางเชื้อชาติและศาสนาทางออนไลน์ จึงเป็นปัญหาจะมีขอบเขตที่ชัดเจนเพียงใดโดยที่คำนึงถึงเสรีภาพในการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็น¹⁸¹

กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของสิงคโปร์ นั้น ความท้าทายในการจัดตั้งรัฐบาลดิจิทัลที่เป็น e-governance นั้นเกิดขึ้นก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่แรงกดดันที่เพิ่มขึ้นระหว่างกาแพร่ระบาดได้บีบบังคับให้ระบบเศรษฐกิจทั่วโลกต้องเปลี่ยนโฉมสู่ดิจิทัลอย่างรวดเร็ว หลายประเทศที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้น้อยกว่าต้องเผชิญความท้าทาย เช่น การรับมือกับความไร้ประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นความสามารถในการปรับตัวที่อ่อนแอ ความล่าช้าในการกำหนดกฎหมายใหม่ในการเปลี่ยนแปลงเป็นดิจิทัล รัฐบาลบางประเทศต้องเผชิญกับการต่อต้านจากข้าราชการเมื่อพยายามรวมเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ปัญหาการบูรณาการการทำงานข้ามหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกันหรือทับซ้อนกัน

¹⁸⁰ Allen & Gledhill, **Legislation to tackle harmful content on online services accessible to users in Singapore in force** (2023, 10 February) <

<https://www.allenandgledhill.com/sg/perspectives/articles/23173/sgkh-legislation-to-tackle-harmful-content-on-online-services-accessible-to-users-in-in-force>>, accessed on 5 November 2024.

¹⁸¹ David Hollingworth, **Singapore's new online safety laws can effectively block content on social media** (2023, 1 February) < <https://www.cyberdaily.au/government/8656-singapore-s-new-online-safety-laws-can-effectively-block-content-on-social-media>>, accessed on 6 November 2024.

รูปแบบการให้บริการแบบกระดาษแบบดั้งเดิมหรือแบบผสมผสาน ขั้นตอนและกระบวนการที่ยุ่งยากและใช้ระยะเวลานาน

2.7.5.3 มาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียมีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นปัญหาระดับชาติและสมควรถูกกล่าวถึงเพื่อนำไปวิเคราะห์ในงานวิจัยต่อไปใน 2 ด้านคือ ด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

1) ปัญหาในกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาแรกที่ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม คือ ปัญหาการใช้งานข้อมูลชีวมาตร (Biometric) ทดแทนลายมือชื่อดิจิทัล แม้ว่าประเทศมาเลเซียจะมีรัฐบัญญัติลายมือชื่อดิจิทัล ค.ศ. 1997 เพื่อให้การใช้ลายมือชื่อดิจิทัลมีความน่าเชื่อถือจนทำให้เกิดผลทางกฎหมายผูกพันตัวเจ้าของลายมือชื่อนั้น แต่ประเด็นปัญหาของกฎหมายฉบับนี้กลับเกิดขึ้นจากพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เร็วจนกฎหมายก้าวตามไม่ทัน เนื่องจากกฎหมายกล่าวถึงเพียงเฉพาะการยอมรับลายมือชื่อที่มีลักษณะเป็นภาพรอยเขียนลักษณะเดียวกับการลงลายมือชื่อบนกระดาษตามวิธีการดั้งเดิมเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีข้อมูลชีวมาตร (Biometric) แทนการลงลายมือชื่อ เช่น การสแกนลายนิ้วมือ ใบหน้า หรือรูม่านตา เพื่อใช้แทนการแสดงเจตนาอนุญาตในธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ยังไม่มีกล่าวถึงในกฎหมาย แต่ก็มีการใช้อย่างแพร่หลายในสังคมมาเลเซียไปมากแล้ว จึงอาจมีความจำเป็นที่รัฐบาลมาเลเซียจะต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอีกครั้งในอนาคต¹⁸²

อีกปัญหาหนึ่งที่น่าสนใจคือ ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมายการบริหารจัดการคริปโทเคอร์เรนซี แม้กฎหมายมาเลเซียจะรับรองว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมาย ก็ยังต้องมีความตระหนักเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกฎหมายในเรื่องการบริหารจัดการสินทรัพย์ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีข้อกำหนดถึงการจัดการ มีเพียงแต่การใช้และการควบคุมการใช้งาน หากพิจารณาถึงผลต่อไปในอนาคต

¹⁸² Rokiah Kadir, 'Malaysian DSA 1997: A Review of Some Unresolved Issues' (2012) 12 Asian Social Science 224 <https://www.researchgate.net/publication/267941403_Malaysian_DSA_1997_A_Review_of_Some_Unresolved_Issues> accessed 8 November 2024.

เมื่อเกิดเจ้าของสินทรัพย์ดิจิทัล หรือโทเคนได้เสียชีวิต การป้องกันความปลอดภัยต่อรหัสผ่าน (พาสเวิร์ด) ในการเข้าสู่ระบบย่อมยากขึ้นกว่าปกติ หากเจ้าของไม่มีการระบุถึงชื่อทายาท หรือมีการมอบรหัสในการล็อกอินเข้าสู่ระบบไว้แก่ทายาท จึงเป็นเหตุให้สินทรัพย์ดิจิทัลมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปจากระบบ ทำให้มีความแตกต่างระหว่างสินทรัพย์ดิจิทัลกับเงินสดในด้านการจัดการในกรณีที่จะตกทอดไปเป็นมรดกของเจ้ามรดก ส่งผลให้การจัดการกับระบบล็อกเชนจึงจำเป็นต้องออกแบบวิธีการที่สามารถรวมข้อกำหนดทางกฎหมายและการบริหารของอสังหาริมทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลเข้าด้วยกัน โดยไม่กระทบต่อหลักความปลอดภัย¹⁸³

2) ปัญหาในกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ปัญหาของประเทศไทยในประเด็นนี้ คือ ปัญหาของรัฐบาลกับการสื่อสารและมัลติมีเดีย (CMA) ที่มีบทบัญญัติกำหนดความผิยอนแย้งกับประมวลกฎหมายอาญา และยังถูกกล่าวหาว่าเป็นเครื่องมือของรัฐในการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอีกด้วย กล่าวคือ ในบทบัญญัติ CMA มาตรา 211 และมาตรา 233 กำหนดให้การกระทำที่ก่อความวุ่นวาย ช่มชู้ หรือล่วงละเมิดบุคคลใด โดยมีเจตนาที่จะก่อความวุ่นวาย ช่มชู้ คุกคาม มีความผิดตามกฎหมาย จึงทำให้กรณีที่บุคคลลงภาพอนาจารของตนบนหน้าโปรไฟล์ส่วนตัว โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะก่อความวุ่นวาย ช่มชู้ คุกคาม ดังนั้นการกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดตามมาตรา 211 หรือมาตรา 233 ได้ เนื่องจากการกระทำไม่ครบองค์ประกอบของความผิดตามทฤษฎีพื้นฐานของหลักความรับผิดชอบอาญา หากแต่การเผยแพร่ภาพลามกอลงในอินเทอร์เน็ตและบุคคลอื่นสามารถที่จะเห็นได้ จะถือเป็นการก่อความวุ่นวายผู้อื่นที่เห็นภาพดังกล่าว นั้นจะทำให้เกิดความอูจาดตาขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย มาตรา 292 บัญญัติว่า บุคคลใดครอบครองเพียงสื่อลามกอนาจารที่มีความผิด จึงแสดงให้เห็นถึงความย้อนแย้งระหว่างกฎหมายทั้งสองฉบับ เพราะหากมีผู้ใดโพสต์ภาพอนาจารของตนลงบนหน้าโปรไฟล์ส่วนตัว แม้จะไม่มี ความผิดตามกฎหมาย CMA แต่ก็ถือเป็นการครอบครองสื่อลามกอนาจารอันเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา

¹⁸³ Muhamad Mu'izz Abdullah, 'Mata Wang Kripto: Cabaran Dadam Pentadbiran Harta Pukasa Di Malaysia' (2024) 1 Journal of Fatwa and Falak Selangor <<https://juffas.muftiselangor.gov.my/cgi-sys/suspendedpage.cgi>> accessed 9 November 2024.

นอกจากนี้ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา กฎหมาย CMA ถูกกล่าวอ้างอยู่บ่อยครั้งว่ามี การใช้ผิดวัตถุประสงค์ไปเป็นการจำกัดการใช้งานโซเชียลมีเดียในประเทศมาเลเซีย ซึ่งหน่วยงานที่บังคับใช้ กฎหมายและอัยการสูงสุดตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการจับกุม สืบสวน และตั้งข้อหา บุคคลที่แสดงความเห็นต่อรัฐบาล จนในปัจจุบันได้มีการยื่นคำร้องคัดค้านต่อกฎหมายฉบับนี้ต่อศาล รัฐธรรมนูญเพราะเป็นกฎหมายที่อนุญาตให้รัฐดักฟังการสื่อสาร ติดตาม ไปถึงการควบคุมเนื้อหาใน โซเชียลมีเดีย คณะกรรมการการสื่อสารและมัลติมีเดียแห่งมาเลเซียที่ถูกจัดตั้งตามกฎหมายฉบับนี้จึง เรียกร้องให้รัฐบาลมาเลเซียแก้ไขกฎหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการประโยชน์สาธารณะและการเคารพ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

ส่วนปัญหาของกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนปัญหาของกฎหมายรัฐบาลดิจิทัลในประเทศมาเลเซีย นั้น จากการศึกษาในชั้นทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจหรือเกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

2.7.5.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของ เวียดนาม ได้แก่

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนกลางหรือส่วนท้องถิ่นมีระดับการรับรู้ ความเข้าใจ การให้ความสำคัญ และระดับการพัฒนาทางด้านนี้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย ความพยายามอย่างมากด้วยกลไก ทรัพยากรและระยะเวลาในการส่งเสริมสนับสนุน ตระหนักถึงกฎเกณฑ์ หลากหลากร่องรัดซึ่งมีลักษณะที่เข้มงวดยิ่งขึ้น รวมถึงข้อห้ามในการทำและการใช้ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ในเวียดนาม ขั้นตอนที่ซับซ้อนและธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต้นทุนสูง ซึ่งปัจจุบัน ดำเนินการทั้งในรูปแบบเอกสาร หรือรูปแบบผสมระหว่างลายลักษณ์อักษรและอิเล็กทรอนิกส์ การบังคับ ใช้กฎหมายยังต้องอาศัยการออกอนุบัญญัติที่ครอบคลุมและชัดเจน ข้อเสนอแนะแนวทางหรือคู่มือที่ระบุ รายละเอียดแนวทางปฏิบัติซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ตามที่ Nguyen Hung Quang กรรมการบริหารของ NHQuang & Associates กล่าวไว้ว่า บริษัทต่าง ๆ ต้องใช้ความระมัดระวังเมื่อทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ตัวอย่างเช่น กฎหมาย

ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลเปิดของหน่วยงานของรัฐตาม LoET 2023 องค์กรต่าง ๆ สามารถเข้าถึง และใช้ข้อมูลเปิดได้โดยไม่ต้องขอข้อมูลประจำตัว อีกทั้งสามารถคัดลอก แจกจ่าย แลกเปลี่ยน และใช้ ข้อมูลเปิดได้อย่างอิสระ และใช้ข้อมูลดังกล่าวในกิจกรรมเชิงพาณิชย์และไม่เชิงพาณิชย์¹⁸⁴ ซึ่งย่อมส่งผล ต่อการบังคับใช้กฎหมายด้วย

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของเวียดนามนั้น การบังคับ ใช้กฎหมายที่มีการออกกฎระเบียบที่มีความชัดเจนซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำร่างบาง กฎระเบียบที่สำคัญ การจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะต่อกฎระเบียบที่จัดทำเสร็จแล้ว เพื่อความเข้าใจ ในรายละเอียดของการกระทำและข้อห้าม ไม่ว่าจะฝ่ายที่บังคับใช้กฎหมายและฝ่ายที่ต้องปฏิบัติตามได้่าง ถูกต้องและครบถ้วน

เมื่อพิจารณาความสมดุลระหว่างการเปิดกว้างให้มีการใช้ประโยชน์และเชื่อมโยงด้วย เทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับการควบคุมเข้มงวดด้วยกฎเกณฑ์ โดยเฉพาะเหตุผลด้านความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางสังคมยังเป็นสิ่งท้าทายหรือ การวิพากษ์ต่อแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการที่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่นเกี่ยวกับข้อมูล เป็นข้อกำหนดที่มีลักษณะบังคับให้ผู้ให้บริการเวียดนามทั้งปวงรวมถึงองค์การที่มีต่างชาติมาลงทุนและ วิสาหกิจต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจต่อไปในเวียดนามต้องปฏิบัติตามด้วย

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของเวียดนามและกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล ของเวียดนามนั้น เนื่องจากกฎหมายสำคัญในประเภทกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม รวมถึง กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนามเป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเป็นกฎหมายใหม่และยังอยู่ใน กระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะนี้ (พ.ศ. 2568)จึงยังไม่พบ ปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย กรณีศึกษาที่น่าสนใจ หากพบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันจะนำมาใส่ไว้ในส่วนนี้ต่อไป

¹⁸⁴ มินห์ นัท เดา, เวียดนามแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์: ผลกระทบต่อบริษัทต่างชาติ (2566, 8 พฤศจิกายน) < <https://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-amends-law-on-electronic-transactions-implications-for-foreign-firms.html/>> สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2567.

2.7.6 ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

2.7.6.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของออสเตรเลียที่สมควรถูกกล่าวถึงและอาจเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยต่อไปมีดังนี้

1) ผลกระทบจากกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี คือ รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 (ETA) ทำให้ประเทศออสเตรเลียมีรากฐานเกี่ยวกับธุรกรรมดิจิทัลที่ค่อนข้างมั่นคง การทำธุรกรรมผ่านระบบดิจิทัลจึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตประจำวันของพลเมืองออสเตรเลีย รวมถึงมีการใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเป็นเครื่องมือในการกำกับผู้ประกอบการไม่ให้เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคโดยอาศัยช่องว่างทางเทคโนโลยีดิจิทัล

2) ผลกระทบจากกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูล

รัฐบาลออสเตรเลียตระหนักว่าอาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการร่วมมือจากนานาชาติ ดังนั้น ประเทศออสเตรเลียจึงได้ภาคยานุวัติต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมทางไซเบอร์ (อนุสัญญาบูดาเปสต์) (The Convention on Cybercrime (The Budapest Convention)) อนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันมุ่งเป้าไปที่อาชญากรรมไซเบอร์ โดยมีประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศเป็นภาคีด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และหลายประเทศในยุโรป อนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้กับออสเตรเลียเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2013 มีวัตถุประสงค์คือการประสานกรอบกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับอาชญากรรมในโลกไซเบอร์ จัดให้มีหน่วยงานในประเทศเพื่อการสืบสวนและดำเนินคดีกับอาชญากรรมในโลกไซเบอร์ และสร้างระบบความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ

3) ผลกระทบจากกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมายาวนานกว่า 20 ปี ทำให้คลื่นความถี่และระบบโทรคมนาคมของประเทศอยู่ภายใต้

การควบคุมของรัฐบาลกลาง และให้เอกชนมายื่นขอรับใบอนุญาตใช้งานคลื่นความถี่จากรัฐ ระบบเช่นนี้ทำให้รัฐบาลมีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานการให้บริการและการคุ้มครองประชาชนในฐานะผู้บริโภค เช่น การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว การตอบสนองต่อข้อร้องเรียน หรือการแก้ปัญหาการใช้งานอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันรัฐก็ยังคงมีอำนาจในทางมหาชนเหนือเอกชนในอันที่จะเข้าแทรกแซงหรือตรวจสอบการใช้คลื่นความถี่หรือระบบโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงหรือการปราบปรามอาชญากรรมได้

4) ผลกระทบจากกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศออสเตรเลียจากการใช้รัฐบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ค.ศ. 2024 คือ การรวมศูนย์ข้อมูลส่วนตัวของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบัตรประจำตัวประชาชน ใบขับขี่ หนังสือเดินทาง เอกสารทางการแพทย์ ฯลฯ จะถูกรวมไว้ที่เดียวคือแอปพลิเคชัน Digital ID ภายในโทรศัพท์มือถือของประชาชนแต่ละคน เป็นการลดการรวบรวมข้อมูลส่วนตัวที่ไม่จำเป็น แต่เดิมที่ประชาชนออสเตรเลียจะต้องกรอกข้อมูลส่วนบุคคลในเอกสารราชการ รวมถึงต้องถ่ายสำเนาเอกสารต่าง ๆ ในการติดต่อราชการ การใช้แอปพลิเคชันยังช่วยลดความเสี่ยงและผลกระทบที่ตามมาจากการละเมิดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลประจำตัว และ Digital ID ยังช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบเอกสารระบุตัวตนที่มีอยู่ทางออนไลน์กับบันทึกอย่างเป็นทางการที่จัดเก็บโดยหน่วยงานรัฐบาลต่าง ๆ ด้วยระบบนี้จะสร้างประโยชน์ต่อชีวิตประชาชนออสเตรเลียหลายประการ คือ¹⁸⁵

- 1) ประชาชนจะมีวิธีการยืนยันตัวตนปลอดภัย สะดวกสบาย และนำมาใช้ก็ครั้งก็ได้ตามต้องการ โดยไม่ต้องยื่นสำเนาเอกสารยืนยันตัวตนซ้ำ ๆ เพื่อขอรับบริการสาธารณะต่าง ๆ
- 2) ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐและธุรกิจได้ง่ายขึ้นที่บ้าน หรือโดยไม่ต้องเดินทางไปยังที่ทำการของรัฐหรือเอกชนเพื่อยืนยันตัวตน ซึ่งประชาชนในชุมชนห่างไกลหรือผู้พิการจะได้รับประโยชน์มากเป็นพิเศษ
- 3) เพิ่มความเป็นส่วนตัวและลดการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ลดผลกระทบจากการละเมิดข้อมูลใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น

¹⁸⁵ Hon Katy Gallagher, 'Digital ID bill passes senate' (Australian Government, 27 March 2024) <<https://ministers.finance.gov.au/financeminister/media-release/2024/03/27/digital-id-bill-passes-senate>> accessed 9 November 2024.

4) ประชาชนไม่จำเป็นต้องจดจำชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านที่แตกต่างกันหลายรายการสำหรับบริการต่าง ๆ

คณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภคแห่งออสเตรเลีย (ACCC) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหน่วยงานกำกับดูแลการระบุด่วนทางดิจิทัลชุดแรก ซึ่งสอดคล้องกับความรู้และความเชี่ยวชาญด้านผู้บริโภค รวมถึงบทบาทที่คล้ายคลึงกันในการรับรองผู้ให้บริการและบังคับใช้การปฏิบัติตาม ภายใต้สิทธิข้อมูลผู้บริโภค (CDR) หน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้านดิจิทัลมีแนวโน้มที่จะได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อระบบระบุด่วนทางดิจิทัลขยายตัวและเติบโตมากขึ้น โดยรัฐบาลยุติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัลมีผลบังคับใช้แล้วเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2024 ที่ผ่านมา

2.7.6.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสิงคโปร์

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น การบังคับใช้กฎหมายบริการชำระเงิน ค.ศ. 2019 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PSA) ก่อให้เกิดผลกระทบ คือ ประการแรก ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจในขอบเขตที่ถูกขยายออกไปตามกฎหมายนี้ อันได้แก่ ผู้ให้บริการดูแล/รับฝากโทเคนดิจิทัลเพื่อชำระเงิน (DPT) ผู้อำนวยการความสะดวกในการส่งเงินและการแลกเปลี่ยน DPT ผู้อำนวยการความสะดวกในการส่ง DPT ข้ามพรมแดนระหว่างประเทศแม้แต่สกุลเงินที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับในสิงคโปร์มีหน้าที่ต้องแจ้งต่อหน่วยงานภาครัฐและยื่นขอใบอนุญาต เพราะมุ่งเน้นการคุ้มครองผู้บริโภคมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัลเพื่อชำระเงิน (DPT) ต้องได้รับความยินยอมที่ชัดเจนจากผู้ลงทุนบางประเภทก่อนเสนอให้บริการที่ได้รับความคุ้มครองน้อย แยกเก็บรักษาสินทรัพย์ของลูกค้า บริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเข้มข้น เปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเผชิญข้อจำกัดในการจัดการสินทรัพย์ของลูกค้ารายย่อย¹⁸⁶

¹⁸⁶ Muhamad Aziz and Ayman Falak Madina, ‘Amendments to Singapore’s Payment Services Act: Strengthening Oversight and Protecting Consumers’ (2024)

<<https://www.aseanbriefing.com/news/amendments-to-singapores-payment-services-act-strengthening-oversight-and-protecting-consumers/>> accessed 20 October 2024.

ประการที่สอง คือ บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการขยายขอบเขตการบริการชำระเงินตามกฎหมาย PSA หรือดำเนินกิจกรรมที่อยู่ภายใต้กำกับดูแลของกฎหมายนี้อยู่ในปัจจุบันต้องกระทำดังต่อไปนี้เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมดังกล่าวต่อไปได้ขณะที่ธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) พิจารณาทบทวนคำขออนุญาตไปด้วย อันได้แก่ (1) แจ้งให้ MAS ทราบภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 (ภายในวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2567) (2) ยื่นคำขอใบอนุญาตตามกฎหมาย PSA ต่อ MAS ภายใน 6 เดือนนับตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 (ภายในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2567) (3) ยื่นรายงานยืนยันรับรองซึ่งออกโดยผู้สอบบัญชีได้รับอนุญาตว่าดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับข้อกำหนดห้ามไม่ให้เกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) ภายใน 9 เดือนนับตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2567 (4 มกราคม พ.ศ. 2568)

กฎหมายหลักทรัพย์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (SFA) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2018 เป็นกรอบทางกฎหมายที่เข้มงวดและปรับเปลี่ยนตามพฤติการณ์ที่เปลี่ยนไปซึ่งมุ่งให้เกิดนวัตกรรมไปพร้อมกันกับการปฏิบัติตามกฎหมายและการคุ้มครองผู้บริโภคคนส่วนใหญ่ของโทเคนดิจิทัลที่เป็นหลักทรัพย์ในการลงทุน เพราะกำหนดกฎเกณฑ์ของกิจกรรมและสถาบันในภาคหลักทรัพย์และอนุพันธ์โดยเฉพาะกำหนดให้มีการกำกับดูแลโดยการออกใบอนุญาตสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสนอ การจัดจำหน่าย หรือการตกลงซื้อขายโทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุน (Security Tokens) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของผู้ลงทุนที่ได้รับการรับรองที่ไม่ใช่ นักลงทุนรายย่อย (Accredited Investor (AI)) การออกใบอนุญาตสำหรับผู้ให้บริการตลาดทุน (Capital Markets Services: CMS) การปฏิบัติตามข้อกำหนดทางธุรกิจและข้อกำหนดส่วนได้เสียของคนกลางตลาดทุน (Capital Market Intermediaries: CMI) เช่น ผู้ประกอบธุรกิจจัดการกองทุน ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎหมายนี้

ในการเสนอ การจัดจำหน่าย หรือการตกลงซื้อขายโทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุน (Security Tokens) นั้นต้องปฏิบัติตามหลายบทบัญญัติที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ MAS เช่น ในการเสนอขายโทเคนดิจิทัลหลักทรัพย์ต่อสาธารณะ กำหนดให้ต้องยื่นและจดทะเบียนหนังสือชี้ชวนต่อ MAS หากไม่ได้รับการยกเว้น ซึ่ง MAS ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคจึงเตือนให้นักลงทุนเข้าใจทั้งเรื่องผลประโยชน์และความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์หรือบริการก่อนที่จะตกลงลงทุนไป ซึ่งข้อเสนอแนะทางต่าง ๆ ของ MAS สามารถช่วยให้ทราบได้ว่าโทเคนดิจิทัลหลักทรัพย์ใดที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย SFA

นอกจากนี้สิงคโปร์ยังกำหนดให้มี Regulatory Sandbox หรือการทดสอบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในตลาดจริงแบบมีภาครัฐกำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโครงการบล็อกเชนและฟินเทค อันจะส่งผลให้บางแพลตฟอร์มโทเคนดิจิทัลหลักทรัพย์สามารถดำเนินงานในสิ่งแวดล้อมที่ควบคุมโดยมีการสนับสนุนเชิงกำกับดูแล กำหนดให้มีข้อกำหนดเรื่องการต่อต้านการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) สำหรับใช้กับการดำเนินการเสนอขายและแพลตฟอร์มโทเคนดิจิทัลหลักทรัพย์ซึ่งจำเป็นต่อการตรวจสอบและการสอบทานทางธุรกิจอันควร

บทบัญญัติเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในกฎหมายนี้ (Extraterritorial Provisions) ได้ขยายเขตอำนาจไปยังบุคคลใด ๆ ที่ประกอบกิจการแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการลงทุนหรือดิจิทัลหลักทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับคนชาติสิงคโปร์อยู่ภายใต้เขตอำนาจของสิงคโปร์¹⁸⁷

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์นั้น จากการที่รัฐสภาสิงคโปร์ได้ออกกฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024 ซึ่งขยายขอบเขตการมีผลบังคับออกไปกว้างขวางขึ้น เพิ่มบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนให้มากขึ้น และให้อำนาจหน่วยงานความปลอดภัยทางไซเบอร์ (CSA) มากยิ่งขึ้น เพื่อให้บังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลกระทบต่อไป (1) เจ้าของ CII ซึ่งรวมถึงคอมพิวเตอร์และระบบคอมพิวเตอร์ในโครงสร้างเสมือน (เช่น CII ใน คลาวด์) ให้ต้องรับผิดชอบความปลอดภัยทางไซเบอร์ในระบบของตนด้วย (2) เจ้าของ CII ยังคงต้องรับผิดชอบด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์สำหรับระบบภายนอกที่จัดทำโดยผู้จำหน่ายที่เป็นบุคคลภายนอก ให้เป็นไปตามข้อผูกพันในสัญญาที่สร้างขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่าระบบของผู้จำหน่ายเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่เทียบเคียงได้ (3) ขยายการมีผลบังคับครอบคลุมนิติบุคคลอื่นๆ 3 ประเภทที่ไม่ใช่เจ้าของ CII (4) ทำให้ CSA สามารถควบคุมระบบคอมพิวเตอร์ที่ตั้งอยู่นอกสิงคโปร์ได้ทั้งหมดหาก (i) เจ้าของระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวอยู่ในสิงคโปร์ และ (ii) ระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจะได้รับการกำหนดเป็น CII หากตั้งอยู่ในสิงคโปร์ (5) เจ้าของ CII มีหน้าที่ต้อง

¹⁸⁷ Arnaldur, 'What rules and restrictions govern the conduct of and investment in security tokens in Singapore?' (2024, 2 April) < <https://thetokenizer.io/2024/04/02/what-rules-and-restrictions-govern-the-conduct-of-and-investment-in-security-tokens-in-singapore/> > accessed on 5 November 2024.

รายงานเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อ (i) คอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของ CII แม้ว่าคอมพิวเตอร์เหล่านั้นจะไม่เชื่อมต่อหรือสื่อสารกับ CII ก็ตาม และ (ii) คอมพิวเตอร์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้จัดหาภายนอก หากคอมพิวเตอร์ดังกล่าวเชื่อมต่อหรือสื่อสารกับ CII ของเจ้าของ CII (6) เพิ่มอำนาจในการกำกับดูแลของ CSA ได้แก่ตรวจสอบ CII หากเจ้าของไม่ปฏิบัติตามภาระผูกพันหรือให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ดำเนินการตรวจสอบและขอเอกสารจากผู้ให้บริการด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ต้องได้รับอนุญาตเพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไปตามเงื่อนไขการออกใบอนุญาตและขยายกำหนดเวลาการปฏิบัติตามด้วยเหตุผลอันสมควร

ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ได้นำระบบการลงโทษทางแพ่งใหม่มาใช้ (นอกเหนือจากการลงโทษทางอาญา) ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการความปลอดภัยไซเบอร์สามารถยื่นฟ้องต่อศาลต่อบุคคลที่ฝ่าฝืนส่วนใดส่วนหนึ่งของกฎหมายนี้เพื่อขอคำสั่งลงโทษทางแพ่งแทนการดำเนินคดีได้ โดยค่าปรับอาจสูงถึงร้อยละ 10 ของยอดขายประจำปีของบุคคลดังกล่าวในสิงคโปร์ หรือ 500,000 ดอลลาร์สิงคโปร์แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า¹⁸⁸

จากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่มีบทกำหนดโทษที่หนักขึ้น ภาครัฐกิจจึงควรระมัดระวังและสอดส่องดูแลสภาพความเป็นไปโดยให้ความสำคัญต่อกฎเกณฑ์ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และติดตามความเคลื่อนไหวของการพัฒนากฎเกณฑ์เรื่องนี้ และเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายดำเนินการในเชิงรุกเพื่อปกป้องประโยชน์ของตนเอง รวมถึงทบทวนโปรโตคอลความปลอดภัย¹⁸⁹ ซึ่งวางกฎระเบียบและขั้นตอนควบคุมการส่งและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างอุปกรณ์บนเครือข่ายเพื่อให้แน่ใจ

¹⁸⁸ Peggy Chow and Kenji Lee, ‘Singapore expands the scope of the Cybersecurity Act’, Cyber and Data Security Notes (2024, 12 June) <

<https://www.herbertsmithfreehills.com/notes/cybersecurity/2024-06/singapore-expands-the-scope-of-the-cybersecurity-act->>, accessed on 5 November 2024.

¹⁸⁹ Andy Leck, Ren Jun Lim, Ken Chia and Sanil Khatri, ‘Singapore: Parliament passes Cybersecurity (Amendment) Bill on 7 May 2024’ (2024, 14 June) <

https://www.globalcompliance.com/2024/06/14/https-insightplus-bakermckenzie-com-bm-technology-media-telecommunications_1-singapore-parliament-passes-cybersecurity-amendment-bill-on-7-may-2024_052024/>, accessed on 5 November 2024.

ว่าข้อมูลที่ถูกส่งนั้นสมบูรณ์ เป็นความลับ และถูกต้อง ปกป้องข้อมูลไม่ให้ถูกเข้าถึง เปลี่ยนแปลง หรือ ทำลายโดยไม่ได้รับอนุญาต ธุรกิจต่างๆ อาจต้องถูกบังคับใช้กฎหมายโดยตรง และ/หรืออาจต้องเผชิญกับการตรวจสอบและข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่เข้มงวดยิ่งขึ้นที่กำหนดโดยคู่ค้าทางธุรกิจ หรือลูกค้าผ่านสัญญาหรือวิธีการอื่นๆ

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของสิงคโปร์นั้น ผู้ให้บริการสื่อสารทางออนไลน์ (OCSs) ประเภทหนึ่งคือ ผู้ให้บริการสื่อสารออนไลน์ (SMSs) ซึ่งเป็นการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้สามารถทำธุรกรรมทางออนไลน์หรือเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้งานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำให้ผู้ใช้งานแบ่งปันเนื้อหาในสังคมออนไลน์และทำให้สื่อสารเนื้อหาต้องปฏิบัติตามกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมความปลอดภัยทางออนไลน์ (แก้ไขเพิ่มเติมเบ็ดเตล็ด) ซึ่งเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่ในส่วนของการบริการสื่อสารทางออนไลน์ (OCSs) ที่ชาวสิงคโปร์เข้าถึง ดังนั้นจึงมีการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ให้บริการ OCSs ที่มีการเข้าถึงหรือผลกระทบที่สำคัญต้องปฏิบัติตามประมวลปฏิบัติ (Codes of Practice: COPs) ที่ออกโดย IMDA ทั้งนี้ IMDA อาจกำหนดว่า OCSs ใดที่ส่งผลหรือมีผลกระทบสำคัญเป็น “การบริการสื่อสารทางออนไลน์ที่กำกับดูแล (ROCSs)” ส่งผลให้ผู้ให้บริการดังกล่าวต้องปฏิบัติตาม COP ที่กำหนดให้ระบบและกระบวนการให้บริการที่ลดความเสี่ยงต่อผู้ใช้งานในสิงคโปร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่เปราะบางที่อาจจะได้รับอันตรายจากเนื้อหาที่เป็นอันตราย รวมทั้งใช้มาตรการแสดงความรับผิดชอบต่อบุคคลที่เข้ามาใช้บริการของผู้ให้บริการดังกล่าว เช่น COP เพื่อความปลอดภัยทางออนไลน์ซึ่งพัฒนามาจากการศึกษาความปลอดภัยทางออนไลน์ในระดับระหว่างประเทศ ข้อเสนอแนะและเสียงสะท้อนจากผู้ให้บริการสื่อสารออนไลน์ในสิงคโปร์ COPs

ผู้ให้บริการเหล่านี้จึงจำเป็นต้องเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้งานในสิงคโปร์และยับยั้งการเผยแพร่เนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อการบริการของตน โดยในข้อแนะนำแนวทาง (Guidelines) ว่าด้วยประเภทเนื้อหาที่เป็นอันตรายที่ออกโดย IMDA ระบุลักษณะและตัวอย่างของเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นอันตรายหรือชั่วร้าย ได้แก่ เนื้อหาที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้ไปฆ่าตัวตายหรือทำร้ายตัวเอง ใช้ความรุนแรงทางกายหรือทางเพศ และการก่อการร้าย เนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก เนื้อหาที่ทำให้เกิดความเสียหายทางสาธารณสุขในสิงคโปร์ เนื้อหาที่ดูเหมือนว่าก่อให้เกิดความไม่ปรองดองกันทางเชื้อชาติและศาสนาในสิงคโปร์ ที่สำคัญคือ IMDA มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายโดย

ออกคำสั่งให้ผู้ให้บริการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตปิดกั้นมิให้ผู้ใช้งานในสิงคโปร์เข้าถึงเนื้อหาที่เป็นอันตรายหรือชั่วร้ายในบริการสื่อสารทางออนไลน์ (OCSs) ได้ในกรณีที่ผู้ให้บริการ OCSs ไม่อาจปฏิบัติตามคำสั่งของ IMDA ได้ ดังนั้นทั้งผู้ให้บริการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและผู้ให้บริการ OCSs ที่ได้รับคำสั่งดังกล่าวจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่สมควรต่อการปฏิบัติตามคำสั่ง การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ IMDA จะนำไปสู่การลงโทษทางอาญาและการถูกปรับทางแพ่ง¹⁹⁰

กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของสิงคโปร์นั้น ระบบบริการภาครัฐต่าง ๆ ส่วนหนึ่งคือระบบอัตลักษณ์ดิจิทัลของสิงคโปร์หรือเรียกว่า Singpass ซึ่งมีผู้ใช้งานกว่า 700 องค์กรที่เสนอมากกว่า 2 พันบริการให้แก่ผู้ใช้งานที่ลงทะเบียนไว้ 4.5 ล้านคน ซึ่งพึ่งพาอย่างมากต่อแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เรียกว่า Singpass โดยร้อยละ 58 ของธุรกรรมทั้งหมดใช้งานผ่านระบบนี้ ทั้งกรอกบันทึก แสดง เก็บรักษา การตรวจสอบตัวตนหรืออัตลักษณ์บุคคล การทำธุรกรรม การแบ่งปันข้อมูลผ่านการสแกนรหัส QR¹⁹¹ เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนามุ่งเน้นที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง นำเทคโนโลยีมากระดับการเปลี่ยนแปลงประเทศด้วยดิจิทัลเพื่อให้เป็น Smart Nation อย่างยั่งยืน

ดังนั้นการบริหารจัดการข้อมูลในภาครัฐนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายธรรมาภิบาลภาครัฐ ค.ศ. 2018 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PSGA) และคู่มือคำสั่งรัฐบาลว่าด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและการบริหารจัดการระบบที่ชาญฉลาด ขณะที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ใช้กับภาคเอกชน หน่วยงานในภาครัฐพึงให้บริการในลักษณะที่บูรณาการกันเมื่อมีการทำงานข้ามหน่วยงานหรือเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานขณะที่มีความคาดหวังสูงจากผู้มีส่วนได้เสียต่อการให้บริการของภาครัฐต่อประชาชนและภาคเอกชน รวมทั้งแต่ละหน่วยงานภาครัฐต้องพัฒนาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลของภาครัฐเองดังที่คณะกรรมการทบทวนความปลอดภัยของข้อมูลภาครัฐ (PSDSRC) ได้ให้คำแนะนำใน

¹⁹⁰ Allen & Gledhill, **Legislation to tackle harmful content on online services accessible to users in Singapore in force** (2023, 10 February) <

<https://www.allenandgledhill.com/sg/perspectives/articles/23173/sgkh-legislation-to-tackle-harmful-content-on-online-services-accessible-to-users-in-in-force>>, accessed on 5 November 2024.

¹⁹¹ Heather Flanagan, ed. 'Government-Issued Digital Credentials and the Privacy Landscape' (2023, 4 May) OpenID Foundation, < <https://openid.net/Government-issued-Digital-Credentials-and-the-Privacy-Landscape-Final>>, accessed on 5 November 2024.

ปี พ.ศ. 2562 ให้ใช้มาตรการเชิงเทคนิคและกระบวนการเพิ่มขึ้นในการปกป้องข้อมูลและป้องกันมิให้ หละหลวมหรือผ่นปรนในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลภาครัฐ ซึ่งรวมถึงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ ด้วย โดย PSDSRC ได้แนะนำหลายวิธีการสำคัญ เช่น เพิ่มเทคนิคและกระบวนการปกป้องข้อมูลมิให้ถูก คุกคาม สืบเสาะและสนองตอบอย่างรวดเร็วและอย่างมีประสิทธิภาพต่อเหตุการณ์ที่กระทบต่อ ความปลอดภัยของข้อมูล ปรับปรุงวัฒนธรรมความเป็นเลิศในการแบ่งปันและการใช้ข้อมูลอย่างปลอดภัย พร้อมกับพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่รัฐในการปกป้องข้อมูล เป็นต้น ตลอดจนบุคคลภายนอกที่ เป็นคู่สัญญาหรือตัวแทนของภาครัฐในการดำเนินงาน การเก็บรักษา การประมวลผลข้อมูลโดยผ่านข้อ ผูกพันตามสัญญาจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปกป้องข้อมูลภาครัฐจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ ด้วยเช่นกัน¹⁹²

2.7.6.3 มาเลเซีย

ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาเลเซียที่ สมควรถูกกล่าวถึงและอาจเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไทยต่อไปมีดังนี้

1) ผลกระทบจากกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศมาเลเซียมี หลายฉบับและยังมีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ตั้งแต่ การวางรากฐานของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่สองทศวรรษก่อน ทำให้สังคมมาเลเซียยอมรับและมั่นใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำธุรกรรมและการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลมากขึ้น นอกจากนี้กฎหมาย มาเลเซียยังมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งเป็นที่ยอมรับ มากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งการเปิดเผยข้อมูลของผู้ขาย การป้องกันการโฆษณาเกินจริงผ่านอินเทอร์เน็ต อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจสังคมของ

¹⁹² IMDA, Government's Personal Data Protection Laws And Policies < <https://www.mddi.gov.sg/gov-personal-data-protection-laws-and-policies/>>, accessed on 5 November 2024.

ประเทศไทยคือการเก็บภาษีบริการดิจิทัล ที่รัฐบาลมาเลเซียบังคับใช้กับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เปิดให้บริการแก่ประชาชนในประเทศ

2) ผลกระทบจากกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูล

การแก้ไขรัฐบัญญัติ PDPA ครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 2024 ส่งผลถึงภาคธุรกิจของประเทศมาเลเซียที่ต้องปรับตัวตามข้อบังคับใหม่ที่มีทั้งมาตรการรัดกุมขึ้นและบทลงโทษที่รุนแรงขึ้น ดังนี้¹⁹³

1) องค์กรธุรกิจต่าง ๆ จะต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล (Data Protection Officer หรือ DPO) มีหน้าที่ดูแลการคุ้มครองข้อมูล รับรองการปฏิบัติตามกฎหมาย และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานสำหรับปัญหาการคุ้มครองข้อมูล ข้อกำหนดนี้จะเพิ่มภาระงานด้านการบริหารให้กับธุรกิจแต่ขณะเดียวกันก็เป็นการวางระบบในการจัดการความปลอดภัยของข้อมูลอีกด้วย

2) ผู้ประมวลผลข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามและดำเนินการตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างจริงจัง รวมถึงต้องบันทึกกิจกรรมการประมวลผลอย่างถูกต้อง และช่วยเหลือผู้ใช้ข้อมูลในการปฏิบัติตามภาระผูกพัน การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่ประมวลผลข้อมูลในนามของหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ ผู้ประมวลผลข้อมูลที่ไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับโทษปรับสูงสุดถึง 1 ล้านริงกิต, จำคุกสูงสุด 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

3) กฎหมายเปลี่ยนแปลงคำว่า “ผู้ใช้ข้อมูล” เป็น “ผู้ควบคุมข้อมูล” เพื่อให้สอดคล้องกับคำจำกัดความที่ใช้ในเขตอำนาจศาลอื่นๆ ทั่วโลกมากยิ่งขึ้น

4) มาเลเซียได้ยกเลิกระบบ "บัญชีขาว (White List)" ซึ่งก่อนหน้านี้อนุญาตให้ออนข้อมูลไปยังประเทศที่ถือว่าการคุ้มครองข้อมูลที่เหมาะสม แต่กฎหมายใหม่อนุญาตให้ออนข้อมูลไปยังประเทศใดก็ได้ โดยต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันบางประการ เช่น ข้อกำหนดในสัญญาหรือกฎเกณฑ์ผูกมัดขององค์กร การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้อินเทอร์เน็ตข้อมูลข้ามพรมแดนได้ง่ายขึ้น แต่ธุรกิจจะต้องดำเนินขั้นตอนเพิ่มเติมเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นไปตามกฎหมาย

¹⁹³ Wilson Ang and others, ‘Malaysia introduces watershed amendments to Personal Data Protection Act 2010’ (Norton Rose Fulbright, 26 July 2024) <
<https://www.dataprotectionreport.com/2024/07/malaysia-introduces-watershed-amendments-to-personal-data-protection-act-2010/>> accessed 9 November 2024.

5) ธุรกิจต่าง ๆ จะต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่และบุคคลที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลภายในกรอบเวลาที่กำหนดต่อผู้บังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูล การแจ้งเตือนภาคบังคับนี้มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและเพื่อให้แน่ใจว่าจะดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อบรรเทาผลกระทบจากการละเมิด การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้อาจส่งผลให้ได้รับโทษร้ายแรง

ผลกระทบอีกประการหนึ่งเกิดจากร่างกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ที่รัฐบาลมีแผนว่าจะประกาศใช้ในเร็ว ๆ นี้ (ร่างกฎหมายผ่านการพิจารณาของรัฐสภามาเลเซียเมื่อวันที่ 3 เมษายน ค.ศ. 2024) กฎหมายนี้คาดว่าจะทำให้มาตรฐานความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศมาเลเซียทัดเทียมกับมาตรฐานของประเทศสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกา กฎหมายฉบับใหม่นี้เป็นความพยายามหลายปีของรัฐบาลมาเลเซียในการส่งเสริมมาตรการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศและจัดสรรทรัพยากรเพิ่มเติมเพื่อต่อสู้กับการโจมตีทางไซเบอร์ เนื่องจากข้อมูลรายงานสถานะความปลอดภัยทางไซเบอร์ประจำปี ค.ศ. 2023 ของบริษัท Palo Alto Networks ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำของโลกด้านการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ ระบุว่าบริษัทต่าง ๆ ของมาเลเซียประสบปัญหาการโจมตีทางไซเบอร์มากที่สุดในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน โดยบริษัทมาเลเซียร้อยละ 29 ถูกโจมตีทางไซเบอร์และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ มาเลเซียยังเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการจ่ายเงินจากมัลแวร์เรียกค่าไถ่¹⁹⁴ เฉลี่ยสูงที่สุดแห่งหนึ่งในโลก โดยมีการจ่ายเงินเฉลี่ยเกือบ 9 แสนดอลลาร์สหรัฐ

ร่างกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้รัฐบาลสามารถรับรองความสามารถใช้งานและประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลแห่งชาติที่สำคัญของประเทศ โดยการปรับปรุงความสามารถในการจัดการกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ อย่างไรก็ตามมีข้อห่วงกังวลว่าประเทศมาเลเซียยังขาดแคลนบุคลากรด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอ

¹⁹⁴ มัลแวร์เรียกค่าไถ่ หรือ Ransomware เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์แปลกปลอมที่มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกับมัลแวร์ประเภทอื่น ๆ กล่าวคือไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อขโมยข้อมูลของผู้ใช้งาน แต่จะทำการเข้ารหัสหรือล็อกไฟล์ ไม่ว่าจะเป็นไฟล์เอกสาร รูปภาพ วิดีโอ ผู้ใช้งานจะไม่สามารถเปิดไฟล์ใด ๆ ได้เลยหากไฟล์เหล่านั้นถูกเข้ารหัส ซึ่งการถูกเข้ารหัสก็หมายความว่าต้องใช้คีย์ในการปลดล็อกเพื่อกู้ข้อมูลคืนมา ผู้ใช้งานจะต้องทำการจ่ายเงินตามข้อความ “เรียกค่าไถ่” ที่ปรากฏ โปรดดู สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ‘Ransomware คืออะไร?’ (สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2567) <<https://www.it.chula.ac.th/ransomware-คืออะไร/>> สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567.

ซึ่งอาจส่งผลถึงประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ต่อโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่มีมากถึง 11 ภาคส่วน

นายกรัฐมนตรีอันวาร์ อิบราฮิมกล่าวว่า มาเลเซียต้องการบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมในด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างน้อย 25,000 คนภายในปี ค.ศ. 2025 แต่ขณะนี้ผู้เชี่ยวชาญสาขาดังกล่าวเพียง 13,000 คนเท่านั้น และประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลก รวมถึงประเทศสิงคโปร์ที่เป็นคู่แข่งคนสำคัญของมาเลเซียต่างต้องการบุคลากรด้านนี้ด้วยกันทั้งนั้น รัฐบาลมาเลเซียจึงมีแผนที่จะสร้างแรงจูงใจและลดหย่อนทางภาษีเพื่อดึงดูดบุคลากรด้านการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ให้เกิดขึ้นในประเทศมากขึ้นในเวลาอันใกล้¹⁹⁵

3) ผลกระทบจากกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

รัฐบัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998 (CMA) ที่มีผลบังคับใช้มาอย่างยาวนานส่งผลให้ประเทศมาเลเซียมีกฎหมายที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลเนื้อหาที่เผยแพร่ในโลกอินเทอร์เน็ต เช่น เนื้อหาลามกอนาจาร หรือการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) ทำให้ประชาชนมาเลเซียที่ใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตมีความมั่นใจและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เต็มที่

4) ผลกระทบจากกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ถึงแม้ว่าประเทศมาเลเซียจะมีรัฐบัญญัติการดำเนินการของรัฐบาลทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2007 ที่สร้างแนวทางการติดต่อสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล แต่จากการศึกษาในชั้นทบทวนวรรณกรรมนี้ ยังไม่ปรากฏข้อมูลว่ากฎหมายดังกล่าวสร้างความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อสังคมมาเลเซียอย่างมีนัยสำคัญอย่างไร แต่คณะผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้น่าจะทำให้ประชาชนมาเลเซียได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากรัฐบาลมากขึ้น

¹⁹⁵ Amit Roy Choudhury, 'Malaysia's new cyber law brings it to par with global standards' (GovInsider, 24 April 2024) <<https://govinsider.asia/intl-en/article/malaysias-new-cyber-law-brings-it-to-par-with-global-standards>> accessed 9 November 2024.

2.7.6.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนาม ได้แก่

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น เห็นได้จากจากความแพร่หลายของระบบอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีดิจิทัลและเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีการพัฒนาจากด้านปัญญาประดิษฐ์ บล็อกเชน Big Data ไปโอเมทริกซ์ ฯลฯ และความจำเป็นในการเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของเวียดนามเพราะการเปลี่ยนแปลงที่โดดเด่นที่เกิดจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์คือความเร็ว ความสะดวกสบาย ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ความคุ้มค่า และประโยชน์มากมายที่ได้รับ ทำให้จำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ การแก้ไขเพิ่มเติมและภาคผนวกหลายฉบับ หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในเวียดนามและองค์กรธุรกิจต่างชาติจึงต้องปรับตัว ปรับระยะเวลาและขั้นตอนการบริหารและการเข้าร่วมในสัญญาและธุรกรรมอื่น ๆ ให้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกรรมที่ดำเนินการระหว่างธุรกิจและหน่วยงานบริหารของรัฐเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลดังกล่าวข้างต้น เพื่อเชื่อมโยงและบูรณาการกับภาคส่วนเศรษฐกิจทั้งหลายทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของเวียดนามนั้น การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 ประกอบกับแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามที่มีการควบคุมดูแลเข้มงวดต่อสื่อสังคมออนไลน์และไม่อดทนต่อผู้ที่เห็นแตกต่างแม้ว่ามีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดกว้างทางสังคมมากขึ้นก็ตาม ขณะที่มียุคคำถามและอาชญากรรมหลากหลายรูปแบบทางออนไลน์จากฐานกระทำความผิดทั้งเวียดนามและต่างประเทศ ส่งผลให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นตลาดอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสังคมออนไลน์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติหลักในกฎหมายดังกล่าวและกฎระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายดังกล่าวรวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรณีที่มีเนื้อหาที่เป็นอันตราย เป็นภัยร้ายหรือมีลักษณะที่สุ่มเสี่ยงว่าส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์ของสังคมโดยรวมและต่อบุคคลใดโดยเฉพาะ ตลอดจนผลจากการบังคับใช้กฎระเบียบที่ 53/2022/ND-CP ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นมาตรการของภาครัฐเวียดนามในการเพิ่มความมั่นคงและความปลอดภัยทางไซเบอร์โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่

กำหนดให้ผู้ประกอบการใช้มาตรการบางอย่าง อาทิ ลบข้อมูล ส่งให้ข้อมูลให้เจ้าหน้าที่ ระวังการใช้ชื่อโดเมนไว้ชั่วคราว ในพฤติการณ์ที่พบว่ามี การฝ่าฝืนกฎหมายหรือกระทำขัดต่อความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยทางสังคม

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของเวียดนามและกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนาม นั้น เนื่องจากกฎหมายสำคัญในกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม รวมถึงกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนามเป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเป็นกฎหมายใหม่และยังอยู่ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะนี้จึงยังไม่พบปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย กรณีศึกษาที่น่าสนใจ หากพบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันจะนำมาใส่ไว้ในส่วนนี้ต่อไป

2.7.7 กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศ

2.7.7.1 เครือรัฐออสเตรเลีย

กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศออสเตรเลียและสมควรถูกกล่าวถึงในงานวิจัยครั้งนี้ เพราะอาจกลายเป็นกรณีศึกษาในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1) กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

คดีที่น่าสนใจในเรื่องนี้คือ คดี Australian Securities and Investments Commission v Web3 Ventures Pty Ltd.¹⁹⁶ ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่ กฎหมายกำกับดูแลการถือครองซื้อขาย แลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซีของประเทศออสเตรเลียยังไม่มี ความชัดเจน คำตัดสินนี้จึงมีความสำคัญในแง่ของการนำกฎหมายบริการทางการเงินไปใช้กับคริปโทเคอร์เรนซี ผู้ร้องในคดีนี้คือ คณะกรรมการหลักทรัพย์และการลงทุนของออสเตรเลีย (ASIC) โดยมีเป้าหมายเพื่อยืนยันว่ากฎหมายด้าน

¹⁹⁶ Australian Securities and Investments Commission v Web3 Ventures Pty Ltd [2024] FCA 64 (ASIC v Web3 Ventures)

บริการทางการเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นใช้กับผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลในลักษณะเดียวกับที่นำไปใช้กับธุรกิจบริการทางการเงินอื่น ๆ

คณะกรรมการ ASIC ร้องต่อศาลว่าบริษัทผู้ถูกร้องเป็นผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม Block Earner และใช้สินทรัพย์ดิจิทัลของลูกค้าเพื่อสร้างรายได้โดยการให้บุคคลที่สามกู้ยืม และจ่ายดอกเบี้ยคงที่ให้กับลูกค้าไม่ว่าจะมีรายได้จากสินทรัพย์ดิจิทัลหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการ ASIC เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการให้บริการทางการเงินที่ต้องมีใบอนุญาตบริการทางการเงิน (Australian Financial Services License: AFSL) สำหรับผลิตภัณฑ์บางอย่างที่ลูกค้าเข้าถึงผลตอบแทนที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัล โดยมีข้อกล่าวหาว่าผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเป็นแผนการลงทุนที่จัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการลงทุน โดยคณะกรรมการ ASIC ตั้งใจจะให้คดีนี้เป็น “กรณีทดสอบ (Test case)” ผลบังคับใช้ของกฎหมายต่อบริการทางการเงินและการควบคุมผลิตภัณฑ์ทางการเงินกับผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี

ศาลออสเตรเลียวินิจฉัยว่าการที่บริษัทผู้ถูกร้องให้บริการแผนการลงทุนทางการเงินโดยมีค่าตอบแทนสอดคล้องกับนิยามของ "ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน" ตามกฎหมายรัฐบัญญัติบริษัท ค.ศ. 2001 (Corporations Act 2001) ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

- (1) สมาชิกมีการนำเงินหรือสิ่งมีค่าเข้ามารวมกันเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตอบแทน
- (2) เงินที่สมาชิกส่งมาจะถูกนำมารวมกันหรือใช้ในธุรกิจร่วมกันเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ในสิทธิหรือทรัพย์สินสำหรับสมาชิกที่ถือสิทธิในแผน
- (3) ไม่มีการควบคุมการดำเนินการของสมาชิกในแต่ละวัน

เช่นนี้จึงถือว่าบริษัทผู้ถูกร้องละเมิดกฎหมายมาตรา 911 เอ ของกฎหมายรัฐบัญญัติบริษัท ค.ศ. 2001 กล่าวคือดำเนินธุรกิจให้บริการทางการเงินโดยไม่ได้รับใบอนุญาต และยังละเมิดมาตรา 601 จากการดำเนินการแผนการลงทุนที่ไม่ได้จดทะเบียนกับรัฐ

จากข้อเท็จจริงในคดีข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎระเบียบด้านการให้บริการทางการเงินของออสเตรเลียอาจนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์และบริการบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลได้ และคำพิพากษานี้ถือเป็นคำพิพากษาแรกในคดีที่เป็นการดำเนินการของคณะกรรมการ ASIC ต่อผู้

ให้บริการสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งคาดว่าจะเป็แนวทางสำคัญสำหรับธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลของออสเตรเลียต่อไป

2) กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นักกฎหมายออสเตรเลียส่วนใหญ่มักเห็นว่าการดำเนินคดีต่อการกระทำอันเป็นการคุกคามผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นกระทำไดยาก เพราะผู้เสียหายหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่รู้ตัวจริงของผู้กระทำและผู้กระทำอาจมีตัวตนอยู่ในดินแดนของรัฐต่างประเทศ แต่ล่าสุดในคดี *HWL Ebsworth Lawyers v Persons Unknown*¹⁹⁷ ซึ่งมีคำตัดสินไปเมื่อต้นปี ค.ศ. 2024 ศาลออสเตรเลียแสดงให้เห็นว่าการฟ้องร้องผู้คุกคามที่โจทก์ไม่รู้จักและการใช้มาตรการสั่งห้ามการกระทำบางอย่างก็มีความจำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคล

ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า เมื่อวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 2023 บริษัท HWL Ebsworth Lawyers (HWLE) ได้รับอีเมลจากแอ็กเกอร์ที่ไม่ทราบชื่อ แอ็กเกอร์ได้อ้างว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีชื่อเสียงด้านการแฮ็กชื่อกลุ่ม “ALPHV” หรือที่รู้จักกันในชื่อกลุ่ม “Blackcat” และได้ขโมยข้อมูลลับของบริษัท HWLE ซึ่งรวมถึงบันทึกและข้อมูลลูกค้าที่มีความอ่อนไหว เช่น คำแนะนำทางกฎหมายที่ให้กับหน่วยงานของรัฐบาลออสเตรเลีย ข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ (PII) รวมถึงข้อมูลของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติและการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ยังมีข้อมูลของบริษัท เช่น ข้อมูลลูกค้า สัญญา และข้อมูลโครงการต่าง ๆ HWLE ได้เปิดเผยต่อสาธารณะว่าแอ็กเกอร์สามารถเข้าถึงและถ่ายโอนไฟล์ได้มากกว่าสองล้านไฟล์ รวมเป็นข้อมูลกว่า 3.5 เทราไบต์จากเซิร์ฟเวอร์ส่วนตัวของบริษัท¹⁹⁸ อย่างไรก็ตาม บริษัทไม่สามารถระบุตัวแอ็กเกอร์ได้ แต่มีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าพวกเขาอยู่ภายนอกประเทศออสเตรเลีย ทั้งข้อมูลที่ถูกขโมยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประกอบด้วยข้อมูลลับของลูกค้า ซึ่งสร้างความเสี่ยง

¹⁹⁷ *HWL Ebsworth Lawyers v Persons Unknown* [2024] NSWSC 71

¹⁹⁸ Jonathon Ellis and others, ‘Orders Against Unknown Persons – a development in Australian data breach litigation’ (Bird & Bird, 13 February 2024) <<https://www.twobirds.com/en/disputes-plus/shared/insights/2024/australia/orders-against-unknown-persons-a-development-in-australian-data-breach-litigation>> accessed 9 November 2024.

อย่างรุนแรงต่อความสมบูรณ์ของบริษัทและธุรกิจของลูกค้า แฮ็กเกอร์ได้ขโมยว่าจะเปิดเผยไฟล์เหล่านี้หาก HWLE ไม่จ่ายเงินจำนวน 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐในรูปแบบบิตคอยน์ แต่บริษัท HWLE ปฏิเสธ แฮ็กเกอร์จึงได้เผยแพร่ไฟล์บางส่วนของ HWLE ลงอินเทอร์เน็ต บริษัท HWLE จึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคุ้มครองชั่วคราว

ศาลออสเตรเลียพิจารณาและออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเพื่อห้ามแฮ็กเกอร์ HWLE ไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลของบริษัท HWLE ลงในอินเทอร์เน็ตหรือใช้ข้อมูลนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ โดยศาลได้ส่งคำสั่งเหล่านี้ไปยังแฮ็กเกอร์ที่สามารถสืบค้นที่อยู่ได้ และหลังจากที่ศาลออกคำสั่งแล้วปรากฏว่า ข้อมูลของบริษัท HWLE ที่เผยแพร่ลงในอินเทอร์เน็ตนั้นถูกลบหายไป คำตัดสินนี้จึงถือเป็นก้าวสำคัญในระบบกฎหมายออสเตรเลีย เนื่องจากแสดงให้เห็นว่า

- 1) ศาลที่มีอำนาจทางกฎหมายสามารถออกคำสั่งห้ามจำเลยที่อยู่ต่างประเทศในการจัดการกับข้อมูลที่ถูกขโมยได้
- 2) โจทก์ต้องมีความพยายามในการนำคำสั่งศาลไปสู่จำเลย
- 3) โจทก์ต้องแยกแยะสมาชิกของกลุ่มจำเลยจากผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่ว ๆ ไปโดยอิงจากการกระทำที่สามารถระบุได้ชัดเจน
- 4) โจทก์ต้องสามารถระบุข้อมูลที่ถูกขโมยได้อย่างเฉพาะเจาะจง แม้ว่าไม่มีข้อกำหนดให้ระบุเอกสารในแต่ละรายการ
- 5) หลักฐานการขโมยข้อมูลที่เป็นความลับร่วมกับการพยายามเรียกค่าไถ่อาจเป็นหลักฐานเพียงพอที่ศาลจะอนุมัติการให้ความคุ้มครองตามกฎหมาย

ถึงแม้ว่าตัวเลขการก่ออาชญากรรมไซเบอร์ยังคงเพิ่มสูงขึ้นในออสเตรเลีย แต่กรณีนี้เป็น การเตือนถึงบทบาทสำคัญของระบบกฎหมายในการปกป้องข้อมูลความลับและรักษาความสมบูรณ์ของ ความปลอดภัยทางดิจิทัล ทั้งคำพิพากษายังระบุด้วยว่าผลของคำสั่งอาจทำให้ผู้เผยแพร่และแพลตฟอร์ม ออนไลน์ที่มีแนวโน้มจะเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกขโมยมาลดความตั้งใจในการกระทำความผิด¹⁹⁹

¹⁹⁹ โรบิน แซทวูด, ‘การดำเนินการกับแฮ็กเกอร์ที่ไม่รู้จัก: กรณีการละเมิดข้อมูลอันเป็นประวัติศาสตร์ของออสเตรเลีย’ (Dentons 23 เมษายน 2567) < <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2024/april/23/acting-against-unknown-hackers-a-groundbreaking-australian-data-breach-case> > สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในชั้นการทบทวนวรรณกรรม คณะผู้วิจัยยังไม่พบกรณีศึกษาที่น่าสนใจของประเทศออสเตรเลียในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ตลอดจนกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

2.7.7.2 สาธารณรัฐสิงคโปร์

กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของสิงคโปร์

กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น กรณีศึกษาของการบังคับใช้กฎหมายการบริการชำระเงิน ค.ศ. 2019 เห็นได้จากในกรณีที่ผู้หญิงชาวสิงคโปร์อายุ 24 ปีถูกตัดสินว่ากระทำผิดเมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 2021 จากการประกอบธุรกิจให้บริการชำระเงินโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ถูกตัดสินว่ากระทำผิดจริง ต้องรับโทษจำคุก 4 สัปดาห์ ภายใต้มาตรา 5 (1) และตามบทลงโทษในมาตรา 5 (3) แห่งกฎหมายการบริการชำระเงิน ค.ศ. 2019 (PS Act) ซึ่งกำหนดโทษไว้ว่าต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 125,000 ดอลลาร์สิงคโปร์หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในคดีนี้ทางการสืบสวนของกรมกิจการพาณิชย์พบว่าเมื่อวันที่ 27 และ 28 มกราคม ค.ศ. 2020 ผู้หญิงคนนี้ได้ให้บริการรับชำระเงินโทเค็นดิจิทัลโดยได้รับมาโอนมาจากกองทุนที่มีลักษณะฉ้อฉลอย่างน้อย 13 ครั้งเป็นจำนวนเงิน 3,350 ดอลลาร์สิงคโปร์เข้ามาในบัญชีธนาคารของตน จากนั้นจึงใช้เงินเหล่านี้ไปซื้อบิทคอยน์แล้วโอนบิทคอยน์ไปยังหลายกระเป๋าเงินบิทคอยน์ การทำธุรกรรมเหล่านี้เป็นไปตามการสั่งการของคนที่ไม่รู้จักโดยได้ค่านายหน้าร้อยละ 10 ผู้หญิงคนนี้อ้างว่าเธอรับทำงานไม่เต็มเวลาทางออนไลน์ โดยทำหน้าที่รับเงินเข้าบัญชีธนาคารของตน แล้วจึงไปฝากไว้กับเครื่องบิทคอยน์ ซึ่งเงินที่เข้ามาในบัญชีธนาคารเหล่านี้มาจากเหยื่อของการหลอกลวงทางออนไลน์ เจ้าพนักงานตำรวจจึงเตือนให้ประชาชนระวังนักต้มตุ๋นที่มักจะรับสมัครคนที่มาทำหน้าที่โอนเงินที่หลอกลวงมาแทนตนเอง โดยโฆษณาว่าเป็นงานที่สามารถทำได้จากบ้านและเสนอเงินเดือนสูงอย่างไม่สมเหตุสมผล และให้ใช้บัญชีธนาคารส่วนตัวของตนรับและโอนเงิน หากเป็นบริษัทที่ถูกต้องตามกฎหมายจะไม่ต้องการให้ประชาชนทั่วไปใช้บัญชีธนาคารส่วนตัวไปรับเงินแทนบริษัท หากเงินที่ประชาชนได้รับมาและถูกโอนต่อไปเป็นเงินที่ถูกขโมย

มาหรือเชื่อมโยงกับอาชญากรรม ประชาชนคนนั้นจะถูกสืบสวนสอบสวนและต้องรับผิดชอบความผิด
เดียวกับการฟอกเงินด้วย²⁰⁰

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์นั้น มีการศึกษา
การบังคับใช้กฎหมายที่น่าสนใจคือ สถานการณ์การโจมตีทางไซเบอร์สิงคโปร์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและใน
หลากหลายลักษณะไม่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ มักจะมุ่งโจมตีสถาบันการเงินเพื่อก่อให้เกิดความสูญเสีย
ทางการเงินต่อบริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเงินทุนหรือธนาคารเป้าหมาย ก่อให้เกิดความชะงักงันทางธุรกิจ
เช่น การโจมตีให้ปฏิเสธไม่ให้บริการลูกค้าและทำลายทรัพย์สินทางดิจิทัลโดยเจตนาและเป็นอันตราย โดย
ปกติจะมุ่งเป้าไปที่เว็บไซต์และผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีอื่นๆ แต่ยังสามารถใช้เพื่อคุกคามบุคคลหรือสถานที่
เป้าหมายได้ รวมถึงมุ่งเรียกค่าไถ่จากการโจมตีด้วยเข้ารหัสหรือล็อกไฟล์ (Ransomware) และโจมตีผู้ให้
บริการภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น บริการคลาวด์ ซอฟต์แวร์ทางการตลาดและการผลิตผลิตภัณฑ์ อันส่งผล
สำคัญทำให้สูญเสียข้อมูล สารสนเทศ การสื่อสาร ผลประโยชน์ในหลายลักษณะ การหลอกลวงโดย
พยายามหลอกผู้ใช้งานโดยการสร้างอีเมลหรือหน้าเว็บปลอมขึ้นมาเพื่อหวังผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสับสน
และทำธุรกรรมต่างๆ บนเว็บไซต์ปลอมดังกล่าว (Phishing) และเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคริปโตใน
แพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ประเภท Internet of
Things

หน่วยงานความปลอดภัยทางไซเบอร์ (CSA) นอกจากบังคับใช้กฎหมายโดยใช้อำนาจสืบสวน
นำไปสู่การจับกุมและลงโทษผู้กระทำผิดแล้ว ยังจำเป็นต้องทำให้สร้างสังคมให้ตื่นตัวต่อภัยทางไซเบอร์
มากขึ้นเพื่อทำให้เกิดการระมัดระวังและการป้องกันโดยอาศัยความร่วมมือที่เข้มแข็ง เช่น CSA จัดทำ
(1) โครงการ SG Cyber Safe Programme ช่วยให้วิสาหกิจทั้งหลายในสิงคโปร์ปกป้องโดเมนดิจิทัลและ
ยกระดับความปลอดภัยทางไซเบอร์ขึ้น โดยจัดทำชุดเครื่องมือ (Toolkits) สำหรับความปลอดภัยทาง
ไซเบอร์ที่ออกแบบสำหรับวิสาหกิจที่แตกต่างกัน จัดทำข้อเสนอแนะทางเทคนิคสำหรับลูกจ้างซึ่งอยู่

²⁰⁰ Singapore Police Force, **Woman Convicted For Providing Payment Services Without Licence Under The Payment Services Act 2019** (2021, 29 January) < https://www.police.gov.sg/media-room/news/20210129_woman_conv_for_prov_payment_srvcs_wo_licence_under_the_payment_srvcs_act_2019> accessed on 5 November 2024.

ด้านหน้าที่จะสอดส่องและรับรู้ภัยทางไซเบอร์เมื่อใช้งานระบบสารสนเทศขององค์กรธุรกิจ (2) ร่วมมือกับหน่วยงาน the Infocomm Media Development Authority (IMDA) ในโครงการ SMEs Go Digital เสนอการแก้ปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์สำหรับ SMEs โดยร่วมกันป้องกัน การสืบเสาะ การสนองตอบ และการจัดการภัยคุกคามที่เป็นเอกภาพ (3) โครงการ CII Supply Chain เพื่อเพิ่มความมั่นคงปลอดภัยและความทนทานของภาคส่วนต่างๆ ในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ โดยจัดทำกระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีที่แตกต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เจ้าของ CII และผู้ค้าของ CII สามารถจัดการความเสี่ยงในห่วงโซ่อุปทานได้โดยรวม (4) จัดทำโครงการ Better Cyber Safe Than Sorry ซึ่งเป็น การรณรงค์เพิ่มการรับรู้ความปลอดภัยทางไซเบอร์ระดับชาติและขับเคลื่อนการยอมรับวิธีปฏิบัติที่ดีเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ตาม การเพิ่มการรับรู้มีเป้าหมายไปที่นักเรียนและผู้สูงอายุด้วยโครงการ SG Cyber Safe Students และ SG Cyber Safe Seniors การตระเวนไปทำกิจกรรมรณรงค์ตามสถานที่ต่าง ๆ การสัมมนาทางออนไลน์ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในหลายหลายรูปแบบ²⁰¹

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของสิงคโปร์ นั้น มีกรณีศึกษาการบังคับใช้กฎหมายที่น่าสนใจคือ ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2567 หน่วยงานตำรวจสิงคโปร์ (SPF) และหน่วยงานตำรวจมาเลเซียร่วมมือกันสืบสวนและจับกุมแก๊ง 19 คนที่ใช้วิธีการโทรศัพท์แอบอ้างว่าเป็นเพื่อน (Fake Friend Call Scams) ซึ่งมีฐานกระทำการอยู่ที่เมืองโจฮาบารู ประเทศมาเลเซีย และในช่วงปลายเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2566 ถึงต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ชาวมาเลเซียที่เป็นแก๊งซึ่งใช้วิธีการเดียวกันนี้ถูกศาลตัดสินลงโทษจำคุกแตกต่างกันไปตั้งแต่จำคุก 30 เดือนไปจนถึงจำคุก 42 เดือนที่เป็นตัวการร่วมกันกระทำความผิด อันส่งผลให้ตัวเลขสถิติจำนวนกรณีคนที่ใช้วิธีการโทรศัพท์แอบอ้างว่าเป็นเพื่อนมีจำนวนลดลงไปเล็กน้อยในช่วงครึ่งปีแรกของ พ.ศ. 2567 นอกจากนี้ผลจากการร่วมมือกับกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในประเทศอื่นประสบความสำเร็จในการจับกุมแก๊งหลอกลวงข้ามชาติ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 แก๊งที่ใช้วิธีการโทรศัพท์แอบอ้างว่าเป็นเพื่อน โทรศัพท์ที่ต้องสงสัยว่าใช้ในการฟอกเงิน แก๊งหลอกลวงด้วยวิธีการ

²⁰¹ CSA Singapore, Ransomware and phishing attacks continued to threaten Singapore organisations and individuals in 2021 (2022, 29 August) < <https://www.csa.gov.sg/News-Events/Press-Releases/2022/ransomware-and-phishing-attacks-continued-to-threaten-singapore-organisations-and-individuals-in-2021>>, accessed on 5 November 2024.

Phishing และหลอกลวงให้ลงทุน รวมแล้วได้ผู้ต้องหามากกว่า 100 คนซึ่งใช้ต่างประเทศเป็นฐานกระทำความผิดและเกี่ยวข้องกับ 320 คดีหลอกลวงข้ามชาติ

นอกจากนี้ IMDA ได้ร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจสิงคโปร์ในการใช้มาตรการหลายระดับในการต่อต้านการหลอกลวงโดยร่วมมือกับผู้ประกอบการโทรคมนาคม ในส่วนของ IMDA ใช้มาตรการปกป้องที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นโดยกำหนดให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกสามารถเข้าไปเลือกใช้วิธีการต่อต้านหรือการปิดกั้นการส่งข้อความสั้นและโทรติดต่อกันระหว่างประเทศมายังผู้ใช้งานในสิงคโปร์ รวมถึงปกป้องประชาชนจากการใช้ซิมโทรศัพท์สิงคโปร์ในลักษณะที่ผิดกฎหมายโดยกำหนดจำนวนขึ้นสูงมิให้ซิมโทรศัพท์ระบบจ่ายก่อนได้ไม่เกินคนละ 3 ซิม ซึ่งเป็นจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมเมื่อเทียบกับความต้องการของนักเดินทางชาวต่างชาติ นักท่องเที่ยว และแรงงานรับจ้างตามสัญญา โดยหน่วยงานตำรวจสิงคโปร์ร่วมมือกันกับ IMDA พบว่ามีซิมการ์ดแบบจ่ายทีหลัง (Post-paid) ถูกนำเอาไปใช้ในการหลอกลวงเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดให้จำกัดการซื้อได้ไม่เกินคนละ 10 ซิม จำนวนที่กำหนดอาจเพิ่มขึ้นได้หากเป็นผู้ใช้งานที่ถูกต้องซึ่งได้ลงทะเบียนซิมการ์ดให้กับสมาชิกครอบครัว และจำกัดการใช้ที่ผิดกฎหมาย รวมถึงมาตรการทางกฎหมายของกฎหมาย The Corruption, Drug Trafficking and Other Serious Crimes (Confiscation of Benefits) Act (CDSA) and the Computer Misuse Act (CMA).²⁰²

กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของสิงคโปร์นั้น มีกรณีศึกษาการบังคับใช้กฎหมายที่น่าสนใจ คือ กรณีที่ปฏิบัติตามกฎหมายธรรมาภิบาลภาครัฐ ค.ศ. 2018 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 มาตรา 7 (1) หากหน่วยงานพบว่าบุคคลใดกระทำการอันเปิดเผยข้อมูลภายใต้การควบคุมของภาครัฐไปให้แก่อีกบุคคลหนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้แบ่งปันข้อมูลให้ หากกว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของรัฐและควรรู้ว่าการเปิดเผยขัดต่อคำสั่งและกฎหมายต้องอยู่ภายใต้บทกำหนดโทษปรับไม่เกิน 5 พันดอลลาร์สิงคโปร์หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย เช่น ในเหตุการณ์ที่ผู้อำนวยการของหน่วยงานบริการทางการแพทย์จะสามารถเปิดเผยสารสนเทศเพื่อป้องกันการแพร่กระจายหรือการระบาดของโรคติดเชื้อ บางกรณีอาจเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่น ๆ เช่น

²⁰² Singapore Police Force, **Mid-Year Scams and Cybercrime Brief 2024** (2024, 21 August) <<https://www.police.gov.sg/-/media/B560DF9AB68441A0B5AEAEFF9ADCB6A.ashx>>, accessed on 5 November 2024.

the Protection from Online Falsehoods and Manipulations Act (POFMA) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 2 ตุลาคม ค.ศ. 2019 มุ่งหมายให้ใช้กับระบบอินเทอร์เน็ตที่มีการแพร่กระจายของข่าวสารและข้อมูลที่ผิด และกฎหมาย the Foreign Interference (Countermeasures) Act (FICA) ซึ่งมุ่งหมายป้องกัน สืบเสาะ และยับยั้งการแทรกแซงจากต่างประเทศเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศผ่านการรณรงค์ สารสนเทศที่เป็นปฏิปักษ์ (HICs) และการใช้ตัวแทนในสิงคโปร์

2.7.7.3 มาเลเซีย

กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาเลเซียที่ อาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพล นิติพล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล

1) กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลนิติพล พัฒนาดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่น่าสนใจเกิดขึ้นในคดี Robert Ong Thien Cheng v Luno Pte Ltd.²⁰³ ซึ่งเป็น คำพิพากษาเกี่ยวกับการส่งคืนคริปโทเคอร์เรนซีสกุล Bitcoin ที่โอนไปโดยผิดพลาดของผู้ประกอบการ ธนาคาร และจำเลยให้การปฏิเสธที่จะชำระคืนให้โดยอ้างว่าจำเลยไม่สามารถโอนคืนให้ได้เนื่องจากสกุล เงินดิจิทัลมีความผันผวนสูง แต่จำเลยเสนอที่จะจ่ายเป็นเงินสดให้แก่โจทก์เป็นจำนวน 300,000 ริงกิต แต่ โจทก์ไม่ยอมรับเนื่องจากมูลค่าของเหรียญ Bitcoin เปลี่ยนแปลงไปจากเงินที่จำเลยเสนออยู่มาก เมื่อ ข้อเท็จจริงต่อมาปรากฏว่าจำเลยละเลยที่จะไม่คืนเหรียญ Bitcoin ดังกล่าวแก่โจทก์ ทำให้โจทก์ต้อง ดำเนินการฟ้องจำเลยเพื่อเรียกทรัพย์สินจำนวน 11.3 Bitcoins หรือคิดเป็นมูลค่า 810,837 ริงกิต

คดีนี้ศาลได้วินิจฉัยว่าแม้คริปโทเคอร์เรนซีจะไม่ใช้เงินตราในความหมายตามกฎหมาย แต่ เป็นสินค้าโภคภัณฑ์รูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการใช้เงินจริงในการซื้อขายได้ ดังนั้นคริปโทเคอร์เรนซีจึงเข้า ข่ายคำจำกัดความของคำว่า “สิ่งใด ๆ” ตามมาตรา 73 ของรัฐบัญญัติสัญญา ค.ศ. 1950 ส่วนการที่จำเลย อ้างว่าสกุลเงินดิจิทัลนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมายในมาเลเซีย โจทก์จึงไม่สามารถเรียกร้องเงินดังกล่าวคืนนั้น ศาลเห็นว่าแม้สกุลเงินดิจิทัลจะไม่ได้ได้รับการรับรองให้เป็นเงินตราที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายใน

²⁰³ Robert Ong Thien Cheng v Luno Pte Ltd [2020] 1 LNS 2194 (13:8)

มาเลเซีย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การดำเนินการซื้อขายเงินดิจิทัลของโจทก์เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย อีกทั้ง โจทก์ได้มีการจดทะเบียนประกอบกิจการเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีต่อธนาคารกลางมาเลเซีย การประกอบกิจการของโจทก์จึงชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้มีข้อเท็จจริงปรากฏเพิ่มเติมว่า ธนาคารกลางมาเลเซียเป็นผู้ริเริ่มให้มีการแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี แสดงให้เห็นว่าการซื้อขายคริปโทเคอร์เรนซินั้นไม่ผิดกฎหมายในมาเลเซีย และธนาคารกลางเองก็รับทราบด้วยว่าคริปโทเคอร์เรนซีสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินจริงได้ นอกจากนี้ศาลยังพิพากษาต่อไปอีกว่า คริปโทเคอร์เรนซียังสามารถใช้เป็น “หลักประกัน” ตามมาตรา 3 ของคำสั่งตลาดทุนและบริการ ค.ศ. 2019 (Prescription of Securities (Digital Currency and Digital Token) Order 2019) ได้ด้วย

คำพิพากษาศาลนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศมาเลเซียยอมรับว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งที่ประชาชนสามารถถือครอง ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ตามกฎหมาย โดยธนาคารกลางมาเลเซียเป็นผู้กำกับดูแลในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบให้แก่อุรกิจที่ต้องการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ประเภทนี้ แต่ยังไม่ยอมรับให้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเงินตราที่จะเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการได้อย่างเงินริงกิตที่รัฐบาลออกใช้

2) กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กรณีศึกษาในเรื่องนี้ คือ คดี Toh See Wei v. Teddric Jon Mohr & Anor.²⁰⁴ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997 (CCA) เป็นคดีที่ศาลได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “การแฮ็กข้อมูล (Hacking)” ซึ่งกฎหมาย CCA ไม่ได้กำหนดคำนิยามไว้ โดยศาลได้ให้ความหมายของการแฮ็กข้อมูลว่าหมายถึง การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยก่อนหน้านี้ในปี ค.ศ. 2011 ยังมีคดี Lee Ewe Poh v Dr Lim Teik Man & Anors.²⁰⁵ ที่ศาลตัดสินว่าการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำหรับการรุกรานสิทธิในความเป็นส่วนตัวถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย ทำให้ศาลในคดีนี้ต้องตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างหนัก โดยศาลกล่าวว่าในคำวินิจฉัยตอนหนึ่งว่า “เราจะ

²⁰⁴ Toh See Wei v. Teddric Jon Mohr & Anor [2017] 11 MLJ 67

²⁰⁵ Lee Ewe Poh v Dr Lim Teik Man & Anors [2011] i MLJ 835

ปฏิบัติต่อเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ได้”²⁰⁶ ศาลมาเลเซียจึงใช้แนวคำพิพากษาเดิมเพื่อขยายคำนิยามของการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด เช่น การแฮ็กและการติดตั้งมัลแวร์บนลิงก์อินเทอร์เน็ตให้ถือเป็น การละเมิดต่อสิทธิความเป็นส่วนตัว และได้ยอมรับในรัฐบัญญัติฉบับนี้แล้ว เนื่องด้วยการแก้ไขกฎหมาย และบัญญัติกฎหมายใหม่นั้นต้องใช้ระยะเวลา ประกอบกับการที่โลกไซเบอร์นั้นมีการเติบโตอยู่เสมอ เพื่อ เป็นการคุ้มครองสิทธิของคนในชาติย่อมส่งผลดีกว่า

3) กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

กรณีศึกษาในประเด็นนี้ คือ คดี Nor Hisham Osman v PP²⁰⁷ เกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐ บัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998 (CMA) ว่าขัดต่อสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ ประชาชนมาเลเซียซึ่งได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจากการแสดง ความคิดเห็นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่อ้างว่าเป็นการละเมิดต่ออดีตนายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัค โดยศาล ได้มีการวินิจฉัยว่ามาตรา 233 ของกฎหมาย CMA เป็นข้อจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยให้เหตุผลประกอบว่า การสนทนาหรือการแสดงออกจะไม่มีเกิดผลใด ๆ หากไม่มี ผู้รับสาร โดยทั่วไปแล้วการสื่อสารนั้นจำเป็นต้องพึ่งพาทั้งสองฝ่าย เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 10 เป็น บทบัญญัติที่รับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกแก่ผู้พูด มาตรา 233 ของกฎหมาย CMA ก็เป็นการสงวน และคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่รับฟัง จึงทำให้สิทธิของทั้งผู้พูดและผู้ฟังนั้นเสมอภาคกัน ดังนั้นกฎหมาย CMA นี้ก็ย่อมบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตาม มาตรา 10 แห่งรัฐธรรมนูญแล้วเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพ ของชาวมาเลเซียทุกคน

ส่วนกรณีศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลยังไม่พบประเด็นที่น่าสนใจในชั้นบททวน
วรรณกรรม

²⁰⁶ Richard Wee and Daniel Tan, ‘Computer Crimes Act 1997 and Cases on Hacking’ (Richard Wee Chamber, 5 August 2020) <<https://www.richardweechambers.com/computer-crimes-act-1997-and-cases-on-hacking/>> accessed 8 November 2024.

²⁰⁷ Nor Hisham Osman v PP MTJ (2) 44-14-2010

2.7.7.4 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

กรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนาม ได้แก่ กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น เนื่องจากกฎหมายสำคัญในด้านนี้ของเวียดนามซึ่งได้แก่ กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นกฎหมายใหม่ ณ ขณะนี้จึงยังไม่พบกรณีศึกษาที่น่าสนใจ หากพบกรณีศึกษาที่น่าสนใจจะนำมาใส่ไว้ในส่วนนี้

กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของเวียดนามนั้นกรณีที่ภาครัฐของเวียดนามกล่าวหาว่า Facebook ได้ฝ่าฝืนกฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์โดยยอมให้ใช้งานโพสต์เนื้อหาที่ใส่ร้าย หมิ่นประมาทบุคคลและหน่วยงาน แสดงความคิดเห็นที่ต่อต้านรัฐบาลในแพลตฟอร์มของ Facebook ได้ และไม่ตอบสนองต่อคำร้องขอของภาครัฐที่ให้ลบหน้าเพจใน Facebook ที่ยั่วยุให้เกิดกิจกรรมที่ต่อต้านภาครัฐออกไป ถึงแม้ว่าทาง Facebook ออกมาแถลงว่ามีกระบวนการที่ชัดเจนให้ภาครัฐรายงานเนื้อหาที่ผิดกฎหมายมายัง Facebook ซึ่งจะมีการพิจารณาทบทวนคำร้องขอเหล่านี้ทั้งหมดว่าขัดต่อกฎการให้บริการและกฎหมายเวียดนามหรือไม่ และสื่อตะวันตกวิพากษ์ว่าพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนามมีการควบคุมดูแลเข้มงวดต่อสื่อและไม่อดทนต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่าง ถึงแม้ว่ามีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและเปิดกว้างมากขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยใช้กฎหมายนี้เป็นเครื่องมือทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถยึดข้อมูลของลูกค้าและพนักงานของ Facebook ในเวียดนามถูกจับกุมง่ายขึ้น โดยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ทางกรมเวียดนามต้องการข้อมูลไปจนถึงปี พ.ศ. 2563 ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ครึ่งหนึ่งของทั้งหมดในเวียดนามและวางแผนป้องกันมิให้มี “สารสนเทศที่เป็นพิษ” ในแพลตฟอร์ม Google และ Facebook (Reuters, 2019)

ผลจากข้อกฎหมายที่กำหนดให้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต้องนำเนื้อหาที่เผยแพร่ออกไปจากแพลตฟอร์มภายใน 24 ชั่วโมงนับตั้งแต่มีการรายงาน ซึ่งในกรณีของ Sivaprakasam เห็นในเรื่องนี้ว่าจะนำไปสู่ “การใช้ข้ออ้างเรื่องความปลอดภัยไปใช้ในทางที่ผิดในทางปกครองเพื่อให้ระงับการแสดงออกถึงความไม่พอใจขั้นรุนแรง” หน่วยงานของรัฐในเวียดนามได้พิสูจน์ประเด็นนี้เมื่อสื่อสังคมออนไลน์ได้โพสต์เรื่องเกี่ยวกับการกล่าวหาว่าข่มขืนนักศึกษาหญิงสองคนที่มีมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เมืองโฮจิมินห์เริ่มแพร่กระจายออกไปทางออนไลน์ ทั้ง ๆ ที่มีรายงานเบื้องต้น

ว่ามีผู้หญิงได้รับบาดเจ็บและแม้ว่าจะเสียชีวิตก็ตาม สถาบันการศึกษานี้ออกมาปฏิเสธทันทีและอ้างว่าเรื่องที่เกิดขึ้นนี้เป็นการต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงเงิน ต่อมาหน่วยงานภาครัฐอ้างว่าบันทึกภาพวิดีโอเหตุการณ์ที่อ้างว่าเกิดขึ้นนั้นถูกจัดฉากและเป็นเรื่องไม่จริง นักเรียกร่องทางการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่โฮจิมินห์ออกมาเสนอแนะให้ใช้กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์ของเวียดนามเพื่อบังคับให้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์นำเนื้อหาออกจากแพลตฟอร์มของตนหรือมิเช่นนั้นจะต้องมีการดำเนินคดี ซึ่งต่างจากการบังคับใช้กฎหมายของสิงคโปร์ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อคุ้มครองผู้ใช้งานทางออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก ๆ²⁰⁸

กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของเวียดนามและประเภทกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนามนั้น เนื่องจากกฎหมายสำคัญในประเภทกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมรวมถึงด้านรัฐบาลดิจิทัลของเวียดนามเป็นกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเป็นกฎหมายใหม่และยังอยู่ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะนี้จึงยังไม่พบปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย กรณีศึกษาที่น่าสนใจหากพบข้อมูลที่เป็นปัจจุบันจะนำมาใส่ไว้ในส่วนนี้ต่อไป

²⁰⁸ Allen & Gledhill, **Legislation to tackle harmful content on online services accessible to users in Singapore in force** (2023, 10 February)

<<https://www.allenandgledhill.com/sg/perspectives/articles/23173/sgkh-legislation-to-tackle-harmful-content-on-online-services-accessible-to-users-in-in-force>>, accessed on 5 November 2024.

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

โครงการกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อรับฟังความคิดเห็น มุมมอง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อประกอบข้อเสนอแนะต่อประเด็นกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ประกอบด้วย ตัวบทกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบและคำสั่ง ข้อบังคับของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงคำพิพากษาต่าง ๆ และจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ประกอบด้วย ตำรากฎหมาย รายงานการวิจัย ตำรา บทความในวารสาร เอกสารการสัมมนา และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บไซต์ เอกสารที่เกี่ยวข้องนี้มีทั้งเอกสารไทยและต่างประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งของการวิจัยเอกสารนี้จะปรากฏอยู่ในบทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม โดยวิธีการคัดเลือกเอกสารทางกฎหมายนั้น จะดำเนินการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายนั้น ๆ หรือจาก Law Firm หรือสำนักงานกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเหล่านั้น ซึ่งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรอง เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือของข้อมูลอีกด้วย

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงกับหัวข้อการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีองค์ความรู้หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive) นั้นมีเกณฑ์การเลือก ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศออสเตรเลีย

(3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาเลเซีย

(4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสาธารณรัฐสิงคโปร์

(5) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยข้อคำถามนั้นจะเป็นลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กล่าวคือ ข้อคำถามการสัมภาษณ์จะมีลักษณะแบบปลายเปิดที่มีการเตรียมแบบแผนเชิงโครงสร้างของข้อคำถามเอาไว้ แต่ลักษณะของการสัมภาษณ์นั้นจะมีความยืดหยุ่นเพื่อเป็นการพื้นที่ความรู้ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้มีการแลกเปลี่ยน ซักถาม โดยยึดโยงกับประเด็นและโครงสร้างของข้อคำถามที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมไว้อย่างครอบคลุม อีกทั้งเป็นการเปิดกว้างในการเสนอความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงกับหัวข้อการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อรับฟังความคิดเห็น มุมมอง และข้อเสนอแนะต่อประเด็นกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความรู้ใหม่จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลจากผลการวิจัยในส่วนอื่น และหาแนวทางร่วมกันเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะมาตรการในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 10 คน

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบความแม่นยำหรือเที่ยงตรง (Validity Content) โดยนำเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยในการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงครั้งที่ 1 ไปทดสอบความเที่ยงตรงโดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อตรวจสอบแก้ไขความสอดคล้องของข้อความถามกับวัตถุประสงค์เนื้อหาว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่และตลอดจนคำวิจารณ์เสนอแนะและตัดสินใจในการเลือกใช้คำ จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำผลการประเมินและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบครั้งสุดท้าย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการรวบรวมความเป็นมา เจตนารมณ์ เนื้อหาหรือสาระสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยและในต่างประเทศ รวมถึงผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการศึกษากรณีศึกษาหรือถอดบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว

(2) คณะผู้วิจัยดำเนินการเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน และผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการศึกษากรณีศึกษาหรือถอดบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว ทั้งของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

(3) คณะผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลตามข้อ 1) และ 2) มาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

(4) คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อรับฟังความคิดเห็น มุมมอง และข้อเสนอแนะต่อประเด็นแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(5) คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดให้มีการสนทนากลุ่ม ตลอดจนการพิจารณาคัดเลือกเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลและหาแนวทางทางร่วมกันเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 10 คน

(6) คณะผู้วิจัยดำเนินการพิจารณาจัดหาและเรียนเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสาขาที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป เพื่อร่วมประชุมสนทนากลุ่มและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษาและได้ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลการศึกษาให้สมบูรณ์

(7) คณะผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายวัน-เวลา และจัดให้มีการประชุมสนทนากลุ่มและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษาและได้ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงผลการศึกษาให้สมบูรณ์

(8) คณะผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายวัน-เวลา และจัดให้มีการสนทนากลุ่ม

(9) คณะผู้วิจัยดำเนินการนำความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงร่างรายงานการศึกษาวิจัยก่อนเสนอพิจารณาตรวจรับ

(10) คณะผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี การสนทนากลุ่มและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษา และการพิจารณาให้ความเห็นต่อร่างรายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่สมบูรณ์

3.6 ข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีจำนวนมากหลายมากที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ต้องค้นคว้าหาข้อมูลกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศอย่างละเอียด และกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่เป็นกฎหมายใหม่ ที่เพิ่งมีการประกาศบังคับใช้ จึงทำให้แหล่งข้อมูลหลายแหล่งค่อนข้างเป็นลักษณะเบื้องต้น หรือมาจากแหล่งออนไลน์ทั่วไป ทำให้ยังขาดงานวิชาการที่ผ่านการกลั่นกรองอย่างเข้มงวด เช่น วารสารวิจัย หรือรายงานจาก Think Tank ชำนาญ

3.7 แนวความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็นศึกษา

- (1) เนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งในด้านจุดแข็ง และจุดอ่อน
- (2) ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทั้งของประเทศ ไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- (3) ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทั้งของประเทศไทยและ ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- (4) ศึกษากรณีศึกษาที่น่าสนใจเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือถอดบทเรียน ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว ทั้งของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งข้อมูลจากการวิจัยเชิง เอกสารแล้วจัดทำเป็นรายงานสรุปผลการวิจัย ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- (1) คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำ ข้อมูลที่ได้มาจำแนกแยกแยะออกจากกัน (Utilizing)

(2) ดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Categorizing) หลังจากนั้นจึงหาความเชื่อมโยง และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดรวบรวมเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อ ปรากฏการณ์ที่ศึกษา

(3) ดำเนินการสรุปข้อมูลจากการวิจัยเอกสารทั้งแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ และการพิจารณาให้ความเห็นต่อร่างรายงานการศึกษานับสมบูรณ์ให้อยู่ในเรื่องเดียวกัน

(4) จัดข้อมูลให้เป็นระบบ และเชื่อมโยงในเชิงเหตุผลระหว่างข้อค้นพบ

(5) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Benchmarking) โดยดำเนินการค้นหา Benchmark และวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) นำมาเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของ สังคมไทย ซึ่งมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ (1) การเปรียบเทียบวัด (Benchmark) ซึ่งการกำหนดตัววัด (KPIs) เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของไทยและต่างประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม และกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล และ (2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการที่เป็นเลิศ (Best Practice) จาก ประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ดีกว่า แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับ กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

(6) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะแบบปลายเปิดนั้น คณะผู้วิจัยจะนำ ข้อมูลที่ได้มาทำการวินิจฉัยหาจุดแข็ง จุดอ่อน จุดที่ต้องพัฒนาเพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนา กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยก่อนที่จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น จะทำการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้คณะผู้วิจัยเกิดความมั่นใจว่า ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องเสียก่อน เนื่องจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องการใช้อัตวิสัย (Subjectivity) หรือการแสดงความคิดเห็น มุมมองของนักวิจัยจากข้อมูลต่าง ๆ การตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงใช้ การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) โดยมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่ต่างกัน (Data Triangulation) ด้วยวิธีการเปลี่ยนแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลหรือสถานที่ที่ให้ข้อมูลและ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย เพื่อศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากล เทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ คณะผู้วิจัยได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

4.1 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย

4.1.1 กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

ประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายฉบับต่าง ๆ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561

ตารางที่ 4.1 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ
และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
พ.ร.บ. สำนักงาน พัฒนา ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562	การปรับปรุง สถานะและ อำนาจหน้าที่ ของสำนักงาน พัฒนาธุรกรรม ทาง อิเล็กทรอนิกส์ (องค์การ มหาชน) เพื่อให้สามารถ ส่งเสริม กำกับ ดูแล และ พัฒนาธุรกรรม ทาง อิเล็กทรอนิกส์ ของประเทศให้ เป็นระบบและ ได้ มาตรฐานสากล	เล่ม 136 ตอนที่ 49 ก/หน้า 45/14 เมษายน พ.ศ. 2562	จัดตั้งหน่วยงานเพื่อ พัฒนา ส่งเสริม และกำกับดูแล ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง SMEs ให้ สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล โดย กำหนดหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับเอกสาร ดิจิทัล การประกอบ ธุรกิจ และ การบังคับใช้ทาง กฎหมาย เพื่อ สนับสนุนเศรษฐกิจ และสังคมดิจิทัล ของประเทศ	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 40 มาตรา	สำนักงาน พัฒนา ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ หรือ สพธอ.

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
พ.ร.บ. ว่าด้วย ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (ฉบับแก้ไข เพิ่มเติม) พร้อม ประกาศ คณะกรรมการ ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมาย ฉบับต่าง ๆ	การทำธุรกรรม ในปัจจุบันมี แนวโน้มที่จะ ปรับเปลี่ยน วิธีการใน การ ติดต่อสื่อสารที่ อาศัยการ พัฒนาการ เทคโนโลยีทาง อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีความ สะดวก รวดเร็ว และมี ประสิทธิภาพ	เล่ม 119 ตอนที่ 102 ก หน้า 66 วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2545	กำหนดขั้นตอน ต่าง ๆ หรือแบบใน การทำธุรกรรมให้ สามารถกระทำโดย ใช้ข้อมูลทาง อิเล็กทรอนิกส์, ลายมือชื่อ อิเล็กทรอนิกส์, ธุรกิจบริการ เกี่ยวกับธุรกรรม ทางอิเล็กทรอนิกส์, ระบบการพิสูจน์ และยืนยันตัวตน ทางดิจิทัลและบท กำหนดโทษ ยกเลิกมาตรา 43 ของ พ.ร.บ. เดิม และปรับเปลี่ยน สำนักงาน คณะกรรมการ ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์เป็น	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย 102 มาตรา	สำนักงาน พัฒนา ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ หรือ สผอ.

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
			“สำนักงานพัฒนา ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ แห่งชาติ (สพธอ.)” ซึ่งมีสถานะเป็นนิติ บุคคลที่ไม่ขึ้นกับ กระทรวงใด สามารถร่วมทุนกับ เอกชนได้ตาม หลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีคณะกรรมการ ธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ทำ หน้าที่กำกับดูแล และกำหนดนโยบาย ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล		
พ.ร.บ. การ พัฒนาดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2560	เทคโนโลยี ดิจิทัลมีบทบาท สำคัญในการ พัฒนา เศรษฐกิจและ	เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2560	ร่างพระราชบัญญัติ นี้เกิดจากการรวม กฎหมายเดิมที่ เกี่ยวข้องและแบ่ง ออกเป็น 5 หมวด	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 5 หมวด	สำนักงาน คณะกรรมการ ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	สังคม แต่ ประเทศไทยยัง ขาดการพัฒนา อย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้อง ตรา พระราชบัญญัติ นี้เพื่อวาง โครงสร้าง พื้นฐาน สารสนเทศและ ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยี ดิจิทัลให้เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยมีผลบังคับ ใช้ตั้งแต่ 25 ม.ค. 2560		โดยมุ่งเน้นการ พัฒนาดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม กำหนด คณะกรรมการดูแล นโยบายและแผน แต่มีข้อกังวลเรื่อง ความเป็นอิสระ โปร่งใส และการรับ ฟังความคิดเห็นจาก ภาคเอกชนและ ประชาชนเพื่อให้ เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อเศรษฐกิจดิจิทัล ของประเทศ	ประกอบด้วย 65 มาตรา	
พ.ร.บ. สภา ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคมแห่ง	ประเทศไทย ควรจัดตั้งสภา ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ	เมื่อวันที่ 30 เมษายน	สภาดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม แห่งประเทศไทย ก่อตั้งโดยโอน	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 6 หมวด	สภาดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคมแห่ง ประเทศไทย

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
ประเทศไทย พ.ศ. 2562	สังคมแห่ง ประเทศไทย เพื่อเป็น ศูนย์กลาง ความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ และเอกชนใน การพัฒนา นวัตกรรม ดิจิทัล เสริมขีด ความสามารถ การแข่งขัน และขับเคลื่อน การพัฒนา อย่างยั่งยืน	พ.ศ. 2562	กิจการจากสมาพันธ์ สารสนเทศฯ รวม 22 สมาคมและกว่า 4,000 ราย เพื่อ ร่วมมือภาครัฐ- เอกชนในการพัฒนา อุตสาหกรรมดิจิทัล และนวัตกรรมอย่าง ยั่งยืน	ประกอบด้วย 46 มาตรา	
พระราช กฤษฎีกา จัดตั้งสถาบัน ข้อมูลขนาด ใหญ่ (องค์การ มหาชน) พ.ศ. 2566	สถาบันข้อมูล ขนาดใหญ่ (องค์การ มหาชน) หรือ BDI จัดตั้งขึ้น ตามมติ คณะรัฐมนตรี	เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2566	กำหนดให้ BDI เป็น องค์กรกลางด้าน ข้อมูลขนาดใหญ่ ของประเทศ มี หน้าที่ส่งเสริม วิเคราะห์ และ บูรณาการข้อมูล	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 6 หมวด ประกอบด้วย 50 มาตรา	สถาบันข้อมูล ขนาดใหญ่ (องค์การ มหาชน) กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	เพื่อเป็น หน่วยงานกลาง ด้านการ วิเคราะห์และ บูรณาการ ข้อมูลขนาด ใหญ่ของ ประเทศ ภายใต้ กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคม		เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม โดยอยู่ ภายใต้การกำกับ ดูแลของกระทรวง ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม		เศรษฐกิจและ สังคม
พ.ร.บ. ส่งเสริมการ ลงทุน พ.ศ. 2520	เพื่อให้การ ส่งเสริมการ ลงทุน สอดคล้องกับ สภาพ เศรษฐกิจและ การ เปลี่ยนแปลง ทางการค้า	เล่ม 94 ตอนที่ 38 ฉบับพิเศษ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2520	การส่งเสริมการ ลงทุนของไทย ดำเนินการโดย สำนักงาน คณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพื่อดึงดูดนัก ลงทุนต่างชาติผ่าน สิทธิประโยชน์ด้าน	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 7 หมวด มี บทบัญญัติ ทั้งสิ้น 60 มาตรา	สำนักงาน คณะกรรมการ ส่งเสริมการ ลงทุน สำนัก นายกรัฐมนตรี

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	กฎหมายจึงถูก ปรับปรุงเพื่อ เพิ่ม ประสิทธิภาพ ในการให้สิทธิ ประโยชน์ทาง ภาษี ดึงดูดนัก ลงทุน และ รองรับ พันธกรณี ระหว่าง ประเทศ รวมถึงการปรับ โครงสร้าง หน่วยงานให้ สอดคล้องกับ ภารกิจที่ เปลี่ยนแปลงไป		ภาษีและมาตรการที่ ไม่เกี่ยวกับภาษี เช่น การอนุญาตให้นำ แรงงานต่างชาติและ เงินทุนเข้ามาลงทุน นอกจากนี้ กิจกรรมที่ ได้รับการส่งเสริม ต้องมีความสำคัญ ต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของ ประเทศ โดย แบ่งเป็น 8 ประเภท หลัก		
พ.ร.บ. การ แข่งขันทาง การค้า พ.ศ. 2560	กฎหมายการ แข่งขันทาง การค้าเป็น กฎหมาย	เมื่อวันที่ 30 เมษายน	คณะกรรมการการ แข่งขันทางการค้า ประกอบด้วย 7 คน มีวาระ 4 ปีและ	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 6 หมวด	สำนักงาน คณะกรรมการ การแข่งขัน ทางการค้า

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	เศรษฐกิจที่มุ่ง ป้องกันการ ผูกขาดและ ส่งเสริมการ แข่งขันอย่าง เป็นธรรม เพื่อ ประโยชน์ของ ผู้บริโภคและ เศรษฐกิจ โดยรวมของ ประเทศ โดย พัฒนาจาก พ.ร.บ. ปี 2542 สู่ พ.ร.บ. ปี 2560 เพื่อให้ สอดคล้องกับ สถานการณ์ ทางเศรษฐกิจที่ เปลี่ยนแปลงไป	พ.ศ. 2542	คุณสมบัติเฉพาะ ห้ามมีผลประโยชน์ ทับซ้อน ขณะที่ สำนักงานฯ เป็น หน่วยงานอิสระ เทียบเท่ากรม มี อำนาจดูแลการ แข่งขันทางการค้า รวมถึงการกำกับ ดูแลรัฐวิสาหกิจ กฎหมายกำหนด เกณฑ์อำนาจเหนือ ตลาด การรวมธุรกิจ และบทลงโทษทาง ปกครองสูงสุดถึง ร้อยละ 10 ของ รายได้ในปีที่กระทำ ผิด เพื่อป้องกัน พฤติกรรมที่ไม่เป็น ธรรมในการแข่งขัน	ประกอบด้วย 92 มาตรา	(สำนักงาน กชค.)กรมการ ค้าภายใน กระทรวง พาณิชย์
พระราช กำหนดการ	เพื่อกำกับดูแล สินทรัพย์ดิจิทัล	เล่ม 135 ตอนที่ 33	พ.ร.ก. สินทรัพย์ ดิจิทัลฯ กำหนด	โดยแบ่ง เนื้อหา	สำนักงาน คณะกรรมการ

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
ประกอบธุรกิจ สินทรัพย์ ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568	ที่ถูกนำมาใช้ใน การระดมทุน การซื้อขาย และ แลกเปลี่ยน ซึ่ง อาจส่งผล กระทบต่อ เสถียรภาพทาง การเงินและ เศรษฐกิจของ ประเทศ จึงมี ความ จำเป็นต้องออก กฎหมายเพื่อ ควบคุมการ ดำเนินกิจกรรม เหล่านี้ให้มี ความโปร่งใส ป้องกันการ หลอกลวงและ อาชญากรรม อีกทั้งยังช่วย	ก วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 หน้า 43	หลักเกณฑ์การ กำกับดูแล คริปโทเคอร์เรนซี และโทเคนดิจิทัล รวมถึงการประกอบ ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ซื้อขาย นายหน้า และผู้ค้า ซึ่งต้องได้รับอนุญาต จากรัฐมนตรีและ ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ กำหนด นอกจากนี้ ยังมีมาตรการ ป้องกันการใช้ สินทรัพย์ดิจิทัลใน ธุรกรรมผิดกฎหมาย รวมถึงบลอกโซ chain และแพลตฟอร์ม สำหรับผู้ค้า ข้อกำหนดของ กฎหมายนี้	ออกเป็น 9 หมวด ประกอบด้วย 100 มาตรา	กำกับ หลักทรัพย์ และตลาด หลักทรัพย์ ตลาด หลักทรัพย์

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	ส่งเสริมการ พัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมอย่าง ยั่งยืนโดย รองรับการใช้ เทคโนโลยีใน การระดมทุน อย่างมี ประสิทธิภาพ				

4.1.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

ประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566

ตารางที่ 4.2 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญ และ
ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
พ.ร.บ. ว่า ด้วยการ กระทำ ความผิด เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไข เพิ่มเติม) พร้อม กฎกระทรวง ประกาศ กระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ	พ.ร.บ. ว่าด้วย การกระทำ ความผิด เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ถูก ปรับปรุงให้ เหมาะสมกับภัย คุกคามทาง ไซเบอร์ที่ ซับซ้อนขึ้น โดย กำหนดฐาน ความผิดใหม่ ปรับบทลงโทษ และให้อำนาจ กระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจ และสังคมดูแล ความมั่นคง ปลอดภัย	เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 35 มีผลบังคับ ใช้วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	มาตรา 4 และ 6 ปรับปรุง ข้อกำหนด เกี่ยวกับการส่ง ข้อมูลรบกวน (Fishing, Spamming) และการนำเข้า ข้อมูลอันเป็นเท็จ แต่การแก้ไขอาจ กระทบสิทธิส่วน บุคคลและไม่ สอดคล้องกับ เทคโนโลยีที่ เปลี่ยนแปลงเร็ว รวมถึงมาตรา 10 ที่ให้อำนาจ เจ้าหน้าที่มากขึ้น โดยไม่ต้องขอ ศาล อาจส่งผล	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 2 หมวด ประกอบด้วย 31 มาตรา	ศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและ การสื่อสาร (ศท.) กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคม และ หน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้อง

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	ไซเบอร์ของ ประเทศ		ต่อเสรีภาพ ประชาชน		
พ.ร.บ. การ รักษาความ มั่นคง ปลอดภัยไซ เบอร์ พ.ศ. 2562	เพื่อรับมือกับภัย คุกคามทาง ไซเบอร์ที่อาจ กระทบต่อ ความมั่นคงของ รัฐ ควรกำหนด โครงสร้าง พื้นฐานสำคัญ ทางสารสนเทศ และจัดตั้ง หน่วยงาน ประสานงาน ระหว่างภาครัฐ และเอกชน พร้อม แผนปฏิบัติการ ที่มี ประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง	เล่ม 136 ตอน 69 ก วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 หน้า 20	กำหนดให้มี คณะกรรมการ การรักษาความ มั่นคงปลอดภัยไซ เบอร์แห่งชาติ (กมช.) และ คณะกรรมการ กำกับดูแลด้าน ความมั่นคง ปลอดภัยไซเบอร์ โดยมีสำนักงาน คณะกรรมการ การรักษา ความมั่นคง ปลอดภัยไซเบอร์ แห่งชาติ นโยบาย และแผนก ารบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน สำคัญทาง	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 4 หมวด ประกอบด้วย 93 มาตรา	กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคม

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของการบังคับใช้	หน่วยงานที่บังคับใช้
			สารสนเทศและการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ของการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และบทกำหนดโทษ		
พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	เนื่องจากการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลมีมากขึ้นและทำได้ง่ายด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อกำหนดมาตรการและกลไกใน	เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สำนักงาน	โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย 95 มาตรา	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของการบังคับใช้	หน่วยงานที่บังคับใช้
	การกำกับดูแลที่เป็นมาตรฐานทั่วไป		คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียน ความรับผิดชอบ แพ่ง และบทกำหนดโทษทางอาญา และทางปกครอง		
พระราชกำหนด มาตรการ ป้องกันและ ปราบปราม อาชญากรรม ทาง เทคโนโลยี พ.ศ. 2566 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568	พระราชกำหนดนี้มีขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนผู้สุจริตที่ถูกหลอกลวงผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีการโอนเงินผ่านบัญชีต่าง ๆ อย่างรวดเร็วโดยถือเป็นกรณีฉุกเฉินที่ต้องมี	เมื่อ 16 มีนาคม พ.ศ. 2566 มีผลใช้ บังคับ 17 มีนาคม พ.ศ. 2566	พระราชกำหนดนี้กำหนดให้สถาบันการเงินและผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและระงับธุรกรรมต้องสงสัยได้ทันทีเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พร้อม	บัญญัติไว้จำนวน 14 มาตรา	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	มาตรการ ป้องกันและ ปราบปรามเพื่อ รักษาความ มั่นคงทาง เศรษฐกิจของ ประเทศ		กำหนด บทลงโทษสำหรับ การเปิดบัญชีม้า ซิมม้า และ การเป็นธุระ จัดหาบัญชีหรือ เลขหมาย โทรศัพท์เพื่อใช้ใน การกระทำ ความผิด		

4.1.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ประกอบด้วย พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการ
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2564

ตารางที่ 4.3 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญ และ
ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศ ในราช กิจจา นุเบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
พ.ร.บ. องค์กร จัดสรรคลื่น ความถี่และกำกับ การประกอบ กิจการ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคม พ.ศ. 2564	มีการจัดตั้ง คณะกรรมการ ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ เพื่อพัฒนา ระบบเทคโนโลยี และการจัดสรร คลื่นความถี่ให้ เกิดประโยชน์ สูงสุด แต่พบ ปัญหาใน การสรรหาและ คัดเลือก กรรมการ กสทช. ที่ไม่ เป็นไปตาม เจตนารมณ์ของ	เล่ม 127 ตอนที่ 78 ก หน้า 1 วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2553	พระราชบัญญัตินี้ แก้ไข พระราชบัญญัติ กสทช. ปี 2553 โดยลดจำนวน กรรมการจาก 11 เหลือ 7 คน และ ให้อำนาจ คณะกรรมการ ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติใน การกำกับดูแล กสทช. การแก้ไขนี้มี ประเด็นปัญหา หลายด้าน เช่น การไม่กำหนด	โดยแบ่ง เนื้อหา ออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย 95 มาตรา	สำนักงาน คณะกรรมการ กิจการ กระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์ และ กิจการ โทรคมนาคม แห่งชาติ (กสทช.)

ชื่อกฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศ ในราช กิจจา นุเบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขตของ การบังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
	กฎหมายจึงต้อง มีการแก้ไข กฎหมายในส่วน ที่เกี่ยวข้อง		คุณสมบัติด้าน ความเป็นกลาง ทางการเมือง การเปลี่ยนวิธี จัดสรรคลื่นความถี่ และการให้ ค่าชดเชยการเรียก คืนคลื่นที่ขาด หลักเกณฑ์ชัดเจน ซึ่งอาจนำไปสู่ การทุจริตและ การแข่งขันที่ไม่ เป็นธรรม		

4.1.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม)

ตารางที่ 4.4 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สำคัญ และ
ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ด้านรัฐบาลดิจิทัล

ชื่อ กฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจา นุเบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขต ของการ บังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
พ.ร.บ. การ บริหารงาน และการ ให้บริการ ภาครัฐผ่าน ระบบ ดิจิทัล พ.ศ. 2562	รัฐธรรมนูญกำหนดให้มี การปฏิรูปการบริหาร ราชการแผ่นดินโดยนำ เทคโนโลยีมาใช้เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพและ อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน เนื่องจากที่ ผ่านมาภาครัฐยังไม่ได้ นำเทคโนโลยีมาใช้ อย่างเต็มที่ใน การให้บริการและ บูรณาการฐานข้อมูล ระหว่างหน่วยงาน	วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562	มีนายกรัฐมนตรีเป็น ประธาน คณะกรรมการ พัฒนารัฐบาลดิจิทัล การดำเนินการ ดังกล่าวมุ่งเน้น การบูรณาการ ฐานข้อมูลและ การให้บริการดิจิทัล ระหว่างหน่วยงานรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวก แก่ประชาชน ผู้ให้บริการให้ สามารถเข้าถึงข้อมูล และบริการได้อย่าง สะดวก รวดเร็ว และ น่าเชื่อถือ	บัญญัติ ไว้ จำนวน 20 มาตรา	สำนักงาน พัฒนา รัฐบาล ดิจิทัล (องค์การ มหาชน) (สพร.)
พ.ร.บ. ปรับปรุง กระทรวง	เทคโนโลยีดิจิทัลมี บทบาทสำคัญต่อ เศรษฐกิจและสังคม แต่	เล่ม 133 ตอนที่ 80 ก วันที่ 15	เป้าหมายเพื่อจัดตั้ง กระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม	บัญญัติ ไว้ 23 มาตรา	กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ

ชื่อ กฎหมาย	ความเป็นมา	ประกาศใน ราชกิจจานุ เบกษา	สาระสำคัญ	ขอบเขต ของการ บังคับใช้	หน่วยงานที่ บังคับใช้
ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 (จัดตั้ง กระทรวง ดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจ และสังคม)	กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและ การสื่อสารมีขอบเขต อำนาจจำกัด จึงมี การปรับโครงสร้างและ เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ครอบคลุมมาก ขึ้น	กันยายน พ.ศ. 2559 หน้า 1	ปรับโครงสร้าง หน่วยงานภาครัฐให้ พร้อมพัฒนาดิจิทัล ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่ม ประสิทธิภาพใน การขับเคลื่อน เศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ		เศรษฐกิจ และสังคม

4.2 วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล ระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาตามระเบียบวิธีวิจัยด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ วิเคราะห์ผลในทางปฏิบัติจริงหรือผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ ประกอบกับกรณีศึกษาที่น่าสนใจ หรือถอดบทเรียนของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของราชอาณาจักรไทย (“ประเทศไทย”) และ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในกรอบงานวิจัยนี้ อันได้แก่ เครือรัฐออสเตรเลีย (“ออสเตรเลีย”) สาธารณรัฐสิงคโปร์ (“สิงคโปร์”) มาเลเซีย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (“เวียดนาม”)

4.2.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยางค์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีพลวัตและหลีกเลี่ยงมิได้ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบดิจิทัล (Digital Transformation) โดยเฉพาะปัจจัยผลักดันที่มาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ดังเห็นได้จากการพัฒนาและการขยายตัวของซอฟต์แวร์ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบควบคุมอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สิทธิพยางค์ดิจิทัล พาณิชนีย์ อิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลทั้งหลายทางออนไลน์ เทคโนโลยีเครือข่ายไร้สายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คลื่นความถี่ดิจิทัลในการบริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และบริการโทรคมนาคมที่มีความเสถียรและเชื่อมโยงกับระบบอื่นได้ดี และการขับเคลื่อนรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์หรือรัฐบาลดิจิทัลที่เน้นการเชื่อมโยงการติดต่อสื่อสารและการบริการที่ต่อเนื่อง สะดวก และรวดเร็วระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนและองค์กรทั้งหลาย ฯลฯ ขณะเดียวกันผู้ใช้งานทั้งภายในประเทศและทั่วโลกที่มีพฤติกรรมและรูปแบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความนิยมแพร่หลายในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีดังกล่าวข้างต้นด้วย ซึ่งล้วนแล้วแต่จำเป็นต้องมีระบบความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับมาตรฐานจนไปถึงในระดับสูงสุดในยุคดิจิทัล เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัลและความเป็นไปของสังคมในยุคดิจิทัลด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลที่รวบรวมมาทำให้เห็นในภาพรวมได้ว่า สิงคโปร์และออสเตรเลียเป็นประเทศชั้นนำที่โดดเด่นด้านการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้เครื่องมือที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งสองประเทศต่างมียุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการด้านเศรษฐกิจดิจิทัลที่สำคัญกับการพัฒนาเรื่องทั้งหลายที่ได้กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ผลการประเมินความสามารถในการแข่งขันทางดิจิทัลระดับโลกของ 67 ประเทศและเขตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2024 ผลปรากฏว่าสิงคโปร์ถูกจัดอยู่ในอันดับ 1 ของโลก ตามมาด้วยออสเตรเลีย (อันดับ 15) มาเลเซีย (อันดับ 36) ไทย (อันดับ 37) โดยไม่ได้มีการประเมินเวียดนาม ทั้งนี้การประเมินความสามารถดังกล่าวมาจากปัจจัยหลักคือ (1) ความรู้ (2) เทคโนโลยี และ (3) ความพร้อมสำหรับอนาคต โดยปัจจัยหลักทางเทคโนโลยีนั้นมีปัจจัยย่อยหนึ่งที่ทำให้สามารถทำให้เกิด

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลได้คือ กรอบเชิงกฎเกณฑ์²⁰⁹ ขณะที่สิงคโปร์และออสเตรเลียต่างก็มีความพร้อมและนโยบายทางดิจิทัลที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และพยายามพัฒนาขีดความสามารถด้านการแข่งขันและเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานโลกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ที่ผ่านมามีทั้งสองประเทศได้เข้าร่วมทำความตกลงเศรษฐกิจดิจิทัล (DEA) เมื่อเดือนสิงหาคม 2563 และบันทึกความเข้าใจเรื่องความร่วมมือว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567 บนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วนกันทางวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอันนำไปสู่การบูรณาการกันและส่งผลให้เศรษฐกิจดิจิทัลเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น²¹⁰ ซึ่งรวมถึงความร่วมมือกันทางด้านกฎหมายด้วย

ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของหลายประเทศต่างก็ชี้ให้เห็นความสำคัญของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการพัฒนากฎหมายโดยการออกกฎหมายใหม่หรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่ ตลอดจนพัฒนาหน่วยงานหรือสถาบันที่บังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการบูรณาการการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถตามทันทิศทางการก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลระหว่างประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกดังกล่าว โดยได้จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มคือ (1) กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิทรัพย์สินดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2) กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล (3) กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม และ (4) กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

²⁰⁹ Institute for Management Development, **IMD World Digital Competitiveness Ranking 2024** (November 2024), Lausanne: IMD, p. 51-188.

²¹⁰ Department of Industry, Science and Resources of Australia, **Memorandum of understanding on cooperation on artificial intelligence between Australia and Singapore** (2024, 16 December)
<<https://www.industry.gov.au/publications/memorandum-understanding-cooperation-artificial-intelligence-between-australia-and-singapore>> accessed 8 January 2025.

4.2.2 วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้ระหว่างประเทศไทยกับ

4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพจน์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยและ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามกรอบงานวิจัยนี้ อันนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของกลุ่มกฎหมายด้านนี้และชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน โดยจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ตามหัวข้อย่อย ได้แก่ (1) ธุรกรรมดิจิทัล (2) สิทธิพจน์ดิจิทัล (3) การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยปรากฏชื่อกฎหมายทางด้านนี้รวมไว้ในตารางเปรียบเทียบกฎหมายด้านล่างนี้

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพจน์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
ด้านธุรกรรมดิจิทัล				
1) พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 2) พ.ร.บ. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562	1) รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 2) รัฐบัญญัติการจัดเก็บภาษีจากการจำหน่ายกำไร ค.ศ. 2017	1) The Electronic Transactions Act 2010 Revised 2021 (ETA) 2) The Payment Services Act 2019 and the Payment Services (Amendment) Act 2021 (PSA)	1) Electronic Commerce Act 2006 (ECA) 2) Digital Signature Act 1997) 3) Service Tax Act 2018)	1) Law on E-Transactions 2023 (LOET) 2) Law on Information Technology 2006

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
3) พ.ร.บ. ระบบ การชำระเงิน พ.ศ. 2560 4) พ.ร.ฎ. จัดตั้ง สถาบันข้อมูลขนาด ใหญ่ (องค์การ มหาชน) พ.ศ. 2566				
ด้านสินทรัพย์ดิจิทัล				
พ.ร.ก. กำหนดการ ประกอบธุรกิจ สินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568	(ไม่มีกฎหมาย เฉพาะ)	1) The Payment Services (Amendment) Act 2021 (PSA) 2) The Financial Services and Markets Act 2022 (FSMA) 3) The Securities and Futures Act (SFA) 2001, amended in 2018 4) The Commodity Trading Act 1992	Capital Markets and Service Act 2007, amended in 2015 (CMSA)	

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
		Revised 2020 (CTA) 5) The Financial Services and Markets Act 2022 (FSMA)		
ด้านการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม				
1) พ.ร.บ. การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 2) พ.ร.บ. สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 3) พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560 4) พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560	1) รัฐบัญญัติการแข่งขันและผู้บริโภค ค.ศ. 2010 (Cth) 2) กฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล	รัฐบัญญัติการแข่งขัน ค.ศ. 2004	1) รัฐบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ค.ศ. 1986 2) รัฐบัญญัติองค์กรพัฒนาการลงทุน ค.ศ. 1965 3) รัฐบัญญัติการแข่งขัน ค.ศ. 2010	ร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล (DTI bill)

4.2.3 ธุรกรรมดิจิทัล

คณะผู้วิจัยนำเสนอเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายทางด้านธุรกรรมดิจิทัล (Digital Transactions) ของทั้ง 5 ประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ได้แก่ (1) พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ของไทย (2) รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1999 ของออสเตรเลีย (3) รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ค.ศ. 2021 (ETA) ของสิงคโปร์ (4) รัฐบัญญัติพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2006 (ECA) ของมาเลเซีย และรัฐบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2023 (LOET) ของเวียดนาม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายทางด้านธุรกรรมดิจิทัลของทั้ง 5 ประเทศที่นำมาศึกษา พบว่าส่วนใหญ่แล้วเป็นกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transaction Law) ซึ่งโดยทั่วไปมีขอบเขตที่กว้างกว่ากฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce Law) ตั้งแต่เดิมมา กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาซึ่งยอมรับผลทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนอิเล็กทรอนิกส์ สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ บันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ บริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จนถึงปัจจุบันได้ใช้ถ้อยคำที่แปรเปลี่ยนไปตามการสื่อสารทางออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยจนกลายเป็นธุรกรรมดิจิทัล การค้าดิจิทัล ฯลฯ และมีความเชื่อมโยงกับระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางดิจิทัลด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เงินอิเล็กทรอนิกส์ และอื่น ๆ ซึ่งมีกฎหมายเฉพาะแยกต่างหาก บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ ไม่ว่าจะเป็นทำโดยภาครัฐ องค์กรของรัฐ หน่วยธุรกิจ สถาบันการเงิน บุคคลธรรมดา องค์กรเอกชนหรืออื่นใดก็ตาม ต่างก็มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยสำคัญหนึ่งของการทบทวนปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์คือ กฎหมายแม่แบบที่จัดทำโดยคณะกรรมการการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)) ซึ่งพบว่า ตั้งแต่ในอดีตกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของทั้งไทย ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนามต่างก็ยอมรับและอาศัยแนวทางของหลายกฎหมายแม่แบบที่จัดทำโดย UNCITRAL ได้แก่ กฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 1996 (Model Law on Electronic Commerce 1996) กฎหมายแม่แบบว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2001 (Model Law on Electronic Signatures 2001) ซึ่งรองรับสถานะ

ทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามลำดับ เพื่อให้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ มีหลักเกณฑ์ที่มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Legal Harmonization)

ในส่วนของสิงคโปร์นั้นเป็นประเทศเดียวในกรอบการศึกษานี้ที่เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการใช้การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 2005 (The United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts 2005)²¹¹ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่มีผลผูกพันภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศโดยไม่ใช้กฎหมายแม่แบบหรือต้นแบบของการจัดทำกฎหมาย ดังนั้นสิงคโปร์จึงได้ออกกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 (ETA) เพื่ออนุวัติการสนธิสัญญาดังกล่าว โดยวางหลักเกณฑ์ที่อำนวยความสะดวกต่อการสื่อสารที่มุ่งสู่การเข้าเป็นคู่สัญญาและการสื่อสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการค้าและธุรกรรมอื่น ๆ ระหว่างประเทศให้มีผลสมบูรณ์และบังคับใช้ได้เช่นเดียวกับรูปแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกสาร ด้วยหลักการทั่วไปที่ว่าต้องไม่ปฏิเสธการมีผลสมบูรณ์ทางกฎหมายในการสื่อสารเพียงเพราะทำขึ้นในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเทียบเคียงได้กับการยอมรับความถูกต้องแท้จริงของลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าถูกต้องแท้จริงเช่นเดียวกับลายมือชื่อที่เขียนด้วยลายมือ

เมื่อพิจารณากฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันตามที่ปรากฏในตารางที่ 4.5 เห็นได้ว่า กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์แก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2021 และกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2023 ของเวียดนามมีการแก้ไขปรับปรุงใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2006 และกฎหมายลายมือชื่อดิจิทัล ค.ศ. 1997 ของมาเลเซีย ซึ่งไม่ปรากฏข้อมูลว่าการออกกฎหมายใหม่หรือการแก้ไขเพิ่มเติมสองกฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามขณะที่กำลังวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ (พ.ศ. 2568) ออสเตรเลียและไทยกำลังดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีข้อมูลเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาจากการที่สิงคโปร์ได้ยอมรับกฎหมายแม่แบบว่าด้วยบันทึกที่สามารถโอนได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2017 (Model Law on

²¹¹ United Nations Treaty Collection, 18. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2025, 10 January) <https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=X-18&chapter=10&clang=_en> accessed 10 January 2025.

Electronic Transferable Records 2017 (MLETR)) ซึ่งจัดทำโดย UNCITRAL จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 เมื่อปี ค.ศ. 2021 ส่งผลให้บันทึก/ตราสารที่สามารถโอนกันได้หรือเปลี่ยนมือได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในรูปแบบดิจิทัลของตัวสัญญาใช้เงิน ตัวแลกเงิน และใบตราส่ง รวมถึงใบเสร็จคลังสินค้า หนังสือรับรองประกันภัยที่สามารถโอนกันได้ และเอกสารอื่นที่ให้สิทธิการเป็นผู้ครอบครองสินค้าหรือเงิน²¹² ไม่ว่าจะออกหรือใช้ในประเทศหรือนอกประเทศย่อมที่จะมีผลทางกฎหมายหรือทำหน้าที่เฉกเช่นเดียวกับเป็นตราสารที่โอนเปลี่ยนมือกันได้ในรูปแบบกระดาษ อันเป็นการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ทั้งจากการรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์และบันทึกหรือตราสารอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว²¹³ ตัวอย่างเช่น ตั้งแต่ดั้งเดิมมีการใช้ใบตราส่งและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นร้อย ๆ หน้าในธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นต้นทุนและค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการและใช้ระยะเวลานานในการดำเนินการ กฎหมายนี้ส่งผลให้มีการอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้เอกสารดังกล่าวในรูปแบบดิจิทัลจะส่งผลให้มีต้นทุนที่ต่ำลง ดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น และอาจลดความเสี่ยงในการฉ้อฉลได้ ทั้งนี้จากข้อมูลพบว่าในสิงคโปร์ผลจากกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมนี้ได้มีการดำเนินการพัฒนาช่องทางและรูปแบบที่ทันสมัยในแพลตฟอร์มเครือข่ายเพื่อให้มีการส่งและรับเอกสารที่จำเป็นต่อการนำเข้าและส่งออกสินค้าไม่ว่าจะเป็นใบตราส่ง ตัวสัญญาใช้เงิน และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของเวียดนามนั้นได้มีการจัดทำร่างกฎหมายมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 แล้ว แต่รัฐสภาเวียดนามและหน่วยงานที่รับผิดชอบได้พิจารณาทบทวนและแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายนี้หลายครั้งเพราะมีข้อกังวลเกี่ยวกับการก้าวก่ายความเปลี่ยนแปลงความเหมาะสมและความสามารถในการบังคับใช้กับผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งในเรื่องของสัญญาและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ แพลตฟอร์มดิจิทัล ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ จนกระทั่งได้

²¹² Attorney-General's Department of Australia, **Consultation to inform options for implementing the Model Law on Electronic Transferable Records in Australia** (n.d.) <<https://consultations.ag.gov.au/international-relations/mletr/>> accessed 18 January 2025.

²¹³ Felix Thompson, **Singapore amends law to give eBLs and other electronic trade instruments legal footing** (2021, 10 February) < <https://www.gtreview.com/news/fintech/singapore-amends-law-to-give-ebls-and-other-electronic-trade-instruments-legal-footing/> > accessed 12 January 2025.

พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับที่ 5 (Version 5) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2024 เป็นต้นไป โดยมีข้อสังเกตว่า การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายนี้ของเวียดนามไม่ได้มาจากการยอมรับกฎหมายแม่แบบที่ UNCITRAL แต่มาจากการพัฒนากฎหมายของเวียดนามเองเพราะกระทรวงสารสนเทศและการสื่อสารของเวียดนาม (MIC) วิเคราะห์แล้วเห็นได้ว่ากฎหมายแม่แบบที่ UNCITRAL จัดทำขึ้นมีลักษณะทั่วไปและดูเหมือนว่าออกแบบมาสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว และกฎหมายนี้มุ่งหมายให้มีผลบังคับกับแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ที่เป็นคนกลาง²¹⁴ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักของเวียดนาม ซึ่งระบุถึงการพัฒนากฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวทางที่ได้กล่าวมาข้างต้นและการจัดเก็บภาษีอากรจากตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Marketplace) ทั้งภายในประเทศและที่มีลักษณะข้ามพรมแดนตลอดจนเชื่อมโยงไปถึง Decree 52 หรือกฎระเบียบว่าด้วยการชำระเงินไร้เงินสด (Decree 52/2024/ND-CP on Cashless Payment) ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2024 เป็นต้นไป Decree 52 นี้ได้วางกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดขึ้นในเรื่องการจดทะเบียนและการออกใบอนุญาตสำหรับแพลตฟอร์มของผู้ทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับบริการการชำระเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน ผู้ให้บริการชำระเงิน (PSPs) และผู้ให้บริการเป็นคนกลางชำระเงิน (IPS) โดยที่ธนาคารกลางแห่งเวียดนาม (SBV) กำกับดูแลมากขึ้นในเรื่องการฟอกเงิน การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย การคุ้มครองข้อมูล ภัยทางไซเบอร์ในหลากหลายรูปแบบ

ขณะที่รัฐบาลออสเตรเลียโดยสำนักงานอัยการสูงสุดแห่งออสเตรเลียได้เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระหว่างวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2567 ถึง 27 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ในการนำกฎหมายแม่แบบ MLETR มาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของออสเตรเลียเพื่อให้บันทึกหรือตราสารที่สามารถโอนหรือเปลี่ยนมือได้ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีสถานภาพทางกฎหมายเฉกเช่นเดียวกับกับรูปแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกสารเพื่อให้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเกิดความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการบันทึกที่สามารถโอนกันได้ให้เกิดประสิทธิภาพและ

²¹⁴ Manh Hung Tran and Tuan-Linh Nguyen, *Vietnam's draft Law on E-transactions and its potential impacts on businesses* (2022, November 7) <<https://connectontech.bakermckenzie.com/vietnams-draft-law-on-e-transactions-and-its-potential-impacts-on-businesses/>> accessed 18 January 2025.

ได้รับประโยชน์อื่น ๆ²¹⁵ เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวถึงข้างต้น (ในส่วนของการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสิงคโปร์)

ระบบกลางทางกฎหมายของประเทศไทยเปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะระหว่างวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 ถึง 1 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ต่อร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ซึ่งจะยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 โดยได้นำกฎหมายแม่แบบ MLETR มาเป็นแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายนี้ ประเด็นหลักในการปรับปรุงกฎหมายนี้ ได้แก่ กำหนดให้มีเรื่องตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้กำหนดไว้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องกำหนดไว้เพิ่มเติมเนื่องจากตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ (หรือบันทึก/ตราสารที่สามารถโอนกัน) มีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่ต้องบัญญัติรองรับไว้เป็นการเฉพาะซึ่งต้องมีการกำหนดเรื่องอำนาจในการควบคุมเพื่อสะท้อนหลักการ “ทำซ้ำไม่ได้” ของตราสารเปลี่ยนมือ²¹⁶ ยอมรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เทคโนโลยีปัจจุบันและอนาคตโดยไม่ต้องไปประกาศกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รองรับเทคโนโลยี หากมีกฎหมายเฉพาะอื่นใดที่มีกระบวนการบริหารทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งกำหนดวิธีการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะให้ใช้กฎหมายดังกล่าว ปรับปรุงถ้อยคำจำกัดความให้ชัดเจนและเพิ่มเติมถ้อยคำใหม่ เช่น ข้อมูลไบโอเมตริกซ์ ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดกลไกการกำกับดูแลผู้ให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ โดยเลิกระบบอนุญาต จดทะเบียน และจัดแจ้ง แต่กำหนดเงื่อนไขที่ผู้ให้บริการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ./ETDA) พิจารณารับรองผู้ให้บริการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งถือว่าธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ที่ทำโดยผู้ให้บริการฯ ดังกล่าวในส่วนที่รับรองไปนั้นน่าเชื่อถือ ผู้ให้บริการฯ ที่ได้รับการรับรองได้รับประโยชน์จากข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย ส่วนผู้ให้บริการฯ ที่ได้รับใบอนุญาตหรือจดทะเบียนการบริการ

²¹⁵ Attorney-General's Department of Australia, n.d., cited above.

²¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), **รับฟังความคิดเห็น (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์** (ม.ป.ป.) https://law.go.th/listeningDetail?survey_id=NDAXMkRHQV9MQVdfRUPTIRfTKQ= สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2568.

ของตนตามกฎหมายเดิมจะได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ให้บริการฯ ที่น่าเชื่อถือภายใต้กฎหมายใหม่ด้วย²¹⁷ นอกจากนี้ ETDA มีอำนาจประกาศรับรองผู้ให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ด้วยตนเอง หรือตามที่ผู้ร้องขอมา และมีอำนาจประกาศรายชื่อผู้ให้บริการฯ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้ให้บริการรายดังกล่าว ตลอดจนผู้ใช้บริการเสียสิทธิประโยชน์ที่เคยได้จากการที่ได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้หรือจากการใช้บริการจากผู้ให้บริการรายดังกล่าว²¹⁸

ในส่วนของระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ การที่ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เชื่อมโยงโดยตรงกับระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางดิจิทัลด้วยหลากหลายบริการสื่อการชำระเงิน หรือช่องทางการชำระเงินต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เงินอิเล็กทรอนิกส์ และอื่น ๆ จึงมีกฎหมายแยกต่างหากบัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะไม่ว่ามีการทำธุรกรรมและการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยภาครัฐ องค์กรของรัฐ หน่วยธุรกิจ สถาบันการเงิน บุคคลธรรมดา องค์กรเอกชนหรืออื่นใดก็ตาม เมื่อพิจารณากฎหมายไทยว่าด้วยระบบการชำระเงินเป็นหลักซึ่งครอบคลุมถึงการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หรือทางดิจิทัลด้วย แต่กฎหมายนี้ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล จึงได้นำมาวิเคราะห์ในด้านธุรกรรมดิจิทัลนี้

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ของไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายบริการชำระเงินหรือ The Payment Services Act 2019 and the Payment Services (Amendment) Act 2021 (PSA) ของสิงคโปร์อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) เห็นได้ว่า กฎหมายทั้งสองต่างก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรือการบังคับใช้โดยธนาคารกลางแห่งชาติเช่นเดียวกันเพราะเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายให้กำกับดูแลหรือรับผิดชอบระบบการชำระเงินตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย และกฎหมายทั้งสองต่างก็เป็นไปตามหลักการเดียวกันคือเพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลทั้งระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินอย่างเป็นระบบ เป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของ

²¹⁷ Tilleke & Gibbins International Ltd, **Thailand Releases Draft of Amended Electronic Transactions Act** (2024, 11 December) <https://www.tilleke.com/insights/thailand-releases-draft-of-amended-electronic-transactions-act/> accessed 19 January 2025.

²¹⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อ้างแล้ว.

เทคโนโลยี ทั้งนี้สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักของ สิงคโปร์ ซึ่งมุ่งเน้นการควบคุมและการกำกับดูแลมากกว่าการส่งเสริมระบบการชำระเงินในยุคดิจิทัลด้วย เหตุปัจจัยดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตามสิงคโปร์ก็ไม่ได้ต้องการให้มีกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ เข้มงวดจนเกินไปในเรื่องนี้เพราะอาจส่งผลต่อผู้ทำธุรกรรมและระบบเศรษฐกิจ และการบังคับใช้ การพัฒนากฎหมาย

พบว่าทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายสิงคโปร์ใช้มาตรการกำกับดูแลระบบการชำระเงินและ บริการการชำระเงินด้วยการกำหนดให้มีการขออนุญาตเป็นส่วนใหญ่ (ในส่วนของกฎหมายไทยกำหนดให้ ระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินภายใต้กำกับที่กำหนดไว้ต้องขึ้นทะเบียนกับ ธปท.) และ กำหนดบทกำหนดโทษทางปกครองและโทษอาญาสำหรับการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินหรือธุรกิจ บริการการชำระเงินภายใต้การกำกับ (ตามที่กำหนดรายละเอียดไว้ในอนุบัญญัติ) ซึ่งในส่วนของไทยให้ เป็นไปตามที่กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแล ระบบการชำระเงินภายใต้กฎหมายนี้จำนวน 16 ฉบับ เช่น ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนด ระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดบริการการชำระเงิน ภายใต้การกำกับ (พ.ศ. 2561) โดยให้เป็นไปตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตการประกอบธุรกิจระบบการชำระเงินภายใต้การกำกับ โดยมีกรอบหลักการ กำกับดูแลด้านฐานะการเงิน ด้านธรรมาภิบาล ด้านการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัย²¹⁹ ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผลทาง กฎหมายที่สำคัญของระบบการชำระเงินและบริการการชำระเงินเพื่อที่จะให้มีเสถียรภาพ ดำเนินการได้ อย่างต่อเนื่อง และมีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งต่างก็มุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม

อย่างไรก็ดีพบว่า กฎหมายบริการการชำระเงินที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PSA) ของสิงคโปร์เป็นกรอบทางกฎหมายหลักในการกำหนดกฎเกณฑ์การใช้เหรียญดิจิทัลหรือโทเคนดิจิทัลเพื่อ

²¹⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย, การออกประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 (2561, เมษายน 17), หนังสือที่ ธปท.ผนช.(35) ว. 925/2561 ถึงธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร สถาบันการเงินเฉพาะกิจทุกแห่ง ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และสถาบันผู้ให้บริการบาทเน็ต < <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610083.pdf> > สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568.

การชำระเงิน (Digital Payment Token (DPT)) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าการชำระเงินด้วยสกุลเงินคริปโทฯ (เช่น Bitcoin) ในสิงคโปร์ซึ่งมีลักษณะเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย พบว่ากฎหมายสิงคโปร์นี้มีเนื้อหาและขอบเขตที่กว้างกว่ากฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินของไทย ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงมีความทับซ้อนกันบางส่วนกับการวิเคราะห์ในด้านสินทรัพย์ดิจิทัล เมื่อพิจารณาแยกส่วนของการชำระเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการด้วยโทเคนดิจิทัลเห็นได้ว่า กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ให้บริการด้านคริปโทเคอร์เรนซีรวมถึงผู้ให้บริการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมหลักคือ (1) การจัดทำบริการดูแล DPT (2) การอำนวยความสะดวกให้มีการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลระหว่างบัญชีและการอำนวยความสะดวกให้มีการแลกเปลี่ยนการชำระเงินดังกล่าว แม้ว่าผู้ให้บริการไม่ได้เข้าครอบครองโทเคนดิจิทัล (3) การอำนวยความสะดวกในการโอนเงินข้ามประเทศแม้ว่าไม่ได้มีการยอมรับหรือได้รับเงินในสิงคโปร์ ต้องได้รับใบอนุญาตจากธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ซึ่งจำแนกออกเป็นใบอนุญาต 3 ประเภทตามปริมาณธุรกรรมและลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเงิน (Money-changing) สถาบันการชำระเงินมาตรฐาน (Standard Payment Institution: SPI) และสถาบันการชำระเงินหลัก (Major Payment Institution (MPI)) อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นของการขออนุญาตอยู่หลายประการตามกฎหมาย PSA ประการหนึ่งคือ ผู้ให้บริการทางเทคนิคที่ไม่ได้รับเงินใด ๆ หรือ DPT ไม่ต้องขออนุญาตให้บริการดังกล่าว

อีกส่วนสำคัญในกฎหมายสิงคโปร์คือ กิจกรรมหรือการให้บริการ อาทิ การแลกเปลี่ยน การซื้อ การขาย บริการกระเป๋าเงินดิจิทัลที่ชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลนั้นต้องดำเนินการตามมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (AML) และการต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน (CFT) ของสิงคโปร์ด้วยตามที่กฎหมายให้อำนาจธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการชำระเงินภายใต้กฎหมายนี้และออกกฎระเบียบเพื่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน การคุ้มครองผู้ใช้งานและการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ผู้ให้บริการด้านการชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัลด้วย

4.2.3.1 สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset)

คณะผู้วิจัยนำเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายทางด้านสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ของประเทศดังต่อไปนี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ได้แก่ พ.ร.ก. กำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ของไทย กฎหมายตลาดทุนและบริการตลาดทุน ค.ศ. 2007 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2015 (CMSA) ของมาเลเซีย เปรียบเทียบกับกฎหมาย 4 ฉบับของสิงคโปร์ซึ่งได้แก่ The Payment Services (Amendment) Act 2021 (PSA) The Securities and Futures Act (SFA) 2001, amended in 2018 The Commodity Trading Act 1992 Revised 2020 (CTA) และ The Financial Services and Markets Act 2022 (FSMA)

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายเหล่านี้พบว่า พ.ร.ก. การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ของไทยมีผลบังคับกับสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) อันได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล แต่หลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แม้ว่าอยู่ในรูปของหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ไม่ถือเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้กฎหมายนี้แบ่งแยกการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลออกจากหลักทรัพย์ โดยกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลใน 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่

(1) การระดมทุนด้วยการเสนอขายโทเคนดิจิทัลต่อประชาชน โดยไม่รวมถึงการเสนอขายคริปโทเคอร์เรนซี เว้นแต่คริปโทเคอร์เรนซีนั้นได้ถูกประกาศกำหนดให้ถือเป็นโทเคนดิจิทัล ต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงาน ก.ล.ต. และ

(2) การให้บริการเป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล ต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามข้อเสนอแนะของ ก.ล.ต.

ข้อมูลของ ก.ล.ต. ระบุว่า ณ เดือนกันยายน 2567 ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้การกำกับดูแลของ ก.ล.ต. มี 6 ประเภท²²⁰ ได้แก่

(1) ศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล

²²⁰ ก.ล.ต., ก.ล.ต. ปรับปรุงหลักเกณฑ์การนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ และหลักเกณฑ์รองรับโครงการ Sandbox ของ ธปท. (2567, 3 กันยายน) < https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=11085 > สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2568.

- (2) นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล
- (3) ผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล
- (4) ผู้จัดการเงินทุนสินทรัพย์ดิจิทัล
- (5) ที่ปรึกษาสินทรัพย์ดิจิทัล และ
- (6) ผู้ให้บริการรับฝากสินทรัพย์ดิจิทัล

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กฎหมายไทยมีแนวทางให้ผู้ถือสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถนำไปลงทุน (โดยเฉพาะในจำพวกที่เป็น Investment Token) และพัฒนานวัตกรรมการให้บริการทางการเงิน โดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของไทย (ก.ล.ต.) และธนาคารแห่งประเทศไทย ร่วมกันออกเกณฑ์ตามแนวทางที่ไม่สนับสนุนให้นำสินทรัพย์ดิจิทัลไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการ (Means of Payment (MOP)) เพราะราคาสินทรัพย์ดิจิทัลมีความผันผวนสูง มีความเสี่ยงที่อาจจะถูกโจรกรรมทางไซเบอร์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือของการฟอกเงิน ข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจทั้งหลายได้ ยิ่งไปกว่านั้นหากมีการชำระค่าสินค้าและบริการด้วยสินทรัพย์แพร่หลายในวงกว้างอาจทำให้ประชาชนทั่วไปได้รับความเสียหายและส่งผลกระทบในทางลบต่อเสถียรภาพของระบบการชำระเงิน ระบบการเงิน และระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางกำกับดูแลการทำธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลของมาเลเซียและกฎหมายของอีกหลายประเทศ

อย่างไรก็ตามระบบกำกับดูแลของไทยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับความเห็นชอบจาก ธปท. เข้าร่วมโครงการ Sandbox ซึ่งสามารถให้บริการหรือกระทำการอันมีลักษณะเป็น MOP ดังเห็นได้จากเมื่อเดือนกันยายน 2567 ก.ล.ต. ได้ออกประกาศโดยมีสาระสำคัญดังนี้

- (1) ปรับปรุงหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการให้บริการของผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ต้องไม่มีลักษณะเป็นการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าหรือบริการ (MOP)) เพื่อขยายขอบเขตให้ครอบคลุมผู้ให้บริการรับฝากสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งเป็นธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลประเภทใหม่
- (2) ปรับปรุงหลักเกณฑ์เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับความเห็นชอบจาก ธปท. ให้เข้าร่วมการทดสอบในโครงการ Programmable Payment Sandbox ซึ่งสามารถให้บริการหรือกระทำการอันมีลักษณะเป็น MOP ภายใต้การทดสอบดังกล่าวได้ และ (3) ปรับปรุงบัญชีรายชื่อคริปโทเคอร์เรนซีที่สำนักงาน ก.ล.ต. ประกาศกำหนด ซึ่งผู้เสนอขายโทเคนดิจิทัล ผู้ให้บริการระบบเสนอขายโทเคนดิจิทัล

และผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลสามารถรับสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวเป็นการตอบแทนหรือในการทำธุรกรรมเพื่อรองรับการดำเนินการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลในโครงการ Sandbox ดังกล่าว

ในส่วนของมาเลเซียนั้น ตามกฎหมายว่าตลาดทุนและบริการตลาดทุน (CMSA) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุบัญญัติตลาดทุนและการให้บริการทางการเงิน (สกุลเงินดิจิทัลและโทเคนดิจิทัล) ค.ศ. 2019 ที่ยอมรับให้สกุลเงินดิจิทัลและโทเคนดิจิทัลเป็นหลักทรัพย์อย่างหนึ่ง ในส่วนนี้แตกต่างจากกฎหมายไทยซึ่งไม่ได้ยอมรับคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัลให้เป็นหลักทรัพย์ แต่ ก.ล.ต.กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลดังกล่าวแตกต่างหากจากหลักทรัพย์ ในมาเลเซียการเสนอขายและการค้าขายสินทรัพย์ดิจิทัลอยู่ภายใต้การควบคุมโดยคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์มาเลเซีย (SC) โดยต้องดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มการเสนอขายแลกเปลี่ยนครั้งแรกกับผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้น (IEO) ที่ SC อนุญาต กฎหมาย CMSA ยังได้กำหนดคุณสมบัติและการลงทะเบียนสำหรับบุคคลหรือบริษัทที่ประสงค์จะออกเสนอ ขายสินทรัพย์ดิจิทัล คุณสมบัติสำคัญคือ ต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในมาเลเซียซึ่งมีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 5 ล้านริงกิต นอกจากนี้กฎหมาย CMSA มีผลบังคับกับผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลผู้ถือใบอนุญาตที่ดำเนินธุรกิจบริหารจัดการกองทุน (บริษัทบริหารจัดการกองทุน) ด้วย ซึ่งได้กำหนดให้ผู้บริหารจัดการกองทุนเป็นผู้ดูแลสินทรัพย์ของลูกค้าตามมาตรา 121 จึงต้องเปิดบัญชีและรักษาบัญชีทรัพย์สินหรือสินทรัพย์ของลูกค้าที่ตนดูแลอยู่ (Trust account) และผลจากข้อเสนอแนะแนวทางที่ 1/2024 ของ SC ที่กำหนดให้จดทะเบียนเป็นผู้ดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล (Registered Digital Asset Custodian) ส่งผลให้บริษัทบริหารจัดการกองทุนอาจฝากสินทรัพย์ดิจิทัลของลูกค้าไว้กับผู้ดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลที่จดทะเบียนแล้ว แสดงให้เห็นว่า ภาครัฐของมาเลเซียได้ขยายขอบเขตในส่วนนี้เพิ่มเติมจากการอนุญาตให้สามารถค้าขายสินทรัพย์ดิจิทัลกับผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลจดทะเบียน การอนุญาตให้สามารถเสนอขายโทเคนดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ที่ดำเนินการโดยผู้ให้บริการเสนอขายหุ้นเบื้องต้น (IEO) ที่ SC จดทะเบียนไว้²²¹

²²¹ Skrine, Securities Commission Malaysia specifies Digital Asset Custodian as “custodian” under section 121 of the Capital Markets and Services Act 2007 (2024, 2 September) < <https://www.skrine.com/insights/alerts/september-2024/securities-commission-malaysia-specifies-digital-a-> accessed 22 January 2025.

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายไทยและกฎหมายมาเลเซียกับกฎหมายสิงคโปร์ที่กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลพบว่า กฎหมายสิงคโปร์นั้นมีเนื้อหาและขอบเขตของหลักเกณฑ์ที่กำกับดูแลหลากหลายสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งแยกย่อยออกเป็นหลายกฎหมายอย่างเห็นได้ชัด และส่วนใหญ่เป็นอำนาจหน้าที่ของธนาคารกลางแห่งสิงคโปร์ (MAS) ในการกำกับดูแลสินทรัพย์และตามกฎหมายต่อไปนี้

(1) ในส่วนของบริการนายหน้า แลกเปลี่ยน การส่ง และดูแลโทเคนดิจิทัลเพื่อการชำระเงิน ในสิงคโปร์ (DPTs)) ในสิงคโปร์ เช่น บิทคอยน์ (BTC) อีเธอเรียม (ETH) ต้องได้รับอนุญาตภายใต้บังคับของกฎหมายบริการชำระเงิน (PSA) ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นในหัวข้อธุรกรรมดิจิทัล

(2) ในส่วนของโทเคนหลักทรัพย์หรือสินทรัพย์ดิจิทัลที่เป็นผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตกลงซื้อขาย การเสนอ หรือการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ที่ชำระเงินด้วยโทเคนดิจิทัล (DPT) อันแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน (อาทิ หลักทรัพย์หรืออนุพันธ์) ต้องได้รับอนุญาตภายใต้บังคับของกฎหมายหลักทรัพย์และสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ค.ศ. 2001 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปี ค.ศ. 2018 (SFA)

(3) ในส่วนของบริการที่ปรึกษา/ให้คำแนะนำทางการเงิน เผยแพร่ผลวิเคราะห์หรือรายงานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ลงทุนในตลาดทุน รวมไปถึงสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและประกันชีวิต ต้องได้รับอนุญาตภายใต้บังคับของกฎหมายผู้ให้คำแนะนำทางการเงิน ค.ศ. 2001 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปี ค.ศ. 2020 (FAA)

(4) ในส่วนของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้ให้บริการสินทรัพย์เสมือน (Virtual Asset Service Providers (VASP)) ซึ่งดำเนินธุรกิจแลกเปลี่ยนระหว่างสินทรัพย์เสมือนที่แตกต่างกันไป หรือระหว่างสินทรัพย์เสมือนกับสกุลเงินจริงซึ่งอาจมีการโอนและการบริหารจัดการสินทรัพย์เสมือนด้วย เช่น ผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซี ผู้ดูแลกระเป๋าเงินคริปโทเคอร์เรนซี กองทุนป้องกันความเสี่ยงในคริปโทฯ (Crypto Hedge Fund) อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายบริการทางการเงินและตลาด ค.ศ. 2022 (FSMA)

ทั้งนี้ยังมีหลักเกณฑ์ประการหนึ่งคือ หากบุคคลที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย PSA, SFA, FAA แล้ว ไม่ต้องขอมิใบอนุญาตตามกฎหมาย FSMA อีก

นอกจากนี้สิงคโปร์ยังมีกฎหมายการค้าสินค้าโภคภัณฑ์ ค.ศ. 1992 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2020 (CTA) โดยมีคณะกรรมการวิสาหกิจ (The Enterprise Singapore Board) กำกับดูแลการซื้อขายโทเคนดิจิทัลแบบ Asset-Backed Token และหน่วยงานตำรวจสิงคโปร์บังคับใช้กฎหมายนี้ในสิงคโปร์ โดยจำแนกโทเคนดิจิทัลเป็นประเภทแรกคือ โทเคนที่มีทรัพย์สินอันมีมูลค่ามาค้ำประกัน ซึ่งมีการซื้อขายกันในตลาดสปอต (Spot Commodities) โดยอาจมีคู่สัญญาหลายคนและคู่สัญญาในต่างประเทศก็ได้ ในตลาดปัจจุบันซึ่งไม่ใช่ซื้อขายล่วงหน้าตามราคา ณ ขณะที่ซื้อขายและส่งมอบสินค้ากัน ในทันที ผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายโทเคนดิจิทัลประเภทนี้ต้องได้รับใบอนุญาตซื้อขายโทเคนดิจิทัลดังกล่าว ประเภทที่สองคือ โทเคนดิจิทัลที่มีอสังหาริมทรัพย์มาค้ำประกัน ทั้งนี้หากว่าผู้ออกโทเคนดิจิทัลประเภทนี้เรียกเก็บเงินจริงจากผู้ถือโทเคนดิจิทัลและบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์เพื่อทำกำไรจากผู้ถือโทเคนธุรกรรมลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดลักษณะการลงทุนร่วมกันซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย FSA

ทั้งนี้มิข้อสังเกตว่า ปัจจุบันออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล โดยกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนากฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามออสเตรเลียกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณากรอบเชิงกฎเกณฑ์และปรึกษาหารือหลายครั้งเพื่อจัดทำกฎหมายสำหรับการกำกับดูแลที่เหมาะสมโดยแสวงหาสมดุลระหว่างนวัตกรรมกับการคุ้มครองผู้บริโภค และข้อกำหนดในการขออนุญาต เพราะที่ผ่านมามีคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และการลงทุนแห่งออสเตรเลีย (ASIC) ติดตามการทำธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัลที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้บริโภคและนักลงทุนในธุรกิจที่คล้ายกับคริปโทเคอร์เรนซี จึงพยายามบังคับใช้อย่างเข้มข้นกับผู้ประกอบธุรกิจนี้โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ไม่ได้รับอนุญาต การหลอกลวง และเสี่ยงสร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง ขณะที่ยังไม่มีกรอบกฎหมายเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจบังคับใช้ตามกฎหมายและกฎระเบียบอื่นได้ เช่น ซื้อขาย บริษัทและองค์กรธุรกิจอื่น บริการทางการเงิน เป็นต้น²²²

เห็นได้ว่ากฎหมายและหน่วยงานกำกับดูแลทั้งหลายของทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้น ล้วนแล้วแต่ต้องการให้แน่ใจได้ว่าสินทรัพย์ดิจิทัลที่ถูกนำมาใช้ในการทำธุรกรรมมีแหล่งที่มาที่ชัดเจน ผ่าน

²²² Gilbert + Tobin, *Global Legal Insights: Blockchain and Cryptocurrency Regulation 2025*

(2024, 30 October) < <https://www.gtlaw.com.au/insights/global-legal-insights-blockchain-and-cryptocurrency-regulation-2025> > accessed 22 January 2025.

การพิจารณาอนุญาตให้ประกอบธุรกิจในหลากหลายลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลชนิดต่าง ๆ อันส่งผลดีต่อการตรวจสอบมิให้มีการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือสนับสนุนการก่ออาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย ขณะเดียวกันก็ต้องมีสมดุลกับการส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจดิจิทัลอีกด้วย

4.2.3.2 พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

คณะผู้วิจัยนำเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาเปรียบเทียบกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในกรอบงานวิจัยนี้ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วนย่อยคือ (1) กฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาทางด้านดิจิทัล (2) กฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล และ (3) กฎหมายการแข่งขัน

ในส่วนของกฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาทางด้านดิจิทัล ได้แก่ พ.ร.บ. การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 พ.ร.บ. สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ของไทยเท่านั้นโดยไม่พบว่าประเทศอื่นในกรอบงานวิจัยนี้มีกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ จึงชี้ให้เห็นในภาพรวมว่า การจัดตั้งสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมฯ ซึ่งประกอบไปด้วยภาคเอกชนในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านกำลังคน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์โดยตรง ใกล้ชิดและความเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภค ให้เป็นองค์กรสำคัญที่ทำงานร่วมกับรัฐบาลและภาคเอกชนอื่น ๆ ในการสนับสนุนการผลิตและพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัล และการนำนวัตกรรมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ไปเชื่อมโยงกับกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประเทศซึ่งมุ่งหมายพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในดานดิจิทัลอย่างเป็นระบบ วางโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศอย่างเป็นระบบเพื่อลดความซ้ำซ้อน ส่งเสริมกิจกรรมในดานเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการในการนำระบบ ICT ดังกล่าวมาใชพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการแก่ประชาชนและการแข่งขันทางธุรกิจของภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพอันนำไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับความมุ่งหมายและแนวทางของร่างกฎหมายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของสิงคโปร์ (DIA) แล้วเห็นได้ว่าแตกต่างกัน โดยร่างกฎหมายดังกล่าวของสิงคโปร์ซึ่งมีขอบเขตที่แคบกว่ามุ่งหมายเพิ่มภูมิคุ้มกันในการรับมือกับภัยคุกคามทางดิจิทัล (Digital Resilience) และเพิ่มความปลอดภัยให้แก่โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางดิจิทัลในสิงคโปร์ เมื่อเปรียบเทียบกับร่างกฎหมายว่าด้วยอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลของเวียดนามเห็นได้ว่าแตกต่างกัน ร่างกฎหมายนี้มีเนื้อหาและขอบเขตกว้างขวางเกี่ยวกับหลายด้านด้วยกัน มุ่งเน้นกำกับดูแลข้อมูลให้เป็นสิทธิในทรัพย์สินที่ขอบด้วยกฎหมาย ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการซื้อ การขาย และการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่มีลิขสิทธิ์เพื่อจัดตั้งตลาดข้อมูล โดยมีกระทรวงสารสนเทศและการสื่อสาร (MIC) รับผิดชอบเป็นหน่วยงานนำในการจัดทำกฎระเบียบว่าด้วยข้อมูลเทคโนโลยีดิจิทัล การโอนถ่ายข้อมูลข้ามพรมแดน คุณภาพของข้อมูลดิจิทัล ฯลฯ โดยมุ่งเน้นมุมมองทางเศรษฐกิจดิจิทัล

ในส่วนของกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล ได้แก่ พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560 ของไทย รัฐบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ค.ศ. 1986 และรัฐบัญญัติองค์กรพัฒนาการลงทุน ค.ศ. 1965 ของมาเลเซีย

จากข้อมูลที่รวบรวมมาพบว่า ไม่มีประเทศใดเลยในกรอบการศึกษาวิจัยนี้ที่มีกฎหมายเฉพาะส่งเสริมการลงทุนดิจิทัล หน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศจึงอาศัยกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่มีอยู่ ซึ่งเน้นการให้สิ่งจูงใจหรือสิทธิประโยชน์ (ทางภาษี สัมปทาน และอื่น ๆ) เพื่อดึงดูดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมดิจิทัลตามแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศเช่นเดียวกับภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริม (ยกเว้นสิงคโปร์และออสเตรเลียที่ไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุน) และ/หรืออาศัยกลไกตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยหลายกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องบูรณาการกันในการส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมดิจิทัลที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล เชื่อมโยงกับบันทึกความเข้าใจและความตกลงทางการค้าทวิภาคีและพหุภาคีที่ได้ทำไว้กับประเทศคู่ค้าทั้งหลาย

ดังเห็นได้จากมาเลเซีย ถึงแม้ว่าไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัลโดยเฉพาะ จึงอาศัยการปรับใช้รัฐบัญญัติองค์กรพัฒนาการลงทุน ค.ศ. 1965 ควบคู่กับรัฐบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ค.ศ. 1986 ดึงดูดนักลงทุนและธุรกิจดิจิทัลเข้ามาสู่ตลาดท้องถิ่นมากขึ้นตามแนวนโยบายที่ต้องการ

เปลี่ยนแปลงมาเลเซียให้ขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจดิจิทัลและมีรายได้อย่างต่อเนื่องภายในปี พ.ศ. 2573 และสอดคล้องกับนโยบายการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ของรัฐบาล เมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2564 จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานการลงทุนดิจิทัล (DIO) ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานพัฒนาการลงทุนมาเลเซีย (MIDA) ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมในการสร้างแรงจูงใจและให้คำปรึกษาอย่างครบวงจรสำหรับการลงทุนทุกประเภทซึ่งรวมถึงการลงทุนในตลาดดิจิทัลด้วย รวมทั้งร่วมมือกับบริษัทเศรษฐกิจดิจิทัลแห่งมาเลเซีย (MDEC) ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงดิจิทัล เพื่อประสานงานและอำนวยความสะดวกในการลงทุนดิจิทัลในหลากหลายภาคส่วน เช่น การเกษตรดิจิทัล บริการดิจิทัล เมืองดิจิทัล สุขภาพดิจิทัล การเงินดิจิทัล การค้าดิจิทัล สกุลเงินดิจิทัล การท่องเที่ยวดิจิทัล และเศรษฐกิจอิสลามดิจิทัล

ส่วนสิงคโปร์นั้นไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายการลงทุนโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเปรียบเทียบของนักวิชาการสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเรื่องกฎหมายการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนพบว่า สิงคโปร์เป็นประเทศสมาชิกอาเซียนที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการดึงดูดการลงทุนต่างประเทศ แต่สิงคโปร์ไม่มีกฎหมายการลงทุน ทั้งนี้แนวทางของสิงคโปร์เหมือนกับประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ที่ไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนโดยเฉพาะ ทั้งนี้ประเทศที่ไม่มีกฎหมายการลงทุนนั้นการลงทุนจากต่างประเทศอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายทั่วไปต่าง ๆ เช่น กฎหมายบริษัท กฎหมายสัญญา กฎหมายประกันการชดเชยในกรณีเวนคืนทรัพย์สิน ฯลฯ โดยสอดคล้องกับกฎหมายเฉพาะภาคส่วนซึ่งมีผลบังคับต่อการลงทุนในภาคส่วนนั้น ๆ เช่น กฎหมายที่มีผลบังคับต่อการออกใบอนุญาตธนาคาร อย่างไรก็ตามคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ (EDB) มีภารกิจดึงดูดและอำนวยความสะดวกทั้งการลงทุนภายในประเทศและจากต่างประเทศ²²³ จึงขับเคลื่อนไปตามนโยบายและวิสัยทัศน์ของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐของสิงคโปร์ในการส่งเสริมการลงทุนในภาคส่วนพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลและภาคส่วนดิจิทัลอื่น ๆ ในหลากหลายลักษณะเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม

ขณะที่ออสเตรเลียไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัลเป็นการเฉพาะ ออสเตรเลียใช้กฎหมาย the Foreign Acquisitions and Takeovers Act (FATA) และอนุบัญญัติโดยมีคณะกรรมการ

²²³ Jonathan Bonnitcho, *Investment Laws of ASEAN Countries: A comparative review* (2017, December), Canada: International Institute for Sustainable Development, pp.3 and 19.

ทบทุนการลงทุนต่างชาติ (FIRB) รับผิดชอบกำกับดูแลสำหรับการลงทุนโดยตรง (FDI) จากนักลงทุนต่างชาติ รัฐบาลออสเตรเลียได้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปดิจิทัล (Digital Transformation Agency (DTA)) เพื่อให้คำแนะนำเชิงกลยุทธ์และตรวจสอบการลงทุนด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศของรัฐบาลออสเตรเลีย ช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะด้วยการประสานงานเชิงกลยุทธ์และควบคุมดูแล รวมถึงปรึกษาหารือ จัดทำข้อกำหนด จัดทำข้อเสนอเพื่อให้มีการลงทุนในด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์และประโยชน์ที่คาดหวังไว้

ในส่วนของไทยนั้น ที่ผ่านมาสํานักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งตาม พ.ร.บ. การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ในการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนหรือประกอบกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือนวัตกรรมดิจิทัล DEPA จึงได้ดำเนินการร่วมกันกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในการกำหนดบัญชีประเภทกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านดิจิทัลตามประกาศ BOI ที่ 6/2561 อาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560 โดยรายการต่อไปนี้เป็นการที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเห็นชอบให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่สำนักงาน BOI กำหนด แบ่งออกเป็น (1) กิจการเป้าหมายในพื้นที่เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (EECd) ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) (2) กิจการเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) นอกจากนี้ DEPA ได้เสนอกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านดิจิทัลต่อสำนักงาน BOI เพื่อให้เกิดการกระตุ้นการลงทุนโดยพันธมิตรทั้งในและต่างประเทศในข้อ (1) และ (2) ดังกล่าวข้างต้นเข้าสู่การพิจารณาของสำนักงาน BOI เช่น ระบบตรวจจับหรือติดตามสภาพต่าง ๆ ระบบควบคุมการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น น้ำ ปุ๋ย เวชภัณฑ์ และระบบโรงเรือนอัจฉริยะ กิจการผลิตเครื่องจักร และ/หรืออุปกรณ์อัตโนมัติ (Automation) ที่มีการออกแบบทางวิศวกรรม ระบบค้นหา Add Space ระบบสถานีภาคพื้น ระบบตรวจวัด ระบบประเมินผล และระบบนำทางในอวกาศ ในส่วนของเมืองอัจฉริยะ เช่น กิจการด้านเศรษฐกิจอัจฉริยะ แอปพลิเคชันและบริการดิจิทัลสำหรับนักท่องเที่ยว แพลตฟอร์ม/ระบบการค้าออนไลน์ แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มการทำธุรกรรมทางธุรกิจการเกษตร เป็นต้น²²⁴

²²⁴ DEPA, ประเภทกิจการที่ได้รับส่งเสริมการลงทุน (ม.ป.ป) <<https://www.depa.or.th/th/digitalservice/digital-fund/investment-type>> สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2568.

ในปี พ.ศ. 2567 ผู้บริหารของ DEPA เข้าพบ BOI เพื่อหารือแนวทางการพัฒนามาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในประเทศไทยเพื่อสร้างระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการ AI ไทย ซึ่งกำลังเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญด้านต้นทุนการพัฒนา AI ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียม และบริหารจัดการข้อมูลสำหรับการพัฒนา AI Model และค่าใช้จ่ายในการพัฒนา AI Model จึงเป็นข้อจำกัดทำให้ประเทศไทยไม่สามารถผลิตและพัฒนา AI เทียบเท่าระดับสากลได้ในไทย ส่งผลให้การลงทุนในเทคโนโลยีนี้ในไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำ²²⁵ จากแนวทางของความร่วมมือของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายของตนสามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมด้านการลงทุนที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ ฯลฯ อย่างไรก็ตามในส่วนการบังคับใช้กฎหมายของ BOI เอง ในแต่ละปี BOI มักจะประกาศนโยบาย หลักเกณฑ์ และมาตรการสร้างแรงจูงใจหรือให้สิทธิประโยชน์ในด้านนี้ในหลายลักษณะ เช่น ด้วยการยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลในจำนวนปีที่กำหนด ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องมือเครื่องจักร และมาตรการอื่นที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการในแต่ละระดับหรือแต่ละประเภท

ในส่วนของกฎหมายการแข่งขัน อันได้แก่ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ของไทย รัฐบัญญัติการแข่งขันและผู้บริโภค ค.ศ. 2010 (Cth) ของออสเตรเลีย รัฐบัญญัติการแข่งขัน ค.ศ. 2010 ของมาเลเซีย และรัฐบัญญัติการแข่งขัน ค.ศ. 2004

เห็นได้ว่ารัฐบัญญัติการแข่งขันและผู้บริโภค ค.ศ. 2010 ของออสเตรเลียมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าเพราะครอบคลุมทั้งบทบัญญัติว่าด้วยการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค และประมวลการต่อรองลักษณะบังคับในสื่อทางด้านข่าวและแพลตฟอร์มดิจิทัล (เพราะอำนาจต่อรองที่ไม่เท่ากันระหว่างธุรกิจสื่อทางด้านข่าวกับบางแพลตฟอร์มดิจิทัลที่กำหนด) โดยคณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภคแห่งออสเตรเลีย (ACCC) มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนี้ในออสเตรเลีย²²⁶ ซึ่งขอบเขตอำนาจ

²²⁵ DEPA, depa เข้าพบ BOI หารือแนวทางการพัฒนามาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทย เพื่อสร้างระบบนิเวศสำหรับผู้ประกอบการปัญญาประดิษฐ์ไทย (2567, 1 พฤษภาคม) < https://www.depa.or.th/th/article-view/20240501_02> สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2568.

²²⁶ Louise Klamka and Others, Australia: ACCC continues to focus on digital platforms amid key legislative reform proposals (2024, 2 October) < <https://globalcompetitionreview.com/guide/digital-markets-guide/fourth->

หน้าที่ทั้งด้านการแข่งขันและการคุ้มครองผู้บริโภคนี้สอดคล้องกับชื่อหน่วยงานของสิงคโปร์ ได้แก่ คณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภคแห่งสิงคโปร์ (CCCS) ซึ่งบังคับใช้รัฐบัญญัติการแข่งขัน ค.ศ. 2004 ในสิงคโปร์

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายของไทยเปรียบกับกฎหมายของประเทศอื่นในกรอบการวิจัยนี้พบว่า มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ว่าด้วยการป้องกันการผูกขาด ห้ามมิให้ครอบครองตลาดและใช้อำนาจเหนือตลาด โดยมุ่งให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพนวัตกรรม ความเป็นผู้ประกอบการที่ดี และความใส่ใจต่อผู้บริโภค ตลอดจนการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจทั้งหลาย จึงกำหนดให้อำนาจหน้าที่ทั่วไปแก่หน่วยงานกำกับดูแลหรือบังคับใช้กฎหมายไปดำเนินการสอดส่องติดตามไปจนถึงสืบเสาะ สอบสวนสถานะของตลาดและพฤติกรรมทางการค้าของผู้ประกอบการในแต่ละภาคส่วนเป็นระยะ ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาจัดทำรายงานและให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลตามลักษณะและแนวทางบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่ากฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ยังไม่มีกฎเกณฑ์พิเศษหรือข้อยกเว้นของกฎหมายการแข่งขันที่ใช้เฉพาะกับตลาดดิจิทัล นั่นคือมีการใช้บทบัญญัติทั่วไปแก่รูปแบบธุรกิจที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล แต่อาจปรับให้เข้ากับรูปแบบเฉพาะในแต่ละเรื่อง

หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันของไทย ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ (Cth) ดำเนินงานที่สำคัญดังกล่าวข้างต้นในภาคส่วนธุรกิจดิจิทัลในลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ได้แก่ (1) ออกแนวทางปฏิบัติหรือข้อแนะนำแนวทาง (Guidelines) ในเรื่องต่าง ๆ ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ (2) พิจารณาและวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่อการกระทำที่ผิดหรืออาจผิดกฎหมายนี้ (3) ปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติทางการค้า (4) พัฒนาระบบการสืบสวนสอบสวนและกำหนดแนวปฏิบัติทางการค้าเพิ่มขึ้น (5) สร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่และเครื่องมือในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตลาดสินค้าและบริการของทุกธุรกิจ ตัวอย่างเช่น การออกแนวทางพิจารณาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มรับและส่งอาหารกับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (เมื่อตุลาคม พ.ศ. 2563 ตามกฎหมายไทย) การวินิจฉัยกรณีส่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันโดยปรับขึ้นค่านายหน้าซึ่งพบว่ามีมาตรฐาน

ใช้อำนาจตลาดเอาเปรียบคู่ค้าอย่างไม่เป็นธรรมและลงโทษปรับ (เมื่อสิงหาคม พ.ศ. 2563 ตามกฎหมายไทย)²²⁷ การแก้ไขปรับปรุงหลายข้อแนะแนวทาง (Guidelines) เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้นและแนะนำการปฏิบัติในเรื่องการประเมินอำนาจเหนือตลาดและประเภทของการกระทำที่เข้าข่ายใช้สิทธิในทางที่มีขอบ ในเรื่องจำกัดความของคำว่าตลาดสำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องแพลตฟอร์มหลายด้านและ/หรือบริษัท แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อให้ใกล้เคียงมากขึ้นกับแนวปฏิบัติสากลตามกฎหมายการแข่งขัน (มีผลบังคับเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 ตามกฎหมายสิงคโปร์)²²⁸ สร้างนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (DDI) ที่ใช้กับ หน่วยงานวิเคราะห์เพื่อรองรับและทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ได้โดยที่ไม่ เกิดการติดขัดทางอิเล็กทรอนิกส์เมื่อมีผู้ใช้งานจำนวนมาก และสนับสนุนงานของทีมสืบสวนและนัก เศรษฐศาสตร์ของ ACCC ได้ใช้ประโยชน์จากงานศึกษาทางการตลาดจำนวนมากเพื่อบังคับใช้กฎหมายได้ มีประสิทธิภาพขึ้น (ตามกฎหมายออสเตรเลีย)

ทั้งนี้ข้อมูลที่น่าสนใจว่าในปี ค.ศ. 2024 พัฒนาการที่สำคัญของการบังคับใช้กฎหมาย รัฐบาลยุติการแข่งขันและผู้บริโภค ค.ศ. 2010 และนโยบายของออสเตรเลียในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์ม ดิจิทัล ได้แก่ (1) ข้อเสนอให้ปฏิรูปการแข่งขันในตลาดแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง การกระทำที่ขัดต่อการแข่งขัน สร้างอุปสรรคการเข้าสู่ตลาดหรือแสวงประโยชน์จากอำนาจในตลาดของ บางแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งเป็นการเพิ่มเติมจากการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่เดิม จะเพิ่มเติมการ (2) รายงาน การสอบสวนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลใหม่ โดยในปี ค.ศ. 2024 มี 2 กรณีที่ ACCC สืบสวนตลาดที่ผู้ ให้บริการได้แก่ Google และ Microsoft ซึ่งมีห่วงโซ่อุปทาน AI ประเภตินี้ในหลายระดับและมีชื่อเสียงใน ตลาดค้นหาข้อมูล จัดให้มีบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งกำลังรวมเอาความสามารถของ AI ในการค้นหาเชิง สร้างสิ่งใหม่หรือมีลักษณะเป็นปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้สำหรับสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ ได้อย่างหลากหลายแบบ อัตโนมัติโดยที่ไม่ต้องมียุติมนุษย์เข้ามาช่วย (Generative AI) ผู้ประกอบการทั้งสองรายกำลังเพิ่ม

²²⁷ สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, “การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมของสำนักงาน กชค.” มองโลกการ แข่งขัน, 74 (ตุลาคม 2565), หน้า 5-6.

²²⁸ Allen and Gledhill, CCCS publishes competition guidelines to provide greater clarity and guidance, to take effect from 1 February 2022 (2022, 14 January) < <https://www.allenandgledhill.com/sg/publication/articles/19996/cccs-publishes-competition-guidelines-to-provide-greater-clarity-and-guidance-to-take-effect-from-1-february-2022>> accessed 23 January 2025.

ความสามารถในการค้นหาและสร้างข้อมูลโดยใช้ Generative AI.²²⁹ ทั้งนี้จึงอาจต้องมีการทบทวนหรือปรับปรุงเชิงกฎหมายในเรื่องการแข่งขันที่เป็นธรรมและป้องกันความเสียหายต่อผู้บริโภคในตลาดแพลตฟอร์มดิจิทัล

4.2.3.3 วิเคราะห์จุดแข็ง

1) ในด้านธุรกรรมดิจิทัล การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์สิงคโปร์ ไทย และออสเตรเลียจากการยอมรับกฎหมายแม่แบบ MLETR ซึ่งจัดทำโดย UNCITRAL ส่งผลให้มีการอำนวยความสะดวกให้สามารถใช้เอกสารในรูปแบบดิจิทัลของตัวสัญญาใช้เงิน ตัวแลกเงิน และใบตราส่ง รวมถึงใบเสร็จคลังสินค้า หนังสือรับรองประกันภัยที่สามารถโอนกันได้ และเอกสารอื่นที่ให้สิทธิการเป็นผู้ครอบครองสินค้าหรือเงินเอกสารดังกล่าว ประกอบกับดำเนินการพัฒนาช่องทางและรูปแบบที่ทันสมัยในแพลตฟอร์มเครือข่ายเพื่อให้มีการส่งและรับเอกสารที่จำเป็นต่อการนำเข้าและส่งออกสินค้า ส่งผลให้มีต้นทุนที่ต่ำลง ดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น และอาจลดความเสี่ยงในการฉ้อฉลได้ รวมทั้งก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและบริบทใหม่ของธุรกรรมดิจิทัล

2) ในด้านระบบการชำระเงินดิจิทัล ถึงแม้ว่าประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยระบบการชำระเงินอยู่ก็ตาม พบว่ากฎหมายบริการการชำระเงินที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PSA) ของสิงคโปร์มีจุดแข็งในเนื้อหาและขอบเขตที่กว้างขวางกว่าตามสภาพแวดล้อมของทำธุรกรรมและการชำระเงินที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสิงคโปร์พยายามขับเคลื่อนมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสกุลเงินคริปโทฯ กฎหมายนี้ทำให้สามารถกำกับดูแลที่เข้มข้นด้วยระบบการอนุญาตและอื่น ๆ ที่บังคับตัวตนของผู้ใช้งานในธุรกรรมที่มีการชำระเงินด้วยสกุลเงินคริปโทฯ และเหรียญดิจิทัลได้ และให้ปฏิบัติตามมาตรฐานด้านประวัติของลูกค้าซึ่งมีลักษณะที่ขัดแย้งกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการชำระเงินด้วยวิธีอื่นหรือสถาบันการเงิน ส่งผลให้สามารถลดความเสี่ยงที่โทเคนดิจิทัลเพื่อการชำระเงินชนิดต่าง ๆ จะถูกนำไปใช้ในอาชญากรรมทางการเงิน

²²⁹ Wolters Kluwer, Main Developments in Competition Law and Policy 2024 – Australia

(2025, 2 January) < <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2025/01/02/main-developments-in-competition-law-and-policy-2024-australia/> > accessed 24 January 2025.

3) ในด้านธุรกรรมดิจิทัล กฎหมาย PSA ให้อำนาจธนาคารกลางสิงคโปร์ (MAS) ออกกฎระเบียบเพื่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน การคุ้มครองผู้ใช้งาน ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการการเงินและระบบการเงินที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มุ่งป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน ในขณะที่กฎหมายว่าด้วยการชำระเงินของไทยไม่ได้กำหนดชัดเจนให้มีอำนาจออกกฎระเบียบในเรื่องเหล่านี้

4) ในด้านสินทรัพย์ดิจิทัล การพัฒนาและส่งเสริมให้มีการใช้ Stablecoin ซึ่งมีค่าคงที่โดยผูกไว้กับสินทรัพย์ต่าง ๆ ในโลกจริง (Fiat Currency) สินค้าโภคภัณฑ์เป็นตัวอย่างในการซื้อขายแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซีหรือโทเคนดิจิทัลสกุลอื่น ๆ จึงมีความมั่นคงสูง ในสิงคโปร์ รวมทั้งโทเคนดิจิทัลอื่นที่ใช้ตลาดทุนซึ่งเป็นแบบ Asset-Backed Token โดยมีทรัพย์สินมีค่าไปจนถึงอสังหาริมทรัพย์มาค้ำประกันน่าจะส่งผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม

5) ในด้านกฎหมายส่งเสริมการลงทุนดิจิทัล จากการวิเคราะห์พบว่าแม้ว่าไม่มีกฎหมายเฉพาะส่งเสริมการลงทุนดิจิทัลโดยเฉพาะ ก็สามารถอาศัยกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่มีอยู่ และ/หรืออาศัยกลไกตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (แม้ว่าไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุน) มาส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมดิจิทัลในภาคส่วนต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นส่งเสริม โดยให้สิ่งจูงใจหรือสิทธิประโยชน์ (ทางภาษี สัมปทาน และอื่น ๆ) ตามแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่ามีหลายก้ากับดูแลที่เกี่ยวข้องบูรณาการกันส่งเสริมสนับสนุนอุตสาหกรรมดิจิทัลที่เห็นว่าสำคัญและจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล เชื่อมโยงกับการปฏิบัติตามบันทึกความเข้าใจและความตกลงทางการค้าทวิภาคีและพหุภาคีที่ได้ทำไว้กับประเทศคู่ค้าทั้งหลาย

6) ในด้านกฎหมายการแข่งขัน หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันของไทย ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ดำเนินงานที่สำคัญหลายประการในลักษณะที่คล้าย ๆ กันต่อภาคอุตสาหกรรม/ธุรกิจดิจิทัล ได้แก่ (1) ออกแนวทางปฏิบัติหรือข้อแนะนำแนวทางในเรื่องต่าง ๆ ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ (2) พิจารณาและวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่อการกระทำที่ผิดหรืออาจผิดกฎหมายนี้ (3) ปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติทางการค้า (4) พัฒนาระบบการสืบสวนสอบสวนและกำหนดแนวปฏิบัติทางการค้าเพิ่มขึ้น (5) สร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่และเครื่องมือในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตลาดสินค้าและบริการของทุกธุรกิจ

ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการแข่งขันที่เป็นธรรม อันก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ นวัตกรรม ความเป็นผู้ประกอบการที่ดี ความใส่ใจต่อผู้บริโภค การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจทั้งหลาย

2.2.3.4 วิเคราะห์จุดอ่อน

1) กฎหมายที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน ดังเห็นได้จากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของเวียดนามซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อกรกฎาคม 2567 นั้นมุ่งหมายให้มีผลบังคับกับแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ที่เป็นคนกลาง แต่ไม่ครอบคลุมถึงผู้ให้บริการที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นคนกลางที่มีขนาดรองลงมา (ขนาดกลางและขนาดย่อม) และผู้ใช้งานจำนวนมากในเวียดนาม ซึ่งเห็นได้ว่าไม่ครอบคลุมแพลตฟอร์มดิจิทัลและผู้ใช้งานหลากหลายลักษณะ ขณะที่การออกกฎหมายใหม่มักจะมีคำถามสามารถบังคับใช้ได้ตามเจตนารมณ์หรือไม่เพียงใด จึงจำเป็นต้องทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามโดยอาศัยอนุบัญญัติและข้อแนะนำทางในการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายนี้

2) ไม่อาจล่วงรู้ผลจากการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างดีและชัดเจนเพราะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรอประเมินผลหรือผลสนองตอบจากการบังคับใช้หลายกฎหมายและกฎระเบียบในด้านนี้ ซึ่งหลายประเทศออกมาใหม่หรือกำลังพัฒนาอยู่เพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและหลากหลายรูปแบบภัยคุกคามต่อธุรกรรมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งของสิงคโปร์และเวียดนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

4.2.4 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

4.2.4.1 วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้ระหว่างประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีรายละเอียดดังนี้

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทยและ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามกรอบงานวิจัยนี้ อันนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของกลุ่มกฎหมายด้านนี้และชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน โดยปรากฏข้อกฎหมายทางด้านนี้รวมไว้ในตารางเปรียบเทียบกฎหมายด้านล่างนี้

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล				
1) พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมกฎกระทรวง ประกาศกระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ 2) พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 3) พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568	1) ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1995 ส่วนที่ 7.3 ความผิดฐานฉ้อโกง, ส่วนที่ 10.6 การติดต่อสื่อสาร และส่วนที่ 10.7 การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2) รัฐบัญญัติอาชญากรรม (ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อบุคคล) ค.ศ. 2007 3) รัฐบัญญัติอุปกรณ์ระวางภัย ค.ศ. 2007	1) กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 2) กฎหมายควบคุมสแปม ค.ศ. 2007 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ค.ศ. 2020	1) รัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997	1) กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 2) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (CPL 2023)

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
ด้านคุ้มครองข้อมูล				
พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562		กฎหมาย คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021	รัฐบัญญัติ การคุ้มครอง ข้อมูลส่วน บุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024)	ร่างกฎหมาย คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทยและ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกตามกรอบงานวิจัยนี้ อันนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของกลุ่มกฎหมายด้านนี้และวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน โดยจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ตามหัวข้อย่อย ได้แก่ (1) ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (2) คุ้มครองข้อมูล โดยปรากฏชื่อกฎหมายทางด้านนี้รวมไว้ในตารางเปรียบเทียบกฎหมายตารางที่ 4.6

คณะผู้วิจัยนำเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของทั้ง 5 ประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ได้แก่ (1) พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พร้อมกฎกระทรวง ประกาศ กระทรวงฯ ระเบียบต่าง ๆ ของไทย (2) พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ของไทย (3) พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ของไทย (4) ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1995 ส่วนที่ 7.3 ความผิดฐานฉ้อโกง, ส่วนที่ 10.6 การติดต่อสื่อสาร และส่วนที่ 10.7 การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ของออสเตรเลีย (5) รัฐบัญญัติอาชญากรรม (ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อบุคคล) ค.ศ. 2007 ของออสเตรเลีย (6) รัฐบัญญัติอุปกรณ์ระวางภัย ค.ศ. 2007 ของออสเตรเลีย (7) กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ของสิงคโปร์ (8) กฎหมายควบคุมสแปม ค.ศ. 2007 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ค.ศ. 2020 ของสิงคโปร์

(9) รัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997 ของมาเลเซีย (10) กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 ของเวียดนาม และ (11) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (CPL 2023) ของเวียดนาม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของทั้ง 5 ประเทศที่นำมาศึกษา พบว่าส่วนใหญ่แล้วเป็นเนื้อหาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ เช่น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเป้าหมายในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ครอบคลุมการจัดการภัยคุกคามทางไซเบอร์และการจัดตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยทางไซเบอร์แห่งชาติ โดยเนื้อหากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์นี้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดปี พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศไทย ซึ่งมีขอบเขตการบังคับใช้ครอบคลุมอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และไซเบอร์ การกำหนดความผิดและบทลงโทษ และการบังคับใช้กับบุคคลและนิติบุคคล โดยมีประเภทของความผิดทั้งการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ การทำลายข้อมูล การโพสต์เนื้อหาผิดกฎหมาย และการฉ้อโกงทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้มีบทลงโทษ ทั้งจำคุกสูงสุด 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท แม้กระทั่งมีการเพิ่มโทษกรณีกระทบความมั่นคง ซึ่งพบว่าหน่วยงานที่บังคับใช้ของไทย ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานความมั่นคง เมื่อพิจารณากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์นี้มีการปรับปรุงกฎหมายตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อย่างไรก็ตามก็มีการผสมผสานระหว่างกฎหมายสมัยใหม่และจารีตประเพณีด้วย ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทย ซึ่งระบุถึงการพัฒนากฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง และมีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จริงจังและพัฒนากฎหมายต่อไปให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

ในส่วนของประเทศออสเตรเลียนั้น มีการเกิดอาชญากรรมทางไซเบอร์ในหลายรูปแบบ กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเข้มแข็ง ซึ่งกำลังเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของออสเตรเลีย อันรวมถึงการออกพระราชบัญญัติความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (The Critical Infrastructure Act) โดยรัฐบาลออสเตรเลีย ทำให้มีผลกระทบต่อระบบการค้า และเชื่อมโยงกับความเชื่อมั่นในระบบห่วงโซ่อุปทาน ในขณะที่ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวครอบคลุมทั้งระดับส่วนกลางและรัฐ ซึ่งมีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้าน และมีการบังคับใช้เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ การป้องกันและรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ออสเตรเลียมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทาง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (NCSC) เพื่อรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ในเรื่องการสร้างความตระหนักและการศึกษา ออสเตรเลียมีการส่งเสริมการศึกษาและการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ในระดับต่าง ๆ

การดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของออสเตรเลียมีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และการรับมือกับอาชญากรรมออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2024 กระทรวงมหาดไทยของออสเตรเลียได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยออกคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตรวจสอบและคัดเลือกบริษัทจัดหาสินค้าด้านเทคโนโลยีอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ ยังต้องประเมินความปลอดภัยของสินทรัพย์ทางเทคโนโลยีเป็นประจำ และประสานงานกับหน่วยข่าวกรองทางการสื่อสารของออสเตรเลียในการแบ่งปันข้อมูลภัยคุกคามทางไซเบอร์ อันเป็นกลยุทธ์ความปลอดภัยทางไซเบอร์แห่งชาติ ทั้งนี้ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยรัฐบาลออสเตรเลียได้เสนอการแก้ไขกฎหมาย Online Safety Act เพื่อกำหนดให้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น

X (Twitter), Instagram, Facebook และ TikTok มีหน้าที่ป้องกันอันตรายออนไลน์ต่อผู้ใช้ ซึ่งรวมถึง การกลั่นแกล้ง พฤติกรรมที่เป็นภัย และเนื้อหาที่เป็นอันตรายที่ถูกส่งเสริมโดยอัลกอริทึม การเปลี่ยนแปลง นี้จะกำหนดให้แพลตฟอร์มต้องรับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัยของผู้ใช้อย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตามคดีการหลอกลวงทางออนไลน์เป็นปัญหาที่เร่งด่วนและสำคัญระดับชาติของ ทุกประเทศ ออสเตรเลียมีแผนที่จะออกกฎหมายป้องกันการหลอกลวงออนไลน์ภายในปี พ.ศ. 2568 ที่จะกำหนดให้อินเทอร์เน็ตคอมพานีต้องป้องกันและจัดการกับการหลอกลวงออนไลน์ หากไม่ปฏิบัติตาม อาจถูกปรับเป็นจำนวนมาก กฎหมายนี้จะสร้างรหัสป้องกันการหลอกลวงที่บังคับใช้ได้ ซึ่งกำหนดให้ บริษัทอินเทอร์เน็ต ธนาคาร และโทรคมนาคมต้องมีมาตรการป้องกันและบริการรับเรื่องร้องเรียนที่มี ประสิทธิภาพ

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักของออสเตรเลียพบว่า ออสเตรเลียมีกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางไซเบอร์หลายฉบับ ทั้งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายอาญามูลฐานของประเทศ และรัฐบัญญัติต่าง ๆ เช่น รัฐบัญญัติความเป็นส่วนตัว (Privacy Act) รัฐบัญญัติความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (Security of Critical Infrastructure Act) รัฐบัญญัติความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cyber Security Act) เป็นต้น แต่ประเด็นปัญหาสำคัญของ ออสเตรเลียเป็นเรื่องข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายที่ติดขัดเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน กล่าวคือ ต้นทางของอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในออสเตรเลียนั้นมาจากต่างประเทศ เช่น ประเทศจีนหรือ รัสเซีย และออสเตรเลียไม่มีความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศต้นทางของอาชญากรรมเหล่านี้ รัฐบาลออสเตรเลียจึงต้องมุ่งเน้นไปที่มาตรการเชิงรับเป็นสำคัญ²³⁰

ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของการแฮ็กและการรั่วไหลของข้อมูล ออสเตรเลียจึงได้ปรับปรุง กฎหมายเพื่อให้บุคคลสามารถฟ้องร้องในกรณีที่มีการละเมิดความเป็นส่วนตัวอย่างร้ายแรง โดยที่ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของออสเตรเลีย (Office of the Australian Information Commission) ยังได้รับอำนาจเพิ่มเติมในการบังคับใช้กฎหมาย ออกบทลงโทษ และสืบสวนการละเมิด การเพิ่มอำนาจในการฟ้องร้องเป็นกฎหมายป้องกันการหลอกลวงออนไลน์

²³⁰ Pornpen Traipong and others, Online interview with Dominic Anderson, Partner, Allens Law Firm, (17 January 2025).

การดำเนินการต่าง ๆ เหล่านี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของออสเตรเลียในการเสริมสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์ เพื่อปกป้องเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลของประเทศ

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศสิงคโปร์ มีระบบกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์และการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยมุ่งเน้นที่การบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพและการป้องกันการละเมิดข้อมูล โดยสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนา กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์ อันระบุนถึง ระบบ Do Not Call Registry Business Rules ของสิงคโปร์ ออกโดย Personal Data Protection Commission Singapore ซึ่ง PDPA ของสิงคโปร์มีการแจ้งเตือนการละเมิดภายในสามวัน ซึ่งคณะกรรมการข้อมูลส่วนบุคคลทำงานอย่างตั้งใจและกระตือรือร้นอย่างมาก เนื้อหา กฎหมายเน้นความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศ โดยที่มีกฎหมายด้านธุรกิจและการเงินที่ทันสมัย ซึ่งให้ความสำคัญกับการป้องกันการทุจริต อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการบังคับใช้ กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของประเทศสิงคโปร์เป็นการบัญญัติให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ ซึ่งมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดและรวดเร็ว ทั้งนี้ มีการบัญญัติ จากบทลงโทษที่รุนแรงเพื่อการป้องปราม การกระทำความผิด ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนา กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์ ซึ่งระบุถึงขณะที่พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางไซเบอร์กำลังขยายขอบเขตของกฎหมายเพราะฉบับเดิมถูกตราขึ้นในปี พ.ศ. 2561 อย่างไรก็ตาม ในฉบับใหม่ระบุถึง Systems of Temporary Cybersecurity Concern (STCC) ซึ่งหมายถึงระบบความกังวลด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ชั่วคราว Foundational Digital Infrastructure services (FDI) ผู้ให้บริการโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลพื้นฐาน และ Entities of Special Cybersecurity Interest (ESCI)

ในขณะที่มาเลเซีย พบว่า รัฐบัญญัติอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ค.ศ. 1997 (Computer Crimes Act: CCA 1997) ซึ่งมีการกำหนดโทษสำหรับการแฮ็กและการแพร่กระจายไวรัสคอมพิวเตอร์ โดยเป็นกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของมาเลเซียที่ครอบคลุม

อาชญากรรมไซเบอร์ เช่น การเจาะระบบ การฉ้อโกงออนไลน์ กำหนดบทลงโทษทั้งทางแพ่งและอาญา รวมทั้งมีการบังคับใช้กับทั้งบุคคลและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมาเลเซียต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ กับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ประเทศมาเลเซียยังคงไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับความมั่นคงทางไซเบอร์โดยตรงออกมา อย่างไรก็ตามเนื้อหากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์มีการผสมผสานระหว่างกฎหมายศาสนาอิสลามและกฎหมายทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งเน้นการรักษาความสมดุลระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ ทำให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับชาวมุสลิม ขณะที่ขอบเขตการบังคับใช้แบ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ในส่วนกลางและรัฐ มีศาลชาร์อะฮ์สำหรับชาวมุสลิม และทำให้การบังคับใช้อาจแตกต่างกันในแต่ละรัฐ ทั้งนี้ มาเลเซียมีการปรับปรุงกฎหมายตามสถานการณ์ไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของมาเลเซียอยู่ระหว่างการร่างกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ฉบับใหม่ เพื่อแทนที่กฎหมายเดิมที่ล้าสมัย กำหนดให้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต้องขอใบอนุญาต หากมีผู้ใช้งานกว่า 8 ล้านคนในประเทศ เพิ่มอำนาจรัฐบาลในการควบคุมอินเทอร์เน็ต โดยให้อำนาจปิดกั้นเนื้อหาที่เป็นภัยคุกคาม ออกมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันการหลอกลวงทางไซเบอร์ และอาชญากรรมออนไลน์ รวมถึงยังมีแนวทางที่เข้มงวดขึ้นในการควบคุมข้อมูลออนไลน์ และเพิ่มอำนาจให้รัฐบาลเซ็นเซอร์เนื้อหาที่เป็นภัย ทั้งนี้ กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของมาเลเซียยังอยู่ระหว่างการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยขึ้นเพื่อรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของมาเลเซียได้ให้ข้อมูลนี้ไว้เช่นกัน

ในส่วนของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ของเวียดนามนั้น ประกอบด้วย กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 (The Cybersecurity Law 2019) ครอบคลุมการป้องกันโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (CPL 2023) (Law on Protection of Consumers' Rights) ทำให้เห็นได้ว่าเวียดนามมีกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการควบคุมข้อมูลและการสื่อสารออนไลน์ และยังมีมาตรการใน

การป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม เนื้อหากฎหมายของเวียดนามมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการค้าระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมสังคม โดยมีการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยไซเบอร์สำหรับองค์กร ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของเวียดนาม โดยได้ระบุถึงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเริ่มปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับดิจิทัลให้ทันสมัยตลอดเวลา โดยกฎหมายของเวียดนามยังเน้นประเด็นความมั่นคงทางไซเบอร์ โดยธนาคารออกหนังสือเวียนและพระราชกฤษฎีกาของรัฐบาลหรือหนังสือเวียนของธนาคารแห่งรัฐเวียดนามที่มีข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์เฉพาะในภาคส่วนหรือในภาคความมั่นคง อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการบังคับใช้นั้น เวียดนามบัญญัติกฎหมายให้มีผลในการบังคับใช้ทั่วประเทศ ในลักษณะการบังคับใช้ผ่านระบบราชการ แต่อาจมีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติ

พบว่า ทั้งไทย ออสเตรเลีย สิงคโปร์ เวียดนามและมาเลเซียต่างให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ แต่มีแนวทางที่แตกต่างกัน ออสเตรเลีย เน้นการปกป้องผู้ใช้จากการฉ้อโกงออนไลน์ และเพิ่มความรับผิดชอบของบริษัทเทคโนโลยี มาเลเซีย เน้นการควบคุมแพลตฟอร์มโดยตรง และเพิ่มอำนาจรัฐบาลในการกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต หากมาเลเซียสามารถออกกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ฉบับใหม่ได้สำเร็จ อาจทำให้มีกรอบกฎหมายที่ครอบคลุมมากขึ้นและลดช่องว่างด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี หน่วยงานหลักที่ดูแลและจัดการเกี่ยวกับมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของแต่ละประเทศมีหลายหน่วยงาน พบว่า ไทยมีสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอี) เป็นหน่วยงานหลัก ปัจจุบันดัชนีความพร้อมด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ หรือ Global Cybersecurity Index (GCI) ของไทย อยู่ในอันดับที่ 22 จาก 194 ประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนแล้ว ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอี) ต้องการขยับอันดับของประเทศไทย 20 อันดับแรก อย่างไรก็ดี หน่วยงานหลักของออสเตรเลียประกอบไปด้วย Australian Cyber Security Centre (ACSC) และ Australian Signals Directorate

(ASD) ซึ่งเดิมเรียกว่า Defense Signals Directorate เป็นหน่วยงานตามกฎหมายของรัฐบาลออสเตรเลีย ที่รับผิดชอบด้านข่าวกรองด้านสัญญาณให้การสนับสนุนข่าวกรองแก่ปฏิบัติการทางทหารของออสเตรเลีย ดำเนินการสงครามไซเบอร์และรับรองความปลอดภัยของข้อมูล ในขณะที่สิงคโปร์พบว่าหน่วยงาน Personal Data Protection Commission (PDPC) และ Cyber Security Agency of Singapore (CSA) มีอำนาจสูงในการตรวจสอบและบังคับใช้ และประสานงานระหว่างหน่วยงานความมั่นคง อย่างไรก็ตามมาเลเซียมีหน่วยงานหลัก คือ คณะกรรมการการสื่อสารและมัลติมีเดียแห่งมาเลเซีย Malaysian Communications and Multimedia Commission (MCMC) และหน่วยความมั่นคงทางไซเบอร์แห่งชาติ National Cyber Security Agency (NACSA) และเวียดนาม มี Cyber Security Department (under Ministry of Public Security) และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Ministry of Information and Communications เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแล

อีกส่วนสำคัญในกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คณะผู้วิจัยนำเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านคุ้มครองข้อมูลของทั้ง 5 ประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของไทย (2) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 (PDPA) (The Protection of Data Protection Act 2012, Revised 2021) ของสิงคโปร์ (3) รัฐบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024) (Personal Data Protection Act 2010 (Amendment 2024)) ของมาเลเซีย

จะเห็นได้ว่า ไทย สิงคโปร์และมาเลเซียมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บังคับใช้อย่างจริงจัง โดยออสเตรเลียและเวียดนามยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเวียดนามมีการร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายเหล่านี้พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ของไทย เป็นกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 โดยระบุให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนไม่ว่าจะเป็นบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานภาครัฐ ต้องไม่นำเอาข้อมูลส่วนตัวของเราไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ที่เราไม่ยินยอม เพื่อไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิความเป็น

ส่วนตัว เพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลในกรณีที่ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย การติดต่อสื่อสาร และสถาน

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง มีเพียง Privacy Act 1988 และ Australian Privacy Principles (APPs) ที่คุ้มครองข้อมูลทั้งภาครัฐและเอกชน และมีการกำหนดบทลงโทษสูงสุดถึง 2.2 ล้านเหรียญ ในขณะที่สิงคโปร์มีการบังคับใช้รัฐบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2555 (Personal Data Protection Act 2012) โดยได้ผ่านการรับรองจากรัฐสภาเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 และผ่านการรับรองจากประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555 ซึ่งแบ่งการมีผลบังคับใช้ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการข้อมูลส่วนบุคคล มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2556 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักการห้ามโทร (Do-not-call : DNC) และบทบัญญัติหลักมีผลบังคับใช้วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 กฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับดูแลการจัดเก็บ การใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรที่จัดเก็บข้อมูลเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีการจัดเก็บ การใช้และการเปิดเผยอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการบังคับใช้เฉพาะภาคเอกชนเท่านั้น ครอบคลุมถึงการขอความยินยอม ในการจัดเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล จะเป็นการขอความยินยอมเฉพาะจุดประสงค์และความยินยอม เฉพาะที่เจ้าของข้อมูลให้การอนุญาต และการความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องคำนึงถึงความต้องการในการปกป้องความเป็นส่วนตัวของบุคคลและความต้องการขององค์กรในการนำข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการให้ความคุ้มครองข้อมูลทั้งที่มีการจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์และไม่ใช่อิเล็กทรอนิกส์

ในส่วนของมาเลเซียนั้น รัฐบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024) (Personal Data Protection Act 2010 (Amendment 2024)) ได้มีการ ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ซึ่งมาเลเซียถือเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่ได้มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภูมิภาค กฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคล โดยกำหนดกฎ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการทำธุรกรรมพาณิชย์ ซึ่งได้รับการจัดเก็บไว้โดยบริษัท

หรือองค์กร ซึ่งเป็นการบังคับใช้กับภาคเอกชน ไม่ใช่บังคับกับรัฐบาลและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นของรัฐ ดังนั้น หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์และถูกจัดเก็บโดยรัฐบาลย่อมไม่อยู่ภายใต้กฎหมายดังกล่าว โดยมีการกำหนดบทลงโทษสูงสุด 500,000 ริงกิต

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายไทยและกฎหมายมาเลเซียกับกฎหมายสิงคโปร์ที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยนั้น มีขอบเขตการบังคับใช้ครอบคลุมภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม กฎหมายของมาเลเซียและสิงคโปร์บังคับใช้เฉพาะภาคเอกชนเท่านั้น นอกจากนี้ สารสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย มุ่งเน้นสิทธิเจ้าของข้อมูลกว้างขวาง ส่วนของมาเลเซียเน้นความยินยอมก่อนเก็บข้อมูล และสิงคโปร์มีระบบ Do Not Call Registry อย่างไรก็ตาม บทลงโทษของไทย ลงโทษสูงสุด 5 ล้านบาท ในขณะที่ของมาเลเซีย โทษสูงสุด 500,000 ริงกิต ซึ่งสิงคโปร์มีโทษสูงสุด 1 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ ทั้งนี้ ไทยมีจุดเด่นเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิอย่างครอบคลุม ในส่วนของมาเลเซียมีจุดเด่นเฉพาะที่กระบวนการขอความยินยอมชัดเจน และจุดเด่นเฉพาะของสิงคโปร์ในการควบคุมการตลาดดิจิทัลที่เข้มงวด

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ปัจจุบันออสเตรเลียและเวียดนามยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในขณะที่เวียดนามกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนากฎหมายดังกล่าว โดยมีการจัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า หน่วยงานกำกับดูแลคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหลายของทั้งสามประเทศดังกล่าวนี้ ไทยมีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPC) และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนมาเลเซียมี Malaysian Communications and Multimedia Commission (MCMC) และ Personal Data Protection Commissioner และสิงคโปร์มี Personal Data Protection Commission (PDPC) และ Singapore Cyber Security Agency (CSA)

ขณะเดียวกันนั้น ไทยมีหน่วยงานเฉพาะด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ในส่วนของมาเลเซียนั้นมีการกำกับดูแลผ่านหน่วยงานสื่อสาร และสิงคโปร์มีหน่วยงานหลายแห่งร่วมกำกับดูแลเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจดิจิทัลอีกด้วย

โดยรวมแล้ว ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางที่แตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความมั่นคงไซเบอร์และการควบคุมข้อมูล ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

การพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลนั้น ออสเตรเลียและสิงคโปร์มีระบบกฎหมายที่พัฒนามากที่สุด ส่วนประเทศไทย มาเลเซีย และเวียดนามอยู่ในช่วงการพัฒนาและปรับปรุง อย่างไรก็ตามในการบังคับใช้นั้น สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยที่ประเทศอื่น ๆ มีความท้าทายในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลในอนาคตต่อไป ในขณะที่ด้านความเข้มงวดในการบังคับใช้นั้น สิงคโปร์และออสเตรเลียนีการบังคับใช้ที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศไทย มาเลเซีย และเวียดนามมีความยืดหยุ่นมากกว่า และในเรื่องโครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของแต่ละประเทศนั้น ออสเตรเลียและมาเลเซียใช้ระบบส่วนกลางและรัฐ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีการบังคับใช้ที่ส่วนกลางและมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ

4.2.4.2 วิเคราะห์จุดแข็ง

จุดแข็งกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของประเทศไทยนั้น กฎหมายมีความชัดเจนในการจัดการธุรกรรมที่ต้องสงสัย และการเก็บข้อมูลสถิติในการอายัดเงินทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยที่ประเทศไทยมีความยืดหยุ่นในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมีต้นทุนทางกฎหมายที่ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น รวมทั้งยังมีการพัฒนาระบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของไทย ซึ่งระบุถึงการพัฒนากฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทยไว้เช่นเดียวกัน

ในขณะที่ออสเตรเลียนั้น กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลมีจุดแข็งตรงที่มีการพัฒนาที่มุ่งเน้นการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์และสร้างความเชื่อมั่นในระบบ ที่สำคัญยังมีระบบกฎหมายที่พัฒนาและทันสมัย ทำให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ออสเตรเลียมีหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นอิสระและมีความเชี่ยวชาญ และมีระบบศาลที่มีความเป็นอิสระสูง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อ

เศรษฐกิจและสังคมของออสเตรเลีย ซึ่งรัฐบาลออสเตรเลียได้ออกพระราชบัญญัติความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ (The Critical Infrastructure Act)

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์มีจุดแข็งตรงที่ระบบกฎหมายของสิงคโปร์ที่เข้มงวดและการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของสิงคโปร์ ซึ่งระบุถึงการใช้ แอปพลิเคชัน DNC Registry สำหรับสำหรับการโทรและ SMS โทรศัพท์มือถือ ใช้ตรวจสอบกับบัญชีดำ บริษัทและฐานข้อมูลรายชื่อที่อนุญาต และตรวจสอบกับบริษัทแห่งชาติ DNC อันถือได้ว่ามีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสูงส่งผลให้มีการบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดและรวดเร็ว ซึ่งส่งผลมาจากการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการยุติธรรม และมีการบัญญัติบทลงโทษที่รุนแรงซึ่งช่วยป้องปรามอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดแข็งของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลในมาเลเซียนั้น กฎหมายของมาเลเซียดังกล่าวรองรับการค้าออนไลน์และการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อย่างชัดเจน อันจะเห็นได้ว่ามาเลเซียมีระบบกฎหมายที่ผสมผสานระหว่างกฎหมายศาสนาและกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของมาเลเซียที่ได้ให้ข้อมูลไว้ด้วยเช่นกันถึงความหลากหลายของที่มาของกฎหมาย ในขณะที่มีการพัฒนาระบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง และมีความยืดหยุ่นในการบังคับใช้กฎหมายอีกด้วย ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของมาเลเซีย

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของเวียดนาม มีจุดแข็งเนื่องจากมีความพยายามในการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงมีการปฏิรูประบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง และเวียดนามยังมีต้นทุนทางกฎหมายที่ไม่สูงมาก ทั้งนี้ สอดคล้อง

กับผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็น การพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของ เวียดนาม ซึ่งระบุถึงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามีความกระตือรือร้นอย่างมากและได้มีการออกกฎระเบียบใหม่ กฎหมายในด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์นี้มีจุดประสงค์หลายประการ ทั้งนี้ จุดประสงค์หนึ่ง คือ การปกป้องประชาชนจากการใช้ไซเบอร์สเปซ Cyberspace ในทางที่ผิดเพื่อทำการฉ้อโกงหรือกระทำ ความผิดอื่น ๆ ต่อประชาชน

4.2.4.3 วิเคราะห์จุดอ่อน

กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ของประเทศไทย มีจุดอ่อนที่ข้อจำกัดในการบังคับใช้และความเชื่อมั่นจากประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ ส่งผล ทำให้กระบวนการยุติธรรมเมื่อนำไปใช้อาจใช้เวลานาน ที่สำคัญอาจมีปัญหาด้านการตีความกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย

จุดอ่อนกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครอง ข้อมูลของออสเตรเลีย นั้น เป็นประเทศที่เป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์ที่ต่อเนื่อง ซึ่งทำให้มี ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ อันส่งผลให้ต้นทุนในการดำเนินคดีค่อนข้างสูง กระบวนการพิจารณาคดีอาจใช้ เวลานาน และการบังคับใช้มีความซับซ้อนของกฎหมายในบางเรื่อง อีกทั้งออสเตรเลียยังไม่มีความร่วมมือ ระหว่างประเทศกับประเทศต้นทางของอาชญากรรม ทำให้มาตรการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นเชิงรับ และยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ของออสเตรเลีย

สิงคโปร์มีจุดอ่อนในเรื่องข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของ ประชาชน ทำให้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครอง ข้อมูลของสิงคโปร์อาจถูกมองว่าเข้มงวดเกินไปในบางกรณี และมีข้อจำกัดด้านเสรีภาพในบางเรื่อง ทำให้ ต้นทุนทางกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านดังกล่าวนี้สูง

สำหรับจุดอ่อนกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และ คุ้มครองข้อมูลของมาเลเซียที่เห็นได้ชัด คือ การบังคับใช้กฎหมายอาจไม่เข้มงวดเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศอื่น อันจะเป็นผลมาจากความซับซ้อนจากระบบกฎหมายที่หลากหลาย ส่งผลให้อาจมีปัญหา ด้านความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม

เวียดนามพบจุดอ่อนของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล อันเนื่องมาจากระบบกฎหมายยังอยู่ในช่วงพัฒนา อันส่งผลให้อาจมีปัญหา ด้านความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

ทั้งนี้ ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างออสเตรเลียและสิงคโปร์มีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า แต่มีต้นทุนในการดำเนินการที่สูงกว่า อย่างไรก็ตามประเทศกำลังพัฒนาอย่างไทย มาเลเซีย และเวียดนาม กำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนาระบบกฎหมาย แต่ยังคงมีความท้าทายในด้านการบังคับใช้และความสม่ำเสมอ ทำให้เห็นได้ว่าแต่ละประเทศมีจุดเด่นและข้อจำกัดที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

4.2.5 กฎหมายด้านการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

4.2.5.1 วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้ระหว่างประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

กฎหมายการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นไปที่สิทธิในการเข้าถึงและใช้งานคลื่นความถี่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน โดยมุ่งหวังให้การใช้ทรัพยากรเหล่านี้เกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมทั้งช่วยสร้างความมั่นคงในด้านการสื่อสาร โดยมีการวางรากฐานใน พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ พ.ศ. 2553 และรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งกำหนดกรอบการจัดการคลื่นความถี่ การออกใบอนุญาตให้กับผู้ให้บริการโทรคมนาคม การกำกับดูแลการให้บริการด้านคลื่นความถี่ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการบังคับใช้กฎหมายคือ กสทช. ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการใช้คลื่นความถี่และการดำเนินงานของผู้ให้บริการในภาคโทรคมนาคม ทั้งในด้านการออกใบอนุญาต การจัดสรรคลื่นความถี่ให้เหมาะสมกับการใช้งานในแต่ละประเภทบริการ เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ วิทยุ

ในขณะที่กฎหมายการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกภายใต้ขอบเขตของการศึกษาจะมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากกฎหมายไทยเล็กน้อย กล่าวคือ ประเทศออสเตรเลียจะเน้นไปที่ความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ผ่านหน่วยงานที่กำกับดูแล คือ สำนักงานการสื่อสารและสื่อออสเตรเลีย (ACMA) มีหน้าที่ใน

การจัดสรรคลื่นความถี่ให้เป็นไปอย่างเป็นระเบียบ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ออกใบอนุญาตผู้ประกอบการคลื่นความถี่ ส่งเสริมการแข่งขันในด้านการประกอบการอย่างเสรี โดยมีรัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1997 และรัฐบัญญัติวิทยุสื่อสาร ค.ศ. 1992 เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรคลื่นความถี่ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ACMA จะจัดสรรคลื่นความถี่และจัดการการโทรคมนาคมผ่านระเบียบ แนวปฏิบัติ และกฎหมายลำดับรองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักของออสเตรเลียยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า ในมุมมองของรัฐบาลออสเตรเลีย คลื่นความถี่หรือย่านความถี่ไม่ถือเป็นทรัพย์สินของรัฐ แต่รัฐเป็นผู้กำกับดูแลทรัพยากรนี้ผ่านระบบใบอนุญาต ซึ่งผู้ให้บริการเอกชนจะต้องซื้อใบอนุญาตจากรัฐเพื่อให้บริการคลื่นความถี่ย่านต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลออสเตรเลียได้รายได้จากการขายใบอนุญาตหลายร้อยล้านดอลลาร์ออสเตรเลียต่อปี ขณะเดียวกันก็มีคลื่นความถี่บางส่วนถูกกันไว้เพื่อการใช้งานของรัฐ เช่น การป้องกันประเทศ²³¹

ส่วนประเทศสิงคโปร์ที่มีการมุ่งเน้นด้านการสร้างเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อมาใช้ในการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ กิจกรรมโทรคมนาคมในประเทศ ทั้งยังมุ่งเน้นในการสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีความสามารถด้านนวัตกรรมให้มาพัฒนาโทรคมนาคมของประเทศ เพื่อให้ประเทศสิงคโปร์สามารถเป็นศูนย์กลางภูมิภาคในอนาคตผ่านรัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1999 ซึ่งเป็นกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ควบคู่กับกฎหมายใหม่ คือ รัฐบัญญัติสำนักการพัฒนาสื่อและการสื่อสารข้อมูล ค.ศ. 2016 (Info-communication Media Development Authority: IMDA)

รวมไปถึงกรณีของประเทศมาเลเซียก็มีกฎหมายรัฐบัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998 เพื่อส่งเสริมการไหลเวียนของข้อมูลและสื่อสารอย่างเสรีผ่านอินเทอร์เน็ตและเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานภายในอุตสาหกรรม มุ่งเน้นไปที่การสื่อสารและมัลติมีเดียเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในระดับสูงในการใช้บริการอุตสาหกรรม ผ่านการบังคับใช้ของคณะกรรมการการสื่อสารและมัลติมีเดียแห่งมาเลเซีย (MCMC)

สุดท้ายคือประเทศเวียดนามที่เพิ่งมีการประกาศใช้กฎหมายโทรคมนาคมฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2567 ภายใต้กฎหมายฉบับที่ 163/2024 ถือเป็นการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโทรคมนาคมให้สอดคล้อง

²³¹ Pornpen Traipong and others, Online interview with Dominic Anderson, Partner, Allens Law Firm, (17 January 2025).

กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในภาคโทรคมนาคม สาระสำคัญของกฎหมายครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการ ใบอนุญาต มาตรฐานและข้อบังคับทางเทคนิค คุณภาพ การวางแผนโครงสร้างพื้นฐาน การระงับข้อพิพาท และอื่น ๆ ทดแทนกฎหมายฉบับเดิมที่ประกาศใช้มาในปี พ.ศ. 2554 ทำให้ธุรกิจโทรคมนาคมในเวียดนามจะต้องดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อระบุช่องว่างระหว่างกฎหมายใหม่และรูปแบบธุรกิจของตน และดำเนินขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินธุรกิจในเวียดนามเป็นไปอย่างถูกกฎหมาย

ด้านการจัดสรรคลื่นความถี่เป็นไปตามกฎหมายฉบับที่ 42/2009 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการและจัดสรรสิทธิการใช้ความถี่วิทยุอย่างเคร่งครัด มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่เป็นธรรมในด้านโทรคมนาคม สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือการออกใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่วิทยุ ซึ่งประเทศเวียดนามมีวิธีการจัดสรรใบอนุญาต 3 วิธี คือ การประมูลสิทธิในการใช้คลื่นความถี่วิทยุ การตรวจสอบคัดเลือกผู้มีสิทธิได้รับสิทธิการใช้คลื่นความถี่วิทยุ และการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่วิทยุโดยตรง

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบกฎหมายด้านการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศไทย กับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
1) พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	1) รัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1997 2) รัฐบัญญัติวิทยุสื่อสาร ค.ศ. 1992 3) กฎหมายลำดับรองของ ACMA	1) รัฐบัญญัติสำนักการพัฒนาสื่อและการสื่อสารข้อมูล ค.ศ. 2016 2) รัฐบัญญัติโทรคมนาคม ค.ศ. 1999	1) รัฐบัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998	1) กฎหมายฉบับที่ 163/2024 (กฎหมายโทรคมนาคม) 2) กฎหมายฉบับที่ 42/2009 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (กฎหมายคลื่นวิทยุ)

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
2) รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย				

ดังนั้น หากเปรียบเทียบในด้านเนื้อหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายคลื่นความถี่และโทรคมนาคมระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะค้นพบว่าแต่ละประเทศมีขอบเขตที่คล้ายคลึงกันหลาย ๆ ด้าน โดยมุ่งเน้นไปที่การควบคุมการใช้คลื่นความถี่ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎหมายและขึ้นอยู่กับสภาพของสังคม ณ เวลานั้นว่าแต่ละประเทศต้องการที่จะใช้คลื่นความถี่และโทรคมนาคมและเทคโนโลยีด้านนี้ในลักษณะใด

4.2.5.2 วิเคราะห์จุดแข็ง

1) การจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมเป็นหลักการตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 60 ระบุให้รัฐมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติและการจัดสรรคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมต้องทำไปเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ประกอบกับมาตรา 274 ของรัฐธรรมนูญฯ บัญญัติให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (คณะกรรมการ กสทช.) ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 เป็นองค์กรรับผิดชอบและกำกับการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งจากบทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้ที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าหลักการจัดสรรคลื่นความถี่โดยใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญได้กลายเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของระบบคลื่นความถี่ เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญจะเป็นตัวกำหนดกรอบการดำเนินงานและการใช้อำนาจให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นธรรม สร้างความมั่นคง และเมื่อกฎหมายคลื่นความถี่ถูกบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญย่อมทำให้กฎหมายอื่น ๆ ทั้งหมดที่ออกมาภายหลังจะต้องสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ การที่ถูกบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญยังเป็นการประกันสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงบริการด้านโทรคมนาคม ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต การมีสิทธิในการเข้าถึงบริการเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้

เพราะล้วนเกี่ยวข้องกับสิทธิในการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำธุรกิจ และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มรูปแบบ

ด้วยเหตุนี้ จึงถือได้ว่า การบัญญัติเรื่องคลื่นความถี่และวงโคจรดาวเทียมในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการสร้างกรอบที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในการพัฒนาคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความมั่นคงในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีของประเทศไทยในระยะยาว

2) ประเทศไทยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่โดยเฉพาะ

รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 60 บัญญัติให้คณะกรรมการ กสทช. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ซึ่งรวมถึงการจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ผู้ประกอบการโทรคมนาคมต่าง ๆ เพื่อนำไปให้บริการแก่ประชาชน เช่น บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ เป็นต้น การมีองค์กรที่ทำหน้าที่โดยตรงนี้จะสามารถช่วยให้การจัดการคลื่นความถี่เป็นไปอย่างมีระเบียบและโปร่งใสสามารถกำหนดมาตรการและเงื่อนไขที่เหมาะสมในการใช้คลื่นความถี่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันปัญหาการผูกขาดหรือการใช้คลื่นความถี่ในทางที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพและราคาของบริการโทรคมนาคมที่ประชาชนได้รับ

3) กฎหมายคลื่นความถี่และโทรคมนาคมสามารถปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและตามเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นได้

นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 กฎหมายคลื่นความถี่นับว่าเป็นหนึ่งในกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกยุคทุกสมัยเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมได้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคในแต่ละปีแต่ก็มีการทบทวนนำเข้าสู่สภาและแก้ไขกันมาอยู่ตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่าในอนาคตกฎหมายคลื่นความถี่จะยังสามารถปรับตัวเพื่อพัฒนาต่อยอดไปสู่อนาคตได้ ซึ่งตรงกันกับแนวคิดของหลาย ๆ ประเทศที่มีแนวคิดด้านการพัฒนาขีดความสามารถคลื่นความถี่ไปสู่อนาคต เช่น ประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในด้านคลื่นความถี่ให้มีการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในรูปแบบ

ที่เป็นนวัตกรรม หรือประเทศเวียดนามที่ขณะนี้มีการร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโทรคมนาคมเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา กฎหมายการจัดสรรคลื่นความถี่ของประเทศไทยได้รับการทบทวนและปรับแก้หลายครั้ง เพื่อให้สามารถตอบสนองกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาเครือข่าย 4G, 5G หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ต้องการคลื่นความถี่ในย่านต่าง ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและวิธีการให้บริการที่เป็นไปตามนวัตกรรม การที่กฎหมายสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้การใช้คลื่นความถี่ในประเทศมีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการปรับเปลี่ยนกฎหมายคลื่นความถี่ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพด้านกฎหมายคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวทันกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในระดับสากลได้

4) คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ในการหารายได้เข้ารัฐได้

การประมูลใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่เป็นวิธีการหนึ่งที่ประเทศไทยใช้ในการหารายได้เข้ารัฐ เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติของประเทศอื่น ๆ ที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบ เช่น รัฐบาลออสเตรเลียก็มีการขายสิทธิในการใช้คลื่นความถี่ให้แก่เอกชนภายใต้กระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนและมีกฎระเบียบอันเข้มงวดของรัฐบาลกำกับ ซึ่งโดยทั่วไป การจัดสรรคลื่นความถี่จะดำเนินการผ่านการประมูลโดยหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง คือ Australian Communications and Media Authority (ACMA) เป็นต้น

เมื่อประเทศไทยมองคลื่นความถี่เป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจอันมีค่าและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ทำให้การจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ภาคเอกชนจึงกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่ช่วยสนับสนุนงบประมาณของรัฐบาล ในลักษณะเดียวกับการประมูลคลื่นความถี่ผ่านระบบการเสนอราคา (Auction) ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ โดยให้ผู้ประกอบการที่ต้องการใช้คลื่นความถี่ในบริการต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ การแพร่ภาพกระจายเสียง หรืออินเทอร์เน็ต จะต้องมีการจ่ายเงินค่าสิทธิการใช้งานคลื่นความถี่ ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

4.2.5.3 วิเคราะห์จุดอ่อน

1) กสทช. ยังมองประโยชน์ของรัฐเป็นตัวตั้งแบบขั้นเดียวในการจัดสรรคลื่นความถี่

แม้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้การจัดสรรคลื่นความถี่จะต้องยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก แต่ในทางปฏิบัติภาพที่สะท้อนออกมาไม่ได้เป็นไปในแนวทางที่กฎหมายบัญญัติเมื่อเทียบกับนานาประเทศ แม้การที่ กสทช. มองคลื่นความถี่เป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเทศต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา ก็ตาม แต่กสทช. กลับไม่ได้ยึดโยงผลประโยชน์กับประชาชนอย่างสมดุล กล่าวคือ ประเทศไทยไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่าง 3 ภาคส่วนสำคัญในการจัดสรรคลื่นความถี่ คือ รัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชน ได้เท่าที่ควร เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศเวียดนามที่สามารถสร้างสมดุลได้อย่างเป็นระบบ โดยรัฐได้รายได้จากการจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการสามารถประกอบกิจการโดยใช้คลื่นความถี่ต่อไปได้ และสุดท้ายประชาชนก็ได้รับประโยชน์จากการใช้คลื่นความถี่ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

ขณะที่สถานการณ์จริงของประเทศไทยนั้น รัฐดูเหมือนจะเป็นผู้ได้ประโยชน์มากที่สุด ขณะที่ผู้ประกอบการคลื่นความถี่และโทรคมนาคมจะอยู่รอดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้ประกอบการแต่ละรายจะดิ้นรนได้มากเพียงเท่าใด และในสมการนี้ประชาชนจะเป็นผู้ที่ได้ประโยชน์น้อยสุด เช่นในกรณีของผู้ประกอบการโทรทัศน์ดิจิทัล จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีช่องรายการโทรทัศน์ดิจิทัลปัจจุบันทั้งสิ้น 22 ช่อง ในจำนวนนี้เป็นช่องโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ 7 ช่อง ดำเนินการโดยเอกชน 15 ช่อง รวมถึงก่อนหน้านี้มีช่องโทรทัศน์ดิจิทัลถึง 9 ช่องที่ไม่สามารถดำเนินการแพร่ภาพต่อไปได้จนต้องมีการคืนใบอนุญาต แสดงให้เห็นว่าช่องโทรทัศน์ดิจิทัลของประเทศไทยมีจำนวนมากเกินไป สวนทางกับพฤติกรรมของผู้ชมที่ลดการชมรายการสาระ – บันเทิงผ่านช่องโทรทัศน์แล้วหันไปชมรายการต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น YouTube แทน นอกจากนี้รายการที่แพร่ภาพในช่องโทรทัศน์ต่าง ๆ ยังมีความซ้ำซากจำเจ มีรูปแบบรายการใกล้เคียงกัน เช่น ช่อง Workpoint (ช่อง 23) เพียงช่องเดียว มีรายการประกวดร้องเพลงหรือรายการที่มีการร้องเพลงถึง 6 รายการ และออกอากาศทุกวัน ขณะที่ช่อง One (ช่อง 31) แม้จะมีรายการประกวดร้องเพลงเพียงรายการเดียว แต่ก็ออกอากาศทุกวันจันทร์ - เสาร์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะค่าใบอนุญาตที่เอกชนต้องจ่ายให้รัฐตามราคาประมูลที่เสนอไปนั้นอยู่ระหว่าง 1,300 – 3,500 ล้านบาทเศษ ผู้ประกอบการจึงต้องผลิตรายการที่มั่นใจได้ว่าจะต้องมีผู้ชมจำนวนมากพอเพื่อหารายได้คืน

จากค่าโฆษณาและผู้สนับสนุนรายการ และหากถึงที่สุดแล้วยังไม่สามารถหารายได้จากค่าโฆษณาได้ ผู้ผลิตอาจถึงกับต้องแทรกช่วงขายสินค้ากันตรง ๆ ในรายการไปเลย ผลสุดท้ายจึงตกอยู่กับประชาชนที่ไม่มีตัวเลือกการรายการโทรทัศน์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเปิดโทรทัศน์ช่องใดก็พบเจอรายการที่เหมือน ๆ กัน

จากรายงานผลการประกอบกิจการสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลทั้ง 22 ช่องที่รายงานต่อสำนักงาน คณะกรรมการ กสทช. ในปี พ.ศ. 2561 มีรายได้รวมทุกช่องราวสองหมื่นล้านบาทเศษ ช่องที่แจ้งรายได้สูงสุด คือช่อง 7 มีรายได้ประมาณ 4.5 พันล้านบาท อันดับ 2 คือ ช่องเวิร์คพอยท์ทีวี มีรายได้ประมาณ 2.6 พันล้านบาท และอันดับที่ 3 คือ MONO29 มีรายได้ประมาณ 1.8 ล้านบาท²³² โดย กสทช.กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตต้องเสียค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละ 1.5 - 2 หากผู้ประกอบการไม่สามารถจ่าย ค่าธรรมเนียมได้จะถูกริบใบอนุญาตและไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจ่าย ค่าธรรมเนียมได้นั้น ช่องโทรทัศน์ต่าง ๆ จะต้องหารายได้จากค่าโฆษณาในแต่ละวัน เช่น ช่อง 7 มีอัตรา ค่าโฆษณาอยู่ที่ 92,500 – 67,500 บาทต่อ 15 วินาทีขึ้นอยู่กับช่วงเวลา

หากเปรียบเทียบกับประเทศออสเตรเลีย ภายใต้รัฐบัญญัติการแพร่ภาพกระจายเสียงทาง การค้า (ภาษี) ค.ศ. 2017 (The Commercial Broadcasting (Tax) Act 2017) ซึ่งไม่ได้มีการคำนวณ รายได้เป็นร้อยละต่อปี แต่เป็นการคำนวณค่าธรรมเนียมที่ต้องเสียตามประเภทของบริการการกระจาย เสียงและจำนวนอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งสัญญาณ (Transmitters) โดยผู้ประกอบการที่มีเครื่องส่งสัญญาณที่ มีมูลค่าสูงกว่าจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมที่สูงกว่า ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ใช้เครื่องส่งสัญญาณทั่วไปก็ สามารถจ่ายในอัตราปกติได้ เพื่อให้ผู้ประกอบการที่อยู่บริเวณภูมิภาคไม่ต้องแบกรับค่าธรรมเนียมที่มาก เกินกว่าความเป็นอยู่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ทำให้ผู้ประกอบการคลื่นความถี่สามารถประหยัด ค่าใช้จ่ายไปได้ 130 ล้านดอลลาร์ต่อปี²³³

²³² กสทช. 'เปิดรายได้จริง ปีที่ 5 ดีวีดีดิจิทัลภาคธุรกิจ 22 ช่อง รายได้รวมกว่า 2 หมื่นล้านบาท ' (Broadcast.nbtc) <<https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/620700000007.pdf> > สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2568.

²³³ BROADCASTING — MOVING TO MORE EFFICIENT BROADCASTING FEES' (Australian Government Department of Communications and the Arts , October 2017) <<https://www.infrastructure.gov.au/sites/default/files/broadcasting-moving-to-more-efficient-broadcasting-fees.pdf> > accessed 21 Jan 2025.

ในเรื่องของการประมูลคลื่นความถี่โทรศัพท์²³⁴ ประเทศไทยนับว่ามีอัตราการประมูลอยู่ในอัตราที่สูงเช่นกัน เช่น การประมูลคลื่น 5G ย่านความถี่ 700 MHz, 2,600 MHz และ 26GHz มีผู้ประกอบการประมูลใบอนุญาตไปทั้งสิ้น 48 ใบอนุญาตจากทั้งหมด 49 ใบอนุญาตโดยมีราคาค่าใบอนุญาตรวมอยู่ที่ 100,193 ล้านบาท เมื่อรวมกับค่าประมูลเลือกย่านความถี่อีก 328.17 ล้านบาท ส่งผลให้เงินค่าประมูลทั้งสิ้นอยู่ที่ 100,521.17 ล้านบาท²³⁵ หากเทียบกับสิงคโปร์ที่มีการประมูลคลื่นความถี่ 700MHz, 900MHz และ คลื่น 2.5GHz ซึ่งมีความใกล้เคียงกับไทย แต่ราคาของการประมูลนั้นรวมทั้งสิ้นเพียง 1.14 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือราว 39,900 ล้านบาท²³⁶ เป็นการแสดงให้เห็นว่าอัตราการแข่งขันของไทยมีราคาที่สูงกว่า

ในปัจจุบัน ภาครัฐเป็นผู้ครอบครองและดูแลการให้บริการคลื่นความถี่ผ่านหน่วยงานของรัฐ 4 หน่วยงานหลัก คือ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน), กองทัพบก, กรมประชาสัมพันธ์ และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ดิจิทัลภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ กสทช. โดยได้รับใบอนุญาตการให้บริการเป็นระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ในกลุ่มนี้ กองทัพบกเป็นผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ดิจิทัลรายใหญ่ที่สุดของประเทศ ค่าเช่าโครงข่ายของกองทัพบกสำหรับช่องรายการความคมชัดสูง (High Definition: HD) อยู่ที่เดือนละ 14.16 ล้านบาท ส่วนช่องรายการความคมชัดปกติ

²³⁴ การประมูลคลื่นความถี่ เป็นวิธีการจัดสรรคลื่นความถี่ที่อาศัยกลไกทางการตลาด(Market-based Approach) โดยแนวคิดพื้นฐานของการประมูลคือความเชื่อที่ว่าผู้ที่เสนอราคาในการประมูลคลื่น ความถี่สูงสุด คือผู้ที่มีความสามารถในการใช้คลื่นความถี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หรือเป็นผู้ที่มีความต้องการคลื่นความถี่มากที่สุด เนื่องจากการประมูลนั้นจะทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านราคาโดยอัตโนมัติซึ่งเป็นการบังคับผู้ชนะการประมูลให้ใช้ทรัพยากรดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดของสังคมและเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นตามมา การประมูลคลื่นความถี่มีหลายรูปแบบ ในแต่ละรูปแบบนั้นมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ และวาสนา แก้วผณีกรังษี, 2559, วารสาร กสทช. หน้า 53)

²³⁵ รัฐไทยเงินประมูล 5G กว่า 1 แสนล้าน คลื่น 700 MHz แข่งดุ ราคาพุ่ง 95 %' (ข้อสะอาต , 17 กุมภาพันธ์ 2563) <<https://www.chorsaard.or.th/content/30712>> สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2568.

²³⁶ 4G spectrum auction nets Singapore Government \$1.14b' (THE STARITSTIMES, 4 April 2017) <<https://www.straitstimes.com/singapore/4g-spectrum-auction-nets-singapore-government-114b>> accessed 21 Jan 2025.

(Standard Definition: SD) อยู่ที่เดือนละ 4.72 ล้านบาท²³⁷ อย่างไรก็ตามจากจำนวนเงินมหาศาลก็ทำให้เกิดคำถามมากมาย เป็นต้นว่ารายได้มหาศาลที่เกิดจากการให้เช่าเวลาออกอากาศของช่อง 5 และช่องอื่น ๆ ที่กองทัพบกเป็นเจ้าของไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการนำเงินเหล่านั้นนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร มีการนำเงินไปใช้จ่ายในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานีหรือไม่ การบริหารจัดการสถานีวิทยุและโทรทัศน์ของกองทัพบกมีความโปร่งใสเพียงใด

ประเทศที่มีโครงข่ายโทรทัศน์ดิจิทัลคล้ายกับประเทศไทย คือประเทศเวียดนาม ที่มีช่องโทรทัศน์ของตัวเองที่ชื่อว่า VTC (Vietnam Television Corporation) ดำเนินการโดยกระทรวงกลาโหม โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเวียดนาม (VTV) เป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นผู้แพร่ภาพกระจายเสียงของรัฐ และมีหน้าที่หลักในการแจ้งข้อมูล เผยแพร่แนวทางและแนวปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์ ตลอดจนนโยบายและกฎหมายของรัฐ มีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ประชาชนและยกระดับสติปัญญา เสริมสร้างชีวิตจิตวิญญาณของประชาชนด้วยรายการโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และแพลตฟอร์มการสื่อสารมัลติมีเดีย ทั้งนี้การดำเนินงานของโทรทัศน์เวียดนามได้รับการบัญญัติโดยพระราชกฤษฎีกา หมายเลข 34/2020/NĐ-CP (The Government Decree No. 34/2020/NĐ-CP)²³⁸ ส่วนประเทศสิงคโปร์ก็มี Infocom Media Development Authority (IMDA) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่รับผิดชอบในการกำหนดและควบคุมคลื่นความถี่ทั้งในด้านการสื่อสารของประชาชนทั่วไปและการสื่อสารทางทหารของกองทัพลิงคโปร์ (Singapore Armed Forces : SAF) แต่กองทัพลิงคโปร์ไม่มีเครือข่ายโทรทัศน์เป็นของตนเอง

2) การคัดสรรคณะกรรมการ กสทช. อาจถูกแทรกแซงโดยฝ่ายการเมือง

ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ที่มีบทบัญญัติให้กสทช.ต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคมเสมอ ในขณะที่คณะกรรมการ กสทช. สามารถมีตัวแทนจากฝั่งการเมืองเข้ามาได้

²³⁷ วุฒิชิรานนท์ ทองเทพ, ‘สื่อไทยยุค 4.0 (2) : ขุมทรัพย์สื่อในมือกองทัพ’ (BBC THAI , 7 มีนาคม 2560) <<https://www.bbc.com/thai/thailand-39180046> > สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2568.

²³⁸ OVERVIEW ’ (VTV VIETNAM TELEVISION) < <https://english.vtv.vn/about-us.htm> > accessed 21 Jan 2025.

ทำให้ง่ายต่อการที่ คณะกรรมการ กสทช. จะถูกแทรกแซงจนขาดความเป็นอิสระและไม่เป็นกลาง เปรียบเทียบกับประเทศออสเตรเลียที่มีรัฐบัญญัติองค์การการสื่อสารและสื่อของออสเตรเลีย ค.ศ. 2005 (Australian Communications and Media Authority Act 2005) ซึ่งกำหนดบทบาทและอำนาจของ หน่วยงานกำกับดูแลด้านสื่อสารและโทรคมนาคมของออสเตรเลีย หรือที่รู้จักในชื่อ ACMA (Australian Communications and Media Authority) โดยกฎหมายถูกออกแบบมาให้เป็นอิสระจากอิทธิพลทาง การเมือง ACMA มีคณะกรรมการบริหารที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขา แม้จะได้รับ การแต่งตั้งโดยรัฐบาล แต่ในเรื่องของการปฏิบัติงาน คณะกรรมการจะดำเนินการโดยอิสระภายใต้กรอบ กฎหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ บุคลากรของ ACMA จะต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและผลประโยชน์ที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างโปร่งใส

3) การไม่สามารถนำคลื่นความถี่ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม²³⁹

สืบเนื่องมาจากการที่รัฐมองว่าคลื่นความถี่เป็นสิ่งที่ช่วยหารายได้เข้ารัฐได้ จึงเกิด การกระจายคลื่นความถี่ออกอย่างกว้างขวางและไม่จำกัด ส่งผลให้คลื่นความถี่ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร ทั้งที่ในปัจจุบัน กสทช. ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถเรียกคืนคลื่น ความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่าหรือนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าแทนได้ตามที่บัญญัติไว้ ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ฯ และในมาตรา 31 ได้วางหลักให้ผู้ได้รับ อนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ เมื่อภายหลังถูกเรียกคืนคลื่นความถี่สามารถที่จะได้รับการชดเชย ทดแทนหรือ จ่ายค่าตอบแทนการถูกเรียกคืนได้ แต่กสทช. กลับไม่ใช้อำนาจเรียกคืนคลื่นความถี่ที่ถูกปล่อยไป อย่างไร้ประโยชน์ ให้กลับมาจัดสรรใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเลย

²³⁹ ภัทษา ดังกลัด , ‘5 questions on NBTC Act’ (The 101 World, 31 มีนาคม 2060) < <https://www.the101.world/5-questions-on-nbtc-act/> > สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2568.

4.2.6 กฎหมายรัฐบาลดิจิทัล

4.2.6.1 วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้ระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารภาครัฐ หลายประเทศได้ออกกฎหมายเพื่อกำหนดแนวทางและมาตรฐานสำหรับรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของภาครัฐมีความโปร่งใส รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายรัฐบาลดิจิทัลของแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละแห่ง

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการบริหารและการให้บริการภาครัฐดิจิทัลผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 รวมถึงพระราชบัญญัติรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการบริหารราชการ อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้การบังคับใช้เป็นไปได้อย่างยาก โดยเฉพาะในการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ระบบดิจิทัลในการดำเนินงาน ต้องแลกเปลี่ยนและใช้ข้อมูลร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังคงใช้ระบบงานภายในที่แตกต่างกัน และยังขาดแพลตฟอร์มกลางที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพของการให้บริการ อีกทั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความลับของข้อมูลและข้อจำกัดด้านกฎหมายบางประการ ทำให้เกิดอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ประชาชนยังคงต้องยื่นเอกสารซ้ำซ้อนเมื่อต้องติดต่อราชการหลายหน่วยงาน

อีกประเด็นที่สำคัญคือ การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ แม้กฎหมายจะกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การกำกับดูแลโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure) และการพัฒนาแนวทางป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ แต่ในทางปฏิบัติ ภาครัฐยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยไซเบอร์เพียงพอ ทำให้หน่วยงานของรัฐบางแห่งยังเสี่ยงต่อการถูกโจมตีทางไซเบอร์ เช่นการโจรกรรมข้อมูลหรือการแฮ็กระบบ นอกจากนี้ ระบบรักษาความปลอดภัย

ของข้อมูลภาครัฐบางแห่งยังไม่มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากล ส่งผลให้เกิดช่องโหว่ที่อาจถูกโจมตี และการเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมีความล่าช้าอยู่

ประเทศออสเตรเลียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความก้าวหน้าด้านรัฐบาลดิจิทัล โดยมีกฎหมายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกำหนดมาตรฐานสำหรับบริการภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล รัฐบาลออสเตรเลียได้พัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อให้ประชาชนสามารถใช้บริการภาครัฐได้อย่างสะดวกปลอดภัย รวมถึงมีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั่วไปของสหภาพยุโรป GDPR อย่างเข้มงวด ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายในออสเตรเลียครอบคลุมการคุ้มครองข้อมูลของประชาชน การรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ และมาตรฐานสำหรับบริการดิจิทัลของภาครัฐ GDPR มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดเก็บและใช้ข้อมูลขององค์กร ซึ่งช่วยเพิ่มความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่าจะมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี แต่ความซับซ้อนของกฎระเบียบเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ต้องใช้ข้อมูลจากประชาชน เช่น ปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ Big Data นอกจากนี้ ออสเตรเลียยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างความปลอดภัยของข้อมูลและนวัตกรรมทางดิจิทัลเพื่อให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกทำให้ทราบว่า แนวคิดเรื่องรัฐบาลดิจิทัลของออสเตรเลียจะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจง หากแต่เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสื่อสารข้อมูลภาครัฐกับประชาชนผ่านระบบดิจิทัล เช่น อีเมล แอปพลิเคชัน หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, Instagram, LinkedIn) และรัฐบาลออสเตรเลียก็ยังเลือกที่จะสื่อสารกับประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งรูปแบบเดิมคือการประชาสัมพันธ์ผ่านสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือการส่งข้อความสั้น (SMS) ด้วย ขณะเดียวกันการดำเนินการของภาครัฐหลายหน่วยงาน ยกตัวอย่างคือ สำนักงานประกันสังคม ก็เริ่มพัฒนาแอปพลิเคชันที่จะอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐได้สะดวกขึ้น และขณะนี้ชาวออสเตรเลียก็ใช้งานแอปพลิเคชันบริการภาครัฐเหล่านี้มากขึ้น แต่รัฐบาลก็ไม่ได้บังคับให้ใช้ เพียงแต่หากใช้ก็จะได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น²⁴⁰

²⁴⁰ Pornpen Traiphong and others, Online interview with Dominic Anderson, Partner, Allens Law Firm, (17 January 2025).

ประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้าสูงสุดด้านรัฐบาลดิจิทัล โดยมีกฎหมายและนโยบายที่ครอบคลุม เช่น รัฐบาลยูนิตีคัมครองข้อมูลส่วนบุคคล และนโยบาย Smart Nation ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการบริหารประเทศ รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์ม GovTech และระบบ SingPass ซึ่งเป็นระบบพิสูจน์ตัวตนดิจิทัลที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการรัฐได้สะดวกยิ่งขึ้น ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายในสิงคโปร์ครอบคลุมแต่การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ไปจนถึงมาตรการรับมือภัยคุกคามทางไซเบอร์ โดยรัฐบาลยูนิตีคัมครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการใช้และจัดเก็บข้อมูลขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ยังใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และบล็อกเชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบรัฐบาลดิจิทัลของสิงคโปร์จะมีประสิทธิภาพสูง แต่ก็ยังเผชิญกับความท้าทายในเรื่องของการปกป้องความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลของพลเมือง เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลจำนวนมากอาจก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ซับซ้อนขึ้นยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องรับมืออย่างต่อเนื่อง

ในประเทศมาเลเซีย รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดิจิทัล เช่น รัฐบาลยูนิตีการสื่อสารและมัลติมีเดีย ค.ศ. 1998 (Communications and Multimedia Act 1998) ซึ่งกำกับการดูแลกิจกรรมทางดิจิทัลรวมถึงการใช้บริการอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ กฎหมายฉบับนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น ระบบโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง นอกจากนี้ รัฐบาลมาเลเซียที่มีแนวทาง Malaysia Digital Economy Blueprint ซึ่งเน้นการพัฒนาการบริการภาครัฐให้มีความคล่องตัวและครอบคลุมมากขึ้น เช่น การให้บริการทางภาษี การจดทะเบียนธุรกิจออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลของรัฐ แม้ว่ากฎหมายดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐบาลดิจิทัล แต่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยข้อมูลและความท้าทายในการเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชาชนบางกลุ่ม เช่น กรณีการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นจากการโจมตีทางไซเบอร์ หรือการจัดเก็บข้อมูลที่ยังไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ การเข้าถึงบริการดิจิทัลของประชาชนในพื้นที่ชนบทยังเป็นปัญหาเนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตยังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการรัฐบาลดิจิทัล

ในประเทศเวียดนามมีรัฐบัญญัติความมั่นคงทางไซเบอร์ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการกำกับดูแลข้อมูลดิจิทัลของภาครัฐ รวมถึงการจัดเก็บและใช้ข้อมูลขององค์กรต่างชาติที่ดำเนินธุรกิจเวียดนาม กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้แพลตฟอร์มออนไลน์ต้องปฏิบัติตามมาตรการความมั่นคงของประเทศ ทำให้เวียดนามมีมาตรการที่เข้มงวดเกี่ยวกับการควบคุมข้อมูล ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาบริการดิจิทัลภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องความโปร่งใสของข้อมูลและความยืดหยุ่นในการให้บริการออนไลน์ของรัฐ ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การกำกับดูแลข้อมูลของหน่วยงานรัฐ การควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลของแพลตฟอร์มออนไลน์ ตลอดจนข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลของบริษัทต่างชาติที่ดำเนินธุรกิจในเวียดนาม ซึ่งภายใต้กฎหมายนี้ บริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ เช่น Google และ Facebook ต้องเก็บข้อมูลผู้ใช้ชาวเวียดนามภายในประเทศ และต้องมีสำนักงานตัวแทนในเวียดนาม เพื่อให้รัฐสามารถกำกับดูแลได้โดยตรง

อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ของประเทศเวียดนามยังคงเผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของความโปร่งใสและสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน กฎหมายนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความเข้มงวดจนกระทบต่อเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังสร้างความกังวลให้กับบริษัทต่างชาติที่ต้องแบกรับภาระต้นทุนที่สูงในการปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการเก็บข้อมูล นอกจากนี้ ความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายที่อาจไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายสำหรับธุรกิจและภาคประชาชน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัลให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทยกับ 4 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ไทย	ออสเตรเลีย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม
1) พระราชบัญญัติ การพัฒนาดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและ สังคม พ.ศ. 2562 2) พระราชบัญญัติ รัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562	1) รัฐบาลดิจิทัล ประจำปี พ.ศ. 2024 2) แผนวิสัยทัศน์ รัฐบาล ออสเตรเลีย พ.ศ. 2030	1) รัฐบาลดิจิทัล สื่อสารและ มัลติมีเดีย พ.ศ. 1998	1) รัฐบาลดิจิทัล สื่อสารและ มัลติมีเดีย พ.ศ. 1998	1) รัฐบาลดิจิทัล ความมั่นคงทางไซ เบอร์

จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางที่แตกต่างกันในการกำหนดเนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายรัฐบาลดิจิทัล ประเทศที่มีการพัฒนาสูงอย่างประเทศสิงคโปร์และออสเตรเลียให้ความสำคัญกับความปลอดภัยไซเบอร์และการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ขณะที่เวียดนามมีมาตรการควบคุมข้อมูลอย่างเข้มงวด มาเลเซียมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ส่วนประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการบูรณาการระบบต่าง ๆ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์

หากประเทศไทยต้องการนำแนวทางประเทศเหล่านี้มาใช้ ควรพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและความปลอดภัย การพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรม การสนับสนุนการเข้าถึงบริการดิจิทัลสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม และการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อจำกัดของประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย อาจช่วยให้ประเทศไทยพัฒนาแนวทางที่เน้นปลอดภัยไซเบอร์และการให้บริการภาครัฐที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้ ขณะที่แนวทางของมาเลเซียและเวียดนามแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดที่อาจต้องระมัดระวัง เช่น การควบคุมข้อมูลที่เข้มงวดจนกระทบต่อเสรีภาพดิจิทัลหรือการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน

4.2.6.2 จุดแข็งของกฎหมายรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย

1) รัฐมีการนำเทคโนโลยีเพื่อเข้าหาประชาชน²⁴¹

ในปัจจุบันรัฐบาลไทยพยายามที่จะเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงานของภาครัฐให้แก่ประชาชนได้ทราบ สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ อีกทั้งแนวโน้มการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของไทยจะมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) เป็นหน่วยงานเชิงนโยบายในการส่งเสริมบริการดิจิทัลควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้าใจ และมาตรการอื่น ๆ เพื่อยกระดับด้านคุณภาพของการบริการ เช่น การประเมินการใช้จากประชาชนผู้ใช้งาน เพื่อลดช่องว่างระหว่างปริมาณการพัฒนาแอปพลิเคชันที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการที่บัญญัติพระราชบัญญัติการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2562²⁴² มีวัตถุประสงค์ในการวางกรอบและแนวทางสำหรับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนการบริหารงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจ โดยการเพิ่มการเข้าถึงของบริการภาครัฐ ผ่านการพัฒนาระบบที่ช่วยให้ประชาชนสามารถใช้บริการภาครัฐได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครอบคลุมทุกพื้นที่ ให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงบริการเท่าเทียมกับคนในเมือง อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เช่น การใช้แอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ของภาครัฐ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนการดำเนินงานสู่ระบบดิจิทัล ส่งเสริมการบูรณาการข้อมูลและบริการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ช่วยให้หน่วยงานรัฐทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในการทำงาน และการลดต้นทุนการผลิตสินค้าหรือบริการที่จะเกิดขึ้น เช่น เอกสารกระดาษ การเดินทาง และบุคลากร เพื่อที่จะนำประเทศไปสู่การเป็นรัฐอัจฉริยะ (Smart Nation) ที่แท้จริงในอนาคต

²⁴¹ อุดมโชค อาชาวิมลกิจ, ‘แอปพลิเคชันภาครัฐ: คุณภาพและบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล Government Applications: Quality and Public Service in the Digital Age’ วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565 <<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/download/260015/177824>> สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2568.

²⁴² สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.), ‘แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570’ หน้า 47-48 <https://cio.mhesi.go.th/node/4149?utm_source=com> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลฯ สร้างแอปพลิเคชัน “ทางรัฐ” ที่มีการรวบรวมบริการภาครัฐมากกว่า 150 บริการในแพลตฟอร์มเดียว²⁴³ ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลประชาชนกลาง นอกจากนี้ยังมีสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA) ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในภาครัฐและภาคเอกชน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (MDES) มีบทบาทในการกำกับดูแลการดำเนินการด้านดิจิทัลของประเทศไทย พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบ e-Government และ e-Service²⁴⁴

นอกจากนี้ แอปพลิเคชันทางภาครัฐที่ถูกจัดทำขึ้นจะเป็นนวัตกรรมใหม่ที่จะช่วยให้รัฐจัดหาบริการให้แก่ประชาชนเพื่อการเข้าถึงการเข้าใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นการพัฒนารัฐบาลเคลื่อนที่ที่สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับภาครัฐ อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการช่วยตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานของรัฐเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามแอปภาครัฐที่มีขึ้นนั้น เกิดจากความร่วมมือภายใต้กรอบความตกลงกว้าง ๆ กับหน่วยงานบางหน่วยจากกระทรวง กรม และส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้การพัฒนาแอปพลิเคชันตามวัตถุประสงค์ของตนไม่สามารถทำขึ้นได้จริง เพราะไม่มีความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ทำให้ในกรณีที่หน่วยงานภาครัฐต้องการพัฒนาแอปจะต้องมีการจ้างเหมาเอกชนเข้ามาช่วยในส่วนนี้ อีกทั้งการที่หน่วยงานผู้เป็นเจ้าของแอปพลิเคชันไม่สามารถพัฒนาแอปพลิเคชันเองได้มาตรฐานตามที่ สพร. กำหนดไว้นั้น เนื่องจากไม่ได้มีการเข้ามาช่วยสนับสนุน หรือมีการช่วยประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างแอปพลิเคชันมาเพื่อให้บริการของตนเองโดยไม่ผ่านการกำกับดูแลมาตรฐานการพัฒนาแอปพลิเคชันที่รัฐได้กำหนดแนวทางไว้

การมีหน่วยงานของรัฐเฉพาะทางที่มุ่งเน้นการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การที่มีหน่วยงานลักษณะนี้ไม่

²⁴³ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สพร. ‘ประชาชนจะได้ประโยชน์อะไร? จากแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย’ <<https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/61621/>> สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2568.

²⁴⁴ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, ‘Government e-Service ยกระดับขีดความสามารถภาครัฐ เพื่อให้บริการประชาชน’ <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Digital-Service/The-Power-and-Development-of-Government-e-Services.aspx?utm_source=com> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568.

เพียงแค่ช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใสและรวดเร็วขึ้น แต่ยังช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในเวทีระดับโลกได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศมาเลเซียก็มีหน่วยงาน Malaysia Digital Economy Corporation (MDEC) เพื่อดูแลการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและรัฐบาลดิจิทัลโดยเฉพาะ ช่วยสร้างความชัดเจนเชิงนโยบายและการปฏิบัติ หน่วยงานนี้ทำหน้าที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสนับสนุนโครงการที่ช่วยยกระดับการบริการสาธารณะของภาครัฐ

ในประเทศออสเตรเลีย มีการจัดตั้ง Federal Computing Centre (BRZ) ที่มีหน้าที่พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับรัฐบาลกลาง หน่วยงานนี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อมูลและบริการระหว่างหน่วยงานรัฐทุกแห่งในประเทศ โดยเน้นการสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสูง สิ่งนี้ทำให้ออสเตรเลียสามารถให้บริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างครบวงจรและเป็นมาตรฐาน

ในประเทศเวียดนาม มีการจัดตั้ง National Committee on Digital Transformation เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการบูรณาการการพัฒนาดิจิทัลในระดับชาติ คณะกรรมการนี้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารภาครัฐ เวียดนามยังมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยเองมีเป้าหมายในลักษณะเดียวกันผ่านการดำเนินงานของ DGA แต่ยังคงปรับปรุงในเรื่องของการประสานงานหน่วยงานรัฐเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีเอกภาพมากขึ้น

ในประเทศสิงคโปร์ มีหน่วยงาน Government Technology Agency (GovTech) ได้รับความยอมรับในฐานะผู้นำระดับโลกด้านรัฐบาลดิจิทัลมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อพัฒนาการบริการภาครัฐ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว DGA ของไทยสามารถเรียนรู้จากโมเดลนี้เพื่อนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาปรับใช้ และออกแบบบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง จากการศึกษาเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าการมีหน่วยงานรัฐที่มีเป้าประสงค์ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในการทำงานภาครัฐโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานและส่งเสริมให้ประเทศก้าวไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ หน่วยงานเฉพาะทางนี้สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกำหนดทิศทาง วางแผนนโยบาย และดำเนินการพัฒนาดิจิทัลของประเทศอย่างเป็นระบบ

2) การเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย²⁴⁵

เนื่องจากประเทศไทยมีแผนในการพัฒนาประเทศอันเกี่ยวเนื่องกับรัฐบาลดิจิทัล โดยมีแนวนโยบาย และหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนารัฐบาลดิจิทัลโดยเฉพาะ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยพร้อมที่ก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ซึ่งการที่มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ในที่นี้คือ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561 ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มีขอบเขตอำนาจมากยิ่งขึ้น และสามารถหาผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ได้ และพระราชบัญญัติการบริหารและการให้บริการภาครัฐดิจิทัลผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 โดยบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดกรอบและทิศทางการบริหารงานภาครัฐ และการจัดทำบริการสาธารณะในรูปแบบดิจิทัลเพื่อพัฒนาประเทศ มีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และมีกรอบการพัฒนาและแผนการดำเนินงานของประเทศ รวมทั้งเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของรัฐบาลให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจที่มีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยรัฐบาลมีความตระหนักที่จะต้องการปรับเปลี่ยนหน่วยงานรัฐบาลสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารงานของภาครัฐไปสู่ระบบดิจิทัลและสามารถยกระดับการให้บริการของประชาชนให้มีความสะดวกและเปิดเผยมากขึ้น ทั้งหมดนี้เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และแผนระดับชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

อีกทั้งมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570²⁴⁶ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับภาครัฐไทยสู่เป้าหมายการให้บริการที่ตอบสนองประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำ การเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ การสร้างความโปร่งใส ที่เน้นการทำงานแบบเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชน ตลอดจนมีการตระหนักที่จะต้องใช้ความร่วมมือหลากหลายหน่วยงานในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม

²⁴⁵ ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐.

²⁴⁶ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานยกรัชมณตรี, ‘ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570’ <https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568.

ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และมีมาตรฐานทัดเทียมกับนานาประเทศ จึงเป็นการดีที่ประเทศไทยมีการกฎหมายรองรับหน่วยงาน และให้อำนาจ ชี้ให้เห็นถึงความชัดเจนในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลดีต่อประเทศไทย²⁴⁷ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาดิจิทัลฯ ฉบับนี้มีเป้าหมายในการปฏิรูปประเทศไทยให้ก้าวสู่นาคตด้วยการวางรากฐานดิจิทัลผ่านการลงทุนครั้งใหญ่ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระดับ เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยกลายเป็นหนึ่งในประเทศพัฒนาแล้ว ที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว การที่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการยกระดับประเทศให้สามารถแข่งขันในระดับสากล และก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนในทุกมิติ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีความก้าวหน้าในด้านดิจิทัล เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม และออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่าการมีแผนที่ชัดเจนช่วยสร้างผลกระทบเชิงบวกในหลากหลายด้าน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการของรัฐ

ประเทศไทยสามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับสิงคโปร์ที่ประสบความสำเร็จในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจดิจิทัลของโลก การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเทคโนโลยี 5G และระบบข้อมูลขนาดใหญ่ ช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ IoT ซึ่งจะสร้างงานและศักยภาพให้ประชากรในประเทศไทยก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกับประเทศมาเลเซียที่ใช้ระบบ e-Commerce และ e-Government เป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

²⁴⁷ (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ.2563 – 2565' <https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2563-05/25630520-PlanDE-2563-2565.pdf> สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2568.

ในด้านการบริหารจัดการ การที่ประเทศไทยมีแผนดิจิทัลที่ครอบคลุม ทำให้สามารถพัฒนาระบบ e-Government ที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่มีบริการสาธารณะออนไลน์ที่โดดเด่น ช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงานของภาครัฐและเพิ่มความสะดวกสบายให้กับประชาชน ทั้งนี้ การสร้างระบบที่ปลอดภัยและทันสมัยยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีดิจิทัล ลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยไซเบอร์ และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล โดยการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดิจิทัล เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ แผนพัฒนาดิจิทัลยังส่งผลต่อความสามารถของประเทศไทยในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และการขยายบทบาทในตลาดโลก เช่นเดียวกับเวียดนามที่เติบโตอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมเทคโนโลยี การสนับสนุนธุรกิจดิจิทัลและสตาร์ทอัพในประเทศไทยช่วยสร้างโอกาสในการจ้างงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก ในขณะเดียวกัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้แก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart Cities) และการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ยังช่วยผลักดันประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซียที่มีแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Blueprint) ซึ่งกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล โดยมีกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองข้อมูล และการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ กฎหมายของมาเลเซียสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งช่วยสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ทั้งประชาชนและธุรกิจ ส่วนประเทศสิงคโปร์ใช้แผนพัฒนาให้เป็นประเทศที่อัจฉริยะ ได้แก่ Smart Nation Initiative เมื่อปี ค.ศ. 2014 และ Smart Nation 2.0 เมื่อปี ค.ศ. 2024 ซึ่งมุ่งพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ครอบคลุมทุกด้าน ปฏิรูปบริการภาครัฐไปสู่บริการดิจิทัลที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน ธุรกรรมไร้เงินสด โครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ ฯลฯ มุ่งเน้นการออกแบบบริการที่เน้นผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง และการสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของระบบ ขณะที่ประเทศออสเตรเลียกำหนดยุทธศาสตร์การเปลี่ยนเป็นดิจิทัลและการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เช่น ยุทธศาสตร์ข้อมูลและรัฐบาลดิจิทัล (Data and Digital Government Strategy) ซึ่งเน้นการบูรณาการระบบให้บริการที่มีประสิทธิภาพสูง ให้ข้อมูลของหน่วยงานรัฐสามารถแลกเปลี่ยนกันได้อย่างปลอดภัยและรวดเร็ว ออสเตรเลียยังเน้นความโปร่งใสและการรักษาความปลอดภัย

ของข้อมูลซึ่งประชาชนสามารถไว้วางใจได้ ประเทศไทยควรนำแนวทางนี้มาใช้โดยพัฒนานโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนการสร้างระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ปลอดภัยและมีมาตรฐาน

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดให้มีบริการสาธารณะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกันให้เป็นระบบ ฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และน่าเชื่อถือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่มาใช้บริการกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น บริการการติดต่อและจบในที่เดียว (One-Stop Service) ทำให้ประชาชนไทยเกิดการรับรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเปลี่ยนผ่านภาครัฐสู่ยุคดิจิทัล²⁴⁸

การมีกฎหมายเฉพาะทาง เช่น พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล นอกจากช่วยเสริมสร้างความพร้อมของประเทศไทยในการก้าวหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างมั่นคงและยั่งยืน กฎหมายเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยปรับปรุงระบบราชการให้ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มความโปร่งใสในระบบบริการประชาชน แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริม One Stop Service ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการพัฒนากฎหมายเพิ่มเติมให้ครอบคลุมด้านความปลอดภัยไซเบอร์ การบูรณาการข้อมูล และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน หากสามารถนำจุดเด่นของแต่ละประเทศมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม ประเทศไทยจะสามารถสร้างระบบรัฐบาลดิจิทัลที่ทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในอนาคตได้อย่างแท้จริง

²⁴⁸ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)(สพร.). (2562). ‘พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562’ <<https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-dg-256/dga-046/>> สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2568.

3) การพัฒนา Big Data.²⁴⁹

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็น “รัฐบาลดิจิทัล” อย่างจริงจัง รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐ เพิ่มความโปร่งใส และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจ หนึ่งในขั้นตอนสำคัญ คือ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ครอบคลุม เช่น การพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทั่วประเทศ การออกกฎหมายที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลในภาครัฐ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทาง เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยแนวทางเหล่านี้ รัฐบาลไทยจึงเล็งเห็นความสำคัญของ “Big Data” ในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุน การพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ โดยข้อมูลขนาดใหญ่ไม่ได้เพียงแหล่งข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนาประเทศ จึงนำไปสู่การจัดตั้ง สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) ภายใต้พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการใช้ Big Data เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในยุคดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพโดยมีจุดแข็งที่สำคัญดังนี้²⁵⁰

1. การจัดตั้งองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นสถาบันขนาดใหญ่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นองค์กรเฉพาะทางที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูล การบริหารจัดการข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้้อย่างยั่งยืน

²⁴⁹ ‘ความรู้เกี่ยวกับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) (สขญ.) : Big Data Institute (Public Organization) (BDI)’ <https://www.senate.go.th/view/386/News/Latest/62/TH-TH?utm_source=com> สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2568.

²⁵⁰ ราชกิจจานุเบกษา ประกาศ จัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) <<https://pub.nstda.or.th/gov-dx/wp-content/uploads/2023/06/140A034N0000000000500.pdf>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2568.

2. การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย เป็นสถาบันที่มีบทบาทในการช่วยให้รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์ Big Data ทำให้สามารถวางแผนและดำเนินการนโยบายได้อย่างแม่นยำ

3. การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาความสามารถด้าน Big Data เป็นส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ของประเทศไทย โดยช่วยเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรธุรกิจในการแข่งขันในระดับสากล และสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในภาคเศรษฐกิจ

4. การสร้างระบบนิเวศข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยทางสถาบันมีเป้าหมายในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยการสร้างระบบนิเวศข้อมูลที่เป็นระบบ ระเบียบ โปร่งใส เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม

5. การยกระดับความมั่นคงปลอดภัยด้านข้อมูล ด้วยการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานระดับสูง สถาบันฯ มีบทบาทในการพัฒนาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) และปกป้องสำคัญของประเทศ ลดความเสี่ยงจากการละเมิดข้อมูล

6. การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ทางสถาบันฯ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมที่มีความเชี่ยวชาญด้าน Big Data และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกำลังคนที่มีพร้อมตอบสนองต่อความต้องการในยุคดิจิทัล

ขณะที่ประเทศเวียดนามก็ได้เริ่มต้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในภาคเศรษฐกิจและการศึกษา และประเทศมาเลเซียที่ได้มีการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมข้อมูลขนาดใหญ่ คือ MDEC (Malaysia Digital Economy Corporation) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี สำหรับประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลได้สร้างระบบนิเวศ Big Data ที่แข็งแกร่งโดยสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน และการลงทุนในเทคโนโลยี AI และ Machine Learning เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูล ขณะที่ประเทศออสเตรเลียเน้นการใช้ Big Data ในการบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ Smart City และพัฒนาบริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.6.3 จุดอ่อนของกฎหมายรัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย

1) ปัญหาการดึงดูดประชาชนสู่การใช้งานแอปพลิเคชันรัฐบาลดิจิทัล

ประเทศไทยมีการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล ปัจจุบันมีการจัดทำแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันมากมายที่มุ่งเน้นอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการขาดความร่วมมือที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของบริการดิจิทัลที่ทางรัฐบาลจัดขึ้นเหล่านี้อย่างเพียงพอ ปัญหานี้ดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

เมื่อได้พิจารณาตามการจัดทำแพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชันของประเทศไทยที่ศึกษานั้น ประเทศที่มีการใช้แอปพลิเคชันอย่างแพร่หลายอย่างประเทศสิงคโปร์ โดยใช้ผ่าน Singpass ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำคัญที่เชื่อมโยงประชาชนเข้ากับบริการดิจิทัลของภาครัฐและเอกชน ปัจจุบันประชาชนกว่าร้อยละ 90 ใช้งานและดาวน์โหลดแอปพลิเคชันนี้ไว้ในสมาร์ทโฟนของทุกคน เนื่องจากกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนในประเทศสิงคโปร์ โดยทุกคนต้องมีแอปพลิเคชันนี้ติดตัวเพื่อเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐได้อย่างสะดวก

โดยระบบอัตลักษณ์ดิจิทัลของสิงคโปร์ หรือ Singpass เป็นระบบที่ใช้สำหรับการยืนยันตัวตนเพื่อเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การยื่นภาษี การต่ออายุใบขับขี่ หรือการขอรับสวัสดิการ ไม่เพียงแต่ใช้บริการภาครัฐได้เท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับธนาคาร บริษัทประกันสังคม และบริการสุขภาพ เช่น การนัดแพทย์ผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้เป็นระบบที่มีการรักษาความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลในระบบยืนยันตัวตน 2 ชั้น หรือ (Two-Factor Authentication) เพื่อเป็นการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลอย่างไม่เหมาะสม รองรับลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ (e-Signature) ที่มีผลทางกฎหมาย ซึ่งช่วยให้การลงนามในเอกสารสำคัญสามารถทำออนไลน์ได้ แม้ระบบนี้จะมีประสิทธิภาพสูง แต่ยังคงมีข้อจำกัดที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการใช้งาน ซึ่งประเทศไทยสามารถนำมาเป็นบทเรียนเพื่อปรับปรุงแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของตนเองให้มีความเหมาะสมมากขึ้น หนึ่งในข้อจำกัดสำคัญของ SingPass คือความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่าจะมี

มาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การยืนยันตัวตนแบบสองชั้น แต่ระบบยังคงต้องเผชิญกับปัญหาการโจมตีทางไซเบอร์และการพยายามเข้าบัญชีโดยไม่ชอบ ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดข้อมูลประชาชน แม้ว่ารัฐบาลสิงคโปร์จะพยายามแก้ไขปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง แต่การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและกำหนดมาตรการที่รัดกุมในการคุ้มครองข้อมูลของประชาชน โดยเฉพาะการแจ้งเตือนภัยไซเบอร์อย่างรวดเร็วและการเพิ่มความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการถูกโจมตีทางออนไลน์

นอกจากนี้ Singpass ยังพบปัญหาการเข้าถึงของกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะผู้สูงอายุและแรงงานต่างชาติที่อาจไม่คุ้นเคยกับระบบดิจิทัล แม้ว่ารัฐบาลสิงคโปร์จะพยายามให้ความช่วยเหลือผ่านช่องทางต่าง ๆ แต่ประชาชนบางกลุ่มยังคงเผชิญกับความยากลำบากในการใช้งาน เนื่องจากกระบวนการยืนยันตัวตนมีความซับซ้อนเกินไปสำหรับผู้ที่ไม่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี สถานการณ์นี้เป็นข้อจำกัดที่ประเทศไทยควรนำไปพิจารณา โดยการออกแบบระบบให้มีความเรียบง่ายและเป็นมิตรกับผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะดิจิทัลแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

รัฐบาลออสเตรเลียได้พัฒนาแพลตฟอร์ม myGovID ที่ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น myID²⁵¹ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการออนไลน์ของรัฐบาลได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ประชากรชาวออสเตรเลียมากกว่า 12 ล้านคนได้ดาวน์โหลดและใช้งานแอปพลิเคชันนี้ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญและการยอมรับในวงกว้าง โดยแอปพลิเคชันนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ใช้สามารถพิสูจน์ตัวตนเมื่อเข้าถึงบริการออนไลน์ของรัฐบาลได้อย่างปลอดภัยและสะดวก การสร้าง Digital ID ผ่าน myID ใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีเป็นการอำนวยความสะดวกสบาย และง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มการยืนยันตัวตนสองระดับเช่นเดียวกับ Singpass เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการใช้งาน อย่างไรก็ตามหนึ่งในจุดอ่อนสำคัญของแพลตฟอร์มนี้คือ ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงและการรับรองประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากระบบนี้อาจไม่ครอบคลุมประชากรที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี หากประเทศไทยต้องการที่จะพัฒนาระบบที่คล้ายกัน ควรมีมาตรการรองรับ เช่น การใช้ศูนย์บริการแบบออฟไลน์ควบคู่ไปกับการยืนยัน

²⁵¹ Australian, 'myGovID is now myID' <https://www.myid.gov.au/?utm_source=com> accessed 13 January 2025.

ตัวตนดิจิทัล หรือการให้ตัวเลือกอื่น ๆ นอกเหนือจากแอปพลิเคชันบนมือถือเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถใช้ได้จริง นอกจากนี้การพึ่งพาภาคเอกชนในกระบวนการตรวจสอบตัวตนก็เป็นอีกปัจจัยที่ต้องระมัดระวัง แม้ว่า myGovID จะช่วยลดขั้นตอนด้านเอกสารและทำให้กระบวนการบริการรวดเร็วขึ้น แต่การให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากเกินไปอาจนำไปสู่ความเสี่ยงความปลอดภัยของข้อมูล หากประเทศไทยต้องการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้ อาจต้องมีมาตรการกำกับดูแลที่เข้มงวดมากยิ่งขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ให้บริการเอกชนปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด จึงจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลภาคเอกชนที่รัดกุม และความท้าทายในการบังคับใช้และการยอมรับจากประชาชน ก็ยังคงมีประชาชนบางส่วนที่ไม่เชื่อมั่นในระบบหรือเลือกใช้วิธีการติดต่อหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งอาจมาจากความไม่เข้าใจหรือไม่ความไม่มั่นใจในเทคโนโลยี หากประเทศไทยต้องการให้ประชาชนยอมรับระบบดิจิทัลลักษณะนี้ อาจต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม และการสร้างระบบที่ใช้งานง่าย เข้าถึงได้โดยไม่ซับซ้อนจนเกินไป

อย่างไรก็ตามการสร้างและใช้ Digital ID ไม่ได้มีการบังคับจากภาครัฐแต่อย่างใด ประชากรในประเทศสามารถเลือกใช้หรือไม่ก็ได้ และยังคงเข้าถึงบริการภาครัฐด้วยวิธีการอื่น เช่น ทางโทรศัพท์หรือเดินทางไปติดต่อใช้บริการถึงหน่วยงานนั้น ๆ เอง

หากประเทศไทยสามารถพัฒนาแพลตฟอร์มในลักษณะเดียวกัน โดยสามารถพัฒนาแพลตฟอร์มหรือแอปพลิเคชันที่สนับสนุนให้ประชาชนใช้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน และประชาชนทราบถึงความสะดวกในการเข้าถึงรัฐบาลดิจิทัลอย่างแท้จริง จะส่งผลให้เป็นการลดการเดินทางและขั้นตอนที่ซับซ้อน ประชาชนสามารถดำเนินการต่าง ๆ ผ่านสมาร์ทโฟน หรืออุปกรณ์ของตัวเองได้ทันที ลดต้นทุนในการใช้ทรัพยากรกระดาษสำหรับการจัดการเอกสาร ระบบที่มีการเชื่อมโยงและตรวจสอบได้ จะช่วยลดปัญหาการทุจริตและการละเมิดสิทธิ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ในที่นี้คือมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับการบริการเอกชน เช่น ธนาคารและระบบสุขภาพ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนและธุรกิจปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว

โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในประเทศไทยมีความสนใจและยอมรับการใช้รัฐบาลดิจิทัล จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมหลายด้าน ประการแรก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ประชาชนทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงบริการดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียม โดยการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของรัฐบาล

ดิจิทัลผ่านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้แก่ประชาชนจะช่วยเพิ่มการยอมรับและการมีส่วนร่วม การจัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนจะช่วยให้ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ของข้อมูลส่วนบุคคลและการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน การกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย ของข้อมูลและการป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของ ภาคเอกชนและประชาชนในการพัฒนาบริการดิจิทัลจะช่วยให้บริการเหล่านั้นตอบสนองต่อความต้องการ ที่แท้จริงของผู้ใช้ ซึ่งการนำแนวทางจากประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ที่ได้มี การกำหนดให้เศรษฐกิจเป็นหนึ่งในเสาหลักภายใต้นโยบาย Smart Nation และได้จัดทำความตกลงทาง เศรษฐกิจดิจิทัล DEA กับประเทศต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการค้าดิจิทัลและเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐกิจ การนำแนวทางเหล่านี้มาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยจะช่วยให้การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและยั่งยืน²⁵²

นอกจากนี้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมากขึ้นผ่านการใช้พื้นที่ของสื่อออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดียของประชาชนและ องค์กรเอกชนในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการของรัฐบาลดิจิทัล หรืออาจมี การเพิ่มแรงจูงใจจากประชาชนหรือองค์กรเอกชนที่ชัดเจน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีแก่ ประชาชนหรือองค์กรที่ช่วยสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ระบบดิจิทัลของภาครัฐ แนวทางนี้ไม่เพียงช่วย ขยายการรับรู้ในวงกว้าง แต่ยังสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ซึ่งเป็น รากฐานสำคัญในการผลักดันประเทศไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การที่จะทำให้การใช้งานรัฐบาลดิจิทัลอย่างจริงจังในประเทศไทยต้องอาศัย ทั้งการพัฒนาาระบบที่ใช้งานง่าย การสร้างแรงจูงใจ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยอิงตามแนวทาง จากประเทศที่ประสบความสำเร็จ หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประเทศไทยจะสามารถก้าวเข้าสู่

²⁵² ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center -ISC), ‘ความตกลงทางเศรษฐกิจดิจิทัล (DEA) ของสิงคโปร์: บรรทัดฐาน ใหม่ด้านการค้าทางดิจิทัลของโลก’

<https://thaibizsingapore.com/singapore/policies/dea/?utm_source=com> สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568.

การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้ในระยะยาว

2) อุปสรรคและความท้าทายของประเทศไทยในการพัฒนา Big Data

การที่ประเทศไทยมีความพยายามในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันสำหรับการให้บริการประชาชนในหลากหลายด้าน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวกลับขาดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากแต่ละกระทรวงหรือหน่วยงานต่างผลิตแพลตฟอร์มของตนเอง โดยไม่มีการบูรณาการระบบร่วมกันอย่างชัดเจน ปัญหานี้ส่งผลให้ประชาชนต้องจัดการกับแอปพลิเคชันที่หลากหลาย ซึ่งสร้างความซับซ้อนในการใช้งานและลดประสิทธิภาพของบริการภาครัฐ

ตัวอย่างแพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชันที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้แก่²⁵³

1. แอปพลิเคชันทางรัฐ เป็นแอปพลิเคชันที่รวบรวมการบริการภาครัฐมากกว่า 150 บริการไว้ในแอปเดียว ซึ่งพัฒนาโดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA)
2. ThaiD เป็นแอปพลิเคชันบัตรประชาชนดิจิทัล พัฒนาโดยกรมการปกครอง
3. หมอพร้อม เป็นแอปพลิเคชันสำหรับการติดตามประวัติการฉีดวัคซีนและผลตรวจโควิด-19 ซึ่งพัฒนาโดยกระทรวงสาธารณสุข
4. SSO Connect เป็นแอปพลิเคชันสำหรับการตรวจสอบสิทธิ์ในระบบประกันสังคม ซึ่งพัฒนาโดยสำนักงานประกันสังคม
5. DLT QR LICENCE เป็นแอปพลิเคชันสำหรับแสดงใบขับขี่ดิจิทัล พัฒนาโดยกรมการขนส่งทางบก
6. RD Smart Tax เป็นแอปพลิเคชันสำหรับบริการธุรกรรมจากกรมสรรพากร พัฒนาโดยกรมสรรพากร

²⁵³ ไทยรัฐ, รวม “แอปฯ รัฐ” ที่คนไทยล้วนเคยดาวน์โหลด <https://www.thairath.co.th/money/tech_innovation/digital_transformation/2779844> สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2568.

7. กยศ. Connect เป็นแอปพลิเคชันสำหรับการกู้ยืมเพื่อการศึกษา พัฒนาโดยกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

8. 3 ชั้น แอปพลิเคชันสำหรับป้องกันการสวมสิทธิ์ลงทะเบียนมือถือ พัฒนาโดยสำนักงาน กสทช.

อีกทั้งในอดีตประเทศไทยมีการใช้ แอปพลิเคชันเป่าดัง ซึ่งเคยเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการเงินช่วยเหลือของรัฐบาล โดยเฉพาะในโครงการต่าง ๆ เช่น คนละครึ่ง หรือการแจกเงินช่วยเหลือในสถานการณ์โควิด-19 ต่อมาไม่ได้มีการพัฒนาต่อยอดให้เป็นแอปพลิเคชันที่สามารถรวบรวมการทำงานของหลายหน่วยงานได้ สืบเนื่องมาจากความไม่ต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล โดยแอปพลิเคชันเป่าดังอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันอาจมองว่าแอปพลิเคชันดังกล่าวเป็นผลผลิตจากนโยบายของรัฐบาลชุดก่อนภายใต้การบริหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) การยุติการพัฒนาใช้แอปพลิเคชันอาจสะท้อนถึงความพยายามของรัฐบาลในการสร้างจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่าง และสร้างนโยบายใหม่เพื่อเรียกความนิยมจากประชาชน จึงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการทำงานของรัฐบาลนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบาย หรือเปลี่ยนรัฐบาล ผลกระทบย่อมตกสู่แก่ประชาชน ในที่นี้คือการขาดความต่อเนื่องของระบบดิจิทัลที่ไม่มีมีการสร้างระบบที่พัฒนาต่อยอดจากเดิมทำให้ทรัพยากรที่เคยลงทุนไปในแอปพลิเคชันสูญเปล่า และการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกิดจากการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจในความยั่งยืนของโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เมื่อเทียบกับประเทศสิงคโปร์ และออสเตรเลียที่มีการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เป็นศูนย์รวมของบริการภาครัฐที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยบัญชีเดียว Single Sign-On ที่มีการออกแบบให้ครอบคลุมทั้งการยืนยันตัวตน การจัดการข้อมูลส่วนบุคคล และการดำเนินการธุรกรรมทางราชการ

แนวทางสำคัญที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหา คือ การสร้างระบบ Big Data ที่ทำหน้าที่รวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานของรัฐให้อยู่ภายใต้โครงสร้างที่เป็นหนึ่งเดียว โดยระบบดังกล่าวควรออกแบบให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อรับรองความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลประชาชน

นอกจากนี้ การจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีบทบาทในการกำกับดูแลและบูรณาการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล จะช่วยให้การทำงานของภาครัฐเป็นระบบมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่ม

ความสะดวกสบายในการเข้าถึงบริการสำหรับประชาชน ระบบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมประสิทธิภาพของรัฐบาลดิจิทัลในประเทศไทย แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการใช้บริการจากภาครัฐในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการในการที่จะพัฒนาให้ประเทศไทยมีระบบ Big Data ที่ช่วยมาขับเคลื่อนประเทศในยุคปัจจุบัน โดยปัจจัยหลักคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมในประเทศ เนื่องจากบุคลากรที่มีทักษะด้านดิจิทัลในประเทศไทยยังไม่เพียงพอในเชิงคุณภาพและปริมาณ การพัฒนาทักษะเฉพาะทาง เช่น การคิดวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ Data Analytics การจัดการข้อมูล Data Management และการสร้างโมเดลเชิงทำนาย Predictive Modeling ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทาย รวมทั้งระบบการศึกษาของไทยยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันในด้าน Big Data ของประเทศยังล้าหลัง

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่สามารถนำ Big Data มาใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ สิงคโปร์มีการกำหนดให้ข้าราชการทุกคนต้องมีพื้นฐานทางด้านดิจิทัลผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้รัฐยังมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยกำหนดให้การส่งต่อข้อมูลต้องดำเนินการเสร็จสิ้นภายใน 7 วันทำการ เพื่อเป็นการสนับสนุนการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ²⁵⁴

อย่างไรก็ตามในแต่ละประเทศยังคงปรากฏจุดอ่อนที่ประเทศไทยควรระวัง ในประเทศสิงคโปร์ การที่รัฐบาลเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการใช้ Big Data เพื่อนำมาใช้ในระบบสาธารณะ แม้ว่าจะช่วยให้การบริหารประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ก็ทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของประชาชน บางส่วนรู้สึกว่ารัฐเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลมากเกินไป และขาดความโปร่งใสในการใช้ข้อมูลส่วนในประเทศเวียดนาม ยังคงประสบปัญหาเรื่องการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ระบบข้อมูล

²⁵⁴ Digital Government Blueprint, Smart Nation and Digital Government Office, Singapore <https://www.tech.gov.sg/files/media/corporate-publications/dgb-public-document_30dec20.pdf> accessed 20 January 2025.

ของภาครัฐและเอกชนยังไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูลที่มีอยู่จำนวนมากไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่กำหนดแนวทางการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลอย่างชัดเจน ในส่วนประเทศมาเลเซีย ปัญหาหลักคือความปลอดภัยของข้อมูลและภัยคุกคามทางไซเบอร์ แม้ว่าประเทศจะมีการลงทุนในเทคโนโลยีข้อมูลจำนวนมาก แต่ยังพบปัญหาข้อมูลรั่วไหลและถูกแฮกอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในภาคการเงินและบริการดิจิทัล การที่รัฐบาลและธุรกิจใช้ข้อมูลของผู้บริโภคอย่างแพร่หลายทำให้เกิดความเสี่ยงในการถูกโจมตีจากอาชญากรรมไซเบอร์ ในประเทศออสเตรเลีย แม้ว่าประเทศจะมีข้อมูลจำนวนมากจากภาคอุตสาหกรรมและการค้าดิจิทัล แต่กลับไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจและนวัตกรรม การขาดแผนการจัดการข้อมูลระยะยาวทำให้ข้อมูลระยะยาวและข้อมูลบางส่วนไม่ได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจากข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ ประเทศไทยสามารถเรียนรู้และนำมาปรับปรุงแนวทางของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการใช้ข้อมูลกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล การออกแบบระบบข้อมูลที่สามารถบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมความปลอดภัยของข้อมูล และการใช้ข้อมูลในภาคเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจดิจิทัลอย่างแท้จริง

3) การทำงานไม่สอดคล้องระหว่างฝ่ายนโยบายและฝ่ายปฏิบัติ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วนของสังคม รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ลดต้นทุน และลดการใช้ทรัพยากรในการให้บริการแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการยังคงมีความขัดแย้งกับแนวนโยบายดังกล่าวในหลายกรณี โดยเฉพาะในกรณีที่หน่วยงานรัฐพัฒนาแอปพลิเคชันหรือระบบดิจิทัลเพื่อการให้บริการ แต่ในทางปฏิบัติกลับยังคงขอให้ประชาชนใช้เอกสารในรูปแบบกระดาษเมื่อมาติดต่อราชการ

การที่บางหน่วยงานมีการพัฒนาแพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชันขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินงานดิจิทัล เช่น ระบบลงทะเบียนออนไลน์หรือระบบการส่งเอกสารดิจิทัล แต่ในทางปฏิบัติยังขอให้ประชาชนจัดเตรียมเอกสารในรูปแบบกระดาษเพิ่มเติมกระบวนการดังกล่าวขัดแย้งกับจุดประสงค์ของการลดต้นทุนและการใช้ทรัพยากรที่นโยบายรัฐบาลดิจิทัลมุ่งเน้น อันเป็นการสร้างผลกระทบต่อประชาชนที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการจัดเตรียมเอกสารที่ไม่จำเป็น อีกทั้งยังเป็นการทำงาน

ซ้ำซ้อน เช่น การกรอกข้อมูลในแอปพลิเคชันและการส่งเอกสารกระดาษ สร้างความสับสนและลดทอนประสิทธิภาพในการให้บริการ ทั้งในแง่ของงบประมาณและเวลา การลงทุนในการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ไม่ได้ถูกใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าในทรัพยากรของรัฐ จนนำไปสู่การลดความน่าเชื่อถือของหน่วยงานรัฐในการบริหารงานระบบดิจิทัลแก่ประชาชน

โดยสาเหตุนี้เกิดมาจากการที่หน่วยงานภายในของรัฐนั้น ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพราะไม่ได้มีการบูรณาการข้อมูลอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้เกิดความล่าช้าและความซับซ้อนในกระบวนการ การขาดการอบรมและการปรับตัวของบุคลากร กล่าวคือ บุคลากรในหน่วยงานอาจยังไม่พร้อมหรือขาดความเข้าใจในการใช้ระบบดิจิทัล และการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ ในที่นี้คือ การที่ฝ่ายนโยบายออกแนวที่ทางที่ชัดเจน แต่ฝ่ายปฏิบัติไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เป้าหมายของนโยบายรัฐบาลดิจิทัลไม่สำเร็จ

เช่นนั้น ควรมีการบูรณาการการให้ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อเป็นการพัฒนาระบบที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนในการให้บริการแก่ประชาชน มีการจัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีทักษะในการใช้ระบบดิจิทัลและตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายดิจิทัล รวมทั้งควรมีการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและต่อเนื่องระหว่างทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เป้าหมายของนโยบายสามารถถูกนำไปปฏิบัติได้จริง และควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อปรับปรุงกระบวนการให้สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายอยู่เสมอ เพื่อเป็นการปรับปรุงและบริหารจัดการระบบดิจิทัลอันจำเป็นในระดับหน่วยงานอย่างแท้จริง

4) ปัญหาความไม่เท่าเทียมในยุคดิจิทัล

ในยุคที่เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวัน รัฐบาลทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้หันมาใช้แนวทาง “รัฐบาลดิจิทัล” (Digital Government) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น รัฐบาลดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ แต่ยังเน้นถึงการสร้างระบบที่เชื่อมโยงและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการของรัฐได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นโดยไม่มีต้นทุน ทั้งในแง่ของการลงทุนของรัฐบาลและภาระทางการเงินที่ประชาชนอาจต้องแบกรับ การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนที่แท้จริงจึงเป็น

สิ่งสำคัญเพื่อทำความเข้าใจว่า การเข้าถึงระบบรัฐบาลดิจิทัลจะส่งผลอย่างไรต่อชีวิตประจำวันของประชาชน

โดยค่าใช้จ่ายที่ประชาชนต้องแบกรับนั้น เกิดขึ้นมาจากหลายประการได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล รัฐบาลดิจิทัลต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย เช่น ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ศูนย์ข้อมูล (Data Centers) และอุปกรณ์รองรับการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้มักได้รับการจัดสรรจากงบประมาณภาครัฐ ซึ่งเป็นภาษีของประชาชนโดยตรง อีกทั้งการขาดโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ห่างไกล แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามขยายโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงหรือจุดให้บริการฟรี แต่พื้นที่ห่างไกลบางแห่งยังขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่เหล่านี้ไม่สามารถใช้บริการรัฐบาลดิจิทัลได้อย่างเต็มที่

2. ค่าพัฒนาและบำรุงรักษาดิจิทัล นอกจากการติดตั้งระบบแล้ว ยังมีต้นทุนในการพัฒนาซอฟต์แวร์ การจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และการบำรุงรักษาระบบต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้บางครั้งอาจถูกรวมไว้ในค่าสาธารณูปโภค หรือจัดเก็บในรูปแบบค่าธรรมเนียมบริการจากประชาชน เช่น ค่าธรรมเนียมในการใช้บริการออนไลน์บางประเภท

3. ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลของประชาชน แม้ระบบดิจิทัลจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในบางด้าน เช่น การเดินทางเพื่อยื่นเอกสาร แต่ประชาชนยังคงต้องลงทุนในอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ รวมถึงค่าอินเทอร์เน็ต โดยประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น สำหรับการใช้งานบริการดิจิทัล

4. ค่าใช้จ่ายด้านความปลอดภัยข้อมูล ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่รัฐบาลต้องจัดการปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เช่น การป้องกันการโจมตีข้อมูล หรือการจัดการกับปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัว ซึ่งต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัย และประชาชนอาจต้องแบกรับค่าใช้จ่ายทางอ้อมผ่านภาษีหรือค่าธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

5. ต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายทางการเงิน การเปลี่ยนไปใช้ระบบดิจิทัลอาจทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งต้องลงทุนเวลาในการเรียนรู้วิธีการใช้งาน หรือเกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

(Digital Divide) สำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มที่สามารถใช้บริการรัฐบาลดิจิทัลได้ ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์และบริการของรัฐ เช่น การรับสิทธิสวัสดิการ การยื่นภาษี หรือแม้แต่การได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

ค่าใช้จ่ายที่ประชาชนต้องแบกรับในการใช้งานรัฐบาลดิจิทัลนั้นมาจากทั้งภาษีโดยตรงและค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต โดยการจัดทำระบบดิจิทัลที่มีทั้งข้อดีในด้านความสะดวกและข้อเสียในด้านต้นทุน ซึ่งควรมีการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อลดภาระให้กับประชาชนกลุ่มเปราะบาง และส่งเสริมการเข้าถึงที่เท่าเทียม โดยรัฐบาลอาจมีมาตรการช่วยเหลือ เช่น การจัดหาทุนสนับสนุนสำหรับอุปกรณ์ดิจิทัล การฝึกอบรมทักษะดิจิทัล และการขยายโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมถึงสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของระบบดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างเท่าเทียม

เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียที่ประชาชนในพื้นที่ในชนบทของประเทศมาเลเซียยังคงเผชิญกับปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วต่ำหรือไม่มีสัญญาณในบางพื้นที่ และการขาดความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในประเทศมาเลเซียมีโครงการ “JENDELA” (National Digital Infrastructure Plan) เพื่อขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 5G และมีการจัดโปรแกรมฝึกอบรมทักษะดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้งานบริการดิจิทัลได้

ประเทศออสเตรีย แม้โครงสร้างพื้นฐานในออสเตรียจะพัฒนาไปมาก แต่การใช้บริการรัฐบาลดิจิทัลยังคงมีข้อจำกัดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่คุ้นชินกับเทคโนโลยี รวมทั้งความกังวลด้านปลอดภัยไซเบอร์และความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ซึ่งทางประเทศออสเตรียดำเนินโครงการ “Digital Austria Initiative” โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบดิจิทัลที่ใช้งานง่ายและเหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกวัย มีมาตรการเข้มงวดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและการเพิ่มความโปร่งใสในระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชน

ประเทศสิงคโปร์ มีความก้าวหน้าด้านรัฐบาลดิจิทัลมาก แต่ยังคงเผชิญกับช่องว่างทางดิจิทัลในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุและแรงงานต่างด้าวที่เข้าถึงบริการได้น้อย นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตยังคงค่อนข้างสูงสำหรับบางกลุ่ม ซึ่งในประเทศสิงคโปร์มีการดำเนินโครงการ “Smart Nation

Initiative” ซึ่งเน้นการให้บริการฟรี Wi-Fi ในที่สาธารณะและสนับสนุนอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมดิจิทัลสำหรับอายุ เช่น โครงการ “Silver Infocomm Initiative”

ประเทศเวียดนาม เป็นประเทศที่มีการเติบโตด้านดิจิทัลที่รวดเร็ว แต่ปัญหาหลักยังคงมีการเติบโตด้านดิจิทัลที่รวดเร็ว แต่ปัญหาหลักยังคงอยู่ที่การขาดโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชนบทและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ไม่เท่าเทียมกัน และยังมีประชาชนบางกลุ่มยังขาดความรู้และความมั่นใจในการใช้งานเทคโนโลยี ซึ่งรัฐบาลเวียดนามดำเนินแผน “Nation Digital Transformation Program” เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชนบท และส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับดิจิทัลในโรงเรียนและการฝึกอบรมสำหรับแรงงาน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย แม้ประเทศไทยยังคงมีช่องว่างในด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ห่างไกลและการพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับมาเลเซียและเวียดนาม อย่างไรก็ตามสิงคโปร์และออสเตรเลียถือเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกลุ่ม การเรียนรู้จากประเทศที่มีความก้าวหน้าจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาระบบรัฐบาลดิจิทัลที่เข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและความเท่าเทียมมากขึ้น สำหรับแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทย การขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่รวมถึงบริการอินเทอร์เน็ตฟรีในสถานที่สาธารณะ รัฐบาลควรมีการสนับสนุนการอบรมทักษะดิจิทัลในชุมชนและโรงเรียน สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยของข้อมูล และเพิ่มความโปร่งใสของบริการดิจิทัลท้ายที่สุดคือ การสนับสนุนอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตราคาประหยัดสำหรับประชาชนกลุ่มเปราะบาง

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ โปร่งใส และความสะดวกสบายในการให้บริการภาครัฐแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามความสำเร็จของระบบรัฐบาลดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานหรือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงความสามารถของประชาชนทุกกลุ่มในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากระบบดังกล่าว จากการเปรียบเทียบประเทศต่างๆ พบว่า ปัญหาหลักที่ขัดขวางการเข้าถึงรัฐบาลดิจิทัลมักเกี่ยวข้องกับโครงสร้างไม่เท่าเทียม ความรู้ด้านดิจิทัลที่ไม่เพียงพอ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในประเด็นเหล่านี้ หากประเทศไทยสามารถดำเนินมาตรการเหล่านี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัล

และสร้างระบบที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเป็นต้นแบบของการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน

5) ปัญหากฎหมายที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ระบบดิจิทัลเป็นกระบวนการสำคัญที่ทุกประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐและการให้บริการแก่ประชาชน อย่างไรก็ตามความท้าทายที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการนี้คือข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย กฎหมายและระเบียบหลายฉบับยังไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายบางฉบับล้าสมัยและไม่ถูกออกแบบมาเพื่อรับรองบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว

ประการแรก กฎหมายหลายฉบับในประเทศไทยยังคงเน้นการจัดการข้อมูลและกระบวนการแบบเอกสาร (Paper-Based) ซึ่งเป็นข้อจำกัดใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ระบบดิจิทัล กฎระเบียบเหล่านี้สร้างความล่าช้าในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและเพิ่มต้นทุนในการให้บริการแก่ประชาชน แม้จะมีความพยายามแก้ไขกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 แต่ข้อกำหนดระเบียบปฏิบัติบางประการยังไม่สอดคล้องกับความเร็วและความยืดหยุ่นที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

ประการที่สอง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการการพัฒนา แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญ แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังเผชิญกับความล่าช้าและความไม่ชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ ทำให้เกิดช่องว่างที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชนในการใช้บริการดิจิทัล

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ เป็นประเทศที่มีกรอบกฎหมายที่รองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิงคโปร์ยังมีกฎหมายที่เน้นการออกแบบบริการที่ผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลางซึ่งช่วยให้บริการของรัฐตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

255

²⁵⁵ ณัฐชนนธ์ ลิ้มบุญสืบสาย, 'ความตกลงทางเศรษฐกิจดิจิทัล: บรรทัดฐานใหม่ด้านการค้าทางดิจิทัลของโลก 2564'

<<https://isc.mfa.go.th/en/contentmenu>> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568.

เวียดนาม แม้ว่าจะเป็นประเทศพัฒนา แต่เวียดนามก็ได้มีการออกกฎหมาย Law on Cybersecurity และ E-Government Development Strategy เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล โดยกฎหมายเหล่านี้เน้นการพัฒนาระบบข้อมูลกลางและลดการพึ่งพากระดาษ รวมถึงการสร้าง ความมั่นคงในระบบดิจิทัล ประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากแนวทางของเวียดนามในการปรับปรุงกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและการบูรณาการข้อมูล

ทางด้านประเทศมาเลเซีย มีกฎหมาย Digital Government Blueprint และ Personal Data Protection Act ซึ่งไม่เพียงแต่สนับสนุนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและเอกชน การที่มาเลเซียมีกฎหมายเฉพาะทางที่ชัดเจนช่วยให้การเปลี่ยนแปลงผ่านสู่ ระบบดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น

ขณะที่ประเทศออสเตรเลีย มี E-Government Act ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎหมายที่ครอบคลุม ที่สุดในยุโรป กฎหมายดังกล่าวกำหนดกรอบการทำงานที่ชัดเจนสำหรับการให้บริการประชาชน ผ่านช่องทางดิจิทัลและการเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ ออสเตรเลียยังให้ความสำคัญกับการพัฒนา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และความโปร่งใส ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจใน ระบบราชการ

ในภาพรวม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล การเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย และออสเตรเลีย แสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่รองรับการเปลี่ยนผ่านต้องมีความยืดหยุ่น ครอบคลุม และสามารถปรับตัวได้ต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การพัฒนากฎหมายที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของยุคดิจิทัลจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถปรับปรุงระบบราชการ เพิ่มความโปร่งใส และสร้างความไว้วางใจในบริการภาครัฐ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาลดิจิทัลในยุคปัจจุบัน

4.3 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย

จากการศึกษาเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณากฎหมายไทยเป็นหลักและเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ (4 ประเทศในกรอบวิจัยนี้) พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้ในแต่ละกลุ่มกฎหมายดังต่อไปนี้

4.3.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายในกลุ่มกฎหมายนี้ โดยจำแนกออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

4.3.1.1 ด้านธุรกรรมดิจิทัล

มุ่งเน้นไปที่กฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้หลายครั้งโดยล่าสุดครั้งที่ 4 เมื่อปี พ.ศ. 2562 ส่วนสำคัญคือ ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์บางประเภทต้องขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อกำกับดูแล ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) เพื่อรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคลผ่านระบบดิจิทัลอย่างเป็นทางการ และได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาหลายฉบับ²⁵⁶ ซึ่งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2565 การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวข้างต้นเพื่ออุดช่องว่างทางกฎหมายและตามให้ทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความน่าเชื่อถือ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลที่รวบรวมมาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่หลายประการดังนี้

1) ปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้ที่มาจากหลักการและเนื้อหาของกฎหมายที่ยังคงไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือและวิธีการทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

²⁵⁶ พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยวิธีการแบบปลอดภัยในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2553 พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565 รวมถึงพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563

ทั้งนี้ ปรากฏในส่วนของเหตุผลของการเปิดรับฟังความคิดเห็นร่างกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคม 2567 ในเว็บไซต์ Thai Law Reform Commission ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ซึ่งให้เห็นว่ากฎหมายนี้ยังไม่สอดคล้องกับทางปฏิบัติในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน รวมถึงไม่สอดคล้องกับกฎหมายแม่แบบหลายฉบับที่พัฒนาขึ้นมาโดยคณะกรรมการการการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) ทำให้กฎหมายมีข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการบังคับใช้ อย่างไรก็ตามได้มีการนำเอาเนื้อหาของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยบันทึกที่สามารถโอนได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2017 (MLETR) มาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ใหม่) เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีกรออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายนี้กฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับที่ 5 (Version 5) ของเวียดนามซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2024 เป็นต้นมาไม่ได้มาจากการยอมรับกฎหมายแม่แบบของ MLETR ที่ UNCITRAL พัฒนาขึ้น แต่มาจากการพัฒนากฎหมายของกระทรวงสารสนเทศและการสื่อสารของเวียดนาม (MIC) เองเพราะเห็นว่า กฎหมายของ UNCITRAL มีลักษณะทั่วไปและดูเหมือนว่าออกแบบมาสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วโดยมุ่งหมายให้มีผลบังคับกับแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ที่เป็นคนกลาง

จากการศึกษาพบว่าที่ผ่านมาปัญหาหรือข้อจำกัดที่มาจาก**หลักการและเนื้อหาของกฎหมายที่ยังคงไม่ทันสมัยเท่าที่ควร**ตามหลักการสำคัญพื้นฐานของการพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ยังไม่มีการยอมรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เทคโนโลยีปัจจุบันและอนาคตโดยไม่ต้องไปประกาศกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รองรับเทคโนโลยีและกฎหมายเฉพาะอื่นที่มีกระบวนการบริหารทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งกำหนดวิธีการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ไม่ได้บัญญัติในเรื่องตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ (หรือบันทึก/ตราสารที่สามารถโอนกัน (ETR)) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะบางอย่างที่สามารถโอนสิทธิ์ได้ เช่น ใบตราส่ง (bill of lading) และตั๋วสัญญาใช้เงิน (promissory note) ในการค้าระหว่างประเทศให้รองรับการใช้งานในรูปแบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเทียบเท่ากับเอกสารที่เป็นกระดาษได้ตามกฎหมาย รวมถึงไม่ได้กำหนดเรื่องอำนาจในการควบคุมเพื่อสะท้อนหลักการทำซ้ำไม่ได้ของ

ตราสารเปลี่ยนมือ ทางเลือกในการมีกลไกรับรองผู้ให้บริการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเชื่อถือแทนที่ระบบอนุญาต การจดทะเบียนและการจดแจ้ง ฯลฯ เพื่อความมั่นคงปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ ความสะดวกรวดเร็ว และการก้าวทันเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสารและดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายจากการมีคำจำกัดความที่ชัดเจนและเพิ่มเติม คำจำกัดความของบางคำสำคัญ เช่น ข้อมูลไบโอเมตริกซ์ ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จากที่ค้นพบว่าไม่มีคำจำกัดความของถ้อยคำ ข้อมูลไบโอเมตริกซ์ (Biometric data) อยู่ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ETA) ของสิงคโปร์และออสเตรเลีย พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 (ETA) และร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... (เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะช่วงต้นเดือนกรกฎาคม 2567) ถึงแม้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้เมื่อ พ.ศ. 2562 และร่างกฎหมายนี้ระบุเพิ่มเติมคำจำกัดความของถ้อยคำอื่น ๆ ไว้หลายถ้อยคำ เช่น การพิสูจน์และยืนยันตัวตน ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ ตราสารเปลี่ยนมือ ตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ บริการระบบตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบอัตโนมัติ บุคคลที่เป็นสื่อกลาง เป็นต้น กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต ฯลฯ

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของสิงคโปร์และออสเตรเลียไม่ได้กำหนดคำจำกัดความของคำว่า ข้อมูลไบโอเมตริกซ์ (Biometric data) ไว้เช่นเดียวกัน เพราะยึดหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technology Neutrality) ยอมรับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยไม่ต้องกำหนดคำจำกัดความที่กำหนดประเภทข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงหรือทุกประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ยืนยันตัวตน และมุ่งให้เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปเชิงพาณิชย์ การสื่อสารและเสมือนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการยืนยันผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย และมักจะอ้างอิงหรืออาศัยคำจำกัดความที่ชัดเจนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายว่าด้วยความเป็นส่วนตัว และอื่น ๆ เช่น กฎหมาย Digital ID Act 2024 ของออสเตรเลีย เห็นได้ว่าคำจำกัดความของ “ข้อมูลชีวภาพ/ชีวมิติ” หรือข้อมูลไบโอเมตริกซ์ (Biometric data) ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ของสิงคโปร์และมาเลเซียซึ่งคล้ายกับคำจำกัดความนี้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

(PDPA) มาตรา 26 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ข้อมูลชีวภาพตามวรรคหนึ่งให้หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากการใช้เทคนิคหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนำลักษณะเด่นทางกายภาพหรือทางพฤติกรรมของบุคคลมาใช้ทำให้สามารถยืนยันตัวตนของบุคคลนั้นที่ไม่เหมือนกับบุคคลอื่นได้ เช่น ข้อมูลภาพจำลองใบหน้า ข้อมูลจำลองม่านตา หรือข้อมูลจำลองลายนิ้วมือ” ข้อมูลชีวมิติยังรวมถึงการใช้ลายมือ การใช้เสียง การใช้ท่าเดิน การใช้จังหวะการหายใจด้วย

ข้อมูลชีวภาพหรือชีวมิติเหล่านี้ทำให้ระบุ พิสูจน์ และยืนยันตัวตนได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว แม่นยำสูง แต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวที่ต้องมีความปลอดภัยสูง การเก็บข้อมูลเหล่านี้ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้งตามวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ระยะเวลาจัดเก็บและทำลาย โดยมีใช้เพียงแค่ ‘แจ้งให้ทราบ’ แต่ควร ‘เก็บเท่าที่จำเป็น’ เท่านั้น รวมทั้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนี้สามารถถอนความยินยอมโดยขอให้ระงับการใช้ แก้ไข หรือทำลายข้อมูลได้โดยง่ายตามสิทธิทางกฎหมาย เมื่อใดก็ได้โดยไม่มีเงื่อนไข เว้นแต่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมีความจำเป็นหรือปฏิบัติตามกฎหมาย

ถึงแม้ว่าไม่ปรากฏคำจำกัดความของคำว่า ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETA) ของสิงคโปร์และออสเตรเลีย (ซึ่งยึดถือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ) พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ซึ่งอันที่จริงแล้วตราประทับลักษณะนี้สามารถระบุผู้ทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นเดียวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องมีการประทับตราเป็นสำคัญ แต่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... (เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะช่วงต้นเดือนกรกฎาคม 2567) “ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า ตัวอักษร ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ร่วมกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อื่นเพื่อระบุตัวตนบุคคลเจ้าของตราประทับ”

ต้นแบบกฎหมายของ UNCITRAL ว่าด้วยการใช้และการรับรองข้ามพรมแดนในการจัดการอัตลักษณ์และบริการที่ไว้วางใจ ค.ศ. 2022 (UNCITRAL Model Law on the Use and Cross-border Recognition of Identity Management and Trust Services, 2022 (MLIT)) ระบุถึงบริการที่ไว้วางใจได้ (Trust services) มาจากการประกันแหล่งที่มาข้อมูลว่าเชื่อถือได้และสืบหา

การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อข้อมูลนั้นได้ซึ่งต้องอาศัยการยืนยันตัวตนจากลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ トラประทับอิเล็กทรอนิกส์ ขณะที่มาตรฐานในระดับที่สูงกว่าที่ปรากฏอยู่ในกฎระเบียบของสหภาพยุโรป ว่าด้วยบริการระบุตัวตน ยืนยันตัวตน และความไว้วางใจได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic IDentification, Authentication and Trust Services (eIDAS)) กำหนดให้ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย (Qualified Electronic Seal (QES)) มีสถานะทางกฎหมายเทียบเท่า ตราประทับสด (Wet Seal) ซึ่งจำกัดความที่ชัดเจนต้องระบุถึงเทคโนโลยีที่ใช้ (เช่น PKI) ผู้ให้บริการ ออกใบรับรอง (CA), และการรับรองโดยหน่วยงานกำกับดูแล

นอกจากนี้พบว่า ในส่วนปัญหาหรือข้อจำกัดของพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 มาจากหลักการและเนื้อหาของกฎหมายที่ยังคงไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ก้าวไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของเครื่องมือและวิธีการทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลด้วยเช่นกัน ดังเห็นได้จากการรับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ซึ่งให้เห็นสภาพปัญหาและความจำเป็นของการทบทวนผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ จำเป็นต้องมีอำนาจหน้าที่ทางด้านการพัฒนาด้วย เพราะที่ผ่านมามีอำนาจหน้าที่ด้านส่งเสริมและสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและ ยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนา ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับชื่อของสำนักงานฯ รวมทั้ง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดของพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น

ในส่วนของกฎหมายทางด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ยังพบว่า ทั้งไทยและสิงคโปร์ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองบริษัทในสิงคโปร์ที่ประกอบการจัดจำหน่ายหรือขายเนื้อหาดิจิทัลออนไลน์ บริการหรือการอนุญาตให้ผู้จัดหาต่างประเทศใช้ซอฟต์แวร์ อย่างไรก็ตามสิงคโปร์อาศัยกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ETA) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (การค้าที่เป็นธรรม) (CPFTA) เป็นต้น มาปรับใช้

2) ปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้ที่มาจากการขาดกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและก้ำกั้นลักษณะธุรกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่ง มาจากความล่าช้าและความครอบคลุมในการออกกฎระเบียบ/อนุบัญญัติที่อาศัยอำนาจของกฎหมายหลักซึ่งก็ยังคงต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยเช่นกัน แม้ที่ผ่านมาพยายามปรับปรุงกฎหมายในหลายส่วนแล้วก็ตาม (เช่น การรองรับตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล) การออกกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติในหลายส่วนก็ตาม (เช่น ประกาศสพธอ. เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลทั้ง 3 ฉบับ²⁵⁷) แต่ก็ยังมีเทคโนโลยีหรือรูปแบบการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ ๆ จำนวนมากที่ยังต้องการการออกกฎระเบียบเฉพาะและแนวปฏิบัติเฉพาะที่ครอบคลุมเพื่อการกำกับดูแลหรือการบังคับใช้กฎหมายต่อภาครัฐและภาคเอกชนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3) ปัญหาหรือข้อจำกัดของการบังคับใช้อันเนื่องมาจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือธุรกรรมดิจิทัลระหว่างประเทศหรือที่มีลักษณะข้ามพรมแดนเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจทางกฎหมายและเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน อันได้แก่

(1) แต่ละประเทศมีกรอบกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐานและแนวปฏิบัติ รวมทั้งการบังคับใช้ และการกำกับดูแลทางด้านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความเข้มงวดแตกต่างกันไป

(2) มีช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้เพราะตามไม่ทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว

(3) เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น กฎหมายของแต่ละประเทศอาจมีความขัดกันในการเลือกใช้อำนาจศาลที่นำมาบังคับใช้ (ผลของกฎหมายขัดกัน)

²⁵⁷ ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล 3 ฉบับ ได้แก่ กรอบการทำงาน ข้อกำหนดของการพิสูจน์ตัวตน และข้อกำหนดของการยืนยันตัวตน ประกาศเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566.

(4) การนำเสนอและน้ำหนักของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อาจได้รับการยอมรับที่แตกต่างกันในแต่ละเขตอำนาจศาลอันส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาล

(5) การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศหรือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

(6) ข้อจำกัดในการประสานงานระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลระหว่างประเทศในการแบ่งปันข้อมูลและการดำเนินการร่วมกันเพื่อแก้ไขข้อพิพาทหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่อยู่นอกเขตแดน

นอกจากนี้ปัญหาหรือข้อจำกัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าและบริการทางออนไลน์หรือให้บริการแพลตฟอร์มตลาดอิเล็กทรอนิกส์นี้ เช่น Microsoft, Google, Apple, Facebook, Lazada, Shopee ฯลฯ ถึงแม้ว่าโดยหลักกฎหมายแล้วต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายของรัฐที่ตนประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะทางด้านการจดทะเบียน จดแจ้ง หรือทางด้านเสียภาษีอากร แต่ก็มักมีกฎระเบียบและแนวปฏิบัติของตนเอง มีอิทธิพลและอำนาจต่อรองสูง

4.3.1.2 ด้านสินทรัพย์ดิจิทัล การบังคับใช้กฎหมายในด้านนี้มีปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่หลายประการ อันได้แก่

1) ขอบเขตของคำจำกัดความในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดคํานิยามของสินทรัพย์ดิจิทัลทั้ง “คริปโทเคอร์เรนซี” และ “โทเคนดิจิทัล” ในลักษณะที่กว้างโดยครอบคลุมหน่วยอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ และแบ่งประเภทตามลักษณะการใช้งาน จึงส่งผลให้มีหลากหลายการใช้งานเข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลมากขึ้น เช่น การใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อการอุปโภคบริโภค การแปลงทรัพย์สินในโลกจริงให้อยู่ในรูปโทเคน เป็นต้น ซึ่งลักษณะของสินทรัพย์ดิจิทัลและความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ไม่เหมือนกับผลิตภัณฑ์ในตลาดทุน การบังคับใช้กฎหมายหรือการกำกับดูแลในลักษณะเดียวกับผลิตภัณฑ์ในตลาดทุนอาจไม่เหมาะสม รวมทั้งข้อจำกัดหรืออุปสรรคที่มาจากบางบทบัญญัติและบทกำหนดโทษที่ยังไม่สอดคล้องกับลักษณะความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่กำกับดูแล โดยใช้แนวทางกำกับดูแลที่สอดคล้องกับสากลซึ่งมาจากการศึกษากฎหมาย

ต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ และสหภาพยุโรป เป็นต้น²⁵⁸ อย่างไรก็ตามปัญหาสถานะทางกฎหมายของคริปโทเคอร์เรนซีตามกฎหมายของออสเตรเลียเนื่องจากออสเตรเลียยังไม่มีแนวคิดที่ชัดเจนว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สินหรือไม่

2) เนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายที่ไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมพบว่า ที่ผ่านมามีความไม่ชัดเจนของนโยบายและกฎหมายของมาเลเซียเกี่ยวกับการบริหารจัดการคริปโทเคอร์เรนซีซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากแนวทางของสิงคโปร์ (อย่างไรก็ดีเมื่อต้นปี 2568 มีข้อมูลว่าผู้นำมาเลเซียสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาความเป็นไปได้ในการออกกฎระเบียบสำหรับคริปโทและบล็อกเชน) ความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมในพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 โดยพบว่า²⁵⁹

(1) ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแสดงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ที่แท้จริงในรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการลงทะเบียนเปิดบัญชีกับผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายนี้

(2) ผู้เสียหายจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลมักถูกกระทำในลักษณะหลอกลวง ช่มชู้ ทำร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้

(3) ยังไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้จัดเก็บสินทรัพย์ดิจิทัลหรือมูลค่าสินทรัพย์ดิจิทัลที่อยู่ในอุปกรณ์ดังกล่าว และการรับทรัพย์จำเป็นต้องใช้กุญแจส่วนบุคคล เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์การรับกุญแจส่วนบุคคลไว้ อาจส่งผลให้เป็นการรับทรัพย์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เอกสาร หลักฐาน ตรวจสอบข้อมูลการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์หรือสั่งการให้กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง

²⁵⁸ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, ความท้าทายในการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล ตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ฯ (2566, 10 มีนาคม)

<https://www.smarttoinvest.com/Pages/Investment%20Products/Investment%20knowledge/Challenges-in-DigitalAsset-Regulation.aspx> สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2568.

²⁵⁹ ศาสตรินันท์ สุทธิแสน, ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล (2563) บทความวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง < <http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/748> > สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2568.

ผู้ตรวจสอบบัญชีหรือสั่งการให้บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจำกัดแต่เฉพาะผู้ประกอบการสินทรัพย์ดิจิทัลเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงบุคคลธรรมดาที่ประสงค์ต่อสินทรัพย์ดิจิทัล จึงส่งผลทำให้ไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดบางลักษณะได้ จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

3) ไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล พบว่า ปัจจุบันออสเตรเลียกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนากฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล โดยพิจารณาการกำกับดูแลที่เหมาะสมแสวงหาสมดุลระหว่างนวัตกรรมกับความเสี่ยงต่อผู้บริโภคและนักลงทุนในธุรกิจที่คล้ายกับคริปโทเคอร์เรนซี กิจกรรมที่ไม่ได้รับอนุญาต การหลอกลวงที่สร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง ขณะที่ยังไม่มีการออกกฎหมายเฉพาะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอำนาจบังคับใช้ตามกฎหมายและกฎระเบียบอื่นได้ในระดับหนึ่ง เช่น ชื้อขาย บริษัทและองค์กรธุรกิจอื่น บริการทางการเงิน เป็นต้น

4.3.1.3 ด้านการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การบังคับใช้กฎหมายในด้านนี้มีปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่หลายประการ อันได้แก่

1) มูลค่าสูงของการลงทุนและการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องสำหรับโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถเชื่อมั่นได้ด้านความปลอดภัยของข้อมูลและระบบ หากไม่มีความแน่นอนในเรื่องดังกล่าวย่อมทำให้การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศหยุดชะงัก ทำให้การวางแผนระยะยาวทำได้ยากและทำให้การลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นไปได้ยากขึ้น ถึงแม้ว่ากำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาทางด้านนี้ก็ตาม

2) ข้อจำกัดของอุตสาหกรรม Data Center (ศูนย์ข้อมูลเทคโนโลยีและการสื่อสาร) ที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างเครือข่าย ระบบเซิร์ฟเวอร์ ระบบจัดเก็บข้อมูล และระบบสนับสนุนซึ่งเผชิญหลายสิ่งท้าทาย²⁶⁰

(1) มีต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งต้องใช้พลังงานไฟฟ้าและพลังงานน้ำจำนวนมากเพื่อใช้หมุนเวียนระบายความร้อนและราคาพลังงานเพิ่มสูงขึ้น จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ทันสมัยหรืออัพเกรด ขณะที่ประเทศสิงคโปร์

²⁶⁰ รพีภูมิ ลาภมาก, แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2568-2570: อุตสาหกรรมดาต้าเซ็นเตอร์, สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2568, https://www.krungsri.com/getmedia/dec6d701-65f3-47fd-a4d9-e1d60afb227/IO_Data_Center_250317_TH_EX.pdf.aspx

ซึ่งเป็นศูนย์กลางมายาวนานในด้านบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและ data centers ที่มีจำนวนมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน กำลังเผชิญปัญหาพื้นที่จำกัดและต้นทุนที่สูงขึ้นเช่นเดียวกันจึงส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการขยาย data centers²⁶¹

(2) ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีใหม่ เช่น AI, Edge Computing หรือ Quantum Computing

(3) การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะ ขณะที่การผลิตบุคลากรใหม่ยังไม่ทันความต้องการ บริษัทขนาดใหญ่มักได้เปรียบในการดึงดูดบุคลากรที่มีทักษะสูงทำให้ผู้ให้บริการรายอื่นไม่สามารถหาบุคลากรได้เพียงพอต่อความต้องการจึงเป็นปัจจัยที่อาจฉุดรั้งการเติบโตของธุรกิจดาต้าเซ็นเตอร์ในภาพรวม

(4) การปรับตัวสู่ความยั่งยืนเพราะอุตสาหกรรมนี้ใช้พลังงานสิ้นเปลืองจำนวนมาก ดังกล่าวข้างต้น และสร้างขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ธุรกิจต้องลงทุนเพิ่มตามแนวทางยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานหมุนเวียนหรือระบบระบายความร้อนที่มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยของข้อมูลและข้อกำหนดทางกฎหมายที่เข้มงวด

3) กฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ทางด้านนี้ทั้งของไทยและ 4 ประเทศเผชิญสิ่งท้าทายอย่างมากเพราะบางส่วนต้องการการกำกับดูแลที่เฉพาะเจาะจงและยังไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงไปสู่เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ บล็อกเชน และความซับซ้อนของเรื่องใหม่ ๆ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล การซื้อขายออนไลน์ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) การหลอกลวงทางออนไลน์ เป็นต้น อีกทั้งบางส่วนอาจจะยังไม่มีกฎหมายรองรับทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายและ/หรือกฎระเบียบ

4) การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างรัฐกับเอกชนอาจไม่ได้รับหรือไม่ได้ให้ความร่วมมือกันระหว่างกันเพราะบางหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีระบบและมาตรฐานแตกต่างกันและยังไม่พร้อมปรับตัวและสนับสนุนการเข้าสู่ระบบการจัดการข้อมูลที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน รวมถึงข้อมูลขนาดใหญ่ที่มาจากการจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) เพื่อให้

²⁶¹ Chirasin Siriprachai and Wiraphat Lin, “The Rise (and Risk) of Data Center: Implications and Consequences to Thai Economy”, *Economic Pulse*, 7 (November 7, 2024): 4.

เกิดสำหรับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ถึงแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทด้านการจัดการข้อมูล เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) และสำนักงานสถิติแห่งชาติมีความร่วมมือในการเชื่อมโยงข้อมูลแบบบูรณาการ

5) การขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถทางดิจิทัลที่เหมาะสมในภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ รวมถึงขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถเฉพาะทาง เช่น การคิดวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Data Analytics) การจัดการข้อมูล (Data Management) และการสร้างโมเดลเชิงทำนาย (Predictive Modeling) เพราะระบบการศึกษาของไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรม เกิดการต่อต้านความเปลี่ยนแปลงของบุคลากรหรือผู้บริหารบางส่วนซึ่งอาจยังไม่เข้าใจหรือสนับสนุนแนวทางการเสริมทักษะดิจิทัล องค์กรบางแห่งมีวัฒนธรรมที่ยึดติดกับวิธีการทำงานแบบเดิม ๆ ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัลใหม่ๆ ซึ่งองค์กรนั้นขาดตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเหมาะสมในการประเมินผลกระทบและความสำเร็จขององค์กร

6) ข้อจำกัดหรืออุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจไม่ทันสมัยเพียงพอต่อการสนองตอบต่อการส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือรูปแบบธุรกิจที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล ทั้งนี้การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัยต้องใช้เวลาและขั้นตอนทางกฎหมายที่ซับซ้อน รวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ไม่ยืดหยุ่น ไม่จูงใจนักลงทุน ไม่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมหรือกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งเผชิญปัญหาด้านการบริหารจัดการและขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนในการขอรับการส่งเสริมการลงทุน ติดขัดความล่าช้าและความไม่โปร่งใสในระบบราชการ และความไม่สมดุลในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมซึ่งเน้นอุตสาหกรรมใหญ่มากกว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เน้นให้แก่บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่มากกว่าผู้ประกอบการไทย กลไกการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อมอาจไม่เข้มงวดเพียงพอ ขาดการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ความไม่แน่นอนทางกฎหมายและนโยบายการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจังต่อการบรรลุตามเจตนารมณ์ของการส่งเสริมอุตสาหกรรมดิจิทัล

มีข้อสังเกตว่าสิงคโปร์และออสเตรเลียไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัลเป็นการเฉพาะทั้งนี้ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ที่ไม่มีกฎหมายลักษณะนี้เช่นกัน โดยอยู่ภายใต้นโยบายและการบังคับใช้กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายบริษัท กฎหมายสัญญา กฎหมายประกันการชดเชย ในกรณีเวนคืนทรัพย์สิน ฯลฯ กฎหมายเฉพาะภาคส่วนซึ่งมีผลบังคับต่อการลงทุนในภาคส่วนนั้น ๆ เช่น กฎหมายที่มีผลบังคับต่อการออกใบอนุญาตธนาคาร²⁶²

7) ข้อจำกัดหรืออุปสรรคการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ดังเห็นได้จากขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานรัฐอื่น ๆ และมีข้อจำกัดการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ถึงแม้ว่ากฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้ชัดเจน แต่การบังคับใช้จริงนั้นไม่เข้มงวดหรือไม่ครอบคลุมทุกกรณี และขาดอำนาจในบางสถานการณ์ ซึ่งการบังคับใช้กับรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานในภาครัฐอาจไม่ได้เด็ดขาดเท่าที่ควรรวมถึงการดำเนินคดีที่ล่าช้าในการพิจารณาคดีหรือการดำเนินการทางกฎหมายอาจใช้เวลานานจนทำให้ผลกระทบหรือความเสียหายทางธุรกิจได้คลี่คลายไปแล้ว

4.3.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

การบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัด ดังเห็นได้จากข้อมูลเนื้อหา ลายมือชื่อ ตราประทับ ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลที่มีประสงค์เฉพาะกลุ่มบุคคลที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ข้อมูลทางการค้า ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลทางเทคนิคต่าง ๆ เป็นต้น ที่ใช้ในและเป็นส่วนหนึ่งของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลายอาจมีความเสี่ยงในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลซึ่งรวมถึงข้อมูลขนาดใหญ่ เมื่อเกิดกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) อย่างเคร่งครัด และกรณีที่คุณภาพของระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำกัดหรือไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ ส่งผลให้ข้อมูลทั้งหลายต้องเผชิญความเสี่ยงทางไซเบอร์จากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks) ที่เพิ่มมากขึ้นในไทยและ 4 ประเทศโดยเฉพาะต่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ

²⁶² Jonathan Bonnitcho, *Investment Laws of ASEAN Countries: A comparative review* (2017, December), Canada: International Institute for Sustainable Development, pp.3 and 19.

พบว่า การบังคับใช้กฎหมายด้านนี้มีปัญหาหรือข้อจำกัดดังนี้

1) ในกรณีที่เกิดภัยคุกคามต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลที่มีลักษณะข้ามพรมแดนซึ่งเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจทางกฎหมายและเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน เห็นได้ว่า แต่ละประเทศมีกรอบกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐานและแนวปฏิบัติ รวมทั้งความเข้มงวดในการบังคับใช้และการกำกับดูแลทางด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลแตกต่างกันไป อาจมีช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้เพราะตามไม่ทันภัยคุกคามที่มากขึ้นและไม่ทันความเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี

2) เวียดนามอยู่ระหว่างการจัดทำกฎระเบียบที่สำคัญของกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทำให้การบังคับใช้ยังไม่สมบูรณ์ และประสบความสำเร็จต่ำในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลกับการควบคุมด้านความมั่นคงเมื่อเกิดภัยคุกคามต่อระบบข้อมูลและความปลอดภัยทางไซเบอร์

3) ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการบังคับใช้กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และด้านคุ้มครองข้อมูล เช่น DPO (เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล) และคณะทำงาน ปรากฏข้อมูลว่า ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ในไทย เวียดนาม มาเลเซียอย่างรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณและความถี่ของภัยคุกคามทางไซเบอร์และการละเมิดข้อมูลซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งในส่วนของมาเลเซียนั้นถึงแม้ว่าพยายามเพิ่มการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์แล้วแต่ก็มีเพียงแค่ 13,000 คนเท่านั้นจากเป้าหมายอย่างน้อย 25,000 คนภายในปี ค.ศ. 2025 ขณะที่สิงคโปร์ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของมาเลเซียต่างต้องการบุคลากรด้านนี้ด้วยกันทั้งนั้นอาจส่งผลถึงประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ต่อโครงสร้างพื้นฐานของมาเลเซียที่มีมากถึง 11 ภาคส่วน²⁶³ และทำให้ไม่สามารถป้องกัน ตรวจสอบหรือดำเนินคดีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

²⁶³ Amit Roy Choudhury, 'Malaysia's new cyber law brings it to par with global standards' (GovInsider, 24 April 2024) <<https://govinsider.asia/intl-en/article/malaysias-new-cyber-law-brings-it-to-par-with-global-standards>> accessed 9 November 2024.

4) ขาดแคลนเงินทุนหรืองบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่อง และส่งผลให้เกิดการขาดแคลนเทคโนโลยี เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลในไทยและหลายประเทศ เช่น ปัญหาขาดทรัพยากรในด้านนี้ของสิงคโปร์ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านความพร้อมขององค์กรในการปฏิบัติตาม Code of Practice ด้านความปลอดภัยไซเบอร์และมาตรฐานอื่นที่กำหนด ปัญหาขาดทรัพยากรและเครื่องมือทางเทคนิคที่เพียงพอต่อการสอดส่องติดตามและจัดการการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลให้บุคคลและองค์กรต่าง ๆ ยังคงฝ่าฝืนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อไปได้²⁶⁴

5) การขาดความตระหนักรู้ พบว่าประชาชน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในบางประเทศ ได้แก่ ไทยและเวียดนามยังขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับกฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลโดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่เปราะบาง/อ่อนไหว ในส่วนของไทยอ้างอิงถึงผลสำรวจในปี พ.ศ. 2567 โดยใช้ Cyber Wellness Index 2024 พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบขาดความรู้และความเข้าใจในความปลอดภัยและความมั่นคงทางไซเบอร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงส่วนบุคคลและในองค์กรต่าง ๆ อันตรายจากการใช้ Wi-fi ต่อธุรกรรมทางการเงิน การโจมตีจากการใช้ ransomware การตั้งรหัสผ่านแบบที่คาดเดาได้ง่าย เช่น วันเกิด²⁶⁵ เป็นต้น ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4.3.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายการจัดสรรคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศไทย ซึ่งในที่นี้คือ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ และบรรดากฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้องยังคงมีปัญหา

²⁶⁴ Tong Thi Phuong Thao, “Laws on personal data protection in Vietnam today”, *International Journal of Engineering Inventions*, 14, 1 (January 2025): 48.

²⁶⁵ Komsan Tortermvasana, *Lack of cybersecurity knowledge seen as risk to Thailand* (20 August 2024), Accessed 28 October 2025, <https://www.bangkokpost.com/business/general/2850086/lack-of-cybersecurity-knowledge-seen-as-risk-to-thailand>.

และข้อจำกัดของการบังคับใช้บางประการที่รอการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพและสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

1) ปัญหาเชิงโครงสร้างของคณะกรรมการ กสทช. จากกระบวนการสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการนั้น มีข้อครหาจากสังคมว่าเปิดช่องให้ฝ่ายการเมืองเข้าแทรกแซงหรือส่งผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเข้าไปเป็นคณะกรรมการ กสทช. ได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ การดำเนินการของ กสทช. อาจเกิดความไม่เป็นกลาง หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนมากกว่าการมุ่งเน้นสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือปัญหาที่เกิดจากการประมูลช่องโทรทัศน์ดิจิทัลครั้งแรกในปี พ.ศ. 2556 ที่เกิดการจัดสรรช่องโทรทัศน์ดิจิทัลมากถึง 24 ช่อง ทำให้ กสทช. ได้รับเงินจากการประมูลสูงกว่า 50,000 ล้านบาท ทว่ารายได้มหาศาลดังกล่าวนั้นก็เพียงประโยชน์ต่อรัฐที่เกิดขึ้นในระยะสั้นเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันเช่นนี้ทำให้ตลาดธุรกิจโทรทัศน์ดิจิทัลปรับตัวไม่ทันกลายเป็นสภาวะอุปทานล้นเกิน (Over Supply) ทำให้ในเวลาต่อมาผู้ประกอบการไม่สามารถสร้างรายได้จากช่องโทรทัศน์ที่จ่ายเงินมหาศาลเพื่อประมูลมาได้ จึงเกิดปรากฏการณ์การทยอยคืนใบอนุญาต กลายเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจในธุรกิจสื่ออยู่ช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งสาเหตุของปัญหานี้ส่วนหนึ่งก็เกิดจากการคาดการณ์ที่คาดเคลื่อนของ กสทช. ที่มุ่งจะหารายได้จากการประมูลในคราวเดียวเป็นจำนวนมาก แทนที่จะทยอยเปิดประมูลไปเป็นคราว ๆ จนกว่าตลาดจะเกิดภาวะสมดุล

2) การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมจากการจัดสรรคลื่นความถี่ของ กสทช. เช่น กรณีการประมูลใบอนุญาตช่องโทรทัศน์ดิจิทัลที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีเพียงผู้ประกอบการรายใหญ่เท่านั้นที่สามารถชนะการประมูลได้ด้วยเกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอด้านราคาเป็นสำคัญ เพราะ กสทช. มุ่งเน้นการหารายได้เข้ารัฐเป็นหลัก ทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กที่สนใจต้องการเข้ามาในธุรกิจโทรทัศน์ดิจิทัลไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ จะเห็นได้ว่าจากช่องโทรทัศน์ดิจิทัลทั้ง 15 ช่องที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 11 ช่องที่ดำเนินการโดยเอกชน และเกือบทุกช่องเป็นธุรกิจยักษ์ใหญ่ในวงการสื่อที่ดำเนินธุรกิจมาอย่างยาวนานก่อนยุคโทรทัศน์ดิจิทัลทั้งสิ้น หรืออีกกรณีหนึ่งคือ การควบรวมกิจการของบริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือรายใหญ่ระหว่างบริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น (True) และบริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น (Dtac) ที่มีข้อคัดค้านว่าการควบรวมกิจการในครั้งนี้จะเกิดปัญหาการครอบงำตลาดแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งการควบรวมกิจการระหว่างบริษัททั้งสองได้รับการพิจารณาและอยู่ในกำกับดูแลของคณะกรรมการ

กสทช. แต่สุดท้ายแล้วคณะกรรมการ กสทช. ทำได้เพียงมีมติ “รับทราบ” แต่ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะอนุมัติหรือปฏิเสธการควบรวมกิจการดังกล่าว และทำได้เพียงแต่เฝ้าติดตามและกำหนดมาตรการเยียวยาเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้น ข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ กสทช. จะมีฐานะเป็น “ผู้กำกับดูแล (Regulator)” แต่ก็มีอำนาจจำกัดมาก

3) การดำเนินการหน่วยงานกำกับดูแลไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้บริโภค เห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการประมูลคลื่นความถี่ภายใต้เทคโนโลยี 5G ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งล่าช้าจากแผนเดิมที่ กสทช. วางเอาไว้ว่าจะเปิดการประมูลในปี พ.ศ. 2561 สาเหตุของความล่าช้าในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุประกอบกัน ได้แก่

(1) ขาดการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรคลื่นความถี่

(2) การเรียกคืนใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่ 2,600 เมกะเฮิร์ตซ์ที่จะต้องนำมาประมูลคืนจาก อสมท.

(3) บริษัทที่จะเข้าประมูลยังมีภาระหนี้สินจากการประมูลคลื่นเทคโนโลยี 4G ที่เพิ่งดำเนินการไปในปี พ.ศ. 2558 และ 2561 จึงขาดความพร้อมที่จะเข้าสู่ราคาในการประมูลครั้งใหม่ เทคโนโลยีระดับ 4G เริ่มใช้งานเชิงพาณิชย์ได้ในปี พ.ศ. 2552 และเริ่มใช้งานได้ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2555 ขณะที่เทคโนโลยีระดับ 5G เริ่มใช้งานเชิงพาณิชย์ได้ในปี พ.ศ. 2562 และเริ่มใช้งานได้ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563 ส่วนเทคโนโลยีระดับ 6G นั้น ผู้เชี่ยวชาญคาดการณ์ว่าจะเริ่มใช้งานในเชิงพาณิชย์ได้ในปี พ.ศ. 2573.²⁶⁶ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงระดับทางเทคโนโลยีดิจิทัลจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งนั้นจะมีวงรอบประมาณ 10 ปี ซึ่งอาจเป็นเวลาที่สั้นเกินไปที่จะให้ภาคธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรจากคลื่นความถี่ที่ประมูลไปได้ แต่หากจะรอให้ผู้ประกอบการสามารถทำกำไรได้ก่อนแล้วจึงค่อยเปิดการประมูลคลื่นความถี่ในเทคโนโลยียุคต่อไป ประชาชนก็ไม่สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ได้เช่นกัน

4) กฎหมายไม่ทันต่อรูปแบบการให้บริการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง พบว่าบางส่วนของกฎหมายกฎระเบียบด้านบริการวิทยุและโทรทัศน์และด้านโทรคมนาคมที่มีผลบังคับอยู่ยังไม่

²⁶⁶ มติชน, ‘ที่แรกในโลก! จีนลุยก่อนใคร เดินหน้า 6G สร้างเครือข่ายทดสอบภาคสนาม’ <https://www.matichon.co.th/foreign/news_4678091> สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2568.

ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องของแพลตฟอร์มที่ให้บริการ Over-The-Top (OTT) and Video-on-Demand (VOD) และอื่น ๆ เช่น ไทย เวียดนาม แม้แต่ภาครัฐของสิงคโปร์มีความประสงค์ที่จะปรับแก้ประมวลปฏิบัติ (Codes of Practice (COPs)) ทางด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมให้มีความเป็นปัจจุบันเพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

5) แนวทางควบคุมการให้บริการและเนื้อหา เช่น กฎหมายเวียดนามที่มีกรอบกฎหมายที่ซับซ้อนกำหนดให้ผู้ให้บริการต้องขออนุญาตก่อนและมีเนื้อหาที่ไม่ขัดต่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ เห็นได้ว่ามีสภาพแวดล้อมของสื่อที่ถูกรัฐควบคุมหรือตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐมากกว่าเป็นไปตามหลักการที่ควรเป็นในการกำกับดูแลกันเองโดยอิสระของผู้ประกอบการ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ประกอบการต่างชาติ การแข่งขันที่เป็นธรรม และผู้ประกอบการที่มีศักยภาพพัฒนาบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพซึ่งอาจปฏิบัติตามได้ยาก

4.3.4 กฎหมายรัฐบาลดิจิทัล

จากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายด้านนี้มีปัญหาหรือข้อจำกัดดังนี้

1) ไม่มีกฎหมายกำกับดูแลรัฐบาลดิจิทัลที่ชัดเจน พบว่า ประเทศออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการจัดการหน่วยงานของรัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ออกมาบังคับใช้โดยเฉพาะเจาะจง แต่มีความพยายามที่จะสร้างยุทธศาสตร์ทางด้านดิจิทัลให้เสร็จสิ้นภายในปี ค.ศ. 2030 รัฐบาลออสเตรเลียได้เปิดตัวยุทธศาสตร์ข้อมูลและรัฐบาลดิจิทัล โดยมุ่งมั่นที่จะให้บริการสาธารณะสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้คนและธุรกิจเป็นศูนย์กลางของข้อมูลและการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล อีกทั้งรัฐบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชนดิจิทัล ค.ศ. 2024 (Digital ID Act 2024) ได้ผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภาของออสเตรเลียแล้วและมีผลบังคับในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2024 รวมถึงพบว่ากฎระเบียบของมาเลเซียและเวียดนามที่ยังกระจัดกระจายอยู่ บางส่วนคลุมเครือไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้

2) การขาดแคลนบุคลากรภาครัฐที่มีทักษะทางดิจิทัลในการบังคับใช้กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล ปรากฏข้อมูลปัญหาหรือข้อจำกัดในเรื่องนี้ของไทย มาเลเซีย และเวียดนาม รวมถึงการที่รัฐบาลยังต้องพึ่งพาผู้พัฒนาเอกชนในการสร้างหรือพัฒนาประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐที่ทันสมัยหรือบริการรูปแบบที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วยระบบข้อมูลภาครัฐและแอปพลิเคชันของหน่วยงานรัฐ สะท้อนถึงปัญหาการขาดบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องชาญในด้านนี้ และเมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นมากขึ้น

เรื่อย ๆ ในการใช้งานและดูแลระบบข้อมูลภาครัฐดิจิทัลและแอปพลิเคชันดังกล่าว การที่รัฐบาลต้องคอยพึ่งพาบริษัทเอกชนอยู่ตลอดย่อมเสี่ยงกลายเป็นปัญหาความมั่นคงและความปลอดภัยของระบบรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งภาคเอกชนอาจใช้เป็นเครื่องมือต่อรองผลประโยชน์จากรัฐบาลได้หากมีข้อพิพาทกัน

3) การแปลงกฎหมายไปสู่การปฏิบัติจริง เห็นได้จากพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ของไทยและรัฐบัญญัติการดำเนินการของรัฐบาลทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2007 ของมาเลเซีย ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่มีแนวคิดทันสมัยเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการให้บริการประชาชนในการบริหารงานภาครัฐโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แต่หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “รัฐบาลดิจิทัล” ซึ่งความหมายที่แท้จริงนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่หน่วยงานระดับนโยบายหรือรัฐบาลส่วนกลางเท่านั้น หากแต่เป็นองค์ภาพทั้งหมดของภาครัฐที่ต้องปรับเปลี่ยนการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเสริมประสิทธิภาพการทำงาน แต่ปัจจุบันหลายหน่วยงานรัฐทั้งไทยและมาเลเซียยังทำงานด้วยระบบเอกสารกระดาษแบบเดิม เพราะไม่มีหรือยังไม่ปรับปรุงระเบียบปฏิบัติภายในให้สอดคล้องกับแนวทางการทำงานผ่านระบบดิจิทัล ประกอบกับกฎหมายเองก็ยังขาดมาตรการบังคับใช้ที่ชัดเจน เนื้อหาของกฎหมายส่วนใหญ่เป็นมาตรการเชิงนโยบายมากกว่าที่จะเป็นกฎระเบียบที่มีการนำไปปฏิบัติตามได้จริง อีกทั้งยังคงยึดติดวัฒนธรรมการทำงานของหน่วยราชการดั้งเดิม และการที่มักต้องรอให้มีหนังสือสั่งการหรือหนังสือกำหนดแนวปฏิบัติออกมาก่อนจึงจะเริ่มขับเคลื่อนการทำงานจริงได้ ทำให้การปรับตัวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลเป็นไปอย่างล่าช้า

4) หน่วยงานรัฐขาดการบูรณาการร่วมกัน ขาดการเชื่อมโยงระบบข้อมูลในลักษณะ Big Data พบว่า หน่วยงานภาครัฐของไทยยังไม่มีเจ้าภาพเชื่อมโยงระบบข้อมูลในลักษณะ Big Data และบูรณาการร่วมกัน ดังเห็นได้จากการจัดทำแอปพลิเคชันของหน่วยงานรัฐในประเทศไทยที่มีมากมายรวมถึงบางแอปพลิเคชันก็ยังมีหน้าที่การทำงานใกล้เคียงกัน ภาระจึงตกอยู่กับประชาชนที่จะต้องดาวน์โหลดแอปพลิเคชันมากมายหากประสงค์จะใช้บริการภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล นอกจากนี้ยังกลายเป็นข้อครหาด้านความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณในการจัดทำแอปพลิเคชันมากมายและซ้ำซ้อนของภาครัฐ เนื่องจากในการพัฒนาแอปพลิเคชันแต่ละตัวนั้นหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาเป็นผู้พัฒนาซึ่งจะต้องใช้งบประมาณหลักล้านบาท จึงเริ่มมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าหน่วยงานของรัฐมีการเอื้อประโยชน์ให้แก่เอกชนรายใดเป็นพิเศษหรือไม่

4.4 วิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายทั้งของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

จากการศึกษาเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณากฎหมายไทยเป็นหลักและเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ (4 ประเทศในกรอบวิจัยนี้) พบว่า ผลกระทบของการบังคับใช้ในแต่ละกลุ่มกฎหมายดังต่อไปนี้

4.4.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพจน์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายในกลุ่มกฎหมายนี้โดยจำแนกออกเป็น 3 ด้านได้แก่ ธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพจน์ดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

4.4.1.1 ด้านธุรกรรมดิจิทัล

ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ซึ่งมีเจตนารมณ์พัฒนาส่งเสริม และสนับสนุนการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐาน มาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เอื้ออำนวย มั่นคงปลอดภัย และน่าเชื่อถือทั้งในระดับผู้ประกอบการระดับองค์กร และระดับประชาชน คณะผู้วิจัยพบว่า กฎหมายหลักดังกล่าว กฎระเบียบที่เป็นประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มากมายในหลากหลายเรื่อง²⁶⁷ เป็นการวางหลักเกณฑ์ในลักษณะควบคุมดูแล นอกจากนี้ยังมีการออกข้อเสนอแนะมาตรฐาน ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ และคู่มือในหลากหลายเรื่อง²⁶⁸ ตามมา ซึ่งเป็นการเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีหรือกลไกในการกำกับดูแลตนเองที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ/ผู้ประกอบการนำไปดำเนินการ เพื่อประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น วางหลักเกณฑ์ควบคุมดูแลพร้อมกับให้ข้อเสนอแนะและคู่มือแนวทางปฏิบัติให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้ง

²⁶⁷ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *กฎหมาย/หลักเกณฑ์* (ม.ป.ป.), สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2568, <https://www.etda.or.th/th/regulator/Digitalplatform/law.aspx>.

²⁶⁸ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, *ข้อเสนอแนะมาตรฐานฯ (ETDA Recommendation)* (ม.ป.ป.), สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2568, <https://www.etda.or.th/th/regulator/Digitalplatform/law.aspx>.

ให้ทราบ เพราะผู้ให้บริการดังกล่าวเป็นสื่อกลางทางออนไลน์ที่มีอยู่จำนวนมาก ครอบคลุมลักษณะและประเภทธุรกิจที่หลากหลาย มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้นในยุคดิจิทัล เห็นได้ว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายและเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ เสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อสาธารณชน และเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งจำต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบเหล่านี้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่ดำเนินการด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภค และผู้ใช้บริการ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย

ในส่วนของบันทึกโอนสิทธิหรือเปลี่ยนมือได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transferable Records: ETR) เช่น ตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วแลกเงิน ใบตราส่ง ใบเสร็จคลังสินค้า) กฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทยไม่ได้บัญญัติชัดเจนรับรองการใช้ ETR ไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่อาศัยการตีความกฎหมายว่าครอบคลุมธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์แทบทุกประเภทรวมถึงการใช้ ETR แต่หน่วยงานรัฐและองค์กรภาคเอกชนยังไม่มั่นใจในขอบเขตของสิทธิและการรองรับโดยกฎหมายนี้ จึงทำให้การบังคับใช้ยังไม่เต็มรูปแบบ แตกต่างจากหน่วยงานรัฐของสิงคโปร์บังคับใช้**รัฐบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2010 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ค.ศ. 2021 (ETA)** สอดคล้องกับกฎหมายแม่แบบว่าด้วยบันทึกที่สามารถโอนได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ ค.ศ. 2017 (MLETR) จัดทำโดย UNCITRAL ซึ่งบัญญัติรับรองการใช้บันทึกโอนสิทธิหรือเปลี่ยนมือได้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETR) ไม่ว่าจะออกหรือใช้ในประเทศหรือนอกประเทศย่อมมีผลทางกฎหมายเฉกเช่นเดียวกับเป็นตราสารที่โอนเปลี่ยนมือกันได้ในรูปแบบกระดาษ ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างเพราะเป็นการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งรวมถึงบันทึกหรือตราสารอิเล็กทรอนิกส์

คณะผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเห็นผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายหลักดังกล่าวได้ชัดเจนขึ้นจากการพิจารณาไปที่กฎระเบียบและข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติที่ออกมามากมายหลายเรื่อง เมื่อพิจารณาเฉพาะเรื่อง มีการออกกฎระเบียบและข้อเสนอแนะมาตรฐานมากมายโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายหลักดังกล่าวข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น **ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง**

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกาศเมื่อ 21 มิถุนายน 2567 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลทั่วไปที่ทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือบุคคลภายใต้บังคับของเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คู่สัญญา ผู้จัดทำ หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต่อหน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกันในการประยุกต์ใช้และการยอมรับการใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจัดทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับการทำธุรกรรมหรือการดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการทำธุรกรรมในรูปแบบเดิม ตั้งแต่การทำเป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อ การประทับตราติดบุคคล การนำเสนอหรือเก็บรักษาเอกสารต้นฉบับ การเก็บรักษาเอกสาร การชำระเงินหรือดำเนินการอื่นแทนการปิดอากรแสตมป์และซีตมา การแปลงเอกสารให้เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และการจัดทำสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบกระดาษ (print out) ซึ่งล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับหลักการอันเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศและปรากฏในต้นแบบกฎหมายของ UNCITRAL ที่ว่าทั้งธุรกรรม บันทึกและลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งต้องมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย บังคับใช้ได้เช่นเดียวกับรูปแบบดั้งเดิมที่อยู่ในรูปแบบกระดาษ และการลงลายมือชื่อจริงในต้นฉบับเอกสาร ไม่ใช่ว่าถูกปฏิเสธเพียงเพราะว่าอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เชื่อถือได้ รวมถึงได้รับการยอมรับว่าใช้เป็นหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมได้หรือเป็นหลักฐานที่รับฟังได้ในชั้นพิจารณาคดีของศาล

นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพราะต้องจัดให้มีระบบ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากรรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล และวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกับนิติกรรมสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้หน่วยงานฯ ควรระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อให้สามารถรู้ถึงตัวบุคคลที่จะสามารถรับรองข้อเท็จจริงและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือสิ่งพิมพ์ออกที่จัดทำขึ้น ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ทำให้เอกสารหลักฐานที่จัดทำขึ้นสามารถระบุตัวผู้รับผิดชอบได้อย่างถูกต้อง ในส่วนหนึ่งทำให้สามารถป้องกันการแอบอ้างแสดงเจตนาเป็นผู้อื่นอันอาจก่อความเสียหายในรูปแบบต่าง ๆ แก่หน่วยงานดังกล่าว

ประกาศสพธ. เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่
จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) 3 ฉบับ
(ในเรื่องกรอบการทำงาน ข้อกำหนดของการพิสูจน์ตัวตน และข้อกำหนดของการยืนยันตัวตน) ประกาศ
เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 และประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ ธพด.
9 /2566 เรื่อง คู่มือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อลงทะเบียนเป็นผู้ให้บริการบนบริการแพลตฟอร์ม
ดิจิทัล ประกาศเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 อาศัยอำนาจตามความในพระราชกฤษฎีกา
การประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 (กฎหมาย Digital Platform
Service: DPS)

จากการพิจารณาสาระสำคัญของประกาศนี้เห็นได้ว่าส่งผลกระทบต่อ (1) ผู้ประกอบธุรกิจ
ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ (2) ผู้ประกอบการ ซึ่งได้แก่
บุคคลซึ่งเสนอสินค้าหรือบริการต่อผู้บริโภคผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล (3) ผู้บริโภค ซึ่งได้แก่ ผู้ที่ได้รับ
สินค้าหรือบริการหรือได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ประกอบการเพื่อให้ได้รับ
สินค้าหรือบริการ รวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการโดยชอบแต่ไม่รวมถึงผู้ประกอบการ และ
(4) ผู้ใช้บริการ ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่งใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลรวมถึงผู้ประกอบการและผู้บริโภคด้วย
ซึ่งผู้ให้บริการอาจมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้ (1) ผู้ใช้บริการที่ได้รับสิทธิการเข้าถึงและฟีเจอร์ใน
การใช้งานที่มากขึ้นกว่าผู้บริการทั่วไป เช่น สามารถแชร์หรือโพสต์ข้อความบนสาธารณะ สามารถสร้าง
ข้อมูลเพื่อรีวิวสินค้า/บริการ หรือสามารถเชิญชวนผู้บริการอื่นให้ซื้อสินค้า/บริการ หรือสามารถสร้าง
รายได้จากการใช้งานดังกล่าว (2) ผู้ใช้บริการที่มีจำนวนผู้ติดตามเกินกว่าที่กำหนด เช่น นักสร้างเนื้อหา
(content creator) อินฟลูเอนเซอร์ (influencer) ผู้ดูแลเพจหรือกลุ่ม (page/group admin) หรือ
บรรณาธิการ (editor) ที่มีจำนวนผู้ติดตามเกิน 5,000 คน (3) ผู้ใช้บริการที่มีจำนวนเงินหรือจำนวนครั้ง
ของการทำธุรกรรมเกินกว่าที่กำหนด เช่น ผู้ใช้บริการที่ซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า/บริการที่มีมูลค่า
การทำธุรกรรมรวมกันเกิน 50,000 บาทต่อเดือน

ผู้ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวพึงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานรองรับกลไกการพิสูจน์ตัวบุคคล
(Identity proofing) และยืนยันตัวตนบุคคล (Authentication) ผ่านระบบดิจิทัลอย่างเป็นทางการ เมื่อมี
การสื่อสารและดำเนินการที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้ประกอบ

ธุรกิจพิสูจน์และยืนยันตัวตนในการลงทะเบียนผู้ใช้บริการที่มีความเสี่ยงสูงหรือมีผลกระทบต่อผู้ใช้บริการอื่น ประยุกต์ใช้กับคุณลักษณะของผู้ใช้บริการที่มีความแตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้บัญชีผู้ใช้บริการที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถระบุตัวตนได้ และผู้ประกอบการสามารถนำไปศึกษาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบและลักษณะการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้น ๆ รวมทั้งเพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการฉ้อโกงออนไลน์และการไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายได้ เช่น ปัจจุบันมีบริการ Digital ID ที่มีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนบุคคล เช่น บริการ ThaiID ของกรมการปกครองผ่านแอปพลิเคชัน และผู้พิสูจน์และยืนยันตัวตน (identity provider: IdP) อื่นที่สามารถช่วยระบุตัวตนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำนิติกรรมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ ธพด. 3/2567 เรื่อง คู่มือการดูแลโฆษณาบนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ออกมาเมื่อ 11 มิถุนายน 2567 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 คู่มือฉบับนี้มีเนื้อหาครอบคลุม 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) การตรวจสอบและเก็บข้อมูลของผู้กระทำการโฆษณา รวมถึงการตรวจสอบโฆษณาก่อนการเผยแพร่ (Screening) และ (2) การตรวจสอบผู้ทำการโฆษณาและโฆษณาภายหลังเผยแพร่ (Monitoring) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลตนเองของผู้ประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งช่วยให้การโฆษณาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล²⁶⁹ น่าเชื่อถือตรวจสอบได้ และลดปัญหาโฆษณาที่มีลักษณะหรือนำไปสู่การฉ้อโกงและหลอกลวงและความผิดอื่นทางออนไลน์ เช่น โฆษณาที่หลอกลวงให้ลงทุน ปลอมเป็นบุคคลอื่นหรือผู้ประกอบการอื่น ขยายสินค้าปลอมหรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ผิด ปลอมหรือบิดเบือน ชักชวนให้เล่นการพนัน เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลดังต่อไปนี้ (1) ผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่ง

²⁶⁹ สมาคมโฆษณาดิจิทัล (ประเทศไทย) รายงานต่อว่า ภาพรวมโฆษณาดิจิทัลในปี 2567 ที่ผ่านมามีการขยายตัว 8% ด้วยมูลค่า 3.15 หมื่นล้านบาท ถือว่าภาพรวมมีการใช้เม็ดเงินต่ำกว่าที่ประเมินไว้ว่าจะขยายตัว 16% เนื่องจากผลจากภาวะเศรษฐกิจโดยรวมทำให้เม็ดเงินในการใช้จ่ายชะลอตัวลง รวมถึงกลุ่มสินค้าขนาดใหญ่ทั้งยานยนต์และประกันภัยต่างชะลอในการใช้จ่ายเงิน แต่กลุ่มสินค้าขนาดเล็ก สามารถขยายตัวได้ดีอยู่ โดยคาดว่ามูลค่าโฆษณาในปี 2568 จะมีการขยายตัวร้อยละ 10 มูลค่าสูงถึง 3.45 หมื่นล้านบาท ใน กรุงเทพมหานครออนไลน์, “โฆษณาดิจิทัล ปี68 ลุ้นโต 10% สะพัด 3.4 หมื่นล้าน TikTok ขึ้นที่ 2” (28 มีนาคม 2568), สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2568, <https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1173187>.

ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบตามพระราชกฤษฎีกานี้ (2) ผู้ประกอบการ ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่งเสนอสินค้าหรือบริการต่อผู้บริโภคผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล (3) ผู้ใช้บริการ ซึ่งได้แก่ บุคคลซึ่งใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลรวมถึง ผู้ประกอบการและผู้บริโภคด้วย (4) ผู้กระทำการ โฆษณา ซึ่งได้แก่ ผู้ใช้บริการซึ่งเสนอโฆษณาผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ว่าเสนอโดยตนเองหรือในนามของบุคคลอื่น

ในการบังคับใช้พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจของมาตรา 32 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 วรรคหนึ่งและวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2562 สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) ได้ออกประกาศที่ ธพด. 4/2568 เรื่อง กำหนดรายชื่อ บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลประเภทตลาดสินค้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 20 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 กรกฎาคม 2568 เป็นต้นไป จึงเห็นได้ว่า ส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการ 19 แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ถูกระบุใน ประกาศฉบับนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแพลตฟอร์มตลาดอิเล็กทรอนิกส์หรือตลาดออนไลน์ เช่น Shopee, Lazada, Line Shopping, Alibaba, eBay, TEMU รวมถึงสินค้าบริการที่ใช้สำหรับบ้าน แพลตฟอร์ม กลางระหว่างผู้ขายสินค้าและบริการกับผู้บริโภค และแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น SCG Home, One2car.com, Grab, ONESIAM App เป็นต้น และต่อมาเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2568 ETDA ได้ออก ประกาศที่ ธพด. 6/2568 กำหนดให้ TikTok Shop เป็นบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลประเภทตลาดสินค้าที่ ต้องปฏิบัติตามมาตรา 20 ด้วย

แพลตฟอร์มดิจิทัลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีลักษณะเฉพาะ ตามมาตรา 18 (2) ในการประกอบธุรกิจบริการที่จัดอยู่ในประเภทมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางการเงิน และการพาณิชย์ ความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ต่อสาธารณชน และมีผลกระทบในระดับสูงจากการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งคณะกรรมการ ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินระดับผลกระทบของการประกอบธุรกิจ บริการดังกล่าว ได้แก่ มีมูลค่าธุรกรรมที่เกิดขึ้นบนแพลตฟอร์มจากการให้บริการในราชอาณาจักรเกิน 100 ล้านบาท/ปี หรือไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและมีจำนวนผู้ประกอบการใน ราชอาณาจักรตั้งแต่ 100 รายหรือไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและมีจำนวน

ผู้ให้บริการในราชอาณาจักรเกินกว่าร้อยละ 5 แต่ไม่เกินร้อยละ 10 (เฉลี่ยต่อเดือน) หรือผู้ให้บริการสามารถกระทำการใดโดยไม่มีมาตรการควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสาธารณสุขในรูปแบบข้อความหรือการกระทำ เป็นต้น

ผู้ให้บริการ 19 แพลตฟอร์มดิจิทัลเหล่านี้ได้รับผลกระทบโดยตรงเพราะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและปฏิบัติตามมาตรา 20 โดยมีหน้าที่ประเมินความเสี่ยง และมีมาตรการการบริหารความเสี่ยงดังกล่าว และการดำเนินการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ข้อมูลของ ETDA ระบุว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีชื่อในประกาศมีหน้าที่เพิ่มเติมนอกเหนือจากหน้าที่ทั่วไปตามประกาศคือ เรื่องการดำเนินการอื่น เช่น ต้องดำเนินการพิสูจน์ตัวตนและลงทะเบียนผู้ประกอบการ (ร้านค้า) บนแพลตฟอร์มของตน ต้องดำเนินการแสดงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือข้อความว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ต้องมีมาตรฐาน จัดให้มีมาตรการ notice and takedown ในการแจ้งให้ผู้กระทำผิดทราบและลบเนื้อหาและร้านค้าที่เข้าข่ายผิดหลักเกณฑ์ออกจากแพลตฟอร์มดิจิทัลของตน ร่วมมือกับภาครัฐในการรายงานและเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเพียงแค่บางส่วนเท่านั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าการวางหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่มาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงแต่ก็ยังคงมีความใหม่และต้องการอีกระยะเวลาหนึ่งในการปรับตัวของผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการ และผู้ที่ได้รับผลกระทบอื่น ๆ จึงยังไม่อาจสรุปในเรื่องผลกระทบที่ชัดเจนจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ เพียงใด อีกทั้งยังไม่ปรากฏข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้จากการประเมินผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบทางด้านนี้โดยอาศัยหลักวิชาการในสถานการณ์ที่มีการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีและการทำธุรกรรมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกทุกที่และทุกเวลา ผู้บริโภคก็ยังคงต้องเผชิญกับความซับซ้อนของระบบและเทคโนโลยี ภัยออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ ที่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

ถึงกระนั้นก็ดีคณะผู้วิจัยเห็นได้ว่า ทางด้านกฎหมายธุรกรรมดิจิทัลของไทยมีพัฒนาการเด่นชัดในการวางหลักเกณฑ์ในลักษณะควบคุมดูแลโดยการออกกฎหมายและกฎระเบียบซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายและปรับตัวให้ตามทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ความสำคัญกับรายละเอียดโดยการให้ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีหรือ

สำหรับใช้ในการกำกับดูแลตนเองที่เหมาะสมในหลายส่วนและหลายเรื่องที่สำคัญต่อธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นดิจิทัลและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อวิถีชีวิต รูปแบบกิจกรรมและความสามารถของปัจเจกชนและองค์กรในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งผลกระทบในด้านบวกย่อมเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล และขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้กระทำการโฆษณา ผู้พิสูจน์และยืนยันตัวตน ผู้ใช้บริการลักษณะต่าง ๆ ผู้บริโภค และสังคมโดยรวมถึงแม้ว่าส่งผลกระทบทำให้บุคคลหลายกลุ่มดังกล่าวข้างต้นต้องประสบกับความยุ่งยากหรือลำบากมากขึ้นในการดำเนินการ แต่ก็พึงตระหนักถึงการวางกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติเหล่านี้มุ่งหมายยกระดับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และบริการแพลตฟอร์มออนไลน์ให้ปลอดภัย โปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเติบโตอย่างยั่งยืนภายใต้กลไกของการร่วมกำกับดูแลจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.4.1.2 ด้านสินทรัพย์ดิจิทัล

ในการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ของไทย กฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 ("พ.ร.ก. สินทรัพย์ดิจิทัลฯ") ออกมาโดยจำเป็นเร่งด่วนเพื่อกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัล การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งข้อมูลของสำนักงาน ก.ล.ต. ในเดือนมีนาคม 2568 ระบุว่า ตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลไทยมีมูลค่า 7.36 หมื่นล้านบาท มูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อวัน 1.82 พันล้านบาท²⁷⁰ ทั้งนี้ในตัวสินทรัพย์ดิจิทัลเองมีทั้งประโยชน์ต่อนวัตกรรมทางการเงินและความเสี่ยงอยู่ในตัวเองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงมีการวางหลักเกณฑ์ที่ใช้กับผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลเพื่อการลงทุน ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อใช้ในการตัดสินใจเกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ควบคุมไม่ให้นำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าหรือบริการ ป้องกันมิให้มีการนำสินทรัพย์

²⁷⁰ สำนักงาน ก.ล.ต., *สรุปภาวะตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลรายเดือน เดือนมีนาคม 2568*, ใน อินโฟเควสท์ (10 เมษายน 2568) สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2568, <https://www.senate.go.th/view/386/News/จันทราLaw/322/TH-TH>.

ดิจิทัลที่ไม่มีแหล่งที่มาที่ชัดเจนไปใช้ประโยชน์หรือกระทำการใดในลักษณะหลอกลวงประชาชนหรือเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศดังเช่นที่ระบุเหตุผลของการออกพระราชกำหนดฯ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 เพื่อควบคุมการนำเงินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไปซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลจากศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลนอกราชอาณาจักร แต่ให้บริการแก่บุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรและจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งส่งผลทำให้ยากแก่การตรวจสอบและระงับการทำธุรกรรม ยากแก่การติดตามและนำเงินมาคืนแก่ผู้เสียหาย ส่งผลต่อการใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และกระทรวงการคลัง (กค.) ร่วมกันพิจารณาเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลและความจำเป็นในการกำกับดูแลที่ชัดเจนสนับสนุนให้ผู้ลงทุนใช้บริการกับผู้ประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทยที่ได้รับใบอนุญาต รวมทั้งควบคุมการนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อประชาชนและธุรกิจ อาทิ ความเสี่ยงจากการมูลค่าที่ลดต่ำลงมากเพราะเกิดความผันผวนของราคา ความเสี่ยงจากการถูกโจรกรรมทางไซเบอร์ ความเสี่ยงที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะรั่วไหล ผู้ลงทุนที่ใช้บริการแพลตฟอร์มซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัลในต่างประเทศอาจเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวง (Scam) เสี่ยงในการเป็นเส้นทางผ่านเงินของผู้กระทำความผิดที่ต้องการฟอกเงิน ขณะที่เทคโนโลยีและสินทรัพย์ดิจิทัลบางประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อนวัตกรรมทางการเงินก็ควรได้รับการสนับสนุนโดยมีแนวทางกำกับดูแลที่เหมาะสมให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของระบบการเงินของประเทศและประโยชน์ของผู้ใช้บริการด้วย

จากการมุมมองทางกฎหมายว่าสินทรัพย์ดิจิทัล (คริปโทเคอร์เรนซี โทเคนดิจิทัล ฯลฯ) อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศ เห็นได้ว่าการกำกับดูแลตามกฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการให้บริการที่กระทำเป็นทางค้าปกติเป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือเป็นผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล (กระทำนอกศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล) รวมทั้งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้

บริการของบุคคลและองค์กรดังกล่าวข้างต้น และในอีกด้านหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อขบวนการอาชญากรที่ฟอกเงินโดยใช้วิธีให้เข้าไปเปิดกระเป๋าเงินดิจิทัลแล้วจึงนำเงินที่ได้จากการหลอกลวงเหยื่อและการกระทำ ความผิดอื่นไปซื้อสินทรัพย์ดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซีในชื่อต่าง ๆ แล้วโอนเงินไปยังกระเป๋าเงินดิจิทัลซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เนื่องจากกระเป๋าเงินดิจิทัลที่ระบบสร้างขึ้นมาจะปกปิดเจ้าของของกระเป๋าเงินที่แท้จริงและใช้ชื่อที่ระบบสร้างขึ้นมาเอง จากนั้นอาชญากรก็จะโอนเงินต่อไปเป็นทอด ๆ ในรูปแบบของสินทรัพย์ดิจิทัลไม่ว่าจะภายในประเทศหรือโอนเงินข้ามประเทศหรือขายในตลาดมืดโดยที่ไม่มีระบบจับบันทึกเหมือนการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านธนาคาร ในที่สุดเงินและทรัพย์สินนั้นก็ถอยกลับ ไปเป็นทุนให้แก่อาชญากรทั้งหลายนำมาประกอบอาชญากรรมซ้ำแล้วซ้ำเล่าต่อไป มาตรการทางกฎหมายนี้จึงพยายามหยุดยั้ง ป้องกันและปราบปรามเส้นทางทางการเงินที่ใช้สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นเครื่องมือ

ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลจึงออกหลักเกณฑ์กำหนดมาตรฐานและมาตรการที่กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลร่วมรับผิดชอบความเสียหาย (shared responsibility) หากละเลยไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดจนเป็นเหตุให้ลูกค้าได้รับความเสียหาย เพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 และเพิ่มการคุ้มครองแก่ผู้ลงทุน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจัดการปัญหาบัญชีม้าสินทรัพย์ดิจิทัลในประเทศไทย โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 สิงหาคม 2568 ที่ผ่านมา ก.ล.ต. ได้บูรณาการความร่วมมือกับสมาคมการค้าผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลไทย (TDO) ผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล หน่วยงานและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอด เพื่อยกระดับการสกัดกั้นบัญชีม้าสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง²⁷¹

จากข้อมูลการบังคับใช้กฎหมายสิงคโปร์ในด้านนี้ในปี พ.ศ. 2568 พบว่า ธนาคารกลางแห่งสิงคโปร์ (MAS) ได้บังคับใช้กฎหมายบริการการเงิน ค.ศ. 2019 และกฎหมายบริการการเงิน

²⁷¹ แพรพลอย เตนไฟโรจน์ศักดิ์, ก.ล.ต. ออกเกณฑ์ให้ผู้ประกอบการธุรกิจคริปโทร่วมชดเชยค่าเสียหายจากเหยื่อบัญชีม้า, สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2568, <https://siamblockchain.com/2025/08/08/the-securities-and-exchange-commission-sec-has-issued-regulations-requiring-crypto-businesses-to-jointly-compensate-victims-of-mule-accounts-for-damages/>.

(แก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 2021 (PSA) อย่างเคร่งครัดจนนำไปสู่การลงโทษหนักต่อสถาบันการเงินและสถาบันการชำระเงินหลัก (MPI) หลายแห่งที่กระทำผิดกฎหมายในส่วนที่ต่อต้านการฟอกเงิน (AML/CFT) เพราะองค์กรธุรกิจในด้านนี้ต้องยึดถือและปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบโดยประเมินความเสี่ยงของลูกค้า สืบเสาะแหล่งที่มาของเงินจำนวนมาก และสอดส่องดูแลธุรกรรมที่ผิดสังเกตมากยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งรายงานธุรกรรมผิดสังเกตภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยพบว่า MAS กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลเข้มงวดขึ้นส่งผลกระทบต่อธนาคาร สถาบันการเงินดังกล่าวข้างต้น ผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัล ผู้ให้บริการสินทรัพย์เสมือน บริษัททางด้านฟินเทค ฯลฯ ให้ดำเนินการตามความร่วมมือข้ามพรมแดนและการกระทำผิดเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล สอดส่องดูแลธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือธุรกรรมดิจิทัลทั้งปวงและใช้มาตรการระงับไว้ชั่วคราวหรือปฏิเสธธุรกรรมที่เข้าข่ายเกี่ยวข้องกับการหลอกลวงได้ทันที บังคับใช้ต่อผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัลให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของการมีเงินทุนเพียงพอ มาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (AML/CFT) และความปลอดภัยทางไซเบอร์เนื่องจากการหลอกลวงทางออนไลน์และการฟอกเงินโดยใช้สินทรัพย์ดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ของสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลายในตลาดการเงินและตลาดทุนที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลในสิงคโปร์ เช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน สถาบันการชำระเงินหลัก (MPI) ผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัล ผู้ให้บริการสินทรัพย์เสมือน บริษัททางด้านฟินเทค ผู้ใช้บริการในหลายลักษณะ เป็นต้น ให้อยู่ภายใต้บังคับของหลักเกณฑ์ ซึ่งจะส่งผลทำให้เพิ่มความเชื่อมั่นสาธารณะที่มีต่อตลาดบริการทางการเงินและระบบบริการการชำระเงินมากขึ้น

4.4.1.3 ด้านการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ของไทย กฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 (หรือเรียกสั้น ๆ ว่า พ.ร.บ. ดิจิทัล) เป็นกฎหมายในเชิงมหภาคที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เครื่องมืออุปกรณ์ทั้งที่เป็นฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ระบบการดำเนินงานทางดิจิทัลทั้งหลายเพื่อเพิ่มความมั่นคงและการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมให้สามารถตอบสนองต่อยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศมีความเสถียรและราคาบริการที่เหมาะสม การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล (Data Center) และระบบคลาวด์ (Cloud) เพื่อประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล สนับสนุนการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมและ

เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ Internet of Things (IoT) ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล สนับสนุนให้ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) เข้าถึงเครื่องมือดิจิทัลเพื่อขยายตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น จำแนกเป็นด้านที่สำคัญได้ดังนี้

ในส่วนของการปรับปรุงระบบราชการ ส่งผลกระทบทำให้เกิดการส่งเสริมการจัดหา จัดซื้อ จัดจ้างทั้งสินค้าและบริการทางเทคโนโลยีเพื่อไปใช้ประโยชน์ในระบบราชการ (e-Government) การพัฒนาแพลตฟอร์มและระบบที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการและการรับบริการจากภาครัฐแบบออนไลน์ เช่น การทำธุรกรรม การขอใบอนุญาต ผ่านระบบ One-Stop Service และ Digital ID ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน การพัฒนาระบบข้อมูลกลางที่เป็นข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อการเชื่อมโยงเครือข่าย การบูรณาการข้อมูล การบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐ ฯลฯ

ในส่วนของผลกระทบด้านความมั่นคง ทำให้เกิดการจัดหา การผลิต การวิจัยและพัฒนา และการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรการด้านความมั่นคงของชาติและความมั่นคงทางไซเบอร์ เช่น การควบคุมและการตรวจสอบการใช้ข้อมูลที่ผิดกฎหมาย ระบบตรวจจับและค้นหา อาภาศยานไร้คนขับ ระบบรักษาความปลอดภัย การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ ฯลฯ อันส่งผลให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตและความเป็นส่วนตัวของประชาชน

ส่วนผลกระทบในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของประชาชน ทำให้เกิดการสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะทางดิจิทัลของประชาชน เพิ่มทักษะทางดิจิทัลและความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและแรงงาน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เน้นทักษะด้านเทคโนโลยี ผลกระทบที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการผลักดันการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนให้เข้ากับยุคดิจิทัล เช่น การซื้อขายออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เกิดความตื่นตัวในการปรับตัวสู่สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี

จึงเห็นได้ว่าการบังคับใช้กฎหมายนี้ซึ่งครอบคลุมหลายด้านและหลายมิตินั้นโดยทั่วไปส่งผลเป็นยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ดึงดูดการลงทุน สร้างโอกาสและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

และสังคม ฯลฯ อันส่งผลกระทบต่อคนไทยและคนต่างชาติ ภาครัฐและภาคเอกชน ภาคส่วนทางเศรษฐกิจและภาคสังคมต่าง ๆ มากมายและเป็นวงกว้าง แต่ก็ยังมีความท้าทายในแง่ของความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม

ในส่วนการบังคับใช้กฎหมายในด้านนี้เห็นได้ว่าทั้ง 4 ประเทศล้วนแล้วแต่มีนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เครื่องมืออุปกรณ์ ระบบการดำเนินงานทางดิจิทัล สนับสนุนการพัฒนาและการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลทั้งหลายเพื่อเพิ่มความมั่นคงและการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมและให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในยุคดิจิทัลได้ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายของมาเลเซียและเวียดนามมีส่วนของเนื้อหากฎหมายที่กำกับดูแลโดยควบคุมเนื้อหาและมีให้กระทบต่อความมั่นคงของชาติ มักจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจภายในประเทศและผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจข้ามพรมแดนซึ่งอาจต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าว

4.4.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลนี้ ในส่วนของกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ. ไซเบอร์) กำหนดลักษณะของภารกิจหรือบริการที่มีความสำคัญเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure: CII) เช่น ระบบพลังงาน การเงิน โทรคมนาคม และภาครัฐ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนที่จะต้องมีการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ต่อการให้บริการหรือการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โครงข่ายโทรคมนาคม หรือการให้บริการโดยปกติของดาวเทียมที่มีความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ อันอาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศมิให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช. หรือ NCSC) ซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักในการกำหนดนโยบายและประสานงานการปฏิบัติงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชนใช้มาตรการที่ใช้แก้ปัญหาเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และทำให้การบริหารจัดการภัยไซเบอร์เป็นระบบ

เชื่อมโยงกับการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายของอีก 4 ประเทศ คณะผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายด้านนี้มีการบังคับใช้กฎหมายในแนวทางแรก คือ มุ่งเน้นการปกป้องความมั่นคงของประเทศ แนวทางที่สอง คือ มุ่งเน้นความมั่นคงปลอดภัยของระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบไซเบอร์ ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมายนั้นต้องมุ่งก่อให้เกิดความปลอดภัยของระบบและสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ แต่ก็อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนบางประการ

พบว่าการบังคับใช้กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในลักษณะของการยกระดับความมั่นคง สร้างมาตรฐานความปลอดภัย โดยกำหนดให้หน่วยงาน CII ต้องดำเนินการประเมินความเสี่ยง และจัดทำ มาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยง ตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด (เช่น การตรวจสอบ ช่องโหว่, การทดสอบเจาะระบบ) ทำให้ระบบสำคัญของชาติมีความแข็งแกร่งขึ้น มีการจัดทำประมวล แนวทางปฏิบัติและกรอบมาตรฐาน (มาตรา 44) เพื่อให้การจัดการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์เป็นไปใน ทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ กำหนดกลไกและขั้นตอนเพื่อการเฝ้าระวังภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างเป็น ระบบ จัดให้มีการรายงานภัยคุกคามที่เป็นระบบโดยกำหนดให้องค์กร CII ต้องมีหน้าที่รายงานภัยคุกคาม ไซเบอร์ทันทีที่ตรวจพบ เพื่อให้ NCSC สามารถเข้าควบคุมสถานการณ์และป้องกันการลุกลามไปยังระบบ อื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้เชื่อมโยงกับการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ก่อให้เกิดผลกระทบในทางบวกเพราะเป็นการยกระดับ ความมั่นคงทางเทคโนโลยีโดยใช้มาตรการที่เข้มงวดช่วยลดความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ เช่น การเจาะระบบ การล่อลวง หรือการโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสำคัญขององค์กร รวมทั้งสร้าง ความเชื่อมั่นในระบบดิจิทัล การมีกรอบกฎหมายที่ชัดเจนช่วยให้ประชาชนและองค์กรรู้สึกปลอดภัยมาก ขึ้นในการใช้งานเทคโนโลยี เช่น การทำธุรกรรมออนไลน์ การเก็บข้อมูลบนคลาวด์ หรือการทำงานทางไกล ทั้งยังเพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตาม ตรวจสอบ และ จัดการกับผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การขอคำสั่งศาลเพื่อเข้าถึงข้อมูล

ส่งผลกระทบในทางบวกเพราะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงของประเทศและโครงสร้างภายในเพราะการที่ประเทศไทยมีกฎหมายไซเบอร์ที่ชัดเจน เข้มงวด และเป็นมาตรฐานสากล จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติและภาคธุรกิจในการทำธุรกรรมออนไลน์ และเศรษฐกิจดิจิทัล รวมทั้งประชาชนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ในแง่ของบุคคลและหน่วยงานพบว่า การบังคับใช้กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลกระทบ (จากภัยคุกคามทางไซเบอร์) ต่อประเทศและหน่วยงานของรัฐที่จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณลงทุนในระบบความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยเฉพาะในภาคการเงินและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ กระทบต่อหน่วยงานเอกชน หรือบุคคลที่มีกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมหรือกำกับดูแล การดำเนินกิจการของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ และประชาชนทั่วไปซึ่งได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการที่โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (เช่น ไฟฟ้า ประปา ธนาคาร เครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์และ wi-fi เครือข่ายอินเทอร์เน็ต พลังงาน สาธารณสุข ฯลฯ) มีความปลอดภัยมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านสังคมและการศึกษาโดยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ ผลักดันให้ประชาชนตื่นตัวและเรียนรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยทางเทคโนโลยีมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยทำให้ผู้ใช้งานมีพฤติกรรมระมัดระวังมากขึ้นในการใช้งานเทคโนโลยี

ในส่วนของภาคเอกชนที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็น CII โดยตรงอาจได้รับแรงกดดันทางอ้อมให้ต้องยกระดับความมั่นคงปลอดภัยของตนเอง เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือทางธุรกิจและสอดคล้องกับกฎหมายอื่น ๆ เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ที่กำหนดหน้าที่ในการแจ้งเหตุข้อมูลรั่วไหล ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า การกระทำความผิดบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมัลแวร์หรือการเข้าถึงระบบโดยมิชอบ ก็อาจถูกพิจารณาตาม พ.ร.บ. ไซเบอร์ ร่วมกับ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ด้วย

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ในอีกด้านหนึ่งก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นข้อกังวล ได้แก่ เป็นภาระด้านการลงทุนและการปฏิบัติงานของ CII โดยเฉพาะภาคเอกชนมีภาระต้องลงทุนสูงในการปรับปรุงระบบเทคโนโลยี บุคลากรและกระบวนการให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ NCSC กำหนด หากว่าองค์กร CII ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่หรือไม่ให้ความร่วมมือในการแจ้งเหตุ อาจถูกปรับไม่เกิน 200,000 บาท

หรือมีโทษอื่นๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งส่งผลกระทบต่อธุรกิจขนาดจ๋วและ SMEs ที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพอ อาจได้รับผลกระทบจากการต้องปรับตัวตามมาตรการทางกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ (ภายใต้คณะกรรมการกำกับดูแล) ในการเข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ยึด ค้น หรือทดสอบระบบของเอกชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เป็นภัยคุกคามระดับร้ายแรงหรือวิกฤต หรือเหตุจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งบางกรณีอาจดำเนินการไปก่อนโดยไม่ต้องมีคำสั่งศาลในทันที (แต่ต้องรายงานภายหลัง) อาจถูกมองว่าเป็นการใช้อำนาจในทางที่มีขอบ ละเมิด ความเป็นส่วนตัวเนื่องจากกำหนดให้มีการเฝ้าระวังและรวบรวมข้อมูลซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้จึงต้องกำหนดคำจำกัดความที่ชัดเจนต่อสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น มีกลไก การตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอและชัดเจน มิเช่นนั้นอาจเปิดช่อง ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจและกล่าวอ้างว่ามีอำนาจหรือใช้อำนาจเกินความจำเป็น

ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ของสิงคโปร์ ได้แก่ กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ซึ่งได้ขยายขอบเขตให้มีผลบังคับให้กว้างขวางออกไปรวมถึงองค์กรที่มีส่วนได้เสีย ความปลอดภัยทางไซเบอร์พิเศษ (ESCI) และผู้จัดหาโครงสร้างดิจิทัลพื้นฐาน (FDI) ขยายเขตอำนาจไปยัง การกระทำผิดนอกดินแดนที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงในสิงคโปร์ ให้อำนาจหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ลบ เนื้อหาออนไลน์ที่เป็นอันตรายหรือสร้างความเสียหายออกไปได้ซึ่งมีผลบังคับต่อทั้งหน่วยงานและองค์กร ภาครัฐและเอกชน กำหนดให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมีหน้าที่ต่าง ๆ คล้ายกันกับกฎหมายว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของไทย แต่กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงกว่าสำหรับผู้ฝ่าฝืนทั้งโทษ ปรับและจำคุกมีการบังคับใช้กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์นี้และการคุ้มครองข้อมูลอย่างจริงจังและ เข้มงวด ในภาพรวมของอำนาจตามกฎหมายที่ให้แก่อนุญาตให้หน่วยงานรัฐสามารถสนองตอบหรือจัดการต่อภัย คุกคามได้ทันทีทันใดและได้อย่างมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองโครงสร้างพื้นฐานที่วิกฤต (CII) และ ดำเนินการอย่างรวดเร็วต่อเนื้อหาออนไลน์ที่สร้างความเสียหาย มีการพัฒนาบุคลากรด้านความปลอดภัย ไซเบอร์อย่างต่อเนื่องและเข้มข้น ฯลฯ เหล่านี้ส่งผลเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติมาก ยิ่งขึ้น ขณะที่มุ่งหมายเป็นศูนย์กลางด้านความปลอดภัยไซเบอร์ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ในส่วนของอีกกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Privacy Rights) ของเจ้าของข้อมูลเป็น

สำคัญ ครอบคลุมการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูลที่อยู่ในราชอาณาจักร หรือ ผู้ที่อยู่นอกราชอาณาจักรที่เสนอขายสินค้า/บริการให้แก่เจ้าของข้อมูลในประเทศไทยทั้งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อนมากกว่าข้อมูลทั่วไป เช่น เชื้อชาติ, ความเชื่อทางศาสนา, ประวัติอาชญากรรม, ข้อมูลสุขภาพ, ข้อมูลทางการเงิน

ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดจะส่งผลดีต่อตัวเจ้าของข้อมูลไม่ให้ออกหน่วยงานที่ตนได้ให้ข้อมูลไว้รู้ถึงความเป็นส่วนตัวมากเกินไปหรือเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่มีขอบ ผลกระทบในภาพรวมคือ ก่อให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่งผลเป็นการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการปกป้องข้อมูลของตนเอง

นอกจากนี้ในแง่ของบุคคลและหน่วยงานพบว่า ผลกระทบเชิงบวกคือ ส่งผลให้ประชาชนมีความตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น หน่วยงานและองค์กรของภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น จัดตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลให้มีความมั่นคงปลอดภัย และมีความรับผิดชอบตามกฎหมายหากฝ่าฝืน รวมทั้งส่งผลกระทบระดับประเทศที่จำเป็นต้องการลงทุนในระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลความปลอดภัยทางไซเบอร์ โดยเฉพาะในภาคการเงินและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การบังคับใช้กฎหมายนี้ส่งผลเป็นวงกว้างทั้งบุคคล หน่วยงานและองค์กรภาครัฐและเอกชน

รัฐบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024) ของมาเลเซีย และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 ของสิงคโปร์ มีลักษณะการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดสำหรับการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ โดยกำหนดให้ประเทศปลายทางต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลที่เพียงพอหรือเทียบเท่ากับกฎหมายของประเทศตน ภาคธุรกิจจึงต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าการถ่ายโอนข้อมูลระหว่างประเทศเป็นไปตามข้อบังคับ (รวมถึงระหว่างมาเลเซียกับสิงคโปร์) เช่น การมีข้อตกลงตามมาตรฐาน มีกฎหมายภายในองค์กรที่น่าเชื่อถือ ฯลฯ ทั้งสองประเทศต่างก็มุ่งหมายยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยกฎหมายดังกล่าวและการออกกฎระเบียบที่จำเป็นให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจต้อง

ปรับตัวอย่างมากและให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูลในฐานะสินทรัพย์ที่สำคัญ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันตามขอบเขตของกฎหมาย เช่น กฎหมาย PDPA ของสิงคโปร์มีผลบังคับใช้กับองค์กรภาคเอกชนทั้งหมดที่ดำเนินงานในสิงคโปร์เป็นหลัก ขณะที่กฎหมาย PDPA ของมาเลเซียมีผลบังคับกับธุรกรรมเชิงพาณิชย์และครอบคลุมถึงบริษัทต่างชาติที่ประมวลผลข้อมูลในมาเลเซีย การแก้ไขกฎหมายล่าสุดของมาเลเซียขยายขอบเขตความรับผิดชอบโดยตรงไปยังผู้ประมวลผลข้อมูลนอกเหนือจากผู้ควบคุมข้อมูล ในขณะที่ PDPA ของสิงคโปร์กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ดังนั้นการบังคับใช้จึงส่งผลแตกต่างกันบางส่วน

4.4.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ในส่วนของกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติมถึงครั้งที่ 4 พ.ศ. 2564 กำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ที่ได้รับมอบหมายให้บริหารจัดการคลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคม กิจการโทรคมนาคมอย่างเป็นระบบ กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการขออนุญาตประกอบกิจการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาดโดยป้องกันการผูกขาดและการควบคุมในทางที่ไม่เป็นธรรมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและประสิทธิภาพของตลาด กลไกในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้คลื่นความถี่ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใส สามารถปรับปรุงและพัฒนานโยบายให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ให้การคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมการให้บริการที่มีคุณภาพสูงขึ้นและหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของกฎหมายเห็นได้ว่า การบังคับใช้กฎหมายนี้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไม่ว่าจะกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุคมนาคม กิจการโทรคมนาคม ชุมชน ประเทศ รวมถึงผู้ให้บริการการหลอมรวมของสื่อดิจิทัล (Convergence) ซึ่งสามารถส่งข้อมูลแบบเดียวกันออกไปในหลายๆช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการแพร่กระจายเสียง โทรคมนาคม หรืออินเทอร์เน็ต ซึ่งกฎหมายนี้

กำหนดให้กสทช. ดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ

การบังคับใช้กฎหมายนี้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนเนื่องจากต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ

การบังคับใช้กฎหมายนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เป็นผู้บริโภคให้มีส่วนได้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังหน่วยงานรัฐ สร้างความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐโดยการเปิดเผยข้อมูลการให้บริการและการดำเนินงานสู่สาธารณะทำให้ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคสามารถติดตามและตรวจสอบได้ง่ายขึ้นซึ่งมีส่วนช่วยลดโอกาสในการทุจริตและเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล ที่สำคัญคือ กฎหมายนี้กำหนดไว้ว่าต้องจัดให้มีมาตรการป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ป้องกันมิให้คลื่นความถี่รบกวนกัน รวมตลอดทั้งป้องกันการกระทำที่มีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของประชาชนและป้องกันมิให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทั่วไป รวมถึงป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คลื่นความถี่ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าการนำระบบดิจิทัลเข้ามาใช้ในระบบแพร่ภาพแพร่เสียงและโทรคมนาคมอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ โดยเฉพาะกับกลุ่มประชาชนที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีหรือไม่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจส่งผลให้บางกลุ่มประชาชนไม่สามารถใช้บริการได้อย่างเท่าเทียม เป็นต้น

ทั้งนี้ยังมีความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ประกอบการ OTT (Over-the-Top) ในไทย ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ส่งผลกระทบในทางลบอย่างมากต่อประชาชนที่เป็นผู้บริโภค และสังคมในวงกว้าง **ในกรณีของไทย** ทูโรดดีซึ่งเป็น OTT (Over-the-Top) ที่ถ่ายทอดช่องทีวีดิจิทัลมีการแทรกโฆษณาระหว่างการถ่ายทอดสดช่องฟรีทีวีดิจิทัล ซึ่ง กสทช. มองว่าเป็นการกระทำที่อาจขัดต่อกฎ Must Carry ตามหลักเกณฑ์ "Must Carry" กำหนดให้ผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ต้องเผยแพร่สัญญาณโทรทัศน์โดยไม่มีการแทรกเนื้อหาอื่น เช่น โฆษณา หรือเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับรายการต้นฉบับ

เพื่อให้ผู้ชมได้รับชมเนื้อหาตามที่ผู้ผลิตรายการตั้งใจนำเสนอ จึงเป็นประเด็นสำคัญว่า OTT ควรถูกควบคุมแบบเดียวกับทีวีดั้งเดิมหรือไม่ คดีนี้ได้รับความสนใจอย่างมากเนื่องจากเป็นกรณีที่ กสทช. ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค แต่กลับถูกบริษัท ทูรู ดิจิทัล กรุ๊ป ที่ประกอบการทรูไอดี ดังกล่าวฟ้องร้องเป็นคดี (คดีหมายเลขดำ อท 147/2566) จนกระทั่งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพิพากษาเมื่อ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 ว่ากระทำผิดและต้องรับโทษจำคุก 2 ปีโดยไม่รอลงอาญา ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแล ขณะเดียวกันก็กระทบต่อลักษณะการให้บริการของผู้ประกอบการ OTT ที่ให้บริการแพลตฟอร์มที่ให้บริการสื่อผ่านอินเทอร์เน็ตทั้งในรูปแบบวิดีโอสตรีมมิ่ง เพลงและพอดแคสต์ ไลฟ์สตรีมมิ่งโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ให้บริการโทรทัศน์แบบดั้งเดิม

ผลกระทบในทางลบยังเห็นได้จากกรอบทางกฎหมายที่ซับซ้อนทางด้านบริการวิทยุและโทรทัศน์ และด้านโทรคมนาคมของเวียดนาม การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในลักษณะควบคุมการให้บริการและเนื้อหาที่เข้มงวดโดยต้องไม่ขัดต่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ รวมทั้งต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลานานในการพิจารณาอนุญาต การตรวจ การจัดเรตติ้ง การเตือนผู้ให้บริการ OTT และ Video-on-Demand (VOD) ส่งผลทำให้บังคับใช้ได้ยากและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการต่างชาติ/ข้ามชาติ การแข่งขันที่เป็นธรรม และผู้ประกอบการที่มีศักยภาพพัฒนาบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพ รวมทั้งส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการวางแผนและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การจัดสรรคลื่นความถี่ในภาพรวม

นอกจากนี้การบังคับใช้รัฐธรรมนูญการสื่อสารและมัลติมีเดีย (CMA) ก่อให้เกิดการกล่าวหาบ่อยครั้งว่ากฎหมาย CMA จำกัดการใช้งานโซเชียลมีเดียในประเทศมาเลเซียเป็นเครื่องมือของรัฐในการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายและอัยการสูงสุดตามรัฐธรรมนูญนี้ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายในการจับกุม สืบสวน และตั้งข้อหาบุคคลที่แสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาล จนในปัจจุบันได้มีการยื่นคำร้องคัดค้านต่อกฎหมายฉบับนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพราะเป็นกฎหมายที่อนุญาตให้รัฐดักฟังการสื่อสาร ติดตาม ไปถึงการควบคุมเนื้อหาโซเชียลมีเดีย คณะกรรมการการสื่อสารและมัลติมีเดียแห่งมาเลเซียที่ถูกจัดตั้งตามกฎหมายฉบับนี้จึงเรียกร้องให้รัฐบาลมาเลเซียแก้ไขกฎหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการประโยชน์สาธารณะและการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน

4.4.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล ในส่วนของกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 (หรือ พ.ร.บ. รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบราชการให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในลักษณะเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้สอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน ในการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณชนและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในหน่วยงานรัฐและระบบงานของภาครัฐในทุกระดับและทุกภาคส่วน เช่น เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมีมติเห็นชอบมอบหมายให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เดินหน้าแผนการขับเคลื่อนนโยบายการใช้คลาวด์เป็นหลัก

พบว่า การบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน รัฐสภา ศาล องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การอัยการ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และหน่วยงานอิสระของรัฐ และส่งผลกระทบต่อประชาชนและสังคมในวงกว้าง และพบว่า การบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อหน่วยงานของรัฐ ประชาชน สังคม และประเทศดังเห็นได้จาก

- 1) การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐ: ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ของรัฐได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) ช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการติดต่อราชการ
- 2) ลดภาระและค่าใช้จ่ายของประชาชน โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปติดต่อหลายหน่วยงาน ไม่ต้องจัดเตรียมสำเนาเอกสารจำนวนมาก เนื่องจากมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Single Sign-On: SSO) และการใช้สำเนาอิเล็กทรอนิกส์แทน
- 3) เพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริต โดยมีการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณะในรูปแบบดิจิทัลและกระบวนการที่ตรวจสอบได้มากขึ้น ช่วยให้เกิดธรรมาภิบาลบริหารงานและลดโอกาสการทุจริต

4) ส่งเสริมการทำงานแบบ New Normal โดยช่วยให้การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างสมบูรณ์ รองรับสถานการณ์ที่จำเป็นต้องเว้นระยะห่างทางสังคม เช่น ในช่วงวิกฤตโควิด-19

5) ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพราะการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในฐานะที่ใช้อำนาจบริหารในโครงสร้างทางการเมืองของประเทศเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล

ในขณะเดียวกันพบว่า การบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบหรือเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับหน่วยงานของรัฐ ประชาชน และสังคมดังเห็นได้จาก

1) การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพราะการพัฒนากระบวนการดิจิทัลทั่วประเทศจำเป็นต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรจำนวนมาก รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือดิจิทัลให้ครอบคลุมและมีเสถียรภาพ

2) ด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ในการเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่มีความเสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมข้อมูลหรือข้อมูลของภาครัฐและข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนรั่วไหล จำเป็นต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่รัดกุม รวมถึงความท้าทายเกี่ยวกับความมั่นคงไซเบอร์ การบริหารความเสี่ยงด้านดิจิทัล

3) การปรับตัวของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากยังขาดทักษะและความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล บางส่วนยังยึดติดกับวัฒนธรรมองค์กรหรือพยายามรักษาความสำคัญของรูปแบบงานเดิมและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัลอาจล่าช้าในบางหน่วยงาน ซึ่งในมาเลเซียและเวียดนามพบปัญหานี้เช่นเดียวกัน

4) ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งประชาชนบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้สูงอายุ กลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้ที่ไม่เข้าถึงเทคโนโลยีและระบบงานที่ทันสมัยอาจประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัลของสิงคโปร์และมาเลเซียพบว่า ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อหน่วยงานของรัฐ ประชาชน สังคม และประเทศในลักษณะที่คล้ายกัน

4.5 แนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ

4.5.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิทรัพย์สินดิจิทัล การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

จากผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่าประเทศไทยอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และธุรกรรมออนไลน์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ไปจนถึงภาคธุรกิจและรัฐ การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นตัวเร่งสำคัญให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมต้องปรับเข้าสู่รูปแบบออนไลน์ เช่น e-Commerce, e-Payment หรือการเพิ่มปริมาณการถือครองสินทรัพย์ดิจิทัล แต่โครงสร้างทางกฎหมายไทยยังคงกระจายอยู่หลายหน่วยงาน มีความซ้ำซ้อน และไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีกฎหมายหลักสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 แต่ยังคงขาดกลไกบูรณาการและแนวทางปรับใช้ที่ยืดหยุ่นต่อเทคโนโลยีใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), บล็อกเชน (Blockchain) หรือระบบชำระเงินดิจิทัลข้ามพรมแดน

ขณะที่แนวทางการพัฒนากฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล และสินทรัพย์ดิจิทัลของต่างประเทศเริ่มมีการนำกฎหมายต้นแบบของ UNCITRAL มาใช้ เช่น Model Law on Electronic Commerce 1996 ที่กำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทางกฎหมายเทียบเท่าเอกสารกระดาษ, Model Law on Electronic Signatures 2001 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ Model Law on Electronic Transferable Records 2017 (MLETR) ซึ่งรองรับการโอนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ตัวแลกเงิน ใบตราส่งสินค้า ซึ่งประเทศออสเตรเลียและสิงคโปร์ได้นำกฎหมาย MLETR 2017 ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายภายในของตน

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในกฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัลของประเทศไทยที่มีความซ้ำซ้อนในอำนาจของหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) มีอำนาจซ้ำซ้อนกับธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ในการกำกับดูแลธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และการชำระเงิน หรือคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีอำนาจซ้ำซ้อนกับธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล อีกทั้งยังมีปัญหาที่กฎหมายปัจจุบันยังไม่รองรับ

นวัตกรรมดิจิทัลใหม่ เช่น การใช้ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ การโอนตราสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือการใช้เหรียญโทเคนดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สินทรัพย์ดิจิทัล และการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไว้ดังนี้

1) ปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายไทยโดยใช้กฎหมายของ UNCITRAL หรือกฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ

เนื่องจากอุปสรรคหรือข้อจำกัดของการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจดิจิทัลในประเทศไทยประการหนึ่งคือระบบการขออนุญาตและจดทะเบียนผู้ให้บริการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 32 และ 34 ที่ใช้แนวทางแบบ “อนุญาตก่อนดำเนินการ” (licensing regime) ซึ่งมักก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนทางกฎหมายและขัดต่อหลักความยืดหยุ่นของเทคโนโลยี คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้ควรเปลี่ยนเป็นระบบ “การรับรองผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้ (Trust-based System)” โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรอง (Accreditation Authority) การใช้ระบบลักษณะนี้จะช่วยสร้างมาตรฐานความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ให้บริการ ขณะเดียวกันก็ลดภาระของภาครัฐในการอนุญาตและตรวจสอบคุณสมบัติหลายขั้นตอนลงได้

นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ยังไม่มีบทบัญญัติรับรองการมีผลทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ตัวสัญญาใช้เงิน ตัวแลกเงิน และใบตราส่ง รวมถึงใบเสร็จคลังสินค้า หนังสือรับรองประกันภัยที่สามารถโอนกันได้ หรือเอกสารอื่นในทำนองเดียวกัน จึงควรนำต้นแบบของ MLETR 2017 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายไทยเช่นเดียวกับที่ประเทศสิงคโปร์ใช้ในการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 2021 โดยหลักการสำคัญที่ควรกำหนดไว้และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของเรื่องนี้คือการยอมรับให้ตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้ได้ตามกฎหมายซึ่งปรากฏอยู่ใน MLETR 2017 ข้อ 7 คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่มีใจความสำคัญว่า

“มาตรา ตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์จะไม่ถูกปฏิเสธผลทางกฎหมาย ความมีผลบังคับใช้ หรือการบังคับตามกฎหมายเพียงเพราะเอกสารนั้นอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

การใช้ตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ย่อมเกิดขึ้นภายใต้ความยินยอมของบุคคลเท่านั้น และ ความยินยอมเช่นนี้อาจปรากฏโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้”

ร่างบทบัญญัติข้างต้นจะรับรองว่าตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ตัวแลกเงิน หรือใบตราส่งสินค้าแบบดิจิทัล จะมีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับเอกสารกระดาษ แต่จะไม่มีผู้ใดถูกบังคับ ให้ใช้รูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับความยินยอม แต่หากบุคคลใดแสดงออกโดยพฤติกรรมที่ สื่อถึงการยอมรับการใช้เอกสารดิจิทัลนั้นก็ถือว่ามี การยินยอมโดยปริยายเช่นกัน และควรมีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายในส่วนที่เป็นรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อให้กฎหมายบังคับใช้ได้โดยสมบูรณ์ เช่น นิยามหรือ ขอบเขตของเอกสารที่จะมีสถานะเป็นตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ใน ตราสารอิเล็กทรอนิกส์ การเปลี่ยนสถานะจากตราสารเปลี่ยนมือกระดาษมาเป็นอิเล็กทรอนิกส์และ กลับกัน หรือการใช้ตราสารอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน เป็นต้น ซึ่งประเด็นในรายละเอียดเหล่านี้สามารถ ศึกษาจาก MLETR 2017 ได้

2) สร้างกลไก “Regulatory Sandbox” ที่ต่อยอดจากแนวทางของ ก.ล.ต

จากการที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เคยทดลองให้ผู้ประกอบธุรกิจ สินทรัพย์ดิจิทัลที่ได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้เข้าร่วมการทดสอบในโครงการ Programmable Payment Sandbox ซึ่งสามารถให้บริการหรือกระทำการอันมีลักษณะเป็นนำสินทรัพย์ ดิจิทัลไปใช้ชำระค่าสินค้าและบริการได้ ซึ่งเป็นการทดลองในวงแคบเพื่อศึกษาข้อดีข้อเสีย ตลอดจน ผลกระทบของการใช้เหรียญ/โทเคนดิจิทัลในการชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินของรัฐ คณะผู้วิจัยเห็น ว่าการสร้างพื้นที่ทดลองเชิงนโยบาย (Policy Sandbox) จะเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถทดสอบ นวัตกรรมทางการเงินหรือธุรกรรมดิจิทัลภายใต้สภาพแวดล้อมที่ควบคุมโดยรัฐ เพื่อดูผลกระทบ ความปลอดภัย และความสอดคล้องกับกฎหมาย ก่อนที่จะนำไปใช้จริงในตลาดกว้าง รูปแบบธุรกรรม ดิจิทัลที่อาจนำมาเข้ามาทดลองในพื้นที่ Sandbox เช่น เรื่อง การทดลองใช้สัญญาอัจฉริยะในการทำธุรกิจ, การรับรองเอกสารและพยานอิเล็กทรอนิกส์แบบดิจิทัล (Digital Notary Public) หรือการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ตรวจสอบตัวตนเพื่อลดความผิดพลาดของมนุษย์ ซึ่งพื้นที่ทดลองเชิงนโยบายนี้ควรอยู่ ภายใต้กรอบของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก แต่สามารถทำงานร่วมกับธนาคาร

แห่งประเทศไทย, คณะกรรมการ ก.ล.ต. หรือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) แล้วแต่กรณี เพื่อให้การทดสอบครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี การเงิน และข้อมูลส่วนบุคคล

4.5.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

การพัฒนากฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลของประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของประชาชนในสังคมดิจิทัล ขณะที่กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทยในปัจจุบันก็อยู่ในระยะเริ่มต้นของการมีผลบังคับใช้ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ที่แม้จะเป็นกฎหมายหลัก แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านโครงสร้าง อำนาจของหน่วยงาน และการบูรณาการเชิงนโยบายกับกฎหมายต่างประเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่ากฎหมายไทยนั้น “มีโครงสร้างกฎหมายครบแต่ไม่เชื่อมโยง” ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองภัยไซเบอร์หรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ²⁷² ขณะที่กฎหมายของประเทศที่ทำการศึกษเปรียบเทียบในงานวิจัยนี้ได้เริ่มปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกัน เช่น ประเทศสิงคโปร์บัญญัติกฎหมาย Cybersecurity Act 2018 และ PDPA (Revised 2021) ที่อยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ Smart Nation ส่วนประเทศมาเลเซียก็มีกฎหมาย Personal Data Protection Act 2010 (Amended 2024) และประเทศเวียดนามมี Cybersecurity Law 2019 ซึ่งทั้งหมดเน้นกลไกการกำกับแบบรวมศูนย์และเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชน คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากฎหมายไทยดังนี้

1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ปัญหาหลักของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ คือ ขอบเขตอำนาจกำกับดูแลขององค์กรตามกฎหมายยังไม่ชัดเจน รวมถึงการตีความข้อยกเว้นในกฎหมายอย่างกว้าง ซึ่งขัดต่อหลักพื้นฐานของการใช้การตีความกฎหมายที่จะต้องตีความอย่างแคบสำหรับบทบัญญัติอันเป็นข้อยกเว้น โดยเฉพาะระหว่างหน่วยงานกำกับหลักคือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.), สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) และ กสทช. ซึ่งต่างมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลในบริบทต่างกัน เช่น ด้านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ด้านโทรคมนาคม และด้านความปลอดภัยไซเบอร์

²⁷² รุติรัตน์ ทัพย์สมฤทธิกุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

ประเด็นแรกที่ต้องแก้ไขปรับปรุงคือการกำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการคุ้มครองข้อมูลแห่งชาติ (National Data Protection Policy Council) มีสถานะเป็น Super Board ทำหน้าที่กำหนดนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระดับชาติโดยให้มีโครงสร้างแบบเดียวกับคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายปัจจุบัน (มาตรา 8) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ควรยกระดับคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามโครงสร้างกฎหมายปัจจุบันไปเป็นคณะกรรมการนโยบายฯ จากนั้นแก้ไขขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ โดยเฉพาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเชิงปฏิบัติ และสามารถทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น เช่น ETDA หรือ กสทช. เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของอำนาจ

ประเด็นที่สองคือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่เป็นหมวด “การประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ปรากฏอยู่ในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายปัจจุบันอยู่แล้ว แต่หลักการทางกฎหมายเหล่านั้นถูกบัญญัติไว้อย่างกระจัดกระจาย แทรกอยู่ตามบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ หลายจุด ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดความยุ่งยากซับซ้อน จึงควรมีการประมวลรวมไว้เป็นหมวดใหม่ แนวทางนี้จะใกล้เคียงกับแนวทางของประเทศสิงคโปร์ภายใต้กฎหมาย PDPA Act (Revised 2021) เพื่อให้รัฐสามารถใช้ข้อมูลสาธารณะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ประเด็นสุดท้ายคือ การเพิ่มเติมแนวทางการลงโทษทางปกครองแบบขั้นบันไดในบทบัญญัติหมวด 7 ส่วนที่ 2 ถึงแม้กฎหมายปัจจุบันจะให้อำนาจคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญใช้ดุลพินิจสั่งให้แก้ไขหรือตัดเตือนผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายก่อนก็ได้ จากนั้นหากยังมีการฝ่าฝืนอยู่ต่อไปอาจยกระดับมาตรการเป็นการปรับทางปกครองตามอัตราไม่เกินที่กฎหมายกำหนด แต่การปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นอันมีลักษณะเป็นกฎหมายเทคนิคนั้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย ภาคเอกชนที่อยู่ในสถานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลอาจพยายามที่จะแก้ไขหรือปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความเข้าใจของตนเองแล้ว แต่ก็ยังผิดกฎหมายอยู่นั่นเอง การมีโทษทางปกครองแบบขั้นบันได ซึ่งจะช่วยให้ภาคธุรกิจโดยเฉพาะ SME ปรับตัวได้โดยไม่ถูกลงโทษรุนแรงในทันที

2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

ปัญหาสำคัญของพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ฯ ปรากฏอยู่ในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากคณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (กกม.) ก็มีอำนาจดูแลและดำเนินการเพื่อรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับร้ายแรง (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ฯ มาตรา 13) และสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) มีอำนาจสำคัญตามกฎหมายในการดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการตอบสนองและรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ (พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ฯ มาตรา 22) แต่ในการทำงานจริงกลับพบว่าเมื่อหน่วยงานทั้งสองใช้อำนาจตามกฎหมายกับภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตามข้อร้องเรียนในกรณีที่ต้องตรวจสอบพบว่าหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศใดไม่ได้มาตรฐานก็ดี (มาตรา 53) หรือมีคำสั่งให้หน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศนั้นดำเนินการประเมินความเสี่ยงใหม่ก็ดี (มาตรา 55) ภาคเอกชนมักจะอ้างว่าตนเองเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ไม่สามารถดำเนินการตามที่หน่วยงานทั้งสองขอมาได้²⁷³ ในประเด็นปัญหานี้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอให้ กกม. และ สกมช. จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับภาคเอกชนให้ชัดเจนถึงบทบาทการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนในการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ และการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ฯ เป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่แล้ว การปฏิบัติตามคำสั่งหรือหนังสือขอความร่วมมือของ กกม.ก็ดี สกมช.ก็ดี ไม่อาจนำไปสู่ความรับผิดตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้

ข้อเสนอแนะประการต่อมาคือการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำรายงานผลการประเมินความเสี่ยงด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และรายงานเหตุภัยคุกคามทางไซเบอร์ของหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ เนื่องจากการจัดทำรายงานดังกล่าวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะหากเป็นภาคเอกชนแล้วมีความเป็นไปได้สูงที่รายงานดังกล่าวจะไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากภาคเอกชนจะมีความหวงกัวลว่าหากรายงานผลการประเมินความเสี่ยงฯ หรือรายงานเหตุภัยคุกคามทางไซเบอร์มีเนื้อหา

²⁷³ ดร.ณิ พิกุลทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

เชิงลบอาจกระทบถึงความน่าเชื่อถือของบริษัทหรือกิจการของตนได้ คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอให้นำแนวทางของกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ของประเทศสิงคโปร์ที่ใช้ระบบใบอนุญาตกับผู้ให้บริการทางไซเบอร์ ในกรณีที่ตรวจสอบพบว่ามีกรรณงานที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง กฎหมายจะให้อำนาจในการยึดใบอนุญาตหรือระงับใช้ใบอนุญาตชั่วคราวจนกว่าจะมีการแก้ไขหรือปรับปรุงมาตรฐานด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้ดีขึ้น

ประการสุดท้ายคือการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามทางไซเบอร์ข้ามชาติ เนื่องจากภัยทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นจากการกระทำของอาชญากรไซเบอร์ในต่างประเทศได้เช่นกัน การรายงานว่ามีเหตุภัยคุกคามไซเบอร์เกิดขึ้นเป็นเพียงมาตรการเชิงรับ การแก้ปัญหาภัยคุกคามไซเบอร์จะต้องมีมาตรการเชิงรุกด้วย กล่าวคือการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์กับต่างประเทศ เพื่อให้ประเทศต้นทางที่เป็นที่อยู่ของอาชญากรไซเบอร์ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด แนวทางนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ของประเทศสิงคโปร์และกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางไซเบอร์ ค.ศ. 2019 ของประเทศเวียดนาม ดังนั้นหากประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในทำนองเดียวกันก็สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามชาติกับทั้งสองประเทศซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดกับประเทศไทยได้ทันที

4.5.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

การปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมของประเทศไทยจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ ปัจจุบันกฎหมายหลักที่ใช้คือ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และมีการจัดตั้งคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อบริหารคลื่นความถี่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ แต่ก็ยังมีปัญหาในกระบวนการสรรหาและการกำกับดูแลที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเดิม นอกจากนี้ยังพบว่าประเทศไทยมองว่าคลื่นความถี่เป็นทรัพยากรของรัฐที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง และใช้วิธีการประมูลเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรคลื่น ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้รัฐ แต่แนวทางนี้อาจยังไม่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและการแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างสมบูรณ์ เพราะการจัดสรรคลื่นยังตั้งอยู่บนฐานประโยชน์ของรัฐมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การพัฒนากฎหมายในอนาคตจึงควรมุ่งไปใน

ทิศทางของการบูรณาการเชิงโครงสร้างและการยกระดับกรอบกฎหมายให้เท่าทันกับสภาพเศรษฐกิจดิจิทัลระดับโลก โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอสำคัญดังนี้

1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ให้เป็นกฎหมายกรอบเชิงนโยบาย ดิจิทัล

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ในปัจจุบันจะมุ่งเน้นโครงสร้างการบริหารและการจัดสรรคลื่นความถี่เป็นหลัก แต่ยังไม่สะท้อนบทบาทของเทคโนโลยีใหม่ เช่น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต 5G, Internet of Things (IoT), หรือการใช้คลื่นในระบบดาวเทียมเอกชน ดังนั้น จึงควรแก้ไขกฎหมายปัจจุบันให้มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างการใช้คลื่นความถี่ต่อการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนวัตกรรม โดยคงหลักการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 60 ที่กำหนดให้คลื่นความถี่เป็นสมบัติของชาติ แต่เพิ่มกลไกให้รัฐสามารถร่วมมือกับเอกชนในการใช้ประโยชน์ได้ภายใต้กรอบความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้อาจพิจารณาให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายคลื่นความถี่แห่งชาติ เป็นคณะกรรมการย่อยภายใต้ กสทช. เพื่อทำหน้าที่วางแผนการใช้คลื่นความถี่ของประเทศในระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้การบริหารคลื่นไม่ขึ้นอยู่กับรอบการประมูลหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงการเมืองของคณะกรรมการ กสทช.

การแก้ไขกฎหมายรวมถึงประกาศของ กสทช. อีกประเด็นหนึ่งคือ การเพิ่มเติมหลักการจัดสรรคลื่นความถี่ด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการประมูล เช่น การคัดเลือกจากรายชื่อผู้ขอรับใบอนุญาต หรือการอนุญาตโดยตรง ซึ่งเป็นแนวทางการจัดสรรคลื่นความถี่ที่ใช้ในประเทศเวียดนาม ซึ่งจะมีข้อดีในการช่วยให้รัฐสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของคลื่นและความต้องการทางเศรษฐกิจ การจัดสรรคลื่นบางประเภท เช่น คลื่นความถี่เพื่อการศึกษาทดลอง, คลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือคลื่นความถี่สำหรับการทดลองเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ อาจใช้ระบบอนุญาตแบบพิเศษที่ไม่ต้องประมูล เพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคการศึกษา ธุรกิจ start-up และภาคประชาสังคมได้เข้ามาทดลองใช้งานเทคโนโลยีใหม่โดยไม่ต้องแบกรับต้นทุนสูง และกสทช.ควรปรับปรุงประกาศและเงื่อนไขการออกใบอนุญาตให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน²⁷⁴ เพื่อลดภาระการขออนุญาตในกรณีบริการที่มีความเสี่ยงต่ำ

²⁷⁴ พิชัย สุวรรณกิจบริหาร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

ประเด็นต่อมาคือ การเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้คลื่นความถี่เพื่อวัตถุประสงค์ด้านเทคโนโลยีหรือนวัตกรรม โดยเปลี่ยนมุมมองใหม่ว่า คลื่นความถี่นั้นไม่ใช่เป็นเพียงทรัพยากรของรัฐ แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลในอนาคต เช่น การสื่อสารระหว่างยานพาหนะ, โครงข่ายอุตสาหกรรมอัจฉริยะ หรือบริการดาวเทียมวงโคจรต่ำ ซึ่งนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้คลื่นความถี่เพื่อการทดลองใช้งานและปรับปรุงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ ดังนั้นหาก กสทช. เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานวิจัย มหาวิทยาลัย หรือภาคเอกชนรายใหม่สามารถทดลองใช้คลื่นในลักษณะ จำกัดพื้นที่และเวลาแบบ Spectrum Sandbox ได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการอนุญาตเต็มรูปแบบก็จะช่วยให้ประเทศไทยมีผู้พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลหน้าใหม่เกิดขึ้น และเปลี่ยนจากสถานะประเทศผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นประเทศผู้พัฒนาและส่งออกเทคโนโลยีดิจิทัลได้ในอนาคต

ประเด็นสุดท้ายคือรัฐบาลควรปรับปรุงระบบโครงสร้างขององค์กร กสทช. ให้มีลักษณะเป็น องค์กรกำกับดูแลคลื่นความถี่ที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงโดยให้รัฐสภามีบทบาทเพียงการให้ความเห็นชอบไม่ใช่ การแต่งตั้งโดยตรง เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง, เพิ่มสัดส่วนผู้แทนจาก ภาควิชาการและภาคประชาชนในคณะกรรมการ และควรจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบภายในอิสระในการรายงานการดำเนินงานของคณะกรรมการ กสทช. ตรงต่อคณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค และกสทช. ควรมี บทบาทเป็นองค์กรกำกับเชิงนโยบายมากกว่าเชิงอนุญาต เพื่อให้สามารถทำงานเชื่อมโยงกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น สำนักงานเศรษฐกิจดิจิทัล และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยการให้บริการสื่อและโทรคมนาคมข้ามพรมแดน

เนื่องจากกฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถกำกับดูแลบริการสื่อและโทรคมนาคมที่มาจากต่างประเทศ เช่น บริการสตรีมมิง หรือแพลตฟอร์ม OTT (Netflix หรือ Disney+) ซึ่งมีเนื้อหาที่บางครั้ง ละเมิดมาตรฐานทางศีลธรรมหรือความมั่นคงของประเทศ แต่คณะกรรมการ กสทช. ไม่มีอำนาจโดยตรง ในการควบคุมเนื้อหาเหล่านี้ คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้ฝ่ายนิติบัญญัติควรพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายใหม่ เฉพาะด้านการให้บริการสื่อและโทรคมนาคมข้ามพรมแดน (Cross-Border Media and Telecommunication) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลบริการด้านสื่อหรือโทรคมนาคมที่ข้ามพรมแดน โดยไม่ขัดกับหลักเสรีภาพทางการสื่อสาร เช่น การกำหนดให้ผู้ให้บริการต่างประเทศต้องมี

ตัวแทนในประเทศไทยเพื่อรับผิดชอบต่อนโยบายและการคุ้มครองข้อมูลผู้บริโภคไทย รวมทั้งกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยทางข้อมูลที่ กสทช. หรือหน่วยงานรัฐกำหนด กฎหมายลักษณะนี้จะทำหน้าที่คล้ายกับ Online Safety Act ของออสเตรเลีย และ Broadcasting (Class Licence) Regulations ของสิงคโปร์ ซึ่งเปิดให้หน่วยงานกำกับดูแลสามารถสั่งระงับเนื้อหาที่ผิดกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยได้ โดยไม่กระทบต่อสิทธิในการสื่อสารของประชาชน รวมถึงอาจเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การเก็บภาษีจากผู้ให้บริการสื่อและโทรคมนาคมข้ามพรมแดนที่เข้ามาเปิดบริการในประเทศไทย ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลไทยไม่เคยได้รับส่วนแบ่งทางภาษีจากผู้ให้บริการต่างชาติเหล่านี้เลย

4.5.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล การทำงานของหน่วยงานรัฐไม่ได้จำกัดอยู่ในขอบเขตของกระทรวงหรือกรมใดเพียงแห่งเดียว ข้อมูลจากหลายแหล่งต้องถูกนำมาใช้ร่วมกันเพื่อให้บริการแก่ประชาชนได้รวดเร็ว ถูกต้อง และโปร่งใส ตัวอย่างเช่น ข้อมูลทะเบียนราษฎรของกรมการปกครองต้องใช้ประกอบกับข้อมูลภาษีจากกรมสรรพากรและข้อมูลธุรกิจจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า การที่หน่วยงานเหล่านี้มีระบบข้อมูลแยกส่วนกัน ทำให้การดำเนินงานซ้ำซ้อนและเพิ่มภาระต่อประชาชน เช่น ต้องยื่นเอกสารซ้ำหลายแห่งหรือกรอกข้อมูลเดิมซ้ำหลายครั้ง แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติการบริหารและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมุ่งให้หน่วยงานของรัฐใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน แต่ในทางปฏิบัติกลับยังมีข้อจำกัดหลายประการ

คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอให้รัฐบาลควรเร่งพัฒนา “แพลตฟอร์มกลางของรัฐบาล (Government Data Exchange Platform)” ที่มีมาตรฐานเดียวกันสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ปัจจุบันเป็นโครงการของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล คือ มาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลของรัฐบาล (Government Data Exchange Standard)²⁷⁵ โดยควรเริ่มจากการจัดทำกรอบการดำเนินงานโครงสร้างข้อมูลกลาง (National Data Interoperability Framework) เพื่อให้ทุกหน่วยงานใช้รูปแบบเดียวกัน เช่น โครงสร้าง Metadata, ระดับชั้นความลับ, และวิธีการเข้ารหัส จากนั้นจึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงานผู้ครอบครองข้อมูลและผู้ใช้ข้อมูล ทั้งนี้อาจจัดตั้งคณะกรรมการกำกับข้อมูลภาครัฐทำหน้าที่กลั่นกรองและอนุมัติการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และอาจใช้ตัวอย่างกรณีศึกษาจากประเทศ

²⁷⁵ รุติรัตน์ ทัพย์สมฤทธิกุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

มาเลเซียที่มี Digital Government Blueprint ที่ผสานกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเข้ากับระบบ
แลกเปลี่ยนข้อมูลทำให้หน่วยงานรัฐและเอกชนสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้โดยไม่ละเมิดสิทธิประชาชน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย

2) ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

3) ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

4) เสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีความเป็นสากลเทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นเอกสารและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ รวมทั้งเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูลแนวคิด หลักการ กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลประเภทต่าง ๆ การศึกษาในประเด็นวิจัยและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตการวิจัยที่มาจากหน่วยงานของรัฐ Law Firm หรือสำนักงานกฎหมายต่าง ๆ สถาบันวิชาการและองค์กรภาคเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ท่านซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้แบบสัมภาษณ์อันประกอบด้วยโครงสร้าง ข้อคำถามที่

กำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้และผ่านการทดสอบความแม่นยำหรือเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่มีองค์ความรู้หรือผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวนหนึ่งครั้งโดยการเข้าร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 คน ซึ่งใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multistage Random Sampling) กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota Sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อระดมความคิดเห็นและยืนยันข้อมูลจากผลการวิจัยในส่วนอื่น อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยสรุปผลการศึกษา/วิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย

ความเป็นตามกฎหมายดิจิทัลของประเทศไทยเริ่มขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยมีพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2559 และแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลยังได้วางกรอบยุทธศาสตร์ให้ไทยก้าวทันการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล โดยครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม ทุนมนุษย์ และภาครัฐ

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายระหว่างไทยกับประเทศในเอเชียแปซิฟิกในรอบการวิจัยนี้ ได้แก่ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายดิจิทัลของประเทศไทยให้ทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อรักษาและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่มหลักดังต่อไปนี้

1) ธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชกำหนดสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลฯ พ.ศ. 2560 โดยมีเป้าหมายเพื่อรองรับธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ สร้างความเชื่อมั่น และส่งเสริมการลงทุนด้านดิจิทัล

2) ความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชกำหนดปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งเน้นการสร้างมาตรการด้านความมั่นคงไซเบอร์และสิทธิส่วนบุคคล

3) คลื่นความถี่และโทรคมนาคม เช่น พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม พ.ศ. 2564 โดยมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรสาธารณะด้านการสื่อสาร

4) รัฐบาลดิจิทัล เช่น พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงฯ (จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม) พ.ศ. 2559 มีเป้าหมายปรับปรุงการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเข้าถึงง่าย

ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเงิน การค้า การศึกษา สาธารณสุข โลจิสติกส์ โทรคมนาคม และการบริหารราชการ โดยมีการกำกับดูแลทั้งภาครัฐ เอกชน และบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเป็นธรรมอย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความทับซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ ปัญหาการบังคับใช้จริง การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และความแตกต่างด้านมาตรฐานกับต่างประเทศ

คณะผู้วิจัยพบว่า ประเทศไทยมีการวางรากฐานกฎหมายดิจิทัลค่อนข้างครอบคลุม ทั้งในด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล ความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล คลื่นความถี่และโทรคมนาคม และรัฐบาลดิจิทัล แต่ยังคงพัฒนาต่อให้เท่าทันพลวัตของเทคโนโลยีโลก และสอดคล้องกับกฎหมายสากลเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลในอนาคต

5.1.2 วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลระหว่างประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

ในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลใน 4 กลุ่มกฎหมายหลัก ได้แก่ (1) ธุรกิจและสินทรัพย์ดิจิทัล (2) ความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล (3) คลื่นความถี่และโทรคมนาคม และ (4) รัฐบาลดิจิทัล โดยเลือกเปรียบเทียบระหว่างไทยกับออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่เด่นด้านกฎหมายดิจิทัลหรือเป็นคู่แข่งเชิงเศรษฐกิจของประเทศไทยในภูมิภาคเดียวกัน คณะผู้วิจัยพบว่า

1) กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งเน้นการรับรองเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ การยอมรับลายมือชื่อดิจิทัล และการกำกับสินทรัพย์ดิจิทัลในเชิงการเงิน ส่วนออสเตรเลียใช้ Electronic Transactions Act 1999 และ Corporations Act ที่มีการควบคุมการเสนอขายโทเคนและสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้กรอบตลาดทุน ทำให้เกิดความคุ้มครองผู้บริโภคสูงกว่าไทย อย่างไรก็ตามสิงคโปร์ใช้ Electronic Transactions Act 2010 และ Payment Services Act 2019 ซึ่งบูรณาการเรื่อง e-signature, e-contract และสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้ระบบใบอนุญาตชัดเจน ในขณะที่มาเลเซียใช้ Digital Signature Act 1997 และ Financial Services Act 2013 ซึ่งมีกำกับหน่วยงานกลางดูแลการรับรองอิเล็กทรอนิกส์ และเวียดนามมี Law on E-Transactions 2005 และร่างกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัลใหม่ (ยังไม่ประกาศใช้เต็มรูปแบบ)

อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีโครงสร้างคล้ายประเทศอื่นแต่ยังขาดการบูรณาการเชิงระบบระหว่างธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการเงินดิจิทัล ขณะที่สิงคโปร์และออสเตรเลียนีมีระบบกำกับดูแลที่เชื่อมโยงกับสถาบันการเงินและมีใบอนุญาตแบบครบวงจร

2) กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ซึ่งมีลักษณะคล้าย GDPR แต่ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ เช่น การตีความคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว” และบทบาทของคณะกรรมการกำกับ

ขณะที่ออสเตรเลียมี Privacy Act 1988 และ Cyber Security Strategy 2023–2030 ที่เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน ส่วนสิงคโปร์มีกฎหมาย Personal Data Protection Act 2012 (PDPA-SG) ที่มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและมีโครงสร้างบังคับใช้ที่เป็นอิสระ โดยที่มาเลเซียใช้ Personal Data Protection Act 2010 ที่คล้ายของไทยแต่มีมาตรการบทลงโทษเข้มกว่า และเวียดนามใช้ Decree No. 13/2023/ND-CP on Personal Data Protection ซึ่งเพิ่งมีผลใช้ปี 2023 และกำลังปรับให้เข้ากับมาตรฐานสากล

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายที่เทียบเคียงได้กับนานาชาติ แต่ขาดกลไกบังคับใช้ที่เข้มแข็งและยังไม่สอดคล้องกับการโอนข้อมูลข้ามพรมแดน ในขณะที่สิงคโปร์และออสเตรเลียเน้นการบูรณาการข้อมูลและการกำกับโดยหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจจริง

3) กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2564 โดยให้ กสทช. เป็นผู้ดูแลในส่วนออสเตรเลียใช้ Radiocommunications Act 1992 และ Telecommunications Act 1997 เน้นการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และความมั่นคง โดยที่สิงคโปร์ใช้ Telecommunications Act 1999 และนโยบาย Infocomm Media Development Authority (IMDA) เพื่อพัฒนา 5G ขณะที่มาเลเซียใช้ Communications and Multimedia Act 1998 และเวียดนามใช้ Law on Radio Frequency 2009 และ Telecommunications Law 2009

อนึ่งประเทศไทยยังขาดการใช้กลไกบริหารจัดการคลื่นความถี่เชิงยุทธศาสตร์เทียบเท่ากับสิงคโปร์และออสเตรเลียที่เน้นการใช้เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลระดับประเทศ

4) กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ประเทศไทยมีกฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งเน้นการเปิดบริการภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ขณะที่ออสเตรเลียมี Digital Transformation Agency Act 2015 ที่ผลักดัน e-Government อย่างเป็นระบบ ส่วนสิงคโปร์มี Smart Nation and Digital Government Office (SNDGO) ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามมาเลเซียใช้ Malaysia Digital

Economy Blueprint (MyDIGITAL) และ Public Sector ICT Strategic Plan และเวียดนาม ใช้
National Digital Transformation Program 2025

จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลของทุก
ประเทศ พบว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนในแต่ละกลุ่มกฎหมายหลัก ซึ่งสรุปสาระสำคัญไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5.1 จุดแข็งของเนื้อหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล จำแนกตามกลุ่ม

กฎหมาย

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
1. ธุรกิจ ดิจิทัลและ สินทรัพย์ ดิจิทัล	1) ยอมรับกฎหมายแม่แบบ MLETR ของ UNCITRAL ส่งผลอำนวยความสะดวกและ ยอมรับเอกสารและตราสารในรูปแบบดิจิทัล ที่ทันสมัยในแพลตฟอร์มเครือข่าย ดำเนินการได้รวดเร็วขึ้น ลดความเสี่ยงใน การฉ้อฉล ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของ ธุรกิจดิจิทัล	✓	✓		✓	
	2) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการการ ชำระเงินและระบบการชำระเงินที่ต้อง ปฏิบัติตามกฎระเบียบป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่อ อาชญากรรมทางการเงิน		✓			
	3) มีกฎหมายบริการการชำระเงินที่มีเนื้อหา และขอบเขตที่กว้างขวางกว่าตามการมุ่งสู่ การเป็นศูนย์กลางสกุลเงินคริปโทฯ แต่กำกับ ดูแลเข้มข้นด้วยระบบการอนุญาตและอื่น ๆ		✓			

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ที่บังคับตัวตนของผู้ใช้งานในธุรกรรมที่มีการชำระเงินด้วยสกุลเงินคริปโทฯ และเหรียญดิจิทัลได้ มาตรฐานด้านประวัติของลูกค้า ฯลฯ เพื่อลดความเสี่ยงของชำระเงินโทเคนดิจิทัลชนิดต่าง ๆ ในอาชญากรรมทางการเงิน					
	4) ด้านสินทรัพย์ดิจิทัล: พัฒนาและส่งเสริมการใช้ Stablecoin ซึ่งมีค่าคงที่โดยผูกไว้กับสินทรัพย์ต่าง ๆ ในโลกจริงสินค้าโภคภัณฑ์เป็นตัวกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนโทเคนดิจิทัลสกุล รวมทั้งโทเคนดิจิทัลอื่นที่ใช้ตลาดทุนแบบ Asset-Backed Token ที่มีสินทรัพย์มาค้ำประกัน จึงมีความมั่นคงสูงในสิงคโปร์ และส่งผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม		✓			
	5) ด้านกฎหมายส่งเสริมการลงทุนดิจิทัล: แม้ว่าทุกประเทศไม่มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนดิจิทัลโดยเฉพาะ (ไม่อาจเห็นเป็นจุดอ่อน) อาศัยนโยบาย ยุทธศาสตร์กฎหมายและสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (ออสเตรเลีย มาเลเซียมีสำนักงานส่งเสริมการลงทุนดิจิทัล) ตามกฎหมายอื่นในภาคส่วนต่าง ๆ ได้ เชื่อมโยงกับความตกลงการค้าทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศคู่ค้า			✓	✓	

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	6) ด้านกฎหมายการแข่งขัน: หน่วยงาน บังคับใช้กฎหมาย (1) ออกแนวทางปฏิบัติ/ ข้อแนะแนวทางในเรื่องต่าง ๆ ตามอำนาจ หน้าที่ (2) พิจารณาและวินิจฉัยเรื่อง ร้องเรียนต่อการกระทำที่ผิดหรืออาจผิด กฎหมายนี้ (3) ปรับปรุงกฎหมายและแนว ปฏิบัติทางการค้า (4) พัฒนาระบบการ สืบสวนสอบสวนและกำหนดแนวปฏิบัติ ทางการค้าเพิ่มขึ้น (5) สร้างฐานข้อมูลขนาด ใหญ่และเครื่องมือศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตลาดสินค้าและบริการของทุกธุรกิจ ก่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม การพัฒนา ประสิทธิภาพ นวัตกรรม ผู้ประกอบการที่ดี ความใส่ใจต่อผู้บริโภค การขยายตัวทาง เศรษฐกิจ	✓	✓		✓	
2. ความ ปลอดภัยไซเบอร์และ คุ้มครองข้อมูล	1) กฎหมายมีความชัดเจนในการจัดการ ธุรกรรมที่ต้องสงสัย การเก็บข้อมูลสถิติใน การอายัดเงินทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยที่ประเทศไทยมีความยืดหยุ่นในการ บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมีต้นทุนทางกฎหมายที่ ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น รวมทั้ง พัฒนาระบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิที่	✓				

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	เกี่ยวข้องเห็นว่า การพัฒนากฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของไทยย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม					
	2) ออสเตรเลียมีระบบกฎหมายที่พัฒนาและทันสมัยมุ่งเน้นการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์และสร้างความเชื่อมั่นในระบบ มีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ มีหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นอิสระและมีความเชี่ยวชาญ และมีระบบศาลที่มีความเป็นอิสระสูง				✓	
	3) ระบบกฎหมายของสิงคโปร์เข้มงวดและการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องฯ ระบุถึงการใช้ออปพลิเคชัน DNC Registry สำหรับสำหรับการโทรและ SMS โทรศัพท์มือถือ ใช้ตรวจสอบกับบัญชีดำบริษัทและฐานข้อมูลรายชื่อที่อนุญาต และตรวจสอบกับบริษัทที่แห่งชาติ DNC สะท้อนให้เห็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสูงส่งผลให้มีการบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดและรวดเร็วจากการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการ		✓			

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ยุติธรรม โดยมีบัญญัติบทลงโทษที่รุนแรงซึ่งช่วยป้องปรามอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
	4) กฎหมายของมาเลเซียรองรับการค้าออนไลน์และการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้อย่างชัดเจน มีระบบที่ผสมผสานกฎหมายศาสนาและกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นความหลากหลายของที่มาของกฎหมาย ในขณะที่มีการพัฒนาระบบกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และมีความยืดหยุ่นในการบังคับใช้กฎหมายด้วยอันส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างต่อเนื่องและในระยะยาว		✓			
	5) พยายามพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงปฏิรูประบบกฎหมายอย่างต่อเนื่อง และเวียดนามยังมีต้นทุนทางกฎหมายที่ไม่สูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีความกระตือรือร้นอย่างมากและได้มีการออกกฎระเบียบใหม่ กฎหมายความปลอดภัยทางไซเบอร์นี้มีเพื่อปกป้อง					✓

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ประชาชนจากการใช้ไซเบอร์สเปซ Cyberspace ในทางที่ผิดเพื่อทำการฉ้อโกง กระทำผิดอื่น ๆ ต่อประชาชน ฯลฯ					
3. คลื่นความถี่ และ โทรคมนาคม	1) การบัญญัติเรื่องคลื่นความถี่และวงโคจร ดาวเทียมในรัฐธรรมนูญ การทบทวนและ ปรับแก้กฎหมายหลายครั้ง สร้างกรอบที่ แข็งแกร่งและยั่งยืนในการพัฒนาคลื่นความถี่ และโทรคมนาคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของ กฎหมายและคณะกรรมการจัดสรรคลื่น ความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ตาม ทันการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค และวิธีการให้บริการตามนวัตกรรม ป้องกัน ปัญหาการผูกขาดหรือการใช้คลื่นความถี่ ในทางที่ไม่เป็นธรรมด้านคุณภาพและราคา ของบริการฯ ยึดถือความโปร่งใส และความ มั่นคงในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีของ ประเทศในระยะยาว		✓			
	2) การประมูลใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่ ซึ่งเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจเป็นวิธีการ หนึ่งที่ประเทศไทยใช้ในการหารายได้เข้าสู่รัฐ เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติของประเทศอื่น เช่น รัฐบาลออสเตรเลียขายสิทธิในการใช้คลื่น					✓

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ความถี่ให้แก่เอกชนภายใต้กระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนและมีกฎระเบียบอันเข้มงวดของรัฐบาลกำกับดูแล					
4. รัฐบาลดิจิทัล	1) หน่วยงานภาครัฐของไทยพยายามส่งเสริมบริการดิจิทัล พัฒนาแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มที่เพิ่มมากขึ้น เปิดเผยข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงานของภาครัฐให้แก่ประชาชนได้ทราบ ขณะที่แนวโน้มการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลของไทยมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง	✓				
	2) การมีหน่วยงานของรัฐเฉพาะทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร./DGA), Malaysia Digital Economy Corporation (MDEC) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนโครงการที่ช่วยยกระดับการบริการสาธารณะของภาครัฐ ช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและรวดเร็วขึ้น	✓		✓		
	3) หน่วยงานของสิงคโปร์ Government Technology Agency (GovTech) ได้รับ		✓			

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	การยอมรับในฐานะผู้นำระดับโลกด้านรัฐบาลดิจิทัลมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อพัฒนาการบริการภาครัฐ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้สะดวกและรวดเร็ว ทั้งนี้ DGA ของไทยสามารถเรียนรู้จากโมเดลนี้เพื่อนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาปรับใช้ออกแบบบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้แท้จริง					
	4) การจัดตั้ง National Committee on Digital Transformation เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการบูรณาการการพัฒนาดิจิทัลในระดับชาติรวมถึงการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล คณะกรรมการนี้มีบทบาทกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคมและการบริหารภาครัฐ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ					✓
	5) ไทยอาจพัฒนากลไกรัฐบาลดิจิทัลโดยปรับใช้จากแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Blueprint) ของมาเลเซีย Smart Nation 2.0 ปี ค.ศ. 2024 ของสิงคโปร์ซึ่งมุ่งพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่		✓	✓	✓	

กลุ่มกฎหมาย หลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ครอบคลุมทุกด้าน ปฏิรูปบริการภาครัฐไปสู่บริการดิจิทัลที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน ชูกรรมไร้เงินสด โครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ ฯลฯ มุ่งเน้นการออกแบบบริการที่เน้นผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง และการสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของระบบ ออสเตรเลียกำหนดยุทธศาสตร์การเปลี่ยนเป็นดิจิทัล และการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เช่น ยุทธศาสตร์ข้อมูลและรัฐบาลดิจิทัล (Data and Digital Government Strategy) ของออสเตรเลียเน้นบูรณาการระบบให้บริการที่มีประสิทธิภาพสูง โปร่งใส รักษาความปลอดภัยของข้อมูล หน่วยงานรัฐสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างปลอดภัยและรวดเร็ว ให้ประชาชนไว้วางใจได้					
	6) เล็งเห็นความสำคัญของ “Big Data” ในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุน การพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างสมบูรณ์แบบ โดยข้อมูลขนาดใหญ่เป็นทั้งแหล่งข้อมูลและทรัพยากรที่ใช้ในการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนาประเทศ จึงนำไปสู่การจัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่	✓	✓		✓	

กลุ่มกฎหมายหลัก	จุดแข็ง	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	(องค์การมหาชน) และพระราชกฤษฎีกาเพื่อผลักดันการใช้ Big Data พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อาจอาศัยต้นแบบจากสิงคโปร์ที่ได้สร้างระบบนิเวศ Big Data ที่แข็งแกร่งโดยสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การลงทุนในเทคโนโลยี AI และ Machine Learning เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งออสเตรเลียที่เน้นการใช้ Big Data ในการบริหารจัดการเมืองอัจฉริยะ Smart City และพัฒนาบริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ					

ทั้งนี้ จึงเห็นในภาพรวมได้ว่า ในแต่ละกลุ่มกฎหมายหลัก ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายที่ครบถ้วนและชัดเจนทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่ยังไม่สามารถบูรณาการฐานข้อมูลและการยืนยันตัวตนดิจิทัลได้เท่ากับสิงคโปร์ซึ่งมีกลไก “SingPass หรือระบบอัตลักษณ์ดิจิทัลของสิงคโปร์” และระบบ Data Hub กลางของรัฐ การบังคับใช้ยังไม่บูรณาการและขาดกลไกกำกับที่เข้มแข็ง ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วในภูมิภาค เช่น ออสเตรเลียและสิงคโปร์ มีการออกกฎหมายที่เน้นความยืดหยุ่นและการกำกับตามความเสี่ยง และประเทศกำลังพัฒนา เช่น มาเลเซียและเวียดนาม มุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานสากล และความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน

ตารางที่ 5.2 จุดอ่อนของเนื้อหาและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล จำแนกตามกลุ่ม

กฎหมาย

เนื้อหาและขอบเขต การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
1. ธุรกิจดิจิทัล และสินทรัพย์ ดิจิทัล	1) กฎหมายที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน: การแก้ไขกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของเวียดนามไม่ครอบคลุมถึงผู้ให้บริการที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เป็นคนกลาง ขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ใช้งานจำนวนมาก หลายลักษณะในเวียดนาม มีคำถามสามารถบังคับใช้ได้ตามเจตนารมณ์หรือไม่เพียงพอ จำเป็นต้องทำให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติตามโดยอาศัยอนุบัญญัติ ข้อเสนอแนะทาง และการบังคับใช้กฎหมายนี้					✓
	2) ยังไม่สามารถบูรณาการฐานข้อมูลและการยืนยันตัวตนดิจิทัลได้เท่ากับสิงคโปร์ซึ่งมีกลไก “SingPass” และระบบ Data Hub กลางของรัฐ การบังคับใช้ยังไม่บูรณาการและขาดกลไกกำกับที่เข้มแข็ง	✓				

เนื้อหาและขอบเขต						
การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	3) กฎหมายว่าด้วยการชำระเงินของไทยไม่ได้กำหนดชัดเจนให้มีอำนาจออกกฎระเบียบป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การต่อต้านการก่ออาชญากรรมทางการเงิน	✓				
2. ความปลอดภัย ไซเบอร์และ คุ้มครองข้อมูล	1) ข้อจำกัดในการบังคับใช้และความเชื่อมั่นจากประชาชนที่ยังไม่เพียงพอส่งผลทำให้กระบวนการยุติธรรมเมื่อนำไปใช้อาจใช้เวลานาน ที่สำคัญอาจมีปัญหาด้านการตีความกฎหมายเนื่องจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นเรื่องใหม่	✓				

เนื้อหาและขอบเขต การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	2) ออสเตรเลียตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์ที่ต่อเนื่อง มีต้นทุนในการดำเนินคดีค่อนข้างสูง กระบวนการพิจารณาคดีอาจใช้เวลานาน และการบังคับใช้มีความซับซ้อนของกฎหมายในบางเรื่อง ออสเตรเลียยังไม่มีความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศต้นทางของอาชญากรรม ทำให้มาตรการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นเชิงรับ และยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ของออสเตรเลีย				✓	
	3) ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของประชาชน สิงคโปร์อาจถูกมองว่าเข้มงวดเกินไปในบางกรณี และมีข้อจำกัดด้านเสรีภาพในบางเรื่อง ทำให้ต้นทุนทางกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมด้านดังกล่าวนี้สูง		✓			

เนื้อหาและขอบเขต การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	4) การบังคับใช้กฎหมายของมาเลเซียอาจไม่เข้มงวดเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น อันจะเป็นผลมาจากความซับซ้อนจากระบบกฎหมายที่หลากหลาย ส่งผลให้อาจมีปัญหาด้านความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม			✓		
	4) เนื่องมาจากระบบกฎหมายด้านนี้ของเวียดนามยังอยู่ในช่วงพัฒนา อันส่งผลให้อาจมีปัญหาด้านความโปร่งใสในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว					✓
3. คลื่นความถี่และโทรคมนาคม	1) การที่คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐ แต่กสทช. กลับไม่ได้ยึดโยงผลประโยชน์กับประชาชนอย่างสมดุล ไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่าง รัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนได้เท่าที่ควร เช่น ช่องโทรทัศน์ดิจิทัลของไทยมีจำนวนมากเกินไป สวนทางกับพฤติกรรมของผู้ชมที่ลดการชมโทรทัศน์แล้วหันไปชมรายการต่าง ๆ ผ่านแพลตฟอร์มอื่น ๆ อัตราการประมูลคลื่นความถี่ของไทยมีราคาที่สูงมาก ข้อสงสัยด้านความโปร่งใสของสถานีวิทยุ	✓				

เนื้อหาและขอบเขต การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	และโทรทัศน์ของกองทัพบก เป็นต้น เมื่อเทียบกับเวียดนามที่สามารถสร้างสมดุลได้อย่างเป็นระบบ โดยรัฐได้รายได้จากการจัดสรรคลื่นความถี่ให้แก่ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการสามารถประกอบกิจการโดยใช้คลื่นความถี่ต่อไปได้ และสุดท้ายประชาชนก็ได้รับประโยชน์จากการใช้คลื่นความถี่ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน					
	2) คณะกรรมการ กสทช. สามารถมีตัวแทนจากฝั่งการเมืองเข้ามาได้ทำให้ง่ายต่อการแทรกแซงจนขาดความเป็นอิสระและไม่เป็นกลาง เปรียบเทียบกับออสเตรเลียที่มีรัฐบัญญัติองค์กรการสื่อสารและสื่อของออสเตรเลีย ค.ศ. 2005 ซึ่งถูกออกแบบมาให้เป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมือง ACMA มีคณะกรรมการบริหารที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขา แม้จะได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐบาล แต่ในเรื่องของการปฏิบัติงานคณะกรรมการ	✓				

เนื้อหาและขอบเขต						
การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ดำเนินการโดยอิสระภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรของ ACMA จะต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างโปร่งใส					
	3) องค์กรที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถเรียกคืนคืนความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่าหรือนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าแทนได้ ส่งผลให้ไม่สามารถนำความถี่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร	✓				
4. รัฐบาลดิจิทัล	1) ยังต้องปรับปรุงในเรื่องของความร่วมมือและการประสานงานหน่วยงานรัฐเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีเอกภาพมากขึ้น การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการดำเนินงานของ DGA รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถรับรู้หรือเข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญ	✓				

เนื้อหาและขอบเขต						
การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	ของบริการดิจิทัลที่ทางรัฐบาลจัดขึ้น เหล่านี้อย่างเพียงพอ					
	2) การจัดทำแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่องสำหรับให้บริการประชาชนในหลากหลายด้าน แต่กลับขาดความเป็นเอกภาพ แต่ละกระทรวงหรือหน่วยงานต่างผลิตแพลตฟอร์มของตนเองโดยไม่บูรณาการระบบร่วมกันอย่างชัดเจน ปัญหานี้ส่งผลให้ประชาชนต้องจัดการหรือใช้งานแอปพลิเคชันที่หลากหลาย ซึ่งสร้างความซับซ้อนและความสับสนในการใช้งานและลดประสิทธิภาพของบริการภาครัฐแตกต่างจากสิงคโปร์และออสเตรเลียที่มีการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เป็นศูนย์รวมของบริการภาครัฐที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยบัญชีเดียว Single Sign-On ที่มีการออกแบบให้ครอบคลุมทั้งการยืนยันตัวตน การจัดการข้อมูลส่วนบุคคล และการดำเนินการธุรกรรมทางราชการ	✓				

เนื้อหาและขอบเขต						
การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	3) ข้อจำกัดการพัฒนาระบบ Big Data ที่มาจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถและทักษะที่เหมาะสมทั้งคุณภาพและจำนวน โดยเฉพาะทักษะเฉพาะทาง เช่น การคิดวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ Data Analytics การจัดการข้อมูล Data Management และการสร้างโมเดลเชิงทำนาย Predictive Modeling ยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทายทั้งระบบการศึกษาของไทยยังไม่ได้มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันในด้าน Big Data ของประเทศยังล้าหลังเมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ของสิงคโปร์	✓				
	4) ข้อจำกัดสำคัญของ SingPass ของสิงคโปร์ คือความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แม้ว่าใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น		✓			

เนื้อหาและขอบเขต						
การบังคับใช้ กฎหมาย	จุดอ่อน	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	เวียดนาม
	การยืนยันตัวตนแบบสองชั้น แต่ยังคงพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยไซเบอร์อย่างรวดเร็วและการเพิ่มความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการถูกโจมตีทางออนไลน์					
	5) ข้อจำกัดสำคัญของ SingPass ของสิงคโปร์และ myID ของออสเตรเลีย คือ การเข้าถึงของบางกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ผู้สูงอายุและแรงงานต่างชาติที่อาจไม่คุ้นเคยกับระบบดิจิทัล		✓		✓	

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยอยู่ในระดับกลางของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือ มีกฎหมายพื้นฐานครบทุกมิติ แต่ยังคงเร่งปรับปรุงให้ระบบการบังคับใช้ทันสมัยและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากล โดยเฉพาะด้านการคุ้มครองข้อมูล การบริหารคลื่นความถี่ และการเปิดข้อมูลภาครัฐ

5.1.3 สรุปปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

การพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนความพร้อมของประเทศต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมดิจิทัล แต่การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในเชิงโครงสร้างกฎหมาย เนื้อหาของกฎหมายที่ไม่เท่าทันเทคโนโลยี การจัดสรรทรัพยากรบุคคล หน่วยงานกำกับดูแลที่กระจายตัว

และความตระหนักรู้ของผู้ใช้บริการที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรเป็น ปัญหาด้านกฎหมายดิจิทัลของไทยจึงมีลักษณะสำคัญคือ กฎหมายไม่ทันต่อเทคโนโลยี มีความกระจัดกระจาย และบังคับใช้ไม่ได้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้ประกอบการ ภาครัฐ และประชาชนต่างเผชิญอุปสรรคในการใช้ชีวิตในโลกยุคดิจิทัล

1) กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลียุคดิจิทัล

สรุปปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ ได้แก่

(1) กฎหมายไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องมาตรฐานสากล

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แม้เป็นกฎหมายสำคัญ แต่ถูกตราขึ้นในยุคที่ระบบดิจิทัลยังไม่แพร่หลาย ทำให้ไม่รองรับเทคโนโลยีใหม่ เช่น Blockchain, Smart Contract, การระบุตัวตนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และระบบพิสูจน์ทรัพย์สินดิจิทัล อีกทั้งกฎหมายไทยยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายต้นแบบของ UNCITRAL ทำให้ธุรกิจในประเทศไทยไม่สามารถใช้ระบบตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ได้เต็มรูปแบบ เช่น ใบตราส่งอิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็นต่อการค้าโลกแบบที่ไม่ต้องใช้กระดาษ (paperless)

(2) ขาดคำจำกัดความและไม่ชัดเจนในบางถ้อยคำ

ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ปรากฏคำจำกัดความของข้อมูลชีวมิติ เช่นเดียวกับกฎหมาย ETA ของสิงคโปร์และออสเตรเลียซึ่งยึดหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี จึงไม่มีการกำหนดจำกัดประเภทข้อมูลหรือวิธีการทางชีวมิติที่ยอมรับเฉพาะเจาะจงให้ใช้ยืนยันตัวตนได้เพื่อให้เป็นธุรกรรมที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ทั้งนี้อาจอาศัยคำจำกัดความที่มีอยู่แล้วในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้ตามแนวทางของสิงคโปร์และออสเตรเลีย ส่วนของคำว่า ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ และถ้อยคำอื่น ๆ ที่สำคัญนั้นปรากฏคำจำกัดความที่บังคับใช้ได้ตามความมุ่งหมายอยู่ในร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... (2567) แล้ว ซึ่งต้องติดตามความคืบหน้าของการออกกฎหมายใหม่นี้ต่อไป

(3) ระบบกำกับดูแลยังเน้นการอนุญาตก่อนดำเนินการ

ระบบใบอนุญาตยังคงเป็นภาระสำคัญต่อผู้ประกอบการ ส่งผลให้การออกบริการใหม่ทำได้ช้า และผู้ประกอบการรายเล็กที่ต้องการโอกาสเข้าสู่ตลาดเสียเปรียบ

(4) ปัญหาการทำธุรกรรมข้ามพรมแดน

ความแตกต่างด้านมาตรฐานพยานหลักฐาน, กฎหมายลายมือชื่อ, การยอมรับตราสารดิจิทัล ทำให้ธุรกรรมข้ามประเทศมีความเสี่ยงสูง และลดความสามารถแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดสากล

(5) การคุ้มครองผู้เสียหายยังจำกัด

กฎหมายในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมผู้เสียหายจากอาชญากรรมดิจิทัลรูปแบบใหม่ เช่น การหลอกโอนทรัพย์สิน, การแฮ็กกระเป๋าเงินดิจิทัล รวมถึงยังมีช่องว่างของกฎหมายในมาตรการรับทรัพย์สินที่อยู่ในรูปดิจิทัล เช่น การรับ private key ส่งผลให้กระบวนการยึดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดทำได้ยาก ประกอบกับเจ้าพนักงานของรัฐมีอำนาจจำกัดจึงไม่สามารถติดตามเส้นทางการเงินที่เดินทางนอกประเทศ การยึดทรัพย์สินในรูป NFT หรือสินทรัพย์ที่ย้ายผ่าน DeFi ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กฎหมายด้านความปลอดภัยไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สรุปปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ ได้แก่

(1) ความซ้ำซ้อนของอำนาจกำกับดูแล

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.), สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA), คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) มีบทบาทคาบเกี่ยวกัน ทำให้เกิดความสับสนว่าหน่วยงานใดเป็นผู้กำกับหลัก ก่อให้เกิดปัญหาเรื้อรัง เช่น คำสั่งด้านความมั่นคงไซเบอร์ของ สกมช. กลับถูกโต้แย้งว่าอาจขัดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(2) ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญการวางระบบความปลอดภัยไซเบอร์

ประเทศไทยประสบปัญหาขาดแคลนวิศวกรคอมพิวเตอร์ที่เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยไซเบอร์ ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความปลอดภัยของระบบดิจิทัล รวมถึงเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล (DPO) ทำให้ความเสี่ยงการถูกโจมตีไซเบอร์สูงขึ้นต่อเนื่อง

(3) ประชาชนยังขาดความตระหนักรู้ถึงภัยไซเบอร์

ประชาชนไทยจำนวนมากมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เหมาะสม เสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ เช่น ตั้งรหัสผ่านที่คาดเดาได้ง่าย, ใช้ Wi-Fi สาธารณะทำธุรกรรม, ไม่รู้/ไม่เข้าใจสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือไม่เข้าใจความเสี่ยงการแชร์ข้อมูลส่วนบุคคล

(4) ขาดความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกัน/ปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์

ประเทศไทยยังไม่มีกรอบกฎหมายที่รองรับการแจ้งเตือนภัยไซเบอร์ข้ามพรมแดน การแชร์ข้อมูลภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือการประสานงานการสอบสวนอาชญากรรมไซเบอร์กับหน่วยงานของต่างประเทศ

3) ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

สรุปปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ ได้แก่

(1) โครงสร้างของ กสทช. ไม่นั่นคง ง่ายต่อการถูกแทรกแซง

กสทช. ถูกตั้งคำถามเรื่องความเป็นอิสระ และกระบวนการสรรหาคณะกรรมการ กสทช. อาจถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ

(2) การประมุขคลื่นความถี่เน้นรายได้ของรัฐมากกว่าพัฒนาเทคโนโลยี

กรณีที่วีดิทัศน์ที่ประมูลมากเกินไปจนตลาดล้น เป็นตัวอย่างชัดเจนว่าการจัดสรรคลื่นที่ไม่ยึดตามประโยชน์สาธารณะและความพร้อมตลาดจะสร้างความเสียหายต่อผู้ประกอบการและประชาชน

(3) ข้อจำกัดด้านอำนาจในการกำกับดูแล

เช่น กรณีรวบรวมกิจการ TRUE-DTAC ที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตลาดโดยพฤตินัย กสทช. กลับไม่มีอำนาจพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาต เป็นเพียงผู้รับทราบการดำเนินการ ส่งผลต่อการแข่งขันในตลาดโทรคมนาคมที่ไม่สามารถมีผู้ให้บริการรายใหม่ได้

4) ด้านรัฐบาลดิจิทัล

(1) การเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐยังไม่เกิดจริง

แม้มีพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 แต่ระบบข้อมูลรัฐยังแยกส่วนอยู่ภายใต้การครอบครอง/ควบคุมของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ อีกทั้งหน่วยงาน

ของรัฐยังไม่สร้างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน และขาดมาตรฐานข้อมูลกลาง ทำให้ประชาชนต้องยื่นข้อมูลซ้ำ ๆ ในการติดต่อกับราชการ

(2) การปฏิบัติจริงของหน่วยงานรัฐไม่สอดคล้องกับนโยบาย

หลายหน่วยงานยังใช้ระบบกระดาษโดยไม่มีการปรับระเบียบภายในให้รองรับ e-service อย่างแท้จริง

(3) ขาดบุคลากรด้านดิจิทัลในภาครัฐ

ภาครัฐต้องพึ่งเอกชนในการพัฒนาระบบ จึงขาดความยั่งยืนและความปลอดภัยเชิงโครงสร้าง

(4) การจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ของรัฐยังไม่กำหนดหน่วยงานที่จะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

ทำให้เกิดปัญหาแอปพลิเคชันของรัฐมีฟังก์ชันการทำงานซ้ำซ้อนกัน รวมถึงการใช้งบประมาณซ้ำเพื่อสร้างผลงานที่ทำงานในลักษณะเดียวกัน แต่ระบบกลับไม่เชื่อมต่อกัน ทำให้ประชาชนต้องใช้แอปพลิเคชันหลายตัวในการขอรับบริการพื้นฐานจากรัฐ

5.1.4 วิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายทั้งของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

สรุปผลกระทบของการบังคับใช้ในแต่ละกลุ่มกฎหมายดังนี้

1) กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล พัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

(1) กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล

ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 (กฎหมาย DPS) วางหลักเกณฑ์ในลักษณะควบคุมดูแล นอกจากนี้ยังมีการออกข้อเสนอแนะมาตรฐาน ข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ และคู่มือในหลากหลายเรื่องเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีหรือกลไกกำกับดูแลตนเองที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบธุรกิจนำไปดำเนินการ ขณะเดียวกันเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นว่าส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการและผู้ให้บริการที่

ดำเนินการด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริโภค และผู้ให้บริการ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐทั้งหลาย

เมื่อคณะผู้วิจัยได้หยิบยิบบางส่วนของกฎระเบียบและข้อเสนอแนะฯ มากมายหลายเรื่อง เพื่อที่จะเห็นผลกระทบได้ชัดเจนขึ้น ในส่วนของข้อเสนอแนะแนวทางการจัดทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2567 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่ทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือบุคคลภายใต้บังคับของบุคคลดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกัน ข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital ID) 3 ฉบับ และคู่มือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อลงทะเบียนเป็นผู้ให้บริการบนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล พ.ศ. 2566 เห็นว่าส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และผู้ให้บริการทั้งที่ได้รับสิทธิการเข้าถึงการใช้งานที่มากกว่าผู้ให้บริการทั่วไปและที่มีจำนวนผู้ติดตามเกินกว่าที่กำหนด รวมถึงผู้พิสูจน์และยืนยันตัวตน คู่มือการดูแลโฆษณาบนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล พ.ศ. 2567 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และผู้กระทำการโฆษณา ประกาศกำหนดรายชื่อบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลประเภทตลาดสินค้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 20 (ทั้ง ธพด. 4/2568 และ ธพด. 6/2568) พบว่าส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการ 19 แพลตฟอร์มดิจิทัลที่ถูกระบุในประกาศนี้มีผลกระทบต่อสาธารณะในระดับสูงตามหลักเกณฑ์ประเมินระดับผลกระทบของการประกอบธุรกิจบริการดังกล่าว โดยส่วนใหญ่เป็นแพลตฟอร์มตลาดอิเล็กทรอนิกส์หรือตลาดออนไลน์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนด

คณะผู้วิจัยเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบของไทย (รวมถึงของต่างประเทศด้วย) ด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือธุรกรรมดิจิทัล รวมถึงการมีข้อเสนอแนะทางปฏิบัติในหลายเรื่อง และกิจกรรมบนพื้นฐานของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง บังคับความเสี่ยง และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบที่สำคัญและจำเป็นต่อผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวข้างต้นและประชาชนหรือผู้บริโภคในการทำธุรกรรมในลักษณะนี้ไม่ว่าจะภายในประเทศหรือข้ามพรมแดน โดยเกี่ยวข้องกับการป้องกันความไม่เป็นธรรม การหลอกลวง การฉ้อโกง และการกระทำและช่องทางที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ เห็นได้ว่าทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความมั่นใจมากขึ้นในวงกว้าง ซึ่งส่งผลโดยตรงทาง

เศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามการบังคับใช้อาจสร้างภาระและต้นทุนมากขึ้นให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งอาจกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน (เช่น กิจการ SMEs) การบังคับใช้หลายกฎระเบียบยังคงมีความใหม่ มีความสลับซับซ้อน และอาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องการเวลาในการปรับตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งหลายดังกล่าวข้างต้นและต้องอาศัยเวลาและเครื่องมือในการประเมินผลกระทบที่แท้จริงของการบังคับใช้กฎหมาย

(2) กฎหมายด้านสินทรัพย์ดิจิทัล

ในการบังคับใช้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 เห็นได้ว่าการกำกับดูแลการค้าสินทรัพย์ดิจิทัลซึ่งถูกมองว่าส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินหรือระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบต่อศูนย์ซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล นายหน้าซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล หรือเป็นผู้ค้าสินทรัพย์ดิจิทัล รวมทั้งส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ใช้บริการของบุคคลและองค์กรธุรกิจดังกล่าว รวมทั้งขบวนการอาชญากรรมที่ฟอกเงินโดยซื้อหรือขายสินทรัพย์ดิจิทัล จากการบังคับใช้กฎหมายบริการการชำระเงิน ค.ศ. 2019 และกฎหมายบริการชำระเงิน (แก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 2021 (PSA) เห็นได้ว่าส่งผลกระทบต่อธนาคาร สถาบันการเงิน สถาบันการชำระเงินหลัก (MPI) ผู้ให้บริการโทเคนดิจิทัล ผู้ให้บริการสินทรัพย์เสมือน บริษัททางด้านฟินเทค ผู้ใช้บริการในหลายลักษณะในตลาดการเงินและตลาดทุนที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลในสิงคโปร์

คณะผู้วิจัยเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายด้านสินทรัพย์ดิจิทัลของไทย (รวมถึงสิงคโปร์ด้วย) เป็นผลมาจากความพยายามในการกำกับดูแลจากปัจจัยและความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลหลายประเภท ซึ่งเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อหลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในอีกทางหนึ่งมีความสัมพันธ์กับความผันผวนของราคาสินทรัพย์ การฉ้อโกง การฟอกเงิน ภัยทางไซเบอร์ และกิจกรรมที่ผิดกฎหมายอื่น ๆ การบังคับใช้ตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมายไม่ว่าจะในลักษณะของการควบคุมดูแลเข้มงวดหรือการอำนวยความสะดวกก็ตาม เห็นได้ว่า ทำให้เกิดความชัดเจน ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือมากขึ้นทั้งด้านการลงทุนและการชำระค่าสินค้าและบริการส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคม

(3) กฎหมายด้านการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ซึ่งครอบคลุมเรื่องการวางนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัล ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล สร้างคลังข้อมูลดิจิทัลของชาติ จัดตั้งกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การวางโครงสร้างพื้นฐานสำหรับภาครัฐ เช่น ระบบเครือข่าย ระบบคลาวด์ ศูนย์ข้อมูล ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการให้บริการประชาชนและการปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน เพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาต่างๆ

คณะผู้วิจัยเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ประกอบกับการมีกลไกกำกับดูแลที่ชัดเจนย่อมส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายเรื่อง เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงบริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล การพัฒนาฐานข้อมูล คลังข้อมูล ศูนย์ข้อมูลทักษะดิจิทัลของประชาชน เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบราชการ ด้านความมั่นคง ด้านพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของประชาชน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลกระทบมากมายและเป็นวงกว้างทั้งต่อคนไทยและคนต่างชาติ ภาครัฐและภาคเอกชน ภาคส่วนทางเศรษฐกิจและภาคสังคมต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความต่อเนื่องและความแน่นอนของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากรทั้งงบประมาณ เครื่องมือ บุคลากร ฯลฯ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าผลกระทบในด้านนี้ส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะเช่นเดียวกับของทั้ง 4 ประเทศ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายของมาเลเซียและเวียดนามในลักษณะควบคุมเนื้อหาและมีให้กระทบต่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ จึงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจภายในประเทศและข้ามพรมแดน ซึ่งอาจต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าว

2) กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

คณะผู้วิจัยเห็นว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เชื่อมโยงกับการบังคับใช้พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในลักษณะที่เป็นการยกระดับความมั่นคง สร้างมาตรฐานความปลอดภัย กำหนดให้หน่วยงาน CII ต้องดำเนินการ เช่น ประเมินความเสี่ยง จัดทำมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยง เผื่อระวังภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างเป็นระบบ รายงาน

ภัยคุกคาม เพิ่มศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ช่วยให้เจ้าหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และจัดการกับผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศและหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน หรือบุคคลที่มีหน้าที่และอำนาจควบคุมหรือกำกับดูแลการดำเนินกิจการของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ ประชาชนทั่วไป องค์กรภาคเอกชน รวมถึงด้านสังคมและการศึกษา

ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักวิชาการด้านนิติศาสตร์เห็นว่าการออกกฎหมายในด้านนี้ของไทยอาจไม่ส่งผลกระทบโดยตรงทางกฎหมายเพราะมีหลายมาตราของกฎหมายนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่นอยู่แล้วและสามารถบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นได้ แต่ก็ออกกฎหมายนี้ให้สามารถบังคับใช้ในเรื่องนี้ได้ชัดเจนขึ้น แต่ส่งผลกระทบในเชิงนโยบายเพราะเป็นการส่งสัญญาณว่าปัญหานี้เป็นเรื่องที่ภาครัฐให้ความสำคัญและให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และภาครัฐต้องการให้เกิดความร่วมมือเฉพาะกิจในลักษณะที่เป็น task force และอื่น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่ามีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นข้อกังวล ภาคเอกชนมีภาระต้องลงทุนสูงในการปรับปรุงระบบเทคโนโลยี บุคลากรและกระบวนการให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ NCSC กำหนด แต่ธุรกิจขนาดจิ๋วและ SMEs ที่ไม่มีทรัพยากรเพียงพอในการปรับตัว นอกจากนี้กรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าถึงข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของเอกชนได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งบางกรณีอาจดำเนินการไปก่อนโดยไม่ต้องมีคำสั่งศาลในทันทีอาจถูกมองว่าใช้อำนาจในทางที่มีขอบและ/หรือละเมิดความเป็นส่วนตัว

ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ ค.ศ. 2018 ของสิงคโปร์ ซึ่งได้ขยายขอบเขตให้มีผลบังคับกว้างขวางออกไป รวมถึงกระทำความผิดนอกดินแดนที่ก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงในสิงคโปร์ ให้อำนาจหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ลบเนื้อหาออนไลน์ที่สร้างความเสียหายออกไปได้ซึ่งมีผลบังคับต่อทั้งหน่วยงานและองค์กรภาครัฐและเอกชน กำหนดให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมีหน้าที่ต่าง ๆ คล้ายกันกับกฎหมายว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ของไทย แต่มีบทลงโทษที่รุนแรงกว่าสำหรับผู้ฝ่าฝืน

ในส่วนของการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เห็นได้ว่า ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในลักษณะที่เป็นการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการจัดเก็บ

และใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการปกป้องข้อมูลของตนเอง อันก่อประโยชน์ในทางที่ดีต่อเจ้าของข้อมูล ประชาชนตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น หน่วยงานและองค์กรของภาครัฐและภาคเอกชนเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) และประเทศ ในการบังคับใช้**รัฐธรรมนูญการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2010 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2024)** ของมาเลเซีย และ**กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012** แก้ไขเพิ่มเติม **ค.ศ. 2021** ของสิงคโปร์ มีการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันตามขอบเขตของกฎหมาย กฎหมาย PDPA ของสิงคโปร์มีผลบังคับใช้กับองค์กรภาคเอกชนทั้งหมดที่ดำเนินงานในสิงคโปร์เป็นหลัก กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ขณะที่กฎหมาย PDPA ของมาเลเซียมีผลบังคับใช้กับธุรกรรมเชิงพาณิชย์และครอบคลุมถึงบริษัทต่างชาติที่ประมวลผลข้อมูลในมาเลเซีย ขยายขอบเขตความรับผิดชอบโดยตรงไปยังผู้ประมวลผลข้อมูลนอกเหนือจากผู้ควบคุมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญและจำเป็นเป็นวงกว้างไม่ว่าจะภายในประเทศหรือข้ามพรมแดน ในหลากหลายด้าน ได้แก่ ด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพลเมืองดิจิทัล กลไกพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลดิจิทัล การสื่อสาร คลื่นความถี่และโทรคมนาคม หากเกิดสัมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้ย่อมช่วยแก้ไขปัญหาลดความเสี่ยง ปกป้องคุ้มครองข้อมูล ผู้มีส่วนได้เสีย ระบบ และเครือข่ายให้มั่นคงและปลอดภัย อันเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและความมั่นใจมากขึ้นในหลากหลายด้านดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่งผลโดยตรงทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามก็ดียังคงต้องเผชิญกับหลายสิ่งท้าทาย เช่น ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ความเสี่ยงภัยจากการโจมตีทางไซเบอร์ในหลายรูปแบบ ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ความตระหนักรู้และการให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ขอบเขตของเนื้อหากฎหมายที่แตกต่างกันหากเกิดกรณีอาจอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายของหลายประเทศและมีประเด็นปัญหาตามกฎหมายขัดกัน เป็นต้น

3) กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

ในการบังคับใช้ **พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553** แก้ไขเพิ่มเติมถึงครั้งที่ 4 พ.ศ. 2564 กำหนดให้กสทช. ดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ เห็นว่า ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการวิทยุ

คมนาคม กิจการโทรคมนาคม ชุมชน ประเทศ รวมถึงผู้ให้บริการการหลอมรวมของสื่อดิจิทัล (Convergence) หน่วยงานรัฐและองค์กรธุรกิจเอกชน และต่อประชาชนที่เป็นผู้บริโภคซึ่งกฎหมายนี้ กำหนดให้มีมาตรการป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ถูกต้องตาม ความเป็นจริงของประชาชน ฯลฯ

คณะผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายในสองส่วน ส่วนแรกคือ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายในบางเรื่อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้แทนจากสำนักงานกฎหมายชี้ให้เห็นว่า กรณีองค์กรธุรกิจที่มีโครงสร้างโทรคมนาคมเพื่อใช้ภายในกิจการของตนเองหรือให้บริการแก่บริษัทใน เครือกันเอง โดยหลักการไม่จำเป็นต้องขออนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคม แต่ไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ เปิดเผยชัดเจนจากทาง กสทช. ในเรื่องกิจการที่ได้รับยกเว้น หรือกำหนดแนวทางดำเนินการที่ถูกต้องตาม กฎหมาย ส่งผลให้เกิดการตีความกฎหมายขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย หากตีความไม่เหมือนกัน ในเรื่องกิจการที่ได้รับยกเว้น กิจการที่ไม่ได้รับยกเว้น ทำให้ต้องเข้าหารือกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้คำตอบ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการดำเนินธุรกิจ

ส่วนที่สองคือ ข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายด้านนี้ต่อผู้ประกอบการ OTT (Over-the-Top) ในไทย ซึ่งมองได้ว่าเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ส่งผลกระทบในทางลบอย่างมากต่อประชาชนที่เป็น ผู้บริโภคและสังคมในวงกว้าง เช่น ในกรณีทรูไอดีซึ่งเป็น OTT ที่ถ่ายทอดช่องทีวีดิจิทัลมีการแทรกโฆษณา ระหว่างการถ่ายทอดสดช่องฟรีทีวีดิจิทัล ซึ่ง กสทช. มองว่าเป็นการกระทำที่อาจขัดต่อกฎ Must Carry แต่กลับถูกฟ้องคดี จนศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพิพากษาว่ากระทำผิดและต้องรับโทษ จำคุก ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลและลักษณะการให้บริการ ของผู้ประกอบการ OTT ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้แทนจากสำนักงานกฎหมายชี้ให้เห็นว่า การที่ไม่มี กฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลผู้ประกอบการ OTT ส่งผลกระทบให้จำต้องบังคับใช้ในแต่ละเรื่องๆ ไป จากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่กระจัดกระจายอยู่ในหลายกฎหมายที่มีอยู่ เช่น ในกำกับดูแลการโฆษณา ยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางออนไลน์ อันส่งผลกระทบทำให้เกิดความไม่ชัดเจนหรือข้อจำกัดใน การบังคับใช้ น่าจะต้องมีการจัดทำเป็นแนวปฏิบัติและการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้ กฎหมายในแต่ละเรื่อง

ผลกระทบในทางลบยังเห็นได้จากการบังคับใช้กฎหมายของเวียดนาม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักจากสำนักงานกฎหมายชี้ให้เห็นว่าเป็นไปในลักษณะควบคุมการให้บริการและเนื้อหาที่เข้มงวดโดยต้องไม่ขัดต่อประโยชน์และและความมั่นคงของชาติ ต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลานานในการพิจารณาอนุญาต การตรวจ การจัดเรตติ้ง การเตือนผู้ให้บริการ OTT และ Video-on-Demand (VOD) ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่มีศักยภาพพัฒนาบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพ การวางแผนและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การจัดสรรคลื่นความถี่ในภาพรวม เห็นได้จากการบังคับใช้รัฐบัญญัติการสื่อสารและมัลติมีเดีย (CMA) ของมาเลเซียถูกกล่าวหาว่าปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของประชาชน อนุญาตให้รัฐดักฟังการสื่อสาร ติดตามไปถึงการควบคุมเนื้อหาในโซเชียลมีเดีย จนในปัจจุบันได้มีการยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญ เรียกร้องให้รัฐบาลมาเลเซียแก้ไขกฎหมาย

4) กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เพื่อพัฒนาระบบราชการให้เป็นรัฐบาลดิจิทัลในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ เชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนในหน่วยงานรัฐและระบบงานของภาครัฐในทุกระดับและทุกภาคส่วน พบว่าก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกและที่เป็นข้อกังวลต่อทุกหน่วยงานของรัฐ ประชาชน และสังคมในวงกว้างในไทย ซึ่งคล้ายกันกับการบังคับใช้กฎหมายในสิงคโปร์และมาเลเซีย โดยพบว่าส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวก (1) เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) (2) ลดภาระและค่าใช้จ่ายของประชาชน โดยใช้สำเนาอิเล็กทรอนิกส์แทนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Single Sign-On: SSO) (3) เพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริต โดยมีการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต่อสาธารณะในรูปแบบดิจิทัลและกระบวนการที่ตรวจสอบได้มากขึ้น (4) ช่วยให้การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างสมบูรณ์ รองรับสถานการณ์ที่จำเป็นต้องเว้นระยะห่างทางสังคม (5) ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล

ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นข้อกังวลหรือเป็นสิ่งที่ท้าทายเห็นได้จาก (1) จำเป็นต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรจำนวนมากในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ดิจิทัลให้ครอบคลุมและมีเสถียรภาพ (2) การเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ ข้อมูลของภาครัฐและ ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนเสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมและรั่วไหล มีความท้าทายเกี่ยวกับความมั่นคง ไซเบอร์ การบริหารความเสี่ยงด้านดิจิทัล (3) เจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากยังขาดทักษะและความเข้าใจในการ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล บางส่วนยังยึดติดกับวัฒนธรรมองค์กรหรือพยายามรักษาความสำคัญของรูปแบบงาน เดิมและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (4) เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ซึ่งประชาชนบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้สูงอายุ กลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยีและระบบงานที่ทันสมัยอาจประสบปัญหาในการเข้าถึง บริการภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ศึกษาความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สาระสำคัญ และ ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย

ประเทศไทยนั้นมีความเป็นมาของกฎหมายดิจิทัลโดยเริ่มขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยมีพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้นวัตกรรมดิจิทัล เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และ คุณภาพชีวิตของประชาชน สอดคล้องกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาและเป้าหมายใน 4 ระยะ ทั้งนี้ในระยะเร่งด่วน ครอบคลุมโครงการ กิจกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านบริการภาครัฐ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ในยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นโดย การมีกฎหมาย กฎระเบียบ กติกาและมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล เพื่ออำนวยความสะดวก ลดอุปสรรค เพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมและทำธุรกรรม ออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงสร้างความมั่นคง ปลอดภัย และความเชื่อมั่น และสอดคล้องกับแผนพัฒนารัฐบาล ดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ที่กำหนด 4 ยุทธศาสตร์ เพื่อยกระดับการเปลี่ยนผ่านดิจิทัล

ภาครัฐ เพื่อการบริหารงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และขยายสู่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาบริการที่สะดวกและเข้าถึงง่าย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มอำนวยความสะดวกแก่ภาคธุรกิจ และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐ

ขอบเขตการบังคับใช้ กฎหมายดิจิทัลครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การเงิน การค้า การศึกษา สาธารณสุข โลจิสติกส์ โทรคมนาคม และการบริหารราชการ โดยมี การกำกับดูแลทั้งภาครัฐ เอกชน และบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัย และความเป็นธรรมสอดคล้องกับการวิพากษ์ปัญหาและข้อจำกัดของชุดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่พบว่า นโยบายการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นนโยบายที่ดี เพราะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนส่งเสริมให้มีพัฒนาการความก้าวหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัล

ประเทศไทยมีการวางรากฐานกฎหมายดิจิทัลค่อนข้างครบถ้วน ทั้งธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล ความปลอดภัยไซเบอร์ การคุ้มครองข้อมูล คลื่นความถี่ โทรคมนาคม และรัฐบาลดิจิทัล อย่างไรก็ตามยังเผชิญปัญหาในเรื่องการบังคับใช้ ทั้งยังขาดผู้เชี่ยวชาญ มาตรฐานที่ต่างจากต่างประเทศ และความทับซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ จึงจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงกฎหมายให้เท่าทันเทคโนโลยีและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัลในอนาคต

5.2.2 ศึกษา วิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัล เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การเปรียบเทียบเนื้อหาและขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศไทย และประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบใน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) ธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล (2) ความปลอดภัยไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล (3) คลื่นความถี่และโทรคมนาคม และ (4) รัฐบาลดิจิทัล โดยเลือกเปรียบเทียบประเทศไทยกับออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่เด่นด้านกฎหมายดิจิทัลในภูมิภาคเดียวกัน

1) กฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

ประเทศไทยมีกรอบกฎหมายหลัก คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ที่มีการกำกับสินทรัพย์

ดิจิทัลในเชิงการเงิน สอดคล้องกับเวียดนามที่มี Law on E-Transactions 2005 และร่างกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัลใหม่ (ยังไม่ประกาศใช้เต็มรูปแบบ) โดยสอดคล้องกับมาเลเซียใช้ Financial Services Act 2013 และ Digital Signature Act 1997 ซึ่งมีกำกับหน่วยงานกลางดูแลการรับรองอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับสิงคโปร์ที่ใช้ Payment Services Act 2019 และ Electronic Transactions Act 2010 ที่บูรณาการเอา e-signature, e-contract และสินทรัพย์ดิจิทัลใช้ระบบใบอนุญาต และเช่นเดียวกับออสเตรเลียที่ใช้ Corporations Act และ Electronic Transactions Act 1999 ที่ควบคุมการเสนอขายโทเคนและสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่าประเทศไทย

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีโครงสร้างและกฎหมายคล้ายกับประเทศอื่น แต่ยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในเชิงระบบระหว่างธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการเงินดิจิทัล ขณะที่ประเทศอื่นมีการกำกับดูแลอย่างมีระบบ

2) กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ซึ่งนำ GDPR มาเป็นกฎหมายต้นแบบ แต่ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ที่ต้องปรับให้เข้ากับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับเวียดนามใช้ Decree No. 13/2023/ND-CP on Personal Data Protection ซึ่งเพิ่งมีผลบังคับใช้ปี ค.ศ. 2023 และกำลังปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ สอดรับกับสิงคโปร์มีกฎหมาย Personal Data Protection Act 2012 (PDPA-SG) ที่มีความทันสมัยและมีโครงสร้างบังคับใช้ที่ชัดเจน เช่นเดียวกับมาเลเซียใช้ Personal Data Protection Act 2010 ที่คล้ายของไทยแต่มีบทลงโทษที่ชัดเจนกว่า และสอดคล้องกับออสเตรเลียมี Cyber Security Strategy 2023–2030 และ Privacy Act 1988 ที่เน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

ถึงกระนั้นก็ดี แม้ว่าประเทศไทยจะมีกรอบกฎหมายที่เทียบเคียงกับต่างชาติได้ แต่ยังขาดกลไกที่สามารถบังคับใช้ได้จริงและยังไม่สอดคล้องกับการโอนข้อมูลข้ามพรมแดน ในขณะที่ประเทศอื่นมีหน่วยงานอิสระที่มีอำนาจในการกำกับดูแลอย่างจริงจังและเน้นการบูรณาการข้อมูลกันอย่างชัดเจน

3) กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

อนึ่ง ประเทศไทยมีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นผู้ดูแลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2564

สอดคล้องกับเวียดนามที่มี Telecommunications Law 2009 และ Law on Radio Frequency 2009 เช่นเดียวกับมาเลเซียใช้ Communications and Multimedia Act 1998 สอดรับกับสิงคโปร์ใช้ Telecommunications Act 1999 และนโยบาย Infocomm Media Development Authority (IMDA) ในการพัฒนาคลื่นความถี่ 5G และสอดคล้องกับออสเตรเลียใช้ Telecommunications Act 1997 และ Radiocommunications Act 1992 ซึ่งใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่และโทรคมนาคมในทางความมั่นคง และเชิงพาณิชย์

ทั้งนี้ ประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นยังขาดการใช้กลไกบริหารจัดการคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ซึ่งประเทศอื่นเน้นใช้งานคลื่นความถี่และโทรคมนาคมในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในเชิงพาณิชย์มากกว่า และยังมีการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานคลื่นความถี่และโทรคมนาคมในระดับประเทศ

4) กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

กฎหมายหลักของประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ที่เน้นให้การบริหารงานและการเปิดให้บริการภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งยังมีอุปสรรคในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานเข้าด้วยกัน สอดรับกับเวียดนาม ที่ใช้ National Digital Transformation Program 2025 สอดคล้องกับมาเลเซียใช้ Malaysia Digital Economy Blueprint (MyDIGITAL) และ Public Sector ICT Strategic Plan เช่นเดียวกับออสเตรเลียมียุทธศาสตร์ Digital Transformation Agency Act 2015 ซึ่งมีการผลักดัน e-Government อย่างเป็นระบบและชัดเจน และสอดคล้องกับ สิงคโปร์มี Smart Nation and Digital Government Office (SNDGO) ที่อยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี แม้ว่าประเทศไทยจะเริ่มมีนโยบายในกฎหมายที่ชัดเจนขึ้น แต่ยังไม่สามารถบูรณาการฐานข้อมูลและการยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้เท่ากับสิงคโปร์ซึ่งมีระบบ “SingPass” และระบบ Data Hub กลางของรัฐ

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีการวางกรอบกฎหมายอย่างครบถ้วน แต่ขาดกลไกกำกับที่เข้มแข็งทำให้ยังไม่สามารถบูรณาการการบังคับใช้ได้อย่างไม่เต็มที่ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนามุ่งในเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน และการยกระดับมาตรฐานสากลให้มีความน่าเชื่อถือ และประเทศพัฒนาแล้วในภูมิภาคมีการออกกฎหมายที่เน้นในเรื่องการกำกับความเสี่ยงและความยืดหยุ่นในการบังคับใช้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายดิจิทัลของประเทศไทยมีความก้าวหน้าในระดับหนึ่งในด้านโครงสร้างกฎหมายและการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการพัฒนาดิจิทัล อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าเชิงกฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถถ่ายทอดเป็นประสิทธิผลเชิงปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน

แม้กฎหมายจะครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การจัดการคลื่นความถี่ การคุ้มครองโครงสร้างพื้นฐาน และการกำกับผู้ประกอบการ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดด้านกลไกบังคับใช้ การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีดิจิทัล และการขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานรัฐ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามไซเบอร์ที่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นได้อย่างทันท่วงที

5.2.3 ปัญหาและข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

สัมฤทธิ์ผลของกฎหมายซึ่งรวมถึงกฎหมายดิจิทัลฯ ทั้งหลายนั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ต้องชัดเจน ครอบคลุม โปร่งใส ยุติธรรม ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับหลักการที่เกี่ยวข้อง สามารถบังคับใช้ได้ ฯลฯ จากการศึกษากฎหมายดิจิทัลฯ ทั้งหลายของประเทศไทยและอีก 4 ประเทศใน 4 กลุ่มกฎหมาย มีข้อค้นพบสำคัญบางประการ ได้แก่ ทิศทางของนโยบายและกฎหมายของทุกประเทศในกรอบวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับเครื่องมือและวิธีการทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลซึ่งจำเป็นต้องมีวิวัฒนาการหรือการพัฒนาร่วมกันหรือควบคู่กันไปกับกฎหมาย โดยใช้โครงสร้างทางปัญญาและผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดจากการมีอำนาจเหนือตลาดในทางที่ผิดของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มหลักเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในบริบทของกฎหมายดิจิทัลของสหภาพยุโรปและเศรษฐกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลดังที่ค้นพบในงานศึกษาของ Martina Eckardt (2024) อันสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ซึ่งค้นพบว่า ทุกประเทศต่างก็พัฒนากฎหมายโดยการออกใหม่และการแก้ไขที่มีอยู่แล้วในส่วนที่เป็นกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติ (ไม่ว่าจะเรียกว่าข้อเสนอแนะแนวทางมาตรฐานหรือเรียกว่าอย่างอื่นก็ตาม) เพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล

ขณะเดียวกันพบว่า มีความท้าทายหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาและข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบในบริบทที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น AI, Blockchain, Smart Contract, Edge Computing หรือ Quantum Computing, OTT คณะผู้วิจัยพบว่า มีภาวะของการไม่มีกฎหมายและ/หรือกฎระเบียบเฉพาะที่เป็นปัจจุบัน (รวมถึงปัญหาความไม่ครอบคลุม) และขาดความชัดเจนในกฎหมายและกฎระเบียบที่มีอยู่ แม้แต่ออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแล

สินทรัพย์ดิจิทัลเนื่องจากคณะกรรมการกฎหมายเศรษฐกิจของวุฒิสภาแห่งออสเตรเลียเห็นว่าร่างกฎหมายเดิมยังขาดรายละเอียดและความแน่นอนที่นักลงทุน ผู้บริโภค และอุตสาหกรรมควรได้รับ รวมทั้งมีข้อกังวลอย่างมากในเรื่องการเก็งกำไรจากกฎระเบียบและผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่อภาคอุตสาหกรรมและออสเตรเลียยังไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการจัดการหน่วยงานของรัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ มาเลเซียกำลังศึกษาความเป็นไปได้ในการออกกฎระเบียบที่มีผลบังคับใช้ต่อคริปโทและบล็อกเชน สิงคโปร์ประสงค์ที่จะปรับแก้ประมวลปฏิบัติ (Codes of Practice (COPs)) ทางด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคมให้มีความเป็นปัจจุบันเพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง

ในส่วนของไทยนั้นยังไม่มีกฎหมายที่กำกับดูแลเนื้อหาในแพลตฟอร์มที่ให้บริการ Over-The-Top (OTT) และ Video-on-Demand (VOD) รวมทั้งยังไม่มีกฎหมายที่ใช้กับระบบตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเต็มรูปแบบ เช่น ใบตราส่งอิเล็กทรอนิกส์ที่จำเป็นต่อธุรกรรมที่ไร้เอกสาร (Paperless) หรือธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-transactions) ไม่ปรากฏคำจำกัดความของข้อมูลชีวมิติ ตราประทับอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ETA) ของไทย สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ซึ่งกำหนดเงื่อนไขความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต ฯลฯ กฎหมายดังกล่าวเหล่านี้ยึดหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี จึงไม่มีการกำหนดจำกัดประเภทข้อมูลหรือวิธีการทางชีวมิติที่ยอมรับเฉพาะเจาะจงให้ใช้ยืนยันตัวตนได้เพื่อให้เป็นธุรกรรมที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามสามารถที่จะอาศัยคำจำกัดความที่มีอยู่แล้วของคำว่า ข้อมูลชีวมิติ ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้ตามแนวทางของสิงคโปร์และออสเตรเลีย ทั้งนี้ปรากฏคำจำกัดความของตราประทับอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... (เปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะช่วงกลางปี 2567) ซึ่งต้องติดตามการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ต่อไป

เห็นได้ว่าธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของบางภาคส่วนนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญในหลายมิติ ดังที่ปรากฏว่าบริการทางการเงินประยุกต์ใช้เทคโนโลยีชีวมิติแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวที่ต้องมีความปลอดภัยสูง กับธุรกรรมการเปิดบัญชีเงินฝาก การเปิดใช้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ และธุรกรรมอื่นที่มีการพิสูจน์ตัวตนในลักษณะเดียวกัน เช่น การสมัครใช้บริการสินเชื่อได้ในวงกว้าง แต่จำเป็นต้องป้องกัน

ความเสี่ยงในการใช้เทคโนโลยีที่ใช้ข้อมูลชีวมิติอันเป็นการยกระดับความปลอดภัยในการพิสูจน์ตัวตนโดย
ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีนี้ของผู้ใช้บริการทางการเงิน ดังที่ระบุไว้ใน “แนวปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีชีวมิติใน
การให้บริการทางการเงิน พ.ศ. 2566” ออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (หนังสือที่ ธปท.ผนช.(09)
ว. 689/2566) ซึ่งได้ระบุคำจำกัดความของคำว่า ข้อมูลชีวมิติ ข้อมูลอ้างอิงชีวมิติ ข้อมูลชีวมิติตั้งต้น
เทมเพลตชีวมิติ ซึ่งต่างก็ใช้ในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลชีวมิติ การประมวลผลอัตลักษณ์ การเก็บข้อมูล
การเปรียบเทียบอัตลักษณ์ และการตัดสินใจ ในส่วนของข้อมูลชีวมิติดังกล่าวอ้างอิงคำจำกัดความในกฎหมาย
ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงอาจไม่จำเป็นต้องกำหนดคำจำกัดความที่ชัดเจนในกฎหมาย ETA

การบังคับใช้กฎหมายต่อการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และอาชญากรรมทางไซเบอร์
ข้ามพรมแดนซึ่งเกี่ยวข้องกับเขตอำนาจทางกฎหมายและเขตอำนาจทางศาลของหลายประเทศนั้นมี
ปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น แต่ละประเทศมีกรอบกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐานและ
แนวปฏิบัติ รวมทั้งการบังคับใช้ และการกำกับดูแลทางด้านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และอาชญากรรมทาง
ไซเบอร์ที่มีความเข้มงวดแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Star Messi และ Muskan Rasool
(2025) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในคดีฉ้อโกงสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นข้อมูลเชิงลึกที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญด้านบังคับใช้
กฎหมายด้านอาชญากรรมไซเบอร์และการสอบสวนการฉ้อโกงทางการเงินพบว่ากฎระเบียบที่ไม่
สอดคล้องกันและแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันของหลายประเทศ บางประเทศได้ใช้
มาตรการที่เข้มงวด บางประเทศมีการกำกับดูแลน้อยหรือไม่มีเลย ทำให้อาชญากรสามารถดำเนินการได้
อย่างอิสระ ขาดการควบคุมที่เป็นศูนย์กลาง ทำให้ความพยายามในการสืบสวนซับซ้อนขึ้นและส่งผลให้
อาชญากรสามารถฟอกเงินที่ถูกขโมยได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
ช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้เพราะตามไม่ทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การนำเสนอ
และน้ำหนักของพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์อาจได้รับการยอมรับที่แตกต่างกันในแต่ละเขตอำนาจ
ศาลอันส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในชั้นศาล ขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญการวาง
ระบบความปลอดภัยไซเบอร์ ขาดแคลนบุคลากรด้านดิจิทัลในภาครัฐในหลายประเทศในกรอบการศึกษา
นี้ โดยนัยนี้งานศึกษาของ Star Messi และ Muskan Rasool (2025) ชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่าง
ประเทศเป็นสิ่งจำเป็น หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกำลังเพิ่มความสามารถของตนโดยร่วมมือกับ
ผู้เชี่ยวชาญด้านบล็อกเชน สถาบันการเงิน และผู้กำกับดูแลระหว่างประเทศเพื่อแบ่งปันข้อมูลข่าวกรอง

และประสานการบังคับใช้กฎหมายและการสร้างความตระหนักของสาธารณชน รวมถึงการเพิ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเรื่องเฉพาะ การเพิ่มพูนทักษะทางดิจิทัลให้แก่บุคลากร มิเช่นนั้นนักต้มตุ๋นจะยังคงใช้ประโยชน์จากจุดอ่อนของระบบทำให้นักลงทุนเสี่ยงอย่างมากต่อการสูญเสียทางการเงิน

นอกจากนี้ความตระหนักเกี่ยวกับภัยและความปลอดภัยทางไซเบอร์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการและประชาชนทั่วไปยังต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรเป็น อุปสรรคสำคัญต่อการสร้างสังคมดิจิทัลที่เข้มแข็งและปลอดภัย ส่วนหนึ่งมาจากการขาดการศึกษาและการส่งเสริมความรู้ในด้านดิจิทัล ข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้เกี่ยวกับดิจิทัลของประชาชนหลายกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2566) เรื่องผลกระทบและนำเสนอมาตรการในการกำกับดูแล Digital Platform ในประเทศไทย และเชื่อมโยงกับเหตุผลและหลักการของการออกกฎหมายดิจิทัลพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องคำนึงถึงการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล การสร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วย ทั้งนี้กระทรวงดิจิทัลฯ ต้องพยายามส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคดิจิทัลตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

5.2.4 วิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

จากการศึกษาแนวทางของการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ ทั้งหลายของประเทศไทยและอีก 4 ประเทศใน 4 กลุ่มกฎหมาย ซึ่งทุกประเทศต่างก็พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติเพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและทำให้ชัดเจน ครอบคลุม โปร่งใส ยุติธรรม สามารถบังคับใช้ได้ ฯลฯ พบว่า การบังคับใช้ใน 4 กลุ่มกฎหมายรวมถึงการมีข้อแนะแนวทางปฏิบัติในหลายเรื่องและกิจกรรมบนพื้นฐานของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ปัจจัยความเสี่ยง (เช่น จากสินทรัพย์ดิจิทัลหลายประเภทซึ่งเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อหลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ) และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เห็นได้ในภาพรวมว่า ส่งผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงบริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล การพัฒนาฐานข้อมูล ข้อมูลขนาดใหญ่ ปัญญาประดิษฐ์ ศูนย์ข้อมูล ฯลฯ ส่งผลกระทบมากมายและเป็นวงกว้างทั้งต่อคนไทยและคนต่างชาติ ภาครัฐและภาคเอกชน ภาคส่วนทางเศรษฐกิจและภาคสังคมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2566) เรื่องผลกระทบและนำเสนอมาตรการในการกำกับ

ดูแล Digital Platform ในประเทศไทย โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ความต่อเนื่องและความแน่นอนของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากรทั้งงบประมาณ เครื่องมือ บุคลากร ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่าผลกระทบดังกล่าวข้างต้นส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะเช่นเดียวกับของทั้ง 4 ประเทศ

การบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อหลายบุคคลซึ่งแต่ละกฎหมายและกฎระเบียบกำหนดว่าต้องอยู่ภายใต้บังคับยอมต้องปฏิบัติตามในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ผลจากการบังคับใช้ประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (พ.ศ. 2567) ส่งผลกระทบต่อเจ้าของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือบุคคลภายใต้บังคับของเจ้าของข้อมูลดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐและองค์กรธุรกิจเอกชนที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกันในการประยุกต์ใช้และการยอมรับการใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจัดทำนิติกรรมหรือสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเชื่อถือได้ มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายเทียบเท่ากับเอกสาร ได้รับการยอมรับว่าใช้เป็นหลักฐานที่รับฟังได้ในชั้นพิจารณาคดีของศาล ทั้งนี้ส่งผลกระทบในลักษณะเดียวกับการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ ในด้านนี้ของออสเตรเลีย สิงคโปร์ และมาเลเซีย คณะผู้วิจัยเห็นได้ว่า สอดคล้องกับหลักการอันเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศและปรากฏในต้นแบบกฎหมายของ UNCITRAL ไม่ว่าจะเป็นหลักความเท่าเทียมกัน (Functional Equivalence) ระหว่างกระดาษและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หลักเสรีภาพการแสดงเจตนา (Party Autonomy) ของคู่สัญญา และหลักความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (Technological Neutrality) ที่ไม่ระบุเจาะจงเทคโนโลยีใดเทคโนโลยีหนึ่งแต่รองรับพัฒนาการของเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ทราบว่า ยึดถือหลักการทั่วไปของทำสัญญาแต่มีการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล

ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดพึงต้องปฏิบัติตามมาตรฐานรองรับกลไกการพิสูจน์ตัวตนบุคคล (Identity proofing) และยืนยันตัวตนบุคคล (Authentication) ผ่านระบบดิจิทัลอย่างเป็นทางการตามประกาศสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ ธพด. 9 /2566 เรื่อง คู่มือการพิสูจน์และยืนยันตัวตนเพื่อลงทะเบียนเป็นผู้ใช้บริการบนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565

(กฎหมาย DPS) ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นการพัฒนาและยกระดับยกระดับความมั่นคงปลอดภัย ยกระดับมาตรฐานของการให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และเป็นการสร้างกลไกในการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ของผู้ประกอบการธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Carrado Caruso (2024)²⁷⁶ ซึ่งให้เห็นกลไกการกำกับดูแลตนเองในต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรปซึ่งพัฒนามาจาก soft law และการตระหนักรู้ตนเอง (Self-Realization) ซึ่งผู้ประกอบการตระหนักหรือรับรู้ผลกระทบของพฤติกรรมของตนที่มีต่อผู้อื่นหรือระบบ โดยที่กฎหมายเอกชนและโครงสร้างทางเทคโนโลยีของแพลตฟอร์มดิจิทัลมีบทบาทสำคัญ

จากการบังคับใช้กฎหมาย DPS ของไทยส่งผลกระทบทางอ้อมต่อการกำกับดูแลเนื้อหาและการให้บริการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น การโฆษณาในแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือทางออนไลน์การบังคับใช้กฎหมายด้านสินทรัพย์ดิจิทัลของไทย (รวมถึงสิงคโปร์ด้วย) กำกับดูแล (ไม่ว่าจะเข้มงวดหรือไม่ก็ตาม) จากปัจจัยและความเสี่ยงของสินทรัพย์ดิจิทัลหลายประเภททั้งด้านการลงทุนและการชำระค่าสินค้าและบริการส่งผลโดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความผันผวนของราคาสินทรัพย์ ซึ่งเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อหลายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยลดปัญหาที่มีลักษณะหรือนำไปสู่การหลอกลวง การฉ้อโกง การกระทำความผิดและช่องทางที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ คู่มือการดูแลเกี่ยวกับการขายสินค้าที่ต้องมีมาตรฐานของสินค้าบนบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งช่วยให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลดูแลการขายและการโฆษณาสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างครอบคลุมทุกกระบวนการ รวมถึงแน่ใจได้ในความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของสินค้าซึ่งต้องได้มาตรฐานหรือได้รับการรับรองตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดีการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ เหล่านี้อาจสร้างภาระและต้นทุนมากขึ้นให้แก่ผู้ประกอบการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน (เช่น กิจการ SMEs) การบังคับใช้หลายกฎระเบียบยังคงมีความใหม่ มีความสลับซับซ้อน และอาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องการ

²⁷⁶ Carrado Caruso, “*Towards the Institutions of Freedom: The European Public Discourse in the Digital Era*” (23 December 2024), Accessed 10 November 2025, <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/towards-the-institutions-of-freedom-the-european-public-discourse-in-the-digital-era/3DCF0B5BEFEACE3F0076B0E04E880B44>.

เวลาในการปรับตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งหลายดังกล่าวข้างต้นและต้องอาศัยเวลาและเครื่องมือในการประเมินผลกระทบที่แท้จริงของการบังคับใช้กฎหมาย

จากการบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลฯ ส่วนใหญ่แล้วส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือและความมั่นใจมากขึ้นในวงกว้างหรือเฉพาะกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหา ขอบเขต และความมุ่งหมายของกลุ่มกฎหมายนั้น ๆ เช่น ยอมรับและรับรองรูปแบบและวิธีการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ยกระดับความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการรูปแบบดิจิทัลของภาครัฐ เป็นไปตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งมุ่งพัฒนาบริการ/แพลตฟอร์มภาครัฐที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ได้ง่ายอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม มีความสะดวกในการรับบริการทุกที่ทุกเวลา และไม่ต้องใช้เอกสารรูปแบบกระดาษ (Paperless) สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการว่าจะได้รับคุณภาพการบริการที่เท่ากันในทุกช่องทางที่รับบริการ

ส่วนใหญ่แล้วส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจต่อผู้ประกอบการ ผู้ใช้บริการ ผู้บริโภค สาธารณะหรือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของนิกร โภคอุดม และสุคนธ์ทิพย์ ทินาภรณ์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นการพัฒนาเฉพาะเทคโนโลยีด้านดิจิทัลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและภาคธุรกิจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการทำธุรกรรมออนไลน์ ได้ ต้องมีการปรับปรุงและกำหนดกฎระเบียบและกติกาด้านดิจิทัลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการใช้ประโยชน์ในภาคเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างกว้างขวาง เพื่อบรรลุผลความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามยุทธศาสตร์ที่ 6 นโยบายและแผนระดับชาติ ระดับที่ 3

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

5.3.1.1 กฎหมายด้านธุรกรรมดิจิทัล สิทธิพยานดิจิทัล การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กฎหมายธุรกรรมดิจิทัลของไทยปัจจุบันยังคงตั้งอยู่บนฐานคิดของยุคธุรกรรมกระดาษ แม้มีการตรากฎหมายสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 หรือ พระราชกำหนดสิทธิพยานดิจิทัล พ.ศ. 2561 แต่กฎหมายใหม่ก็ยังแยกส่วนและขาดความสอดคล้องกับ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เช่น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI), Blockchain หรือ Smart Contract รวมถึงไม่รองรับตราสารอิเล็กทรอนิกส์แบบโอนสิทธิ (Electronic Transferable Records) และหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ยังมีความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่ระหว่างกัน บางประการ นอกจากนี้การใช้ระบบ “อนุญาตก่อนดำเนินการ (Licensing Regime)” ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจดิจิทัลสมัยใหม่ เพราะทำให้เกิดขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซ้ำซ้อน และไม่ยืดหยุ่นต่อ เทคโนโลยีใหม่ จึงมีข้อเสนอแนะโดยสรุป ดังนี้

1) ควรปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายไทย โดยใช้กฎหมายของ UNCITRAL คือ Model Law on Electronic Commerce 1996, Model Law on Electronic Signatures 2001 และ Model Law on Electronic Transferable Records (MLETR) 2017 โดยเฉพาะ MLETR 2017 ซึ่งประเทศ สิงคโปร์และประเทศออสเตรเลียใช้เป็นต้นแบบในการแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับตราสารเปลี่ยนมือ อิเล็กทรอนิกส์

2) ปรับระบบอนุญาตเป็น Trust-based System แทนระบบการอนุญาต โดยใช้ ลักษณะ “การรับรองผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้ (Accreditation)” โดยมีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรอง ซึ่งจะช่วยลดภาระภาครัฐและเพิ่มความคล่องตัวของธุรกรรม ดิจิทัล

3) จัดตั้ง Regulatory Sandbox เชิงนโยบาย โดยพัฒนากลไก Sandbox ต่อจาก โปรแกรมของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เพื่อทดสอบระบบการกำกับดูแลเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ เช่น Smart Contract, Digital Notary, AI-based KYC, Programmable Payment และสินทรัพย์ดิจิทัลอื่น โดยมีสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหน่วยงานหลักทำงานร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แล้วแต่กรณี

5.3.1.2 กฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

กลุ่มกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลของประเทศไทยถือว่าครอบคลุมประเด็นการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ แต่มีปัญหาที่กฎหมายแต่ละฉบับขาดความเชื่อมโยง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ต่างทำงานแยกกัน ทำให้มีปัญหาอำนาจทับซ้อนระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติส่งผลให้ภาคเอกชนไม่มั่นใจว่า การทำตามคำสั่งของ สกมช. จะขัดกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ อีกทั้งกฎหมายไทยยังไม่รองรับกลไกแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยไซเบอร์ระหว่างประเทศ จึงมีข้อเสนอแนะโดยสรุป ดังนี้

1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยควรพิจารณาจัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายการคุ้มครองข้อมูลแห่งชาติเป็น Super Board ทำหน้าที่วางนโยบายระดับชาติ และลดความซ้ำซ้อนทางอำนาจระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และควรเพิ่มหมวด “การประมวลผลเพื่อประโยชน์สาธารณะ” เพราะกฎหมายปัจจุบันกระจายอยู่หลายมาตราและยากต่อการบังคับใช้ รวมถึงแนะนำให้เพิ่มระบบทลงโทษทางปกครองแบบขั้นบันได เพื่อให้ SME ปรับตัวได้โดยไม่ถูกลงโทษรุนแรงทันที

2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 โดยเพิ่ม กลไกตรวจสอบรายงานภัยไซเบอร์ของหน่วยโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ โดยอ้างอิงแนวทาง

สิงคโปร์ที่สามารถเฟื่องฟูในใบอนุญาตบริการไซเบอร์ หากพบว่ารายงานไม่เป็นจริง และเพิ่มบทบัญญัติ เรื่อง การแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามข้ามชาติ ตามรูปแบบกฎหมายสิงคโปร์และเวียดนาม ซึ่งช่วยให้ ประเทศสามารถปราบปรามอาชญากรไซเบอร์ร่วมกันได้ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจแก่ ภาคเอกชนด้วยว่าคำสั่งของคณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ก็ดี คณะกรรมการ การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติก็ดีอยู่ในข้อยกเว้นของพระราชบัญญัติคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลฯ เพื่อแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

5.3.1.3 กฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

กฎหมายหลักในเรื่องนี้คือ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ยังมุ่งเน้นประมูลคลื่นเพื่อหา รายได้ของรัฐมากกว่าประโยชน์สาธารณะ แต่ไม่สะท้อนบทบาทเทคโนโลยีใหม่ เช่น 5G, IoT, การใช้ เครือข่ายดาวเทียม, ไม่รองรับบริการสื่อแบบ OTT หรือบริการสื่อข้ามพรมแดน นอกจากนี้ยังมีขั้นตอน การขอรับใบอนุญาตอนุญาตซับซ้อน และมีข้อครหาต่อกระบวนการสรรหาคณะกรรมการ กสทช. ที่ไม่ เป็นไปตามธรรมาภิบาล จึงมีข้อเสนอแนะโดยสรุป ดังนี้

1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นฯ ให้เป็นกฎหมายกรอบเชิงนโยบายดิจิทัล ของชาติ โดยเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายคลื่นความถี่แห่งชาติเพื่อกำหนดบริหารจัดการและ พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศในระยะยาว เพิ่มระบบจัดสรรคลื่นแบบคัดเลือกหรืออนุญาตโดยตรง แทนการใช้ระบบประมูลสำหรับการคลื่นความถี่เชิงทดลอง คลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ คลื่น ความถี่สำหรับนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการเปิดใช้คลื่นสำหรับ 5G, IoT และเทคโนโลยีใหม่

และควรพิจารณาปรับโครงสร้าง กสทช. ให้เป็นองค์กรกำกับดูแลที่มีความเป็นอิสระ อย่างแท้จริง โดยรัฐสภาทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบรายชื่อคณะกรรมการ กสทช. แทนการแต่งตั้งโดยตรง และเพิ่มสัดส่วนผู้แทนที่เป็นนักวิชาการและภาคประชาชน เพื่อเปลี่ยนบทบาทสู่การกำกับเชิงนโยบาย แทนการกำกับเชิงอนุญาต

2) สร้าง Spectrum Sandbox เพื่อเปิดโอกาสให้ธุรกิจ start-up สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย บริษัทเทคโนโลยีรายย่อย ทดลองใช้คลื่นได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนอนุญาตเต็มรูปแบบ ช่วย
ให้ไทยเปลี่ยนสถานะจากประเทศผู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไปเป็นประเทศผู้พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล

3) ออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยบริการโทรคมนาคมและสื่อข้ามพรมแดน เพื่อกำกับดูแล
ธุรกิจบริการ OTT เช่น Netflix, Disney+ ฯลฯ ของผู้ให้บริการต่างชาติ ให้มีมาตรฐานความปลอดภัยด้าน
ข้อมูลของสมาชิก มีสำนักงานตัวแทนในประเทศไทย และสามารถจัดเก็บภาษีจากผู้ให้บริการต่างชาติ
เหล่านี้ได้

5.3.1.4 กฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการบริหารและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบ
ดิจิทัล พ.ศ. 2562 แต่ยังไม่ปรากฏว่าหน่วยงานรัฐยังมีระบบข้อมูลแยกส่วน ไม่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล
ระหว่างหน่วยงานได้จริง ทำให้ประชาชนต้องส่งข้อมูลเดิมซ้ำ ๆ อีกทั้งขาดกลไกกำกับคุณภาพข้อมูล จึงมี
ข้อเสนอแนะโดยสรุป ดังนี้

1) จัดตั้งแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ ให้ทุกหน่วยงานของรัฐ
ใช้มาตรฐานเดียวกัน เช่น Metadata, การกำหนดระดับชั้นความลับของข้อมูล, มาตรฐานการเข้ารหัส,
โครงสร้างข้อมูลกลาง เป็นต้น

2) ตั้งคณะกรรมการกำกับข้อมูลภาครัฐให้มีหน้าที่กลั่นกรอง อนุมัติ ตรวจสอบ ให้
มาตรฐานการใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ

3) ศึกษาแนวทางของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เช่น Digital
Government Blueprint หรือแนวทางการบูรณาการข้อมูลภาครัฐกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้ข้อมูลรัฐร่วมกับเอกชนได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของประชาชน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยทั้งสี่ด้าน
มีกิจกรรมที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาดำเนินการมากมาย หากจะพิจารณาดำเนินการทุกมาตรการตาม
ข้อเสนอของคณะผู้วิจัยพร้อมกันก็อาจต้องใช้ทรัพยากรของรัฐเป็นจำนวนมาก ทั้งบุคลากร งบประมาณ
และเวลา ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

คณะผู้วิจัยจึงออกแบบตารางจัดกลุ่มการดำเนินการข้างต้นออกเป็นมาตรการระยะสั้นที่รัฐบาลควรพิจารณาดำเนินการก่อน เนื่องจากการดำเนินการใช้เวลาไม่มาก มาตรการระยะกลางที่อาจดำเนินการเป็นลำดับต่อไป และมาตรการระยะยาวที่อาจพึงไว้เป็นการดำเนินการในขั้นสุดท้ายดังนี้

ตารางที่ 5.3 การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

ระยะเวลา	มาตรการ	หน่วยงานหลัก
มาตรการระยะสั้น	ปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายไทยโดยใช้กฎหมายของ UNCITRAL หรือกฎหมายต่างประเทศเป็นต้นแบบ เพื่อรับรองการมีผลทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมืออิเล็กทรอนิกส์	- คณะรัฐมนตรี (นายกรัฐมนตรี) - รัฐสภา
มาตรการระยะสั้น	แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดย 1. ปรับปรุงขอบเขต/ความชัดเจนขององค์กรตามกฎหมายและการตีความข้อยกเว้น 2. จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายข้อมูลแห่งชาติ 3. เพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ 4. กำหนดแนวทางการลงโทษทางปกครองแบบขั้นบันได	- รัฐสภา
มาตรการระยะสั้น	ปรับปรุงพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2553 โดย 1. เพิ่มแนวทางจัดสรรคลื่นความถี่นอกเหนือจากการประมูล	- กสทช. - รัฐสภา

ระยะเวลา	มาตรการ	หน่วยงานหลัก
	2. ปรับปรุงระบบโครงสร้างขององค์กร กสทช. เพื่อ ความเป็นอิสระอย่างแท้จริง	
มาตรการระยะสั้น	พัฒนาแพลตฟอร์มกลางของรัฐเพื่อการแลกเปลี่ยนหรือ ใช้ข้อมูลร่วมกันได้โดยไม่ละเมิดสิทธิประชาชน	- สำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
มาตรการระยะกลาง	สร้างกลไก “Regulatory Sandbox” ที่ต่อยอดจาก แนวทางของ ก.ล.ต. เพื่อทดลองการใช้ธุรกรรมดิจิทัล รูปแบบใหม่	- ก.ล.ต.
มาตรการระยะกลาง	แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง ปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ การจัดทำรายงานที่เกี่ยวกับความเสี่ยง/เหตุภัยคุกคาม ไซเบอร์ และเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยน ข้อมูลภัยไซเบอร์ข้ามชาติ	- คณะรัฐมนตรี (นายกรัฐมนตรี) - รัฐสภา
มาตรการระยะยาว	ออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยการให้บริการสื่อและ โทรคมนาคมข้ามพรมแดน เพื่อกำกับดูแลบริการสื่อและ โทรคมนาคมจากต่างประเทศ เช่น บริการสตรีมมิง หรือ OTT	- กระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและ สังคม - กสทช.

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.2.1 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหากฎหมายดิจิทัลที่ขาดความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้าง

ประเทศไทยมีกฎหมายดิจิทัลหลายฉบับที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ แต่การกำกับดูแลยังแยกส่วนตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน เช่น กฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ สิทธิพจน์ดิจิทัล และความปลอดภัยไซเบอร์ ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของกฎเกณฑ์ ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้ และภาระต่อผู้ประกอบการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงควรจัดทำยุทธศาสตร์กฎหมายดิจิทัล

แห่งชาติ²⁷⁷ เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีกลไกกำกับที่สอดคล้องกัน ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้ ควรกำหนดกรอบการกำกับดูแลร่วม กลไกประสานงาน และทิศทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลให้สอดคล้องกันทั้งระบบ

5.3.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและบทลงโทษยังไม่เข้มแข็ง

บทลงโทษและอำนาจการบังคับใช้ของหน่วยงานกำกับ โดยเฉพาะด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความมั่นคงไซเบอร์ของประเทศไทยยังอ่อนกว่าประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย จึงยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในฐานะองค์กรรักษาการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงควรเพิ่มอำนาจหน่วยงานกำกับให้สามารถใช้มาตรการทางปกครองและบทลงโทษทางการเงินที่ได้สัดส่วน พร้อมกำหนดแนวทางการบังคับใช้ที่ชัดเจนและโปร่งใส

5.3.2.3 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาการกำกับดูแลด้านดิจิทัลยังขาดความร่วมมือจากภาคเอกชน

การรับมือภัยคุกคามไซเบอร์และความเสี่ยงด้านข้อมูลไม่สามารถดำเนินการโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ขณะที่กลไกความร่วมมือกับภาคเอกชนยังมีจำกัด ดังนั้นนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ควรนำแนวทางของออสเตรเลียและสิงคโปร์มาใช้ โดยจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือด้านความมั่นคงไซเบอร์และข้อมูลดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเฝ้าระวังภัยคุกคาม และการพัฒนามาตรฐานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน

5.3.2.4 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังไม่สอดคล้องมาตรฐานสากล

ข้อจำกัดด้านการโอนข้อมูลข้ามพรมแดนและความไม่ชัดเจนในการรับรองมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลของต่างประเทศ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนและการเชื่อมโยงทางดิจิทัลระหว่าง

²⁷⁷ การจัดทำยุทธศาสตร์เกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเป็นอำนาจของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 21/1

ประเทศ ดังนั้นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในฐานะองค์กรรักษาการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงควรพัฒนารอบ Personal Data Protection Framework การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เทียบเท่ากับ GDPR ของสหภาพยุโรปสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยกำหนดหลักเกณฑ์การโอนข้อมูลข้ามพรมแดนและการรับรองประเทศที่มีมาตรฐานคุ้มครองข้อมูลเทียบเท่า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนและเศรษฐกิจดิจิทัล

5.3.2.5 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหารัฐบาลดิจิทัลของไทยยังขาดการบูรณาการด้านข้อมูล

หน่วยงานภาครัฐยังใช้ระบบข้อมูลแยกส่วน ทำให้ประชาชนต้องติดต่อหลายหน่วยงาน และเกิดความซ้ำซ้อนในการให้บริการ ดังนั้นสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) จึงควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลกลางระดับชาติ (National Data Exchange Platform) คล้าย SingPass ของสิงคโปร์ เพื่อให้การยืนยันตัวตนและบริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลเป็นแบบ One Stop Service ในการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จซึ่งจะช่วยลดภาระประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

5.3.2.6 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหากฎหมายยังไม่ทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีเกิดใหม่

กรอบกฎหมายปัจจุบันยังไม่รองรับการกำกับดูแลเทคโนโลยีเกิดใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ บล็อกเชน และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย รัฐบาลโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงควรตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (AI), บล็อกเชน และ Internet of Things (IoT) โดยนำแนวทางการกำกับดูแลแบบยืดหยุ่น เช่น Regulatory Sandbox แบบเดียวกับสิงคโปร์และออสเตรเลียมาใช้ เพื่อให้การกำกับดูแลมีความยืดหยุ่นและส่งเสริมนวัตกรรม

5.3.2.7 ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหามาตรฐานความปลอดภัยของกฎหมายดิจิทัลในระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังมีจำกัด

ความแตกต่างของกฎหมายและมาตรฐานดิจิทัลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนินธุรกิจข้ามพรมแดน ดังนั้นรัฐบาลไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงควรบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเข้า

ร่วมและมีบทบาทเชิงรุกในกรอบความร่วมมือด้านกฎหมายดิจิทัลระดับเอเชียแปซิฟิก เช่น APEC Cross-Border Privacy Rules (CBPR) และ ASEAN Digital Masterplan 2025 เพื่อให้กฎหมายไทยมีมาตรฐานและความสอดคล้องกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น

ตารางที่ 5.4 การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระยะเวลา	มาตรการ	หน่วยงานหลัก
มาตรการระยะสั้น	เพิ่มอำนาจหน่วยงานกำกับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้สามารถใช้มาตรการทางปกครองและบทลงโทษทางการเงินที่ได้สัดส่วน พร้อมกำหนดแนวทางการบังคับใช้ที่ชัดเจนและโปร่งใส	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
มาตรการระยะสั้น	จัดตั้งศูนย์ความร่วมมือด้านความมั่นคงไซเบอร์และข้อมูลดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเฝ้าระวังภัยคุกคาม และการพัฒนามาตรฐานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน	คณะรัฐมนตรี (นายกรัฐมนตรี)
มาตรการระยะสั้น	ตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (AI), บล็อกเชน และ Internet of Things (IoT)	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
มาตรการระยะกลาง	จัดทำยุทธศาสตร์กฎหมายดิจิทัลแห่งชาติ (Digital law masterplan)	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
มาตรการระยะกลาง	พัฒนารอบการทำงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Framework) ให้เทียบเท่ากับ GDPR ของสหภาพยุโรป และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ระยะเวลา	มาตรการ	หน่วยงานหลัก
มาตรการระยะกลาง	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลกลางระดับชาติ (National Data Exchange Platform)	สำนักงานพัฒนา รัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
มาตรการระยะยาว	ส่งเสริมให้ประเทศไทยเข้าร่วมและมีบทบาทเชิงรุกใน กรอบความร่วมมือด้านกฎหมายดิจิทัลระดับเอเชีย แปซิฟิก	- กระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและ สังคม - กระทรวงการ ต่างประเทศ

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากฎหมายดิจิทัลของไทยจำเป็นต้องก้าวข้ามจากการมุ่งเพิ่มจำนวนกฎหมายไปสู่การพัฒนากระบวนการกฎหมายดิจิทัลที่บูรณาการบังคับใช้ได้จริง และรองรับอนาคต โดยการแยกปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างชัดเจนจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อเสนอไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันท่วงที่ท้ายที่สุดนี้ ประเทศไทยควรเน้นยกระดับจากการมีกฎหมายครบ ไปสู่ระบบกฎหมายดิจิทัลที่บูรณาการและมีประสิทธิภาพ โดยยึดแนวทางของสิงคโปร์และออสเตรเลียเป็นต้นแบบในการสร้างความยืดหยุ่น การบังคับใช้ที่เข้มแข็ง และการคุ้มครองผู้ใช้ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

(2560). **สรุปสาระสำคัญ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.**

2560. สืบค้น 16 เมษายน 2567 จาก <https://www.mdes.go.th/law/detail/4994->

สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.**

กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ก.ล.ต., (2567). **ก.ล.ต. ปรับปรุงหลักเกณฑ์การนำสินทรัพย์ดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อกลางในการชำระค่า**

สินค้าและบริการและหลักเกณฑ์รองรับโครงการ Sandbox ของ ธปท. สืบค้น 22

มกราคม 2568 จาก

https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=11085

กสทช. (2561). **เปิดรายได้จริง ปีที่ 5 ตีวีดิจิตอลภาคธุรกิจ 22 ช่อง รายได้รวมกว่า 2 หมื่นล้านบาท**

(Broadcast.nbtc) สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก

<https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/620700000007.pdf>

กสทช. **สำนักค่าธรรมเนียมและอัตราค่าบริการในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์.** (2557). **คู่มือจัดทำ**

รายงานทางการเงิน. สืบค้น 21 มกราคม 2568. จาก

https://broadcast.nbtc.go.th/data/tv_fee/guideline2.pdf

เครือข่ายพลเมืองเน็ต. (2558, 7 มกราคม). **เปิดผัง 11 หน่วยงานใหม่ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม**

ของขวัญปีใหม่จากรัฐบาลประยุทธ์. สืบค้น 16 สิงหาคม 2567 จาก

<https://thainetizen.org/2015/01/new-thailand-digital-economy-organizations-structure-2015/>

โฆษณารายการทีวี (JIndamane). (ม.ป.ป.). สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก

<https://www.jindamane.co.th/Page/adtv.html>

Jennie. (9 เมษายน 2565). สิงคโปร์ผ่านร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลดิจิทัล. สืบค้น 14 เมษายน 2567

จาก <https://cryptosiam.com/news/singapore-pass-crypto-law>

จิตรกาน เจียรตระกูล. (2566). ความรู้เกี่ยวกับสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน) (สขญ.) :

Big Data Institute (Public Organization) (BDI). สืบค้น 12 มกราคม 2568. จาก

https://www.senate.go.th/view/386/News/Latest/62/TH-TH?utm_source.com

ช่อสะอาด. (17 กุมภาพันธ์ 2563). รัฐไทยเงินประมูล 5G กว่า 1 แสนล้าน คลื่น 700 MHz แข่งดุ ราคา

พุ่ง 95 %. สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก

<https://www.chorsaard.or.th/content/30712>

ณัฐชนนท์ ลิมบุญสืบสาย. (2564). ความตกลงทางเศรษฐกิจดิจิทัล: บรรทัดฐานใหม่ด้านการค้าทาง

ดิจิทัลของโลก. สืบค้น 15 มกราคม 2568 จาก

<https://isc.mfa.go.th/en/contentmenu>

ฐิติกร สังข์แล้ว และอรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (ม.ป.ป.). สภาพัฒนาการปฏิรูปประเทศ. สืบค้น 14

สิงหาคม 2567 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สภาพัฒนาการปฏิรูปประเทศ>

ประเทศ

ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

ดร.ณิ พิกุลทอง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

ไทยรัฐ. (2567). รวม “แอปฯ รัฐ” ที่คนไทยล้วนเคยดาวน์โหลด. สืบค้น 18 มกราคม 2568 จาก

https://www.thairath.co.th/money/tech_innovation/digital_transformation/27

79844

ธนาคารแห่งประเทศไทย การออกประกาศหลักเกณฑ์การกำกับดูแลระบบการชำระเงินภายใต้

พระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560. (17 เมษายน 2561). หนังสือที่ ธปท.ผนช.

(35) ว. 925/2561 ถึงธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร สถาบันการเงินเฉพาะกิจทุกแห่ง ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และสถาบันผู้ให้บริการบาทเน็ต. สืบค้น 20 มกราคม 2568 จาก

<https://www.bot.or.th/content/dam/bot/fipcs/documents/FPG/2561/ThaiPDF/25610083.pdf>

นิกร โภคอุดมและสุคนธ์ทิพย์ ทินาภรณ์. (2564). “กฎหมายดิจิทัลในประเทศไทย”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 15(2), 116-125.

ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 – 2570. (2561). เป็ตรายได้จริง ปีที่ 5 ตีวิจิตตอลภาครุกิจ 22 ช่ง รายได้รวมกว่า 2 หมื่นล้านบาท (Broadcast.nbtc) สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก

<https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/6207000000007.pdf>

ประกาศ จัดตั้งสถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน). (2566). สืบค้น 8 มกราคม 2568 จาก

<https://pub.nstda.or.th/gov-dx/wp-content/uploads/2023/06/140A034N0000000000500.pdf>

“พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560” (23 มกราคม พ.ศ. 2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก. น. 3.

พิชัย สุวรรณกิจบริหาร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 กรกฎาคม 2568.

ภัทชา ด้วงกลัด. (31 มีนาคม 2060). 5 questions on NBTC Act. สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก

<https://www.the101.world/5-questions-on-nbtc-act/>

ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวนันนา. (2561). นวัตกรรมการสื่อสารดิจิทัลเกี่ยวกับกฎหมายสื่อสารมวลชนเพื่อ

ส่งเสริมการพัฒนาสังคมไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัย คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ, 7(1), 118-130.

- มินห์ นัท เดา. (2566). เวียดนามแก้ไขกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์: ผลกระทบต่อบริษัทต่างชาติ. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-amends-law-on-electronic-transactions-implications-for-foreign-firms.html>
- (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 – 2565. (2563). สืบค้น 22 มกราคม 2568 จาก https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2563-05/25630520-PlanDE-2563-2565.pdf
- ลัฐกา เนตรทัศน์. (2562). กฎหมายคุ้มครองส่วนบุคคลของประเทศสมาชิกอาเซียน: ประเทศมาเลเซีย. สืบค้น 10 เมษายน 2567 จาก https://lawforasean.krisdika.go.th/ /Final2_data_protection_law_Malaysia.pdf
- เลขาธิการอาเซียนจากการ์ต้า. (2556). คู่มือนโยบายและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของอาเซียนสำหรับนักธุรกิจ ปี 2556. สืบค้น 11 เมษายน 2567 จาก <https://law.dit.go.th/Upload/NewsEvent/handbook.pdf>
- วัชรานนท์ ทองเทพ. (7 มีนาคม 2560). สื่อไทยยุค 4.0 (2) : ขุมทรัพย์สื่อในมือกองทัพ. สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-39180046>
- วรรณวิภา พัวศิริ. (2558). ร่างพระราชบัญญัติเศรษฐกิจดิจิทัลกับการแทรกแซงทางการเมือง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 13(3), 30-58.
- ศาสตรินทร์ สุทธิแสน. (2563). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล. สืบค้น 28 มกราคม 2568 จาก <http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/748>
- ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center -ISC). (ม.ป.ป.). ความตกลงทางเศรษฐกิจดิจิทัล (DEA) ของสิงคโปร์: บรรทัดฐานใหม่ด้านการค้าทางดิจิทัลของโลก. สืบค้น 10 มกราคม 2568 จาก https://thaibizsingapore.com/singapore/policies/dea/?utm_source.com

ศักดิ์ดา ธนิตกุล และสาธิตา วัฒนคุณารักษ์. (2558). กฎหมายป้องกันการผูกขาด/แข่งขันทางการค้าใน

ASEAN: สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย. สืบค้น 14 เมษายน 2567 จาก

https://dunlaphaha.coj.go.th/upload/2558/3/2558_3_a1.pdf

สนธิสัญญาฉบับใหม่เพื่อสงคราม. (2560). **พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ.**

2560. สืบค้น 12 สิงหาคม 2567 จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1813

สถาบันข้อมูลขนาดใหญ่ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). **BDI Introduction.** สืบค้น 16 สิงหาคม 2567

จาก <https://bdi.or.th/what-is-bdi/>

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). **การปฏิรูปเศรษฐกิจดิจิทัล.** สืบค้น 14 สิงหาคม 2567 จาก

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroup_disaster/6-4.pdf

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (ม.ป.ป.). **สรุป**

รายงานผลการพิจารณาการศึกษาเรื่องกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้น 11

สิงหาคม 2567 จาก

https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/givetake/content_nrcinf/NALT-nrc2557-comt-doc02.pdf

สกุลพงษ์ ตรีสมพงษ์ และพัชรพรรณ นุชประยูร. (2563). การพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับ

เนื้อหาดิจิทัล . **วารสารวิชาการ สถาบันรัชต์ภาคย์**, 15(41): 27-45.

สุทธิมาตร จันทร์แดง. (2560). “พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560”.

วารสารจตุรนิติ, 14(2): 75-95.

สุปราณี วงษ์แสงจันทร์ และประกอบ คุณารักษ์. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ

นักศึกษา. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย**, 15(2), 15-28.

สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า. (2565). การกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม

ของสำนักงาน กขค. **จตุรสาร มองโลกการแข่งขัน**, 74 (ตุลาคม 2565), 5-6.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566, 10 มีนาคม). **ความท้าทายในการ**

กำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัล ตาม พ.ร.ก. สินทรัพย์ฯ. สืบค้น 28 มกราคม 2568 จาก

<https://www.smarttoinvest.com/Pages/Investment%20Products/Investment%20knowledge/Challenges-in-DigitalAsset-Regulation.aspx>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). **รับฟัง**

ความคิดเห็น (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้น 18

มกราคม 2568 จาก

https://law.go.th/listeningDetail?survey_id=NDAXMkRHQV9MQVdfRUPTLRFTkQ

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (ม.ป.ป.). **Government e-Service ยกระดับขีด**

ความสามารถภาครัฐ เพื่อให้บริการประชาชน. สืบค้น 10 มกราคม 2568 จาก

https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Digital-Service/The-Power-and-Development-of-Government-e-Services.aspx?utm_source.com

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). **ประชาชนจะได้ประโยชน์อะไร? จาก**

แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย. สืบค้น 6 มกราคม 2568 จาก

<https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/61621/>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). **พระราชบัญญัติการบริหารงานและการ**

ให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. สืบค้น 20 มกราคม 2568 จาก

<https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-dg-256/dga-046/>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). **แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย**

พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (15 มกราคม 2564). **พระราชบัญญัติการบริหารงาน**

และการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.2562. สืบค้น 12 สิงหาคม 2567 จาก

<https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-dg-256/dga-046/>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (7 เมษายน 2559). **กรม. มีมติเห็นชอบ (ร่าง)**

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และ (ร่าง) แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559-2561). สืบค้น 14 สิงหาคม 2567 จาก

<https://www.dga.or.th/document-sharing/dga-news/17639/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**

แห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570. สืบค้น 10 มกราคม 2568 จาก

https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2560). **บทวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจดิจิทัลประเทศไทย.**

สืบค้น

12 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/thailand-digital-economy-glance>

สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. (ม.ป.ป.). **“สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ” กระทรวงแรงงาน.** สืบค้น

5 เมษายน 2567 จาก <https://malaysia.mol.go.th/info/economic-situation>

สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ. (ม.ป.ป.). **Ransomware คืออะไร?** สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2567

จาก <https://www.it.chula.ac.th/ransomware-คืออะไร/>

สมพล พุ่มหว่า. (2553). **วิธีการวิจัยทางธุรกิจและการวิจัยทางธุรกิจตามแนวทางในเอกสารการสอน**

ชุดวิชาวิธีการวิจัยทางธุรกิจและการวิจัยทางธุรกิจตามแนวทาง, กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุดมโชค อาษาวิมลกิจ. (2565). **แอปพลิเคชันภาครัฐ: คุณภาพและบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล**

Government Applications: Quality and Public Service in the Digital Age.

วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 30(2). 206-231.

อภิพงศ์ ปิงยศ. (ม.ป.ป.). **บทที่ 2 : การนำเสนอผลลัพธ์ในแบบดิจิทัล.** สืบค้น 14 สิงหาคม 2567

จาก

https://apipong.weebly.com/uploads/5/3/5/8/53586393/bs212_ch02_digital_representation.pdf

The Intelligence Team. (2021). ออสเตรเลียรายงานสถิติการก่ออาชญากรรมทางไซเบอร์เพิ่มขึ้นใน
ห้วงปีงบประมาณ 2564. สืบค้น 8 เมษายน 2567 จาก
<https://intsharing.co/2022/11/22/>

ภาษาอังกฤษ

Alison Baker and Oliver Jankowsky. (2017, March 10). **Overview of Privacy Law in Australia (Hall and Wilcox smarter law.** Retrieved April 9, 2024 from
<https://hallandwilcox.com.au/thinking/overview-of-privacy-law-in-australia/#scroll2>

Allen and Gledhill. (2022, 14 January) **CCCS publishes competition guidelines to provide greater clarity and guidance, to take effect from 1 February 2022**
Retrieved January 23, 2025 from
<https://www.allenandgledhill.com/sg/publication/articles/19996/cccs-publishes-competition-guidelines-to-provide-greater-clarity-and-guidance-to-take-effect-from-1-february-2022>

Allen & Gledhill. (2023, 10 February). **Legislation to tackle harmful content on online services accessible to users in Singapore in force.** Retrieved November 5, 2024 from
<https://www.allenandgledhill.com/sg/perspectives/articles/23173/sgkh-legislation-to-tackle-harmful-content-on-online-services-accessible-to-users-in-force>

Alubaidi, A. (2023). Challenges to Implementing the International Digital Law to Protect Digital Rights. **Journal of Law and Sustainable Development**, 23(5), 11.

- Amit Roy Choudhury. (2024, April 24). **Malaysia's new cyber law brings it to par with global standards**. Retrieved November 5, 2024 from <https://ovinsider.asia/intl-en/article/malaysias-new-cyber-law-brings-it-to-par-with-global-standards>
- Anh, D. T. (2024, February 20). **Legal system for digital transformation in Vietnam**. Retrieved April 29, 2024 from <http://lyluanchinhtri.vn/home/en/index.php/practice/item/1243-legal-system-for-digital-transformation-in-vietnam.html>
- Attorney-General's Department of Australia. (n.d.). **Consultation to inform options for implementing the Model Law on Electronic Transferable Records in Australia**. Retrieved January 18, 2025 from <https://consultations.ag.gov.au/international-relations/mletr/>
- Australian government department of home affairs. (n.d.). **Telecommunications Interception and Surveillance**. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.homeaffairs.gov.au/aboutus/our-portfolios/national-security/lawful-access-telecommunications/telecommunications-interception-and-surveillance>
- Australian. (n.d.). **myGovID is now myID** Retrieved January 13, 2025 from https://www.myid.gov.au/?utm_source.com
- Australian Government Department of Communications and the Arts. (2017, October). **BROADCASTING — MOVING TO MORE EFFICIENT BROADCASTING FEES** Retrieved January 21, 2025 from <https://www.infrastructure.gov.au/sites/default/files/broadcasting-moving-to-more-efficient-broadcasting-fees.pdf>

Aw, C. (2024, March 18). **Singapore to Pass New Law to Boost Digital Resilience.**

Retrieved April 13, 2024 from

<https://www.privacyworld.blog/2024/03/singapore-to-pass-new-law-to-boost-digital-resilience/>

Baker & McKenzie. (2024, February 6). **Vietnam: New Telecom Law's implications on over-the-top communications, data center, and Cloud services in Vietnam.** Retrieved April 14, 2024 from

https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/technology-media-telecommunications_1/vietnam-new-telecom-laws-implications-on-over-the-top-communications-data-center-and-cloud-services-in-vietnam

Baker McKenzie. (2024, March 1). **Vietnam: National Data Strategy, Data Law, and Personal Data Protection Law — The start of a comprehensive transformation in data policy landscape in Vietnam.** Retrieved April 29, 2024 from <https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/data-technology/vietnam-national-data-strategy-data-law-and-personal-data-protection-law-the-start-of-a-comprehensive-transformation-in-data-policy-landscape-in-vietnam>

Bunaramrueang, P., Elamchamroonlarp, P., Oinpat, C., & Thipsamritkul, T. (2018).

Thailand data protection guidelines 1.0. Bangkok: Chulalongkorn

University. (in Thai) ACIS Professional Center. “Digital law” Retrieved April 14, 2024 from <https://www.acisonline.net/?p=9568>

- Capital Markets and Service Act. (2007). **Capital Markets and Services (Prescription of Securities) (Digital Currency and Digital Token) Order 2019**. Retrieved April 14, 2024 from <https://www.sc.com.my/api/documentms/download.ashx?id=8c8bc467-c750-466e-9a86-98c12fec4a77>
- CFM. (n.d.). **Part 1: Introduction**. Retrieved April 13, 2024 from <https://cfm.my/part-1-introduction-2/>
- Custers, B. (2022). New digital rights: Imagining additional fundamental rights for the digital era. **Computer Law and Security Review**, 44. **Cybercrime law (Attorney-General's Department)**. Retrieved April 8, 2024 from <https://www.ag.gov.au/crime/cybercrime#cybercrime-law>
- ‘**CyberSecurity Malaysia**’. (n.d.). Retrieved 11 April 2024 from <https://www.cybersecurity.html>
- Deepak Pillai and Young Shih Han. (n.d.). **The International Comparative Legal Guide to: Cybersecurity 2019 (Rajahtannasia)**. Retrieved April 11, 2024 from https://www.rajahtannasia.com/media/3126/cyb19_chapter-21-malaysia.pdf
- Department of Industry. (2024, 16 December) **Science and Resources of Australia, Memorandum of understanding on cooperation on artificial intelligence between Australia and Singapore**. Retrieved January 8, 2025 from <https://www.industry.gov.au/publications/memorandum-understanding-cooperation-artificial-intelligence-between-australia-and-singapore>

- Department of Science, Innovation and Technology of UK. (2023, October 10). **Digital Regulation: driving growth and unlocking innovation**. Retrieved August 13, 2024 from <https://www.gov.uk/government/publications/digital-regulation-driving-growth-and-unlocking-innovation/digital-regulation-driving-growth-and-unlocking-innovation>
- Data and Digital Government Strategy. (2023, December 15). **Australian government digital transformation agency**. Retrieved April 9, 2024 from <https://architecture.digital.gov.au/data-and-digital-government-strategy>
- Dennis Miralis. (n.d.). **Cyber security laws Australia (NYMAN GIBSON MIRALIS)**. Retrieved April 9, 2024 from <https://ngm.com.au/computer-crime-legal-cyber-security-australia/>
- Digital Government Blueprint. (2024). **Smart Nation and Digital Government Office, Singapore** Retrieved January 20, 2025 from https://www.tech.gov.sg/files/media/corporate-publications/dgb-public-document_30dec20.pdf
- Felix Thompson. (2021, 10 February). **Singapore amends law to give eBLs and other electronic trade instruments legal footing**. Retrieved January 12, 2025 from <https://www.gtreview.com/news/fintech/singapore-amends-law-to-give-ebls-and-other-electronic-trade-instruments-legal-footing/>
- Gilbert + Tobin. (2024, 30 October). **Global Legal Insights: Blockchain and Cryptocurrency Regulation 2025**. Retrieved January 22, 2025 from <https://www.gtlaw.com.au/insights/global-legal-insights-blockchain-and-cryptocurrency-regulation-<2025>>

GovTech Singapore, (2020, December), **Digital Government Blueprint, Version 2**,

Retrieved January 20, 2025 from

<<https://file.go.gov.sg/digitalgovernmentblueprint.pdf>

He, H. (2023, December 29). **Vietnam's digital economy is the fastest growing in**

Southeast Asia. Retrieved April 15, 2024 from

<https://www.vietnam.vn/en/kinh-te-so-viet-nam-phat-trien-nhanh-nhat-dong-nam-a-trong-2-nam-lien-tiep/>

IMD. (2023). **World Digital Competitiveness Ranking**. Retrieved August 14, 2024 from

<https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>

Infocomm Media Development Authority. (2023, May 4). **The Electronic Transactions**

Act 2010: the 2021 Amendment. Retrieved April 14, 2024 from

<https://www.imda.gov.sg/regulations-and-licensing-listing/electronic-transactions-act-and-regulations>

Infocomm Media Development Authority. (2023, April 4). **Digital Economy Framework**

for Action. Retrieved April 28, 2024 from [https://www.imda.gov.sg/about-](https://www.imda.gov.sg/about-imda/research-and-statistics/sgdigital/digital-economy-framework-for-action)

[imda/research-and-statistics/sgdigital/digital-economy-framework-for-action](https://www.imda.gov.sg/about-imda/research-and-statistics/sgdigital/digital-economy-framework-for-action)

Infocomm Media Development Authority and Lee Kuan Yew School of Public Policy,

National University of Singapore. (2023). **Singapore Digital Economy Report**

2023. Retrieved April 14, 2024 from <https://www.imda.gov.sg/->

[/media/imda/files/infocomm-media-landscape/research-and-statistics/sgde-report/singapore-digital-economy-report-2023.pdf](https://www.imda.gov.sg/-/media/imda/files/infocomm-media-landscape/research-and-statistics/sgde-report/singapore-digital-economy-report-2023.pdf), pp. 1-4.

International Telecommunication Union. (n.d.). **Digital regulation**. Retrieved August 14,

2024 from [https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-](https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-Market/Pages/DigiReg20.aspx)

[Market/Pages/DigiReg20.aspx](https://www.itu.int/en/ITU-D/Regulatory-Market/Pages/DigiReg20.aspx)

Institute for Management Development. (2024). **IMD World Digital Competitiveness Ranking 2024**. Lausanne: IMD.

Jacob, S. Sheena Jacob. (2022, August 15). **Vietnam's new Cybersecurity Law requiring data localisation to take effect on 1 October 2022**. Retrieved April 23, 2024 from <https://cms-lawnow.com/en/ealerts/2022/08/vietnam-s-new-cybersecurity-law-requiring-data-localisation-to-take-effect-on-1-october-2022>.

Jonathan Bonnitcha. (2017, December). **Investment Laws of ASEAN Countries: A comparative review** Canada: International Institute for Sustainable Development.

Kuala Lumpur, 'SC Registers two initial exchange offering (IEO) operators' (Suruhanjaya Sekuriti Security Commission Malaysia). (2022). Retrieved April 14, 2024 from <https://www.sc.com.my/resources/media/media-release/sc-registers-two-initial-exchange-offering-ieo-operators>

KychHub. (2024). **Singapore Crypto Regulations: All You Need to Know**. Retrieved April 13, 2024 from <https://www.kychub.com/blog/singapore-crypto-regulations/>.

'Law of Malaysia Act 680 Electronic Government Activities Act 2007'. (n.d.). Retrieved April 12, 2024 from <https://www.mbpp.gov.my/images/sumber/perkhidmatan/6.-government-electronic-act.pdf>

'Laws of Malaysia Act 709 Personal Data Protection Act 2010'. (n.d.). Retrieved April 12, 2024 from <https://www.kkd.gov.my/pdf/Personal%20Data%20Protection%20Act%202010.pdf>

- ‘**Lee Ewe Poh v Dr Lim Teik Man & Anors [2011] 1 MLJ 835**’. (2024). Retrieved November 5, 2024 from <https://www.studocu.com/my/document/multimedia-university/foundation-in-law/lee-ewe-poh-v-dr-lim-teik-man-anor-2011-1-mlj-835/84953068>
- Legal Kitz. (2024, January 31). **An overview of the Competition and Consumer Act 2010: Protecting consumers and fostering fair competition in Australia**. Retrieved April 10, 2024 from <https://legalkitz.com.au/overview-of-the-competition-and-consumer-act-2010/>
- Louise Klamka and Others. (2024, 2 October). **Australia: ACCC continues to focus on digital platforms amid key legislative reform proposals**. Retrieved January 23, 2025 from <https://globalcompetitionreview.com/guide/digital-markets-guide/fourth-edition/article/australia-acc-continues-focus-digital-platforms-amid-key-legislative-reform-proposals>
- Margaret Smith Law and Government Division. (2000, November 20). **Transactions Facilitating Electronic Commerce through the Development of Laws to Recognize Electronic Documents and TRANSACTIONS**. Retrieved April 9, 2024 from <https://publications.gc.ca/Collection-R/LoPBdP/BP/prb0012-e.htm>
- Manh Hung Tran and Tuan-Linh Nguyen. (2022, November 7). **Vietnam’s draft Law on E-transactions and its potential impacts on businesses**. Retrieved January 18, 2025 from <https://connectontech.bakermckenzie.com/vietnams-draft-law-on-e-transactions-and-its-potential-impacts-on-businesses/>
- ‘**Malaysia MY058 Digital Signature Act 1997 (Act 562)**’ (WIPO). (n.d.). Retrieved April 10, 2024 from <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/228679>

‘MIMOS Global A strategic agency under MOSTI’. (n.d.). Retrieved April 12, 2024 from <https://www.mimos.my/main/>

Ministry of Information and Communications. (2023, August 10). **New development space opens for Vietnam’s ICT industry**. Retrieved April 29, 2024 from <https://english.mic.gov.vn/new-development-space-opens-for-vietnams-ict-industry-197159415.html>

Muhamad Mu’izz Abdullah. (2024). **Mata Wang Kripto: Cabaran Dadam Pentadbiran Harta Pukasa Di Malaysia**. Retrieved November 9, 2024 from <https://juffas.muftiselangor.gov.my/cgi-sys/suspendedpage.cgi>

Naemah Amin. (2013). **“Online shopping in Malaysia: Legal Protection for E-consumers”** *European Journal of Business and Management*. Retrieved April 15, 2024 from <https://core.ac.uk/download/pdf/234625012.pdf>

National Cyber Security Agency (NACSA). (n.d.). **Malaysian Cyber Laws Agensi Keselamatan siber negara National Cyber Security Agency**. Retrieved April 5, 2024 from <https://www.nacsa.gov.my/legal.php>

National University of Singapore, Lee Kuan Yew School of Public Policy. (2018). **Singapore’s Smart Nation Initiative – A Policy and Organisational Perspective**. Retrieved April 18, 2024 from https://lkyspp.nus.edu.sg/docs/default-source/case-studies/singapores-smart-nation-initiative-final_112018.pdf?sfvrsn=354e720a_2

Newson, N. (2022, 18 July). **Digital Regulation**. Retrieved August 13, 2024 from <https://lordslibrary.parliament.uk/digital-regulation/#heading-1>

- Nguyen, T. (2019, January 4). **Vietnam's Controversial Cybersecurity Law Spells Tough Times for Activists**. Retrieved April 15, 2024 from <https://thediomat.com/2019/01/vietnams-controversial-cybersecurity-law-spells-tough-times-for-activists/>
- Nguyen, Tram Ngoc Bich, Nguyen, Duong Duy and Pham, Duc Minh. (2023, October 17). **Two New Laws Will Impact E-Commerce Activities in Vietnam**. Retrieved April 15, 2024 from <https://www.tilleke.com/insights/two-new-laws-will-impact-e-commerce-activities-in-vietnam/>
- '**Nor Hisham Osman v PP MTJ (2) 44-14-2010**'. (2013). Retrieved November 5, 2024 from <http://foongchungleong.com/wp/bread-kaya-looks-can-be-deceiving/>
- VTV VIETNAM TELEVISION. (n.d.). **OVERVIEW**. Retrieved November 5, 2024 from <https://english.vtv.vn/about-us.htm>
- Pin-Ping, O. (2023, April 1). **Digital Business in Singapore: Overview**. Retrieved April 15, 2024 from [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-619-8820?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-619-8820?transitionType=Default&contextData=(sc.Default))
- Pornpen Traiphong and others, Online interview with Dominic Anderson, Partner, Allens Law Firm, (17 January 2025).
- Portulans Institute. (2023). **Network Readiness Index 2023: Thailand**. Retrieved April 15, 2024 from <https://networkreadinessindex.org/country/thailand/>
- Reuters. (2019, January 9). **Vietnam says Facebook violated controversial cybersecurity law**. Retrieved April 23, 2024 from <https://www.cnn.com/2019/01/09/vietnam-says-facebook-violated-controversial-cybersecurity-law.html>.

‘Reaping Gains From Malaysia Digital’. (2023). Retrieved April 12, 2024 from

<https://www.forbes.com/sites/malaysia-digital-economy-corporation/2023/11/15/reaping-gains-from-malaysia-digital/?sh=392e0a4a76fc>

Richard Wee and Daniel Tan. (2020). **Computer Crimes Act 1997 and Cases on**

Hacking. Retrieved November 5, 2024 from

<https://richardweechambers.com/computer-crimes-act-1997-and-cases-on-hacking/>

‘Robert Ong Thien Cheng v Luno Pte Ltd [2020] 1 LNS 2194 (13:8)’. (2020). Retrieved

November 5, 2024 from <https://www.studocu.com/my/document/universiti-sultan-zainal-abidin/commercial-law/robert-ong-thien-cheng-v-luno-pte-ltd-2020-1-lns-2194-138/20592230>

Rusniah Ahmad Ahmad Shamsul Abd Aziz and Nor Azlina Mohd Noor UUMILC. (2017). **TH**

UUM International Legal Conference Restrictive Provisions of The

Communications and Multimedia Act 1998: A Discussion. Retrieved April

13, 2024 from <https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2018.12.03.85>

S. Zhura. (2019, May 1). **Digital Technologies as a Basis for the Development of a**

Modern Enterprise. Retrieved August 12, 2024 from

<https://typeset.io/papers/digital-technologies-as-a-basis-for-the-development-of-a-2y5pcrhfvo>

Sally Crosswell. (n.d.). **Cryptocurrencies and the Law**. Retrieved April 11, 2024 from

<https://www.armstronglegal.com.au/commercial-law/national/technology-law/cryptocurrencies-and-the-law/>

- Schulze, R. and Staudenmaye, D. (2020). **EU Digital Law: Article-by-Article Commentary**. New York: Hart Publishing.
- SciSpace. (n.d.). **What is the definition of digital technologies?**. Retrieved August 12, 2024 from <https://typeset.io/questions/what-is-the-definition-of-digital-technologies-3jdn84pw6n>
- Securiti. (2018). **Law on Information Technology (No. 67/2006/QH11)**. Retrieved April 25, 2024 from <https://securiti.ai/solutions/vietnam-law-on-information-technology/>
- Shangeetha Sukumran. (n.d.). **Cryptocurrency as an Investment: The Malaysia Context’ <Risks | Free Full-Text | Cryptocurrency as an Investment**. Retrieved April 14, 2024 from <https://www.mdpi.com/2227-9091/10/4/86>
- Simon Kemp. (2021, February 9). **Digital 2021: Australia**. Retrieved April 8, 2024 from <https://datareportal.com/reports/digital-2021-australia>
- Singapore Statutes Online. (2022). **Public Sector (Governance) Act** . Retrieved April 28, 2024 from <https://sso.agc.gov.sg/Act/PSGA2018>
- Skrine. (2024, 2 September). **Securities Commission Malaysia specifies Digital Asset Custodian as “custodian” under section 121 of the Capital Markets and Services Act 2007**. Retrieved 22 January 2025 from <https://www.skrine.com/insights/alerts/september-2024/securities-commission-malaysia-specifies-digital-a>
- Smart Nation Singapore. (2022). **Smart Nation Singapore Digital government blueprint** Retrieved April 8, 2024 from https://isomer-user-content.by.gov.sg/85/f4e1b24e-42b4-4f8d-98a4-9dbc64817ff6/dgb-public-document_30dec20.pdf

Suruhanjaya Sekuriti Security Commission Malaysia. (n.d.). **Guidelines on Digital Assets.**

Retrieved April 15, 2024 from

<https://www.sc.com.my/api/documentms/download.ashx?id=aeb10f62-944b-4d83-8aa0-4ed492dc1109>

The Monetary Authority of Singapore. (2024, April 2). **MAS Expands Scope of Regulated**

Payment Services; Introduces User Protection Requirements for Digital

Payment Token Service Providers. Retrieved April 14, 2024 from

<https://www.mas.gov.sg/news/media-releases/2024/mas-expands-scope-of-regulated-payment-services>

The Straits Times. (2017, April 4). **4G spectrum auction nets Singapore Government**

\$1.14b. Retrieved Jan 21, 2025 from

<https://www.straitstimes.com/singapore/4g-spectrum-auction-nets-singapore-government-114b>

Tilleke & Gibbins International Ltd. (2024, 11December). **Thailand Releases Draft of**

Amended Electronic Transactions Act. Retrieved January 19, 2025 from

<https://www.tilleke.com/insights/thailand-releases-draft-of-amended-electronic-transactions-act/>

‘**Toh See Wei v TeddricJon Mohr & Anor [2017] 11 MLJ**’. (2019). Retrieved November

5, 2024 from <https://prezi.com/lhuma6jvxvpi/toh-see-wei-v-teddric-jon-mohr-amp-anor-2017-11-mlj/>

Tran, M. H., Nguyen, H. M and Nguyen, H. T. (2024, March 18). **Vietnam: Law on Personal**

Data Protection is officially in the pipeline. Retrieved November 5, 2024

from https://www.globalcompliance-news.com/2024/03/18/https-insightplus-bakermckenzie-com-bm-investigations-compliance-ethics-vietnam-law-on-personal-data-protection-is-officially-in-the-pipeline_03012024/

- Tran, N. D. Nghia Duong Tran. (2022, November 3). **Vietnam cybersecurity law: Data localisation requirement for digital service providers**. Retrieved April 23, 2024 from <https://www.ecovis.com/global/vietnam-cybersecurity-law-data-localisation-requirement-for-digital-service-providers/>
- Treutler, T. J. and Tran, G. T. H. (2023, January 12). **Vietnam 2022 ICT Legislation Year in Review**. Retrieved April 23, 2024 from <https://www.tilleke.com/insights/vietnam-2022-ict-legislation-year-in-review/>
- Twilio Docs. (n.d.). **What is the Telephone Consumer Protection Act (TCPA)?**. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.twilio.com/docs/glossary/what-is-telephone-consumer-protection-act-tcpa>
- United Nations Treaty Collection, 18. (2025, 10 January). **United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts**. Retrieved April 10, 2024 from https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=X-18&chapter=10&clang=_en accessed 10 January 2025.
- Urszula McCormack and Hannah Glass. (2023, September 6). **Senator Braggs's Crypto Bill "Rejected" by Senate Economics Legislation Committee**. Retrieved April 11, 2024 from <https://www.kwm.com/global/en/insights/latest-thinking/senator-braggs-crypto-bill-rejected-by-senate-economics-legislation-committee.html>
- Vietnam Briefing. (2024, April 8). **Vietnam Law on Personal Data Protection: Latest Developments and Insights**. Retrieved April 29, 2024 from <https://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-law-on-personal-data-protection-latest-developments-and-insights.html/>

- Vietnam Law & Legal Forum. (2023). **Official Gazette Nos. 127-132/2023**. Retrieved April 24, 2024 from <https://vietnamlawmagazine.vn/gazette.html?id=1415>
- Vietnam News Agency. (2024, February 13). **Law on E-Transactions**. Retrieved April 16, 2024 from <https://vietnamlawmagazine.vn/law-on-e-transactions-71419.html>
- Wilson Ang and others. (2024, July 26). **Malaysia introduces watershed amendments to Personal Data Protection Act 2010**. Retrieved November 9, 2024 from <https://www.dataprotectionreport.com/2024/07/malaysia-introduces-watershed-amendments-to-personal-data-protection-act-2010/>
- Wolters Kluwer. (2025, 2 January). **Main Developments in Competition Law and Policy 2024 – Australia**. Retrieved January 24, 2025 from <https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2025/01/02/main-developments-in-competition-law-and-policy-2024-australia/>
- Zenner, K. Marcus J.S. and Sekut K. (2024, 6 June). **A dataset on EU legislation for the digital world**. Retrieved August 13, 2024 from <https://www.bruegel.org/dataset/dataset-eu-legislation-digital-world>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก

คำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

1) คำว่า “กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” มีความหมายอย่างไร มีขอบเขตเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับใดบ้าง อย่างไร

2) เนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่มีจุดแข็งและจุดอ่อนในประเด็นใดบ้าง กฎหมายใดถือเป็นกฎหมายที่ดีและมีประสิทธิภาพ กฎหมายใดควรได้รับการปรับปรุง กฎหมายใดควรถูกยกเลิกเพิกถอน และประเทศไทยยังขาดกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องใดอีกบ้าง

3) การบังคับใช้กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวส่งผลกระทบทางบวก/ทางลบต่อสังคมอย่างไร มีปัจจัยใดเป็นข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมาย

4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับในเรื่องใดบ้าง ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายฉบับใดบ้างที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

5) ในการดำเนินการตามกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย มีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาใดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพที่ดีของกฎหมาย มีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาใดบ้างที่สะท้อนถึงปัญหาของการบังคับใช้กฎหมาย

6) กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยใดที่สมควรนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนากฎหมายดิจิทัลของประเทศไทย

**แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้าน
กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของมาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และออสเตรเลีย**

- 1) มีกฎหมายใดที่เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ โปรตระกูลกฎหมายและหลักการสำคัญของกฎหมายนั้น
- 2) มีกฎหมายใดที่เกี่ยวกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจดิจิทัล โปรตระกูลกฎหมายและหลักการสำคัญของกฎหมายนั้น
- 3) มีนวัตกรรมทางกฎหมายใดที่สร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านดิจิทัล (Digital Well-Being) ที่ดีขึ้น
- 4) อะไรคือจุดแข็ง-จุดอ่อนของกฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล ด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล ด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ด้านรัฐบาลดิจิทัล
- 5) ในการดำเนินการตามกฎหมายดังที่ได้กล่าวมา มีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาใดบ้างที่สะท้อนถึงปัญหาของการบังคับใช้กฎหมาย มีตัวอย่างหรือกรณีศึกษาใดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพที่ดีของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็น
ด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของมาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และออสเตรเลีย

- 1) Could you please identify certain laws relating to providing proper cyber security and clarify their significant principles?
- 2) Could you please identify certain laws relating to providing relevant infrastructure to generate digital economy activities and clarify their significant principles?
- 3) Are there any innovation of law resulting social change and better digital quality of life/ well-being?
- 4) What are strong point and weak point of the country's digital laws for economy and society in any of digital transaction and assets part, cyber security and data protection part, frequency and telecommunication part, digital government?
- 5) In observance of these laws mentioned above, please let us know some examples or case studies reflecting problem or obstacle of law enforcement and some examples or case studies reflecting good effectiveness of the laws and the law enforcement.

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 5 คนซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การเลือกจากการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิต่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทต่อประเด็นด้านกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และออสเตรเลีย ดังรายชื่อต่อไปนี้

ประเทศ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	เมือง
ไทย	ดร. อธิป อัสวานันท์	ผู้อำนวยการสภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย (DCT)	สภาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย (DCT)	กรุงเทพ
มาเลเซีย	Ms. Ng Hong Syuen	Senior Associate	Rahmat Lim & Partners	Kuala Lumpur
สิงคโปร์	Ms. Sher Hann Chua	Managing Associate	Linklaters Singapore Pte. Ltd.	Singapore
เวียดนาม	Ms. Mélynda Maheux	Associate	Tilleke & Gibbins	Ho Chi Minh
ออสเตรเลีย	Mr. Dominic Anderson	Partner	the Allens Law Firm	Sydney

ภาคผนวก ค

คำถามในการสนทนากลุ่ม

คำถามในการสนทนากลุ่ม

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้ข้อคำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด ด้วยคำถามดังต่อไปนี้

- 1) ที่ผ่านมามีปัญหาหรือข้อจำกัดมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้างในการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล
- 2) จากการการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านธุรกรรมดิจิทัลและสินทรัพย์ดิจิทัล ก่อให้เกิดผลลัพธ์/ผลกระทบใดที่โดดเด่นหรือน่าชื่นชม และก่อให้เกิดผลลัพธ์/ผลกระทบใดที่น่าวิตกกังวลหรือสมควรนำไปปรับปรุงแก้ไข
- 3) ที่ผ่านมามีปัญหาหรือข้อจำกัดมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้างในการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล
- 4) จากการการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูลผลกระทบเชิงลบใดที่มีความสำคัญหรือก่อให้เกิดความกังวลเป็นลำดับต้น ๆ
- 5) ที่ผ่านมามีปัญหาหรือข้อจำกัดมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้างในการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม
- 6) จากการการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม ผลกระทบเชิงลบใดที่มีความสำคัญหรือก่อให้เกิดความกังวลเป็นลำดับต้น ๆ
- 7) ที่ผ่านมามีปัญหาหรือข้อจำกัดมากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้างในการบังคับใช้กฎหมายไทยด้านรัฐบาลดิจิทัล
- 8) จากการการบังคับใช้กฎหมายไทยรัฐบาลดิจิทัล ผลกระทบเชิงลบใดที่มีความสำคัญหรือก่อให้เกิดความกังวลเป็นลำดับต้น ๆ
- 9) ขอให้ท่านได้โปรดชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนากฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใด ๆ ก็ได้ในกลุ่มกฎหมาย 4 ด้าน และการบังคับใช้ให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่จัดขึ้นโดยคณะผู้วิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คนเข้าร่วม อันเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อยืนยันข้อมูลจากผลการวิจัยในส่วนอื่น และหาแนวทางร่วมกันเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะมาตรการในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 ท่าน ดังต่อไปนี้

กลุ่มกฎหมายด้านธุรกรรมและสินทรัพย์ดิจิทัล

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสิต อินทมาโน ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณดาพัชร วัฒนคุณารักษ์ อาจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐอัศวธีร์ อัศวธีร์ฐิติภูมิ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลุ่มกฎหมายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และคุ้มครองข้อมูล

- 4) นายเกษณพล วุฒิจันทร์ ผู้อำนวยการกองกฎหมาย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 6) นางสาวดรุณี พิกุลทอง ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ

กลุ่มกฎหมายด้านคลื่นความถี่และโทรคมนาคม

- 7) นายสุทนต์ กล้าการขาย สมาชิกวุฒิสภา และรองประธานคณะกรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม (กมธ. ICT) คนที่หนึ่ง และประธานคณะอนุกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม วุฒิสภา

8) นายพิชัย สุวรรณกิจบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรรมโทรคมนาคม งานเลขานุการ
เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ (กสทช.)

9) นางสาวจารุวรรณ จรุงจิตเสถียร อดีตนายความหุ้นส่วน สำนักงานกฎหมายทิลเลกิแอนด์กิบ
บินส์ (Tilleke & Gibbins) และอนุกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ
โทรคมนาคม ในคณะกรรมการการเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการโทรคมนาคม วุฒิสภา

กลุ่มกฎหมายด้านรัฐบาลดิจิทัล

10) ดร. อนุรักษ์ ประดิษฐ์ผลเลิศ ประธานสถาบันส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาผู้ประกอบการ
ไทย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.พรเพ็ญ ไตรพงษ์
สถานทำงานปัจจุบัน	ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2562 นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2547 นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2543 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2540 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

งานวิจัย

- 1) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทุนวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปีงบประมาณ 2567 (หัวหน้าโครงการ)
- 2) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การคุ้มครองแรงงานข้ามชาติตามหลักสิทธิมนุษยชนภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ทุนวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีงบประมาณ 2567 (นักวิจัยร่วม)
- 3) โครงการวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีคาร์บอน งบประมาณจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2567 (หัวหน้าโครงการ)
- 4) โครงการวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาทุนความให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยรัฐ งบประมาณจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (หัวหน้าโครงการ)

5) โครงการวิจัยเรื่อง การประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2567 (หัวหน้าโครงการ)

6) โครงการการนำเกมออนไลน์มาใช้ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในสถานควบคุม ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ 2566 (หัวหน้าโครงการ)

7) โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์..... ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสถาบันคลังสมองของชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565 (หัวหน้าโครงการ)

8) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศตามรัฐธรรมนูญ บอดุหนุณการวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีงบประมาณ 2565 (นักวิจัยร่วม)

9) โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนามาตรการด้านกฎหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศในลักษณะแหล่งเรียนรู้ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับอาชีพเกษตรกรรม จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (หัวหน้าโครงการย่อย)

10) โครงการวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (นักวิจัยร่วม)

11) โครงการวิจัยเรื่อง การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยวิธีการสังเกตและประเมินตนเองของสำนักงานกิจการยุติธรรม (นักวิจัยร่วม)

12) โครงการวิจัยเรื่อง การจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภค ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ภายใต้โครงการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ทุนวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (นักวิจัยร่วม)

หนังสือ

พรเพ็ญ ไตรพงษ์. (2568). จริยธรรมและหลักวิชาชีพนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดีเซมเบอร์รี่.

พรเพ็ญ ไตรพงษ์. (2568). กฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดีเซมเบอร์

พรเพ็ญ ไตรพงษ์. (2560). คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันด้วยบุคคลและทรัพย์. กรุงเทพฯ. ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟฟิคไซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

พรเพ็ญ ไตรพงษ์. (17 สิงหาคม 2557). คำบรรยายสัญญาซื้อขาย. โครงการสวนดุสิตกราฟฟิคไซท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,

บทความ 1) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ภูมิ มูลศิลป์ และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2568). การศึกษาวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... , วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) : 235-277.

2) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ภูมิ มูลศิลป์ และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2566). การรับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน. 16(1): 239-267.

3) แนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและการบังคับใช้กฎหมายต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาพื้นที่คลองแสนแสบในท้องที่เขตวัฒนา, วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) : 179-192.

4) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล และอัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2566). การศึกษาติดตามและประเมินการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโครงการการพัฒนาระบบการบำบัดแก้ไขพื้นที่น้ำพุเด็กและเยาวชนเฉพาะรายแบบไร้รอยต่อของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน. 16(1): 217-237.

5) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, พิชชา ใจสมคม, ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล และอัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2566). การศึกษาติดตามและประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ในโครงการส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาร่วมกับเครือข่ายในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมและการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 12(2): R305-R320.

- 6) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยวสิน และยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล. (2565). การติดตามและการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย. วารสารกระบวนการยุติธรรม. 15(1): 99-128.
- 7) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ภูมิ มูลศิลป์ และพิชชา ใจสมคม. (2565, มิถุนายน). ผลกระทบจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(6): (มิถุนายน 2565) 556-574.
- 8) T., Pornpen, Amphorn Sriprasertsuk and Yutthapong Leelakitpaisarn. (2022). A Project to Promote Juvenile Pretrial Diversion among Justice-Involved Youths in Thailand: An Evaluation. HONG KONG JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, 59 Autumn/Winter: 55-64.
- 9) T., Pornpen, et al. (2022). The Study of Homestay Management: Key Factors Affecting Homestay Service Expectations in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Journal of Multidisciplinary in Social Sciences Vol 18(1): 60-67.
- 10) T., Pornpen, Thanachart Paliyawate and Yutthapong Leelakitpaisarn. (2021). Legal Measures for Gratitude for Elderly Providing Social Security to the Elderly. PSYCHOLOGY AND EDUCATION. 58(1): 1585-1590.
- 11) T., Pornpen, Yutthapong Leelakitpaisarnb, Khacheenuj Chaovanaprichac and Warunya Somsirid. (2021). Development of Personal Income Tax Achievement Using Skill Exercises within the Classroom in the Subject of Tax Law of Students in the Bachelor of Laws Program, School of Law and Politics, Suan Dusit University. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education. 12(8): 2233-2241.
- 12) พรเพ็ญ ไตรพงษ์, ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยวสิน และยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล. (2563). Monitoring and evaluating enforcement of the Protection of Witness in Criminal Case Act B.E. 2546 (2003) by using a law enforcement evaluation tool. วารสารกระบวนการยุติธรรม. 13(1):73-96.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	ธนะชาติ ปาลิยะเวทย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต ประธานกรรมการพิมพ์ข้อสอบคณะนิติศาสตร์ อาจารย์ประจำภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2544 นิติศาสตรมหาบัณฑิต (น.ม.) (สาขากฎหมายระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2539 นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

งานวิจัย

- 1) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก” ทุนวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปีงบประมาณ 2567 (นักวิจัยร่วม)
- 2) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การคุ้มครองแรงงานข้ามชาติตามหลักสิทธิมนุษยชนภายใต้รัฐธรรมนูญไทย” ทุนวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีงบประมาณ 2567 (นักวิจัยร่วม)
- 3) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ในยุคดิจิทัล: ศึกษาความตกลงการค้าระดับภูมิภาคและกฎหมายสหภาพยุโรป” ทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีงบประมาณ 2566 (หัวหน้าโครงการ)
- 4) โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเท่าเทียมและความเสมอภาคทางเพศตามรัฐธรรมนูญ” งบอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีงบประมาณ 2565 (นักวิจัยร่วม)

5) โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนามาตรการด้านกฎหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศในลักษณะแหล่งเรียนรู้ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับอาชีพเกษตรกรรม จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (นักวิจัยร่วม)

6) โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 – 2570) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (นักวิจัยร่วม)

7) โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภค ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ภายใต้โครงการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การคุ้มครองผู้บริโภค ฉบับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564” ทุนวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (นักวิจัยร่วม)

8) โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565” โดยวิธีการสังเกตและประเมินตนเองของสำนักงานกิจการยุติธรรม (นักวิจัยร่วม)

9) โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564” โดยวิธีการสังเกตและประเมินตนเองของสำนักงานกิจการยุติธรรม (นักวิจัยร่วม)

ตำรา

หนังสือ “คำอธิบายกฎหมายองค์การระหว่างประเทศ” พิมพ์ที่สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี จัดทำโดยสำนักพิมพ์ไลเซียมบุ๊คส กรุงเทพฯ (2567)

บทความ

1) บทความวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคออนไลน์ในยุคดิจิทัล: ศึกษาความตกลงการค้าระดับภูมิภาคและกฎหมายสหภาพยุโรป” ตีพิมพ์ในวารสารรัชต์ภาคย์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) (TCI1) ปีที่ 17 ฉบับที่ 55 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2566)

2) บทความวิชาการเรื่อง “สาระสำคัญของ CPTPP : ข้อเสนอทางกฎหมายเกี่ยวกับการขอเข้าร่วมเป็นภาคีของไทย (Essence of CPTPP: Legal Notes Relating to Thailand's request for accession)” วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564)

3) บทความวิชาการเรื่อง "การพัฒนากฎหมายการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนไทยเพื่อให้สอดคล้องกับความผูกพันในความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียน" สาขาศึกษา วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 48 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2562)

4) A research article “Legal Measures for Gratitude for Elderly Providing Social Security to the Elderly”, published in Psychology and Education Journal, 58 (1): 1585-1590, February 2021

5) A research article “Key success factors of human resources management of the Office of Justice Fund as a result of a study on evaluating enforcement of the Justice Fund Act B.E. 2558 (2015)”, published in Psychology and Education Journal, 58 (1): 3900-3904, February 2021

6) บทความวิชาการเรื่อง “ Practical Approach for Improving Safety of School Transport in Thailand”, presented in the 11th ATRANS Annual Conference (Symposium): Young Researcher’s Forum 2018 (2561), Bangkok

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	ดร.วิศรุต สำลีอ่อน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2560 นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2553 นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2553 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตย สภา พ.ศ. 2550 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัย

- 1) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อขยายสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงสารสกัดจากกัญชา เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ที่สอดคล้องกับพันธกรณีในกฎหมายระหว่างประเทศ’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2564).
- 2) วิศรุต สำลีอ่อน และเชมมิกา ศรีร้อยคำ, ‘โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาสีทธิในสถานะบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: ศึกษากรณีชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) 2564).
- 3) วิศรุต สำลีอ่อน และคณะ, ‘โครงการศึกษามาตรการและรูปแบบของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2565).

4) ภูมิ มูลศิลป์, วิศรุต สำลีอ่อน และคณะ, ‘การสำรวจและติดตามการดำเนินงานการปฏิรูปด้านกฎหมายของประเทศไทย’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อสถาบันคลังสมองของชาติ 2565).

5) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘การสร้างแบบสอบถามข้อเท็จจริงที่ครอบคลุมทุกช่องทางของการพิสูจน์สิทธิในสัญชาติไทย: ศึกษากรณีคนไร้สัญชาติในอำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2565).

6) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าแบบสุมภายในเกมออนไลน์: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ’ (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2567).

ตำรา

วิศรุต สำลีอ่อน, เอกสารประกอบการสอน รายวิชา LA361 กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บทความ

1) วิศรุต สำลีอ่อน และเสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์, ‘การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่คนไทยพลัดถิ่นผ่านความร่วมมือพหุภาคีระหว่างภาครัฐ องค์กรวิชาการ และภาคประชาสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดระนองและประจวบคีรีขันธ์’ (2559) 9 วารสารนิติสังคมศาสตร์, 104.

2) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘การบังคับใช้ข้อตกลงเลือกศาลที่ปรากฏในเงื่อนไขการใช้งานแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ’ ใน สานฝัน 60 ปี อาจารย์แหวน รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2563) 336 –351.

3) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อขยายสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงสารสกัดจากกัญชา เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ที่สอดคล้องกับพันธกรณีในกฎหมายระหว่างประเทศ’ (2564) 12 วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 148.

4) วิศรุต สำลีอ่อน และเขมมิกา ศรีร้อยคำ, ‘ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: ศึกษากรณีชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์’ (2565) 13 วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 96.

5) ภูมิ มูลศิลป์, วิศรุต สำลีอ่อน และคณะ, ‘การสำรวจและติดตามการดำเนินงานการปฏิรูปด้านกฎหมายของประเทศไทย’ (2565) 11 วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 395.

6) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘พระราชสถานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญหมวดพระมหากษัตริย์: วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560’ ในประเด็นสำคัญที่พึงมีในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (กรุงเทพ: สถาบันพระปกเกล้า, 2565), 55 - 79

7) วิศรุต สำลีอ่อน และพิชชา ใจสมคม, ‘มาตรการและรูปแบบของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระของสถานศึกษาโดยใช้จังหวัดเป็นฐาน’ (2567) 12วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 129.

8) วิศรุต สำลีอ่อน, ‘มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการซื้อขายสินค้าแบบสุ่มภายในเกมออนไลน์: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ’ (2567) 7 วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต, 1.